image
not
available

Digitized by Google

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XXIX
D
29
NAPOLI

~~H. 60. 34~~

Digitized by Google

Digitized by Google

ANDREAE CIRINO C.R.

LIBER SECVNDVS

DE NATVRA PISCIVM:

IN QVO

Platonis ac cæterorum philoſophantium oracula: maris admiranda: Piſcium natura, virtutes, medicinæ, monſtra, et miracula ex probatiſſimis ſcriptoribus breuiter expenduntur.

TANDEM QVAE AD SACRAM SCRIPTVRAM SPECTANT DILVCIDANTVR.

PANORMI, Apud Ioſephum Biſagni. M.DC.LIII.

De Licentia Superiorum.

Digitized by Google

ECTORI.

ande miraculum homo, machinamentum, & opus maximum diuinitatis, (Triſmegiſto, & Zoroaſtro lemo Auctoribus; profunda etenim vndarum ſcru- & abſconditum, arcanumque maris theſaurum ab lagorum viſceribus erutum demonſtrat, eoque v- e vtitur; quod Plutarchus de ſolert. an. & Gratius limum exiſtimarunt, & antea Eccleſiaſticus c. 24. vſ- portentum, Dei ſapientiam inclamantem facit, *pro- n abyſſi penetraui, & in fluctibus maris ambulaui*; nūc Numinis ope, ingredimur fluctuum profunda, & ſe- ongregationis aquarum in vnum congregata euul- : ſcripſerunt ante me plerique, & ſunt apud Athe- , Calliſthenes, Diphilus, Epicharmus, Archeſtra- orio, Xenocranes, (cuius adhuc fragmenta legun- d malo poſteritatis fato eorum ſcripta, tempus, vel deuorarunt; ſimiliter Apulei, Ennij, & Ouidij pau- mutila ſuperſunt. remanent Ariſtotelis monu- à Plinio reddita, quæ Bellonius, Gillius, Saluianus, letius (ſed ex iſtis duobus vnum legimus, quia eadē que) Geſnerus, & Aldrouandus, (& hic eodemque b illo cuncta ſurripuit) illuſtrarunt. Ianus Dubra- omucenſis Epiſcopus, Iouius, & ipſe ſapiēs Antiſtes nis, at Lacubus ſcripſerunt, quibus Olaum magnū at hominem facilè credulitate, ſæpiuſque deluſum. mare magnum, & ſpatiorum ſe offert, & nos illud nūr, pluraque ad mores, ex ſacris expendimus, quæ um piſcium formis (ſero elaboratis) & aucta, quā dabimus. Etenim Typographorum in curia nec mpreſſit iota, quod ſpongia non indigeret; excuſa um imperitiam, qui pueros ad torcularia aſſignant, um luſu hæc ridicula prodeunt.

D. VIN-

D. VINCENTIVS CARACCIOLVS

PRAEPOSITVS GENERALIS Congregationis Clericorum Regularium.

HOc opus inſcriptum, de Venatione, & Natura Animalium, à R. P. D. Andrea Cirino compoſitum, & in quinque libros diſtributum, cum iuxta præfixam aſſertionem patrum quibus id commiſſum fuit, fuerit approbatum, vt typis mandetur, quoad nos ſpectat, facultatem concedimus. In quorum fidem præſentes litteras manu noſtra ſubſcriptas, ac ſolito noſtræ Congregationis ſigillo munitas damus Panormi. Die 7. Ianuarij 1651.

D. Vincentius Caracciolus Præpoſ. Gen. Congreg. C. R.

D. Ioannes Montoya Secretarius.

IMPRIMATVR
Ioppulus F. P.

Imprimatur de licentia Illuſtriſsimi, & Reuerendiſsimi Domini Archiepiſcopi Panhormitani.

Digitized by Google

CAPITA
PRIMÆ PARTIS
Apparatus de Natura Animalium.
LIBRI PRIMI.

ANimalium laus, & præſtantia. caput primum folio 1.
Animalium effigies in gentilium ſacris, an ſint ex hebræorum arcanis.cap. 2. 6.
Nonnulla ab animalibus denominata, eaque præſtantiſſima. cap. 3. 30.
Animalia Dijs ſacra.cap. 4. 40.
De ſacrificijs, & animalibus ſponte altare petentibus. cap. 5. 53.
Omnia quæ ſunt animalium, ab anima vſque ad pellem Dijs dicata. cap. 6. 66.
Nam quid de bobus cura eſt Deo? Paulus ad Corinthios cap. 9. verſicul. 9. cap. 7. 69.
Sacrificiorum, ac libaminum partes, partibus animalium. cap. 8. 77.
In ſacris, animalium pompa ſacerdotia ornat. cap. 9. 85.
Humanas hoſtias animalibus veteres commutaſſe. cap. 10. fol. 94.
Gentilium ſacra ex hebræorū abdytis. cap. 11. 110.
Gentiles cur animalia, velut numina coluerūt? c. 12. 128.
Animalia cur ad aras olim litabant. cap. 13. 141.
Pythagorici cur animalia nō litabant? cap. 14. 154.
Pythagorici cur ab animatis ſe abſtinerent? cap. 15. 163.
De transmigratione animæ rationalis in animalium corpora. cap. 16. 175.
De anima brutorum, & an ſit rationalis? cap. 17. 185.
De primo animalium ortu. cap. 18. 194.
De ſtatura animalium, & hominis. cap. 19. 203.
De veſtitu animalium ac armis, ſimulque de hominis miſeria, & nuditate. cap. 20. 215.
De primis animalibus, & an loquebantur. cap. 21. 224.
De eſu carnium, & an fuit à mundi origine. cap. 22. 236.
De venationis origine, & vſu pellium. cap. 23. 244.
Venationis diuiſio. c. 24. 253.

Imperium hominis ſuper animalia ex venatione: eius etymum expenditur. caput 25. 259.
De venatione heroum, & periculis venatorum. expenditur l. 2. Reg. c. 23. v. 20. cap. 26. 264.
Venationis laus. cap. 27. 273.
De virtutibus animalium: expenditur Geneſis cap. 49. cap. 28. 279.
Animalium pietas, erga parentes, & ſenes. cap. 29. 288.
Animalium pietas erga filios. cap. 30. 291.
Animalium religio erga Deū. cap. 31. 298.
Animalium reuerentia erga principes. cap. 32. 302.
Animalium obſequium erga homines: cap. 33. 305.
De cura, & ſapientia animalium erga catulos, ex Apollonio Tyaneo: cap. 34. 312.
De iuſtitia animalium cap. 35. fol. 316.
De animalium fortitudine. cap. 36. 322.
Brutorum certamina. cap. 37. fol. 328.
De pugna ferarum in Circo. cap. 38. 333.
Brutorum artes, & ingeniū. cap. 39. 337.
Brutorum ſolertia aduerſus fures, & impios. c. 40. 341.
Nonnulla quæ à brutis didicerunt homines. cap. 41. 348.
Brutorum ars medica. caput 42. 3
Brutorum quædam arca medica. cap. 43. 35
De furore animalium tempore coitus, ac partus. c. 44. 363.
Brutorum concubitus, & partus. ex Ariſtotele, & Plinio. cap. 45. 368.
Animalium caſtitas. caput 46. 373.
Brutorum regnandi Cupido, & ſtudium laudis. caput 47. 377.
Brutorum memoria, & gratitudo. cap. 48. 383.
Auguria, & prognoſtica animalium. cap. 49. 388.
Heroum inſignia ex animalibus. cap. 50. 398.
Regum in annulis ſigna, & nauium, ex animalibus cap. 51. 403.
De arcanis, ſiue Aegyptiorum ſymbolis. ex Clemente Alexandrino. cap. 52. 407.
Miſcellanea de brutorum præſtantia, & Artemiodori de ſomniis deliria. c. 53. 416.
De animalibus nonnulla ſparſim exhibita. cap. 54. folio 419.
Animaliū religio erga funus. caput vltimum. 423.

F I N I S.

CA-

CAPITA

Secundæ Partis

LIBRI PRIMI.

Venatio Deorum inuentio caput primū. folio 1.

Venatio neceſſarius principū ludus. cap. 2. 6.

Regum maieſtas in venatione ſplendet. cap. 3. 12.

Venatio belli ſpecimen. c. 4. 18.

Venatio principibus vires, & regna parat. cap. 5. 25.

Venatio bonarum artium gymnaſium. cap. 6. 33.

Venatio fortiſſimarum mulierum Palæſtra. cap. 7. 43.

Venatio opportuna iuuenum exercitatio. cap. 8. 52.

Venatio procerum laus, & ſtudium gloriæ. cap. 9. 63.

Venatio caſtimoniam præfert. cap. 10. 71.

Labor in ludis omnibus, ſed præcipue in venatu laudabilis. cap. 11. 83.

Ruris, & venatus beata quies. cap. 12. 92.

De vtilitate, quæ à venatione procedit. cap. 13. 107.

Venatio numinum altaria colit, & ornat. cap. 14. 117.

Signa zodiaci venationis gloriam præferunt. cap. 15. 130.

Lucorum nonnulla, ac ferarum quædam ſcitu digna recenſentur. cap. 16. 145.

Si venatio eſt licita, cur à Patribus, & concilijs damnatur? cap. 17. 159.

Venatorum acta, & facinora iuxta ſcripturæ oracula expenduntur. cap. 18. 174.

Venatorum acta ſequuntur, præcipue Eſau, Samſonis, & Dauid. cap. 19. 207.

Comparationes nonnullæ, & allegoriæ ſacrarum ſcripturarū ex venatu c. 20. 223.

Venatorum habitus. c. 21. 240.

Venatorum cibus. cap. 22. 250.

Quædam venatorum arma recenſentur. cap. 23. 258.

Venatorum ætas. cap. 24. 268.

Venatorū crudelitas. c. 25. 278.

Venatorum curſus. c. 26. 286.

Venatorum mors, & funus. cap. 27. 292.

FINIS.

C A P I T A

TERTIAE PARTIS

Libri Primi

DE NATVRA, ET SOLERTIA CANVM.

Canis etymum, & laudes. c. 1.

Canis Deorum cuſtos. c. 2.

De cane, & laribus. c. 3.

Canis cultus. c. 4.

Canis natalis dies feſtus. c. 5.

Canum ſimulachra. c. 6.

Canis, an ſit rationalis. c. 7.

Canum religio erga Deos. c. 8.

Canũ pietas erga dominos. c. 9.

Canum obſequium erga nutricios. c. 10.

Canum ingenium, & ſolertia. c. 11.

Canum præſtantia. c. 12.

Canis cœleſtis natura, & ortus. c. 13.

Canes Perones, Auſonij Cures & Thracij. c. 14.

Canes Laconici, Argiui, Thegeatæ Sauromatæ & Gallicani. c. 15.

Canes Cretenſes, Theſſalici Amorgi, Locri ac Moloſſi. c. 16.

Canum cura circa oues. c. 17.

Canes mimi. c. 18.

Canum nomina. c. 19.

Canes Melitenſes. c. 20.

Canes venatici. c. 21.

Canum morbi. c. 22.

Canum medicina. c. 23.

Canum ſacrificia. c. 24.

Ex canũ extis vaticinia. c. 25.

Canes atri dæmones effigiem cur referant. c. 26.

Canis rabidus. c. 27.

Canina fames. c. 28.

Canum coitus, & partus. c. 29.

Canum mors. c. 30.

Medicina ex canibus. c. 31.

Canum portenta. c. 32.

Canum forma. c. 33.

Canum Hieroglyfica. c. 34.

Miſcella de canibus. c. 35.

Canes in ſcripturis quid denotent? c. 36.

FINIS.

Digitized by Google

CAPITA

LIBRI SECVNDI.

Venationis laus, & diuiſio iuxta Platonis oracula. caput primum. folio 1.

Platonis verba de venationis diuiſione expenduntur, & illuſtrantur. cap. 2. 9.

An omnem piſcationem damnet Plato, & præcipue de piſcinis, & ſopitis noctu, manſuetiſque piſcibus. cap. 3. 17.

An piſces ad magiam, & diuinationem ſpectent. cap. 4. 35.

An Xiphiæ (vulgo Peſce ſpada,) cetariorumque piſcatio à venatione Heroum diſtet. cap. 5. 48.

Cete grandia, orcaſque venari, an ſit præter Heroum facinus? cap. 6. 61.

Miſcella de piſcibus; eorumq; nominibus, ſolertia, & captura. cap. 7. 71.

An eadem piſcatorum numina, ac venatorum coluerũt veteres. cap 8. 84.

Piſcatorum vita, acta, moreſque expenduntur. c. 9. 91.

An piſcatio inter gymnaſticas exercitationes enumeretur? cap. 10. 113.

Nonnulla de mari, piſcatione, & piſcibus ex ſacris ſcripturis deprompta allegorice, & moraliter expenduntur. cap. 11. 121.

De Tobia, & eius piſce. cap. 12. 135.

De Iona, & Ceto. cap. 13. 149.

De Chriſto, & Apoſtolis, piſcatoribus, eorumque piſcatione. cap. 14. 162.

Cur Deus ab altari ſuo piſces repulit. cap. 15. 174.

De piſcibus, quibus veſci non licebat Iudæis: expenditur locus Leuitici. cap. 16. 178.

Miſcella de piſcibus, quorum meminit ſcriptura. cap. 17. fol. 182.

FINIS.

C A-

CAPITA

SECVNDÆ PARTIS

Libri Secundi.

DE ordine quem ſequimur in deſcribendis piſcibus. caput primum. folio 189.
De arbore maris bellua. cap. 2. 194.
De Phyſetere, Phyſſalo, Priſte, & Serra. cap. 3. 196.
De Balanis. cap. 4. 203.
De Tritonum, & Nereidum, ac hominum marinorum figuris. cap. 5. 207.
De Elephanto, & Ariete marinis. cap. 6. 215.
De Rota, & Orca. cap. 7. 220.
De Muſculo. cap. 8. 224.
De Delphino. cap 9. 225.
De Vitulo marino, ſiue Phoca. cap. 10. 240.
De Teſtudine. cap. 11. 248.
De Fibro ſiue Caſtore, & Lutra. cap. 12. 254.
De Canicula, Charcharia, Lamia, Scylla, cæteriſque canibus marinis. ca. 13. 260.
De Dromone, Cornuta, ſiue Lyra, & Gladio. c. 14. 267.
De Hippopotamo, ſiue Equo marino: & Crocodilo. cap. 15. 274.
De Thynno, ſiue Thunno, Thynnide, & Pelamyde. cap. 16. 281.
De Siluro, quem Sturionem dicunt, Coracino, & Perca. cap. 17. 288.
De Acipenſere, & Aurata, cap 18. 296.
De Aſello, Acarne, Aphya, & Alopecia. cap. 19. 300.
De Anguilla. cap. 20. 306.
De Araneo, ſiue Tragina; Boca; Bate; Banchò; Batracho, & Belona. c. 21. 312.
De Balano, Coruo, & Cytharo. cap. 22. 322.
De Chromborum generibus, Cyprino, Chalcide, & Cobio. cap. 23. 325.
De Callaria: Colia: Cybio: & Cordyla. cap. 24. 332.
De Cantharo, Callionymo, & Cynædis Luteis. cap. 25. 336.
De Vrtica, & Canchrorum generibus. cap. 26. 341.
De Conchis marinis. c. 27. 351.
Purpura. folio 354.
De Cochlea margaritifera. folio 359.
De vnionibus. folio 362.
De Oſtreis. folio 369.
De Oſtracodermis, ideſt, Lepade, Tellinis, Pinna, Pectine,

Digitized by Google

tine, Solene, Buccino, Turbine, Chamis, Aure marina, Balano, Dactylo, Muſculo. fol. 373.
De Cruſtaceis, Locuſtis, Aſtaco, ſeu Gammaro, & Squilla. cap. 28. 385.
De Fabro, Glauco, & Glanide. cap. 29. 392.
De Congro, Gerre, & Garo. cap. 30. 398.
De Hippo, Hippuro, Hirundine, Halipleumone, & Hepate. cap. 31. 403.
De Loligine, Lucerna, Lipari, Lamyro, & Lepore. cap. 32. 408.
De Mullo, ſeu Trigla, & Merula. cap. 33. 417.
De Mugili, ſiue Cephalo, Melanuro, Meryce. c. 34. 430.
De Muręna, Mana, & Ophidio. cap. 35. 442.
De Orbe, Orthragoriſco, ſiue Luna piſce, & Pagro. caput 36. 455.
De Paſtinaca, Paſſere, & Phycide. cap. 37. 463.
De Polypo, eiuſdemque ſpeciebus. cap. 38. 475.
De Rhombo, Scaro, & Sargo. cap. 39. 483.
De Squatina, Sarda, & Scōbro. cap. 50. 494.
De Salpa, Sparo, Scorpęna, & Scorpio. cap. 41. 505.
De Sciadeo, ſiue umbra, Scolopendra, & Strombo. cap. 42. 516.
De Turdo, Torpedine, & Tethea. cap. 43. 523.
De Piſcibus Ouidij Quos Plinius lib. 32. refert Bopgyrum, Orphum, Rhacinumque. cap. 44. 535.
De Mormyro, Chyſophride, Terago, Labro, & Elope. cap. 45. 541.
De Channe, Epoda, Glauco, Chromi, Sphyrana, Hyęna, & Perna Concha. cap. 46. 545.
De numero Piſcium Oppiani, Plinij, Iſidori, ac Retis Apoſtolici. cap. 47. 551.

FINIS.

LIBER PRIMVS
SIVE
APPARATVS
DE NATVRA ANIMALIVM.

LECTORI MEO S.

EXpectabas, quæ in Apocalypſin commẽtaria, & forſan, quæ de VRBE ROMA Antiquas, Variaſque Lectiones, primis adoleſcentiæ meæ annis ſcripſeram, & tandem poſt ſextum vitæ luſtrum, de Venatione, & Natura Animalium, opus non ad lancem, neque ad dimenſum, exhibeo. nihilominus præter inſtitutum, dum Apocalypſeos apparatum vndique concinnabam, ex ruderibus prodijt rude hoc, quale vides, opus: portentum illud diuinitatis conſultiſſimorum oraculo Patrum imperſcrutabile, dum animalium monſtra portendit, de NATVRA Animantiũ arcana dedit, quæ velut fragmenta, ne perirent, collegi, & quinque digeſta Libris, Tibi Lectori meo dedi:

I. Siue APPARATVS, ET PRAELVDIA.
II. De PISCATIONE, ET NATVRA PISCIVM.
III. De AVCVPIO, ET NATVRA AVIVM.
IV. De VENATIONE, ET NATVRA FERARVM.
V. De SERPENTIBVS,

ſic præcedit opus, quod vnquam in mentem venit, & me renuente, prodit: ſed non abſque Deo: Sacramentum etenim interpretor, & ante Regum monumenta, primorum, ſcilicet, hominum olim animantia Numen edidiſſe cognoſco, imo & poſt Auium, Piſcium, ac Ferarum ortus, Deum ſacramenta Adæ per ſomnium reuelaſſe compertum eſt, ergo præcedat, de Animalium natura qualecumque ſit opus, ſiue rude, ſiue eruditum, deinde habebis, quæ ſequuntur, & iam ſub prælo ſunt.

De VRBE ROMA LIB. VII.

De CONSTANTIA ſiue PHILOSOPHIA EPICTETI, quam nouiſſime vir equidẽ doctus illuſtrauit, ſed Deũ teſtor, commentaria illius non vidiſſe, imo poſtquam Illuſtris D. Iacobus Rufus Francæ Villæ Vicecomes, adoleſcens

Digitized by Google

vtiq; nobilitate, morum præſtantia, ac virtutũ omniũ ornatu inſignis de illius editione me monuit, quia inter noſtrorũ tẽporum clades Sicilia vndique præmitur, librorũ etiã patitur inopiã, vnde opus illud toto perquiſitum anno, vſq; modo habere non potui, & meus bonus Epictetus dormitat; ſimulq; totis eſt abſoluta numeris,

PHILOSOPHIA PLATONIS,

in qua omniũ ſectarũ, & fere philoſophantium placita ſimulq; illuſtrium recentiorum, quæue ad mores ſpectãt exhibentur, & illuſtrantur, habebis inſuper,

VARIARVM LECTIONVM LIB. XXX.

ET APOCALYPSIS COMMENTARIA.

Hæc tibi humaniſſime Lector commendo, eſt enim opus à primis pueritiæ annis, (vt verum fatear) cæptum, & tandem velut Elephantus maturè prodit; multiplici expoſitione, IVXTA SENSVM LITERAE, ET ALLEGORIAE, MORALI EX CONTEXTV, ET PATRVM CATENA *exornatur, vt nihil ſit impoſterum, quod deſideres: cæterum expendo,*

D. IOANNIS EVANGELIVM,

auctum cæteris Euangeliſtarum oraculis, vt in vno quatuor expenſos habeas Euangeliſtas, iuxta Ezecchielis, & ipſius Ioannis ex Aquila arcanum: ſic etiam ipſius EPISTOLAS *dabo.*

Hæc quæ antea promiſi exhibeo, & iam me ipſum auoco vt ſim inter mortuos liber, & ex mortuis ſiue libris vitam denuo auſpicor, antequam valetudine, aut vita deſtitutus promiſſa deſperem: Iacent, inſuper, LECTIONES IN SAC. SCRIP. *quas habui in Eccleſia D. Ioſeph Panhormi, incipiens à* GENESI *vſque ad* IV. REGVM. *Magna populorum frequentia, ne dicam plauſu (quod ſi dicerẽ, quia verũ eſt, non erubeſcerẽ) habebis forſan, & tu.*

Authores qui de Venatione, & natura Animalium ſcripſerunt, quamplures deſiderantur, vt Calliſthenes,

Deip-

Digitized by Google

Deippus, Xenocrates, Epicharmus, Soſtratus, Ennius: Archeſtratus, Dorio, Iuba, Cteſias, Democritus, Apuleius, cæteriquę quorum fragmenta Athenæus, vel Plinius, & Photius ſparſim referunt: ſupereſt Xenophon, de Venatione: Ariſtoteles, Gratius: Oppianus, AElianus. A. Olympius Nemeſianus, Ouidius, qui Halieutica dedit, & Plinius: deinde Baſilius, Niſſenus, Ambroſius, Beda, Iunilius, Albertus Magnus, Beliſarius Neritinorum Dux, AEneas Syluius, Bargęus, Blondus, Petrus Lotichius, Comes, Ianus Dubrauius, Olaus Magnus, Iouius, Gillius, Bellonius, et alij, quos recẽſere ſuperfluũ eſſet.

Prodijt nihilominus Guliemi Rondeletij, ſimulque Saluiani de Piſcibus, eodem tempore opus valde vtile; ſed ipſiſſimis fere verbis vterque vtitur, vt vnuſquiſque alterum referat, & cuius ſit opus ambigas: deinde Geſnerus recitatis Rondeletio, & Bellonio ſyluam congeſſit, quã Aldrouandus lubenter ſuis inſeruit libris, vt nihil ſit præter Geſnerum methodo datum. Areſius inſuper Epiſcopus miræ eruditionis, ex recentioribus Impreſias ſuas edidit: illaſq; mirifice nimaliũ formis, ac proprietate elaborauit; vidi grãde opus in priora Geneſ. cap. Ioãnis Baptiſtæ Caraccioli C.R. innumeris ſcriptorũ oraculis plènũ, vtinam prodeat: ex ſacris, prophaniſq; ſcriptoribus mundi originem apprimè illuſtrat.

Nobile obiectũ operis ſapiẽtiſſimos olim prætuliſſe, neminẽ latet: etenim Plinius l.8.c.16. inquit, Alexandro Magno Rege inflãmato cupidine animaliũ naturas noſcẽdi, delegataq; hac cõmẽtatione Ariſtoteli sũmo in omni doctrina viro, aliquot millia hominũ in totius Aſiæ, Greciеq; tractu parere iuſſa, omniũ quos VENATVS, AVCVPIA, PISCATVSQ; alebant, quibuſq; VIVARIA, ARMENTA, ALVEARIA, PISCINAE, AVIARIA in cura erãt, nequid vſquã gẽtiũ ignoraretur ab eo: quos percõtãdo, quinquaginta ferme volumina il-

la præclara de animalibus cõdidit: *poſt hũc Plinius opportunè ſcripſit, & ad operis cõmẽdationẽ, receſſitis Ariſtotelis operibus inquit*, Quæ à me collecta in arctũ cũ ijs quæ ignorauerat, quæſo vt legentes boni conſulant, in vniuerſis rerum naturæ operibus, medioque clariſſimi Regum omnium deſiderio cura noſtra breuiter peregrinantes. *quę à me etiam dicta velim.*

Nec eſt quod dicas præter Religioſi inſtitutum hoc viri fuiſſe, cũ Niſſenũ, Baſiliũ Græcorum PP. calumina, deinde Ambroſiũ, Albertum, Vincentiũ, Piũ II. eãdẽ prouinciã ſuſcepiſſe, ac poſteritati comendaſſe videamus: difficile quidẽ opus, præcipue (Oppiano, & Plutarcho authore) illud de piſcibus. quia mare tegit arcana; difficile, & aliud de venatione, dum ſi Democrito creditur, Bruta ſua quæq; occultãt facinora: Aucupiũ difficillimũ inſuper recẽſeo, quia altilia hominũ timẽt occurſũ; attamẽ ſolertia, & ingenio, inquit Euripides, Omnia domat homo, *& in ſeruitutem redacta cognoſcit.*

ERRORES ſuperant opus. ſed tu Siciliæ excuſa typographorum imperitiam, nam qui componit, dum legit computat; noctuas hinc vndique edit, Deo auſpice, denuo excuſum, auctumque illud dabo. pro nunc liber quintus ſimul cum indice locupletiſſimo, errorum tabulam dabit.

D. VINCENTIVS CARACCIOLVS
Præpoſ. Gen. Congregat. Cleric. Regul.

HOc opus inſcriptum, de Venatione, & Natura Animalium, à R. P. D. Andrea Cirino compoſitum, & in quinq; libros diſtributum, cum iuxta præfixam aſſertionem patrum quibus id commiſſum fuit, fuerit approbatum, vt typis mandetur, quoad nos ſpectat, facultatem concedimus. In quorum fidem præſentes litteras manu noſtra ſubſcriptas, ac ſolito noſtræ Congregationis ſigillo munitas damus Panormi. Die 7. Ianuarij 1651.

D. Vincentius Caracciolus Præp. Gen. Congreg. C. R.

D. Ioannes Montoya Secretarius.

Imprimatur Ioppulus F. T. Imprimatur de licentia Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi Domini Archiepiſcopi Panhormitani.

Digitized by Google

ANDREAE CIRINO C.R.

VARIARVM LECTIONVM, ſiue de Venatione Heroum.

LIBER SECVNDVS.

VENATIONIS LAVS, ET DIVISIO IVXTA PLATONIS ORACVLA.

CAPVT PRIMVM.

LAborum pondus, quod magnæ mentis oracula extollunt, Heroum animos optimo Genij cenſu magnanimitate pollentes deprimere, Metrodorus Athenienſis, & Sandes Lampſacenus Epicurum ſecuti, apud Diotimum Stoicum, teſtati ſunt; nihilominus Epicurus ipſe (quem falsò Poſſidonius, & Sotion, centuriati inſectantur,) in Epiſtola ad Menœceum voluptatem nequaquam à labore ſegregat, ſed velut illius munimentum laude commendat; hinc Xenophon Cyri omen effert, & Imperium, enimuero labor ferarum luſtra perturbans, fortunæ vices inſequitur,

vt vel tandem ſapiens Venator dominetur aſtris, tot animalium ſignis ad gloriæ faſtigium cōpoſitis. Adeſt Herculis exemplum poſterorum memoria dignum, quod D. Baſilius de lect. lib. græc. poſt Dioclem, & Antigonum Caryſtium verſat, dicens, *Herculi admodum iuueni conſultanti vtram eligeret viam, eam quæ per labores ad virtutem duceret, an facilem alteram; aduenisſe fœminas duas, eſſe autem has Virtutem, & Vitium; Alteram enim fuco quæ*
2 *ſitam habuiſſe pulchritudinem, & diffluxiſſe præ delitijs, & habuiſſe ex ſe pendentem totum voluptatis apparatum; Alteram verò corpore extenuato, habitu duro, vultu graui, promittentem non dulcia, non molle quippiam, ſed ſudores infinitos, & pericula terra, ac mari, premium autem horum fore DEVM FIERI, & hanc in partem conceſſiſſe Herculem*: hactenus ille ex Prodico Chio declamatore, quem laudat Xenophon; & Apollodorus Grammaticus Biblioth. lib. 2. in Deum euaſiſſe à Theſeo expiatum poſt *APRI CALIDONII VENATIONEM* refert, Heroumq; aciem legimus, Venatus labore duce, ſiderum immortali plauſu attigiſſe culmina; hinc Xenophon *Amphiaraum Venatorem Deorum honores immortalem obtinuiſſe* præſtat, & denuo in lib. de Venat. inquit, *Caſtor, & Pollux his quæ à Chirone didicerunt tantùm in græcia claruerunt, vt propter eorum opinionem immortales fuerint*; didicerunt namque, teſte Philoſtrato lib. 1. Imag. & Statio in 2. Achil. Venationem, & quæ ad ipſius ſpecimen ſpectant; vnde Martialis lib. 5. epig. 60. ad Cæſarem inquit.

Aſtra polumq; dedit quamuis obſtante nouerca;
Alcidæ, Nemeæ terror, & Arcas aper
3 *Et caſtigatum Libicæ ceroma paleſtræ:*
Et grauis in Siculo puluere fuſus Eryx;
Siluarumque tremor, tacita qui fraude ſolebat
Ducere nec rectas Cacus in antra boues.
Iſta tuæ, Cæſar, quota pars ſpectatur arenæ?
Dat maiora nouus prælia mane dies.
Quos grauiora cadunt Nemeæo pondera monſtro,

Quot

Quot tua Manalios collocat haſta ſues?
Reddatur ſi pugna triplex paſtoris Iberi
Eſt tibi qui poſſit vincere Gerionem.
Sæpe licet gratiæ muneretur bellua Lernæ
Improba Niliacis, quid facis hydra feris?
Pro meritis cœlum tantis Auguſte dederunt,
Alcidæ cito Dij, ſed tibi ſero dabunt:

verſat hæc Ariſtotimus apud Plutarchum de ſolert. anim. ex eo quod *Apollo Lycoctonos* fertur, & *Elaphebolos Diana, ille à lupis, hæc à Ceruis occidendis*; idque dignum Numibus aſtruit; & paulo ante edixerat, *is, qui primum interfecit vrſum, aut lupum laudem inuenit.* Sic Sampſonem leonis interfectorem teſte Euſebio, & Auguſtino, inter Heroas Alcidis nomine ſacrarunt veteres.

Hanc vero fuiſſe Heroum gloriam ſcribit Auſonius ad Theonem Medulenſem infra Burdigalam, inter Oceanũ, & Garumnam ad littora commorantẽ, dicens. 4

Inde oſtentator volitat, mirentur vt ipſum
Gedippa, Vrſinuſque ſuus, proleſq; Iouini,
Taurinuſque ipſum PRISCIS HEROIBVS æquans;
Qualis in Olenio victor Calydonius Apro,
Aut Erymantheo pubes fuit attica monſtro.

hactenus ille, Meleagri exemplo Olenij, de quo Publius in octauo metam. & Hyginus; & Herculis, qui Erymanthum, ferociſſimumq; monſtrum venatus eſt, fratrem Theonis Venatorem Heroibus æquat: quem ſequi forſan Sidonij Apollinaris ſuaſit religio, enim vero, in Panegyr. Cæſari Iul. Val. Maioriano edita Ariolum diuinantem ſic facit,

Maiorianus erit, hoc ſidera ſignis
Hoc homines votis iſtis; quid ſidera quæro
Fatum aliud cui fecit amor nil fortius illo,
Et puer eſt cupidus numquam, ſed parcus habendi,
Pauper adhuc iam ſpargit opes, ingentia ſuadet
Conſilia; & ſequitur, totum quod cogitat altum eſt;
Vrget, quod ſperat; ludum ſi forte retexam

Digitized by Google

Conſumit quidquid iaculis feciſſe putaris,
ANGVIS, CERVVS, APER; non ſic librauit in hoſtem
Spicula, qui nato ſerpentis corpore cincto
Plus timuit dum ſuccurrit; &c.

5 Sollius ergo poſt extiſpicium monimenta magnanimitatis accinit, extaque aſtris ad Venatoris encomium annectit, quia ferarum viſcera ſiderum orbes præſtant, ſicut Onoſander in Strategico promit, *Extiſpicina ASTRORVM in cælo motus, ortus, occaſus, figurarum triquetras, quodratas, rectilineares ſiue ex diametro inclinationes, & conuerſiones imitari, ac repreſentare videtur. Eorum certe per breuiſſima momēta variæ vires, ac ſignificationes diei vnius, imò horolæ ſpatio, & REGES FACIVNT, ET CAPTIVOS;* hinc læta exta circumferenda per exercitum Polyænus in 4. ſtratag. docet, quia, teſte Xenophonte lib. 3. pædiæ fauſta animum, vireſq; augent: nec ſolū victimas ex cicuratis extiſpicio pollere cōſendū eſt, cū Atheneus in Dymnaſophiſtis ex Polycharmo Lycios ſcribat piſcibus Aruſpicinam eſercuiſſe, & futura cum extis prædixiſſe compertum ſit. Et Plinius lib. 32. c. 2. in Lyciæ Limyra fonte Apollinis, quem Dinum nuncupant, ter fiſtula vocatos venire ad Augurium piſces refert, ſed hæc infra fuſius recenſenda.

At Apollinem veteres dixiſſe ſolem, ſemper animi ambiguitate, ac veluti arcanum excepi; illuſtrem fuiſſe hominem, & heroum de genere, ex Palephato, Calcydio, ac Diotogene didici, imò quia lib. 1. c. 1. Macrobium ſecutus Venatorum Numen Apollinem dixi, nunc Venationis gloria ad faſtigium omnium fere luminum perueniſſe conteſtor; dicitur namque ab Homero Odyſſ. φ. κλυτότοξος *arcu inclitus*, à Neuio *Pollens ſagittis, Arcitenens*, & Ouidius Pythonē ab ipſo interfectum vt primum lib. 1. metam. promit, accinit,

Hunc Deus arcitenens, & nunquam talibus armis,
Ante, niſi in damis, capreiſq; fugacibus vſus
Mille grauem telis exhauſta pæne pharetra:

Per-

Perdidit, —

hæc, & ſi in triuijs exploſa, tamquam ad Sacramenti apparatum præferre operis exegit pretium; enimuero Mimermus in *Pumilionibus*, quē Atheneus in Dipnoſophiſtarũ cœna, refert, inquit, *Vectari ſolem cubili per quam* 6
grato, illoque cauo, Vulcani opere, arteq; facto, quin etiam aureo ac volucri, quo celerrime per maris fluctus abripiatur dormiens, feraturq; ab vſque HESPERIA in Aethiopiam; hæc ille, & de Heſperia cuius auctor meminit, Ptolomeus, Pomponius Mela, Solinus, ac plerique plura autumant. Heruatus autem Mimermi Heſperiam Gades nuncupat, Aethiopiam verò Cernen Inſulam, vulgo *Canaria*, quam Macrobius ex Panyaſe conſultiſſmo ſcriptore Ἐρύθειαν vocat: & hãc Solis nauigationē, qui Colũnis Herculis auſpicatã ad Cernē vſq; Aethiopũ Inſulã deducũt, ſi attente interpretrabũtur, de Canarijs omnino ſunt intelligēdi; vbi Venationis oblectamēta Apollo Venator ſectabatur: hinc ille Homerum, Annonis Periplum, Scylacem Caryandeum, Lycophronem, Nonnumque Panapolitanum ſecutus ſubinfert, *Aues quaſdam, quæ mel lambunt ijs in locis eſſe, neque* 7
vſquam alibi tam praſtantes reperiri; itaque, vt ad faſti calculum Venatio ſignetur, poſt quintam Iſiorum, ideſt acto anni curriculo, poſtridie Kalendas Nouembris ſalutatis columnarum littoribus, ipſis Idibus Nouembris in Canarijs appellere ſolebat; Aueſq; per grandes Venari: hanc nauigationem inde Herculem plurimi feciſſe Athenæus enarrat, & Macrobius in Saturnalibus *Poculo Herculem vectum ad* Ἐρύθειαν: *& Panyaſis egregius ſcriptor græcorum, & Phærecides auctor eſt*; ideo Agatias Venatione magnarum auium profeciſſe ſcribit: at in Poculo adnauigaſſe, nauem rotundam indigitat; ſicut ſcribit Arrianus lib. 6. hiſt. oriarum Alexandrum Macedonem rotundas cõſtruxiſſe aduerſus Hydaſpis vortices, dum Aceſini adiungitur; eademque papyraceas forma præditas, quas tradit Theophaſtus lib. 4. plant. 8

& Pli-

Digitized by Google

& Plinius lib. 13. Antigono Regi adſcribit, accinitque Lucanus in 4. Pharſaliæ: hinc malè Alexander cauſabundus *Herculaneum* poculum plenum mero oſtentabat, vti Plutarchus, & Curtius lib. 10. referunt; Seneca *Herculaneum, & fatalem ſchyphum* nuncupat; ab hac nauis forſan rotunditate, qua calices præſtaſſe apud Petronium nouimus, & Adrianus Imperator cuius Imago muſarum conſeſſu excelluit, teſte Aurelio Victore, & Spartiano, cum à Floro inter Scythas, & Britannos tamquam pruinæ patiens inſectaretur reſpõdit,

Ego nolo Florus eſſe Latitare per popinas
Ambulare per tabernas, Calices pati rotundos.

nonnulli apud Spartianum *culices* legunt: vtrumque vero obſcenam ebrietatem ſapit;

9 Eſt ergo homo ferarum omnium princeps Dei cũprimis inſignitus numine, vti eloquentiſſimi ſapientiæ proceres Baſilius, & Ambroſius in Hexam. explodunt; aſſeritque Ariſtoteles lib. 1. Polit. & D. Thomas 2. 2. q. 64. à 1. ad 1. ex D. Aug. de Ciu. Dei lib. 1. cap. 2. docet, *iuſtiſſima Dei ordinatione Creatoris vitam, mortemque animalium noſtris vſibus ſubditam eſſe*, idque innotuit Gen. 1. 26. vbi de homine inquit, *Præſit piſcibus maris, & Volatilibus Cæli, & beſtijs vniuerſæ terræ.* Diodorus ex Ammonio Platonico triplex Venationum genus effingit, & tanto creatoris oraculo animalium erga homines depromit obſequium; ſed non abſque Heroum ſudore, quorum ſolertia palmam opperiuntur adſcendentes ad prædam; rem verſat Gregorius Niſſenus orat. 1. in ea ſcript. verba, faciamus hom: *Adeo vis imperandi à Deo homini inſita, & ingenita vbique patet, ex quo fit, vt ei Xiphiæ, ſeu Gladij*, (vulgo peſciſpade) *& Zygænæ, & Balenæ, & Serræ, & vituli marini, & reliqua terribilia cetorum genera ſubiecta ſint. Præſit, inquit, piſcibus maris, & beſtijs terræ; Grauem ac frendentem Leonem non aſpicis, cuius vel nomen ipſum ferri non poteſt, fremituſque terram tremefacit? ecquod tantum eſt robur, vt impetum eius queat ſuſtinere? nul-*

lum

lum animal tam viribus confidit ſuis, vt leonis vim perferre
poſſit: attamem illum in paruo viuario incluſum vides: Quis ip- 10
ſum cohibuit, ac domuit? quis exiguum ingenti animali carce-
rem excogitauit? quis raros caueæ ligneæ cancellos extruxit fe-
ræ, quo reſpiraret, ne ſuo ipſo anhelitu ſuffocaretur, ſed libere
animam duceret, ſecureque degeret? Quis? nonne homo? is ſæ-
uiſſimas quaſque Feras SIBI LVDVM FACIT; nonne Pan-
theras illudit obiecta charta depictam hominis ſpeciem præfe-
rente? illæ correptam chartam diſcerpunt, homo vero infra po-
ſitus ferarum ſtultitiam deridet. Nonne igitur omnibus antecel-
lit? Quid de VOLVCRIBVS dicam? in aera non aſcendit ho-
mo, at viuum volatum vi rationis aſſequitur. Hæc quæ in
PROFVNDISSIMIS PELAGI PARTIBVS ſunt ſcrutatur,
VENATVR ea, quæ terrarum incolunt, capit quæ verſantur
in aere, &c. OMNIA HOMINIS MANVI SVBIEGIT
DEVS. ORBEM VNIVERSVM COMPLEVIT, ET HO-
MINEM PRINCIPATVS EXPERTEM ESSE NOLVIT.
hactenus ille, cuius verba tamquam commentarijs D.
Thomas illuſtrat: nam animalia ad orbis complemen-
tum,ornatumque excitaſſe tradit in 2. d. 15. q. 2. a. 2.
eaque ſubiecta indicat. 1. p. q. 96. a. 1. quandoque
armorum vi, venabulis, ac funibus, de verit. quæſt. 11
24. a. 2. ad 6. ſicque Principatus eius fulget dum
Venatur, eoque fruitur. Vnde Seneca de Vita beata
c. 11. ait, *Aſpice Nomentanum, & Apicium terrarum, ac*
maris bona conquirentes, & ſuper menſam recognoſcentes om-
nium gentium animalia; ſic omnia homini inſeruiunt, &
Ambroſius lib. 6. hexam. cap. 6. *videtur nihil Elephantis*
creatura haberi robuſtius, nihil tam terribile vel proteruum,
nihil tam ferum, quam Leones, vel Tigrides ſunt, & hæc ſer-
uiunt homini, & naturam ſuam humana inſtitutione deponunt,
obliuiſcuntur, quod nata ſunt, induunt, quod iubentur, quid
multa? docentur, vt paruuli, ſeruiunt vt infirmi, verberantur
vt timidi, corriguntur vt ſubditi, in mores tranſeunt noſtros,
quoniam motus proprios perdiderunt; nec aliter Manilius
lib. 4. Aſtronomicorum, vbi Venatorum genituram
ſub Centauro prodit,

At

Digitized by Google

At quibus in biſero Centauri corpore ſors eſt
Nocendi conceſſa, libet ſubiungere currus
Ardenteis, & equos ad mollia ducere frena,
Et totis armenta ſequi paſcentia campis,
Quadrupedum omne genus poſitis domitare magiſtris,
Exorare Tigres, rabiemque auferre Leoni,
Cumque Elephante loqui, tantamque aptare loquendo
Artibus humanis varia ad ſpectacula molem,
Quippe feræ miſtum eſt hominis per ſidera corpus.

12 in Apoteleſmatis Spheræ barbaricæ.

Ille manu vaſtos poterit frenare leones,
Et palpare Lupos, Pantheris ludere captis
Nec fugiet validas cognati ſideris vrſas.
Ille elephanta premet dorſo, ſtimuliſque mouebit
Iupiter in tanto cedentem pondere cunctis;
Ille Tigrem rabie ſoluet, pacique domabit,

& elephantos homini ſubiectos, vt de cæteris ſileã, Venatorũ præſtãtiam promere, apud Lybicos cõpertũ eſt, inquit .n. Aelianus de Venatoribus, *Afri eos, qui ab Elephantis, vel in VENATIONIBVS, vel in PROELIIS interfecti ſunt honorificis ſepulturis proſequuntur, hymnoſque in honorem eorum canunt. Eſt autem hoc argumentum hymnorum, vt dicant EOS SE FORTES VIROS præbuiſſe, qui tantæ beſtiæ reluctari veriti non ſint; dicunt enim glorioſe vitam cum morte commutaſſe quod demum monumentum eſſe laudatiſſimum ei, qui terræ mandatur*; hæc ille lib. 12. var. hiſt. cap. 55.

13 Et quia in aere, vel fluctibus, humique ſe verſant, Plato antiquorũ patrum ex Hebreis ſecutus oracula, triplicem Venationem in 7. leg. commendat; enim vero vel aucupium aggreditur, perditque aues, vel piſces inſultat, vel ferarum luſtra ſcrutatur; idque triplex Venationum circa feras genus complectitur: nam de hominibus infra; quod Vincentius in Spec. expendit, & D. Antonius p. 1. tit. 1. c. 3. §. 3. pluribus examinat; & Mantuanus in D. Dion.

Ve-

Digitized by Google

Venatu, aucupio campos, montana, lacuſque
Solicitant ——

idque prouidentiæ Numine edocente, vti Heſiodus apud Plutarchum de an. ſolert. accinit,

Piſces, atque Feras iubet, aëreaſque volucres 21
Iſthæc iuſtitiæ nulla cum lege ligentur,
Alterum in alterius prædam dimittier aluum
Humano generi, ſed mutua iura dicauit;

at ne longam proſequamur literam, ſequenti capite Platonis verba perſcrutanda remitto.

PLATONIS VERBA DE VENATIONIS DIVISIONE EXPENDVNTVR, ET ILLVSTRANTVR.

CAPVT SECVNDVM.

SApientum conſultiſſimus Plato, ſiue Socratis 14 inſtructus genio, ſiue Sacerdotum ſolertia in ſeptimo de legib. Pythagoræ oracula, Empedoclis Agrigentini animaduerſionibus enarrans inquit, *Venatus enim res latior eſt nomine vno compreheñſa: alius AQVATICORVM, alius VOLATILIVM, alius PEDESTRIVM, &c. Congrua ergo laus, & vituperatio Venationis conſcribi poteſt, vt quæ meliores animos iuuenum facit laudetur: quæ contra vituperetur, dicamus igitur deinceps ad eos precibus ſic interpoſitis. Vtinam vos ô chariſſimi numquam MARINÆ VENATIONIS, HAMIQVE CVPIDITAS capiat, nec omnino aquaticorum animalium die, neque nocte per OTIOSAM VENATIONEM ſagena capiendorum; nec Piratica amor per maria Venatores hominum INIQVOS, ATQVE ATROCES vos faciat. Furti vero, latrocinijque cupiditas in vrbe vel regione committendi, nec in veſtram mentem veniat. Nec VOLATILIVM IVCVNDA VENATIO, SERVILIS MAGIS QVAM LIBERA*; & tandem excluſis piſcatione, & aucupio, concludit, *PEDESRIVM ERGO VENATIO SOLA vobis relinquitur*; hæc Plato, &

Venationum genera, ſapienter aſtruit, quæ & ſi poſt Calcidium, Proculum, & Ammonium expendimus, ſapientiſſimi Scriptoris mentem vel nouiſſimi ſequimur, ac bonæ poſteritatis frugi conſulimus.

15 Alienam omnino ab Heroum geſtis piſcationem, auiumque tendiculas cenſet, ob inertiam, fraudeſque emanantes ab otio: ideo *OTIOSAM VENATIONEM* dixit, eamque carpit in Sophiſta, enimuero ſectatur otium, non tantummodo, quia ſedendo altilium ſeductores, piſcatoreſque torpent, intuſq; frigent, vti Ariſtoteles ſect. 3. probl. 32. docet, ſed quia operantes nequaquam melioris, ſiue optimi facinoris finem conſequuntur; idque à Socrate didicit, cuius ſenſa promit Xenophon lib. 3. de geſt. Soc. *Cum de otio quid nam ſit conſideraret, vt plurimum dicebat ſe deprehendere omnes aliquid facere, etenim qui teſſeris, quiue riſui excitando vacant*
41 *aliquid faciunt, nihilominus huiuſmodi omnes ocioſos dicebat, liceret namque eis iſtis demiſſis MELIORA AGERE.*

16 Animaduertit hæc Plutarchus Ariſtotimi oraculo ad Autobulum de anim. ſolertia dicens, *Plato in legibus prohibuit, aut potius voto hoc petijt, ne MARINAM VENATIONEM adoleſcentes vnquam amarent. Nulla enim roboris exercitatio, nulla ſapientiæ meditatio, neque quicquam ad vires, celeritatemque ac agilitatem conducens, ineſt in certaminibus, quæ aduerſus Labraces, Congros, aut Scaros ſuſcipiuntur. At in TERRESTRI VENATIONE ferocia animalia congredientium exercent audaciam; & fortitudinem; verſuta inſidiantium calliditatem; velocia robur, & laborum tollerantiam apud inſequentes; atque hæc bona Venationi accepta feruntur. Piſcatio nulla re eſt nobilis*: hactenus ille Dioniſij Delphici filius, Aeacidis frater, quos omnes Plutarchus gnaros, vtriuſq; Venationis nuncupat: vnde calculum veritati conſonum iniecifſe procul dubio compertum eſt.

17 Hinc ſapientiſſimus Pithagoras apud Iamblichum, & Diogenem quam ſepe monuit, *A piſcibus abſtinendum,*

inſu-

inſuper, *Melanuras ne guſtes*; & denuo, *Non edendum Erythinum*: quibus fere oraculis præter ſymbola, piſciũ Venationem interdixit; hæc Giraldus ex his, quæ Plutarchus lib. 8. ſympoſ. q. 8. recenſuit, enarrauit, ſicut etiam Adagiorum compilator; nihilominus antiquorum monumenta, ſententiarumque theoremata apprime perſcrutanda ad rei ſacramentum cenſeo; enimuero Laertius lib. 8. inquit, *ſuper omnia Erythina, & Sepia veſci prohibebat, corde itidem, ac fabis*; apud eundem Ariſtoteles addit *Vuluam, & Trigliam*, quam poſterior Romanorum ætas tanti æſtimauit, vt Seneca epiſt. 96. Plinius lib. 9. c. 17. Macrobius lib. 3. cap. 6. mira denarrent, & recte Suetonius, *Tres mullos*, triglie, *triginta millibus numum veniſſe grauiter Tiberius conqueſtus eſt*, fuit namque grande gulæ emporium, luxuriæq; arcanum, cuius valor ſcutatos DCCC. complebat;

Sed quia hominum variæ ſententiæ vrgent, cunctorum oracula expendam. Ex Alexandro in ſucceſ. 18
Phil. & Ariſtotele de fabis, Diogenes verſat ſymbolum ad ſacra dicens; *Piſces non guſtandos eos, qui ſacri ſunt, neque enim fas eſſe, eadem Dijs, & hominibus apponi, ſicut nec ſeruis, & liberis*: e contra Sylla Empedoclem ſecutus contrarium promit, *Pythagoricos maxime ſacrificia guſtaſſe, Deoq; libaſſe. Piſciũ vero nullũ immolari nullũq; ad rẽ ſacrã pertinere*, loquitur Syrorũ, Aegyptiorũq; ſacra promulgãs, inter quos Hieromnemones, ſacerdotes ſic nuncupati, nullũ piſcem omnino edunt; Alij ob ſilentiũ, quod Pythagoras profitebatur, & ob reuerẽtiam erga piſces, comeſos noluit; ſed piſcium ſtridorẽ recẽſet Ariſtoteles, & Aelianus imperitos, velut redarguit, quos de piſcium ſilentio præſumentes agnouit; Theo ad maris maleficium ſenſa inuertit; *quod male oderunt, vt alienum à nobis elementum, & omnino humanæ naturæ inimicum: Neque enim Deos, & Stoici ſtellas, ex eo nutriri putant; ſed contra in id periſſe patrem, ac ſeruatorem Regionis, quem Oſiridis defluxum nominant eumq; deplorantes in Læua ortum regione, in dextra*

Digitized by Google

interemptum; *Nili obſcure innuunt in mare exeuntis interitum*,
ſed hæc fabulam ſapiunt, & Theo tamquam alter Vul-
canus caligine Vmbras inſpergit; à maris etenim æſtu
Tales Mileſius ſeminis primordia pandit, quod Ana-
ximander enarrans hominum patrem,matremque vn-
das agnouit, nonpiſces, vt male Neſtor inſectatur;
Iamblichus tandem, & Porphirius in Styge, In piſce
animas ſcrutantur hominum, neue homo comederet
hominẽ, à Piſcibus abſtinendũ Pythagoras ſanxit: fir-
mam hanc Pythagoreorum rationem edixit Theanus,
19 & Thelauges, ac Empedocles apud Diogenem lib. 8.

Nam (memini) fueram quondam puer, atque puella,
Plantaque, & ignitus PISCIS, pernixque volucris,

quod riſum mouet, ſi purum euulgatur, præcipue ſi
arcanum cortice admiſſum exciperetur; trãſmigratio-
nem etenim hanc ad Reip. ſtatum reieciſſe Pythago-
21 ram,ſapientes non ignorant: ſitque puer dum pro cal-
culis Dynaſta orat; puella, dum ad cuncta flagrans
dolo ſe exhibet, promitque amantem ad amoris ha-
mum,plantæ ſymbolum præſtat, dum regiminis tem-
pore fructus portendit, cunctoſque promiſſis allicit;
hinc ignitus euadit piſcis, dum principatus mare tra-
nat, igne vndique ambitionis obſtrepente, & vere per-
nix, dum aliena fouet,ſuoſq; deſerit fetus; remq; do-
meſticam, quam inhiat,publica amittit cura: hæc Em-
pedocli conſonant,qui teſte Timæo *forenſium formator
verborum quantum valuit, tantum cepit imperari*; ideſt, vt
Neanthes Cyzigenus tradit, *Metone vita functo Tyranidem
inter Agrigentinos pullulaſſe; & tunc purpuram ſe induiſſe,
ſtrophium aureum circumdediſſe: crepidas item æreas, & Del-
phicam ſumpſiſſe Coronam*, aſſeritque Phauorinus in
comm. apud Laertium, & Neanthes animaduertit ad
apicem perueniſſe poſt expenſas fuſe, largiterq; opes,
quas ſimul cum vita perdidit, quod de Pythagora tru-
cidato,dum tyrannidem affectabat compertum eſt.

Cur ergo PISCES ab eſu repulit? Quia PISCATIO

viris

Digitized by Google

viris ratione ab alto præditis indigna cenſentur; docuit hæc Plato in Sophiſta, & Plutarchus in Sympoſio rem 20
pendit dicens, *Quæuis piſcatio euidenter à gula, & cupiditate obſonij proficiſcitur nullo iure maria conturbante, & profundũ ſubeunte*: nec præter rationem, nam paulo ante dixerat, *Marina animalia neque aerem nobiſcum, neque aquam communem abſumentia, neque ad fruges terræ accedentia, ſed veluti peculiari contenta mundo, ſuiſue circumſcripta terminis, quorum ijs tranſgreſſio morte eſt ſancita*. Ergo piſces vetat ob piſcationem, quam damnat.

Ex hoc Venationem euidenter animum afficere, oſtendit, ſicut antea in Theeteto, & in Sophiſta edixit; innuitque pluries Xenophon in Cyropędia, & Oppianus, & Gracius; vnde Soclarus ad Autobulum, qui 21
Leonidæ venaticum expreſſerat factum inquit, *haud exiguam laudem deberi Venationi, quæ vim ANIMI NOSTRI, eam, quæ pugnis, & ferro inter ſe commiſſis hominum certaminibus gaudet (ſiue natura eam; ſiue diſciplina indidit) maiori ex parte ad ſe trahens purum præbet ſpectaculum artis, audaciæq; cum prudentia coniunctæ, quæ robori mentis experti opponatur*: hæc ille apud Plutarchũ in com. an. ter. ſint. aq. calid. nec ſemel Seneca Tragicus Hippolytum pudicum, bellicoſum, curſorem, ſiluarumque accolam ob venatum indigitat, vnde inclamat impia,

Truculentus, & ſilueſter, & vitæ inſcius,
Triſtem iuuentam, Venere deſerta, colis,
Hoc eſſe munus credis indictum viris
Vt dura tollerent, curſibus domitent equos
Et Marte ſæua bella ſanguineo gerant?

& paulo ante Phædra.

Quo tendis anima? quid furens ſaltus amas?

nec mirum; Venatio cum teſte Xenophonte, & Oppiano, ſit exercitatio, inquit Plotinus, ſpectat ad mentem, quæ corporis molem agitat, exque his, quæ foris voluptate agit intus recipit, inſurgitque habitus vſq; ad ſenectam: ideo ſequitur Plato, & rem Venatici Herois

rois

Digitized by Google

rois ad animum reuocat dicens; *Nullam meretur laudem Venatio, laborum intermiſſiones habens retibus, & laqueis, dũ non LABORIOSI ANIMI victoria ferarum robur euincere conatur.*

22 Facit ad Platonis intelligentiam Vegetij locus lib. 1. c. 7. vbi ait, *Piſcatores, Aucupes, dulciarios, lintheones, omneſque, qui aliquid tractaſſe videntur ad gynecæa pertinens, longe arbitror pellendos à caſtris. Fabros ferrarios, & CERVORVM, APRORVMQVE VENATORES conuenit ſocietate militiæ; & hoc eſt, in quo totius Reip. ſalus vertitur, vt tyrones non tantum corporibus, ſed etiam ANIMIS præſtantiſſimi deligantur;* ergo Piſcatores, aucupeſque velut otio refracti animi præſtantiam deperdunt, vnde caſtrorum munimento inhabiles inter dulciarios recenſiti tabeſcunt: at Aprorum Venatores nimia generoſitate pollentes belli pondus potenter exercent, ruentemque Reip. molem ſuſtinent; idque tradit D. Thomas opuſc. 20. de Regim. Princ. lib. 4. c. 10. vbi Regem Cipri de cõparandis aciebus inſtruit, & Plato ſapienter firmat dicens, *Vnde ſolam illam optimam eſſe relinquitur in qua homines quadrupedia equis, canibus, & proprijs corporibus venantur: quos omnes ſuperant illi, qui fortitudinis diuinæ poſſeſſionem curantes proprijs manibus currendo, feriendo, & iaculando Venationi operam nauant:* ſic Flauij verba Venatorum robur ad Reipublicæ conſeruationem eſſe excipimus, dum Xenophon poſt Venatorum album ſubiungit, *In gracia ſi cui, vel ciuitati, vel Regi calamitates venère liberatores ipſi fuerunt: Si vero vniuerſæ græciæ cum barbaris certamen, vel bellum fuit per eos græci victoriam obtinuerunt, eo factum eſt, vt Græciam ipſi inuictam reddiderint:* quod Statius lib. 2. Achil. de Achille accinit;

23 A piſcium captura Macrobius in Saturnalibus omẽ, nomemq;, ac mores plurimorum verſat. *De ſaltatione veterum,* inquit, *ad predæ marinæ tranſire luxum Liciniorum me nomen admonuit, quos MVRÆNAS cognominatos, quod hoc piſce effuſiſſime delectati ſint, ſatis conſtat. Huic opinioni*

nioni

nioni M. Varro conſentit, aſſerens eodem modo Licinios appellatos Muranas, quo Sergius ORATA cognominatus eſt: hic eſt Sergius Orata, qui primus balneas penſiles habuit, primus Oſtrearia in Baiano locauit, primus optimum ſaporem oſtreis adiudicauit; hæc ille, & verè; nam Murænas, orataſque expiſcantes peſſimos piſcium mores otioſa quadam curioſitate torpentes exceperunt; de quorum luxu Lucilius 13. Satyrarum inclamat,

— His itidem in cena oſtrea mille
Numinis empta

ſcilicet ſcutatis decem, quam cupidinem Cn. Domitius cenſor Craſſo viro Cenſorio, teſte Macrobio, *quaſi deforme crimen obiecit:* & Romanos Principes L. Philippum, & Hortenſium Tullius *PISCINARIOS*, infami nomine, appellabat. Seneca de Conſolatione ad 24
Albinam c. 10. *Apicium diſciplina ſua ſæculum infeciſſe* teſtatur, & Vitellium Imperatorem Suetonius, effingit *Luxuriæ, ſeuitiæque deditum*, forſan quia in Patina, quam Mineruæ Clypeum πολιόχου dictabat, *Scarorum iocinora, phaſianorum, & pauonum cerebella, linguas Phænicopterum, murænarum lactes, à Carpathio vſque, fretoque Hiſpanico per Nauarcos, ac triremes petitarum commiſcuit*; de qua vide Plinium lib. 35. c. 12. qui ait, *Vitellius in principatu ſuo decies ſeſtertium condiuit patinam*: ſcilicet viginti quinq; millibus ſcutatorum impendio; eamq; argenteam, quia vix fictilis ſufficiens laxabatur, condidit, vti Dio in Vitellio tradit.

Ergo piſcinas excolere, & piſcium capturæ incumbere vetat Plato tamquam otij inſtrumenta, quæ rapinas cunficiunt; aſſeritque Cato, qui, teſte M. Varrone lib. vlt. de Agricultura, apud Macrobium Saturn. lib. 3. c. 15. *Cum hæres teſtamento Lucilij eſſet relictus piſces de Piſcina eius XL. millibus vendidit*; idque ne à Cicerone *Piſcinarius* diceretur, neue à Cenſoribus improborũ exemplo damnaretur: enimuero cupido inuertit animum, & flagrantẽ ad rei mores dilectæ componit, 25

vnde

vnde inquit Macrobius *Craſſus vir Cenſorius, cum ſupra cæteros diſertus haberetur, eſſetque inter clariſſimos ciues Princeps, tamen Murænam in piſcina domus ſuæ mortuam atratus, tamquam filiam luxit*; vide Aelian. lib. 8. hiſt. c. 4.

26 Auſonius vbi Theonis fratrem Venatorem laudibus extulit, Theonem ipſum Piſcatorem inculcat, & pungit dicens.

An quia Venatus ob tanta pericula vitas
PISCANDI traheris ſtudio? nam tota ſuppellex
Domnotini tales ſoli a eſt oſtendere gazas,
Nodoſas veſtes animantum nerinorum,
Et iacula, & fundas, & nomina villica lini,
Colàque, & inſutos terrenis vermibus hamos.
His opibus confiſiſe tumes; domus omnis abundat
Littoreis diues ſpoleis; referuntur ab vnda
Carrhoco, lethaliſque trygon, molleſque plateſſæ
Vrentes thynni, & maletecti ſpinæ elegati,
Nec duratur poſt bina triboria corui;

hæc ille ad Theonem Piſcatorem, quem anteà furem peſſimum exprobauit dicens;

Quam tamen exerces Medulorum in littore vitam?
Perſequeris fures? qui te, poſtrema timentes
In partem, prædamq; vocent. Tu mitis, & oſor
Sanguinis humani condonas crimina nummis:
Erroremque vocas, pretiumque imponis abactis
Bobus, & in partem ſcelerum de Iudice tranſis.

Idem de aucupio dicendum, enimuero D. Baſilius in Hexamerone piſces, & aues ab vna aquarum congerie eductos, vnam præferre, eandemque naturam indicat: quod Niſſenus, Ambroſius, cæterique perhibent, quos vide.

Cōcludamus, vel tādem Oppiani carmine recenſito,

Triplicem Venationem Deus largitus eſt hominibus
Aeriam, Terreſtremq; & Marinam iucundam;
Verum non eſt æqualis labor, nam quo pacto paria eſſent.
Piſcem palpitantem de gurgitibus protrahere,

Et

Digitized by Google

Et extenſas Aues ex aëre capere,
Aut feris trucibus in montibus decertare?
Verumtamen,neque piſcatori, neque temere Aucupi,
Venatio eſt abſque labore: labori vero ſimul voluptas co-
Sola, & defatigatio nulla. —— (mitatur.

hactenus ille, ex Theophraſto, quem Gracius ſequitur; & ferarum Venationem cæteris præſtare accinit;

AN OMNEM PISCATIONEM DAMNET PLATO, ET PRÆCIPVE DE PISCINIS, ET SOPITIS NOCTV, MANSVETISQVE PISCIBVS.

CAPVT TERTIVM.

VEnationem hanc otioſam iure Platonem 27
interdixiſſe oſtendimus, rationemque Plutarchus de ſolert. anim. prodit. *Omnino PISCATIO propterea turpis nullo ſtudio digna illiberalis credita eſt, quod nihil habet ingenioſum, nullas machinas, nullam verſutiam vſurpet,* idque præcipue ſapientum ſecutus veſtigia innuit, dum teſte Macrobio lib. 1. in ſom. Scip. cap. 21. *Aquarius, qui Capricornum ſequitur, Saturno datur;* ſignum torpens imperat aquæ; de quo Orpheus in hymn. verſibus antiquis latine expreſſis.

Vinclis indupedite per orbis vaſta ſilenta
Saturne aui progenitor, Saturne doloſe
Terraï proles, & cæli ſignitenentis
Stirps, genus, obſtetrix, Titane endoſtrne,opis vir,
Qui genitalis obis per mundi ſingula membra
Caluitor,verſute: &c.

ipſius namque virilia abſciſſa Fulgentius accinit; Porphirius in Spelunca Homerica à Ioue ligatum, caſtratumque perhibet: imo ad ipſius otij oſtentationem, apud Macrobium lib. 1. Sat. c. 8. *Saturnus in compedibus videtur;* cuius rei, & ſi Verrius Flaccus cauſſam ignorare

rare fatetur, Apollodorus, *alligari*, ait, *per annum laneo vinculo, & ſolui ad diem ſibi feſtum, ideſt menſe Decembri*; hinc ex eius hebetudine meticoloſa mala dependunt, vti Plotinus ſcribit, & Macrobius in Tul. de Scipionis ſom. comm. aſſerit, *nullam habere cum luminibus competentiam, & tamen aliqua, vel extrema numerorum linea Saturnus ad Solem aſpicit; Ideo minus commodi vitæ humanæ exiſtimatur, quaſi cum vita auctoribus arcta numerorum ratione non iunctus*.

28 His præhabitis Piſces, & altilia, Scriptura diuinitus edocente, ab aquarum congerie exhibuiſſe compertum eſt; neque intelligendum arbitror vna cum rerum omnium ſemine educta, vti Thales Mileſius, apud Diogenem tradit; vel quia mutantur omnia ex his quæ fiunt, ſicut Plato in Theæteto promit dicens, *in hoc omnes per ordinem ſapientes, excepto Parmenide, conſenſerunt, Protagoras, Heraclitus, Empedocles, & Poetarum in vtroque poemate ſummi, in Comœdia Epicharmus, Homerus in Tragœdia, Nam cum Oceanum diceret Deorum generationem, & matrem Tethim omnia ex fluxu, motuque genita prædicauit.* hactenus Plato, ſed ſignatim ab aquis, genus omne reptilium, volatiliumque proceſſit, non ex Oceani tantummodo gurgite, ſed fluuiorum inſuper, ſtagnorumque latice; quod Ambroſius lib. 5. Hexam. cap. 1. expendit, *Producant aquæ reptilia animarum viuentium, & volatilia volantia ſuper terram. Venit mandatum, & ſubito aqua iuſſos fundebatur in partus, generare fluuij, viuificare lacus, mare ipſum cepit diuerſa reptilium genera parturire, & ſecundum genus effundere, quodcumque formauerat. Nam exigui gurgites, non cænoſæ paludes vacabant; quin omnia datam ſibi creandi aſſumerent poteſtatem: Piſces exiliebant de flumine, Delphines præludebant in fluctibus, Conchæ ſaxis oſtrea adhærebant profundis, adoleſcebant Echini; &c.*

29 Ex aqua igitur reptilia, vnde Piſcator molles dum inſequitur piſces vires abſumit, & ſolis ardore perustus tabeſcit; hinc Ariſtoteles ſect. 8. probl. 32. quærit, *Cur*

qui mari operam dant libenter ſolis topori ſe dedunt? an quod maritimi quoniam in humore ſemper ſuam degunt ætatem calorem deſiderant? optime quæſitum reddidit; nam calor in paleſtra currentium motu augetur, & ſudorum lapſu,exercitatione concreſcit; his nequaquam piſcator 30
gaudet, ſed fraude annectit vimina vt furetur: eumq; Silius Italicus lib. 5. bel. punici eleganter deſcribit,

—— Vitreas ſolers piſcator ad vndas
Ore leuem patulo texens de vimine naſſam
Cautius interiora ligat, mediamque per aluum
Senſim faſtigans compreſſa cacumina nectit,
Ac FRAVDE arctati remeare foraminis arcet
Introitu facilem, quem traxit ab æquore piſcem.

fraudem exhibet, & Seneca in Hercule Furenti Euripidem ſecutus, accinit,

Hic exeſis pendens ſcopulis
Aut deceptos inſtruit hamos
Aut ſuſpenſus ſpectat preſſa
Præmia dextra. ——

Sannazarius ocium piſcatorium eleganter Mopſi carmine ad ſua tempora verſat,

Quid noſtra facerent ingrata per OTIA muſæ
O Celadon? neque tum conchas impune licebat
Per ſcopulos, non octipedes tentare Paguros.
Iam fragilem in ſicco munibant ſaxa phaſelum:
Raraque per longos pendebant retia remos
Ante pedes, ciſtæq; leues, hamique iacebant,
Et calami, naſſæque, & viminei labyrinthi.

cuius altiſſimum vatis oraculum ſi expendas,iam tenes 31
piſcatoriam hanc artem otio emarceſcere, cum ad lunæ menſtrua, maris æſtum, ventorumque turbines ſpectet, quorum aſpectu reſiliunt, ſeque vel piſces demergunt; Oppianus hæc præſtat, & Plinius, ac Tullius de diuinatione, ſimulq; Seneca; cæterum cum tempus oppitulatur, ſaxi concauum inſedentes, ſiue cimbam arundine, vt decipiant, aut rete fraudolenter

circumuenientes innectunt, ſemperque dolos meditantur; nam hamus dolos effingit, fraudeſque innectit, ſicut Martialis ad Quintianum lib. 5. epig. 17. ſcribit,

Odi doloſas munerum, & malas arteis:
Imitantur HAMOS dona, namque quis neſcit
Auidum vorata decipi ſcarum muſca?

hæc ille, & Manilius lib. 4. idem accinit. imò piſces auſpicato hamorum tricas vitare ſcribit Plinius lib. 32. c. 2. dicens, *In Stabiano Campaniæ ad Herculis petram Melanuri in mari panem abiectum rapiunt: iiſdemq; ad nullum cibum in quo hamus ſit, accedunt;* nam apud Terentium idem eſt, *ineſcare, ac decipere:* vnde Pierius lib. 45. *in hamo malignitatē, atq; perfidiam, ac deceptionem* ex Horatio, & Luciano promit.

32 Hinc Philoſtratus imag. lib. 1. tamquam peſſimum rei piſcatoriæ theorema reijcit, quidquid ad fraudem venatus refert; *Calamo quidem piſcantes, vel naſſa utentes, vel ſi quis rete extrahit: aut tridentem illidit, ab oratione auferamus,* & rectè, enimuero Proculus Patriar. Conſtātinopolitanus orat. 20. damnat, *Orbiculatam fundam, vt paupertatis inſtrumentum; nauiculam, vt naufragij thalamum; piſcandi artem, vt delubri matrem, piſces, vt edacis gulæ mercaturam;* & Plato in Sophiſta Hoſpitem Theætetis teſtimonio, recte *Piſcatorem* vilem dixiſſe enarrat, eiuſque Venationis vile quoddam, atque exile exemplum; vnde 7. de leg. ſanxit, *Piſcator neque in portibus, nec ſacris fluuijs, paludibus, ſtagniſque venetur;* imo eiectum ſimul cum aucupe voluit; quia teſte Moſchio Syracuſio, quem Mekerchus reddidit,

Malam Piſcator vitam degit, cui domus eſt nauis,
Et labor in mari, & PISCIVM FALLAX VENATIO.

33 Itaque ſi Venatum afficere ediximus animum, Plato in Sophiſta, piſcatores, raptoreſque, ac tyrannos ſimul comparat; nec abeſt ſapientum à ſpecula, qui piſcatores fere omnes in tyrannidem lapſos indigitat; ſileo eorum rapinas, quas diu, noctuque moliuntur,

vnde

vnde piratarum impietas feruet; ſileo impijſſimum *Thomam Anellum* piſcatorem peſſima hac noſtrorum temporum labe Regnum Neapolis vſque ad Siciliæ oras exturbantem, quæ omnia in eorũ genitura accinit, Manilius lib. 4. Aſtronomicorum,

Vltima quos Gemini producunt ſidera Piſces,
Vis erit in Pontum ſtudium, vitamq; profundo,
Credent, & puppes aut puppibus arma parabunt.
Quicquid, & in proprios pelagus deſiderat vſus.
Innumeræ veniunt artes, vix nomina rebus
Sufficiunt, tot ſunt, paruæ quot membra carinæ.
Adde gubernandi ſtudium, peruenit in aſtra,
Et pontum cælo coniunxit, nouerit orbem,
Fluminaq; & portus mundi, ventoſq; neceſſe eſt.
Iamque huc, atque illuc agilem conuertere clauum, 34
Et frenare ratem, fluctuſq; effindere rectos;
Aut remos agitare, & rectas flectere tonſas,
Et placidum inductis euertere retibus æquor,
Littoribuſq; ſuis POPVLOS EXPONERE CAPTOS,
Aut vncos celare cibis, aut carcere FRAVDEM
Naualeis etiam pugnas, pendentia bella
Attribuunt, PELAGIQVE INFECTOS SANGVINE FLVCTVS.

& lib. 5. adamuſſim Lucretium, & Platonem ſecutus, vbi de Cancro ſic eorum ſtudia enarrat,

Sternere littoribus monſtrorum corpora arenis
Horrendumq; fretis in bella laceſſere pontum,
Ac per nulla ſequi dubitant veſtigia prædas;
Luxuriæ, quia terra parum, faſtidiet orbem,
Venter, & ipſe gulam Nereus ex æquore paſcet.

Auſonius Glaucum Anthedone patre, ſiue Patria Anthedonium Piſcatorem, prædonemq; à Circe dilectum, cum Scyllam flagraret accinit;

Sic Anthedonius Bœotia per freta Glaucus
Gramina guſtatu poſtquam exitialia Circes
Expertus carptas moribundis piſcibus herbas

Sump-

Sumpſit, Carpathium ſubijt nouus accola Pontum.
Ille hamis, & rete potens ſcrutator operti
Nereos æquoream ſolitus conuertere Tethyn
Inter captiuas fluitauit PRÆDO cateruas.

fabula piratam exprimit, qui ex Piſcatore prædas obducere ad oras ſolebat. Idque Neronis exemplo probandum reſtat.

35 Nero XIX. agebat annum teſte Xiphilino, cum Imperij habenas ſub Afranij Burri, & Senecæ inſtitutione ſuſcepit; iſti à Tacito nuncupantur, *Rectores imperatoriæ iuuentæ, qui pari in ſocietate potentiæ concordes, diuerſa arte ex æquo pollebant*: tandem Piſoniana coniuratione detecta, inquit Suetonius, Nerò præceptorem ſuum ſexagenarium ad necem compulit: cepitq; in præceps ruere, & delicijs naufragus *ad PISCATIONEM* ſe contulit, vnde ex Maximo ſcribit Oroſius, *Luxuriæ tam effrenatæ Nero fuit, vt RETIBVS AVREIS PISCARETVR, quæ purpureis funibus extrahebantur*; refert id ipſum, inculcatq; Euſebius, & Tranquillus cap. 30. ait, *Piſcatus eſt rete aureo, purpura, cocoque funibus nexis*, idque ni fallor, an V. C. 818. Coſſ. Caio Suetonio Paulino, & L. Pontio Teleſino, quo tempore Teriades Armeniæ Rex cum Romæ commoraretur conſultiſſimorum virorum necem deplorauit, enimuero Tacitus lib. 16. an. aſſerit, *Trucidatis tot inſignibus viris, ad postremum Nero virtutem ipſam excindere concupiuit, interfecto Barea Sorano,*
36 *& Traſea Pæto olim, vtriſq; infenſus*: hæc ſunt piſcatoris acta, hæc principis Venatici monimenta. gladium hamo intentus ſepoſuit, & rete ad colligendos orbis theſauros cupidiſſimæ vir libidinis expandit; gaudet, inhiatque *Repertum in agro Ceſellij Baſſi ſpecum altitudine immenſa*, (teſte Cornelio) *quo magna vis auri continebatur, non in formam pecuniæ, ſed rudi, & antiquo pondere; lateres quippe prægraues iacere, aſtantibus parte alia columnis, quæ per tantum æui occulta augendis præſentibus bonis, Cæterum vt coniectura demonſtrat, Didonem Feniſſam Tyro profugam condita*

Car-

Digitized by Google

Carthagine illas opes abdidiſſe, ne nouus populus nimia pecunia laſciuiret, aut Reges Numidarum cupiditate auri ad bellum accenderentur; at hæc deliria forſan teſte Suetonio, vt inchoaret, *Piſcinam à Miſeno ad Aruernum Lacum contectã*; quamuis in Palatio, eodemque Tranquillo auctore induxerat, *Stagnum MARIS inſtar, circumſeptum ædificijs ad Vrbium ſpeciem*, de quo Statius accinit,

> *Nec frangit vnda, montibuſque cæſis*
> *Inducit Nero ſordidas Paludes.*

ibi piſcabatur ſordidiſſimos mores, imo tyrannidem otioſa venatione comparabat, & vti Tacitus monet, *Creſcebat interim luxuria ſpe inani, conſumebanturque veteres opes; quaſi oblatis, quas multos per annos prodigeret,& diuitiarum expectatio inter cauſſas paupertatis publicæ erat*; publicæ paupertatis, adde, nedum rerum fere omnium, ſed potius hominum, nam Ariſtoteles Polit. 5. inquit, *fiunt mutationes,cum per luxum ſua prodigunt. Tales enim innouare omnia ſtudent,& aut ſibi Tyrannidem, aut alteri parare.*

Nec male luxus à fluminum, piſcinarumque ſiue 37
maris gurgite emerſus præfertur; memini etenim apud Hyginum c. 197. legiſſe, *In Eufratem flumen de cælo ouum miræ magnitudine cecidiſſe, piſceſque ad ripam euoluiſſe, ſuper quod columbæ conſederunt & excalfactum excluſiſſe Venerem, quæ poſtea Dea Syria eſt appellata*, de cuius nomine Diodorus Siculus ſcribit; & Fulgentius lib. 2. mythologiarum, vbi columbarum expendit obſequium, *Aues illas in coitu feruidas nuncupat*; nec male Aelianus var. hiſt. lib. 1. c. 15. animaduertit, *Iouem ipſum in figuram columbæ verſum eſſe,cum amaret Pthiam Virginem habitantem in Aegio*; & ſubiungit Fulgentius, *hanc in mari natantem pingunt, quia omnis libido rerum patitur naufragium*: iuxta illud Porphyrij in epigram.

> *Nudus, egens, Veneris naufragus in pelago.*

hanc Syriam Hyginus dixit, de qua Lucianus libellum edidit, egitque Apuleius lib. 8. metam. ideo Gyraldus cum Aſtarte confundit, quæ teſte Theophilo, *colebatur*

tur à Syrijs aſtri figura. Plutarchus in Craſſo ipſam Venerem, Iunonemque nuncupat; Lucianus Lunam eius nomine promit; & Patres ab hoc parum diſtant; præ-
38 cipue ab Orphæo in hymn. dicitur; *Luna Fatalis Venus*; & ad Venerem Volupiam accinit,

Spumigena, ò genitrix, pernoctatrix veneranda,
Quæue arctas homines compagibus illecebrarum,
Et genus omne animantum æterno vulnere amoris.

Apuleius lib. 10. metam. vbi ſcenam Dearum cum Paride Phrygio Paſtore recenſet, Venerem eleganter effingit, *Super has introceſſit alia viſendo decore præpollens, gratia coloris ambroſei deſignans Venerem; qualis fuit Venus, cum fuit Virgo, nudo, & intecto corpore perfectam formoſitatem profeſſa, niſi quod tenui pallio bombycino inumbrabat ſpectabilem pubem: quam quidem laciniam curioſolus ventulus ſatis amanter nunc laſciuiens reflabat, vt dimota pateret flos ætatulæ: nunc luxurians aſpirabat, vt adhærens preſſule membrorum voluptatem graphice laciniaret; ipſe autem color deæ diuiſus in ſpeciem, corpus candidum, quod cælo demeat, AMICTVS COERVLEVS, QVOD MARI REMEAT.* ergo Piſcatores otioſiſſima Venatione Venerem colere, rapinas, tyrannidemque affectare Veteres quam pluribus indigitarūt ſimbolis; ideo à Platone damnantur.

39 Hinc Aelianus var. hiſt. lib. 12. cap. 24. inquit, *Smindyridam Sybaritam adeo gulæ deditum fuiſſe perhibent, vt cum procus ambiret Agariſtam Cliſthenis filiam Sicyonem proficiſceretur, & mille coquos, totidemque AVCVPES, atque MILLE PISCATORES adduceret*; vide hominis libidinoſiſſimi ſolerter aucupij, piſcationiſque ſtudium, vt vna vrgente gula cælum, ac mare euerſum millies deplores: optime Seneca lib. 7. ep. 1. de ſe Lucium admonet, *Quemadmodum inter tortores habitare nolim, ſic nec inter popinas, quidem; Videre ebrios per littora errantes, & comeſſationes Nauigantium, & ſymphoniarum cantibus perſtrepentes LACVS, & alia, quæ velut ſoluta legibus luxuria non tantum peccat, ſed publicat, quid neceſſe eſt? induendus eſt animus*

mus, & à blandimentis voluptatum procul abſtrahendus; hæc ille, & Piſcinas apud Baias, piſcatumque carpit;

Sed ſi piſcator dum rete, & arundine ſaxum inſedēs, 40
ratemq; inſudat, & tamen tamquam otioſum inſectā-tur, otioſiſſimi omnino cenſendi ſunt Piſcinarum cultores, dū venantur ſub vmbra: de Piſcinis M. Varro de re ruſt. lib. 4. ſic differit, *Piſcinarum genera ſunt duo, dulcium, & ſalſarum: alterum apud plebem, & ſine fructu, vbi lymphæ aquam piſcinis noſtris villaticis miniſtrant. Illæ autem maritimæ piſcinæ Nobilium, quibus Neptunus vt aquam, ſic & piſces miniſtrat: magis ad Oculos pertinent, quàm ad veſicam, & potius marſupium Domini exinaniunt, quam replent*; hæc ille, & Grapaldus lib. 1. rem fuſius enarrat, nam Piſcinas appellamus Lucus, & ſtagna quæ piſcibus viuis cohercentur clauſa, vt ſcribunt Gellius, & Varro, hinc Martialis, *Piſcina Rhombum paſcit, & lupos vernas*. Viuaria quoque dicuntur, quibus piſces incluſi paſcuntur. Plinius inquit, Oſtrearum primus viuaria Sergius Orata in Baiano inuenit L. Craſſi Oratoris ætate, & mox
eadem tempeſtate prior Licinius Murena reliquorum 41
piſcium viuaria inuenit. apud Romanos etenim Piſcinarum ſtudia celebrata ſunt, præcioſiſſimiſque piſcibus referta Ichthyotropia habuerunt, adeo, vt Cato tutor Luculli grandi ære ſeſtertium millium quadringentorum, autore Columella, pupilli ſui piſcinas vendita-uerit; & velut ante à deuictis gentibus Numantinus, & Iſauricus, ita Sergius Orata, & Licinius Murena à piſcibus cognominarentur; At ne caſu nomen illud prætuliſſe credamus, Macrobius lib. 3. Sat. cap. 5. inquit, *Accerſebantur Murenæ ad Piſcinas noſtræ Vrbis ab vſque freto ſiculo, quod Rhegium à Maſſana deſpicit, illic enim optimæ à prodigis eſſe creduntur tam herculè, quam anguillæ, & vtræque ex illo loco græcè πλῶται vocantur; latinè flutæ, quod in ſummo ſupernantes ſole torrefactæ curuare ſe poſſe, & in aquam mergere deſinunt*; hinc agnoſces otioſum piſcem otioſa Venatione retentum, nam præ hebetudine vix

motum præſtat, aſſeritque Varro, *In Sicilia manu capiuntur murenæ fluta, quod hæ in ſumma aqua præ pinguitudine fluitent.*

42 Torpent inter viuaria piſces, vnde manſuetudine quam ſepiſſime pollent, enimuero meticuloſum illud animal, & ſi hominis aſpectum refugit, vti D. Baſilius, ſiue Gregorius Niſſenus ad illa verba faciamus hom. &c. inquit, *Si lacum aliquem conſpexeris facile potes animaduertere, quomodo ad vmbram tuam omnes trepident, ac contremiſcant:* nihilominus manſuefactos piſces Pollio, & Philippus proprijs reficiebant manibus: hinc Aelianus lib. 8. cap. 4. inquit, *Piſces cicuri, & manſueti euadunt, & cum appellantur intelligunt, & e manu largientium cibos capiunt; vt Anguilla Sacra in Arethuſa, & Murana Graſſi:* Baſilium hic damnat, qui piſces caſſos memoria tradit, laudatq; Auguſtinum, à quo memores dicuntur apud D. Thom. p. 1. q. 22. ar. 1. & Athalaricus Rex, vt Caſſiodorus ſcribit, lib. 7. var. ep. 33. ad Seuerum de Marciliano fonte ſic refert, *hic erumpit aquarum perſpicua, & dulcis vbertas, vbi in modum naturalis antri abſidis fabricata concauitas, ſic perſpicuos liquores emanat, vt vacuum putes lacum, quem non dubitas eſſe pleniſſimum, hic perlucidus vſq; ad fundum patet, vt aſpectibus tuis aerem potius apparere iudices non liquorem: emulatur ſerenum diem aqua ſubtiliſſima, nam quicquid in imo geritur, in offenſa aeris claritate monſtratur, concedunt illic gregatim LECTISSIMI PISCES, QVI AD*
43 *MANVS POSCENTIVM SIC INTREPIDI VENIVNT, tamquam ſe nouerint non eſſe capiendos;* ob hanc cauſſam multum impendij circa piſcinas nouimus, nec male M. Varro lib. 3. de re ruſt. ait, *C. Hirrius circum piſcinas ſuas ex ædificijs duodena millia ſextertia capiebat, eam omnem mercedem eſcis, quas dabat piſcibus conſumebat; nec mirum, vno tempore enim memini hunc Cæſari ſex millia murenarum mutua dediſſe in pondus, & propter piſcium multitudinem quadragies ſextertio villam veniſſe;* & poſtea ſubiungit, *Q. Hortenſius familiaris noſter, cum piſcinas haberet magna*

pecu-

pecunia ædificatas ad Baulos, ita ſæpe cum eo ad villam fui, vt illum ſciam ſemper in cœnam piſces Puteolos mittere emptum ſolitum; Neque ſatis erat eum non paſci piſcinis, niſi eos ipſe paſceret vltro; hac familiaritate ad piſcinarij vmbram, primamue manus extenſionem accurrebant piſces pabulum excipientes, ac colludentes tamquam voluptatis inſtrumenta, vnde Plinius lib. 32. cap. 2. inquit, *e manu paſcuntur Piſces in pluribus quidem Cæſaris Villis: ſed quæ veteres prodidere in ſtagnis, non Piſcinis admirati in Eloro Siciliæ Caſtello non procul Syracuſis: item in Labadij Iouis fonte Anguillas, & hæ in aures additas gerunt: Similiter in Chio iuxta ſenum Delubrum: in Meſopotamiæ quoq; fonte Caburæ, de quo diximus: Nam in Lyciæ Limira fonte Apollinis, quem Dinum appellant, ter fiſtula vocati veniunt ad augurium: Hierapoli Syriæ in lacu Veneris æditüorum vocibus parent vocati,* 44 *exornati auro veniunt, adulantes ſcalpuntur, ora hiantia manibus inſerenda præbent: In Stabiano Campaniæ, ad Herculis petrã Melanuri in mari panem abiectũ rapiunt*: hactenus ille.

At piſcinas comparaſſe forſan autumas, ne piſcis gulæ deeſſet; ſed verum vt fatear teſte Cæcilio apud Macrobium in Saturnalibus, *Quis neget indomitam apud illos vallatam gulam fuiſſe, qui ex tam longinquo mari inſtrumenta luxuriæ compararent*? Plutarchus ſymp: lib. 8. q. 8. *Præter iuſtitiam piſcatio videtur intemperantiam quamdam, & gulæ incontinentiam ſecum trahere, ſumtuoſa, & curioſa*, & vti antea, ex Manilio diximus;

—— faſtidiet orbem

Venter, & ipſe gulam Nereus ex æquore paſcet.

ſed quanto domeſticarum exterminio rerum, colligitur ſcriptorum oraculis. Suetonius in Tiberio, *tres mullos, triginta millibus veniſſe grauiter Tiberius conqueſtus eſt*; ſcutatis ſcilicet DCCC. carpitque Seneca, *Mullum ingentis formæ (quare non pondus adijcio, & aliorum gulam irrito?) quatuor poudo, & ad ſelibram fuiſſe aiebant, P. Octauius quinque ſextersijs emit*. Ciacconius ſcutatis CXXV. pendit, refertque aliud luxuriæ exemplum de mullo, vul-

Digitized by Google

go *Triglia*, ex Plinio lib. 9. c. 17. *Aſinius Celer e conſularibus hoc piſce prodigus Claudio Principe vnum mercatus eſt octo millibus nummum*; ſcutatis CC. Iunius Columella hanc Romanorum libidinem nonnihil excuſat lib. 8.
45 cap. 17. dicens, *neque ſi velimus in mari multitudinem mullorum paſcere queamus, cum ſit molliſſimum genus, & ſeruitutis indignantiſſimum*; ideo raritas prætium, quam maxime adauget: ſed potius gulæ ad portentum, eluuiemq; rem ſigno, præcipue dum legimus apud Athenæum in Deipnoſophiſtarum cæna Philemonem dicentem, *Si illi qui vilioribus veſcuntur piſcibus Scarum haberent, aut Attica Glauciſcum omnes ſane, qui guſtaſſent fierent DII*: peſſime hic delirat, ſed præter morem frænesim patitur Epicharmus in Hebes nuptijs, dum inquit, *Scarorum nec ſtercus quidem fas eſt DIIS reijcere*: dignum tali Dæmone facinus, ſed vt cum Columella de Philippo loquar, *Circumfertur hoc velut vrbaniſſimum, quod erat luxurioſiſſimum factum, atque dictum*.

46 Tandem, vt præter militiæ ſpecimen Piſcinarios piſcari cenſeas, adeſt Numæ experimentum; hic Romanorum animos adhuc furentes Sabinorum cæde complectens, religionis ſacra meticuloſæ indixit, quod teſtatur Antias Valerius, & Vannonius; & dæmonum ſpectris, ſaliorum cantu, ancilium arcano, Virginum excubijs, euocatione Numinum, aquarumque hydromantica vanitate compreſſit, imo vt à Venatione Populum (qua Romulus, & Remus præſtantiſſimi roboris præpotentes euaſerunt Principes,) auerteret, Piſcinas excolendas euectis e mari ſeminibus præbuit, Egeriæq; fictis de more monitis ſanxit; fragmenta librorum Pontif. & Antiæ hæc præſtant, nec ſiluit Plinius lib. 22. cap. 2. vbi ait, *Piſces marinos in vſu fuiſſe protinus à condita Roma*; at Numæ tempeſtatem inſpexit, vnde Caſſium Heminam auctorem ſubiungit; *Numa conſtituit, vt PISCES qui ſquamoſi non eſſent, ni pollucerent patrimonia commentus, vt conuiuia publica, & priuata, cæneq;*

ad puluinaria facilius compararentur, ni qui ad pollunctum
emerent, prætio minus parcerẽt, eaque præmercarentur, hacte-
nus ille, Regis ſolertiam præmit, vt bellatores Romu-
li tabeſcentes Piſcinarios redderet; innuitque Colu-
mella, qui Romulum villaticam, piſcatoriam Numa
comparaſſe tradit, *Magni enim æſtimabat vetus illa Romuli,*
& Numæ ruſtica progenies ſi Vrbanæ vitæ comparetur villati-
ca, nulla parte copiarum defici; quamobrem non ſolum Piſci-
nas, quas ipſi conſtruxerant frequentabant, ſed etiam quos re-
rum natura lacus fecerat, conuectis marinis ſeminibus reple- 47
bant: inde Velinus, inde etiam Sabatinus, & item Vulſinenſis,
& Ciminus lupos, aurataſque procreauerunt, & ſi quæ ſint alia
piſcium genera dulcis vndæ tollerantia; hactenus ille; & qui
Plutarchum, Dionyſium, & Liuium iugi lectione
cõtrectant, Numam effractos Romanorũ animos adin-
uentis domuiſſe cognoſcunt, inde altera fortior ætas
ſpræuit Piſcinas, & maria penitus oblita damnauit;
ideo ſubiungit, *Mox iſtam curam ſequens ætas aboleuit, &*
lautitiæ locupletum maria ipſa, Neptunumque clauſerunt; lubet
verba expendere; prima Romanorum ætas ſub Regi-
bus Ennius promit, & teſte Sexto Ruffo ad Valẽtinia-
num Aug. per annos CXLIII. non amplius, quam
à portis Vrbis Romæ vſq; Portum, atq; Oſtiam XVIII.
miliarium Romanum proceſſit imperium. Altera ætas
ſub Conſulibus viguit, vſque trans Padum Italia occu-
pata eſt, Aphrica ſubacta, Hiſpaniæ acceſſerunt, Gal-
liæ, & Brittaniæ tributariæ factæ ſunt; inde Illyricum,
Iſtri, Liburni, Dalmatæ domiti ſunt; ad Achaiam
tranſitum eſt, Macedones ſubacti; cum Dardanis, cum
Mæſis, & Tracibus bellatum eſt ad Danubium vſque
peruentum: in Aſia expulſo Antiocho primum pedẽ
poſuerunt Romani: Mithridate victo Ponti Regnum
occupatum eſt, & Armenia minor, quam ipſe tenue-
rat obtenta eſt; in Meſopotamiam Romanus exerci-
tus peruenit, cum Parthis fædus initum eſt; contra
Cardoneos, ac Saracenos, & Arabes bellatum eſt;

Digitized by Google

Iudæa omnis victa, Cilicia, & Syria in poteſtatem populi Romani venerunt, Aegypti Reges fœderati ſunt; Poſt hanc ſecundam, conſularemque ætatem Piſcinæ denuo euocatæ tyrannidem Cæſarum introduxerunt; & vt primũ Octauius inter Oſtiã, & Cãpaniæ littus, teſte Macrobio lib.3. Sat. c. 17. Scauros effundere cepit; cum primum, *Accipenſerem à coronatis miniſtris*, vt ſcribit Sammonicus ad Seuerum Imper; *cum tibicine introferri, quaſi quadam non deliciarum, ſed Numinis pompa*, voluerunt. tempeſtate fere nouiſſima, qua L. Lucullus, C. Hirrius, cum Hortenſio de Piſcinis certabant, imo Columella auctore ex Terentio Varrone, *nullus eſt, inquit, hoc ſæculo Nebulo, aut rhynton, qui non iam ducat, nihil ſua inte-*
48 *reſſe, vtrum eiuſmodi piſcibus, an ranis frequens habeat viuarium*; Tunc Pompeius, tunc Cæſar de Tyrannide molimina, fraudeſq; annectebant; hamo eodem, retibuſque doloſis, vnde homines tamquam Piſces venarentur, & regna, iuxta illud *Capies homines, ſicut piſces maris:* enimuero Plato poſt aucupium, & piſcationem Venationem hominum poſuit, de qua poſt res Venaticas Ariſtoteles agit, vt infra dicam, hæc ad Reip. perniciem conferunt, vt paſſim labefactis iuſtitiæ columinibus corruat; vidit excidium C. Titius vir ætatis Lucinianæ diſertus, & vt Legem Fanniam de parſimonia cenæ ſuaderet aduerſus Piſcinarios inclamauit; *Ludunt alea ſtudioſe vnguentis delibuti, ſcortis ſtipati; vbi horæ decem ſunt, iubent puerum vocari, vt Comitium eat percontatum, quid in foro geſtum ſit, qui ſuaſerint, quid diſſuaſerint, quot tribus iuſſerint, quot vetuerint, inde ad Comitium vadunt ne litem ſuam faciant; dum eunt, nulla eſt in angiporto amphora, quam non impleant, quippe qui veſicam plenam vini habeant. Veniunt in Comitium triſtes, iubent dicere, quorum negotiũ eſt narrant. Iudex teſtes poſcit. Ipſus it mictũ, vbi reddit ait ſe omnia audiuiſſe: tabulas poſcit: litteras inſpicit, vix prænino ſuſtinet palpebras; Eunti in Conſilium, ibi hæc oratio; Quid mihi negotij eſt cum iſtis nugatoribus, quin potius pota-*

mus

mus mulſũ miſtũ vino Græco? edimus TVRDVM PINGVEM, BONVMQVE PISCEM. LVPVM GERMANVM, QVI INTER DVOS PONTES CAPTVS FVIT. hactenus ille, ob Lupi eſum, piſcemq; Tiberinum, Reip. perniciem affectabant, de quo agit M. Varro lib. ij. rerum human. & Macrobius lib. 3. Saturn. c. 16. inquit, *Quid* 49
ſtupemus CAPTIVAM illius ſæculi GVLAM ſeruiſſe mari: cum in magno vel dicam maximo apud prodigos honore fuerit etiam Tiberinus Lupus: hæc vanitatis deliramenta, & peſſimum gulæ munimentum excidia verſant, vnde Thieſtes apud Senecam tyrannorum incuſans morem, piſcationem hanc carpit, dicens.

Somnoſque non defendit excubitor meos;
Nec claſſibus PISCAMVR, & retro mare
Iacto fugamus mole: non ventrem improbum
Alimus tributo gentium —

ad quæ Scholiaſtes ſubinfert, *Inſanam Romanorum in conquirendis vndique piſcibus luxuriam, quaſi aliud agens reprehendit*, præfert etenim optimi Principis ſpecimen, peſſimorum mores viriliter procerum, tyrannorumq; damnãs, vt pote Rerum publicarum exitium; vnde Pythagoras apud Plutarchum de capi. vtilit. ex inimicis, Aucupes, ac Piſcatores venari vetabat, *ad vitandam crudelitatem, & iniurias*; idque principibus in primis, ne tyrannidem auſpicarentur.

Itaque emortuos incurſare piſces Legiſlator con- 50
ſultiſſimus vetat, ne languida Venatione ciues contabeſcerent; ſic *Murenas flutas, & ſole torrefactas* in Siculo Meſſanæ freto expiſcatas iuſſu Licinij refert Macrobius, & Columella lib. 8. Tarſenſis pelagi, Carpatijque vernaculas illas nuncupat; nulla hæc Venatio indiget induſtria, nam Aelianus lib. 14. hiſt. anim. c. 3. in ſcrobe pedum veſtigio, foſſiſque fortiter impreſſis ait, *piſces conſopitos Pſettas, Rhombos, Paſſeres, Torpedines, & pleroſque alios eiuſmodi capiunt*; imo ſopitos, vel pediculi venantur. Ariſtotiles lib. 4. hiſt. an. cap. 10. *Piſces cer-*

nuntur

nuntur placida quiete ſoporati, tunc vel manu facile caperentur, dum dormiunt niſi pediculis, & pulicibus ſolicitarentur; nam ſi ſomno dati immorantur noctu ab innumera multitudine illarum beſtiolarum occupati abſumuntur. facile inquam eorum ad capturam piſcatores procul omni ſolertia ſedent; nam vel lino, vel flammis currentes innectunt; Sannazarius eclog. 2. piſcat. rem tangit,

Dumque alij notoſque ſinus; piſcoſaque circum
Aequora colluſtrant flammis, aut linea longe
Retia, captiuoſque trahunt ad litora piſces, &c.

51 At Piſcationis modos exhibet Aelianus lib. 12. hiſt. anim. c. 43. *Piſcationis modi quatuor traduntur, fit enim vel Rete, vel Conto, vel Naſſa, vel Hamo; ea quæ retibus vtitur præcipue ditare piſcatores poteſt propter copioſam capturam, qua piſces pariter plurimi, vt occupatis hoſtium caſtris captiui in eorum poteſtatem veniunt: ſupellectilem enim requirit variã, vt ſunt funes, fila alba, & nigra, Cyperus, ſuber, picea, lora, thus, lapisbyblus, ſiue papirus, cornua, nauis ſex remorum, axis ſcytalides, ſiue bacilli teretes, cottana, timpanum, ferrum, ligna, pix: incidunt enim in ea diuerſa genera piſcium, & varij multique eorum greges. Quæ vero per Contum piſcatio fit, inter cæteras ſtrenuiſſima eſt, & piſcatore opus habet robuſtiſſimo: ad eum requiruntur pertica recta oleagina, & funes e ſparto contexti, & tedæ, vel faces de pinu per quam reſinoſa, item nauis parua, & remiges aſſidui, validique brachijs. At Naſſarum vſus ceteris inſidioſus, atque doloſus ingenuos Homines minime decere videtur; adhibentur holoſchæni iuncorum generis non madidi, vimen, lapis, qui facile tractetur, alga marina, funes, coma, cupreſſi, ſubera, ligna, eſca, & nauis parua. Porro ea, quæ hamis fit piſcatio, vt callidiſſima eſt, ita liberis hominibus in primis decora; opus autem habet pilis equinis albis, nigris, rufis, & ad canum colorem vergentibus, aprorum etiam ſetis de dorſo rigidis vtuntur: & linis ſeu filis, & ære multo, plumboque, & e ſparto funiculis, & pennis præcipue albis, aut nigris, aut varijs. Sunt ex Piſcatoribus, qui etiam lancis vtantur puniceis, vel purpureis, & lignis ferroq; & alijs indigeant, & in-*

ter

ter illas arundinibus rectis, proceriſque nec madidis, holoſchœnis vero madefactis, & virga de cornu arbore, & Capræ cornibus, & corio: hactenus ille de piſcatione marinma, ſed potius de gregalibus; maiores etenim potioreſque, vt Cete, & Thynni, & Xiphiæ diuerſimode venantur, vt ſequenti capite dicemus, prædictos vero modos eleganter Auſonius in Moſella, quam Symmachus laudat, ponit ob oculos. 52

Iam vero acceſſus faciles, qua ripa miniſtrat
Scrutatur toto populatrix turba profundo.
Heu male defenſus penetrali flumine PISCIS;
Hic medio procul amne trahens humentia lina,
Nodoſis decepta plagis examina verrit,
Aſt hic tranquillo, qua labitur agmine flumen,
Ducit in corticeis fluitantia retia ſignis;
Ille autem ſcopulis ſubiectas pronus in vndas
Inclinat lente conuexa cacumina virgæ,
Indutos eſcis iaciens lethalibus hamos,
Quos ignara doli poſtquam vaga turba natantum
Rictibus inuaſit: patulæq; per intima fauces
Sera occultati ſenſerunt vulnera ferri:
Dum trepidant, ſubit Iudicium, criſpoq; tremori
Vibrantis ſetæ nutans conſenſit harundo:
Nec mora excuſſam ſtridenti verbere prædam
Dextera in obliquum raptat puer, &c.

Ariſtoteles Piſcationem fluuiatilem recenſet, eamque Phœnicium more, quem fere omnes ſequuntur, lib. 8. cap. 20. inquit, *Moriuntur piſces verbaſco herba, quā ob rem cæteri fluuiatiles ea interficientes capiunt*, (vulgo peſci attaſſati,) *ſed Phœnices marinos etiam ita piſcantur. Sunt qui duobus quoq; alijs capiendi generibus vtantur, quod enim altos gurgites amnium piſces per hyemem vitare ſolent; (cum enim aliàs dulcis aqua frigidior ſit, tunc vel maxime ima eius algent,) iccirco foſſam in fluuium ducunt, quam maceria iungentes operiunt, & fæno, atque lapidibus ſtipant, & quaſi cuniculum faciunt aditu patente ad fluuium vnde impleatur: tum* 53

E *fracto*

Digitized by Google

fracto gelu naſſa inde piſcantur. Alterum genus hyeme, & æſtate oportunum: medio amne fructicibus, & lapidibus circumſepiunt, vno aditu dato modo oris: tum in eo ore poſita naſſa piſcãtur motis lapidibus. Aelianus lib. 14. de anim. cap. 29. ex quodam Mitylenæo piſcationem aliam promit, nam vbi Eridanus, & parum nobilis Tænarus coitionem faciunt, hyberno tempore dum glacies aſtringit aquã. *Piſcatores ſinuoſum locum deligunt*, inquit, *quem peracutis ſecuribus circumcidunt, vt figura rotunditate quiddam lacui, vel paludi ſimile efficiant, non tamen glaciem prope ripam ſecant, ſed in ſuo ſtatu conſiſtere ſinunt; atque locum à glacie circundãt amplo verriculo, quod fune valido ambitur: tum rete piſcatores in ripa conſiſtentes trahunt, quum autem ij qui adducunt prope ripam venerunt, tum piſcatores alij extrinſecus glaciem ripæ continentem frangunt, & rete trahunt.*

54 Hinc Plutarchus ait, cum Marina fere omnia præſentiant, ſuſpicenturque, & caueant inſidias calliditate ſua, fecerunt vt Piſcatio non ſimplex, aut expedita eſſet, ſed varia inſtrumenta, omniſq; generis artes, ac fallacias requireret. *Sicque Calamum Piſcatorium, non volunt craſſum eſſe, ſed tenuem potius eligunt, ne latam faciens vmbram terreat animal natura ſuſpicioſum; quin, & funiculum hami paucis nodis nectunt, læuemq; faciunt, quod aliàs dolum ſenſuros piſces putant, & ſetæ partes, quibus uncus alligatur, quam maxime albas faciunt, vt eo facilius lateant in mari ob ſimilitudinem coloris;* Homerus etiam lectiſſima curioſitate accinit,

Illa cito plumbi ſimilis, petit, impete fundam:
Quod Bouis agreſtis cornu ducente ſub vndas
Crudiuoris miſſum mortem fert piſcibus atram.

Ad quæ Ariſtotimus inquit, *quidam ſic accipiunt, vt putent veteres boum crinibus ad hamorum funiculos conficiendos fuiſſe vſos: keras enim, quod aliàs, cornu ſignificat, hic eſſe crinem, & keroplaſtes ille apud Archilochum,* ſtudioſus, *comæ ornandæ, ſed errant hi, nam ſetis equinis vtebantur maſculis, cum equarum caudæ vrinæ madefactæ ſetas habeant inualidas*

lidas: hactenus ille,at Ariſtoteles hæc parum ſapienter, ſubtiliterque recenſita pendit, ideo relinquenda ſuadet; ſi vero lubet, vide Plutarchum de anim. ſolert.

AN PISCES AD MAGIAM, ET DIVINATIONEM SPECTENT?

CAPVT QVARTVM.

SIcinius Aemilianus ſenex notiſſimę auctoritatis,apud Maximum Claudium tamquam illecebrarum magicarum vindicē, ſignatis ad roſtra tabulis Apuleium de Magia redarguens, piſcium argumēto vtitur; enim vero Lucius ille Apuleius Pudentillam opulentijs, virtutibuſque, quæ in fœminam cadunt probatiſſimam, viduam iam annorum tredecim, vt primum flagrauit pellexit, vxoremque duxit, & quæ hominum oblita iam toros fugerat, cantaminibus incauta corruit; Magiæ tunc cultorē Seminumidam, Semigetùlumque illum indigitabant fora; forſan ob ſtudium erga Lucianum Patrenſem, ex cuius racemis Metamorphoſeon ſibi fecit vindemiam; vnde Beroaldus dum vtrumque comparat, diſcipulum ſupra magiſtrum extollit dicens, *Græcus ille magiam primoribus labris guſtaſſe videri poterit, quamuis de ſe ſcripſerit, μάντις ἀγαθὸς vaticinus bonus: hic vero noſter plenis hauſtibus hauſiſſe, intantum, vt MAGORVM MAXIMVS crederetur*; firmat hæc D. Auguſtinus dum Apuleium cum Apollonio mago ſignat, & Lactantius lib. 5. c. 3. id. ipſum enarrans *multa, & mira* de Apuleio hominum opinione demonſtrat. 55

Ergo in diſcrimē adductus interrogatur, *Cur PISCIVM quædam genera quæſiſti*? ad hæc Apuleius *Nolo negare: ſed oro te, qui piſces quærit Magus eſt? equidem non magis arbitror, quā ſi lepores quærerē, vel apros, vel altilia: an ſoli piſces habent aliquid occultum alijs ſeu magis cognitum*? his præ habitis in- 56

quirendum an piſces ad Magiam ſpectent?

57 Suppono D. Alcuinum Abbatem magni nominis ad illa verba Gen. 3. *maledicta terra in opere tuo*, aquam præſtantiorem terris, ac piſces cunctis omnino feris, quæ luſtra incolunt excellentiores autumaſſe, inquit enim *Terra maledixit, non aquæ, quia homo de fructu terræ contra vetitum manducauit, non de aquis bibit. Animalia quoque terreſtria plus maledictionis habent, quam Aquatica, quia plus viuunt de terra maledicta. Inde Chriſtus poſt reſurrectionem de Piſce manducauit, non de terreſtri animali*; hactenus ille, quem refert Strabus in Gloſſa, nec male Georgius Venetus cant. 1. arm. ton. 6. cap. 18. ex Manilio piſces pedum iura obtinere promit; & iuxta Cabaliſtarum arcana inquit, *Virtus piſcium perambulantium ſemitas maris ducit pedes noſtros per hos mundanos latices ad mare illud excelſum, & aquas, quæ ſuper cælos exiſtentes continue laudant dominum, & quæ produeunt veros piſces, quibus paſcamur cum Chriſto completo curriculo volubilis vitæ huius. Hinc non ſine miſterio dicunt Secretiores Theologi, quod Deus in conuiuio iuſtorum parat Auem, Taurum, & PISCEM, duo illa, iuxta illud euangelicum, Tauros meos paraui, & altilia mea occiſa ſunt: Piſcem verò tamquam nouiſſimum ferculum, in quod pedes effectuum noſtrorum ſemper tendere debent*: hactenus ille; & Ambroſius lib. 5. exam. cap. 6. Stephanum piſcem à Chriſto captum enarrat; dicens *Pro hoc Piſce ſtabat Dominus Ieſus, ſciebat enim eſſe in ore eius pretium ſui cenſus, denique glorioſo martyrio, & Petri Iudicium, atq; doctrinam, & Chriſti gratiam locuples aſſertor impleuit*; alludit ad ſtateram, quam in piſcis ore Petrus adinuenit vt cenſum ſolueret; hinc Rab. Ioath. piſces procul ab altari cenſet, quia peccatorum ſymbolum nequaquam præferunt; & dum turbas ſatiare diuina bonitas dignata eſt, piſciculos ſimul cum pane elargiebatur, vt in vtroque Dei bonitatem referret;

58 Nihilominus Dæmonum eſecranda impietas ſanctiora aggreditur; & quæ ſunt diuinitatis organa, ſce-

lerum

lerum velut inſtrumenta refundit: poterat per Phariſæos Chriſtum perdere, & tamen in cor Iudæ, Apoſtolorum conſeſſum euertens intrauit; vt traduce Numinis gladio Numen ipſiſſimo infligeret. Sic Piſces aſſumit, & magiæ deliramenta inferorum ſatu depromit; perfectiſſimas ſcilicet, innocenteſque feràs, quæ à Piſcibus Zodiaci pendent conſonantiſſimis numeris præcellentibus: enimuero duodenarius Numerus,qui in Zodiaco fulget, vti Macrobius ex Platone in Somn. Scip. animaduertit,perfectiſſimus cenſetur, & Cælorũ poſtes in Apocalipſi tali dignãtur honore; nam Calcidius, Speuſippus, Empedocles, cæterique Accademiæ cultores, ac Pythagorici per ternarium progreſſum à ſupernis infima petentem perhibent, & ab infimis per quaternarium ſuperna: hinc Hierocles Pythagoræ quaternarium expendens ad Dei eſſentiam refert, at potiùs ſi ternàrio multiplicatur ad duodenarij perfectionem; vnde Plato in Phædone hunc numerũ 59
veneratur; Timæus Locrus Mundum duodenis faciebus effingit, iuxta tabernacula Iſraelitarum, quæ orbis ſpecimen oſtentabant; continet enim hic numerus, iuxta Diotogenem, Empedoclem, Architam, & Pythagoram perfectam harmoniam diapaſonicam in partibus, quibus componitur ſcilicet 7. ad 5. quorum 7. continet ſeſquitertiam proportionem ex 4. ad 3. & 5. ſeſqualteram ex 3. ad 2. ex quibus proportionibus reſultat diapaſon, vt videre eſt apud Venetum, Mirandu- 10
lam, & alios, qui ex Euclide demonſtrant; Voluitur duodenarius, & perpetua quadam vertigine à nouiſſimis primordia repetit; ſic illud Alpha, & Omega æternitatem complectitur; & Rotæ Ezechielis profetæ in gyrum currentes altiſſimi Numinis maieſtatem oſtendebant. ergo in Zodiaco Aries mundi primordia, vt primus obtinuit, & in vno Deitatem præferens Piſcibus reſpondet, & perfectionis numerum complet: eo quo pacto Andreas Cæſarienſis, & Primaſius cum

Ter-

Digitized by Google

Tertulliano Alpha ad Omega reducentes elementorũ perfectiſſimam rationem ad Dei ſymbolum fecère. Vnde ſicut Aries Chriſtum, teſte Ruperto, & Gregorio præſignauit, Piſces ipſius figuram, apud Auguſtinum, & Laurenum non ſemel indicant.

60 His præhabitis Piſces ad Magiam conferre, magorum oraculis quam maxime compertum habeo; Pythagoras Magia inſignis qui teſte Soſicrate, & Iamblicho cum Aquila, & Vrſa, ſiue potius Dæmone colloquia oſtentabat, inter cætera edixit, *Melanuros, ne guſtato*; Theodorus ex Ariſtotele Melanurum *Oculatam* vertit; ſed Alciatus in Lexico Plautino, oculatam eſſe cenſet, quã Plautus Ophthalmiã appellauit, & Plinius Melanurũ ab Oculata diſtinguit; nã Melanurus nigrã habet, & aculeatam caudam. Ouidius Halieutico,

—— Cauda Melanurus acuta.

timidumque Aelianus perhibet. Vnde Marſilius ſymbolum verſat, *Ab eo, qui NIGRAM CAVDAM habet, abſtine; terreſtrium enim Deorũ eſt*. Suidas abſtinendũ à piſce ſecreta quadam ratione ſanxiſse Pythagoram ſcribit, quam impius quidam Anonimus, nomine dignus flagro, recenſet, *Melanurus nigra cauda ad Dæmones, qui in terris verſantur, tum colore, & aculeo, tum natura ſpectat, ac inter Magiæ primordia effertur:* hinc caueto, inclamat à Melanuri eſu; nam Melanurus ad terreſtria ſpectat Numia, & magiæ portenta referat;

61 Impia hæc oracula fere omnia ad magiam faciunt, quæ vt delirantes indicant; bona nonnumquam complectuntur, & mala: vnde Hermippus, & Eudoxus, Tenebrarum Principem duplici oſtentant nomine, à beneficentia ſcilicet, & malorum incurſu; Plutarchus de Iſide, & Oſir. rem præſtat, *Exiſtimant alij duos eſſe Deos, quaſi contrarijs deditos artibus, vt bona alter, alter mala opera conficiat; alij eum, qui eſt melior, Deum, qui deterior, Dæmonem dicunt; in qua ſententia fuit Zoroaſtres Magus, quem narrant 100. annis antiquiorem bello Troiano extitiſſe, is ergo*

Zoroa-

Zoroaſtres melioris nomen Oromazam, peioris Arimanium perhibuit, additque illum maxime ſimilem eſſe luci, hunc tenebris, & ignorationi, medium horum eſſe Mithram, quem Perſæ Meſiten, ideſt, intermedium nuncupant: ideo de Echino, dum plura autumabant, etiam magiæ ſacrum dederunt. Plutarchus ibidem, *Echinos terreſtres bono, aquaticos malo adiudicant*; de Mullo compertum eſt Hecatæ piſcem ſacraſſe, vnde *Hecatæ Triglanthinæ* ſimulacrum antiquitas coluit; cur vero Hecatæ ſit ſacra, ſcripſit Athenæus in 7. Dipnaſophiſtarum; Pythagoras itidem ab hac abſtinendum cenſuit; forſan quia magiæ Numen Luna cenſetur apud Lucanum, Senecam, Silium, Iamblicum, & Porphyrium; & Lunæ ad magiæ cultum adſcripsère mullum;

Hinc arcanum aliud expendo. Scribit Diogenes lib. 62
8. *Pythagoras memoria tenebat, vt primum Aethalides fuerit, poſtea Euphorbus, deinde Hermotimus, ac poſtremo Pyrrhus effectus ſit*; & Pyrrhum piſcatorem fuiſſe præſcripſerat, *Vbi autem Hermotimus defunctus eſt, rurſus in Pyrrhum Delium piſcatorem migrauit*; ad quæ verba, teſte Hierocle, vel inſaniam redanguendam infligimus, vel ſi ſapientem credimus: ſtatum ſuum oſtentaſſe dicendum eſt; nam vltimo Pythagoram ſe prædicat, antea vero piſcatorem; & à Melanuro, Mullo, Vulua, Vrtica, Mugilibus, Labrace, & Scaro piſcibus abſtinendum præcipit; quos omnes Dijs ſuis immolaſſe haud eſt dubium, ergo dum Magum fuiſſe apud omnes inconfeſſo creditur, magiæ rudimenta ſymbolis hiſce præſtaſſe ſuis compertum eſt; ideo redemptos ſepiſſime, vt aiebat, piſces denuo ſignabat pelago, vt atis præſto eſſent, & terreſtria euocaret Numina.

At poſt Græcorum ſuperſtitiones, Romanorum 63
ſacra perſcrutanda reſtant, enimuero Numa Pompilius ſecundus Romanorum Rex, qui Egeriæ impijſſimi dæmonis monitu præſtigias aquarum congerie eludebat; modum euocandi Iouem, ſiue vt Magi loquuntur

tur, e poteſtatibus vnam aſſiſtentibus edidit. *CEPIS CRINIBVS, ET MÆNIS*; etenim circa Auentini collem dæmones commorantes aquarum gurgites incolebant, Plutarchus in Numa, *Duo Lares Picus, & Faunus in montem Auentinum cum non dum comprehenſus muris eſſet, vel habitaretur, fontibus autem largis ſcateret, & lucos*
64 *haberet opacos commeare ſolebant*; firmat hæc Antias lib. 2. apud Arnob. 5. adu. gent. Dionyſius lib. 2. antiqu. & Varro, qui ait, *Olim paludinibus mons erat ab reliquis diſcluſus, itaque eo ex Vrbe, qui aduehebantur ratibus quadrantem ſoluebant*, & Sacelli eorum meminit; placent hæc loca immundis ſpiritibus, nam teſte Prudentio, immundiſſimi cæno oblectantur. Ibi Numa Lares rete comprehendit, & magiæ robore Iouem euocauit; imo procurationem fulgurum præcinit; Plutarchus, *edixit fulgurum procurationem, quæ in hoc die CEPIS, CRINIBVS, ET MÆNIS peragitur*; Mæna piſcis eſt, qui Theodoro interprete, à Latinis Alecula nuncupatur, Ariſtoteli *Aleces* dicuntur, & gregatim, ſicut gobiones, mulli, ſcombri, munedulæq; viuunt, de quibus Ariſtoteles lib. 6. hiſt. anim. c. 17. inquit, *Aleces bruma pariunt, cæteri, qui pelagici ſunt æſtate magna ex parte, cuius rei argumentum eſt, quod minime per id tempus capiantur. Fæcundiſſima omnium piſcium alec eſſe videtur*; fertur penes Plinium lib. 9. cap. 17. iocus M. Apicij, quē Seneca velut guloſum carpit.
65 Mæna igitur piſce Dæmonem aduocaſſe ſcriptores tradunt, & Ouidius rem ordine promit, Numæ verba decantans, Faſt. 3.

Vtque animus redijt, da certa piamina, dixit,
Fulminis, altorum Rexque, paterque Deum.
Si tua contigimus manibus donaria puris;
Hoc quoque quod petitur, ſi pia lingua rogat.
Annuit oranti, ſed verum ambage remota
Abdidit, & dubio terruit ore virum;
Cæde caput dixit; cui Rex, parebimus, inquit;
Cædenda eſt hortis eruta cepa meis:

Addi-

Addidit hic, hominis ſumes: ait ille, capillos,
Poſtulat hic animam: cui Numa PISCIS ait,
Riſit, & his inquit facito mea tela procures, 66
O vir colloquio non abigende Deum.

hactenus ille; ſed Arnobius indoluiſſe Iouem ſcribit, & veluti deceptum illacrimaſſe, verba eius Antiati cōſonant, qui lib. 2. ait, *Iouem diu cunctatum, Expiabis dixiſſe capite fulgurita: Regem reſpondiſſe, Cepitio; Iouem rurſus humano: retuliſſe Regem, ſed Capillo; Deum contra Animal ſubieciſſe Pompilium, PISCIS: tunc ambiguis Iouem propoſitionibus captum, extuliſſe hanc vocem, DECEPISTI ME NVMA*; hanc lectionem Gelenius ex M.S. repoſuit: & Ciacconius, ac Fuluius Vrſinus, Piſcis meminere, emendatque Heraldus dicens, Excidiſſe exiſtimo vocem librarijs minus cognitam, *mæna*; & idcirco legerim, *Deum contra animali, ſubieciſſe Pompilium Mæna*. Plutarchus ἀποκριναμένου δ' τοῦ Διὸς, ἐμψύχοις, ἐπαναγαγεῖν τὸν Νουμᾶν μαινίσι; qua de re plura ſcripſiſſe memini, *lib. 2. de Vrbe Roma cap. 11.*

Mænæ ſanguinem effudiſſe magum, Arnobius lib. 67
5. contra gent. præſtat; vbi gentilium irridens credulitatem inquit, *Et quaenam illa quaeſo diuina res fuit, quae ab impetu rerum tanto Iouem compulit euocari, & ſeſe denuntiationibus ſiſtere? Mola ſalſa, thus, ſanguis, verbenarum ſuffitio, & nominum terribilium fremores?* Sanguis vtique mænæ, quo molam thure madentem magi ad euocandos dæmones litabant; quod ad Necyomantiam ſpectabat, quæ ad erigendum cadauer ſanguine vtitur, cum ſcyomantiæ vmbrarum euocatio ſufficiat.

At mæniam ſelegiſſe arbitror, quia inconſtans colo- 68
rem quam ſepiſſime mutat, docetque Aelianus hiſt. anim. lib. 12. c. 18. *Piſces ex alio colore in alium mutabiles ſunt, vt turdi, Merula, Fucæ, Mæniæ*, hæc ex Ariſtotele lib. 8. hiſt. anim. c. 30. vbi nonnunquam hircos ob mutationem dictos teſtatur; *Alce, ſiue mæna vtero grauis melior eſt forma rotundior fœmina; porrectior mari; euenit vt cum*

Digitized by Google

ſatu impleri; ſemina incæpit, maris color in nigrorem, pluriſque varietati mutetur, & caro deterrima cibi efficiatur; placet hæc mutatio inferorum principi, qui teſte Geraldino Epiſcopo lib. 5. vbi de Budomelæ Regione agit, refert, *Regem eorum genus à Dijs immortalibus ducere, multa, & magna cum illis colloquia tenere, ſana quottidine conſilia capere, & eos modo ſub effigie Tauri, modo Arietis, modo Bouis, modo PISCIS, modo ſub nitidiſſimi ſerpentis effigie apparere, humana ſemper verba emittere, Deorum imaginem referre*, quod de Egeria erga Numam tradit Vannonius.

69 De Echeneide, quem Aeliano teſte, Remoram nuncupant, rateſque effrenat, vt nulla ventorum vi curſum, vel motum excitent; Trebius Niger ad maleficium conferre ſcribit; cuius oracula ſecutus innuit Plinius lib. 2. c. 25. *Quam ob cauſam*, inquit, *amatorijs quoq; Veneficijs infamis eſt, & Iudiciorum, ac litium mora*; ſcilicet excãtata Echeneide litium auctores torpent, riualeſque amorum tabeſcunt, concupita flagrat: hæc ſunt magiæ maleficia, quæ fluctus turbat, & orbem ad hominum perniciem inuertit.

70 Piſcibus inſuper vtebantur ad diuinationem, Lyciæ ſacerdotes, quod firmat Euſtathius in Odiſſea, *In Lycia ſunt, qui etiam per PISCES diuinant, e quibus Sacerdos oracula edit*. mirum equidem, cum Lucianus in Alcyone, & Lucretius Piſcium taciturnitatem velut prouerbium efferant, & Claudianus Rhadamantum apud Inferos, ait, loquaciſſimos in piſces indui iubere, vt taceãt.

Qui iuſto plus eſſe loquax, arcanaque ſueuit
Prodere, PISCOSAS fertur victurus in vndas,
Vt nimiam penſent æterna ſilentia vocem.

vnde apud Pierium taciturnitatis, & ſilentij Ierogliphicum Piſces Pythagoræ arcano legimus, nihilominus Plutarchus lib. de anim. ſolert. inquit, *nec præclara iſtius expers eſt aquatilium genus diuinationis, vel immune; quandoquidem accipio apud Suram Lyciæ vicum inter Phellum, & Myra VATICINARI E PISCIBVS homines, & non*

ſecus

Digitized by Google

ſecus, ac augures arte quadam augurari; hanc rem adamuſſim pendit Aelianus lib. 8. cap. 5. dicens, *Auſpicijs quidam diuinant, volatus auium, & ſedes conſiderantes, & in hac ſapientia clari habentur Tireſius, Polydamus, Polydius, Theoclymenus, & pleriq; alij, multi vero viſcerum ſitus, & naturas præclare tenuerunt vt Sylani, Megiſtanæ, & Aclidæ, alij farinis, & cribris, & caſeis futura præmonſtrant. Audio item Lyciæ vicum nomine Syrrham eſſe* (Plutarchus Suram) *inter Myra, & Phellum vbi ſunt, qui ad piſces ſeſſitando ſciãt quid ſibi velint appellatorum Piſcium acceſſus, & receſſus, quid item oſtendant quum non parent, quid cum frequentes veniant portendant facile oſtenduntq atque eius diuinationis periti ſciunt, quid cum ſalit piſcis demonſtrat, quid cum mortuus fluitat, quid cibum ſumens, quid etiam recuſans, præſignificet*: hactenus ille, & quod magis miror Aegyptios hanc vanitatem ſecutos; vti Aelianus lib. eod. c. 4. ab Aegyptijs accepiſſe *Crocodilos antiquiores, & præſtantiores diuinatione pollere*, ex quorum cibo ſacerdotes vltimum Ptolomæi fatum interpretati ſunt.

Diuinabant iugiter, plurima *obſeruantes*, & *ſermonum* 72
diſtinctiones, ait Plutarchus loc. cit. & *fugas eorumq; proſecutiones*; ſed de voce Piſcium quæſtio non ignobilis fertur, eamque Aelianus nimia curioſitate reſoluit, lib. 10. c. ij. *Qui omnes piſces ſilentij condemnant eos mutos affirmantes, ij in eorum natura indocti ſunt, & rudes, nam ex ijs nonnulli editis ſibilis ſtrident, & gruniunt, Lacerta enim, Chromis, & Aper, Ariſtotele teſte, gruniunt; Chalcis ſibilat, Coccyx ſimiliter, atq; auis ei gentilis vnde nomen traxit vocem emittit*; hæc ille, quem Pierius lib. 31. impugnat, Boeam tantummodo vocalem referens, at Pauſanias in Arcadic. Pæcialas turdorum voces edere teſtatur, ſimileſque in Horno fluuio, Philo Stephanus Cyrenæus memorat, & vocales in Clitore fluuio ponit Mnalæas Patrenſis; Attamen *lib. 1. com. in Apocalypſin* aduerſus Ariſtotelem cõiecturis docui, piſces quam plures pulmone eſſe præditos, eaque quia ad ſibilandum indigent

vena: ideo Piſcium ſtridore diuinationem referre ad inſtar altilium veteres cenſuère.

72 Nonnulli ſanguine piſcium inter ſacrum, ſaxumq; effuſo, vt de Mæna diximus; alij motu, & aquarum fluxu, ſicut Caſtalio, & Colophonio in fonte Proclus enarrat; innuitque Clemens Alexandrinus in Oratione, qua Græcos admonet dicens, *Impia ergo adyta ne inueſtigetis, nec Barathrorum ora præſtigijs plena, aut Lebeten Theſpotæum, aut Tripodem Cirrhæum, aut æs Dodonæum; Geſandrion autem arenis deſertis honoratum, & quod illic eſt Oraculum, quod cum ipſa quercu emarcuit, anilibus fabulis relinquamus. Silentio quidem mandandus eſt Fons Caſtalius, & alius fons Colophonis*: hæc omnia ad Diuinationem ſpectabant: nam deſertæ arenæ hominum incolatu abundabant piſcibus, quibus comeſis oracula deprecabantur, & dæmonum ope aqueorum euentura excipiebant, ſicut Orpheus accinit;

Dæmonaque imploro ſanctum, pariterque malignum
Aereum, aqueos cæli, & conuexa tenentes.

præmiſiſſe vero alicuius cædium, apud Philoſtratum in vita Apollonij lib. 8. cap. 7. in confeſſo eſt, *fuerunt priſcis temporibus vates permulti*, inquit, *qui peractis cædibus vaticinabantur, ſicut Megiſtius Arcanan, Ariſtander Lycius, & Silianus Ambraciota ſacrificabant autem, & vaticinabantur: Arcanam quidem Leonidæ Spartano Regi, Lycius autem Alexandro Macedoni, Salianus Cyro, qui Regnum affectabat;*

73 Victimas quoq; de Piſcibus aliquando legimus; obſeruabantque Giraldus, & Pierius, & ex pluribus Athenæus in Dypnoſophiſtarum cœna; ſic Bœotij Copaidas Anguillas coronatas, molaque perfuſas Deis immolabant; & Piſcatores ſcribit Antheræus, ex thynnis, quem maximum cepiſſent Neptuno immolare ſolitos, & ſacra ea Thynnæ appellaſſe; Mnaſeas etiã Atergatidis Deæ ſacra piſcibus fieri prodidit cum veris, & coctis, tum ſimulatis ex auro, & argento: Phaſelitæ quoq; in Lycia piſcium ſalſamenta quotannis patrio

ritu

ritu Deis ſuis offerre ſolebant; idq; ſacrum inſtitutum, quod Lacius Argiuus à paſtore Cylabra campū emiſſe ad ædificandam Vrbem piſcium ſalſamentis fertur, potius, quam farina, vel melle; ſic Mullum Proſerpinæ, ac Dianæ ſacrarunt veteres; Citharon Apollini; Mercurio Bocas; Libero Patri Cittulum; Apuam Veneri, Neptuno Pompylum, quem ſacrum Aelianus, & Athenæus dixere: nec officit Syllam apud Plutarchum in qq. conuiuial. *Nullum piſcem idoneum ſacrificijs*, iuxta Pythagoræ oraculum. *A piſcibus abſtineto*: autumaſſe; nam Aegyptij tantum, vel Syri, teſte Hygino piſcium ab eſu ſe abſtinent; eoſque procul ab aris ob Oſiridem in mare proiectum pellunt; eodemque pacto Piſces Vulcano dabantur pro animis, vti Feſtus refert, & Varro *Piſces ſanctos, ſanctioreſque ſuper cæteros Lydiæ ad aram cum tibicine greco* deſcribit;

Sed veterum ignorantiam obliuiſci, Lycia nuncupata, abſurdum putaui; nam ſicut à Pullorum Soliſtimo, (ſiue vt Octauius apud Minucium nuncupat, *Pullorum ſollenniſſimum tripudium*) diuinationes ſuas Romani ſuperſtitioſiſſima religione obſeruabant; ita Myrenſes Lycię à piſcium ſacris de more peractis motu, & alimento; Aelianus lib. 12. hiſt. an. c. 1. *In Myrenſi Lyciæ ſinu Apollinis Templum eſt; ad cuius Sacerdotem vitulinas carunculas diſpergentem Orphi gregatim adnatant, & tamquam ſane conuiua ad epulas inuitati carnes comedunt; & vero immolantes, ex ea magna voluptate afficiuntur, quod PISCES SVA SACRIFICATIONE PASCANTVR, quod quidem ipſum res ſuas feliciter caſuras eſſe ſignificare; ideirco propitium eſſe ſibi Deum dicitur, quod ſuis cibis piſces expleantur. Quod ſi caudis carnes in terram eijciant, tamquam ſordidas à ſe deteſtantes, ſibi inde iram Dei portendi arbitrantur; itemque huiuſmodi Piſcium genus Sacerdotis vocem, & agnoſcit, & ſi ad eos, à quibus appellatur acceſſerit, ſic incredibilem ipſis lætiam affert, vt ſi contra fecerit magnum dolorem eiſdem inurit*: hactenus ille, cuius narrationem Apollodorus promit, & 74

for-

forſan citato Ctesia, cuius fragmenta præſtat; De piſcibus vero Hierapolitanis ſacris ſimilia recenſet, eod. lib. c. 2. dicens; *Ad Hieropolim Piſces, ſacri habeatur, & confertis turmis natant, duces item habent, qui cibos eius obiectos primi deguſtant; maximeque ex omnibus piſcibus amicitiam inter ſe ſeruant, perpetuaque pace deuinciuntur, ſiue quod Dea hunc animorum conſenſum eis afflat, ſiue etiam quia abiectis eſcis quum abunde expleantur, neceſſe non habent ſe inuicem inuadere, & vorare.* Strabo lib. 16. Geogr. Hierapo-
75 lim olim Bambycam, inde Edeſſam, Hierapolim quoque, *ſacram Vrbem*, veteres dixiſſe teſtatur; *in ea Atargatin Syriam Deam colunt:* cuius ope pacifica piſcium turba degebat; de hac Dea Lucianus apprime ſcripſit, & quamplures Venerem fuiſſe contendunt, eamq; in Piſcem conuerſam enarrat Manilius lib. 4. Aſtronom.

Scilicet in PISCEM ſeſe Cytheraea nouauit
Cum Babylonicas ſummerſa profugit ad vndas
Anguipedem alatos vngues Typhona ferentem,
Inſeruitque ſuos ſquamoſis piſcibus ignes;

ad quæ Scholiaſtes ait, τὸ ὕψωμα Veneris eſt in Piſcibus, quia ſignum piſcium accedit ad naturam Veneris; inde fabula Venerem in Piſcem mutatam; & apud Syros Venus Piſcis figura colebatur, nomine Dagon, & Derceto; ταπείνωμα vero Veneris eſt in Virgine ſigno oppoſito; quod eſt ſignum ſterile. Et propter hanc fabulam à Piſcibus ſe abſtinent Syri; Ouidius.

76 *Inde nephas ducunt genus hoc imponere menſis*
Ne uiolent timidi piſcibus ora Syri.

nec aliter Timocleus Comicus, & Menander; aſſeritq; Plutarchus in ſymp. lib. 8. & Xenophon lib. 1. de Cyri expeditione, *Chalon amnis magnus, ac manſuetis piſcibus refertiſſimus eſt, quos Syri Sacroſanctos habent, eoſque violare nefas putant;* adſtipulatur Cicero lib. 1. de natur. deor. & Diodorus Siculus lib. 3. c. 2. ſecus autem tangentes, ſiue comedentes tumores inuadebant, obſeruabatq; Scaliger ex Martiale.

Iuro

Iuro per Syrios tibi Tumores,
Iuro per Berecynthios furores.

quos deſcripſiſſe Menandrum compertum eſt, & rurſus Manilius accinit.

Piſcibus Euphrates datus, eſt vbi PISCIS AMATOR
Quum fugeret Typhona Venus ſubſedit in vndis,
Magna iacet Tellus, magnis circumdata ripis,
Parthis, & à Parthis domitæ per ſæcula gentes,
Bactraq; & Herios, Babylon, & Suſa, Panoſque
Nominaq; innumera vix amplectenda figuris,
Et Tigris, & Rubri radiantia littora Ponti.

Et ſacrarum ſcripturarum paginæ Dæmonem piſcis 77
ſub ſpecie apud Azotios produnt; enimuero 1. Reg. c. 5. v. 4. legimus incircumciſos Arcam Domini *intuliſſe in Templum Dagon*; & Liranus ex Hebræorum monumentis, inquit, *Hoc Idolum habebat CAPVT factum ad ſimilitudinem cuiuſdam PISCIS, ideo vocabatur Dagon, à Dag, quod ſignificat Piſcem in Hebræo*. Rhabanus, eundemque eſſe Leuiathan, & Beemoth cenſet; aſſeritque Gloſſa; nec nos latent Dagonis reſponſa; imo Hiſtoria Scholiaſtica Comeſtoris, illius *Sacerdotes diuinos* nuncupat; & pro capitis coronide Pierij verba repono, *Derceto ſiue, ut tradunt alij Atargaten muliebri effigie, quæ in PISCEM ab umbilico deſineret ſummæ Venerationis Deã in Templis apud Aſcalonem habuere: Oxyrynchitæ Aegypti populi PISCEM Vrbis ſuæ cognominem ſummo cultu pro Dea coluerunt:* quorum oracula paſſim leguntur.

AN

AN XIPHIÆ (VVLGO PESCE SPADA,) CETARIORVMQVE PISCATIO A VENATIONE HEROVM DISTET.

CAPVT QVINTVM.

78 COmmendat Xiphiarum hanc Piſcationē Homerus, laudatque Polybius, nec à Venationis præſtantia alienam, iuxta Platonis oracula, cenſendam arbitror; eo quia Piſcis gladium præferens fortiſſimi gladij robore bellatorem adinſtar Aprorum ſe exhibet: vnde Strabo lib. 1. Geograph. poſt expenſam Homeri fabulam inquit, *Ob magnitudinē gladij Galeotæ, & uim belluæ, eius VENATIO Aprorum ſimilis eſt*. Aelianus lib. 9. de anim. cap. 40. armatam agnouit Xiphiam dicens, *Gladius piſcis ea parte roſtri, unde nomen traxit, tamquam gladio utitur*; & robuſtiſſimo oris gladio, tamquam primipilus, teſte Ariſtotele, lib. 2. hiſt. anim. c. 13. *A roſtri mucrone nuncupatur*; hinc lepide Tertullianus adu. Iud. cap. 9. *Qui enſem accingitur exercet negotia præliorum*; enimuero Petronius Arbiter in Satyrico, ſe Militem ſic effingit; *Gladio cingor latus, & ne infirmitas militiam perderet cibis excito uires: mox in publicū proſilio, furentiſque more manum ad capulum, quem denoue-*
79 *ram, referro*; itaque Gladius militem ornat, vti Vegetius docet, & Scipio Aphricanus, apud Frontinum lib. 4. ſtratag. gladium, militis præſidium dixit; vnde Miles Apulei, cum ab hortulano ſæuioribus plagis humi ſupinatus reluctaret, *militaris ſacramenti genium ob amiſſam ſpatham uerebatur*; forſan quia teſte Tertulliano de Reſurrectione *Gladius bene de bello cruētus, & melior homicida laude ſua conſecratione penſat*: heroumque facinus gloria vndique apud poſteros præſtantiſſimum gladij honore cenſetur, vti Xenophon de Cyro, & Arrianus de Ale-

Alexandro præſtant; nec male Aelianus lib. 14. c. 23. ad Xiphiæ laudem verſat, quod *illius mucro triremis roſtro comparari poteſt; Neque modo cum cibi inopia vrgetur mucronati roſtri incurſu piſces interficit, ſed etiam maxima cete propellit, & vlciſcitur, non quidem armis ex ferro confectis, ſed natura comparatis*; eiuſque gladij fortitudinem enarrat Oppianus. Hinc gladium Marti, ac Dianæ ſacrum obſeruabamus antiquorum oraculis, & Tertullianus de Venatione in Circo lib. de Spect. c. 12. inquit, *Martem, & Dianam, vtriuſq; ludi præſides nouimus*; de Marte Saluianus lib. 6. ait, *Mars in arena colitur*, de Diana vero Claudianus in Conſulatu Manilij, & Theod. accinit,

Amphitheatrali faueat Latonia pompa;

quæ gladijs ſtipata fulgebat, non ſolum in gladiatorum ludicro, ſed etiam ferarum incurſu; & militum pompa, qui omnes accincti præſtabant gladio.

Itaque illuſtratur hæc piſcatio arcano quodam Homeri carmine de Scylla, vbi Vlyſſem inter Scyllæum 80
verſantem exhibet; & Eratoſthenis, vt primum Polybius ſententiam reiecit, apud Strabonem lib. 3. Geogr. compertum promit, *Quæ de Scylla dixerit Homerus, conuenire VENATIONI GALEOTARVM*; enimuero temporum ambigua fides, poſteritati labe, perniciterque delapſa ſapientiſſimi vatis enarrationem fabulis interpretum inuertit; hinc Heraclitus de Incredib. quem Allatius edidit, in Scylla *Scortum non inelegans voracibus peraſitis ſtipatum* effingit; Palephatus; *Triremem Velocem, cui Scylla nomen, nauigia rapinis inſultantem*, quam Vlyſſem effugiſſe denarrat; nã Scylla fuit dicta ἀπὸ τοῦ συλᾶν, ſcilicet à ſpoliando. Pauſanias in Corinthiacis, Zenodotus lib. 3. compend. & Myro Prianæus, Scyllam Niſi Regis Megarenſium filiam autumant, Minois amore captam, purpureum patris capillum, quo incolumitatis fatum inerat, abſcidiſſe, patremque ipſum ac Niſeam Vrbem Athenienſibus prodidiſſe; vnde Virg. Georg. lib. 1.

Digitized by Google

Et pro purpureo pœnas dat Scylla capillo.

Fulgentius in Mythologia, Scyllam pulcherrimam Virginem prodit à Glauco Antedonis filio flagranter concupitam; ſed ſi Hygino vrgebit præſtanda fides, *ſuperiorem corporis muliebrem, inferiorem ab inguine piſcem*, iactat, *ſexque carnes ex ſe natos*; quorum effrenis libido, ſex Vlyſſis ſocios naue abreptos conſumpſit; factum

81 Sethus recenſet an. orb. 2775. ante C. N. 1173. poſt Troiæ excidium an. 8. Pelaſgi Sicyoniorum Regis XXV. qui Polypho ſucceſſit, an. 4. Iairis Iſraelitarum Iudicis an. 9. quo Oreſtes Agamemnonis filius ſimul cum Pylade clam in Peloponneſum reuerſus Aegyſthum, & Clytemneſtram matrem adulteram per inſidias occidit, & Mycenorum Regnum recuperans regnauit, Velleio teſte, an. 28. Sed Euſebius Palephatum ſecutus, dum Scyllam Tyrrhenorum triremem autumat, ſolitam ſpoliare hoſpites, rem pendit an. orb. 4026. natiuitatis Abrahæ 825. Moyſis vero 310. ſiue potius 308. Aſcanij Latin. Reg. an. 1. quo tempore Labdone defuncto Hebræorum gens an. 40. alienigenis deſeruiebat: quod ſignatum protulit, quia LXX. Interp. Adonis non meminère, cum ex vulgata an. 10. Regnaſſe compertum ſit; ipſe etenim præceſſit Labdonem, qui an. 8. iura dedit Hebreis; & quia Troiam captam exhibet an. 2. Labdonis, ſi an. 10. Adonis proferes circa nouiſſimum Labdonis regimen Vlyſſis effugium inuenies.

82 Sed Genebrardus, qui ad an. mundi 3026. hæc recenſet, ſub Heli, qui Sacerdotium tranſtulit à Domo Eleazaris ad ſuam eueniſſe contendit; quæ omnia tantum coniecturis pollent, cum apud veteres Diodorus bibl. l. 14. Troiæ excidium ante bellum Peloponneſiacum, captaſque à Lyſandro Athenas an. 779. ante Vrbem conditam 432. cæteriq; diuerſimode ſcribant.

Hæc ad temporis calculum ſignata dedimus; nunc ad fabulæ interpretationem procul veritatis impendio

duci-

ducimur; enimuero Homerus Vlyſſ. μ. 95. inquit,

Hic circum rupe crebro ruit impete Scylla,
Delphinos,captanſque canes, & ſicubi maior
Bellua ſe ſe offert;

hæc ille,& Strabo ex Polybio locum expēdens ait, *Quæ de Scylla dixit Homerus,docet cōuenire VENATIONI GALEOTARVM,*(vulgo peſceſpade) *quæ exercetur apud Scyllæum;* ibi etenim thynnorū multitudinē, qui teſte Philoſtrato in Imag.& Ariſtotele, gregatim ferūtur facile venantur Xiphiæ; *& ex horum Venatione pingues fiunt Galeotæ*, ait Polybius, qui Galeotas, ſiue Xiphias cum cane confundit, cum gladium Xiphia præferat oris roſtro prominentem; canis vero caudam armatam gladio verſet; Verum nihilominus eſt, quod ſequitur, Thynnos inde Meſſanæ fretum ingreſſos incidere in Delphinos, Canes, ac Xiphias.

At Venationem hanc eleganter enarrat Polybius, 83
quæ tanto ſæculorum ſpatio parum ab huiuſce tempeſtatis ſolertia diſtat; *In lembis, qui duobus remis agitantur, complures bini feruntur propter nauium ſtationem; alter eorum lembum agit, alter haſta armatus in prora ſtat; hijs omnibus cōmunis in ſpecula eſt explorator, qui aduentum GALEOTÆ indicet; tertia ſui parte Galeota ſupra mare ſolet eminere, quem cum lembus attigit cominus ille haſtam eius corpori impingit, euellitque relicta in corpore eius cuſpide, quæ hamata eſt, & dedita opera leuiter haſtili præfigitur; ab ea dependet longus funiculus,laxantque, donec bellua vulnerata palpitando, ac ſubterfugiendo defatigetur; tunc ad terram educunt,aut in lembum imponunt niſi vaſto ſit corpore*: hactenus ille de Venatione Xiphiæ; & de ſpecula ſcite monet, in Scyllæo namque ab alta ſaxorum ſpecula nauarchus perſpicaciſſimus maris perluſtrans æſtum, vt Xiphiam primum deprehendit græco quodam clamore roboans vociferatur, locum indigitat, lembique nautam excitat; inde Meſſanæ littora incurſantes nauis conſcendunt arborem,præcinctiſque ilijs ſpeculantur ab alto; Haſtam in-

ſuper Polybius deſcribit, dicens, *Haſtile eſt compactum ex quercu, & abiete, vt cum pondere pars querna mergitur; reliquum in ſublimi extet, ac recipi facile poſſit;*
hæc ille, ſed an ab Vlyſſe Venationem hanc enarret adinuentam, ſiue antiquitus ab ipſis Scyllæi accolis ad quæſtum potius exhibitam, dubius ignoro. Enimuero
84 Troiani belli tempore, teſte Apollodoro, Plinio, & Genebrardo multa feruntur ſapientum experimentis inuenta; Equum, qui poſtea Aries vocatus eſt, in muralibus machinis Epeus inuenit ad Troiæ fatum; exercitus ordinem, menſuras inſuper, & pondera, teſte Gellio apud Plinium lib. 1. Palamedes, qui apud Platonem, Agamemnoni præeſt tamquam numerandi ſolertia excellens; Significationem ſpecularem Sinon; inducas Lycaon: ſecurim Penteſilea: Aeneas tubam: quam à Deo primum Moyſi oſtenſam nouimus. Natio Phrygum bigas; Quadrigas Erichthonius, ſicut Plinius lib. 7. cap. 56. pluribus aſtruit: Potuit etiam Vlyſſes cum inter Scyllæi ſpeculas commoraretur Venationem hanc nactus inſtrumenta prodere, ſociorũq; ope Xipias, Caneſque Venari; nam in Scylla vtrumque Piſcem Homerum enarraſſe tradit Polybius, & Strabo aſſerit; & nos euidentia ducimur. Monſtrumque nautarum perniciem intuliſſe, neque à fabulæ aberrat cenſu, ſi piſcium gladios reſpicis; nam de Xiphia Aelianus inquit. *Qui magnitudine proceſſerunt contra Nauem, mucronem in eam defigentes venire audent*; Poly-
85 bius, *Nonnumquam etiam remex per ipſum lembum vulneratur ob magnitudinem gladij Galeotæ, & vim belluæ*; idque tanto impetu, vt ex pluribus Aelianus ſcribat, *Quidam gloriantur ſe ſpectauiſſe nauem Babyloniam in littus extractam vt carina eius reſarciretur, atque in ea Gladij caput affixum inſpexiſſe; cuius cum in nauem mucronem ſuum defixiſſet nullis viribus ipſum trahere quieuiſſet*; hactenus ille; & piſcis damna recolens Aretius Epiſcopus *Militem inſoleſcentem* in Xiphia exhibuit, cuncta vaſtantem, nec ipſius gladij
for-

Digitized by Google

fortitudinem ad nauis exitium Oppianus ſiluit; & cum Xiphiam, canemque in vnum prodit; Scyllæ canes, quos Hyginus recenſet ab oculos verſat, vt in Venatione Xiphiæ Scyllæ fabulam agnoſcamus. Imo ſi Homerus, Euripides, Statius, cæteriq; Scyllam Naues euertiſſe contendunt, de Xiphia intelligendum omnino arbitror, quia Plinius lib. 32. c. 2. poſt Trebij oraculum inquit, *Xiphiam roſtro mucronato eſſe, ab hoc NAVES PERFOSSAS MERGI IN OCEANO ad locum Mauritaniæ, qui Cotta vocatur non procul à Lixo flumine*; idque apud Scyllæum cum paruæ adhuc rates luſtrarent littora figmento dediſſe locum inconfeſſo eſt.

Idque Strabonis calculo firmandum reſtat; inquit 86
etenim, *Ex his conijcere aliquis poſſit de Homeri ſententia Vlyſſem ad Siciliam euagatum fuiſſe, cum is Scyllæ hanc Venationem adſcribat, quæ maxime familiaris eſt apud Scyllæum*: hactenus ille, & vere: procedunt Xiphiæ ad littora, quę dulci emanant latice vnde Aelianus lib. 14. c. 23. *Xiphia Capitur in Mari, & Danubio, quod & ſalſa, & dulci aqua delectetur*; Polybius, eiuſque monitu Strabo, *ad Nili aliarumque aquarum deſcenſus* Xiphias thynnos incurſantes refert; eamque multitudinem multiplex Nili vnda continet; procurrit namque ad inſtar Danubij ſeptem in mare oſtijs, vti Pomponius, & Plinius lib. 5. c. 9. ſcribunt, eorumque nomina ex Herodoto, & Ammiano, ſimulque Ariſtotele lib. 1. meteor. peſteritas nouit, Heracleoticum, ſcilicet, ſiue Canopicum, Sebeniticum, Bolbitinum, Phaniticum, Mendeſium, Taniticum, & Pelluſiacum, quæ tantis ſcatebant aquis, vt mare colorarent latice; ſicut Catullus ad Aurelium, 87
& Furium ait,

Siue, qua ſeptimgeminus colorat
Aequora Nilus.

ergo aquarum decurſu gaudentes lambunt littora Xiphiæ, nautaſque ad quæſtum auocant.

Animaduerto inſuper ex Plutarcho ſympoſ. lib. 8. Vlyſ-

Vlyſſem vnquam ad maris piſcationem ſe, ſocioſque conuerſos niſi conſumpto melle, & farina, *Vlyſſis ſocij cum tantum maris nauigaſſent numquam hamum demiſerunt, numquam fundam, aut rete, quandiu farina adfuit, ſed cibus e naui conſumptus vbi fuit omnis, paulo ante quam Solis Boues adorirentur, Piſces non cibi delicatioris, ſed nutrimenti neceſſarij gratia venati ſunt: eadem neceſſitate, & ad Piſcandum, & ad cædendum Solis Boues adigente;* Scilicet poſt Scyllæ ſtationem, in qua Xiphias venati ſunt; traiecto Meſſanæ
88 freto Pharum petijt: enimuero gregatim Xiphiæ Scyllæum lambunt, inde Carybdin, Meſſanæque ad littora pergunt; ideo deficientibus apud Scyllæum Xiphijs, ad Meſſanæ æſtum Venationem eandem proſequuntur, vſque ad VII. Kal. Sept. quo tempore penitus inuiſuntur; tunc fame contabeſcentes Solis boues ad Pelori oras enutritos adorti ſunt; Poterant alios decipere piſces, & freti oſtium, teſte Macrobio, & Athenæo, Romanorum delicias continens, poterat, & Vlyſſi, ſocijſque cibi ſuppetias inferre, ſed procul ab Heroum prandio, Homerus, ac cenæ piſces repulit, ideo potius ſacra polluere, quam pollutos comedere, heroū ſanxit religio: audi Plutarchum, *Quamobrem Homerus non tantum Græcos facit piſcium eſum vitantes, cum quidem ad Helleſpontum caſtra haberent, ſed neque delicatis etiam Phæacibus, aut luxurioſis procis, vtriſque Inſulanis cibum e mari petitum propoſuit;* additque Inſulanos, quorum impendia incurſant mare, ſicut Phædimus Autobulum monet apud Plutarchum de anim. ſolert. dicens, *Inſulares iſtos, & Marinos Heracleonem Megarenſem, Philoſtratumque Euboënſem,*

Cura marinorum, quibus eſt operum, &c.

89 Phæaces inſuper, & ſi luxuria perditos, vti apud Homerum Odiſſeæ 8. produnt.

Nos vero ſemper capiunt, citharæq; Chorique
Et variæ veſtes, & balnea calda, thorique.

de Procis vero Odiſſeæ lib. 1.

Iſtos

Iſtos ſolicitant hac, concentus, citharaque.
Et facile, vt qui aliena ſient impune vorantes.
nihilominus hos fere omnes à piſcium eſu abſtinentes depromit, itaque piſcium fere omnium interdictum Heroibus agnoſcimus ferculum, vnum præter Xiphiæ; forſan quia ab otio, & mollitie ceterorum abeſt, & militis more digladiatur, vnde à Strobone Apro comparatur;

Solis Boues, teſte Heraclito de Incredibilib. c. 39. 90
Boues erant Aratores. Antiquis enim interdictum erat Boues operarios ſacrificare, quod & Aratus aſſerit, compertumque eſt ex ipſa Iliad. κ. verſ. 292. namque ait ad Palladem Hecuba, ſiue Diomedes,

Robuſtum ſibi Diua Bouem, cui cornua latum
Obtendant frontem, quem nec iuga tracta domarint,
Sacrificans voti ſoluam reus.

ad quæ Heraclitus inquit; *Solis Boues eoſdem vocat, tanquam qui terram ſcinderent; & nobis alimenta præſtarent; At Vlyſſis ſocij, non ſolis, ſed operarios boues deuorarunt;*

At Vlyſſes apud Homerum vaticinia Tireſiæ, Circeſque promit, quibus Trinactiæ litora ſuſpecta ſibi, ſocijſque vulgabat; *& Siciliam Dei Inſulam* nuncupat;

Poſtquam Petram effugimus horrendamq; Charybdim,
Scyllamq; ſtatim. Dei ad EXIMIAM INSVLAM 91
Peruenimus, ibi autem erant pulchre BOVES latis frõtibus
Multa etiam pinguia pecora ſuper — meantis ſolis
Tum ego cum adhuc in mari eſſem in naui nigra
Mugitum audiui Boum ſtabulantium,
Ouiumque balatum, & mihi ſermo incidit animo
Vatis cæci Thebani Tireſiæ
Circeſque Aeneæ, quæ mihi valde ſæpe præcepit
Inſulam euitare homines — oblectantis ſolis;

hactenus de ſolis armento.

Execrantur igitur dum Boues cede, haud multa vorant, laudantur ad Scyllæi ſpeculam Xiphias eiaculantes; namque vt diximus, ad hæc vſque tempora rimantur

tur ab alto, & Venatores apud Scyllæam ſpeculam inſedentes clamore, nutu, ac ſingulari quadam loquela ſocios ad prædam excitant; ſic occupata olim montium iuga ad Heroum facinus feciſſe Veteres, tradit Seneca lib. 7. epiſt. 52. *Illi ad quos primos Fortuna Romani populi publicas opes tranſtulit, C. Marius, & Cn. Pompeius, & Cæſar extruxerunt quidem villas in Regione Baiana, ſed illas*
92 *impoſuerunt ſummis iugis montium. Videbatur hoc magis MILITARE ex edito ſpeculari late, longeque ſubiecta: aſpice quam poſitionem elegerunt, quibus ædificia excitarunt locis, & qualia: ſcias non villas eſſe, ſed Caſtra.* Talem ſpeculam Polybius Vlyſſi tribuit, ex qua velut militari claſſico cum Xiphijs bellum gerebat, exercitoſque inſtruebat ſocios, ne ſuccumberēt otio. Nec male reor recenſuiſſe Xiphiam inter Milites, cum Albertus Xiphiam, militemq; confundit, & Aretius Epiſcopus, militis inſoleſcentis iugi metaphora detrimenta denarrans, Xiphiam exhibet perdentem retia, ſcriptumque addit, *Diſcerpens exit*: & Camerarius caſtra reſpiciens emblema edidit, *Non armis omnia cedunt*; & Principes magnarum orbis curarum meditatione præſtantes, dum molimina bellorū curant, Venationē hanc magni duxiſſe, præſtat Emmanuelis Philiberti ſolertia; & Ioannis Auſtriaci Hiſpaniarum potentiſſimi Regis filij magnanimitas, qui dum virtute tropheorum culmina ſectabatur, tamquam ad arenam, nauim conſcendit, Xiphiamque eiaculans, inimicorum aciem, eadem animi magnitudine adoriri, inſequi, ac perdere conabatur, nec procul omine Xiphiam vt primum vidit occidit, hoſtēq; ad Portus — Lōgoni vt primū venit, vidit, & vicit.

93 Aliam piſcationem tradit Oppianus, regioneſque quamplurimas recenſet, in quibus eorū captura fertur.

Multa vero in Xiphiam Piſcatores inſtruunt;
Præcipue autem, qui Thyrreni maris ſemitam acquirunt,
Circaq; Maſſiliam, ſacram Vrbem, circaq; celtas,
Ibi enim ſtupendiq; & piſcibus nulla re ſimiles

Ina-

Digitized by Google

Inaceſſi Xiphiæ vegrandes degunt.
Illi vero ſchaphas ipſis conformes Xiphijs
Et corpus piſculentum, & gladios fabricantes
Ex aduorſum dirigunt: ipſe vero non ſubit capturam,
Putans non naues pulchris tranſtis præditas ſe videre,
Verum alios Xiphias commune genus, donec ipſum viri,
Vndequaq; circumdent: ipſe vero animaduertit poſterius
Acie triſcupide confixus, neque ipſi robur ſuppetit,
Ad fugiendum, &c.

ſequitur Oppianus vindicias eius enarrare, & exemplo Vrbis obſeſſæ eius capturam accinit; ita ſemper eadem militis metaphora recolitur, & ſtrenuiſſimus adiudicatur, eiuſque venatio fortiſſimis adſcribitur.

Reſtat nunc Philoſtrati de Thynnis Venationem referre, quam ipſe Heroum icone dignam recenſet, enimuero ad militiam proſpectans inquit, *Natant VT MILITVM PHALANX*, quod, teſte Xenophonte, & Gracio, Venationis gloriam complet; ſed audiamus Philoſtratum, *Thynni ex Ponto exterius frequentant mare, quod, & in ipſo geniti ſint, & paſcua habeant, hæc quidem piſcium, hæc vero limi, aliorumque humorum, quos Iſter, ac Mæotis in ipſum inferunt: quo fit vt reliquo mari dulcior, ac potabilior ſit Pontus. Natant autem, vt militum Phalanx octeni, & ſeni, deni, ac triceni bini, inuicemque alius alium vndis inſpergit, in tantam natantes profunditatem, quanta eſt ipſorum latitudo: Innumeræ autem ſunt quibus capiuntur ſpecies, nam & FERRVM in eos acuere licet, venenaque inſpergere, paruumque ſufficit rete, cui gregis paululum ſatis fuerit, OPTIMA EST AVTEM HÆC VENATIO; ex ſublimi namque ligno quiſpiam ad numerandum celer, oculorumque aciem præſtans ſpeculatur. Oportet enim vt ipſe mari quidem oculos infigat, longiſſime vero intendat, quod ſi ingredientes piſces viderit, quam maxima ad eos, qui in nauiculis morantur opus eſt voce, &c.* Sophron Siracuſanus Poeta piſcationem laudat; & Eretrienſes, ac Naxij hac Venatione inſignes feruntur ab Herodoto. Imo Aelianus Piſcationem enarrans,

 mili-

militiæ ſpecimen præferre, eorumque capturam adinſtar *Ciuitatis in poteſtatem redactæ* indigitat; Ad Promontorium Bubonicum tamquam ſues, vel capræ, vel lupi innatant: exoriente vero Canicula, & ingraueſcente æſtiuo calore in Euxinum contendunt, *& inter ſe, velut conſerti, contextique, confectis turmis natant*; hinc qui Heracliam, Tion, Amaſtriam, Ponticaſue Vrbes incolunt, tempus omnino expectant, & teſte Aeliano lib. 15. c. 5. de anim. *Tum ad mare ſe conferunt, habentque per multa contra eos inſtrumenta parata, naues, retia, ſpeculam in excelſum excitatam, quam in littoris eminenti loco, & circumſpectum facilem habenti defigunt: cuius conficiendi rationem moleſtum mihi non erit explicare: Tigna bina proceriſſima abiegna excitant, intercepta, & iuncta inter ſe trabibus latis, & crebris immiſſis, & facilem aſcenſum ſpeculatori præſtantibus, ſingulæ naues vtrinque ſex iuuenes expeditè remigantes habent. Retia bene longa ſunt non admodum leuia, & quæ magis deprimantur plumbo, quam leuentur ſuberibus; copioſi autem iſto-*
95 *rum piſcium Greges in ea feruntur. itaque verno ſole illucente ventis placido, & tranquille flantibus, cælo læto, & quaſi ridente, conquieſcente à tempeſtatibus mare iam propinquare Thynnos ſimul vt e ſpecula prudenter, acutè, ſpeculator inſpexit, piſcatoribus vnde veniant denuntiant. Hi ad vocis ſignificationem retia tendunt, nam ſi intra retia ingrediantur, ſicut DVX EXERCITVS, vel choro præfectus hoc ipſo ſigno dato edocet; itaque ſæpe totum gregem capit, & non aberrat, à ſcopo, neque deſiderio fruſtatur. Quum vero thynnorum cohortes in altum ſeſe incitauerint, is qui ex ſpecula acerrima oculorum acie horum actiones obſeruat contenta voce exclamat, recta ad altum remigationem contendendam, illucque inſequendos eſſe. Hi porro alligato ad alterum tignum, quod ſpeculam ſuſtinet, perlongo retium fune naues ordine remis propellunt, ita vt inuicem non ſeparentur, nam & rete in ſingulas diſtributum eſt naues. Et prima nauis vbi ſuam retis partem eiecit, diſcedit; hoc idem facit deinceps ſecunda, & tertia, & quarta, qui quintam remis impellunt interim ſeparant, vt mox eiecturi videantur.*

Reli-

Digitized by Google

Reliqui vero numquam laxare debent; deinde alij alio remigāt, & pro ſe quiſque retis partem trahit, poſtea quieſcunt. Thynni vero circumuallati per ignauiam, & timiditatem non ſe loco mouent, ſic conferti comprehenduntur; Itaqua Remiges tamquam CIVITATE aliqua in poteſtatem redacta totum piſcium Populum capiunt; hæc ille.

Hæc antiquorum piſcatio à noſtris vt pluribus venationibus diſtat; enimuero in Sicilia leuiori cura capiuntur, cæterum tamquam milites procedunt, animaduertitque Plinius lib. 11. c. 15. vbi gregatim in Pontum cum ſuis ducibus intrare ſcribit; de eorum magnitudine Sophron accinit, & Plinius, *præcipua magnitudine thynni inuenimus talenta quindecim pependiſſe; eiuſdem caudæ magnitudinem duo cubita, & palmum*, hactenus ex Ariſtotele, qui lib. 8. hiſt. an. c. 30. inquit, *Iam captus eſt Thynnus ſenex cuius pōdus erat ad talenta quindecim, & caudæ interuallum ad cubita quinque, & palmum:* mirum equidem cum biennio viuere promat, tantamque proceritatem caudæ exhibet, quæ ſi corporis moli iungatur monſtruoſam longitudinem inferret; 96

Ad Philoſtratum denuo reuertens: inquā, potuiſſet ab Heroū imagine Thynnorum piſcatores ſeponere, idque ſolerter contendo; primo quia teſte Aeliano, *Per ignaniam, & timiditatem, non ſe loco mouent*; Meticoloſos inſuper, & natura hebete, oculorum acies, ſtupidoſque efficit, vt tradit Ariſtoteles lib. 8. c. 15. ex quo Plinius lib. 9. cap. 15. inquit, *Thynni dextra ripa intrant, exeunt læua, id accidere exiſtimatur quia dextro oculo plus cernunt, vtroque hebete natura: eſt in Euripio Thracij Boſphori, quo Propontis Euxino iungitur, in ipſis Europam, Aſiamque ſeparantis freti anguſtijs Saxum miri candoris à vado ad ſumma perlucens iuxta Calcedonem in latere Aſiæ huius aſpectu repente TERRITI, ſemper aduerſum Byzantij promontorium (ex ea cauſa appellatum Auricornu) præcipiti petunt agmine: itaq; omnis captura Bizantij eſt, magna Calcedonis penuria. D. paſſ. medij interfluentis Euripi*; tanta timiditate ſtupentes retia 97

 pe-

Digitized by Google

petunt, & hominem, vt vident formidant; nullamque iacturam agilitate verſant, imo ipſemet Philoſtratus ad remigantium compendioſam ſtationem rem pendit dicens, *Piſcatorum populus ſuaues, & quod aſsidue apricentur colore flaui, & hic quidem remum alligat, hic vero admodum tumeſcente brachio agitat, ille proximum exhortatur, hic remo minime incumbentem cædit, ſed cum in retia inciderint piſces ſublatus eſt à piſcatoribus clamor, & hos quidem ceperunt, & hos capiunt: vſque adeo in Venatione delicianiur, vt quid tanta faciant piſcium multitudine ignorantes nonnullos recluſa retis parte diffugere, atque excidere permittant:* currunt rete tenui incluſi Thynni, & nullius experimenti compotes iacent; Ideo damnamus, & hanc Thynnorum Piſcationem, quia Piſcatores gregatim eos includunt nullo effugij metu.

98 Non ſic de Gladijs, ſiue Xiphijs cenſendum, nam & ſibi ipſis, cæteriſq; libertatem ſtrenuitate commendant, adeo vt piſcatores Thynnorum Neptuno ſoluãt vota, ne Xiphiæ retia ingreſſi aggrederentur; quod Aelianus lib. 15. cap. 6. Sophronij oraculo vatis Syracuſij enarrat; *Neptuno malorum depulſori vota faciunt, quia hoc Dæmone maris dominio opus habent, ne vel GLADIVS piſcis, vel DELPHINVS huic Thynnorum agmini captiuo accedat: nam ſæpe STRENVVS aliquis GLADIVS, lacerato reti Thynnorum gregi irretito, ad ſe exuendum ex laqueis facultatem dedit. Delphinus etiam ad moliendas retibus inſidias acerrimus ijs perniciem afficit, ac dentibus conficit.* Agnoſcimus hinc Gladij fortitudinem, dum adinſtar Themiſtoclis ergaſtula rumpit; Thynnorumq; inertiam damnamus.

99 Sunt namque hebetiores cunctis, & ſi mole præſtẽt: vnde Ariſt. hiſt. an. lib. 6. c. 17. ait, *Thynni præ nimia pinguedine dehiſcunt. nec plus quam biennio poſſunt viuere.* Bruma, teſte Plinio non vagantur: vbique deprehenſi vſq; ad æquinoctium ibi hybernant: eorumque captura eſt à Vergiliarum exortu ad arcturi occaſum, cæterum hyberno tempore latent in gurgitibus; canis

exor-

Digitized by Google

exortu laborant æſtro, ſicut & Gladij; eſtque animal paruum ſcorpionis effigie, aranei magnitudine, quod ſub pinna ſe affigit aculeo; vt præ dolore tranſuerſa nauigia ſuperiactent. Vide Plinium lib. 9. cap. 15. & Ariſtotelem lib. 8. c. 19.

CETE GRANDIA, ORCASQVE VENARI, AN SIT PRÆTER HEROVM FACINVS?

CAPVT SEXTVM.

IN Gaditano Oceano Orcas, Balenaſq; 100
brumæ tempore conſpici, Plinio auctore compertum eſt: eorumque magnitudinem expaueſcēs D. Ambroſius lib. 5. Hexam. inclamat. *Quam ingentia illic, & INFINITÆ MAGNITVDINIS CETE! quæ ſi quando ſupernatant fluctibus innare Inſulas putes, Montes altiſſimos ſummis ad cælum verticibus eminere; quæ non in acta, nec in litoribus, ſed in Atlantici maris profundo feruntur videri, vt eorum conſpectu Nautæ à nauigandi in illis locis præſumptione reuocentur, nec ſecreta elementorum adire ſupremæ terrore mortis vſurpent*; portentum magnitudine monſtruoſum Ambroſius perhibet, quod ab vngue omnino internoſcēdum cenſeo; enimuero Turanius ſcriptorum conſultiſſimus, apud Caium P. lib. 9. c. 5. prodidit. *Expulſam Belluam in Gaditana littora, cuius inter pinnas duas vltimæ caudæ cubita XVI fuiſſent, dentes eiuſdem CXX. maximi dodrantium menſura, minimi ſemipedum*, Oppianus lib. 5. rem maxime pendit, vbi Cete captum ob oculos verſat,

Ibi alij quidem maxillarum pernicioſam ſeriem rimantur
Graues exertos DENTES immanes, tamquam HASTAS
Triplici ſerie inhærentes denſis cuſpidibus.

& Plinius addit, *Bellua cui dicebatur expoſita fuiſſe Andromeda, oſſa Romæ apportata ex Oppido Iudeæ Ioppe oſtendit inter*

reli-

reliqua miracula Aedilitate ſua M. Scaurus longitudine pedum
101 *XL. altitudine coſtarum Indicos Elephantos excedente, Spinæ craſſitudine ſexquipedali*; hactenus ille, cui Lucianum inſerere fabuloſis ex nauigationū ſtationibus religio prohibet; at Rabbinorum oracula, quæ Lyranus recenſet, ad illa Geneſis verba *Creauit Deus Cete grandia*, prætium eſt operæ inſerre; *Dicunt Hebræi, quod iſtud genus piſcium eſt incredibilis magnitudinis, propter quod ſi eorum multiplicata fuiſſent indiuidua deſtructum fuiſſet ſæculum, quia mare non eſſet nauigabile, nec alij piſces poſſent ſtare in mari;* enimuero non præter arcanum Scriptura edixit, *Creauit Deus Cete grandia*, ſubiungit Baſilius, *non quia ſquilla, & alece maiora ſunt, Cete ideo magna ſunt dicta, ſed quia maximis mole corporis montibus æquantur: nam cum ad ſummam aquæ ſuperficiem enatarint inſtar Inſularum ſæpe numero apparent*: hæc ille lib. 8. Hexam. imo audi Oppianum de piſcat. lib. 1.

Cete vero grandibus membris immania miracula maris
Robore indefeſſo pollentia, terror quidem oculis
Ad intuendum; ſemper autem pernicioſa armata rabie
Multa quidem lato verſantur in pelago
Vbi Neptuni obſcuri ſunt proſpectus.

Iſidorus lib. 12. c. 6. *Cete ſic dicta ob immanitatem, ſunt enim ingentia genera belluarum æqualia montium corpore, qualis Cetus Ionam excepit: cuius aluus tantæ magnitudinis fuit, vt inſtar obtineret inferni: dicente Propheta Exaudiuit me de ventre inferni;*

102 Hinc eorum Venationem magnatibus, Heroumque genere dignam cenſeo, nam feræ magnitudo omnium fere maxima, vires immenſa agilitate præſtantes, ac prælia, quæ non ante brumam cum Orcis comparat, & robur belluæ, & Venatoris præſtantiam perhibent: enarrat hæc Plinius lib. 9. cap. 6. *In Gaditano Oceano non ante brumam conſpici Balenas tradunt, condi autem æſtatis temporibus, in quodam ſinu placido, & capaci, mire gaudentes ibi parere. Hoc ſcire Orcas, infeſtam his belluam, & cuius imago*

nulla

Digitized by Google

nulla repreſentatione exprimi poſſit alia, quam carnis immenſæ dentibus truculentæ. Irrumpunt ergo in ſecreta, ac vitulos earum, & fœtas; vel etiam non grauidas lacerant morſu, incurſuq; ceu Liburnicarum roſtris fodiunt: illę ad flexum immobiles, ad repugnandum inertes, & pondere ſuo oneratæ, tunc quidem, & vtero graues, partendiue pœnis inualidæ ſolum auxilium nouère in altum profugere, & ſe toto defendere Oceano; Contra Orcæ occurrere laborant, ſe ſeque opponere, & cautium anguſtijs trucidare, in vada vrgere, ſaxis illidere: Spectantur ea prœlia ceu mari ipſo ſibi irato nullis in ſinu ventis, fluctibus vero ad anhelitus, ictuſq; quantos nulli turbines volant.

Præmiſſimus hanc Orcarum, Balenarumque pugnam ad exibendas beſtiarum vires, quarum Venatum ex D. Baſilio, ſiue potius Gregorio Niſſeno hom. ad illa verba, faciam. hom. incunctanter ſubiungimus; 103 *Animaduerti ego ſolertiam hominum, qui hamis ad Cetos capiẽdos confectis, atque eſca pro ratione magnitudinis eorum deglutientium adiecta ſummis illis funibus, quibus hami ſuſpenſi ſunt, Vtres ex altera parte vento plenos alligant, eoſque demittunt ſuper mare. At immania Cete hamos ſimul cum eſca deglutientia vtres quidem in profundum trahunt, verum cum ea ſit vtriũ natura, vt ſurſum tendant, rurſum ad maris ſuperficiem retrahuntur, & cum ſuo confixa nutrimento ſurſum, deorſum tumultuantur, iactaque obſtupeſcunt, & modo hoc, modo illud dimetiuntur mare, donec multo fruſtra labore conſumpto defeſſa, fameque domita, atque hamis comprehenſa tandem occidunt, & cum vtribus trahuntur, & Venatoris præda fiunt:* hactenus ille. Oppianus vero, quia ob ſuperciliorum magnitudinem cæcum Cete promit, diuina bonitate à piſciculo quodam deductum; velut militare claſſicum piſcatorum exornat agmen, & optimi ducis monitu, vigilem piſciculum gubernacula dirigentem præoccupari aſtruit, quem *Hegeteram*, ideſt *Ducem, vel Ductorem*, nuncupat, vt eo ſublato præda omnino cedat; ſic Onoſander, & Poliænus Frontinum ſecuti caſtra monent; vnde Oppianus lib. 5. de Piſcatione, accinit,

Quem

Digitized by Google

Quem admodum autem cũ hoſtiũ fortis manipulus hoſtibus
Clandeſtinus propinquat, mediam noctem obſeruans
Dormientes deprehendit vigiles pro portis,
Marte propitio percuſſos domat;
Inde porro, ſummamq; ad Vrbem, & munitionem in ipſam
Audentes properant, ignis Iaculum, Vrbis perniciem
Torrem pulchram ædium vaſtatorem ferentes.
Ita tũc cõfidẽter PISCATORIVS EXERCITVS feſtinãt
Incuſtoditam ad Belluam Occiſo RECTORE;

cæcutiens etenim Cæte vmbras ob oculos nimia præ pinguedine effert; aſſeritque Theophraſtus eorum incolumitatem ab Hegeterę pendentem ductu: nec mirum, ſunt hæc naturæ arcana quædam monimenta, quę viciſſim piſces ad amorem, vel odium impellunt, vnde Plinius lib. 9. c. 62. inquit; *Sunt inimicitiarum, atque concordiæ miracula. Mugil, & Lupus mutuo odio flagrant:*
104 *Conger, & Murena caudas inter ſe prærodentes: Polypum intantum Locuſta pauet, vt ſi iuxta viderit omnino moriatur: Locuſtam Conger, rurſum Polybum congri lacerant; Nigidius auctor eſt, prærodere caudam Mugili Lupum, eoſdemque ſtatis menſibus concordes eſſe. Omnes autem viuere, quibus caudæ ſic amputentur; at è contrario amicitiæ exempla ſunt: BALENÆ MVSCVLVS, quandoque præ graui ſuperciliorum pondere obrutis eius oculis infeſtantia magnitudinem vada prænatans demonſtrat, oculorumque vice fungitur.* Muſculum vocat, quem Oppianus Hegeteram à ductoris munere edixit, de quo Ariſtoteles lib. 3. c. 12. inquit, *Muſculus pilos in ore intus habet vice dentium, quibus omnino caret. Suillis ſimiles*; caret vtique, vt in balenæ ore, dum reliquias vorat, ora non ſauciet;

Sequitur, & in monſtrum immane arma comparat, nam vegrandi hamo pondere compacto, ac funium ambagibus innexo eſcam exhibet, accinitque

Eſcam vero in hamo iucundam exhibent,
Taurinum nigrum hepar extimum, aut etiam humerum
Taurinum, maxillis conuenientia vorantis;

Multæ

Digitized by Google

Multæ vero Piſcatoribus, tamquam in PROELIVM,
Acuuntur, validæq; acies, firmæq; tridentes,
Harpæ, ſtimulique Boum acuti, quæq; talia plura
Incudibus ſonoris ferramenta fabricantur.

hæc ille, enarratque vt vorato protinus hamo, adactis 105
gutturi cuſpidibus altos ſubit Oceani ſinus, lineamq; piſcatores emittentes amplos componunt vtres, qui vt primum Ceti impetu profunda petunt, emergunt mari, ac præcordia rumpunt: furit in vtres immane monſtrum, & ſanguinolentam expuit ſpumam doloribus æſtuans: diceres ſub fluctibus vniuerſum Boreæ flatum latentem, tanta valida ſpirat vi; circum vero crebri vorticibus tumidis volutati flexus, fluctus cauant diſſiliente ſemita; qualiter autem Ionium, iuxta oſtium ſonantis Tyrreni adoritur maria vehementibus pulſata flatibus Thyphonis: ſic cum ceteis ſub flatibus pelagus vndequaque agitatū oceani vertigines voluit; enarrat hæc Baſilius,& Olaus Magnus lib.2.c.9.inquit, anno Dñi 1532. in Aquilonari mari Cete decidiſſe *tres illi fuiſſe in vtero ſpecus ingentes, in gutture ſinus* 30. quibus tempeſtates inſufflant; tandem doloribus oppleta quieſcit, & mortis adacta cuſpide tremens petit ſalum, trahenteſque ſequitur, tunc Piſcatores feſtinantes militum more, occurrunt remigijs,

Multus vero ſtrepitus, multuſq; per Pontum flatus 106
Properantium ſtrident, & ſe mutuo in certamen
Exortantium; diceres te BELLICVM laborem virorum
Videre, talis enim in præcordijs ſtat virtus,
Tantus autem, ſonituſque, & deſiderium pugnæ.
—— illos autem humidus Mars, ineſtinguibilis incitat,
Ibi alius quidem in manibus acutæ cuſpidis tridentem
Vibrat; alius vero acutæ haſtæ telum. Alij vero ferunt
Curuam falcem: alius ſtimulum bouum intentat
Ancipitem, omnibus vero labor, omnibus vero e ferro
Manus armat firma maxilla. Circa Feram autem
Iaciunt, vulnerant cum impetu impellentes, &c.

Digitized by Google

hactenus Oppianus. Vidiſti Leonidam ſub vmbra dimicantem? vidiſti Macedonum, vel forſan mentis proſpectu, apud Indos incurſantium prœlia, multum an à Balenarum Venatione diſtent pondera: nam fera *Immanes dentes, tamquam haſtas, triplici præfert Ordine*: & Piſcatorum turba ſicut in nauali certamine, teſte Oppiano, pugnat: ideo cum Sapientiſſimi rem ad prœlia verſent: ad Heroas ſpectare cenſeo.

107 Singularis nunc certaminis recenſenda ſeries, vt Herculem cum Cete pugnantem exhibeamus. An. mūdi 1711. ante C. N. 1235. Fauni IV. Aboriginum Regis 16. Euandri Carmentæ, ſiue Themis filij, qui 60. an. ante bellum Troianum ex Arcadia coloniā in Latium deduxit an. 12. Minotauro ex Paſiphe, vxore Minois, & Tauro aulico nato, Athenas Cretenſium iugo imperante, Hercules cum ad Velleris prædam duceretur, teſte Hygino, Cete immane ad Troiæ plagas inſpexit; imo ad prærupta ſaxi iuga Heſionem Laumedontis Regis Filiam aris nuncupatam Oraculi voto: ingemuit Hercules, & amore peruſtus, Cete fidenter perdere ſpondet, ſi Heſionem in ſponſam Victor haberet, quod Conon, Athenienſis, & Apollodorus produnt, ſimulque Palephatus inquit, *De Cete memorantur, quod Troianos e mari exiens inuadebat; & ſi quidem ei puellas aliquas Troiani obtuliſſent, ab eis recedebat, ſin minus eorum totam regionem deuaſtabat*: nec mirum, immiſſum fertur à Nep-
108 tuno Monſtrum, qui cum Apolline Ilij muros Laomedonti conſtruxit, vnde Clemens Alexandrinus in Exort. ad gent. inquit, *Laomedonti fuere Mercenarij Neptunus, & Apollo: tunc etiam muros Troiæ Phrigiæ ædificarunt*; Ouidius 11. metam.

Ædificat muros pacto pro mœnibus auro.

negat Laomedon pretium: Numen Cete excitat, littora, vrbemque vaſtat; vnde Publius ſequitur.

Pœna neque hæc ſatis, Regis quoque filia monſtro
Poſcitur æquoreo; quam dura ad ſaxa reuinctam
Vindicat Alcides.

Hygi-

Hyginus Herculem pugnam ſuſcepiſſe pro Heſione promit, & claua monſtri caput ſæpius contulum, ferro ceſſiſſe, præcordijſue effuſis, Animam fudiſſe Cete: hoc eſt, quod Andrætas Tenedius ſcribit, triduo ora Ceti inſediſſe, perforatumque gladio monſtrum viciſſe.

Hæc fabulam ſapiunt; & Palephatus Regem Cetum ſubiugaſſe Troianis infenſum tradit; Numinum vero vindicias, Herodotus, adſcribit impietati Laomedontis, qui pecuniam ad Neptuni, Apollinisque ſacra dicatam murorum impendio fecit; Valerius Meſſala ad ipſius Laomedontis incultam hoſpitalitatem rem verſat, dum Argonautis à littore abeſſe iuſſit, & Nos *lib. 1. de Vrbe Roma cap. 3.* vbi de Aeneæ Atauis plura ſcripſimus. Sit vt ſit enarratio; Cetum expugnaſſe Herculem Cteſias Gnidius tradit; idque non ſemel ſed ſepius, e pluribus veterum oraculis, refert Giraldus, dicens, *Hercules à Balena deuoratus fuiſſe dicitur, ex qua tamen incolumis emerſit:* noui ex noſtris hominem, qui ad Ionæ facinus dicta referret: de quo alibi: nunc ſufficit hiſtoriæ facem oſtendere, & Herculem cum Ceto manus conſeruiſſe, ſicut cum Orca Claudius Romanorum Princeps, idemq; Lilius addit, *Mediterranei maris oſtia obſtruxit ne Cete, ac immaniores Oceani belluæ in ipſum influerent;* quod factum recenſeo poſt belluarum Venationem, & exterminium, ne ſcilicet impoſterum monſtrua turbarent littora. 109

Sed Veteres omnia complerunt fabulis, ſub quorum velamine Perſeum Iouis, ac Danaes filium cum Ceto pugnantem ſpeculamur; enimuero Libanius Sophiſta in narrationibus, quas interpretabatur Allatius, inquit, *Cephæus Aetiopiæ Rex, Caſſiopiæ coniugis thorum fouebat, quæ adeo ſibi propter formæ pulchritudinem eblandiebatur, vt Nereidas etiam ſuperare exiſtimaret, Hæc indigne ferens Neptunus Cetum ad perdendam Aetiopum regionem immittit, anceps conſilij Cephæus, illud infortunij remedium adijt, Si* 110

Andromedam Ceto expoſuiſſet. Interea caſu pretergreſſus Perſeus, Gorgone, Cetum ſaxum facit, ſalutis præmia à ſe ſeruatam ſibi vxorem adiungit: hæc ille, & Pherecides hiſtoriæ ſenſa recludens, interfecto Cete, Perſeum, relicto Dictye, vt in Seripho imperaret, cum magna Cyclopum manu, & Danae, & Andromeda ad Argiuorum Ciuitatem contendiſſe: ibi teſte Herodoto in Polymnia filium Perſen nomine, Gorgonophonemque filiam ab Andromeda ſuſcepit, ſicut in Corinthiacis ſcribit Pauſanias: hinc hiſtoriæ veritas emicat; poſt illuſtre de Ceto facinus, Andromedæ nuptias meruit; illorum more temporum, quibus Heroum geſta eximias ſibi comparabant vxores, & ne obreperet dubium, ſolertia virorum, oſſa Monſtri ſeruata vſq; ad Aedilitatem M. Scauri, velut veritatis munimentum, refert Plinius lib. 9. cap. 5. quem vide; & quia fortium Heroum ſimulacra in faſtigijs templorum inſerere ſolebant, vnde Cælo adſcriptos poſteritas credidit, Manilius lib. 5. Perſei pugnam cum Cete, ac puellæ libertatem ob oculos effingit, & concludit,

Hic dedit Andromedæ cælum, ſtelliſque ſacrauit
Mercedem tanti belli, quo condidit ipſa
Gorgone non leuius monſtrum, pelaguſque leuauit.

111 Poſt Cete, Orcas adorior, quas maximas ferarum Oceani oſtentant veteres, hinc Piſidæ fertur oraculum de opific. mundi;

Orcas quis hæc portenta maris alta, vt iuga
In vaſtitate immenſi abyſſi continet,
Ne ſi impetu ferrentur in latas vias,
Naues morarentur, vel alio truderent?

deſcribit Plinius lib. 9. cap. 6. Claudij Principis cum Orca pugnam, eamque ſcitu dignam refero; *Orca in Portu Oſtienſi viſa eſt, oppugnata à Claudio Principe: venerat tunc exædificante eo portum inuitata naufragijs tergorum euectorum e Gallia, ſatianſq; ſe per complures dies, alueum in vado ſulcauerat, accumulata fluctibus in tantum, vt circum agi nul-*

lo

lo modo poſſit; & dum ſaginam perſequitur in littus fluctibus propulſa eminente dorſo multum ſuper aquas carinæ vice inuerſæ. Protendi iuſſit Cæſar plagas multiplices inter ora portus, profectuſque ipſe cum prætorianis cohortibus Populo Romano ſpectaculum præbuit, lanceas congerente milite e nauigijs aſſultantibus, quorum vnum mergi vidimus, reflatu belluæ oppletum vnda;

Ergo ſi ſpectaculum Rom. Pop. dignum Claudius Cæſar cenſuit, imo ipſe monſtrum haſta fortiter petijt: ab Heroum geſtis Venationem hanc ſeponere vetat ratio: nam an.m.4497.rep.ſalutis 548. Totila Romanũ vaſtante agrum in Chronologia ſcriptoris acurati legitur; *Cetus piſcis ingens marinus, eum fere ad annos quinquaginta plurimum Claſſi imperatoriæ nocuiſſet, tandem dum Delphinas inſequitur in vadum defertur, & capitur, longitudo eius fuit XXX. cubitorum latitudo X.* hactenus ille, & vnicum Cete aduerſus Imperatoris quamplurimas naues proponit an. L. pugnaſſe,ac victorijs præſtans, ſinus Oceani, littoraq; impetu crebris vaſtaſſe incurſibus, quid ſi plura, ſi maiora fuiſſent? an. Domini 1403.orb.cond. 5352. apud Annal.Flandr. legimus, *Ceti octo ad Oſtendam die 12. Nouemb. capiuntur cum æſtu maris deſtituerentur, longitudinis LXX. pedum.* 112

Adde Ariſtotelem lib. 8. cap. 2. de anim. hiſt. ſcripſiſſe *Balenarum, quæ fiſtulam gerunt, genus, nec terreſtre tantum, neq; acquatilem eſſe*, quod tangit Aelianus lib. 5. de anim. c. 4.& Plinius dicens *Ora balenæ habent in frontibus, ideoque ſumma aqua adnatantes in ſublime nimbos efflant*; hinc oritur, quod e mari egreſſæ ſole fruuntur meridie, & ſicut Caſtorides, & Phocæ arenam littoris inſedent: & Homerus in Odyſſæa Menelaum inducit Telemacho, & Piſiſtrato enarrantem quomodo extra Pelagi ſinus ſomnum capiant; & Aelianus lib. 9. c. 50. addit, *Balenam e mari egreſſam ad ſolem ſe calefacere*. Imo ſi Tigrides, Leones, cæteraq; licet venari ſimilia, Cete proſpectum horum præferre præſtat Strabo lib. 15. geogr. 113

Digitized by Google

geogr. *Inter Taprobanem, & Indiam gigni Cete vitæ ancipitis alia bobus, alia equis, alia alijs terreſtribus animalibus ſimilia,* hæc ille, ex Oneſicrito, & Nearcho, quorum ſenſa refert Aelianus lib. 16. cap. 18. nec ſiluit Plinius lib. 9. c. 3. vbi mira de piſcium magnitudine enarrat, præcipue, *Balenas quaternum iugerum; Priſteſque ducenùm cubitorum*: ad cuius monſtruoſam longitudinem Euripides, & Seneca in Hyppoliti fato, nequaquam fabularum principes, Priſtes ita vegrandes ad orbis portentum decantarunt.

114\. Et ſacrarum ſcripturarum oracula Beſtiæ magnitudinem ſub Leuiathan nomine arcanis pleno contendunt; Iob. 40. 20. *An extrahere poteris Leuiathan hamo, & fune ligabis linguam eius?* Philippus Abbas, & Beda huius nomen *additamenta* interpretantur, vnde quicquid addas magnitudini, robori, moli, pinguedini, ac belluæ voracitati, & ſi vſque ad portentum addas, Leuiathan nihilominus beſtia additamentorum omnium cenſebitur maxima, & in 4. Eſdræ 6. deſumitur pro inferorum monſtro, *Leuiathan autem dediſti ſeptimam partem humidam, & ſeruaſti eam, vt fiat in deuorationem quibusuis, at quando vis*, ſeptima pars humida mare cenſetur, ſicut Georgius Venetus docet, vnde rogabant *mitte nos in porcos*, vt inde maris peterent ſinus, ſignatum ſcilicet impijs domicilium; at literæ ſenſus per Leuiathan procul dubio Cete denotat, cuius magnitudo à Baſilio, & Ambroſio *Inſulæ* comparatur; ab Hiſpalenſi Epiſcopo *Montibus, & inferno*; Sic Deus Iobum alloquitur de Venatione Behemoth, ſcilicet Elephanti, vti Hebræorum doctores apud Eugubinum docent; ſecundo de Piſcatione Leuiathan; & in vtroque animalium robuſtiſſimo, difficultatem capturæ prætendit.

MI-

MISCELLA DE PISCIBVS, EORVMQVE NOMINIBVS, SOLERTIA, ET CAPTVRA.

CAPVT SEPTIMVM.

PHædimus ingenij præſtantia inſignis pe- 115
nes Plutarchum de animal. ſolert. belluarum terreſtrium portenta, vt primũ ab Ariſtotimo excepit, Heracleum intuitus, Oceani ſecla cepit expendere, ea vſus animaduerſione, qua Theophraſtus in animalium enarratione præuenit in arduis curioſas hominum mentes; ſcilicet Oceani vortices, fluctus, voragines, antra, ſaxa penitus imperſcrutabilia, inacceſſus pelagorum ſinus indigitans, quæ piſcium facinora occulunt, & naturam, ac nomina iuxta eorum ſolertiã tegunt; *terreſtrium exemplorum*, inquit, *nullum in occulto eſt, ſed apertè ſenſui cognitionem ſui præbent. Mare autem pauca, & exilia præſtat, & ſuorum animalium plerorumque abſcondit ortus, nutritiones, inſidias, quas inuicem ſtruunt, & cauent, in quibus non pauca prouidentiæ, memoriæ, & iuſtitiæ opera ignorata abſunt noſtræ cauſa*, hæc Oppianus lib. 1. de piſcat. accinit,

Innumera ſecula, & confuſa in gurgitibus maris
Feruntur natantia: hæc autem nemo elocutus fuerit
Facile; Nemo enim peruenit ad terminum maris
Sed trecentarum Orgyarum tenus cum maximè
Homines ſciunt, & viderunt Anphitriten.
Multa autem (infinitum .n. eſt immenſumque mare)
Occulta ſunt; ——

Conſonat Ambroſius lib. 5. Hexam. c. 2. dicens, *Numera ſi potes omnium piſcium genera, vel minutorum, vel etiam maximorum, Sepias, polypos, lithoſtracos, carabos, cancros, & in his innumerabilia ſui generis; Quid dicam genera ſerpentium, Dragones, murenas, anguillas? nec prætermittam ſcorpios,*

Digitized by Google

pios, ranas, teſtudines, muſtellas, quoq; & Canes, vitulos, Cete immania, Delphinas, focas, leones? nec aliter Baſilius, & Diodorus.

116 Nihilominus Plinius ex Nigidio, Cteſia, Hemina, cæteriſq; lib. 32. c. 11. piſcium genera CLXXVI indicat, quæ omnia Moyſes occulit paucis hiſce ſcripturæ verbis, *Creauit Deus Cete grandia*, ſcilicet D. Thoma edocente, 2. diſt. 15. q. 2. a. 1. ad 3. & denuo 1. p. q. 71. 4. cunctorum piſcium ſpecies his expreſſit verbis, ſicut planetarum nomine cælorum omnia fere ſigna enarrauit; hinc Plinius inquit, *Non alienum videtur indicare per tot maria, tam vaſta, & tot millibus, paſſuum terræ infuſa, extraque circumdata menſura pene ipſius mundi, quæ intelligantur animalia Centum ſeptuaginta ſex omnium generum eſſe, eaque nominatim complecti; quod in terreſtribus, volucribuſque fieri non quit; neque enim omnis Indiæ, Aethyopiæque, aut Scythiæ, deſertorumue nouimus feras, aut volucres, cum hominum ipſorum multo plurimæ ſint differentiæ, quas inuenire potuimus. Accedat his Taprobane, Inſulæque aliæ Oceani fabuloſæ narratæ: profecto conueniet, non poſſe omnia genera in contemplationẽ vniuerſam vocari, at hercule in tanto mari Oceano, quæcumque naſcuntur certa ſunt, notioraque, quod miremur, quæ profundo natura emerſit;* hactenus ille, & ſi audaciam nonnulli admirantur; proſequar ipſius verba, vt veritas dictis innoteſcat; Et vt à Belluis ordiamur, Arbores, Phyſeteres, Balenæ, Priſtes, Tritones, Ne-
117 reides, Elephanti, Homines, qui marini vocantur, Rotæ, Orcæ, Arietes, Muſculi, & alij piſcium forma arietes, Delphini, celebreſque Homero Vituli, luxuriæ, vero Teſtudines, & medicis fibri, quorum e genere Lutras nuſquam mari accepimus mergi tantum marina dicentes; iam Caniculæ, Dromones, Cornutæ, Gladij, Serræ; communeſque mari, terræ, amni Hippopotami, Crocodili. Et amni tantum, ac mari Thynni, Thynnides, Siluri, Coracini, Percæ. Peculiaris autem maris Acipenſer, Aurata, Aſellus, Acarne,

Aphya,

Aphya, Alopecias, Anguilla, Araneus, Box, Batis, Banchus, Batrachus, Belonæ, quos aculeatos vocamus. Balanus, Coruus, Cytharus, Chromborum genera Cyprinus, Chalcis, Cobio, Callarius aſellorum generis, ni miror eſſet; Colias, ſiue Parianus, ſiue Saxitanus à patria Bætica Lacertorum minima; Ab ijs Mæotici Cybium; ita vocatur conciſa Pelamis, quæ poſt XL. dies à Ponto in Mæotin reuertitur; Cordyla, & hæc Pelamis puſilla cum in Pontum e Mæotide exit hoc nomen habet: Cantharus, Callionymus ſiue Vranoſcopus, Cinædi ſoli piſcium lutei, Cnidæ, quam nos Vrticam vocamus; Cancrorum genera Chametrachea, Chamelos, Chamæpelorides generis varietate diſtantes, & rotunditate, Chamæglycimerides, quæ ſunt maiores, quam Pelorides, Colycia ſiue Corophia; Concarum genera inter quæ, & margaritiferæ cochleæ, quarum generis Pentadactyles, Melicembales, Echinophoræ dicuntur, quibus cantant. Extra has ſunt rotundæ in oleario vſu cochleæ Cucumis, Cynopus, Cammarus, Cynoſdexia, Draco, quidam aliud volunt eſſe Dragungulum; eſt autem Graculo ſimilis. Aculeos in brachijs habet ad caudam ſpectantis: ſic & Scorpio lædit dum manu tollitur. Erythinus, Echeneis, Echinus. Elephanti locuſtarum generis nigri pedibus quaternis biſulcis: præterea brachia duo binis articulis, ſinguliſque forficulis denticulatis: Fabri ſiue Zecus, Glauciſci, Glanius, Gonger, Gerres, Galeos, Garus, Hippus, Hippuros, Hirundo, Halipleumon, Hippocampos, Hepar, Helacathenes. Sunt Lacertorum genera Loligo volitans, Locuſtæ, Lucernæ, Liparis, Lamyrus, Lepus, Leones, quorum brachia canchris ſimilia ſunt, reliqua pars locuſtæ: Mullus, Merula, inter Saxatiles laudata: Mugil, Melanurus, Mæna, Meryx, Murena, Mys, Mitulus, Myſtus, Murex, Oculata, Ophidiō, Oſtrea, Otia Orcynō, Tritoni vetuſtate melior. Orphus, Orthragoriſcus, Phager,

118

K Phycis

Phycis ſaxatilium, pelamis earũ generis maxima Apolectus vocatur durior Triſone, Phorcus, Phitharus,
119 Paſſer, Paſtinaca; Polyporum genera, Pectines maximi, & nigerrimi æſtate: Laudatiſſimi Mitylenis, Tyndaride, Salonis, Altini, Antij, in Inſula Alexandriæ in Aegypto Pectũculi, Purpuræ, Percides, Pinna, Pinnotheræ, Rhina, quem Squatinam vocamus, Rhombus, Scarus, principalis hodie. Solea, Sargus, Scylla, Sarda. Ita vocatur Pelamis longa ex Oceano veniens; Scomber, Salpa, Sparus, Scorpæna, Scorpios, Sciadeus, Sciæna, Scolopendra, Smyrus, Scepini, Strombus, Solen, ſiue Aulos, ſiue Donax, ſiue Onix, ſiue Dactylus, Spondilus, Smarides, Stellæ, Spongia: Turdus inter ſaxatiles nobilis. Tomus, Thurianus, quem alij Xiphiam vocant; Theſſa, Torpedo, Tethea, Triton, pelamidum generis magni, ex eo aurea Cybia fiunt, Vrenæ, Vua, Xiphiæ. His adijciemus apud Ouidium poſita nomina, quæ apud neminem alium reperiuntur, ſed fortaſſis in Ponto naſcuntur, vbi id Volumen ſupremis ſuis temporibus inchoauit; Bopgyrum in Scopulis viuentem, Orphum rubentem, Rhacinumque pullum; pictas Mormyras, aureique coloris Chryſon; Præterea paruum Teragum, & Placẽtem cauda Labrum; Epodas lati generis; Præter hæc inſignia piſcium tradit Chamnem, ex ſe ipſa concipere, Glaucum æſtate numquam apparere. Pompilum, qui ſemper comitetur Nauigiorum curſus. Chromin, qui nidificet, in aquis; Helopem quoque dicit eſſe noſtris incognitum vndis: ſunt etiam Sudis appellata à Græcis Sphyræna inter Pontias Inſulas, & Hyena piſcis in Aenaria; hactenus ex Plinio;

120 Sed iuuat Ambroſij euocare ſcripta, vt vel tandem maris expendamus munera, inquit etenim, *Ea quæ timemus in terris amamus in mari; etenim noxia in terris in aqua innoxia ſunt, atque ipſi angues ſine veneno; Leo terribilis in terris, dulcis in fluctibus, Murena, quam ferunt aliud habere*

no-

noxium eſca prætioſior eſt; Rana horrens in paludibus decora in aquis, omnibus fere præſtat alimentis. Muſtellæ grauis in terris odor, in aquis ſuauis, &c. enimuero elementi bonitas inficias morborum pellit, & ſi quandoque Piſces pati, teſte Ariſtotele, infirmoſq; deprehendimus, in multis rara imbecillitas, & vt plurimũ fame tabeſcũt; nã ſanitas apud eos innata viget; Sũt & venenata, vt Paſtinaca, Torpedo, &c. attamen hæc ſunt piſciũ arma, potius inſita naturæ prouidentia, quam fluctuum malignitate.

Inter maris portenta piſciculum admiror, tanta fortitudine excellentem cunctorum robora, vt mirum ad miracula referant; & ſignate Oppianus lib. 5. de piſcat. inquit, *MIRACVLVM lubricæ Echeneidis deprehenderunt Nautæ;* nam vt cum Plinio lib. 9. c. 25. loquar, *Eſt paruus admodum Piſcis aſſuetus petris, Echineis appellatus: hoc carinis adhærente naues tardius ire creduntur, quam ob cauſam amatorijs veneficijs infamis eſt, & iudiciorum, ac litium mora; quæ crimina vna laude penſat, fluxus grauidarum vtero ſiſtens, partuſque continens ad puerperium:* Caſſiodorus lib. 1. var. *Meatus nauium Echeneis morſus inter vndas liquidas alligauit:* pluresque hæc portenta ſcribunt, Ariſtoteles lib. 2. hiſt. anim. Solinus, & Aelianus lib. 2. de anim. c. 17. inquit, *Echeneis nomen habet ab inhibendis nauibus: Nauis enim ſecundo vento, & plenis velis propulſæ extremam puppim mordicus præmens, tamquam indomitum, atque effrenatum equum freno robuſto inhibens violentiſſime ab impetu reprimit, & conſtrictam tenet, fruſtraque ventus vela dantur, fruſtra venti afflant;* hæc ille expreſſis à Plinio verbis lib. 32. c. 1. qui humanam potentiam poſt quam redarguit, exempla prodit, & omina, *Fertur Actiaco Marte tenuiſſe prætoriam Nauim Antonij properantis circum ire, & exhortari ſuos, donec tranſiret in aliam; ideoq; Cæſariana claſſis impetu maiore protinus venit; tenuit, & noſtra memoria Caij Principis ab Aſtura Antium remigantis, vt res eſt etiam auſpicalis piſciculus, ſi quidem nouiſſime tum in Vrbem reuerſus Imperator ſuis telis confoſſus eſt;* Mutianus addit, *Plenã ventis ſtetiſſe nauẽ*

portantem nuncios à Periandro, vt caſtrarentur nobiles pueri, Cauſam vide apud D. Thomam lib. 3. contr. gent. 102.

122 Sed quantus Echeneis? Aelianus, *Echeneis aſpectu niger, longitudine cum mediocri Anguilla æquandus*; pedes eũ habere arbitratur Ariſtoteles, ita poſita pinnarum ſimilitudine: Mutianus, apud Plinium lib. 2. ait, *Muricem eſſe latiorem purpura, neque aſpero, neque rotundo ore, neque in angulos prodeunte roſtro, ſed ſimplice, concha, vtroq; latere ſe ſe colligente*; Trebius Niger *Seſqui pedalem eſſe, & craſſitudine quinque digitorum, naues vero morari*, parum diſcrepat etiam Plinius, & Cai tempore inquit, *Qui tunc vidère eum, limaci magnæ ſimilem eſſe dicunt*: in paruo corpore grande creſcit portentum, vnde tanta polleat in nauigium vi; ſi parua recipitur concha, vti in Templo Veneris Gnidiæ videtur, anceps pendet tanti roboris ratio; at Deus infirmorum inſtrumento alta confundit; Deus tanti prodigij auctor, & ſi homines inani ſuperſtitione Echeneides ad maleficia vertunt; ſiue teſte Trebio Nigro *aſſeruant in ſale, vt aurum, quod deciderit in altiſſimos puteos admotus extrahat*, ſiue vt ait Plinius, ad puerperium, liteſque comparant.

123 Nec mirum, animātibus ſolertiam indidit Deus maximam dum fluctus incolunt ad ipſorum conſeruationem, ne deuorati deficerent, & primo loca, ſinus, ſaxa, regioneſque ſibi comparant, tanta perſpicuitate, vt Ambroſius clamet, *An ſine quadam dote naturæ munere piſcibus etiam illam putamus gratiam, quod vnum quodque genus piſcium præſcripta ſibi domicilia habeat, quæ ſui generis nullus excedat, non incurſet alienus? Quis Geometra his diuiſit habitacula nullis repetenda temporibus? ſed Geometram audiuimus; Thalaſſometram nunquam audiuimus; & tamen piſces menſuram ſuam norunt: non muris Vrbium portiſque præſcriptam, non ædificijs domorum, non agrorum finibus limitatam; Hoc genus piſcium in illo ſinu maris alitur, & gignitur, illud in alio; denique non reperies confuſa genera piſcium, ſed quod hic abundat alibi deeſt; & iterum ille ſinus maris Cephalos alit,*

Lupos

Digitized by Google

*Lupos ille, ille Saxatiles, locuſtas alius: non eſt libera vagandi
poteſtas, nec tamen aut interclusa montibus copia, aut fluuijs
interlabentibus tranſitus impeditur, ſed vſus naturæ ingreſſus
tamquam patriæ finibus, vnumquemque ſe ſe tenere, & vltra
incolas prodire facit ſuſpectum*; hactenus ille, ex Ariſtote-
le, Aeliano, Plinio, Theophraſto, ac Oppiano;
Hinc Plutarchus animalium enarrans ſolertiã; poſt 124
Mugilem, qui cauda cibum ab hamo excutit, *Labra-
cem elephanto fortiorem* exhibet, dum caput ad ſaxum al-
lidit, vt vulnere excreto fugiat; *Vulpes*, inquit, *raro ad
hamum accedit, ſed dolum fugit, capta ſtatim extrauertit cor-
poris interiora itaque hamum eijcit*; Ariſtoteles lib. 9. hiſt.
anim. c. 37. *Qui Centipeda appellatur vbi hamum deuorauit
euomit foras ſua interiora donec hamum eijciat; tunc recipit in-
tro, ac valet eadem qua ante ſalubritate*, denuo Plutarchus
ait, *Delphin deprehenſus vbi ſe in vlnis ſagenæ teneri ſentit, nil
perturbatus, ſed lætus intus manet, epulaturque abſque negotio,
tanta piſcium copia preſente: vbi rete prope ad terram adduci-
tur eo eroſo abit*; & ſubiungit, *Cum multa ſint prudentiæ in
præcauendis inſidijs exempla, Sepiæ artem præterire non conue-
nit, Veſicam enim iuxta collum habens plenam atro humore,
(tholus is vocatur) vbi deprehenditur, hunc effudit foras, te-
nebraſque circa ſe efficit mari infecto, vt piſcatoris conſpectum
ſubterfugere poſſit; Imitans Deos Homericos, qui quos ſaluos
volunt cærulea ſæpenumero nube obiecta eripiunt, atq; ſuffuran-
tur*; in Trocta animoſitatem Aelianus recenſet, dicẽs
*Hamo captus ſolus ex piſcibus non ſe ab hamo retrahit, ſed im-
pellit ſe ſe in ferrum, chordam conſumere cupiens*, idem lib. 1. 125
de anim. c. 4. *Anthias cum nouit ſocium captum eſſe celerri-
me adnare feſtinat, ac dorſi ſui nixu ad eum inhæreſcit incurſu,
impulſuq; pro viribus prohibet captiuum adduci. Scari etiam
gregales ſuos optime vindicant, ac adeuntes funem dentibus con-
ficere conantur, vt ex hoſtibus ſeruent captum: Cum in naſſam
Scarus inciderit, ſi caput exierit, qui foris ſunt caudam ei por-
rigunt, ille comprehenſa cauda ſequitur*; Artem Cancri pro-
mit Oppianus lib. 2. de piſcat. *Cancro calliditatem tribuit*
Deus

Deus, vt oſtream depaſcatur dulcem, & laboris expertem eſcam: Oſtreæ clauſtris expaſſis cupientes auroræ guttas limum lingunt, Cancer calculum clam ponit deinde aſſidens epulatur; Sic Polyporum fraus, ſcopulis ſimiles ſe reddunt, formaque ſaxea piſcatores decipiunt, venanturque piſces: Echini aduerſus turbines lapillo ſe muniunt; Lucius rete comprehenſus, arenæ latebris ſe abſcondit, ac fatum declinat; Sphyrænæ retia demoliuntur, & fugiunt.

126 Varia tandem Piſcium genera in Moſella Auſonius exhibet, rogatoque Numine accinit,

Tu mihi flumineis habitatrix Nais in oris
Squamigeri gregis ede choros, liquidoque ſub alueo
Diſſere cæruleo fluitantes amne cateruas.
Squameus herboſas CAPITO interlucet arenas
Viſcere præ tenero fartim congeſtus ariſtis,
Nec duraturus poſt bina triboria menſis,
Purpureiſque SALAR ſtellatus tergora guttis,
Et nullo ſpinæ nociturus acumine REDO;
Effugienſque oculos celeri leuis VMBRA natatu,
Tuq; per obliqui fauces vexate Sarani,
Qua bis tena fremunt ſcopuloſis oſtia pilis,
Quum defluxiſti famæ maioris in amnem,
Liberior laxos exerces BARBE natatus
Nec te puniceo rutilantem viſcere SALMO
Tranſierim....
Quæq; per Illyricum, per ſtagna binominis Hiſtri,
Spumarum indicijs caperis MVSTELLA natantum.
Nec te delicias menſarum PERCA ſilebo.
Quis non, & virides volgi ſolatia TINCAS
Norit, & ALBVRNOS prædam puerilibus hamis,
Stridenteſq; focis obſonia plebis ALAVSAS?

ſequitur, & Gobium laudat præpinquem, teretem, ouiparam, ſicut etiam Silurum, de quo Ariſtoteles, Plinius, & eius interpres Maſſarius plura tradunt, quam poſſis credere. Hos omnes extulit Auſonius tamquam Moſellæ delicias, nec deſunt, & alij laudatiſſimi piſces, quos

quos recenſet Ennij Scholiaſtes, nam exquiſitimorum piſciũ genera ab heluonibus toto mari ſummis ſumptibus diligentiſſime perquirebantur, vt Mæandri Anguillæ, Macedoniæ, Rhegij, & Bœotiæ; Scyathi Mugiles; Pelori Conchæ: Mænæ, quæ in Lipara capiuntur; PLettæ Atticæ, Thynnus Tyrius, Samius, & Byzantius; Mulli Ionici; Hippurus Caryſtius; Auratæ Epheſiæ, & Tarentinæ: Paſſeres Chalcidienſes; & Eleuſini; Vulpes Rhodiæ; Myli, qui ex Ponto deferuntur; Aphiæ Phalericæ: vel Atticæ, quas laudat Cryſippus, vel Rhodiæ, quas probat, commendatque Lynceus Samius ad Diagoram; Murenæ ex Porthmo Eubææ; Tarteſiæ, & Siculæ: Lupi Mileſij, quos Archeſtratus θεοπεδας palato gratiſſimos nominauit; vel Tiberini, de quibus Lucilius, & Horatius: & C. Titius in Oratione, qua legem Fanniam ſuaſit; 127

Supra ex Ambroſio Geometras, Thalaſſometraſq; 128
ediximus piſces, nunc Opticam exercere Plutarchus, Aeſchilo auctore, prodit, imo Mathematicam prædictionem ex Ariſtotele tangit, *Piſcium quoniam paulo ante Mathematicam prædictionis conuerſionis Soli retuli, cui etiam Ariſtoteles teſtimonium perhibet: audi nunc etiam Arithmeticam eorum ſcientiam, imo Opticam mehercle prius dicam, quam videtur non ignoraſſe Aeſchylus, ſunt enim hæc eius verba,*

In morem Thunni obliquos oculos ingerens;

Videntur enim altero oculo cæcutire Thunni, & mare ita ingrediuntur, vt à dextera habeant terram, & ingrediuntur vt à ſiniſtra; plane prudenter, atque attente cuſtodiam corporis meliori oculo committentes: hæc ille, & Arithmeticos in curſu, ac procedendi ordine Aelianus prodit lib. 9. c. 53.
militaris diſciplinæ ſpecimen ſectantes; *Vagantur piſces,* 129
atque errant alij quidem frequentes ſimiliter, ac ordines militum turmatim euntium; vel acies longior, quam latior à fronte nimirum ad tergum ſigillatim explicatis cum proficiſcuntur, alij, & manipulorum ſimilitudinem, ſpeciemque gerunt; nonnulli velut decuriati, alij inſtructis ab vno cornu ad alterum

ordi-

ordinibus natant : nec aliter Plutarchus de anim. Solertia, inquit enim, *Ita ad ſummum Arithmeticæ ſcientiæ peruenerunt, vt cum gaudeant conuictu, & congregatione multitudinem ſemper in cubi modum ſtipent, vniuerſis in ſex planas ſuperficies diſtributis: deinde ita natant, vt ordinem ſic conſeruent, figura ſemper in quamlibet partem verſatili. Itaque is, qui eos*
130 *obſeruat ſpeculator, ſi vnum latus ſuperficiei extantis recte dinumerauerit ſtatim de toto numero ipſorum poteſt pronunciare, ſciens longitudinem, latitudinem, & craſſiciem figuræ inter ſe eſſe æqualia* : hæc ille, & ex Chryſippo. Plinius etiam piſcem Nauticam apprime comparato malo exercere perhibet, hinc ab Aeliano *Nautilus* nuncupatur; accinitque Oppianus, hunc piſcem inuentorem Nauigij.

Plauſtra maris Naues, qui primus repperit, ille
Siue Deus, ſiue mortali de ſemine natus,
Audax orauit fluctus tranare marinos,
NAVIGIVM SPECTANS PISCIS, dum robora nectit
Fecit opus ſimile, hinc, & ventis vela tetendit
Funibus aptauit retro dehinc frena carinæ.

Athenæus hæc præſtat, ſimulque Callimachus epigramma de Nautilo, Veneri dicatum edidit, Plinius vero lib. 9. deſcribit Nautilum dicens, *Inter præcipua autem miracula eſt, qui vocatur Nautilus, ab alijs Pompilus, ſupinus in ſumma æquorum peruenit, ita ſe paulatim ſubrigens, vt emiſſa omni per fiſtulam aqua, velut exoneratus ſentina facile nauiget; poſtea duo prima brachia retorquens membranam inter*
131 *illam miræ tenuitatis extendit, qua velificante in auras cæteris ſubremigans brachijs, media cauda, vt gubernaculo ſe regit, ita vadit alto liburnicarum gaudens imagine;* In Propontide à ſe viſam prodit Mutianus Concham Achatæ, (ſeu vt caſtigat Hermolaus) Achatis modo carinatam inflexa puppa, prora roſtrata: in hac condi Nauplium animal Sepiæ ſimile, &c. ſequitur, enarratque hæc piſcium portenta Giraldus de Nauigijs, quem vide. Nobis vero ſufficit nauticam à piſcibus didiciſſe homines, non à Neptuno, quem vt ait Diodorus, Saturnus Creten-

ſium

Digitized by Google

ſum Claſſis præfectum inſtituit; neque vt Tertullianus de Corona Militis ſcribit à Minerua; neq; vt Heticus Hiſter ſomniat, Pyrrhonus magus primam in Lydia ratem fabricauit; ſed qui naturæ munimenta perſcrutabantur Nautilum piſcem ſecuti, rates dederunt; Imo Aelianus lib. 2. hiſt. anim. c. 15. Pompylos, ſiue Nautilos artem præſtantiorem cunctis verſare nautis experientia demonſtrat; Nam nauigia quæ altum petunt Oceanum Pompyli comitantur: *Et homines quidem*, inquit, *qui naui vehuntur, quantum à terra abſint prorſus ignorant, & IPSI etiam NAVTÆ à vero aberrare ſolent. At Pompyli tamquam ſagaciſſimi canes, qui propinquam ſentiunt prædam, ſic terram non longe ab eſſe ante multo ſentiunt, idcirco non tanto ſtudio naues ſequuntur, ſed quaſi ſigno ad abeūdum ſublato frequentes in altum redeunt, Vnde Nautæ propinquam terram eſſe tenent;* 132

Et naucleri optimi in Ceti ore munus preſtare Hegemonem, ſiue Muſculum, compertum eſt; diximus etenim ex Oppiano, Plinio, & Aeliano Cete per vaſtos oceani fluctus ducere, quod velut portentum ſupra Nautæ ſolertiam Plutarchus Ariſtotelem ſecutus enarrat, *Piſcis, qui Græcis Hegemon, quod eſt Dux, ſiue Ductor, exiguus eſt Gobo non abſimilis quantitate, & forma, ſemperque adeſt magno alicui Ceto, prænatanſque eius curſum dirigit, ne in vadum is, aut in limum, vel fretum aliquod incidat, vnde exitus difficulter detur. Sequitur Cetus veluti CLAVVM NAVIS. Sequitur Cete, ductorem autem ſuum agnoſcens veluti anchoram intro recipit, Intus enim dormit ductor, & Cete eo quieſcente ſubſiſtit, ac ſtationem agit; rurſumque eo progrediente ſectatur, neque noctu dieue abſcedit, ſi enim abſcedat vagatur iam, erratque Cetus, & multi Ceti quaſi GVBERNATORE deſtituti pereunt ad terrā elati:* plura Cteſię fragmenta, & Theophraſtus, quorum oracula alibi dedimus.

Nunc piſcium commendationem extollunt, qui *Sacros* nuncupant, non ſignanter huius, illiuſue pelagi ſinus, vti Varro, Xenophon, Diodorus, Plinius, Aelia- 133

 nus,

Digitized by Google

nus, Trebius Niger, Hemina, cæterique quam plures, ſed indiſcriminatim fere omnes. Scio Pythagoricos hac in re deliraſſe, ſed præcunctis Magnus Tertullianus Marcionem indigitat in frænesim lapſum, inclamatque, *aduerſaris Cælo, & libertatem Cæli in habitationibus captas: deſpicis terram plane inimicæ tuæ carnis matricem, & omnes medullas eius Victui extorques; reprobas, & mare, ſed vſque ad Copias eius, quas SANCTIOREM CIBVM deputas*; ac ſi diceret, cuncta inſectaris, & blaſphemus in Deum centuriatus dæmonum aſtu obloqueris, ſolos excludis piſces, ſanctioreſque euulgas; ſic Marcion, inquit, B. Rhenanus, carnes quadrupedum, & volucrum, non piſcium reprobat; quod illi ad-
134 ſcribitur ab Irenæo lib. 1. c. 30. Euſebio lib. 4. hiſt. Eccleſ. c. 27. Hieronimo lib. 2. adu. Iouinianum, & Epiphanio lib. 42. & hæreſi laborantem, vel nouiſſimi inuriunt. Imo Septimius velut Ponti alumnum, accolamue ludibrio explodit.

Sunt, qui piſces nonnullos ſacros nuncupent, vnde Homerus *Anthiam piſcem ſacrum* vocat; & Plutarchus rationem adducit, *Pro magno piſcem ſacrum quidam interpretantur, quomodo os magnum ſacri appellationem habet; & morbus comitialis cum ſit magnus ſacer dicitur, alij Sacrum eum intelligunt, qui dimittendus ſit vt pote alicuius NVMINIS TVTELÆ conſecratus*, Eratoſthenes videtur interpretari *Chyſophrin*, ſic ab aureis cilijs dictum,

Aureus huic ſacro ſua cilia circulus ambit;

Ellopem putant multi, eſt enim rarus, & non facilis captu, apud Pamphyliam ſæpe numero viſitur, & cum capiunt, tunc, & ipſi Piſcatores coronantur, & lembos ſuos ſertis rediminiunt, ac cum ſtrepitu, plauſuque aduecti excipiunt, ſicut qui *Sardam* capiunt apud Bizantium ait Ariſtoteles.

135 Hæc ſunt maris precioſa commercia, hæc ſunt miracula aquarum, vnde Ambroſius inquit. Quæ diffi-
» ciles apud Reges inueniuntur, ea in littoribus quaſi

vilia

„ vilia iacent vulgo, & in ſaxis aſperis, & cautibus col-
„ liguntur: Aureum etiam Vellus aqua nutrit, & la-
„ nam in memorati ſpeciem metalli gignunt littora,
„ cuius colorem nullus adhuc eorum, qui fucis diuer-
„ ſis obducunt vellera imitari potuit, adeo naturæ ma-
„ ritimæ gratiam humana implere neſcit induſtria.
„ Scimus qua ſollicitudine Vellera ouium etiam mi-
„ nus pretioſa curentur, ſint licet optima, nequaquã
„ tamen his fucus innaſcitur, hic naturalis color eſt,
„ quem nullus adhuc fucus æquauit: hoc quoque
„ pinnis eſt vellus, ſed & ipſi Murices, qui inſigne
„ dant regium, ſunt maritimi, & quæ pratorum gra-
„ tia, vel hortorum amænitas poteſt cærulei maris
„ æquiparare picturam? Aurum licet in pratis flores
„ refulgeant, auri quoq; fulgorem in mari lana reſplẽ- 136
„ det, & illi cito marceſcunt, iſta diu duratura ſerua-
„ tur. Lilia in hortis eminus nitent, vela in nauibus:
„ illic odor, hic ventus aſpirat; quæ vtilitas in folio?
„ in Nauibus, quanta commercia? Lilia ſuauitatem
„ narium, vela hominum ſalutem inuheunt, adde
„ piſces ſalientes, & Delfinas ludentes: adde rauco ſo-
„ nantes fluctus murmure: adijce currentes naues ad
„ littora, vel de littoribus exeuntes: Cum e carceribus
„ mittuntur quadrigæ, quanto ſtudio ſpectantium, &
„ amore certatur? Equus tamen in vanum currit, non
„ in vanum nauigia, ille in vanum quia vacuus, iſta
„ ad vtilitatem, quia plena frumentis; Quid is gratius
„ quæ non verbere aguntur, ſed ventorum ſpiramine,
„ vbi nemo refragator ſed omnes fautores ſunt; vbi
„ nemo vincitur quicumque peruenerit, ſed omnes
„ puppes, quæ peruectæ fuerint coronantur; vbi pal-
„ ma merces ſalutis, victoria pretium regreſſionis eſt?
„ Quantum etiam diſtat inter directos curſus, ac refle-
„ xos? iſti perpetuantur, hi reſoluuntur; adiunge re-
„ mis contexta littora, quibus vexillum exeundi aura
„ de cælo eſt. Itaq; aurigæ plauſum inanem referunt,

Digitized by Google

hi ſoluunt vota ſeruati; vſque modo Ambroſius, maris delicias recenſet, quas alibi fuſius enarrat.

AN EADEM PISCATORVM NVMINA, AC VENATORVM COLVERVNT VETERES.

CAPVT OCTAVVM.

137 APollinem maximum Venatorũ Numen, ſororemque Dianam, Diodorus, Pauſanias, Philiſtius, ac Sophocles nuncuparunt, imo Orphæus in hymnis ſacra denarrans, vtrumque Numen Venatus gloria extollit, & in Aulide, ac Hippolyto Euripides Venatricis Deæ cultum exhibet; Nihilominus Plutarchus de anim. Solert. hæc Numina ſignatim ad Piſcatorum tutelam indigitat, quia Phædimus Ariſtotimi argumenta redarguens, præcipue reſpondet. Cur non *Apollinem Triglobolum*, *Dianamque Mullicidam*, antiquorũ puluinar obſequijs piſciũ oblationeq; recoluit, cũ, & Venerẽ nomẽ illud prętuliſſe ſcribatur, reſpõdet, *Iã Dianæ Dyctinnæ à RETIBVS dictæ, et Apollinis Delphinij Tẽpla, et aræ paſſim ſunt apud Græcos, & locũ quem Apollò ſibi eximium delegit coloniam putant eſſe Cretum Delphino duce vſorum*; hactenus ille, Apollinique piſcis nomen indidit; etenim ferunt Sinopen miſſos à Ptolemæo Sotere ad Sarapidem euehẽdum, & Bacchum, violento vento eiectos ſupra Maleam nauigaſſe inuitos, ita vt Peloponneſſum ad dextram haberent, hic ijs vagantibus, & aberrantibus Delphinum ante proram apparuiſſe, qui quaſi inuitans in commodas ſub inde ſtationes deduxerit, tantiſper dũ Nauim ad Cirrham conſtituerent; ibi cum ſacrum ab exſcenſione e naui feciſſent, quod Anabaterium dicitur, cognouerunt duo ſimulacra Plutonis, & Proſerpinæ; inde Apollinis

linis Delphini templum referunt; vel potius, teſte Pindaro, muſica, quæ exciuit Delphinum, Numini irrogauit Nomen; vel quia eſt animal, *cui ſoli id natura dedit* (*vt optimi requirunt Philoſophi*) *vt amet gratis*, ait Plutarchus, & Heſiodi probat exemplo; & Myrſilus Leſbius ſcribit Enalum Eolenſem, cum amaret Phinei filiam, quæ oraculo Amphitride iubente de Penthidibus ſaxis deiecta fuerat, ipſum quoque in mare inſiluiſſe, ſaluumque à Delphino fuiſſe ad Lesbum delatum, Taſſenſes etiam ob beneuolentiam erga puerum, tamquam monimentum monetæ notam, puerum delphinumque ſe ſe inuehentes cuderunt; Cœranus inſuper cum Byzantij Delphinos ſagenæ comprehenſos redimiſſet, vt denuo fluctuum libertate fruerentur: poſtea naufragus in freto, quod inter Naxum eſt, & Parum à ſuccurrente Delphino ſublatus in Cythnum eſt delatus ad ſpeluncam, quæ Cæraneum dicitur: de quo Archilochum aiunt ſcripſiſſe 138

De quinquaginta Neptunus Cæranon vnum,
Propitius ſeruat mortalibus.

Ergo Apollinem Piſcium Numẽ à piſce Delphino, Delphinium nuncupatum refert Plutarchus in eo lib. quo agit de prudentia animalium; aſſeritque Giraldus, & ex Pauſania in Atticis compertum eſt; imo Pollux lib. 8. Dianam hoc nomine inſignitam promit; ſicque *Dianam Delphiniam, & Delphinium Apollinem* nouimus. 139

Hinc Dianam vtriuſq; Venationis maritimæ, ſcilicet, & terreſtris Numen decantat Eutobulus, apud Plutarchum de animal. ſolertia, dicens, *Optatus AGRESTEM, ſimul, & MARINAM DEAM Dyctynnam: vtriuſque generis prædæ primitijs ſæpe veneratus, ita accedit vt neutris videatur ſe adiunctiurus*; nec abeſt à gentilium ſuperſtitione, vnde eſt illud de Aſſyriorum Rege, Abacuc 1. v. 16. *Immolabit ſagenæ ſuæ, & ſacrificabit Reti ſuo*; Hieronymus, Anſelmus Laudenſis, & alij plures de Nabuchodonoſore expendunt, *qui* teſte Lyrano,

Immo-

Digitized by Google

Immolauit Idolo ſuo, quod vocatur hic SAGENA SVA, & RETE SVVM, quia victorias ſibi conceſſas à Deo attribuebat Idolo ſuo; Gloſſa Interliniaris in *Campo Duran* oblationẽ recenſet, ſed hiſtoricæ veritati non aſſonat; nam vertit Chaldæus, *Propterea ſacrificat armis ſuis, & adolet aromata retiaculo ſuo.* Scilicet victis Iſraelitarum copijs, Rex impius duas tribus captiuas duxit, ad quas inclamat Propheta, inquit, Hieronimus, Theophilactus, & Clemens lib. 1. ſtrom. quæ tempora, & ſi ambigua verſantur fide, tamen apud Chaldæos coluiſſe veteres Dianã aromatibus compertum eſt, ſicque à Sagena, & Rete denominatur, tamquam Aucupij, & piſcationis Numen; conſonant hæc gentilium ſcriptis, quæ Dianam à Rete Dictynnam nuncupant; vnde Pauſanias in Corinthiacis lib. 2. inquit, Britomartim Ioue, & Carme Eubuli filiam Venatricem, vt Minois amores aufugeret in mare ſe abieciſſe, & in retia, quæ ad piſces capiendos in mare miſſa fuerant incidiſſe, à Diana in Deorum numerũ relatam; inde à Cretenſibus Dictynnæ nomen, & obſequium obtinuit; vnde Diodorus lib. 6. bibl. Minoem dum tantæ impietatis culpare non audet, cæterorum oraculo inquit, *aliqui Dictynnam à retibus denominatam volunt*; eoque nomine Diana pluribus colebatur.

140 Altero nomine Dianam inſignitam apud Pauſaniã legimus: cuius meminit Giraldus ſynt. 12. vbi Callimachum, in hymno, *Dianam Munichiam* exhibuiſſe tradit, nam Scholiaſte Callimachi teſte, *Munichia eſt pars portus Piræi*; de quo loco maritimo plura Strabo, & Demoſthenes pro Creſiphonte; Hellanicus vero in ſecundo Atthidos ait, Munichiam appellatam eſſe à Munichio Rege Pantaclei filio, qui, & Dianæ Munichiæ Templum erexit; de qua Libanius Sophiſta plura eleganter promit; at in maris ſpecula Dianę ædem ſacraſſe, imperium Numinis ſuper maritima denotat; & ſi tandem ob Vrſæ necem lues Athenienſes inuaſit, vnde

de Virginis oblata ceruix Deæ vindicias ſepoſuit; moſue inoleuit, ait Arpocration, vt inde Virgines Dianæ Munichiæ,& Brauroniæ conſecrarentur ante nuptias.

Hinc Inlianus Aurelius lib. 2. c. 2. inquit, *Dianam pro luna capi vſitatiſſimum eſt*; & poſt Macrobium plura recenſet, eamq; Triuiam, Tergeminam,& Triformem promit, ex eo Virgilij, 141

Tergeminamque Hecatem, tria Virginis ora Dianæ.

Prudentius eleganter aduerſus Symmachum cuncta expendit,

Denique cum eſt ſubluſtri ſplendet amictu,
Cum ſuccincta iacit calamos Latonia virgo eſt,
Cum ſubnixa ſedet ſolio Plutonia coniux,
Imperitat furijs, & dictat iura Megæræ.

vel tria ora, iuxta capita quæ Orphæus decantat, *dextrum equinum, ſiniſtrum caninũ, medium ſuis agreſtis*: quibus triuijs præeſt, vti Ouidius Faſt. 1. accinit, & Catullus,

Tu potens Triuia, & notho, & lumine Luna;

At meum ſi lubet ſenſum expendere, Trinominis Virginis omen, triplex imperij faſtigium pendit, in cælis etenim Luna (teſte Varrone,) dicitur, quia noctu vna lucet, & à lucendo nomen obtinet, ait Tullius, & Theon cõmentarijs in Aratum ait, *ideo à Tragicis Solis filia Luna vocata eſt*; quia vt Cleomedes ſcribit,nouo ſemper lumine fulget; & in antiquo numiſmate Dianæ ſimulachrum facem ardentem præferens videtur, inſcriptumq; *DIANA LVCIFERA*; Secundò terris imperat,& Siluarum, nemorumque condenſa perluſtrat, vnde ferarum luſtra ſcrutatur; hinc Pollux in quinto, *Agreſtis*, inquit, *Diana eſt*; Domitius apud Pauſaniam, *Agrariam* vocat; Heſychius *montanam*: & à Phornuto *Agroletera*, & *Agroeles* nuncupatur; ex quibus Giraldus Venatricem Dianam indigitat, & terrarum fere omnium dominam; Tertiò, fluctuum ponti motus effrenes cohibet, & flamina ad nutum excitat; enarrat hæc Claudianus, quidẽ graphice Dianam deſcribens, eiuſq; nomina, 142

At

At Triuiæ lenis ſpecies, & multus in ore
Frater erat, Phœbique genas, & lumina Phœbi
Eſſe putes, ſoluſque dabat diſcrimina ſexus.
Brachia nuda nitent, leuibus proiecerat auris
Indociles errare Comas, arcuque remiſſo
Ocia neruus agit; pendent poſt terga Sagittæ,
Criſpatur gemino veſtis Cortynia cinctu,
Poplite fuſa tenus: motoque in ſtamine Delos
Errat, & aurato trahitur CIRCVMFLVA PONTO.

Sed ne aliquid in triuijs notum, quiſq; putet dixiſſe, arcanis ex pluribus Iſidis firmat hæc Apuleius lib. 11. metam. vbi fide hiſtorica, plurima ex ſecretarijs Philoſophiæ, & religionis Aegypticæ deprompta exhibet, Lunamque ad ſe dicentem ſic verſat, *En adſum tuis commota precibus, rerum natura Parens, elementorum omnium Dominam, ſæculorum progenies initialis, ſumma Numinum, Regina Manium, Prima cælitum Deorum, Dearumq; facies vniformis, quæ Cæli luminoſa culmina, MARIS SALVBRIA FLAMINA, Inferùm deplorata ſilentia nutibus meis diſpenſo, cuius NVMEN VNICVM multiformi ſpecie, ritu vario, nomine multiiugo, totus veneratur orbis. Inde Primigenij Phryges Peſſiunticam nominant Deùm matrem; hinc Autochthones Attici, Cecropeiam Mineruam; illinc fluctuantes Cyprij, Paphiam Venerem, Cretes ſagittiferi DICTYNNAM DIANAM, Siculi trilingues Stygiam Proſerpinam; Eleuſini vetuſtam Deam Cererem; Iunonem alij, alij Bellonam, alij Hecaten, Rhanuſiam alij, & qui naſcentis diei ſolis inchoantibus illuſtrantur radijs Aetiopes, Arijque priſcaque doctrina poſſentes Aegyptij ceremonijs proprijs percolentes appellant vero nomine Reginam Iſidem*; hactenus ille, ex quo cognoſcimus ſapientiſſimos veteres vnicum coluiſſe Numen, arcano quodam religionis ſenſu multijugi nomine inſignitum; & Seneca aduerſus imperitorum credulitatem, quam ſuperſtitionem appellat, teſte Tertulliano in Apologetico, librum inſcripſit, cuius fragmenta refert D. Auguſtinus lib. 6. de Ciuitate Dei ad Marcellinum, inclamatq;

143

Digitized by Google

Seneca, *Sacros, immortales, inuiolabileſque Deos in materia vilißima, atque immobili dedicant, habitus illis hominum, FERARVMQVE, & PISCIVM, quidam vero mixto ſexu diuerſis corporibus inducunt; Numina vocant, quæ ſi ſpiritu accepto ſubito occurrerent monſtra haberētur*; quod Tullius nō reticuit; Præterea colligimus, eandem Dianam Nemorum Dominam, ac Ponti antiquos coluiſſe; nam maris ab æſtu emergentem hanc Iſidem Lucius facit, dicens, *Ecce pelago medio venerandos Dijs etiam vultus attollens, emergit diuina facies; Ac dehinc paulatim toto corpore perlucidum ſimulacrum, excuſſo pelago, ante me conſtitiſſe viſum eſt*; ergo ſtationem etiam apud Oceani ſinus, ne dū in montibus colit; & vtriuſque Venationis Numen nuncupare poſſumus.

Obſeruo inſuper, Lucorum fere omnium manſionem Venatricis Dianæ fontibus limpijs, lacubuſque emanantem; de Aricino Nemore non multum à Roma diſtante, vbi Hippolyti ſepulchrum coluit antiquitas, eiuſq; Sacerdotes, Strabone teſte, *Reges Nemorenſes*, appellabantur, ſicut ex Ouidio ſcripſimus, aquarum decurſus piſces, ſimul, aueſque, ac feras oblectabatur; hinc Statius in Syluis, 144

Iamq; dies aderat, profugis cum Regibus altum
Fumat Aricinum Triuiæ nemus, & face multa
Conſcius Hippolytæ ſplendet LACVS.

hæc ille, ludorumq; meminit, quos facibus ſacrarunt veteres. De Luco Dianę vbi ab Actæone viſa in Ceruum mutauit audacem diximus; nunc ſufficit Philoſtratum auocare, qui in Venatorum icone Siluam, Templumque Dianæ recenſet, dicens, *Paſcuntur autem ibi dicatæ feræ, Hinuli, Lupique, & Lepores cicures omnes, homineſque minime timentes*: & ſequitur, paludem, lacumque enarrare; & antea de Boſphoro, inquit, *Obuij fiunt Venatores, & Agricolæ, fluminaque, & Lacus ac fontes*; quod in cæteris compertum eſt.

Tandem Neptunum maris Deum euulgat, at ipſo 145

ex nomine terræ Numen præſtantiſſimum Varro indigitat; enim vero Neptunus *à Nubendo* dicitur, quod *nubat*, ideſt *operiat terras*. Apollodorus adſtipulatur Varroni, & Phornutus de Nat. Deor. inquit, *Veteres adnotarunt Neptunum Saturni, & Rheæ eſſe filium, nam ex prædicta mutatione, & commixtione etiam aqua exoritur, ποσειδῶν autem, eſt illa potentia cuius vi in terræ viſceribus, & circa terram humor generatur ποσειδῶν autem ea potentia nominata eſt à potatione, ſiue irrigatione, & a διδόναι ideſt dare, quod videlicet humorem terræ largiatur*; hæc ille, & Arnobius aduerſus gentes lib. 3. Varronem ſecutus inquit, *Quod aqua nubat terram, appellatus eſt, inquiunt, cognominatuſque Neptunus. Si ergo liquoris obtentio nominis huius appellatione ſignatur, Nullus Deus eſt omnino Neptunus, atq; ita tollitur, & remouetur e medio Stygij frater Iouis, Olimpyque Germanus, Tridente armatus ferro, Piſtricum Dominus, atque Mænarum, Rex ſalſorum gurgitum, & tremebundi motator ſali*; vide er-
146 go, & agnoſce, quomodo Neptunus idem Maris Numen terram nubat, vtrumque elementum ſignanter imperans, & vnum eundemque Venatorum, Piſcatorumque Numen recolatur; nam teſte Fabiano apud Senecam, *mare velut vinculum terras circumfluit*; accinitque Plinius lib. 2. c. 65. *Terram aridam, & ſiccam conſtare per ſe ſine humore non poſſe, nec rurſus ſtare aquam ſine ſuſtinente terra vnde mutuo complexu iunguntur*; ideo maris Rector de terræ motu curat, vnde apud Gellium *Tellurimotor*, ac *Terræquaſſator*, dicitur, quia teſte Phornuto terram quatit, eiuſque fundamenta commouet; aſſeritq; Virgilius.

Neptunus muros magno emota tridenti,
Fundamenta quatit. —

& Romulus Equiria vulgauit ludicra, quæ Conſualia, deinde Circenſes, & ludos magnos Romani nuncuparunt, & Conſo Neptuno Sabinorum raptu dicauit; huius *Aram, conditam ſub terram Romulum inueniſſe* teſtatur Plutarchus; pompam vero recenſet Dionyſius

lib.

Digitized by Google

lib. 1. antiq. Rom. primum, mulorum curſu; vt ait Feſtus, deinde quadrigarũ, equorũq; vti Sidonius accinit, & Nos *lib. 1. de Vrbe Roma* ad hæc plura obſeruabamus.

PISCATORVM VITA, ACTA, MORESQVE EXPENDVNTVR.

CAPVT NONVM.

PAupertatis monumenta viliſſimis piſca- 147
torum tranſtis attigimus, & Platone in Sophiſta vrgente, *hominum alimenta dumtaxat pro mercede querentium*, inſtabiles aggredimur lares; nihilominus ipſorũ, vt ab ore excipiamus oracula, Piſcatores quam ſepiſſime penes Senecam, Silium, Proclum, Oppianum, ac Theophraſtum paupertatis ſuæ oſtentant inſignia, & Acœtes Dionyſij cultor acerrimus coram Pentheo deprehenſus cum primum nomen, patriam, patremque denarrat egeſtatis ſuæ meminit, & inopiæ; ſic enim Publij ore loquitur,

—— Nomen mihi, dixit, Acœtes:
Patria Mæonia eſt, HVMILI de PLEBE parentes,
Non mihi quæ duri colerent pater arua iuuenci
Lanigeroſue greges, non vlla armenta reliquit;
PAVPER, & ipſe fuit: linoque ſolebat, & hamis
Decipere, & calamo ſalientes ducere piſces.
Ars illi ſua cenſus erat; cum traderet artem
Accipe quas habeo ſtudij ſucceſſor, & hæres:
Dixit opes, morienſque mihi nihil ille reliquit,
PRÆTER AQVAS. ——

hactenus Ouidius lib. 3. metam. Acœtemq; Tyrrhenum, ſiue Mœonium, vel potius Lydium innatas parentum inopias enarrantem verſat; quod de Glauco Anthedonio Palephatus exhibet, & aquarum gurgites, ſinuſque pro cenſu exercuiſſe teſtatur; obſeruatque Chriſoſtomus paupertatis hęc rudera in Apoſtolorum

geſtis, nam Matt. 4. legimus, *Vidit Ieſus Iacobum Zebe-*
dæi, & Ioannem fratrem eius in naui reficientes retia: additq;
Chriſoſtomus apud D. Thomam, *Hoc eſt maximum pau-*
pertatis indicium, vetera enim reficiebant, qui noua vnde eme-
rent non habebant; hinc Vatablus vertit, *Reconcinnantes*,
Montanus, *Inſtaurantes*, Anſelmus in Gloſſa Int. *Repa-*
148 *rantes retia ad lucrum*; pauperes erant, & de plebe viles,
& tamquam piſcatores Dominus *paruulos* nuncupauit;
ſic arcanum ſapientiæ cuncta in pondere, & menſura
diſponens, regum colla viliſſimorum aſtruit calcare
pepibus, vnde Sedulius lib. 1. inquit,

— Taleſque ſupernæ
Conciliat vitæ, quos non ventoſa loquendi
Gloria, nec vana de nobilitate ſuperbus
Sanguis alat ſed fama tacens, humilique refulgens,
Mente nitor cælo faciat de plebe propinquos.
Namque ſtulta potens elegit, & infima mundi
Fortia confundens Deus, & ſapientia perdens.

Patriam ipſam paupertatis indicat monimēta, & Lem-
bus velut inſigne demonſtrant, vnde Proclus Patriarca
Conſtantinopolitanus orat. 20. inquit, *Deſpice Bethſai-*
dam, vile, abiectumque pagum, & orbiculatam fundam, vt
PAVPERTATIS INSTRVMENTVM: quæ omnia com-
plectit eloquentiſſimus Baſilius Seleuciæ Antiſtes or-
tat. 30. ad Deum conuerſus, inclamans, *Ouere conſilium*
excelsū, & ſapientia immortalē, rem peregrinā, & doctrinā nouā
deq. cœlo allatā politiā, cū mortales inſtituiſſet edocere, & iſtiuſ-
modi doctrinæ idoneos quæreret adminiſtros deſpexit Vrbes, po-
149 *pulos non conſcripſit, Regni miniſteria repudiauit, diuitiarum*
potentiam deteſtatus eſt, Exoſam habuit vim Rhetorum, non
Philoſophorum linguas optauit, gentes percurrebat, & neque
armorum apparatum, neque manuum dexteritatem delegit, neq;
ad curſum pedum celeritudinem; Quid vero humana præſidia
recenſeo? Angelorum ordinum ſinens, Portus, & fluuios, &
littora aduentabat, inde doctrinæ adminiſtros decretum habens
mutuari, hortabatur dicens, Venite poſt me faciam vos fieri pi-

ſcatores hominum, vos inquit Venatum venio, piſcatores non Reges conquiro, Nautas non Dynaſtas adhortor, deſinite cum 150
mari animæ experte certamen habere, artem feras captandi mihi conuertite, venite poſt me Diſcipuli mei, huius vniuerſi magiſtri, Artem veſtram ad cæli commercia vtendam mihi datur, hactenus ille; hanc vero miſerrimam confitentur vitam Piſcatores eiulantes apud Plautum in Rudente act. 2.

Omnibus modis, qui pauperes ſunt homines miſeri viuunt,
Præſertim quibus nec quæſtus eſt, nec artem didicere vllã,
Neceſſitate quicquid eſt domi, id ſat eſt habendum,
Nos iam de ornatu propemodum vt locupletes ſimus,ſcitis.
Hiſce hami,atq; hæ harundines,ſunt nobis quæſtu,& cultu
Ex Vrbe ad mare huc prodimus pabulatum.

& apud eundem Trachalio ſeruus piſcatores ſalutat,

Saluete mures maritimi, Conchitæ, atq; Hamiotæ
FAMELICA hominum NATIO, quid agitis, vt peritis?
PISC. vt Piſcatorem æquum eſt fame, ſiti, ſpeque.

Et quia Plautus nullius compotes artis piſcatores exhibet,& in Sophiſta Plato idem repetit; nam vbi Hoſpes quærit, *Vtrum ipſum, qui hamo piſcatur rudem penitus, an artis alicuius participem ponere debeamus?* reſpondet Thæteus, rudemque eſſe declarat, *Hamatoremque*; Hinc otioſus ſaxum, ſcopuloſque inſedet, & piſcatur; Glaucus apud Ouidium metam. 13.

Hunc in mole ſedens moderabar arundine linum.

Proclus orat. 20. *Conſederunt in ſaxo,quod vndarum iactatur æſtu*, & in Florilegio Epig. Græc. Phaniæ illud fertur 151
lib. 1. c. 40. *Litoralis piſcator ad ſiccum veni à Petra;* Theocritus Idil. 22. *Sedens obſeruabam piſces ex arundine vero fallacem quatiebam eſcam*; quod otium conciliat, vnde ex piſcatore Nautam Acæſtem nouimus, rationemque apud Ouidium prodit;

Mox ego ne ſcopulis hærerem ſemper in iiſdem
Addidici regimen dextra moderante carinæ
Flectere. —

Scholiaſtes, *in iiſdem ne ſemper hæreret, ne ſolam vitam piſcando*

Digitized by Google

ſcando tranſigeret artem nauticam didicit; vnde Plato rectè piſcatorem rudem, artiſq; omnimodæ expertem dixit, nam nauticam poſt longam piſcationem ediſcere propoſuit.

152 Ergo ad ſolis calorem exterius; torrefacti, vti ex Ariſtotele diximus, *rufi*, ab Oppiano dicuntur, Ouidius *flauos* decantat.

— *flauus proræ tutela Melantus*

ex Homero ξανθὸς Μενέλαος Philoſtratus in piſcatorum imag. *Piſcatorum populus ſuaues, & quod aſſidue appricentur colore FLAVI*. idq; Calcidius quã ſæpiſſime probat; nã Mercuriale teſte, *Cunctæ prope piſcationes ſub ſole, & in locis ſæpe malo aere plenis peraguntur*; hæc ille de fluuiatile, de maritima vero inquit, *Piſcatio cum à Platone improbata ſit, quod neque animus, neque corpus in ipſa exerceatur iure merito eam tamquam nulli vtilem omnes fere Gimnaſtici reiecerunt*, & quamuis Galenus ipſam inter exercitationes, quæ ſimul opera ſunt repoſuiſſe videtur, ſicut & Auicenna ingredientem piſcatorias naues debiliter exerceri cenſuit; eorum tamen ſententias infirmas reputare debemus, quia Homerus Heroas procul à piſcatione, teſte Plutarcho, inſtituit; deinde quia dum torpet piſcator vitæ corrodit ſtamina; vnde lepide Iulianus Aegyptius lib. 3. Epigr. græc. c. 4. 2. in Mygdonem ludit, viuentem, mortuumque eadem cymba ad inferos elatum.

153 *Mygdon terminũ vitæ ſortitus, ſuo aeatio combuſtus venit*
Ad inferos mortuorum cymba non indigens,
Quam habuit viuens victus largitricem, teſtem laborum
Piſcationibus marinis ſæpe onuſtam
Illam etiam in morte habuit curſus ſocium, cum finem
Inuenit diem claudens naui incenſa.
Sic fidelis fuit ſcapha domum tribuens
Mygdoni, & vna nauigantem in vitam, in mortem;

Hinc Plato piſcatorum inſtrumenta recenſet, & piſcandi modos in Sophiſta; *piſcationem in duo maxima membra diuidimus, aut enim retinaculis, aut percuſſione piſcamur*;

mur ; quicquid namque comprehendit , vel cohibet retinaculum vocamus : vt ſunt Naſſa , Retia , laquei , Verriculum ; altera ſpecies hamis , & fuſcinis captat : Alij quidem nocte hoc efficiunt ad ignis lumen quapropter IGNIFERA PISCATIO nuncupatur . Alij die in extremo virgæ cuiuſdam ferentes vncum tridentibus vſi ; vnde CONTORTA , & VNCA omnis hæc piſcatio nominatur ; Qui vero piſcando percutit retorto quodam inſtrumento, & fuſcinam à ſuperiori parte, ad inferiorem dimittit TRIDENTEA , & FVSCINALI piſcatione vti dicitur : eſt & Percuſſio quædam hamo facta in capite piſcium, & ore. itaque quinque piſcationum ſpecies perhibet , *Igniferam , percutientem , tridenteam , retinaculariã , & hamotrahoniam,* de qua in Parmenide agit; Oppianus vero quadrifariam piſcationem aſtruit , & lib. 3. accinit,

Quadrifariam marinæ piſcationis legem diſtinxerunt
Piſcatores ; Et hi quidem hamis gaudent ;
Horum autem alij quidem virgis aptantes longis
Funiculum e cauda equina bene tortum captant ,
Alij vero toto modo funiculum ex lino manibus torto 154
Reuinctum mittunt . Alius ſane Retibus delectatur,
Aut multorum hamorum gaudet funiculis,
Retia rurſum alijs curæ magis eſt apparare .
Quorum alia quidem Retiacula, alia vero griphi vocãtur,
Gangamàque, atque Hypochæ rotundæ , atq; Sagenæ;
Alia vero appellant velamina : cum ſagenis vero
Peyas, & Sphereones ſimul , obliquumque panagrum,
Infinitaque, & varia huiuſmodi dolo conſutorũ lina ſinuũ.
Alij vero rurſum, naſſis animum magis habent attentum,
Naſſis , quæ dormientes ſuos exhilarant dominos,
OTIOSOS , paruo autem labori magnum lucrũ comitatur ,
Alij vero vulnerant acutæ cuſpidis Tridente
Piſces , e terraque , & ex naui quot quot voluerint ;

de igne haud meminit, ſed Pierius apud Venetos piſcationem hanc recenſet , vnde Aretius Lembum accenſo lumine mugiles , (vulgo *Cefali*) ſaltantes venatoriũ excipientemq; effingit , additq; *ad lumen veniunt ;* & in

Meſ-

Meſſanæ freto piſcatores ſtipula ardente vt nauim agunt piſces fulgoribus attrahunt, ac rete comprehendunt; Sannazarius in ecloga 2. quam Galateam nuncupat,

Aequora colluſtrant flammis, aut linea longe
Retia, captiuoſque trahunt ad litora Piſces.

apud Boſphorum, & in Propontide igne in piſcatione vtuntur; imo cum maxima piſcium copia apud Pontum, ob aquarum dulcedinem Plinius, Aelianus, & Ariſtoteles referāt, igne accenſo colluſtrant maria, & nouo quodam fulgore ſopitos excitant, ac rete comprehendunt;

155 Aliud genus hamos innectit, & à Plauto *hamiotæ* nūcupantur; Proclus, *æreum tractant hamum, qui rubigine conſumitur, & eſcam apponunt ad illaqueandos piſces;* Homerus modum exhibet, promitque Plutarchus, & expendit; Euſtatius vero ad ea verba, *Foras lino traxit e ponto, ſplendidoque hamo*, inquit, *Splendidum æs vel ipſum ſignificat hamum, vel æream fiſtulam, quæ ante habet hamum, vt enim maiores tradunt funiculus e lino confectus Piſcatorum fiſtulam habebat æream, vel e cornu pendentem, ne piſces lineam deuorarent, vel exederent;* quod Richardus noſter Vir ſacrarum, profanarumque lectionum conſultiſſimus ex Pindaro, Oppiano, & Plutarcho, ceteriſque quampluribus apprime probat; funiculum etenim innectebant, teſte Apollonida, ex ſetis equinis, quia fortiter comprehenſos alliciunt, relaxantque ne impetu abrumpantur, Theophraſtus pilos, vt plurimum nigros laudat, Oppianus, vero, & Plutarchus albos, ne vmbra meticoloſum animal exterritum perderet; inde hamum alligant, & non ex ære, vti veteres expiſcabantur, ſed ferro curuum, ac cuſpide præditum oblongum pauliſper, vt ori adactum non corrodeant piſces funiculum; tegunt fallaci eumque eſca, ac eiciunt; Apollonida lib. 3. Flor. Græc. c. 4. Piſcem deſcribit, qui

Eſcam cum hami lethalem dolum hiatu complectit.

Soler-

ſolertia attamen piſcator indiget, quia piſces nimia calliditate præſtantes cibum nonnumquam excutiunt cauda, hamum vero deſpoliatum illudunt; quod Plinius lib. 32. c. 2. Melanuros in Stabiano Campaniæ ad Herculis Petram tentare promit; & Plutarchus de 156
anim. ſolertia, ſcribit, *Hamis vtuntur rotundis aduerſus Mugiles, & Amias, quia ijs eſt os paruum, à recto enim ſibi timēt; aliquando etiam teretem ſuſpectum habens Mugil in orbem circumnatat, ESCAM CAVDA ATTINGIT, aliquid inde carpens*; hamum ſi vero preſentiunt difficile capiuntur; Ouidius 2. de Ponto eleg. 4.

Qui ſemel eſt læſus fallaci piſcis ab hamo
Omnibus vnca cibis æra ſub eſſe putant;

nam teſte Plutarcho, *Marina fere omnia præſentiunt*; & libertatis piſces cupidi, inſidias aufugiunt; vnde Oppianus lib. 3. ait

Piſcibus non tantum calliditas inter ſe ſe
Solers eſt, & conſilium fraudolentum: verum etiā ipſos
Sæpe decipiunt ſolertes Piſcatores:
Et effugiunt, hamorumq; vim, lateraq; retium
Iam implicati, & ingenium anteuertunt virorum
Calliditate vincentes, dolorque piſcatoribus fiunt;

optime Oppianus rem pendit, enimuero fraudes hominum in mari capturam comparant, etiamue illudunt monſtra: nam hamo Cete capitur, vti Baſilius, 157
Theophraſtus cæterique ſcribunt, de quibus ait Plinius lib. 32. c. 1. *Cetos ſexcentorum pedum longitudinis, & trecentorum ſexaginta latitudinis in flumen Arabiæ intraſſe*; hæc ille ex Commentarijs Iubæ, qui Maris Rubri hæc monſtra depromit, hamoque comprehenſa; nec obſtat DC. pedum fuiſſe longitudinis, CCCLX. latitudinis, eſt in hamo deceptio, vt Pierius ex Horatio lib. 45. ſcribit; & Deus dum Iobum alloquitur c. 40. inquit, *An extrahere poteris Leuiathan hamo?* quaſi dicat, & ſi vires ad extrahendum Leuiathan maximum Cete deficiant, hami inuentione capies, & extrahes: nec officit

Digitized by Google

ſi protinus non decipit, & captat, docet namque Ouidius in Amoribus.

Caſus vbique valet, ſemper tibi pendeat HAMVS
Quo minime credis, gurgite piſcis erit.

158 Sequitur, & aliud piſcandi genus cum Arundine, & funiculo, cui hamum paucis nodis innectunt, extremamque ſetæ partem albam componunt, ne piſcis animal ſuſpicioſum territus alio ſe vertat; Seneca in Octauia cum orbis pernicie hoc adinuentum pronit;

— fluctibus tectos graues.
Extrahere piſces rete vel calamo leui;

Proclus, *non tenuerunt arundinem, quæ à tempore corrumpitur, non ſubmiſere linum quod vetuſtate diffunditur*; quod Ouidius non ſiluit vbi Glaucus Galateam alloquitur, & Propertius lib. 4. eleg. 2. Vertumnum aucupem, ac Piſcatorem fingit,

Caſſibus impoſitis venor, ſed arundine ſumpta
Faunus plumoſo ſum Deus aucupio.
Suppetat hoc, Piſces calamo prædabor.

Ouidius eleg. 1. lib. 2. Amorum de eodem Vertumno;

Miles eram gladio; Piſcator arundine ſumpta.

& in fragmento Halieutici de Polypo,

— atque vbi prædam
Pendentem ſetis auidus rapit, hic quoque fallit
Elato CALAMO, cum demum euerſus in auras
159 *Brachia diſſoluit, populatumque, expuit hamum;*

nec aliter Tibullus lib. 2. eleg. 7.

Hac laqueo volucres, hac captat arundine piſces
Cum tenues hamos abdidit ante cibus.

Ex Aeliano, Euſtatio, Plutarcho, & Homero Calamus debet recte diſtendi, & tenui motu ſetas agere, ſic cibus non arte, ſed caſu innatans piſces allicit, etenim eſca hamum tegit, quem ſubere emergentem fluctus tundit, occulit omnino ferrum, quod impatiens piſcis dum deuorat, funiculum calamus retrahit, captiuumque reddit.

Solent

Digitized by Google

Solent nonnunquam funiculo vti, vnico, ſiue duobus, tribuſue ad ſummum hamis prædito, eoque iacto, ſimul cum eſca piſces captant, eos præcipue, qui inter ima ſe voluunt; vel vnius funiculi ſetæ hamos quam plures appendunt, ligantque ad ſuberis fruſtum vt innatet apex, deinde mari immittunt, ibique poſt aliquã horarum morulam extrahunt, & piſcium genus omne quam ſepiſſime appenſum colligunt; meminit huius piſcationis Oppianus, qui *Multorum hamorum* ipſam nuncupat, & vulgo apud Siculos dicitur, *Peſca di conſo.*

Hinc notum ſuccedit rete, quod teſte Vulpiano in 160
l. ex emto 11. §. qui autem, ſub finem d. de act. emt. à plaga diſtinguitur, dum illud piſces, hæc feras venatur, ſicut Panthera aues, qua in re S. Procli verba attendendenda arbitror dum eloquenter inclamat, *Vigens eſt apoſtolicæ piſcationis Rete, admirabilis orbiculatæ Andreæ Fundæ commemoratio, non interciſum, neque diffiſum immortaliũ mortuorum verriculum:* hæc ille Orat. 20. de S. Andrea, ad quæ doctiſſimus Riccardus annotat, tria genera inſtrumentorum poſuiſſe, Primum rete, ſcilicet lina, quæ plicantur, teſte Polluce, dum expanduntur rete componunt; funda vero orbiculata, inquit Seruius, *Genus eſt retis dictum à fundendo, ideſt retiaculum, quod dicitur, Βόλος* nec aliter Varro, dum *fundam à fundendo, vel à fundo* perhibet. Verriculum Plato de Ente, ad piſcatorem ſpectare docet, nonnulli vero cum *diuerticulo* confundunt; Nonus Marcellus, *Verriculum genus eſt retis piſcatoris, à verrendo dictum, quod quidquid piſcium nactũ fuerit euerrit; vel quod trahatur;* de verriculo agit Apuleius in Apologia, & Varro c. 3. de re ruſt. c. vlt. cæterique quamplures, quos Riccardus auocat, *& omnium ampliſſimum rete* cenſet; ſed nonnulli ſapientes aliter putant, enimuero dum verrit fluctus neceſſario ſecla maris inuertit, nec poſſet piſcatorum manus verriculum inuertere, & pluries maria ſcrutari, ſi magnitudine exccederet; paruum rete apud Siculos *Scopina* dicitur;

at forſan eſt illud quo Naues Gallorum vtuntur, dum expanſis in altum velis currunt, & piſcantur; hinc Pierius lib. 45. inquit, *Retis genus, quod Verriculum appellatur ad multa ſiquidem id ſpatia in mare demiſſum, reſtibuſque longiſſimis hinc, atque inde attractum quantumcumque ſpatij complexum fuerit totum obuertit, neque vlli piſcium exitum patere permittit*; ideo ſi Nauigiorum ope iactâtur Verricula cenſenda maxima ſuſpicor; ſecus, Siculorum oracula ſequor.

161 Rete igitur, inquit Aelianus, quam ſepe ſolet piſcatorum lares ditare, nam plurimã piſcium comprehendit vnico iactu prædam; hinc Glaucus apud Ouidium lib. 13. met. Galateam alloquitur, ſeque Proteo, Tritoni, & Palæmoni Numinibus parem exhibet, cum antea piſcationem exercuiſſet,

Ante tamen mortalis eram: ſed ſcilicet altis
Deditus æquoribus tantum exercebar in illis,
Nam modo ducebam ducentia RETIA piſces,
Nunc in mole ſedens moderabar arundine linum.

ad quæ Scholiaſtes annotat, *hominem fuiſſe genere obſcurum, & liquet ex eo quod Piſcator tantum ſe dicit, & reti, iaculo, ac hamo piſcabatur*; at fatalis omnino retis piſcatio apud veteres cenſebatur, quia ex inopiato plura intercipit, quæ ad piſcationem non pertitent. Hinc Diogenes lib. 1. inquit, *Cum quidam Lebedij retis iactum mercati eſſent tripoda quoque fuiſſe comprehenſum, & exorto cum piſcatoribus iurgio Coum aſcenderunt, nihilq; proficientes Miletum, quæ erat Metropolis eam rem detulerunt; Miſſi à Mileſijs legati, qui eam rem componerent infecto negotio reuerſi ſunt Mileſij, vt ſe contemptos viderunt aduerſus Coos armis decernere parant, plurimiſque hinc inde cadentibus diuino oraculo reſponſum eſt, ſapientiſſimo dandum Tripoda, mox in Taletem vtraq; partes conceſſere; Hunc ille poſtea Didymæo deuouit Apollini*; de Tripoda hoc aureo plura ſcripsère veteres, nam vt Laertius ait, *Alij à Vulcano fabrefactum tradunt, ac pro munere Pelopi à Deo datum, quum ille vxorem duceret, demum*

ad

Digitized by Google

ad Menelaum perueniſſe, raptumque cum Helena ab Alexandro in Coum mare fuiſſe coniectum, Lacæna rixarum cauſam fore aſſerente; Phanodicus circa mare Atticum repertum perhibet, inſcriptumque *SAPIENTI*, tandem teſte Satyro Meſſeniorum puellæ, quas Bias redemerat, ſibique in filias nutrierat, vel earum parentes, vt ait Phanodicus *Sapientem Biantem* dixerunt, eoque conſpecto dixiſſe Biantem, *Apollinem eſſe Sapientem*: Alij non expiſcatum, ſed delatum putant: ſic Andon in Tripode ſcribit, *Argiuos virtutis præmium ſapientiſſimo Græcorum conſtituiſſe, eumque Ariſtodemum Spartanum fuiſſe iudicatum, qui item conceſſerit Chiloni*; Eudoxus Cnidius, & Euanthes Mileſius aiunt, *Crœſi amicum quendam aureum poculum à Rege accepiſſe, vt illud Sapientiſſimo Græcorum daret, ipſumque Taleti dediſſe, perueniſſeque ad Chilonem; ei vero cum à Pythio quæreret, quis nam eſſet ſe ſapientior? reſponſum eſſe Miſonem*; hactenus ille, at hunc Eudoxus pro Cleobulo, Plato pro Periandro ponit: ſed potius Diogenes in Talete refert, *à Periandro ad Traſybulum Myleſiorum tyrannum onuſtam nauem miſſam, ea vero cum circa Coum mare naufragium feciſſet, inuentum poſt à PISCATORIBVS TRIPODEM*: diuerſimode hiſtoriam vulgant; quod maximi momenti facinus promit, & ſapientum fere omnium acta recenſita creduntur; Nec ſemel piſcatores fatale quicquam comprehendiſſe legimus, cum apud Pauſaniam, & Diodorum Britomartim retibus deductam, & Tyranni piſcem annulo præditum haud ignoramus. 162

Aliam Piſcationem Plato proponit, eamque Naſſarum; quarum in Mopſo Sannazarij meminit Chromis cum Iola cantans, 163

Hic ſpecus, hic rupes texendiſque optima NASSIS
Vimina ſunt, iungi, denſæque per auia myrtus.

quo de genere ingenue Aelianus lib. 12. c. 43. de anim. inquit, *Naſſarum vſus præ cæteris inſidioſus, atque doloſus, Ingenuos homines minime decere videtur; Adhibentur holoſchæni iuncorum generis non madidi, vimen, lapis, qui facile mani-*

manibus tractetur, alga marina, funes, coma cupreſſi, ſubera, ligna, eſca, & nauis parua: facile habent oſtium, ad quod inuitat eſca, exitum vero perdifficilem, ideo à Silio Italico Piſcatio fallax nuncupatur; nulla indigent induſtria, nam comparato laqueo, maris ſinum petunt, ibique incautos occludunt piſces;

164 De Tridente, ſiue fuſcina, qua iaculantur piſces, ſcribit Ouidius 1. de Arte,

Hi iaculo piſces, illi capiuntur ab hamis.

Oppianus lib. 1. difficultatem, ac piſcandi inſtrumenta præſtat quibus piſces inneƈtunt.

Pilis autem debilibus, reflexique æris

Labris, & perticis, retibuſque valent.

præcipue aduerſus Thynnos, Xiphias, cæteroſque cetaceos; inſuper apud Liparas, Mugiles piſcantur haſta, & circa Pelori oras omne fere piſcium genus eiaculatur; qua in re piſcator indiget ſolertia ob maris æſtum, & curſus piſcium quam ſæpe in obliquum, quod ſupra ex Polybio, Strabone, & Aeliano obſeruabam.

165 Ariſtoteles etiam *Clamore* piſcationem ſignat, docetque piſces nonnullos aure præditos vt audiant; nam lib. 4. hiſt. anim. c. 8. inquit; *Audire, atque olfacere piſces palam eſt, ſonos enim immodicos, vt triremium remigia fugere viſuntur, itaque fit vt facile intra ſua ſtabula capiantur, Nam & ſi externus ſtrepitus paruus eſt iis tamen qui demerſum in vmore ſuum auditum habent, æque omnibus ingens, moleſtus, grauiſque occurrit, quod certe vel in Delfinorum captura euenit*. Philoſtratus in Imagine Piſcatorum, prædam marino intercludere clamore ſcribit, & Ariſtoteles modum narrare ſequitur. *Cum piſcatores repente alueis vniuerſum circumdederint gregem Delphinorum obſtrepentes in mare efficiunt, vt territi erumpant vniuerſi in littora, capianturque, tentato, grauatoque capite præ ſtepitus inflicti nimietate*; prope Pelorum ad Meſſanæ littus Xiphiæ excantata quadam vociferatione capiuntur, quod Polybius innuit, &

Aelia-

Digitized by Google

Aelianus lapidum iactura congregari piſces meminit, forſan ex Ariſtotele, qui ait, *Nonnumquam, vbi aggregare piſces placuerit, obſtrepunt iactis lapidibus, vt territi in arcticis cogant, atque ita vniuerſi irretiuntur*; ſed non omnes pollent auditu; qui emergunt, vt Mugilis, Chromis, Lupus, Salpa, & reliqui idgenus audiunt, ſecus qui imis gurgitibus verſari ſæpius ſolent.

Veneno infecta aqua piſces etiam turbant, ſicut de 166
Thynnis ait Philoſtratus, & Ariſtoteles in fluminibus Verbaſco piſcari quamplures refert; ſic Aelianus fracta niue perhibet; Neantes, & Cteſias apud Aegyptios Nili recurſu maximam incolæ piſcium copiam tenere ſcribunt; in Taprobane in arenarum ſcrobe venantur piſces; & alibi diuerſimode locorum varietate diuerſa exercent genera.

Sed præcunctis Piſcator cælū ſpectare aſſolet, aſtro- 167
rumque curſum metiri; quod Acœtes in Piſcatoris vita denarrat, ac de ſe accinit,

Addidici regimen dextra moderante carinæ
Flectere, & Olenia ſidus pluuiale Capellæ,
Taygetenque, Hyadaſque oculis, Arctonque notaui,
Ventorumque domos, & portus puppibus aptos.

Oppianus piſcationis ſolertia præſtans lib. 3. monet id ipſum, rationemque verſat, & modum nauis dirigendæ.

Semper ventum ſpeculari oportet, qui flauerit
Benignus, ſerenans malacum mare leuiter mouens
Vehementes n. horrent, & oderunt ventos,
Piſces neque volunt ſuper natare.
Temperato autem vento feliciſſima eſt captura.
Omnes vero aduerſus ventos, & fluxum
Natatores maris currunt, quoniam ipſis ſic via
Facilior tendentibus ad littora, neque à violentia
Retro ictibus impulſi laborant.
Sed Piſcator inſtruat rete flabris ventorum expandens
Secundū verſus Boreā quidē vbi Auſter humidus flauerit;

Ad

Digitized by Google

Ad auſtrale vero mare incumbente Borea:
Euro autem flante ad Zephiri vias.
Verſus Eurum Zephirus ferat Scapham, ſic enim examina
Infinita occurrent, & felix erit captura.

hæc ille, & apprimè; nam orientales ventos excitari à Sole, occidentales à Luna, Meridionales à Marte, à Ioue Aquilonares compertum eſt; vnde quatuor eſſe ventos principales tradit Plinius lib. 2. c. 47. & ex Homero Ariſtoteles, qui lib. 2. c. 6. meteor. vnicuiq; alios duos addidit, enumeranturque Eurus, Subſolanus, Apeliotes, Africus, Fauonius, Corus, Auſtroafricus, Auſter, Euroauſter, Circius, Septentrio, & Aquilo, quem Græci Boream dicunt, hos omnes Manilius accinit; eorumque ortum, & effectus Plinius promit, & Apuleius de Orbe, quem ex Ariſtotele traduxit;

183 Temporis inſuper notione indiget; non enim ſemper noctu piſcari, vel die ad rem facit, monetque Oppianus lib. 3.

Piſcatio veſpertina autumnalibus temporibus
OPTIMA eſt, & Lucifer quando oritur.
Hyeme vero vna cum ſolis radijs ſparſis
Expediri oportet; Totus autem dies in vere florido,
Capturis quibuſcumque commodus eſt; quando omnes
Piſces litoribus vicini prope terram
Trahuntur ſobolisque labori, ſitique Veneris.

firmat hæc Plinius lib. 9. c. 16. dicens, *vagantur gregatim fere cuiuſcumque generis ſquamoſi, capiuntur ante Solis ortum, tum maxime piſcium fallitur viſus*; ideo apud Plautum, diligentiſſimus ſe iactat Gripus Piſcator, dum ruptis ſilentij nocturni clauſtris noctu piſcabatur,

—— De nocte multa impigre exurrexi
Lucrum præpoſui ſopori, & quieti.

præter horas, temporum cognitionem calleat Piſcator, quibus piſces feruntur, vt congregatos decipiat, enimuero inquit Ariſtoteles; *Ab autumnali æquinoctio ex Ponto locisque frigidis fugiunt hyemem futuram; à verno autem*

Digitized by Google

ex tepida regione ad frigidam ſe ſe conferunt æſtus metu futuri; & alia de locis vicinis diſcedunt, alia de vltimis prope dixerim; vt Grues faciunt, qui ex Scythicis campis ad paludes Aegypto 169
ſuperiores vnde Nilus profluit veniunt; hæc ille, & fabulam de Pygmæis enarrat, quam nihilominus veram preſtat, *Quo in loco pugnare cum Pygmæis dicuntur, non enim id fabula eſt, ſed certe genus tum hominum, tum etiam equorum puſillum, vt dicitur eſt, deguntque in cauernis, vnde Nomen Troglodite à ſubeundis cauernis accepere*: hæc ille, quæ recitat Solinus, & apud Photium Patriarcam Conſtantinop. plura eodem ſenſu leguntur; Sed vt noſtram proſequamur litteram; Piſces hiemem valide ſentiunt, vnde Plinius ait, *Prægelidam hiemem omnes ſentiunt, ſed maxime, qui lapidem habere in capite exiſtimantur; vt Lupi, Coracini, Sciena, Pagri; cum aſperæ hyemes fuere multi cæci capiuntur, itaque his menſibus iacent in ſpeluncis conditi maxime Hippurus, & Coracinus hyeme non capti, præterquam ſtatis diebus pauci,, & iiſdem ſemper; item Murena, & Orphus, Conger, Parcæ, & ſaxatiles omnes; Quidam rurſus æſtus impatientia medijs feruoribus ſexagenis diebus latent, vt Glaucus, Aſelli, Auratæ. Fluuialium Silurus caniculæ exortu ſideratur, & alias fulgure ſopitur: hoc & in mari accidere Cyprino putant.*

Poſt æſtum pluuiam expectet Piſcator, nam dulci 170
gaudent latice piſces ait Aelianus, & in Ponto, teſte Theophraſto, maxima piſcium copia innatat ob flumina, quæ Pontum irrigant. Verſat hæc Plinius lib. 9. c. 16. *Modicis imbribus gaudent aluntur que piſces, quippe, & harundines quamuis in palude prognatæ, non tamen ſine imbre adoleſcunt; & aliàs vbicunque piſces in eadem aqua aſſidui, niſi appluat exanimantur*; bibunt pluuialem aquam ob cibum, aſſeritque Ariſtoteles de partib. anim. lib. 3. c. 7. vnde oritur piſces, e mari eductos inter piſcinas viuere, & Nero maritimorum copiam vel maximam expiſcatam inter piſcinas occluſit, ac diu incolumen ſeruauit;

Sequitur habitus, ac valetudo vt ſuccincti piſces inſequi, & temporum iniurias perferre poſſint; nonnũ-

quam etenim ſecundo, vel tertio expanſum rete piſciū comprehendit prædam. Plinius, *Aiunt, & ſi iteretur gurges intereſſe capturæ, itaque plures ſecundo tractu trahi quā primo;* Philoſtratus robora piſcatorum expreſſit; & Aelianus in Thynnorum captura fortitudinem commendat; Oppianus vero lib. 3. deſcribit Piſcatoris vitam, mores, habitus, & acta, vt ob oculos verſet.

Principio Piſcatori corpus, & membra adſint,
Iuxta, & velocia, & robuſta neque nimis
171 *Obeſa, neque etiam carne deſtituta, namque neceſſe eſt*
Sæpe ipſum validis protractis decertare
Piſcibus, quibus immane ineſt robur.
Neceſſe enim eſt petra deſilire, & petram inſilire
Facile, neceſſe item eſt LABORE MARINO vigente
Celeriter per meare longam viam, inque profundiſſima,
Subire, & manentem in fluctibus tamquam in terra
Morari laboribus occupatum, quibus in mari
Viri certant tollerantem animum habentes.
Animo autem Piſcator experientiſſimo, & conſilio
Sit, quoniam valde multa, & varia machinantur
Piſces cum inciderint in irrimediabiles dolos.
Audax vero maxime, & imperterritus, atq; temperans
Sit, neque ſomnians ſatietatem, acute vero videat
Vigilans, & corde, & oculis apertis,
Bene autem ferat, & hyemem Iouis, & ſiticuloſum tēpus
Sirij, deſideret vero labores, ametque mare
Sic enim felix in captura, & Mercurio carus erit.

hactenus ille, experimento, ac rei veritate ſapiens.

172 Inter plura, maris profundum vt petat, emergatque Oppianus Piſcatorem monet; quod immortalitatis plauſum Glauco Anthedonio tribuit, & teſtatur Palephatus de Fabulis, vbi ait, *Glaucus Piſcator vir erat, genere quidem Anthedonius, VRINATORQVE preceteris eximius, qui vel cunctos ſui temporis natatores in vndis exuperabat; contigit autem, quod cum hic prope portam ante omnium conſpectu, qui in Ciuitate erant nataret, ab omnibuſque videretur,*

in locum quem ei natare contigit, vt mox per aliquos dies viſus ab amicis non fuerit, natanſque mox ab eis viſus eſt. quærentibus ergo domeſticis eius vbi nam locorum per ea tempora, quibus viſus non fuerat habitaſſet, in mari ſe ſe fuiſſe falſo reſpondebat. Glaucus ob id marinus vocabatur, qui mox cum in marinam feram incidiſſet ab ea conſumptus eſt, quo e mari nuſquã redeunte Glaucum in mari viuere, atque ibi conſidere fabulati
ſunt; vſque modo Palephatus Fabulam apprime inter- 171
pretatur; at Glauci piſcatoris commendat ſolertiam, dum ſub maris gurgite, ſalumque petens tanto tempore morabatur; nam inquit Plinius lib. 31. c. 3. *In natando quidem ſpiritũ continentibus frigidior ſentitur aqua*; de quodam Catinẽſe, qui Meſſanæ cõmorabatur, ac vulgus *Cola Peſce* nũcupabat, fertur adinſtar piſciũ abruptis maxillis aquas tranare, tandẽq; inter Charibdis vortices ſato ceſſiſſe; portentũ exiſtimabant populi, hominem ad profunda demerſum, vnde Ariſtides in Themiſtocle ſcribit; *Nec vti per omne tẽpus in mari habitẽt, quemadmodũ aiunt Glaucum, Anthedonium, & Saronem mari cognominẽ eius.* Aeſchylus hinc totius fabulæ argumentum prodidit, & tamquam maris Numen Glaucum multa diuinaſſe denarrat, quod Pauſanias in Bœoticis firmat, vbi Nautas illius diuinare oraculo præſtat; idque ob erbã, ſiue gramen, (vti apud Ouidium ad Galateam idem Glaucus fabulatur) guſtatum refert; cui adſtipulatur Auſonius in Muſella; Nicander in primo Aetolicorũ
Apollinẽ à Glauco diuinãdi peritiã accepiſſe accinit; 172
ob quod Nicanor Glaucũ cum Melicerta confundit, de qua vide Ciprianum de Idol. vanitate, & Arnobiũ.

Nihilominus quid diuinare inter piſcatores denotet 173
inquirendum; enimuero præter Glaucum, Higynus Proteum diuinantem facit; & à Menelao catenis alligatus *de Hecatombe*, quo ſcilicet ad aras centum armenta occiduntur, Troiaque Deorum ira deuicta monuit; vnde Proclus in Platone de legibus aduerſus Socratem Homeri irriſorem, *Angelicum Proteum* nuncupat, *&*

dæmone præditum, forſan ex eo Virgilij,

Eſt enim in Carpathio Neptuni gurgite vates
Cæruleus Proteus, magnum qui piſcibus æquor
Et iuncto bipedum curru metitur equorum.
Hic nunc Aemathiæ portus, patriamque reuiſit
Pallenen; hunc & Nymphæ venerantur, & ipſe
Grandæuus Nereus: nouit namque omnia VATES
174 *QVÆ SVNT, QVÆ FVERVNT; quæ mox VENTVRA trahuntur.*

de Nereo, etiam, & Tritone hæc feruntur, quem in Saturni Templorum faſtigijs poſitum recenſet Macrobius; & tamen perditos hos fere omnes Lactantius homines irridet, ſimulque Arnobius, & Lucianus; vnde diuinitas inter ſcopulos? quid cum mare diuinationũ oracula? abſcedat hæc ratio. Appollodorus rem aperit; dicens. *Proteus Piſcator tempora capturæ nouerat, & loca vbi piſces occulebantur; ideo à cunctis diuinationis gloria ferebatur*; Docet hæc Palephatus vbi de Glauco ſimilia verſat. *Piſces in vnum locum plures concludens, & occultans aſſeruabat, vt hyemali tempore, quando reliqui piſcatores nullos capere piſces poterant ſolus ipſe haberet, Ciuibus ob id quoſcumque piſces exoptaſſent ſe ſe protinus allaturum eſſe pollicebatur, ſicque, & quos vtique voluiſſent eis ſtatim afferebat*; ideo Nereum, Tritones, Portunum, Saronemque inter maris Numina nequaquam numerauimus, fuerunt etenim Piſcatores, & nautæ.

175 Sequitur Auſonius fabulam Aeſchyli, & Glaucum mortuos iam piſces herba quadam inuolutos excitaſſe decantat, quod Oppianus accinit, aſſeritque Athenæus lib. 7. Deipnoſophiſtarum cum Strabone; & Palephatus ait eandem comediſſe, & immortalitatis repente compotem fuiſſe, *Canitur quod Glaucus cum herbam olim quampiam comediſſet immortalis eſt factus*. de piſcibus ex Auſonio diximus, ſed eleganter Ouidius lib. 13. metam. eius ab ore vtrumque depromit,

Modo ducebam ducentia retia piſces,

Nunc

Nunc in mole ſedens moderabar arundine linum :
Sunt viridi prato confinia littora, quorum
Altera pars vndis, pars altera cingitur herbis,
Quas neque cornigeræ morſu læſere iuuencæ:
Nec placidæ carpſiſtis oues, hirtæue capellæ,
Non apis inde tulit collectos ſedula flores :
Non data ſunt capiti genialia ſerta, nec vnquam
Falciferæ ſecuere manus: ego primus in illo
Ceſpide conſedi, dum lina madentia ſicco,
Vtque recenſerem captiuos ordine piſces,
Inſuper expoſui, quos aut retia caſus,
Aut ſua credulitas in aduncos egerat hamos
Res ſimilis fictæ, ſed quid mihi fingere prodeſt?
GRAMINE CONTACTO cæpit mea præda moueri,
Et motare latus, terraque, vt in æquore niti,
Dumque moror, mirorque ſimul fugit omnis in vndas
Præda ſuas, dominumque nouum littuſq; relinquunt, &c.
Obſtupui dubitoque diu, cauſſamque requiro,
Num Deus hæc aliquis, num ſuccus fecerit herbæ,
Quæ tamen has inquam, vires habet herba? manuque
Pabula decerpſi, decerptaque dente momordi,
Vix bene conbiberant ignotos gramina ſuccos,
Cum ſubito trepidare intus præcordia ſenſi
Alteriuſque rapi natura pectus amore,
Nec potui reſtare diu, repetendaque numquam
Terra vale, dixi, corpuſque ſub æquore merſi
Dij maris exceptum ſocio dignantur honore, &c.

hactenus Publius, & licet Scholiaſtes eius Pontanus 176 rem frigide verſet, atque fabulam procul ab arcano denarret; Piſcatorum fraudem agnoſcimus, qui mortuos piſces, ac ſi ſalientes vendunt, viridique ferrugine herbæ inuolutos exhibent, vt vel herbæ odor fetorem abigat; morem hunc, & aſtum tangit Athenæus ex Antiphane lib. 6. dicens, *Nulla piſcibus miſerior eſt bellua, non enim ſatis eſt, quod moriantur capii, & quod eorum, qui veſcuntur aluo ſepelliantur: infelices porro cum traduntur piſcarijs,*

quonia

quouis exitio digniſſimis marcidi putrent iacentes triduo vel biduo; &c. ob quod Palephatus Glaucum in locum quẽdam piſces iã captos miſiſſe ait vt conſeruarẽtur, tunc cum fere putidi marceſcerent efferebantur, herbarumque inuolucris, ac ſi recentes vendebantur, herbanamque maris ſanum odorem ſpirat, & humiditate qua pollet acriter ad nares fertur, vnde fetor ſecedat: rem, & ſi leuiter pendet Plautus in Captiu. vbi Ergaſilus paraſitus Hegionem alloquitur dicens,

Tum piſcatores qui præbent populo piſces fœtidos
Qui aduehuntur quadrupedanti crucianti canterio,
Quorum odos ſubbaſilicanos omnes abigit in forum
Eis ora ego verberabo ſurpiculis piſcarijs,
Vt ſciant alieno naſo, quam exhibeant moleſtiam,

præcipue Romæ, dum e longiſſimis littoribus piſces aduehebantur.

177 Sed hæc omnia Piſcatorum execranda periuria, ac Numinum obteſtationes occulebant, marcidumque cum recenti, emortuos, ſalienteſque pendebant, nam recte Richardus concludit, *Tetri odoris altrix, & genitrix Piſcatoria eſt ars:* de Periurijs vero, Publius lib. 3. piſcatorem dicentem ſic facit.

Per mare fallaces, perque omnia Numina iurant.

nam vt recte interpres admonet, *eorum genus eſt hominũ perditiſſimum, & vel gratis improbiſſimum, ac periuriſſimum;* quod per mare eiurant neceſſe eſt quandam diuinitatem ei à veteribus tributam intelligi, *δῖον, dium* appellat Homerus *εἰς ἅλαδῖον, in mare diuinum,* de qua voce Rhodiginus ſcribit, at Marinorum Deorum turbam Lucianus exhibet, & Heſiodus Oceani meminit, cæli, terræque filij; vnde Phornutus ait, *Prodiderunt Oceanum eſſe primam rerum omnium cauſam,* præcipue qui Thaletem ſecuti ſunt, & Homerum, ſicut ex Platone diximus.

178 Fallax piſcatorum genus, de quo Philoſtratus fingit Bacchum rapuiſſe, accinitque Ouidius in 3. Metamor-

morph. Iuuenem etenim allicientes, vt raperent, in Deũ facinus direxère; nam ſæpe ebrietatem patientes cælum, Deumque periurijs petunt, & veritate abacta mentiuntur.

Eorum domus, teſte Apollonida cymba cenſetur, quia diu, noctuque ipſam incolunt, ideo accinit Moſchius Syracuſius, 179

MALAM Piſcator VITAM degit, cui domus eſt Nauis
Et LABOR IN MARI, & Piſcium fallax Venatio.

de patre Acœſti anonymo, ſcilicet plebeio, ac piſcatôre, ait Ouidius,

Pauper ipſe fuit, linoque ſolebat, & hamis
Decipere, & calamo ſalientes ducere piſces
ARS ILLI SVA CENSVS ERAT.

Pontanus, *Cenſum ſuum ex ſola arte piſcatoria capiebat*. Si quando accidiſſet piſcium caritas, incenati piſcatores domum abibant, vt vel dormientes, inter mortuos reputarentur; piſcatores apud Plautum in Rudente 180

—— Si euentus non venit,
Neque quicquam captum eſt piſcium ſalſi, lautique pure
Domum redimus clanculum, dormimus incenati.
Atque vt nunc valide fluctuat mare nulla nobis ſpes eſt,
Niſi quid concharum capſimus incenati ſumus profecto.

hinc Miſeri nonnumquam Neptunum euocabant ab aris, aliquando Venerem, vt capturæ adeſſent; ſemper vero ægeſtate depreſſi ploranteſque maris vndas augent; cæterum funus eadem cymba complebat peructa; quod Pompei caſus ad gloriæ faſtigium tanto dignum viro aſtruit, vt cadauer Magni Principis parua exciperet, ac concremaret nauis: ſic Nulla paupertas abeſt à gloriæ plauſu, nullæ diuitiæ à paupertatis cẽſu.

Inter cunctas vero Piſcatoris ærumnas non vltima cenſetur maris ſtatio, dum ſicut ex Moſchio, & Oppiano diximus in naui habitat, habetque pro domo cymbã, Columellæ diſplicuit, *quod rupto fœdere naturæ terreſtre animal homo ventorum, ac maris obiectus ire ſe fluctibus audeat credere:* 181

credere : inculcatque Seneca *animam leuibus credere auris*; & Statius lib. 3. Silu. admirans accinit,

Quis rude, & abſciſum miſeris animantibus æquor
Fecit iter? ſolidæque pios telluris alumnos
Expulit in fluctus, pelagoq; immiſit hiantes?

& Iuuenalis,

I nunc, & ventis animam committere dolato
Confiſſus ligno digitis à morte remotus
Quatuor aut ſeptem ſi ſit latiſſima tæda;

Germanus, in fragmentis, quæ extant, de piſcatoribus ait,

Seque FERIS credunt per inertia fata marinis:

à quibus non ſemel aggreſſi interficiuntur, ſicut de Glauco Palephatus dixit; & ad maris littora dum miſeri viuunt, maris incolæ fiunt, ne dum remigio tranantes pelagus ſed natatu; quod inter ſpectacula Martialis in Amphiteatro cecinit,

181 *Luſit Nereidum docilis chorus æquore toto*
Et vario faciles ordine pinxit aquas,
Fuſcina dente minax nexu fuit anchora curuo;
Credidimus remum, credidimuſque ratem
Et gratum Nautis ſidus fulgere Laconum,
Lataque perſpicuo vela tumore ſinu:
Quis tantas liquidis artes inuenit in vndis?
Aut docuit luſus hos Thetis, aut didicit;

ſenſus eſt, natatores adinſtar remigij curſum direxiſſe, ac ſi eorum ſtatio in mari, adinſtar nauigiorũ eſſet, notandum nihilominus, ſicut ex Feſto, & Ouidio, dicam ſequenti capite, hos ludos à piſcatoribus agitatos, ac Vulcano dicatos fuiſſe; itaque piſcatorum domus, vel aqua, vel cymba, vel littora cenſenda ſunt, quod extra hominum ſortem adiudicat Proclus, ideo Piſcatores ab Aris arcet, damnatque Plato.

AN

AN PISCATIO INTER GYMNASTICAS EXERCITATIONES ENVMERETVR?

CAPVT DECIMVM.

PErſarum Regum, Lacedæmoniorumq; oraculo, Romana gens Togata, totius terrarum Orbis Domina gymnaſticas artes excepit, earumque exercitatione Imperij totius faſtigium petijt; nullum etenim Heroum facinus recenſuère ſapientiſſimi Scriptores, quod re gymnaſtica abeſſet. Herculis labores, Apollinis acta, Chironis oracula, Aegyptiorum arcana, Palamedis adinuenta Atletas inſtruere, ſemper, Heroaſq; prætium fuit operæ, quod Seneca non reticuit, & Athenienſes teſte Plutarcho lib. 8. ſymp. Gymnaſium Apollini inſtituerunt, ſalutis cunctorum, ac victoriarum Numini. Videndum ergo an inter Gymnaſticas Piſcatio ſit enumeranda?

Nouimus Galenum, & Auicennam piſcationi fauere, eamque inter leues exercitationes præferre; hinc Cæſares, quorum gloria penſabatur luxu, & mollitie, nonnumquam apud Baias piſcationem exercebāt, vel
rete, eoque aureo, & cocco intexto, vel harundine, & 183
hamo; de Claudio Cæſare Suetonius inquit, *Piſcatus eſt rete aurato, purpura, coccoque funibus nexis*; idque potius ad luxuriam Euſebius refert dicens, *tantæ luxuriæ fuit, vt frigidis, & calidis vnguentis lauaretur, retibuſque aureis PISCARETVR, quæ purpureis funibus extrahebantur;* Vtrumque apud Oroſium luxuriam ſapit; ſed potius, vt verum fatear, Piſcatio exercitium fuit, nec officit purpura, & coccum, nam, & ſi coccum eſt veluti granum ſimile ilicis fructu, quod olim in Galatia, Africa, & Luſitania legebatur, mox in Gallia Trāſalpina, & in Pelopōneſo, de quo Plinius lib. 9. plura ſcribit, & Lā-

pridius, Diadumenum indumenta coccea primum accepiſſe tradit; nihilominus ad tanti Principis maieſtatem purpureis fuiſſe funibus rete, haud frugalitatis menſuram ſuperat, quia illud atrectabat, euehebatq; per littora; Hinc Oppianus lib. 1. ad Antoninum Auguſtum Nauim imperatoriam deſcribit, Imperatoremque expiſcantem.

— IVCVNDA EST IMPERATORIA PISCATIO,
Nauim quidem bene compactam bene iunctam eximie leuẽ
Iuuenes remis feſtinanter impellunt,
Tergum maris verberantes, at in puppi ſupremus
Gubernator vehementem, atque inculpatam nauem flectit
Locum in ſpacioſum, & tranquille purpuraſcentem,
Illic autem epulonum piſcium infinita ſecula
Paſcuntur, quos famuli ſemper curant, cibo
Copioſo pinguefacientes promptiſſimum cœtum prædæ,
Tibique ò fortunate, & filio Glorioſo, greges capturæ
Statim enim manu quidem bene tortam in manu demittis
LINEAM, at mox recipit HAMVM
Piſcis occurrens, celeriterque trahitur ab Imperatore,
Tuus enim animus delectatur, ò Princeps terræ
Multiplex enim in oculis, & in animis voluptas eſt videre
Palpitantem, & inuolutum victum piſcem.

284 Seneca de Baiana Piſcina meminit, ibique Imperatores piſcabantur, & vt Columella, ex Varrone, Palladius, ac Plinius ſcribunt piſces plurimo reficiebantur cibo, vt gregatim Principis ad capturam emergerent; monetque Martialis lib. 4. epig. 25.

Baiano procul à lacu monemus
Piſcator fuge ne nocens recedas;
Sacris piſcibus hæ natantur vndæ,
Qui norunt DOMINVM, MANVMQVE lambunt
Illam qua nihil eſt in orbe maius.
Quid, quod nomen habent? & ad magiſtri
Vocem quiſque ſui venit citatus.
Hoc quondam Libys impius profundo,

Dum

Dum prædam calamo tremente ducit,
Raptis luminibus repente cæcus
Captum non potuit videre Piſcem,
Et nunc ſacrilegos peroſus hamos
Baianos ſedet ad lacus rogator;
Ac tu dum potes, innocens recede
Iactis ſimplicibus cibis in vndas,
Et piſces venerare dedicatos.

tamquam ad Gymnaſticam exercitationem deſcendentes piſcatum poſt imperij curas habebant, idque Suetonius de Cæſare Auguſto ſcribit, & Lampridius de Alexandro Seuero inquit, *Si cũ Vxore non concubuiſſet matutinis horis in Lario ſuo, in quo Diuos Principes, ſed optimos electos, & animas ſanctiores in queis, & Apollonium, (& quãtum ſcriptor ſuorum temporum dicit) Chriſtum, Abraham, & Orpheum, & huiuſmodi Deos habebat: ad Maiorum effigies ſacra faciebat, ſin id non poterat pro loci qualitate, vel vectabatur, vel PISCABATVR, vel deambulabat, vel VENABATVR*; hæc ille, quod de Hortenſio, & Caio Hirtio compertum eſt. 185

186 Itaque Imperatores, ac Principes inter leues exercitationes piſcationem agebant, idque fabularum velamine preſtat Philoſtratus in Tyrrhenorum icone, vbi de Dionyſio inquit, *Nauem ſacram dirigit Dionyſius, & Bacchicum canit hymnum, adplauduntque Bacchæ, harmonia autem quanta in Orgijs excitatur, adſonat mari, at mare ſua ipſius dorſa Dionyſio haud ſecus ac Lydorum tellus ſubijcit; videbatur nauis ſaxo ſimilis, & prora ſquamoſa Cymbalis ipſi naui alternis applicatis, ne ſi quando Satyri vino grauati dormirent, Dionyſius ſine ſtrepitu nauigaret, prora autem ad Panthera ſimilitudinem educta eſt: & Dionyſio cum hac fera ideo familiaritas intercedit, quia eſt animal calidiſſimum, leuiterque, & ut Baccha ſalit, Thyrſus autem hic e media exortus eſt naui, mali vicem gerens, cui purpurea appenſa ſunt vela in ſinu ſplẽdeſcentia aurea autem intextæ ſunt in Tmolo Bacchæ, quæcumq; Dionyſij ſunt in Lydia, Vite, atque hedera nauis tecta, raceműſque*

muſque ſuper ipſam pendere videbatur. Vini fontem nauis caua edebat, &c. ſequitur, & Tyrrhenorum in piſces metatamorphoſin enarrat, dũ enim Dionyſium geſtiebant aggredi, aggreſsi perierunt, hæc fabula piſcatorum monimenta denarrat, ideo Publius huius Dionyſij cultorem Acœſtem facit piſcatorem; cæterum Heroem nauis aſcenſione exercitatũ vides; nam ſi Seuerus Imperator, *vel vectabatur, vel piſcabatur, vel venabatur,* Dionyſium hunc vna, eademque naui hæc omnia egiſſe, Ouidius promit lib. 3. metamorphoſeon,

Impediunt hæderæ remos, nexaque recuruo
Serpunt, & grauidis diſtingunt vela Corymbis,
Ipſe racemiferis frontem circundatus vuis
Pampineis agitat velatam frondibus haſtam
Quæ circa Tigres, ſimulachraque inania Lyncum,
Pictarumque iacent fera corpora Pantherarum.

187 hæc ille, & piſcium enarrat portenta, dum Nautas piſcis induiſſe formam quos, & viciſſe accinit: apud Nonum Panapolitanum nouimus Dionyſij apud Indos facinora, quæ Heroum magnati debentur: inſuper Macrobius Dionyſium *Iouis mentem* nuncupat, ac ſi eſſet Διὸς νοῦς à Phornuto dicitur *Alyſius, & Lyeus,* tamquã exilarator animorum, quia à pluribus pro ſole cenſetur, accinitque Orpheus

Prodijt in lucem primus dictus Dionyſus
Quod ſuper immenſum, & latum verſetur Olympum.

ideo Tibullus lib. 1. ad Meſſalam *Dionyſum Oſiridem* nũcupat; de quo, & Diodorus meminit, at piſcatione vſum fuiſſe pluribus ſuſpicor, primum, quia Pauſanias in Bœoticis *Scyllam Simulachrum Dionyſij Recti, Myronis opus conſecraſſe* tradit, & Scylla apud Homerum, teſte Polybio, & Strabone piſcationis arcanum exhibet; ſecundo, quia veteres præſtantiſſimos quoſcumque inter Numina recenſentes eorum ex facinoribus nomina indidiſſe compertum eſt; vnde Dionyſium Cephalenum, à Cephalorum captura dictum arbitror; ratio-

nem

Digitized by Google

nem verſat Pauſanias in Phocaic. enarratque Gyraldus dicens, *Cephalena Dionyſium Methymnæi colebant oraculo moniti; cum enim aliquando Piſcatores iactu retis Oleaginum cepiſſent, Apollinem conſuluerunt, cuius vel Herois, vel Dei eſſet capitis imago, reſponſum à Pythia acceperunt Dionyſij Cephaleni*; ad quid talis imago? ob vini adinuentum racemos præfert, & vitis imaginem, vnde ab Athenæo lib. 8. Dipnoſophiſtarum nuncupatur, *Methymnæus*, & *Lyæus*, & *Euius*, eodemque cenſu ob piſcationem.

Eſt ergo in piſcatione aliqua exercitatio, eamque 188
Gymnaſticam Plautus appellat, & in Rudente Piſcatores inclamantes ſic facit,

Pro exercitu GYMNASTICO, et Palæſtrico hoc habemus
Echinos, lopodas, Oſtreas, balanos captamus, conchas,
Marinam vrticam, muſculos, plaguſias, ſtriatas;
Poſt id piſcatum hamatilem, & ſaxatilem aggredimur
Cibum captamus e mari;

nec tantum ob artis ludibrium, enimuero, apud Romanos piſcatorum ludos nouimus, quibus exercebantur ad Fluminis littora, decantatque in ſexto Faſtorum Ouidius,

Tertia poſt nonas remouere Lycaona Phæbe
Fertur, & à tergo non habet vrſa metum.
Tunc ego me memini ludos in gramine campi
Aſpicere, & dici lubrice Tibri tuos,
Feſta dies illis, qui lina madentia ducunt, 189
Quique tegunt paruis æra recurua cibis.

Suaſu Decemuirum, poſt librorum fatalium inſpectionem, Aedem vouit Attilius Prætor, dedicauitque T. Octacilius Craſſus, vt videre eſt apud Liuium lib. 32. & 33. ludoſque enarrat Feſtus, *Piſcatorij ludi vocantur, qui quotannis menſe Iunio trans Tiberim fieri ſolent à Pretore Vrbano pro piſcatoribus Tiberinis, quorum quæſtus non in macellum peruenit, ſed fere in aeram Volcani, quod id genus piſciculorum viuorum datur ei Deo pro animis humanis*; celebrantur menſe Iunio, eorumque meminit Alexander, & Pie-

Pierius: hinc creſcit erga piſcationem argumentorum pōdus, vt inter exercitationes omnimode enumeretur.

190 Piſcabantur Principes inter Piſcinas, idque ex Suetonio in Nerone compertum eſt, *Inchoabat Piſcinam à Miſeno ad Auernum lacum conteEtam, porticibus incluſam, quo quidquid totis Bais calidarum eſſet conuerteretur; foſſam ab Auerno Oſtiam vſque, vt nauibus, nec tamen mari iretur longitudinis per CLX. millia, latitudinis, qua contrariæ quinqueremes commearent*; Martialis, qui Imperatorem piſcantem fecit, ait,

Hic vbi conſpicui venerabilis Amphiteatri
Erigitur moles, ſtagna Neronis erant:
Hic vbi miramur velocia munera thermas;
Abſtulerat miſeris tecta ſuperbus ager.

machinatores etiam exhibet Tacitus dicens, *Seuero, & Celere Machinatoribus, quibus ingenium erat, & audacia etiam quæ natura negaſſet pertentare, & viribus Principis illudere, namque à lacu Auerno nauigabilem foſſam vſque ad Oſtia Tiberina depreſſuri promiſerant ſequenti littore*; Piſcinam itaque diximus aquarum ſtagnũ in quo piſces cōſeruabātur, ibiq; piſcabatur Nero, qui teſte Oroſio, & Tranquillo aureis piſcabatur hamis, purpureiſq; retibus exercebatur, deniq; hac apud Baias à piſcina Martialis piſcatorem monet, vt abeſſet;

191 Sed vt ad rem vnde exijt reddat Oratio; inquam, Piſcatio, quæ per ludum, animique relaxationem exercetur nonnumquam poſt curarum vrbis, reique familiaris pondera, laudabilis eſt; hinc Ambroſius piſcatores ſanctos legiſſe tradit, & Bleſſenſis eiuſmodi piſcationem ſacrarum ſcripturarũm commendat oraculo; nam vel nauiculam ingreditur, & ipſe aquarũ motus, qui nauim agitat piſcatorem exercet, præcipue ſi tantum abradit littora, cæterum, teſte Seneca, & Hippocrate 4. Aphor. 14. corpus vel maxime turbat vſque ad vomitum, & ſanguinis excretionem; blanda etenim nauigatio, inquit Ariſtoteles probl. 54. ſaluberrima

cen-

cenſetur,eaque,vt Mercurialis ex Auicenna docet curantur lepra, hydropiſis, apoplexia, ſtomachi frigiditas, & inflatio; Vel rete piſcatur, vt de Claudio Cæſare diximus, ſicque labor corpus exercet vſque ad ſudoris emiſſionem, nec abeſt à re gymnaſtica, quæ brachiorum robore penſatur; vel nudus inter ſcopulos diſcurrit, inſeditque arundine, vel naſſarum fraude, & hæc teſte Oppiano otium ſapit;

Nec vilis recenſenda omnino piſcatio, præcipuè 192 antiquorum temporum ſi acta recolimus. Nam Pſameticum Aegyptiorum Regem piſcatorem legimus, ac Semiramidis Aſſiriorum Reginæ matrem piſcium incumbebat capturæ, vnde fabula Derceti figmentum habuit; imo ſi Magdalenam inter Hieroſolimæ primates referunt Scriptores, eiuſq; fratrem Caſtelli non ignobilis dominum, Euangeliſtarum conſenſus perhibet; dicendum, nonnullos ex piſcatoribus Nobiles fuiſſe. Hæc namque nuptias in Cana Galileæ magnifice celebrans Ioannis piſcatoris præferebat ſponſalia: enimuero, & ſi Nicephorus lib. 8. c. 30. Sponſum Nuptiarum Canæ Galileæ Simonem quendam fuiſſe autumat, dum ſcribit, *Helena Conſtantini Imp. mater in Cana-Galileæ, vbi Simonis Canæi nuptiæ celebratæ ſunt ſacram ædem ædificauit*; nihilominus S. Antoninus p. 4. t. 15. c. 38. inquit communiter Patres Ioannem indigitaſſe ſponſum, auocatque Hieronimum, Auguſtinum, D. Thomam 2. 2. q. 186. a. 4. Alchuinum, Bedam, pluresque, qui idipſum vno confitentur oraculo; Ergo piſcator Ioannes non tantæ vilitatis reus, vt Magdalenæ lares ingredi non poſſet; ſed ſicut olim Paſtores nequaquam à nobilitate ſepoſitos antiquitas coluit, ita de piſcatoribus, qui victum populo præbebant forſitã dicendum; temporum vero lapſu gens triobolaris attrectans retia, ſequeſter à Rerumpublicarum conſeſſu ſordibus deſipuit, vnde viliſſimum piſcatorum genus cenſetur.

Pli-

Plinius lib. 9. c. 9. homines, ſimulque Delphinos in Prouincia Narbonenſi piſcari tradit; quod an ad exercitationem gymnaſticam ſpectet, lector conſulat, verba eius do, *Eſt prouinciæ Narbonenſis, & in Nemauſienſi agro Stagnum Laterna appellatum, vbi cum homine delphini ſocietate piſcantur: innumera vis mugilum ſtato tempore anguſtis faucibus ſtagni in mare erumpit, obſeruata æſtus reciproca-*
193 *tione. Qua de cauſa pretendi non queunt retia quæ molem ponderis vllo modo tolerent, etiam ſi non ſolertia inſidietur tempori. Simili ratione in altum protinus tendunt, quod vicino gurgite effecere, locumq; ſolum pandendis retibus habilem effugere feſtinant. Quod vbi animaduertere piſcantes concurrit autẽ multitudo temporis guara, & magis etiam voluptatis huius auida, totuſq; populus e litore quanto poteſt clamore conciet Simonem ad ſpectaculi euentum: celeriter Delphini exaudiunt deſideria, aquilonum flatu vocem proſequente, auſtro vero tardius ex aduerſo referente. Sed tunc quoque improuiſo in auxilium aduolant. Propere apparet acies, qui protinus diſponitur iri loco, vbi coniecta eſt pugna: opponunt ſe ſe ab alto trepidoſque in vada vrgent. Tunc piſcatores circundant retia, furciſque ſubleuant. At mugilum nihilominus velocitas tranſilit. At illos excipiunt Delphini, & occidiſſe ad præſens contenti, cibos in victoriam differunt: opere prelium feruet, includique retibus ſe fortiſſime vrgentes gaudent; Atque ne idipſum fugam hoſtium ſtimulet, inter nauigia, & retia natanteſue homines ita ſenſim elabuntur, vt exitus non appareat; ſaltu, quod eſt alias blandiſſimum his, nullus conatur euadere, ni ſummittantur ſibi retia: Egreſſi protinus ante vallum præliantur. Ita peracta captura, quos interemere diripiunt, ſed enixiores opere quã in vnius diei premium, vt conſcij ſibi operiuntur inpoſterum: nec piſcibus tantum, ſed intrita panis vino ſatiantur: quæ de eodem genere piſcandi in Saſſio ſinu Mutianus tradit, hoc differunt, quod vltro neq; inclamati preſto ſint, parteſque e manibus accipiant & ſuumqueque cymba e delphinis ſocium habeat, quamuis noctu, & ad faces, ipſius quoque inter ſe eſt publica ſocietas:* hactenus ille.

NON-

Digitized by Google

NONNVLLA DE MARI, PISCATIONE, ET PISCIBVS EX SACRIS SCRIPTVRIS DEPROMPTA ALLEGORICE, ET MORALITER EXPENDVNTVR.

CAPVT VNDECIMVM.

POſt Taletis, & Anaxagoræ de mari oraculum, Plinius Mutianum ſecutus inquit, *Hoc elementum cæteris omnibus imperat, terras deuorant aquæ, flammam necant, ſcandunt in ſublime, & cælum quoque ſibi vendicant; ac nubium obtentu vitalem ſpiritum ſtrangulant; quæ cauſa fulmina elidit, ipſo ſecum diſcordante mundo; quid eſſe mirabilius poteſt aquis in cælo ſtantibus? & illæ ceu parum ſit in tantam peruenire altitudinem rapiunt eo ſecum piſcium examina: Sæpe etiam lapides ſububeunt portantes aliena pondera, eædem cadentes omnium terra naſcentium cauſa fiunt, prorſus mirabili natura, ſi quis velit reputare vt fruges gignantur, arbores, fruticeſque viuant, in cælum migrare aquas, animamque etiam herbis vitalem inde deferre; iuſta confeſſione, omnes terræ quoque vires aquarum eſſe beneficij:* hactenus ille, & Regius Propheta inclamat, *Domini eſt terra, & plenitudo eius, & ipſe ſuper* MARIA *fundauit eam:* Abben Ezra, cæterique Rabini, *Terram mari, fluuijſque ſupereminentem condidiſſe* expendunt: quod Xenophanes apud Plutarchum promit; R. Ben-Silhan mauult *ſuper* ſignificare *iuxta*, ac ſi eſſet prope aquas, Permenidis ſententiam, & Philolai Pythagorici ſecutus, terram non procul ab aquis cenſet: Græci vero apud Genebrardum iuxta Thaletem Mileſium, qui aſſerebat *aquæ terram tamquam ratem, ſtruemue lignorum innatare*, vt Ariſtoteles ait lib. 2. de cælo, etiam Plato in Phædone ſomniabat quendam eſſe fontem terrarum in medio terræ, cui terra eſſet ſuper infuſa; ſic poſt Chriſoſtomum aiunt, terram aquæ toti ſubiacere tamquam fundamē- 194

to ſuapte natura fluxo, & inſtabili, at Dei virtute conſtanti, & fixo; quod negat Agellius, & antea Seneca lib. 3. qq. nat. c. 13. nihilominus oraculum ſuper maria fundatam accinit terram, vt maris beneficio terram ſubſiſtere confiteamur; eius alimento nutriri, non negat Seneca, neque eius humore ſubſiſtere.

195 Hinc Deus die 27. Octob. fer. 2. iuxta Calendarij Iuliani computum, aquas ſuperiores ab inferioribus cælo expanſo, & firmato diſcreuit; quod Manaſſes in Ann. eleganter depromit, *Tunc fluxam aquarum naturam, & abyſſos à ſe inuicem ſeparauit, ac partim quidem ſurſum ad ſublimitatem mentis intelligentia nequaquam comprehenſilem ſubuexit, partem in terra reliquit, vtriſque cælo tamquam ſepto, muroq; ſolido interiecto*; ita die ſecundo præterlapſo, tertius effulſit, & ex aquis iuſſu diuino emerſit terra, & omnis generis plantas protulit, *& vocauit Deus aridam terram, congregationeſque aquarum appellauit maria*: hinc Anaximander apud Plutarchum lib. 3. de pl. phil. ait, *mare primi humoris eſſe reliquias*: & Anaxagoras ſubiungit, *Cum humor ab initio ſtagnans à ſolari motu eſſet aduſtus, exhalaſſetque eius pinguedo, reliquum ſalſuſigne, & amarore ſubſtitit*, omneſq; dum primum humorem aſtruunt creationis miraculum referunt; quod Manaſſes de opere tertiæ feriæ luculenter verſat, *Quia ſuper vniuerſam terram, omnis infera liberaque aqua diffuſa ſuperficiem eius quaſi reſtagnando tegebat; repente liquidam hanc naturam integram non aliter coegit, ac ſi quis lac coagulo vi conſtringens caſeum ex eo conficiat in hunc modum ea re detracta, quæ prius terræ quaſi luminibus officiebat, ſuperficies eius atque forma conſpecta fuit, vna cum rupibus, montibus, & præruptis collibus, inde totum illud aquarum corpus, & compagem MARE nuncupauit*;

196 At maris pulchritudinem vſque ad miraculum quis ignorat? Terram ſuper aquas firmatam vidimus, terramque firmare maria agnoſcimus, quod mõſtroſum vſque ad portentum ſuſpicor, dum philoſophantium

ſenſa

ſenſa recludo, nam ſi figuram inſpecto, Thales, &
Stoici,& qui hos ſequūtur *Globi formam* indigitant;Ana-
ximander *planæ columnæ lapideæ* : Anaximenes *Menſæ*
Leucippus *Tympani* : Democritus *Diſci in ſuperficie, in*
medio cauam; quomodo tot pelagorum vaſtiſſimos æſtu
feruente continet ſinus? quomodo terrarum altitudi-
nem demerſo arenarum littore exuperans mare non
tegit? vere Deus legem poſuit, ne tranſiret fines ſuos,
Vſque huc, inquit, *venies*, *& non procedes amplius*, *& hic*
confringes tumentes fluctus tuos: mandatum audiuit, &
obſequio ſe conſtrinxit littorum, plagarumque confi-
nio, vnde non immerito Diodorus ait, Deum mare
laudaſſe; illudque eleganter deſcribit Ambroſius, tan-
to lepore, vt præter religionem ſit verba eius ſilere; lib. 197
3. Hex. c. 5. inquit, Vidit ergo Deus, quia bonum
, mare, & ſi pulchra ſit ſpecies eius elementi, vel cum
, ſurgentibus albeſcit cumulis,ac verticibus vndarum,
, & cautes niuea rorant aſpergine, vel cum equore
, criſpanti clementioribus auris, & blando ſerenæ trã-
, quillitatis purpuraſcentem præfert colorem,qui emi-
, nus ſpectantibus frequenter offunditur, quando non
, violentis fluctibus vicina tundit littora, ſed velut pa-
, cificis ambit, & ſalutat amplexibus, quam dulcis ſo-
, nus, quam iucundus fragor, quam grata, & conſo-
, na reſultatio? Ego tamen non oculis æſtimatum
, creaturæ decorem arbitror, ſed ſecundum rationem
, operationis iudicio operatoris conuenire, & con-
, gruere definitum. Bonum igitur mare, primum quia
, terras neceſſario ſuffulſit humore, quibus per venas
, quaſdam occulte ſuccum quendam haud inutilem
, ſubminiſtrat. Bonum mare tamquam hoſpitium
, fluuiorum, fons imbrium, deriuatio alluuionum,
, inuectio commeatuum: quo ſibi diſtantes populi
, copulantur, quo preliorum remouentur pericula,
, quo barbaricus furor clauditur, ſubſidium in neceſ-
, ſitatibus, refugium in periculis, gratia in voluptati-

legimus, *Deus eſt homo homini* : vnde Salomon inclamat, *Væ ſoli* ! ſcilicet, Diodoro, ac Origene expendente, quia proxima illum mors aggredietur; & homo abſque homine à Diotogene Pythagorico lib. 1. de iuſt. tanquam *cadauer* cenſetur; hinc ſocietate pollet, vigetque homo, & montium iuga obliti, inquit Homerus, & Plato apud Strabonem campeſtria incoluere, vt ſocietate fruerentur, ac creſcerent; Sic Flumina hominum vitam adiuuant; expreſſitq; hæc omnia Aelianus var. lib. 2. c. 33. *Fluuiorum naturam, & alueos ob oculos cernimus, nihilominus tamen quidam colentes eos, & IMAGINES eorum fabricantes, partim HVMANAM, partim BOVM figuram eius affingunt, nam Bobus ſimiles faciunt Stymphalij Eraſinum, & Metopam; Lacedæmonij Eurotam; Sicyonij, & Phliaſij Aſopum; Argiui Cephiſſum; in HOMINVM vero*
201 *FIGVRA Pſophidij Erimanthum: Alphæum Heraenſes; qui à Cnido ſunt ſimiliter ipſi quoque Cnidum fluuium: Athenienſes autem Cephiſſum colunt vt virum cornutum: porro in Sicilia Syracuſij Anapum viro aſſimilant: at Cianam fontem, vt fœminam honorant. Aegeſtei Porpacem, Crimiſſum, & Telmiſſum virorum ſpecie colunt: Agrigentini cognominem vrbi fluuium ſpecioſi pueri forma effingentes illi ſacrificant: qui etiam Delphis conſecrarunt eburneam ſtatuam, & fluuij nomen inſcripſerunt: ſtatuam autem fecerunt puerum*; hactenus ille, vt in virorum ſpecie charitatis, & bonitatis diuinæ ſpecimen in fluuijs innoteſceret, at Pierius lib. 44. humanæ vitæ nutrimentum conijcit, quia Heſiodus poſt fluuiorum nomenclaturam, addit, *hos eſſe, qui mortale genus enutrirent vna cum ſole*, ad quæ Interpres inquit, *Aquæ, & Sol nutriendi vim habent, eorumque beneficio res aluntur, & gliſcunt*; accinitq; M. Victorius in Hexam. dicẽs *Vita rigauit humum*; Ergo flumina velut homines effingebãt, vt vtilitatem ab aquis quiſque perciperet, & Fluuios ταυροκεράνους, hoc eſt *Tauricipes* nuncupabant, vt videre eſt apud Virgilium de Tibri, & Eridano.

Corniger Heſperidum fluuius regnator aquarum;

Digitized by Google

Et gemina auratus Taurino cornua vultu,
Eridanus:

Sic *Tauriformis* Aufidus Horatio, & Seneca in Hercule
Oetæo Acheloum Acarnaniæ in Epiro amnem (qui
teſte Strabone, olim Thoas, poſtea Theſtius, &
Axenus auctore Plutarcho dictus, oritur ex Pin-
do influitque Ionium,) *cornu* præditum decantat; vt
ea qua vtilitate taurorum aratro fruimur, eadem aqua-
rum decurſu frui compertum ſit;

Hinc inquit pſaltes; *Maria, & flumina benedicite Domi-* 202
num. Diodorus harmoniam maris, fluuiorumque in-
digitat, & Theodorus vtraque ad orbis, hominumque
obſequium verſat; nec male Philo de mundi opif. in-
quit, *Iubet Deus quid quid aquarum ſalſum erat, ac proinde*
offecturum fertilitati ſatorum, & arborum collectum, in vnum
confluere ex omnibus terræ foraminibus: tum aridam emergere,
dulci humore in ea relicto ad eius perpetuitatem.

Obſeruat inſuper Ambroſius illud Iſaiæ oraculum 203
c. 65. *Habitabit lupus cum Agno*; literaliter maris bonita-
tem præferre; enimuero in terris Meſſiæ tempore fa-
ctum Galatinus lib. 5. c. 7. denarrat, in qua ſumma
pax floruit; nam inquit, *Chriſtus natus eſt pacis ſatis longæ-*
uæ tempore Auguſto orbi imperante, quæ quidem pax eo viuen-
te ſemper durauit, & poſtmodum eo mortuo per annos XL. quouſ-
que Iudæi bella volentes pacem turbauerunt, contra Romano-
rum Imperium ſuo falſo Meſſia nomine Bebcozba inſurgendo;
cæterum pax viguit: & ſi Romanorum ſub haſta à pri-
mo ſeruitutis anno vſque ad vltimum euerſionis à Ti-
to annos CLXXX. Talmud recenſeat; ſeditionem ve-
ro ob Cæſaris Imaginem patrum Hieroſolymarum res
turbaſſe ex ipſo Egeſippo, Ioſepho, & Philone com-
pertum eſt. Nihilominus ſi litteræ ſenſum attendere li-
cet, adueniente Domino Agnus cum Lupo nequa-
quam aberrauit in campis, & ſi Gentilis ſingularis Fe-
ſus cum fidelibus, idolatra cum vero Dei cultore, qui
tamquam agnus non aperiebat os ſuum in vnum con-

credere : inculcatque Seneca *animam leuibus credere auris*; & Statius lib. 3. Silu. admirans accinit,

Quis rude, & abſciſum miſeris animantibus æquor
Fecit iter? ſolidæque pios telluris alumnos
Expulit in fluctus, pelagoq; immiſit hiantes?

& Iuuenalis,

I nunc, & ventis animam committere dolato
Confiſus ligno digitis à morte remotus
Quatuor aut ſeptem ſi ſit latiſſima tæda;

Germanus, in fragmentis, quæ extant, de piſcatoribus ait,

Seque FERIS credunt per inertia fata marinis:

à quibus non ſemel aggreſſi interficiuntur, ſicut de Glauco Palephatus dixit; & ad maris littora dum miſeri viuunt, maris incolæ fiunt, ne dum remigio tranantes pelagus ſed natatu; quod inter ſpectacula Martialis in Amphiteatro cecinit,

181 *Luſit Nereidum docilis chorus æquore toto*
Et vario faciles ordine pinxit aquas,
Fuſcina dente minax nexu fuit anchora curuo;
Credidimus remum, credidimuſque ratem
Et gratum Nautis ſidus fulgere Laconum,
Lataque perſpicuo vela tumore ſinu.
Quis tantas liquidis artes inuenit in vndis?
Aut docuit luſus hos Thetis, aut didicit;

ſenſus eſt, natatores adinſtar remigij curſum direxiſſe, ac ſi eorum ſtatio in mari adinſtar nauigiorũ eſſet, notandum nihilominus, ſicut ex Feſto, & Ouidio, dicam ſequenti capite, hos ludos à piſcatoribus agitatos, ac Vulcano dicatos fuiſſe; itaque piſcatorum domus, vel aqua, vel cymba, vel littora cenſenda ſunt, quod extra hominum ſortem adiudicat Proclus, ideo Piſcatores ab Aris arcet, damnatque Plato.

AN

Digitized by Google

AN PISCATIO INTER GYMNASTICAS EXERCITATIONES ENVMERETVR?

CAPVT DECIMVM.

PErſarum Regum, Lacedæmoniorumq; oraculo, Romana gens Togata, totius terrarum Orbis Domina gymnaſticas artes excepit, earumque exercitatione Imperij totius faſtigium petijt; nullum etenim Heroum facinus recenſuère ſapientiſſimi Scriptores, quod re gymnaſtica abeſſet. Herculis labores, Apollinis acta, Chironis oracula, Aegyptiorum arcana, Palamedis adinuenta Atletas inſtruere, ſemper, Heroaſq; prætium fuit operæ, quod Seneca non reticuit, & Athenienſes teſte Plutarcho lib. 8. ſymp. Gymnaſium Apollini inſtituerunt, ſalutis cunctorum, ac victoriarum Numini. Videndum ergo an inter Gymnaſticas Piſcatio ſit enumeranda?

Nouimus Galenum, & Auicennam piſcationi fa-
uere, eamque inter leues exercitationes præferre; hinc
Cæſares, quorum gloria penſabatur luxu, & mollitie
nonnumquam apud Baias piſcationem exercebāt, vel
rete, coque aureo, & cocco intexto, vel harundine, & 183
hamo; de Claudio Cæſare Suetonius inquit, *Piſcatus*
eſt rete aurato, purpura, coccoque funibus nexis; idque po-
tius ad luxuriam Euſebius refert dicens, *tantæ luxuriæ*
fuit, vt frigidis, & calidis vnguentis lauaretur, retibuſque au-
reis PISCARETVR, quæ purpureis funibus extrahebantur;
Vtrumque apud Oroſium luxuriam ſapit; ſed potius,
vt verum fatear, Piſcatio exercitium fuit, nec officit
purpura, & coccum, nam, & ſi coccum eſt veluti
granum ſimile ilicis fructu, quod olim in Galatia, Afri-
ca, & Luſitania legebatur, mox in Gallia Trāſalpina, &
in Pelopōneſo, de quo Plinius lib. 9. plura ſcribit, & Lā-

pridius, Diadumenum indumenta coccea primum accepiſſe tradit; nihilominus ad tanti Principis maieſtatem purpureis fuiſſe funibus rete, haud frugalitatis menſuram ſuperat, quia illud atrectabat, euehebatq; per littora; Hinc Oppianus lib. 1. ad Antoninum Auguſtum Nauim imperatoriam deſcribit, Imperatoremque expiſcantem.

— IVCVNDA EST IMPERATORIA PISCATIO,
Nauim quidem bene compactam bene iunctam eximie leuē
Iuuenes remis feſtinanter impellunt,
Tergum maris verberantes, at in puppi ſupremus
Gubernator vehementem, atque inculpatam nauem flectit
Locum in ſpacioſum, & tranquille purpuraſcentem,
Illic autem epulonum piſcium infinita ſecula
Paſcuntur, quos famuli ſemper curant, cibo
Copioſo pinguefacientes promptiſſimum cœtum prædæ,
Tibique ò fortunate, & filio Glorioſo, greges capturæ
Statim enim manu quidem bene tortam in manu demittis
LINEAM, at mox recipit HAMVM
Piſcis occurrens, celeriterque trahitur ab Imperatore,
Tuus enim animus delectatur, ò Princeps terræ.
Multiplex enim in oculis, & in animis voluptas eſt videre
Palpitantem, & inuolutum victum piſcem.

284 Seneca de Baiana Piſcina meminit, ibique Imperatores piſcabantur, & vt Columella, ex Varrone, Palladius, ac Plinius ſcribunt piſces plurimo reficiebantur cibo, vt gregatim Principis ad capturam emergerent; monetque Martialis lib. 4. epig. 25.

Baiano procul à lacu monemus
Piſcator fuge ne nocens recedas;
Sacris piſcibus hæ natantur vndæ,
Qui norunt DOMINVM, MANVMQVE lambunt
Illam qua nihil eſt in orbe maius.
Quid, quod nomen habent? & ad magiſtri
Vocem quiſque ſui venit citatus.
Hoc quandam Libys impius profundo,

Dum

Digitized by Google

Dum prædam calamo tremente ducit,
Raptis luminibus repente cæcus
Captum non potuit videre Piſcem,
Et nunc ſacrilegos peroſus hamos
Baianos ſedet ad lacus rogator;
Ac tu dum potes, innocens recede
Iactis ſimplicibus cibis in vndas,
Et piſces venerare dedicatos.

tamquam ad Gymnaſticam exercitationem deſcen- 185
dentes piſcatum poſt imperij curas habebant, idque
Suetonius de Cæſare Auguſto ſcribit, & Lampridius
de Alexandro Seuero inquit, *Si cũ Vxore non concubuiſſet
matutinis horis in Lario ſuo, in quo Diuos Principes, ſed optimos
electos, & animas ſanctiores in queis, & Apollonium, (& quã-
tum ſcriptor ſuorum temporum dicit) Chriſtum, Abraham, &
Orpheum, & huiuſmodi Deos habebat: ad Maiorum efficies ſa-
cra faciebat, ſin id non poterat pro loci qualitate, vel vectaba-
tur, vel PISCABATVR, vel deambulabat, vel VENA-
BATVR*; hæc ille, quod de Hortenſio, & Caio Hirtio
compertum eſt.

Itaque Imperatores, ac Principes inter leues exerci- 186
tationes piſcationem agebant, idque fabularum vela-
mine preſtat Philoſtratus in Tyrrhenorum icone, vbi
de Dionyſio inquit, *Nauem ſacram dirigit Dionyſius, &
Bacchicum canit hymnum, adplauduntque Bacchæ, harmonia
autem quanta in Orgijs excitatur, adſonat mari, at marę ſua
ipſius dorſa Dionyſio haud ſecus ac Lydorum tellus ſubijcit; vi-
debatur nauis ſaxo ſimilis, & prora ſquamoſa Cymbalis ipſi na-
ui alternis applicatis, ne ſi quando Satyri vino grauati dormi-
rent, Dionyſius ſine ſtrepitu nauigaret, prora autem ad Panthe-
ra ſimilitudinem educta eſt: & Dionyſio cum hac fera ideo fa-
miliaritas intercedit, quia eſt animal calidiſſimum, leuiterque,
& vt Baccha ſalit, Thyrſus autem hic e media exortus eſt naui,
mali vicem gerens, cui purpurea appenſa ſunt vela in ſinu ſplẽ-
deſcentia aureæ autem intextæ ſunt in Tmolo Bacchæ, quæcumq;
Dionyſij ſunt in Lydia, Vite, atque hedera nauis tecta, race-*

muſque ſuper ipſam pendere videbatur. Vini fontem nauis caua edebat, &c. ſequitur, & Tyrrhenorum in piſces metamorphoſin enarrat, dũ enim Dionyſium geſtiebant aggredi, aggreſsi perierunt, hæc fabula piſcatorum monimenta denarrat, ideo Publius huius Dionyſij cultorem Acœſtem facit piſcatorem; cæterum Heroem nauis aſcenſione exercitatũ vides; nam ſi Seuerus Imperator, *vel vectabatur, vel piſcabatur, vel venabatur*, Dionyſium hunc vna, eademque naui hæc omnia egiſſe, Ouidius promit lib. 3. metamorphoſeon,

Impediunt hederæ remos, nexaque recuruo
Serpunt, & grauidis diſtingunt vela Corymbis,
Ipſe racemiferis frontem circundatus vuis
Pampineis agitat velatam frondibus haſtam
Quæ circa Tigres, ſimulachraque inania Lyncum,
Pictarumque iacent fera corpora Pantherarum.

187 hæc ille, & piſcium enarrat portenta, dum Nautas piſcis induiſſe formam quos, & viciſſe accinit: apud Nonum Panapolitanum nouimus Dionyſij apud Indos facinora, quæ Heroum magnati debentur: inſuper Macrobius Dionyſium *Iouis mentem* nuncupat, ac ſi eſſet *Διὸς νοῦς* à Phornuto dicitur *Alyſius, & Lyeus*, tamquã exilarator animorum, quia à pluribus pro ſole cenſetur, accinitque Orpheus

Prodijt in lucem primus dictus Dionyſus
Quod ſuper immenſum, & latum verſetur Olympum:

ideo Tibullus lib. 1. ad Meſſalam *Dionyſum Oſiridem* nũcupat; de quo, & Diodorus meminit, at piſcatione vſum fuiſſe pluribus ſuſpicor, primum, quia Pauſanias in Bœoticis *Scyllam Simulachrum Dionyſij Recti, Myronis opus conſecraſſe* tradit, & Scylla apud Homerum, teſte Polybio, & Strabone piſcationis arcanum exhibet; ſecundo, quia veteres præſtantiſſimos quoſcumque inter Numina recenſentes eorum ex facinoribus nomina indidiſſe compertum eſt; vnde Dionyſium Cephalenum, à Cephalorum captura dictum arbitror; ratio-

nem

Digitized by Google

nem verſat Pauſanias in Phocaic. enarratque Gyraldus dicens, *Cephalena Dionyſium Methymnæi colebant oraculo moniti; cum enim aliquando Piſcatores iactu retis Oleaginum cepiſſent, Apollinem conſuluerunt, cuius vel Herois, vel Dei eſſet capitis imago, reſponſum à Pythia acceperunt Dionyſij Cephaleni*; ad quid talis imago? ob vini adinuentum racemos præfert, & vitis imaginem, vnde ab Athenæo lib. 8. Dipnoſophiſtarum nuncupatur, *Methymnæus, & Lyæus, & Euius*, eodemque cenſu ob piſcationem.

Eſt ergo in piſcatione aliqua exercitatio, eamque Gymnaſticam Plautus appellat, & in Rudente Piſcatores inclamantes ſic facit, 188

Pro exercitu GYMNASTICO, et Palæſtrico hoc habemus
Echinos, lopodas, Oſtreas, balanos captamus, conchas,
Marinam vrticam, muſculos, plaguſias, ſtriatas;
Poſt id piſcatum hamatilem, & ſaxatilem aggredimur
Cibum captamus e mari;

nec tantum ob artis ludibrum, enimuero, apud Romanos piſcatorum ludos nouimus, quibus exercebantur ad Fluminis littora, decantatque in ſexto Faſtorum Ouidius,

Tertia poſt nonas remouere Lycaona Phœbe
Fertur, & à tergo non habet vrſa metum.
Tunc ego me memini ludos in gramine campi
Aſpicere, & dici lubrice Tibri tuos,
Feſta dies illis, qui lina madentia ducunt, 189
Quique tegunt paruis æra recurua cibis.

Suaſu Decemuirùm, poſt librorum fatalium inſpectionem, Aedem vouit Attilius Prætor, dedicauitque T. Octacilius Craſſus, vt videre eſt apud Liuium lib. 32. & 33. ludoſque enarrat Feſtus, *Piſcatorij ludi vocantur, qui quotannis menſe Iunio trans Tiberim fieri ſolent à Pretore Vrbano pro piſcatoribus Tiberinis, quorum quæſtus non in macellum peruenit, ſed fere in aeram Volcani, quod id genus piſciculorum viuorum datur ei Deo pro animis humanis*; celebrantur menſe Iunio, eorumque meminit Alexander, &

Pic-

Pierius: hinc creſcit erga piſcationem argumentorum pōdus, vt inter exercitationes omnimode enumeretur.

190 Piſcabantur Principes inter Piſcinas, idque ex Suetonio in Nerone compertum eſt, *Inchoabat Piſcinam à Miſeno ad Auernum lacum contectam, porticibus incluſam, quo quidquid totis Bais calidarum eſſet conuerteretur; foſſam ab Auerno Oſtiam vſque, vt nauibus, nec tamen mari iretur longitudinis per CLX. millia, latitudinis, qua contrariæ quinqueremes commearent*; Martialis, qui Imperatorem piſcantem fecit, ait,

Hic vbi conſpicui venerabilis Amphiteatri
Erigitur moles, ſtagna Neronis erant:
Hic vbi miramur velocia munera thermas;
Abſtulerat miſeris tecta ſuperbus ager.

machinatores etiam exhibet Tacitus dicens, *Seuero, & Celere Machinatoribus, quibus ingenium erat, & audacia etiam quæ natura negaſſet pertentare, & viribus Principis illudere, namque à lacu Auerno nauigabilem foſſam vſque ad Oſtia Tiberina depreſſuri promiſerant ſequenti littore*; Piſcinam itaque diximus aquarum ſtagnũ in quo piſces cõſeruabãtur, ibiq; piſcabatur Nero, qui teſte Oroſio, & Tranquillo aureis piſcabatur hamis, purpureiſq; retibus exercebatur, deniq; hac apud Baias à piſcina Martialis piſcatorem monet, vt abeſſet;

191 Sed vt ad rem vnde exijt reddat Oratio; inquam, Piſcatio, quæ per ludum, animique relaxationem exercetur nonnumquam poſt curarum vrbis, reique familiaris pondera, laudabilis eſt; hinc Ambroſius piſcatores ſanctos legiſſe tradit, & Bleſſenſis eiuſmodi piſcationem ſacrarum ſcripturarum commendat oraculo; nam vel nauiculam ingreditur, & ipſe aquarũ motus, qui nauim agitat piſcatorem exercet, præcipue ſi tantum abradit littora, cæterum, teſte Seneca, & Hippocrate 4. Aphor. 14. corpus vel maxime turbat vſque ad vomitum, & ſanguinis excretionem; blanda etenim nauigatio, inquit Ariſtoteles probl. 54. ſaluberrima

cen-

cenſetur; eaque, vt Mercurialis ex Auicenna docet curantur lepra, hydropiſis, apoplexia, ſtomachi frigiditas, & inflatio; Vel rete piſcatur, vt de Claudio Cæſare diximus, ſicque labor corpus exercet vſque ad ſudoris emiſſionem, nec abeſt à re gymnaſtica, quæ brachiorum robore penſatur; vel nudus inter ſcopulos diſcurrit, inſeditque arundine, vel naſſarum fraude, & hæc teſte Oppiano otium ſapit;

Nec vilis recenſenda omnino piſcatio, præcipue 192
antiquorum temporum ſi acta recolimus. Nam Pſameticum Aegyptiorum Regem piſcatorem legimus, ac Semiramidis Aſſiriorum Reginæ matrem piſcium incumbebat capturæ, vnde fabula Derceti figmentum habuit; imo ſi Magdalenam inter Hieroſolimæ primates referunt Scriptores, eiuſq; fratrem Caſtelli non ignobilis dominum, Euangeliſtarum conſenſus perhibet; dicendum, nonnullos ex piſcatoribus Nobiles fuiſſe. Hæc namque nuptias in Cana Galileæ magnifice celebrans Ioannis piſcatoris præferebat ſponſalia: enimuero, & ſi Nicephorus lib. 8. c. 30. Sponſum Nuptiarum Canæ Galileæ Simonem quendam fuiſſe autumat, dum ſcribit, *Helena Conſtantini Imp. mater in Cana-Galileæ, vbi Simonis Canæi nuptiæ celebratæ ſunt ſacram ædem ædificauit*; nihilominus S. Antoninus p. 4. t. 15. c. 38. inquit communiter Patres Ioannem indigitaſſe ſponſum, auocatque Hieronimum, Auguſtinum, D. Thomam 2. 2. q. 186. a. 4. Alchuinum, Bedam, pluresque, qui idipſum vno confitentur oraculo; Ergo piſcator Ioannes non tantæ vilitatis reus, vt Magdalenæ lares ingredi non poſſet; ſed ſicut olim Paſtores nequaquam à nobilitate ſepoſitos antiquitas coluit, ita de piſcatoribus, qui victum populo præbebant forſitã dicendum; temporum vero lapſu gens triobolaris attrectans retia, ſequeſter à Rerumpublicarum conſeſſu ſordibus deſipuit, vnde viliſſimum piſcatorum genus cenſetur.

Plinius lib. 9. c. 9. homines, ſimulque Delphinos in Prouincia Narbonenſi piſcari tradit; quod an ad exercitationem gymnaſticam ſpectet, lector conſulat, verba eius do, *Eſt prouinciæ Narbonenſis, & in Nemauſienſi agro Stagnum Laterna appellatum, vbi cum homine delphini ſocietate piſcantur: innumera vis mugilum ſtato tempore anguſtis faucibus ſtagni in mare erumpit, obſeruata æſtus reciproca-*
193 *tione. Qua de cauſa pretendi non queunt retia quæ molem ponderis vllo modo tolerent, etiam ſi non ſolertia inſidietur tempori. Simili ratione in altum protinus tendunt, quod vicino gurgite effecere, locumq; ſolum pandendis retibus habilem effugere feſtinant. Quod vbi animaduertere piſcantes concurrit autē multitudo temporis gnara, & magis etiam voluptatis huius auida totuſq; populus e litore quanto poteſt clamore conciet Simonem ad ſpectaculi euentum: celeriter Delphini exaudiunt deſideria, aquilonum flatu vocem proſequente, auſtro vero tardius ex aduerſo referente. Sed tunc quoque improuiſo in auxilium aduolant. Propere apparet acies, qui protinus diſponitur in loco, vbi coniecta eſt pugna: opponunt ſe ſe ab alto trepidoſque in vada vrgent. Tunc piſcatores circundant retia, furciſque ſubleuant. At mugilum nihilominus velocitas tranſilit. At illos excipiunt Delphini, & occidiſſe ad præſens contenti, cibos in victoriam differunt: opere prelium feruet, includique retibus ſe fortiſſime vrgentes gaudent; Atque ne idipſum fugam hoſtium ſtimulet, inter nauigia, & retia natanteſue homines ita ſenſim elabuntur, vt exitus non appareat; ſaltu, quod eſt alias blandiſſimum his, nullus conatur euadere, ni ſummittantur ſibi retia: Egreſſi protinus ante vallum præliantur. Ita peracta captura, quos interemere diripiunt, ſed enixiores opere quā in vnius diei premium, vt conſcij ſibi operiuntur inpoſterum: nec piſcibus tantum, ſed intrita panis vino ſatiantur: quæ de eodem genere piſcandi in Saſſio ſinu Mutianus tradit, hoc differunt, quod vltro neq; inclamati preſto ſint, parteſque e manibus accipiant & ſuumqueque cymba e delphinis ſocium habeat, quamuis noctu, & ad faces, ipſius quoque inter ſe eſt publica ſocietas:* hactenus ille.

NON-

NONNVLLA DE MARI, PISCATIONE, ET PISCIBVS EX SACRIS SCRIPTVRIS DEPROMPTA ALLEGORICE, ET MORALITER EXPENDVNTVR.

CAPVT VNDECIMVM.

POſt Taletis, & Anaxagoræ de mari ora- 194
culum, Plinius Mutianum ſecutus in-
quit, *Hoc elementum cæteris omnibus impe-
rat, terras deuorant aquæ, flammam necant,
ſcandunt in ſublime, & cælum quoque ſibi
vendicant; ac nubium obtentu vitalem ſpiri-
tum ſtrangulant; quæ cauſa fulmina elidit, ipſo ſecum diſcordan-
te mundo; quid eſſe mirabilius poteſt aquis in cælo ſtantibus?
& illæ ceu parum ſit in tantam peruenire altitudinem rapiunt eo
ſecum piſcium examina: Sæpe etiam lapides ſubuheunt portan-
tes aliena pondera, eædem cadentes omnium terra naſcentium
cauſæ fiunt, prorſus mirabili natura, ſi quis velit reputare vt
fruges gignantur, arbores, fruticeſque viuant, in cælum migra-
re aquas, animamque etiam herbis vitalem inde deferre; iuſta
confeſſione, omnes terræ quoque vires aquarum eſſe beneficij;*
hactenus ille, & Regius Propheta inclamat, *Domini eſt
terra, & plenitudo eius, & ipſe ſuper MARIA fundauit eam:*
Abben Ezra, cæterique Rabini, *Terram mari, fluuijſque
ſupereminentem condidiſſe* expendunt: quod Xenophanes
apud Plutarchum promit; R. Ben-Silhan mauult *ſuper*
ſignificare *iuxta*, ac ſi eſſet prope aquas, Permenidis
ſententiam, & Philolai Pythagorici ſecutus, terram
non procul ab aquis cenſet: Græci vero apud Gene-
brardum iuxta Thaletem Mileſium, qui aſſerebat *aqua
terram tamquam ratem, ſtruemue lignorum innatare*, vt Ari-
ſtoteles ait lib. 2. de cælo, etiam Plato in Phædone ſom-
niabat quendam eſſe fontem terrarum in medio terræ,
cui terra eſſet ſuper infuſa; ſic poſt Chriſoſtomum
aiunt, terram aquæ toti ſubiacere tamquam fundamē-

to ſuapte natura fluxo, & inſtabili, at Dei virtute conſtanti, & fixo; quod negat Agellius, & antea Seneca lib. 3. qq. nat. c. 13. nihilominus oraculum ſuper maria fundatam accinit terram, vt maris beneficio terram ſubſiſtere confiteamur; eius alimento nutriri, non negat Seneca, neque eius humore ſubſiſtere.

195 Hinc Deus die 27. Octob. fer. 2. iuxta Calendarij Iuliani computum, aquas ſuperiores ab inferioribus cælo expanſo, & firmato diſcreuit; quod Manaſſes in Ann. eleganter depromit, *Tunc fluxam aquarum naturam, & abyſſos à ſe inuicem ſeparauit, ac partim quidem ſurſum ad ſublimitatem mentis intelligentia nequaquam comprehenſilem ſubuexit, partem in terra reliquit, vtriſque cælo tamquam ſepto, muroq; ſolido interiecto*; ita die ſecundo præterlapſo, tertius effulſit, & ex aquis iuſſu diuino emerſit terra, & omnis generis plantas protulit, *& vocauit Deus aridam terram, congregationeſque aquarum appellauit maria*: hinc Anaximander apud Plutarchum lib. 3. de pl.phil. ait, *mare primi humoris eſſe reliquias*: & Anaxagoras ſubiungit, *Cum humor ab initio ſtagnans à ſolari motu eſſet aduſtus, exhalaſſetque eius pinguedo, reliquum ſalſuſigne, & amarore ſubſtitit*, omneſq; dum primum humorem aſtruunt creationis miraculum referunt; quod Manaſſes de opere tertiæ feriæ luculenter verſat, *Quia ſuper vniuerſam terram, omnis infera liberaque aqua diffuſa ſuperficiem eius quaſi reſtagnando tegebat; repente liquidam hanc naturam integram non aliter coegit, ac ſi quis lac coaguli vi conſtringens caſeum ex eo conficiat in hunc modum ea re detracta, quæ prius terræ quaſi luminibus officiebat, ſuperficies eius atque forma conſpecta fuit, vna cum rupibus, montibus, & præruptis collibus, inde totum illud aquarum corpus, & compagem MARE nuncupauit*;

196 At maris pulchritudinem vſque ad miraculum quis ignorat? Terram ſuper aquas firmatam vidimus, terramque firmare maria agnoſcimus, quod mõſtroſum vſque ad portentum ſuſpicor, dum philoſophantium

ſenſa

ſenſa recludo, nam ſi figuram inſpecto, Thales, & Stoici,& qui hos ſequũtur *Globi formam* indigitant; Anaximander *planæ columnæ lapideæ*: Anaximenes *Menſæ* Leucippus *Tympani*: Democritus *Diſci in ſuperficie, in medio cauam*; quomodo tot pelagorum vaſtiſſimos æſtu feruente continet ſinus? quomodo terrarum altitudinem demerſo arenarum litore exuperans mare non tegit? vere Deus legem poſuit, ne tranſiret fines ſuos, *Vſque huc*, inquit, *venies, & non procedes amplius, & hic confringes tumentes fluctus tuos*: mandatum audiuit, & obſequio ſe conſtrinxit littorum, plagarumque confinio, vnde non immerito Diodorus ait, Deum mare laudaſſe; illudque eleganter deſcribit Ambroſius, tanto lepore, vt præter religionem ſit verba eius ſilere; lib. 197
3. Hex. c. 5. inquit, Vidit ergo Deus, quia bonum „ mare, & ſi pulchra ſit ſpecies eius elementi, vel cum „ ſurgentibus albeſcit cumulis,ac verticibus vndarum, „ & cautes niuea rorant aſpergine, vel cum æquore „ criſpanti clementioribus auris, & blando ſerenæ trã„ quillitatis purpuraſcentem præfert colorem,qui emi„ nus ſpectantibus frequenter offunditur, quando non „ violentis fluctibus vicina tundit littora, ſed velut pa„ cificis ambit, & ſalutat amplexibus, quam dulcis ſo„ nus, quam iucundus fragor, quam grata, & conſo„ na reſultatio? Ego tamen non oculis æſtimatum „ creaturæ decorem arbitror, ſed ſecundum rationem „ operationis iudicio operatoris conuenire, & con„ gruere definitum. Bonum igitur mare, primum quia „ terras neceſſario ſuffulſit humore, quibus per venas „ quaſdam occulte ſuccum quendam haud inutilem „ ſubminiſtrat. Bonum mare tamquam hoſpitium „ fluuiorum, fons imbrium, deriuatio alluuionum, „ inuectio commeatuum: quo ſibi diſtantes populi „ copulantur, quo preliorum remouentur pericula, „ quo barbaricus furor clauditur, ſubſidium in neceſ„ ſitatibus, refugium in periculis, gratia in voluptati-

, bus, ſalubritas valetudinis, ſeparatorum coniunctio, , itineris compendium, transfugium laborantium, , ſubſidium vectigalium, ſterilitatis alimentum: ex hoc , pluuia interras transfunditur. Siquidem demari aqua , radijs ſolis hauritur, & quod ſubtile eius eſt rapitur: , deinde quanto altius eleuatur, tanto magis etiam nu-, bium obumbratione frigeſcit, & Imber fit, qui non , ſolum terrenam temperat ſiccitatem; ſed etiam ieiu-, na arua fæcundat, quid enumerem Inſulas, quas ve-, lut monilia plerumque pretexit, In quibus ij, qui ſe , abdicant intemperantię ſecularis illecebris, fido con-, tinentię propoſito eligunt, mūdum latere, & vitę hu-, ius declinare dubios anfractus? Mare eſt ergo ſecre-, tum temperantiæ, exercitium continentiæ, grauitatis , ſeceſſus, portus ſecuritatis, tranquillitas ſeculi, mun-, di huius ſobrietas: tum fidelibus viris, atque deuotis , incentiuum deuotionis, vt cum vndarum leniter al-, luentiū ſono certent cantus pſallentiū, plaudant inſu-, lę tranquillo fluctuū Sāctorū chori hymnis perſonēt.

198 Aquarum commoda deſcripſit Ambroſius, ſicut antea Baſilius in Hexamerone, hinc flumina intrant in mare, & Ciuitatem Dei lætificant, quæ eſt Eccleſia; nam pſaltes accinit, *Fluminis impetus lætificat Ciuitatem Dei, ſanctificauit tabernaculum ſuum altiſſimus:* Chaldæus verba expendit, *Populi velut flumina, & ſcatebræ eorum venient: & lætificabunt Ciuitatem Dei, ac orabunt in domo ſanctuarij*, Agellius flumen hoc Ghion fuiſſe enarrat, in quo Salomon fuit vnctus, vel potius eſt Siloe, vti Clarius aſſerit, & Genebrardus: Lyranus, & Arnobius Iordanem intelligunt: Gulielmus verò Sceptræus, *per fluminis impetum, GVRGITES MARINOS*, expendit, forſan quia in Hebræo eſt, *Pelagau*, & riuulos, diuiſioneſque ſignificat; quæ, teſte Diodoro, ad maris poſſunt ſinus reduci, & ſenſus eſt, flumina vndique mare petunt, ac perdulci latice piſces enutriunt, & denuo terram petunt, vt fructificet, lætificantque Ciuitatem

Dei,

Dei, ſiue hominem in quo eſt Dei Templum, ſiue Eccleſiam, quæ per orbem terræ diuiſa in vnitate fidei colitur; vnde & alibi dicitur, *Flumen Dei repletum eſt Aquis, PARASTI CIBVM ILLORVM, quoniam ita eſt præparatio eius; Riuos eius inebria, multiplica genimina eius, in ſtillicidijs eius lætabitur germinans*; haud proprie Euthymius *Flumen Dei Iordanem*, nuncupat, & ſi Genebrardus *Nilum* auocat, qui teſte Oroſio, Anaxagora, & 199
Herodoto, pluuijs Aegyptum lætificat, cibumq; fertilitate frugum, ac piſcium, quos deſerit multiplicitate parat; ſed potius ad omne flumen, aquarumq; gurgites hæc referenda cenſeo, nam *Cibum* Heb. *Daghan* ponit, *& generale eſt ad omnes fruges*, ait Genebrardus, *& ad ſeptem frumenti genera*: quæ nam ſint non refert, ex Plinio lib. 18. c. 7. quantum conijcere poſſum, ſunt Far, Siligo, Triticum, Arinca, Zea, Olyra, Tiphes; cæterùm frumenta nonnulla æſtiua nũcupat, Milium, Siſama, & Panicum, hyberna, Triticum, Far, Ordeum, à quo ſi adoreum ſeponitur, ſeptẽ frumenti genera recenſet; hinc Hieronimus illud *Paraſti cibum illorum*, vertit, *Præparaſti FRVMENTVM eorum*. Symmachus, *ad maturitatem adduces omnigena eorum ſemina, quia ſic firmâſti eam*: vnde Agellius inquit, *Hac irrigatione pluuiæ id agis, vt Cibus, & Fruges, & Sata illorum, qui habitant terminos humore imbrium perfuſa confirmentur, & altius radices agant, vt hoc modo parata VBERIORES FRVCTVS FERANT*; hactenus ille, quem vt reprehendat, inepte reprehendit Lorinus.

Nec procul arcano ſapientiſſimi veteres Fluminum, 200
aquarumque Imaginem Bobus, ac hominibus expreſſam exhibuerunt; enimuero Theocritus Bouem, vitæ humanæ cultorem accinit, & eum Empedocles prouidẽtiæ ad inſtar Numinis coluit; vnde Homerus (teſte Heraclide) Boues Aratores *Solis armenta* nuncupat, vt vitam quam ſol apud Macrobium præſtat, eorum labore agnoſcamus. De Homine illud vulgatũ deinde,

legi-

legimus, *Deus eſt homo homini*: vnde Salomon inclamat, *Væ ſoli!* ſcilicet, Diodoro, ac Origene expendente, quia proxima illum mors aggredietur; & homo abſque homine à Diotogene Pythagorico lib. 1. de iuſt. tanquam *cadauer* cenſetur; hinc ſocietate pollet, vigetque homo, & montium iuga obliti, inquit Homerus, & Plato apud Strabonem campeſtria incoluere, vt ſocietate fruerentur, ac creſcerent; Sic Flumina hominum vitam adiuuant; expreſſitq; hæc omnia Aelianus var. lib. 2. c. 33. *Fluuiorum naturam, & alueos ob oculos cernimus, nihilominus tamen quidam colentes eos, & IMAGINES eorum fabricantes, partim HVMANAM, partim BOVM figuram eius affingunt, nam Bobus ſimiles faciunt Stymphalij Eraſinum, & Metopan; Lacedæmonij Eurotam; Sicyonij, & Phliaſij Aſopum; Argiui Cephiſſum; in HOMINVM vero*
201 *FIGVRA Pſophidij Erimanthum: Alphæum Heraenſes; qui à Cnido ſunt ſimiliter ipſi quoque Cnidum fluuium: Athenienſes autem Cephiſſum colunt vt virum cornutum: porro in Sicilia Syracuſij Anapum viro aſſimilant: at Cianam fontem, vt fæminam honorant. Aegeſtei Porpacem, Crimiſſum, & Telmiſſum virorum ſpecie colunt: Agrigentini cognominem vrbi fluuium ſpecioſi pueri forma effingentes illi ſacrificant: qui etiam Delphis conſecrarunt eburneam ſtatuam, & fluuij nomen inſcripſerunt: ſtatuam autem fecerunt puerum*; hactenus ille, vt in virorum ſpecie charitatis, & bonitatis diuinæ ſpecimen in fluuijs innoteſceret, at Pierius lib. 44. humanæ vitæ nutrimentum conijcit, quia Heſiodus poſt fluuiorum nomenclaturam, addit, *hos eſſe, qui mortale genus enutrirent vna cum ſole*, ad quæ Interpres inquit, *Aquæ, & Sol nutriendi vim habent, eorumque beneficio res aluntur, & gliſcunt*; accinitq; M. Victorius in Hexam. dicẽs *Vita rigauit humum*; Ergo flumina velut homines effingebãt, vt vtilitatem ab aquis quiſque perciperet, & Fluuios *ταυροκέρωτας*, hoc eſt *Tauricipes* nuncupabant, vt videre eſt apud Virgilium de Tibri, & Eridano.

Corniger Heſperidum fluuius regnator aquarum;

Et

Et gemina auratus Taurino cornua vultu,

Eridanus;

Sic *Tauriformis* Aufidus Horatio, & Seneca in Hercule Oetæo Acheloum Acarnaniæ in Epiro amnem (qui teſte Strabone, olim Thoas, poſtea Theſtius, & Axenus auctore Plutarcho dictus, oritur ex Pindo influitque Ionium,) *cornu* præditum decantat; vt ea qua vtilitate taurorum aratro fruimur, eadem aquarum decurſu frui compertum ſit.

Hinc inquit pſaltes, *Maria, & flumina benedicite Domino*. Diodorus harmoniam maris, fluuiorumque indigitat, & Theodorus vtraque ad orbis, hominumque obſequium verſat; nec male Philo de mundi opif. inquit, *Iubet Deus quid quid aquarum ſalſum erat, ac proinde offecturum fertilitati ſatorum, & arborum collectum, in vnum confluere ex omnibus terræ foraminibus: tam aridam emergere, dulci humore in ea relicto ad eius perpetuitatem*. 202

Obſeruat inſuper Ambroſius illud Iſaiæ oraculum c. 65. *Habitabit lupus cum Agno*, literaliter maris bonitatem præferre; enimuero in terris Meſſiæ tempore factum Galatinus lib. 5. c. 7. denarrat, in qua ſumma pax floruit; nam inquit, *Chriſtus natus eſt pacis ſatis longeua tempore Auguſto orbi imperante, qua quidem pax eo viuente ſemper durauit, & poſtmodum eo mortuo per annos XL. quouſque Iudæi bella volentes pacem turbauerunt, contra Romanorum Imperium ſuo falſo Meſſia nomine Bebeozba inſurgendo*; cæterum pax viguit, & ſi Romanorum ſub haſta à primo ſeruitutis anno vſque ad vltimum euerſionis à Tito annos CLXXX. Talmud recenſeat; ſeditionem vero ob Cæſaris Imaginem parum Hieroſolymarum res turbaſſe ex ipſo Egeſippo, Ioſepho, & Philone compertum eſt. Nihilominus ſi litteræ ſenſum attendere liceet, adueniente Domino Agnus cum Lupo nequaquam aberrauit in campis, & ſi Gentilis ſingularis Fetus cum fidelibus, idolatra cum vero Dei cultore, qui tamquam agnus non aperiebat os ſuum in vnum conuenien- 203

uenientes domini tenuerunt veſtigia; Ideo maris excellentiam ſpectat oraculum, expenditque Ambroſius lib. 5. Hexam. c. 2. dicens, *Tanta eſt Aquarum gratia, quarum Vituli iunguntur, & Leones, vt his propheticum illud dictũ Eſa. 65. de Eccleſiæ ſanctitate iure conueniat, Tunc Lupi, & Agni ſimul paſcentur, Leo, & bos ſimul paleas manducabunt. Nec mirum, quãdoquidem etiam in Eccleſia aquæ illud operantur; vt prædones ablata nequitia cum inocentibus comparentur:* hinc Gloſſa per Agnum, & Lupum, *Saulum, & Ananiam* expẽdit; & alij diuerſimodè rem verſant; & Ambroſius eãdem ſecutus expenſionem ſubinfert, *Adde porcos etiam Iudæis gratos, quia nihil eſt commune, quod non aqua abluat, & idem communes eos, ſicut in terra editos eſtimare non poſſunt*; & paulo ante dixerat; *Adde hanc gratiã quod ea, quæ timemus in terris amamus in aquis: etenim noxia in terris in aqua innoxia ſunt, atque ipſi angues ſine veneno;*

204 Hinc opportune Pſalmorum auctor accinit, *Fundaſti terram ſuper ſtabilitatem ſuam, non inclinabitur in ſæculum ſæculi*, alluditque ad id quod iam præcantauerat, *ſuper maria fundauit eam:* conſonant oracula, dum plures legiſſe nouimus, *Fundaſti terram ſuper baſes ſuas*, quamuis Symmachus, & Hieronymus *baſim* transferant; Non inclinabitur ergo terra ſuper munimẽta maris fundata, ideſt non deficiet, mare dulciſſimos ſubminiſtrante latices ad perpetuam conſeruationem: idque aquarum diuiſione ſanxit diuina bonitas ab orbis exortu, aſſeritque Philo de Mundi opif. vbi dulces aquas *ad Terra perpetuitatem* eductas aſtruit. Nec officit Senecæ calculus *in qq. nat.* & Ariſtotelis lib. 1. meteor. ſum. 4. c. 1. dicens dulces ſcilicet, aquas, generari ex aere intra poros terrę incluſo, non maris ductu; nam increpat hæc ſomnia Salomon dicens, *Omnia flumina intrant in mare, ad locum vnde exeunt flumina reuertuntur, vt iterum fluant;* Hieronimus *torrentes* pro fluminibus vertit, quorum origo fertur à mari, quum ſol vapores inde extrahit, & in imbre reſoluit; quod Græca, & Latina editio antiqua

qua cum Lyrano firmat; at Plato in Phædone contra Ariſtotelem flumina e mari cenſet exire; quam ſapientiſſimi Regis fuiſſe ſententiam tradit Strabus in Gloſſa, *Eccleſiaſtes noſter, dicit, quod conditor aquarum eas per occultas terræ venas ad capita fontium regredi, & de matrice abiſſo in ſua ſemper facit ebullire principia*; abbiſſum vero hanc Plato, qui teſte Ambroſio, ſcripturarum hauſit latices, fontẽ nuncupat Tartarum; at Rab. Selomon, Baſilius, & Gregorius *mare* indigitat, vnde Eucherius com. in Gen. ait, *Abiſſus immenſa aquarum profunditas appellatur*.

Aquas ergo rerum Sator altiſsimus commendat, 205
& orbem ipſarum in ſinu ponderat, ſeque vehiculo in naturæ primordijs extulit; legimus namque, *Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas*. non intelligitur *efficax, & vitalis operatio*, vti Chriſoſtomus adſtruit: vel *ventus* vt Auen-Ezra apud Steuchum, *diuina voluntate miſſus ad exiccandas aquas*. quod Theodoretus aſſerit. Sed cum Baſilio, & Auguſtino de *Spiritu Sancto* locum expendimus, enimuero Hebraica lectio apud Lippomanum habet, *Spiritus Dei volabat ſuper aquas*; Chaldaica, *inſufflabat ſuper faciem aquarum:* Hieronimus *incubabat*, ſiue *confouebat*, *in ſimilitudinem volucris*. Vnde totam Trinitatem colligimus aquarum ſtationem incoluiſſe, fauſtiſsimoque ductu perfectionis munimenta ſignaſſe, præſtat hæc Strabus in Gloſſa vbi ait, *Tota Trinitas hic operata intelligitur*; exultent maria, aquarumque gurgites dent vocem ſuam, quia beneplacitum fuit Deo habitare in eis. Imo Auguſtinus lib. 1. de Gen. ad lit. c. 1. inquit, *Totam corporalem materiam aquam appellauit, vt inſinuaret, vnde facta, & formata ſunt omnia quæ ex humida natura per ſpecies varias in terra formari videmus*; Præterea tanta aquarum cenſetur dignitas, ait Theophi-

Digitized by Google

lus Antiochenus lib. 2. ad Autolycum, *quia aqua addita ſpiritui nutrit, & CONSERVAT CREATVRAM VNIVERSAM per omnia means*: & aquæ Chriſoſtomus ho. 3. in Gen. *Vitalem operationem. & vim* tribuit, accinitque Claudius Victor lib. 2. in Gen.

——Sacer extenſis impendens Spiritus vndis
ALTRICES ANIMABAT AQVAS ac ſemina rerum.

206 Hinc expendenda reſtant ea quæ per aquam, & mare ſignantur: per MARE, Deum innuiſſe antiquiſsimos ſapientum proceres docet Porphyrius *in Styge*, ex Orpheo, & Damaſcenus inclamat, *Mare excelſum, & pelagus infinitæ ſubſtantiæ Deus eſt*; ideo diuinitatem Chriſti Dei, ſimulque hominis per pſaltem enarrans Pater prçcinit; *Ponam in mari manum eius, & in fluminibus dexteram eius, ipſe inuocabit me Pater meus es tu; & ego primogenitum ponam illum præ Regibus terræ*: Caietanus, *ponam in mari mediterraneo manum eius, & in fluminibus Syriæ, vſque ad Euphratem dexteram eius*. Heſichius vero per mare Occidentalem regionem, per Flumina Meſopotamiam expendit: & ad litterę ſenſum ſunt apud Agellium, qui de Imperio Dauidis hęc pręſtent, dominatus eſt namque ijs, qui maris accolæ erant Tirijs, & Sidonijs, & Regibus Syriæ transfluuium, qui tributa pendebant, vt de Thoa Rege Emath legimus 2. Reg. c. 8. at negat hunc sẽſum Agellius, ſicut antea Didimus, qui de Chriſti Imperio rem verſat; Itaque Pater hiſce oraculi verbis, teſte Theodorito, *Terræ, & maris imperium* Chriſto tribuit, & vt filium ſuum Deum oſtendat, manum eius in mari, dextramque in fluminibus ponit, & pelagus diuinæ ſubſtantiæ aquarum congerie demonſtrat.

207 Inſuper MARE Dei MISERICORDIAM exhibet, id-

idque Ionæ exemplo (quem filium viduæ Sereptanæ ex Hebræis refert Hieronimus in prol. ſuper Ionam) Georgius Venetus in harm. ſignat dicens, *mare, & aquas cognoſcens Ionas, cum durus nuncius ad Niniuitas delectus fuiſſet, bonus, & pius vir, ſimplex, Columba nomine, & re, ne ſæuera mandata perferret iter arripuit per ipſum mare, per Tharſim aliquando ſignificatum, vt Hieronimus ſentit, dicens, per Tharſim omne pelagus intelligitur, iuxta illud, Conteres Naues Tharſis: illuc enim proficiſci voluit, vt inde MISERICORDIAM, ET VENIAM PRO NINIVITIS REPORTARET*; *quod & fecit, ſuſcepta tamen in ſe pœna, vt ſeruaretur Dei iuſtitia, quæ nullum delictum impune permittit; Hinc ad ſedandas tempeſtates à miniſtris ſæueræ iuſtitiæ excitatas ait, Ecce ego, mittite me in mare, & ceſſabunt fluctus, ſuſcepta ſcilicet pœna quam debebant Niniuitæ: gratum quippe habuit Deus hoc charitatis opus, voluit tamen vt Niniuitæ ipſi cooperarentur ad placandum diuinum tribunal propria pœnitentia, quam fecerunt ad prædicationem Ionæ, & SALVATI SVNT*.

Hinc MARIAE nomen miſericordiæ plenum latice inſurgit à Mari; ex Syro namque, & Hebræo Maria interpretatur, *Magiſtra, ac maris Domina*. & ab Epiphanio in orat. de Laud. B. V. *mare ſpiritale* nuncupatur; docetque Chriſologus ſer. 146. & Georgius Venetus cant. 1. ton. 2. c. 12. inquit, *Maria ideo dicitur Mater MISERICORDIAE, gratiæ, & pietatis, quia eſt Mare, quod nomen eius indicat Hebræo idiomate Miriam, quod ſi per Siruph, aut reuolutionem literarũ more eorum ſcribatur Ramiam dicit, quod mare excelſum ſignificat*. 208

Eſt etiam Mare Rubrum per quod Chriſti paſsionem intelligimus, idque Bernardi, ac Seraphici Bonauenturæ ſignatur calculo; *duxiſſe velut ouem* 209

Ioſeph, legimus, ſcilicet Lyrano in Exodo cum Rab. teſte, populum direxit oue turmarum præcedēte claſſes, ea videlicet, quæ Ioſephi oſſa aquarum inundatione reuelauit occluſa; præceſsit Agnus populorum peccata præferens, ac venit in altitudinem maris; & tempeſtas demerſit eum; tantoque aſperſus ſanguine rubrum effecit mare. nam factus eſt ſudor eius ſicut guttæ ſanguinis; & crucem baiulantem, inquit Thomas ad illa verba, *Fuge dilecte mi* opuſ. 58. per ſemitas ſanguine conſperſas ſponſam ipſum ad montem mirrhæ currentem adinueniſſe.

210 Per mare MVNDVM expendimus, & mundi amatores, quos *impios* D. Bernardinus in ſer. de mundi Amore nuncupat; aſſeritque Clemens Alex. lib. 5. ſtrom. & Origines hom. 4. in Matt. hinc Iſaias inclamat, *impij quaſi mare feruens, quod quieſcere non poteſt; & redundant fluctus eius in conculcationem, & lutum*. Litteræ ſenſus, teſte Strabone in Gloſſa, Iudæos ex captiuitate inculcat; ſiue vti Lyranus ſcribit, Hebreos, *qui perſequebantur ad mortem credentes in Chriſtum*. Auguſtinus, vero, & Bernardus impios quoſcunque detrectant, quorum vita velut mare defertur; vnde Vatablus opportune vertit, *Impij Euripi inſtar fremunt*. in Euripo etenim Pomponio, & Strabone edocentibus, dum coarctatur mare motu fertur ad curſum, agitatur, tumeſcit, eodemque decreſcit fremitu pergrandi, & horribili, quod alter Ariſtoteles percipere haud potuit, ſed merſus obijt; ac fertur, *Euripus habet Ariſtotelem, non Ariſtoteles Euripum*. Sicque Euripus ſepties per diem fluit, & defluit, impiumque libidine inquietum denotat inquit Socrates, & Epicarmus Pythagoricus, quos Pintus refert, & ſequitur.

211 Cauſam FLVXVS perquirentes ſapientiſsimi Philoſophi, AESTVM MARIS Heracletus, & Ariſtoteles apud Plutarchum *à Sole* fieri aiunt; Timæus cauſam im-

Digitized by Google

imputat *fluminibus*, quæ ex montibus Gallicis in Atlanticum mare procurrentia id excurſu ſuo propellant, atque augeant, rurſumque ſubſiſtentia retrahant, atque deminuant: quod Plato *calorum orificio* tribuit: Seleucus Matematicus *terræ motũ* æſtus cauſam præsignat; at Pithæas Maſsiliensis *Lunæ implemento affluxum, decremento defluxum* fieri præſtat, huic dum locum ad mores expendo adhærere, vel mihi liceat, præcipue quia D. Thomas 1. p. q. 105. a. 6. docet quomodo aqua lunæ naturaliter ſubdatur, vnde fluxus inſurgit: Sic *Stultus vt luna mutatur*: & cor impij velut mare lunę freneſim ſequitur; eſtque in Luna Dœmon impium imperans ait Bernardus. hinc ille, *Veni in altitudinem maris, & tempeſtas demerſit me*: & rectè, nam qui altitudinem cœli tenere renuit, debet poſt altiſsimã peccatorum abiſſum, inferni demersionem perferre. 212

Mare denuo ECCLESIAM designat, quod Ambrosius, & Basilius in Hexamerone commendant; enimuero, & si plura sint maria, & Oceanum mare dicimus, & Thyrrenum, & Adriaticum, & Indicum, & Aegyptium, & Pontum, & Propontidem, & Helleſpontum, & Euxinum, Egæum, Ionium, & Atlanticum; plerique etiam Creticum, & Septentrionale Caſpium appellant mare: nihilominus inquit Apuleius, omnes vnum sinùs maritimi conſiciunt mare, & Ambrosius in Hexam. *pulchre habes quia Deus congregationes aquarum vocauit maria: ita & vna eſt generalis collectio; quæ dicitur mare*. hæc ille, & ad Ecclesiam rem verſat, nam in Apocalipsi *ſeptem Eccleſiæ* dicuntur, vnamque indigitãt, vti ex Gregorio, & Ansberto, ceteriſque *lib. 1. com.* diximus.

In hoc mare HOMINES dicuntur PISCES. Habacuc. 1. 14. *facies homines, quaſi piſces maris:* Rupertus, & Vatablus hic Dei piſcatorem Nabuchodono-

ſorem hebræos expiſcantem faciunt, qui viribus prę-ualens, teſte Hieronimo, ac Remigio infirmos Iſraelitas tanquam rete collegit, pene ac deuorauit; Ariſtotel. lib. 9. h. an. c. 2. *Ineunt prælium piſces maiores contra minores; maior enim quiſque, & robuſtior minorem inferioremque deuorat*. hinc Auguſtinus clamat in pſal. 64. *mare in figura dicitur ſæculum hoc ſalſedine amarum, procellis turbulentũ, vbi homines cupiditatibus peruerſis, & prauis facti ſunt velut PISCES ſe inuicem deuorantes. Attendite mare malum, mare fluctibus ſæuum, attendite quibus hominibus plenum ſit! Quis optat hereditatẽ niſi morte alterius? Quis optat lucrum niſi damno alterius? quam multi aliorum defectione cupiunt ſublimari? Quomodo ſe inuicem opprimunt, & qui poſſunt deuorant? Et cum deuorauerit vnus piſcis maior minorem, DEVORATVR, ET IPSE A MAIORE: o Piſcis male prædam vis de paruo, præda efficieris magno!* obſeruo inſuper Sophoniæ verba c. 1. v. 10. *Erit in die illa dicit Dominus Vox clamoris à porta PISCIVM, & vllulatus a ſecunda, & contritio magna à collibus*. de hac porta Piſcium plura Hieronimus, & Borchardus, at Adrichomius inquit, fuiſſe iuxta turrim Dauid, inter Montem Sion, & Ciuitatem inferiorem in Valle Mello contra Occidentem, & piſcium nuncupabatur, quia per eam à Ioppe, & Gallileæ mare piſces in vrbem inferebantur. Cornelius vero ex Vilapando, & vterque à Scaligero: hanc *Dauidis* olim, & aliquando *NEGOTIATORVM* veteres dixiſſe Portam autumat, eo quod per eam variæ negotiatorum merces à Bethlehem, Hebron, Gaza, Aegypto, & Aethiopia inueherent. Ergo quid mirum? *Vox clamoris à porta Piſcium*, à porta negotiatorum vllulatus, & contritio; clamant victores, inclamant, & victi, at nulla iugis lætitia, qui hunc decipit, & deuorat, de-

cep-

ceptus deuorabitur quamprimum; interim ſolus clamor, & dolor.

Piſces ſunt homines, & dum euangelica extrahuntur ſagena bonos, maloſque dignoſcimus. hos 214
Apoſtoli Piſcatores Domino obtulerunt, recenſetque piſcationis inſtrumenta Chriſoſtomus ſer. de S. Andrea dicens, *Pro arundine predicatione vtuntur, pro funiculo memoria, pro hamo potentia, pro eſca miraculis, pro petra cælis ex quibus huiuſmodi piſcationem exercent; pro Scapha habent Altare, pro piſcibus Reges etiam ipſos capiunt, pro Sagena Euãgelium expandunt, pro arte diuinam gratiam adhibent, pro mari vitam humanam tractant, pro retibus Cruce velut ſagena vtuntur, Quis vnquam vidit à mortuis piſcatoribus viuẽtes homines tanquam Piſces capi? O magnam Crucifixi potentiam!* hæc Chriſoſtomus, iuxta Card. Sirleti verſionem, quam Lippomanus recenſet in SS. Vit. at Richardus noſter vir ingenio, & erudictione præſtans ex bibliotheca vaticana, & Meſſanenſe D. Proclo Conſtantinop. adſcripsit.

Per mare etiam *Baptiſma* Patres fere omnes demonſtrant; Bernardinus *Lacrimas*; Auguſtinus, & 215
Bernardus *Pœnitentiam*: Gregorius lib. 10. mor. *cor hominum*, eorumque vitam vti Origenes ſup. Matt. docet; Ambroſius vero ELEEMOSINAM preſtat, & baptiſmum ex eo, *Sicut aqua extinguit ignẽ, ita eleemoſina extinguit peccatum*; inquit, *Quænam eſt illa aqua, quã conſumit flammas, nec ipſa conſumitur à peccatoribus, ſed gehennę conſumit incẽdia? quæ dum per baptiſmum infunditur, & ipſa in hominibus, & Tartari reſtinguit ardorem, viuit plane in hominibus, ſicut ait Dominus, Aquam quã dabo ei fiet fons ſalientis in vitam æternam: mirum ergo in modum aqua Chriſtus vna eademque operatione, & viuificat, & extinguit, has lauacri ſui refri-*

Digitized by Google

ſrigerio reparat, illas gurgitis ſui vnda conſumit; hic fluunt aquæ, & illic tepeſcit incendium: hic in fonte homo mergitur, & illic de Tartaro liberatur.

216 In ſæculi ergo mare ſit Homo piſcis ne demergatur. audi Ambroſ. de Sacram. c. 1. *In mari tempeſtas furit, ſtridunt procellæ, ſed piſcis natans non demergitur, quia natare conſueuit; ergo tibi ſæculum hoc mare eſt, habet diuerſos fluctus vndas graues, ſæuas tempeſtates, & tu eſto piſcis, vt ſæculi te vnda non demergat.*

DE TOBIA, ET EIVS PISCE.

CAPVT DVODECIMVM.

217 ARcanum aggredior Doctorum inuolucris inperſcrutabile, & vt expendam, antiquitatis monumenta, ac Scripturæ verba luculenter præfero. Diuini eloquij verba ſunt hæc *Profectus eſt autem Tobias, & canis ſecutus eſt eum, & manſit ſecunda manſione iuxta Fluuium Tigris, & exiuit vt lauaret pedes ſuos, & ecce PISCIS immanis exiuit ad deuorandum eum, quem expaueſcens Tobias clamauit voce magna dicens, Domine, inuadit me, & dixit ei Angelus, apprehende branchiam eius, & trahe eum ad te, quod cum feciſſet attraxit eum in ſiccum, & palpitare fecit ante pedes eius: tunc dixit ei Angelus, exēterea hunc piſcem, & COR eius, & FEL, & IECVR repone tibi, ſunt enim hæc neceſſaria ad medicamēta vtiliter.*

218 Ad ſcripturæ intelligentiam, prænotanda nonnulla arbitror; ſcilicet an. V. Salamanazaris populo Iſraelitarū ad Idololatriam ſe vertente, inquit Ioſephus Heb. lib. 9. antiq. c. 14. *Migrauerunt decem Tribus Iſraelitarum à ſuis ſedibus poſt annos 947.*

ex

ex quo maiores eorum Aegyptum egreſſi armis ea loca ſuæ ditionis fecerunt; poſt principatum Ioſue an. 800. *poſt defectionem vero à Roboamo Dauidis nepote ad Ieroboamum an.* 240. *menſ.* 7. *diebus* 7. *atq; hic finis fuit Iſraelitarum, qui neque legi ſubditi eſſe voluerunt, neque prophetas audire prænunciãtes edeſſe pro foribus hanc calamitatem ni ab impietate deſiſterent.* tunc acerbiſsimam captiuitatem paſsi migrauerunt hebręi, & de Babylone, Anath, Emath, Sepharuaim, & Cutha Perſidis regione gẽtes Iſraelitarum tenuerunt ſedes. 219

Hebręi vero inter mõtes Orientis, & Septentrionis occluſi latuerunt, ac Tartarorum intulerunt propaginem, vti Eldad Danius à Genebrardo verſus teſtatur. tenuiſſe inſuper Americam Indiæ occidentalis, tradit Rab. Selomon, & Teuctus lib. 23. Coſmogr. ca.7. ex veſtigijs quę in inſulis Eſſoris, ſiue S. Michaelis ebraicis ſignata caracteribus extant. Genebrardus factum recenſet an. mundi 3443. nam primo aſcendit Aſſar Rex Aſsyriorum, qui & Triglath-Phalaſſa, & traxit in exilium tribum Ruben, Gad, & dimidiam Manaſsis, quę erat trans-Iordanem, abſtulitque Vitulum aureum Ieroboami, idque diebus PhaKeę filij Romelię, & Achaz Regis Iuda. Deinde initio Regni Oſeę vltimi Regis Salmanazar Rex quoque Aſsyriorum abduxit tribus Aſer, Iſachar, Zabulon, & Neptali in Aſsyriam; cæteros tributi pondere preſſos reliquit, & anno vi. Oſeæ ob Regis defectionem idem Salmanazar reliquas tribus abduxit, idque Ezechię Regis an. 6. qui fuit orb. cond. 3314. Olym. 10. an. 1. Vrb. cond. 13. & licet Euſebius ad xj. Achaz referat, expunctus à Scaligero ſpongiam ſubijt, at ſi tẽporũ variat ratio, alibi expendam.

Abſceſsit tunc ſimul Tobias ſenior, ac filium duo- 220
rum annorum captiuitatis iugo perferẽs Niniuẽ petijt. ibi ſub Salmanazare principe honorario ductus;

pecuniarum cuſtos mira pietate pauperes ex Iſraelitis alebat, commorabatur apud Rages Medorum Ciuitatem Gabelus, eique decem talentorum pondus appendit; Hieronimus, *cum Gabelum egentem videret ſub chirographo dedit illi memoratum pondus argenti.* quod si ad calculum reducamus decem talenta efficiunt 13. millia ſeptingentos, & quinquaginta coronatos gallici æris. idque iuxta Epiphanij ſententiam, qui cuique talento aſsignauit libras 125. & vndecim coronatos cuique libræ argenti. Serarius vero in cap. 1. Tob. inquit, ſolent quidam ſummam iſtam putare coronatos gallicos ter mille ſeptuaginta duos. Alij ſexies mille, cum talento cuilibet coronatos dent ſexcentos; Alij vt Cardanus lib. de libris, vni talento ducatos dat 500, ideoque hic forent 5000. ducatorum, quod si paupertatem captiuorum attendimus ingens pretium arbitror, ſed ſuo forſan ſtipendio, boniſque cumulatum fauore Principis exiſtimo.

221 Itaque mortuo Salmanazare. Sennacherib eius filius hebreos ſeuiſsime perſecutus eſt, ac inter proceres, qui Tiranni gladium perferebant, Tobias, miſericordię totius anteſignanus ærumnarum aleam ſubijt, enimuero dum cedebantur Iſraelitæ, Regis edicto cauebatur ne quis eos ſepelliret, & ait Ambroſius, *Erat miſericordiæ prætium mortis pœna*; abſceſsit denuo Tobias, *& poſt dies 45. Occiderunt Regem filij ipſius, & reuerſus eſt Tobias in domum ſuam, omniſque facultas ei reſtituta eſt*; modum enarrat lib. 4. Reg. 19. 37. *Cumque adoraret in Templo Neſroch Deum ſuum Adramelech, & Straſar filij eius percuſſerunt eum gladio, fugeruntque in terram Armentorum, & regnauit Aſamabdoa filius eius pro eo*. idque an. 16. Ezechiæ Regis ob in Deum blaſphemias. vnde Theodoretus inquit in 4. Reg. *Quoniam aduerſus Deum qui ipſum fecerat rabie fue-*

Digitized by Google

fuerat peritus, ab ijs qui ex eo procreati fuerãt fuit interfectus. Mortuo itaque Rege in Templo *Neſroch*, ſiue *Nizran*; vt Genebrardus ſcribit, vel Ioſepho teſte lib. 10. c. 2. *Araſci*: ſiue potius *Dagon*, vtiHieronimus tradit, regnauit Aſarhaddon pro eo, quem græci, & latini Sardana-palum vocant, ſubquo corruit Aſsyriorum per Medos Imperium.

222 Interim Tobias obcæcatus poſt Iſraelitæ funera de morte ſollicitus filium admonet, vt vel tandem pecuniam à Gabelo peteret, & ne puer abſque ductore incederet, primo incurſu Azariam oſtendit magni Ananiæ filium, quem poſtea Raphaelem agnouit fuiſſe Angelum, qui teſte Auguſtino ſerm. 226. *Celauit in primo nomine dignitatem, ne faceret locatori terrorem*: imo ſub ſpecie cuiuſdam egregij iuuenis ad iter agendum parati, Tobiæ filium aſciuit ſibi Comitem.

223 Quare paratis, quæ in itinere portanda erant, accepto ſiclo, Vrbem Niniuen relinquentes, primam manſionem iuxta Fluuium Tigrim fecerunt. *Exiuit Tobias vt lauaret pedes ſuos, & ecce PISCIS IMMANIS exiuit ad deuorandum eum*. Hebræorum Rabini hunc piſcem *CETE* fuiſſe contendunt. enimuero *Cete* immanitate quadam apud Oppianum, ac Plinium preſtat: ſed hoc commune potius quam peculiare nomen cenſetur à Feſto qui ſcribit; *Balænam beluam marinam ipſam dicunt eſſe Piſtricem, ipſam eſſe, & Cetum*. Ariſtoteles etiam lib. 1. hiſt. an. c. 5. *Delphinum* cete nuncupat, & *Balænam*: aſſentit Galenus lib. de alim. vbi balænam, delphinum, & vitulum marinum *cete* vno eodemque fatetur nomine; at immanis Tobiæ Piſcis quiſnam fuit? ex Theophilacto hunc cum altero Ionæ comparant, & vtrũque Balænam referunt; fauet Arriani hiſtoria, vbi Alexandrum, Macedoneſque balænæ viſu exterritos tradit. Diodorus Siculus; *Macedones cum in Balæ-*

nam incidiſſent, conſternati omnem ſpem vitæ abiecerunt. Nihilominus Serarius Balænam haud fuiſſe ſuadet ex eo quod Plinius lib. 9. c.7. docet balænam branchijs exutam paruo ore innatare. at verum vt fatear Balænę os grande Oppianus effingit dum epar tauri, hamumque funi annexum deuorare confeſtim accinit. imo balæna muſculum in ore præfert ad cæcitatis leuamen. ſicut ex Plinio, & Eliano, ac Ariſtotele diximus. *Muſculi* vero magnitudinem Plinius inter magnas Oceani beluas verſat lib. 32. c. 11. *vt à beluis ordiamur Arbores, Phyſeteres, Balænæ, Priſtes, Tritones, Nereides, Elephanti, Arietes, muſculi* & hũc Rondeletius piſcẽ vegrãdem eſtimat, ita vt Cetum ceto ducat, ergo oris magnitudo, vel ex hoc viget, vt balænam fuiſſe à veritate aſſerere quis non aberret; & ſi de Muſculo alibi aliter ſentiendum ſcripſi.

224 Quod branchias non habeat Plinius ſic preſtat, *Branchiæ non ſunt balænis, nec Delphinis, hæc duo genera fiſtulis ſpirant*. ſunt branchiæ partes ſecundum ceruicem, quæ follium inſtar hiant, quaſi piſcium aures, annotatque Cœlius lib. 4. c. 15. ex Plinio, & Ariſtotele, & ſunt piſcibus loco pulmonum datæ. Ariſt. de reſpiratione c. 10. *Pulmo eſt ob eam refrigerationem, quæ eſt à ſpiritu, branchiæ vero ob eam refrigerationem, quæ eſt ab aqua*. & Ambroſius Hex. lib. 5. c. 4. *Piſces branchias habent, quas nunc plicant, & colligunt, nunc explicant, atque aperiunt, in hanc ergo collectionem, & aperitionem dum ſuſcipitur aqua, & tranſmittitur, ac penetrat reſpirationis munus videtur implere*. an vero omnes balęnę, (quarum ſpecies multiplex enarratur) per fiſtulam ſpirent, omnino negandum cenſeo, verſant hęc plures de natura piſcium ſcriptores. Secundo vbi vulgata legit, *apprehende branchiam eius, & trahe eum;* apud multos DD. & in Gręco eſt ſimpliciter

Ap-

Digitized by Google

Apprehende piſcem. & sic lxx. branchiarum non meminere, vnde abſurdum balęnam diuinaſſe haud reor.

Georgius Venetus t. 4. prob. ſect. 5. prob. 185. Lucium fuiſſe contendit, *Quo felle leniuit Tobias oculos patris cæcutientis? nonne felle Lucij, vt hebræorum ſapientes aiunt? ſed quid ad viſum recuperandum confert fel huiuſmodi piſcis? an à naturæ proprietate fel eius fauet luci? vnde & huius forſitan nominatus eſt; an quia ſolaris eſt piſcis, & ſanitati fauens ſicuti ſolaria omnia? an fel illud acutie ſua fauet oculis? albuginem corrodens aut ſaniem, aut quodcunque oculorum impedimentum? ſicut de felle falconis, accipitris, aut hirundinis dicitur?* hactenus ille, cui fauent Iouius, & Geſnerus, qui Lucium fluuiatilem nuncupant, ex Auſonio, qui eum inter ſuæ Moſellæ piſces recenſet: & Plutarchus vbi *Oxyrynchum carniuorum* nuncupat, maris & Nili accolam exhibet, eiuſque magnitudinem trium ad vſq; pedum craſſitiem excedere quamplures enarrant; ergo Lucium ſolarem piſcem, carniuorum, de quo Aldrouandus plura preſtat, & Albertus, ac Arnoldus antea de eius voracitate ſcripſerunt, Tobiam inuaſiſſe præter rem haud cenſeo; nam Ancillæ cuiuſdam pedes in piſcina, ac iumenti potantis labrū in Rhodano apprehendiſſe Rondeletius ſcribit; & Geſnerus ex Poloni cuiuſdam oraculo anſeris binos pullos deuoraſſe refert; ex quo *Carniuorum* credimus piſcem, pedes Tobiæ apprehendere voluiſſe ad deuorandum. 225

Aldrouandus *Callyonimum* Tobiæ piſcem recenſet, & ait, *Sunt qui Tobiæ oculos huius piſcis felle curatos fuiſſe volunt*. idque ex Plinio lib. 32. c. 7. & Apollonio, qui apud Galenum lib. 3. de compon. medic. ad auditus grauitatem effert: & carniuorum ita cenſent, vt ab Oppiano gulæ, ac vitæ perniciem 226

in

in ipſo demonſtrent; antea vero Valleſius de ſac. philoſ. c. 42. id docuit, quem Serarius approbat, & *Vranoſcopum* dixiſſe veteres ex eodem, & Athenæo teſtatur. at hunc Bellonius, Romæ *Fiatola* vulgo dictum, alijs *Ellopen*, vel *Lycon* enarrat; eſtque totus pulcher aureo nimirum, & argenteo colore inſignis, ideo Theodorus ex Ariſtotele hunc cum Vranoſcopo confundit ſicut Dioſcorides, & Aelianus: nihilominus valeat Valleſius, & Aldrouandus abſcedat, inquit hic etenim, *Vranoſcopus non multū excreſcit, & raro pedalem longitudinem excedit.* ergo vel Thobias tropidauit vbi non erat timor, quod iuueni generoſo haud incuſandum, vel de Vranoſcopo non expauit, quem nec eſſe ſcripturæ piſcem adiudico, imo hunc fluuiatilem cum neque Plinius, neque Oppianus indigitent, fruſtra maris æſtu fluuiorum in alueo proiectum Valleſius, eiuſque aſſeclæ exiſtimant.

227 At verum vt fatear D. Dionyſij Cartuſiani expeſitionem ſequi ſuadet ratio; enimvero Crocodilum fuiſſe, & ſi Serarius impugnet haud officit; probat Hieronimi in Vitis PP. oraculo dicens, *Ecce Piſcis immanis, ideſt Magnus, crudelis, inhumanus exiuit de fluuio. Aliqui enim piſces extra aquam ad tēpus perdurant, iacent, decurrunt, vt CROCODILI, ſuntque quadrupedes: ſic & Hieronimus lib. 1. Vit. PP. pericula vitæ ſuæ recitat, qualiter Crocodili cucurrerunt poſt eum & ſocios ſuos ad deuorandum*; Cuius naturam Aegyptij, apud Pierium lib. 29. perhibent, & *rapacem* indigitant, dum *inſidias, quæ contra viatores exercentur per Crocodilum oſtentabant*, imo Thyphonis ad aram ex piſcibus Crocodilum vtpote latronum Numini litabant; Diodorus etiam *Ineſplebilis rapacitatis*, hyeroglyficum fuiſſe ſcribit, Aelianus lib. 5. de anim. c. 23. *Ad hanc rationem de Nilo aquam haurientibus Crocodili ab-*

ſtru-

ſtruſas inſidias inſtruunt , per virgulta , quibus ſunt tecti intuentur , & ſupter ea ipſa natant , & ſic operti, aquatores , qui cum vrnis , aut alijs vaſis aduenerint , confeſtim ex virgultorum latebris erumpentes, & ad ripam proſilientes aggrediuntur, eoſque violento raptu interceptos deuorant ; quod quidem Crocodilorum MALITIAM, ET FRAVDEM facile oſtendit .

Achilles Tatius de Clitophontis , & Leucippes a- 228
moribus lib. 4. Crocodilum ferocia Nili Equo præſtantius animal nuncupat , ipſumque ſic deſcribit , *Crocodili forma cum piſcis , tum belluæ terreſtris magna : dorſum petræ ſimile , ac nigrum, aluus candida : pedes ipſi quatuor in obliquum deflexi ; quales teſtudinis terreſtris ; cauda longa , craſſa , ſolidoque corpori ſimilis, neque enim vt in alijs animalibus habetur eſt, ſed Oſſe vno , qui ſpinæ finis , ac natium pars eſt : conſtat aſperis in ſuperiore parte acuminibus , vt ſunt ſerræ dentes , referta , & qua flagelli loco in capienda præda vtatur ; illa enim feras , quibus cum pugnat percutit , multaque vno ictu vulnera imponit . Caput humeris adiunctum , & adamuſſim directum eſt , nullo apparente diſcrimine ; natura quippe collum eius occulit : reliquum corpus horribile eſt , præſertim cum maxillæ diducuntur , & os totum aperitur : quandiu enim bellua non hiat totũ caput eſt : in hiando vero ad prædam capiendam os totum fit: ſuperioremque tantum genam mouet: Porro hiatus ingens eſt , vtpote , qui ad humeros vſque protenditur , eique ſtatim ſubijcitur venter : Dentes habet multos : quantis autem viribus polleat ſi corporis molem tum , cum in terram egreditur ſpectes , fidem ſuperat* ; hactenus ille , nec mirum , enim vero ait Aelianus lib. 10. c. 24. *Crocodilus eſt natura timidus , improbus , malitioſus , fallax , & ad rapinas faciendas , tum ad comparandas inſidias acerri-*

ri-

rimus, & *promptiſſimus*; de eius magnitudine plura denarãrt, & Plinius inquit, *magnitudine plerumque excedere duodeuiginti cubita*: imo ſingulariter ſemper dum viuit creſcit, quod ex Plinio Areſius præſtat in impreſia qua D. Antonij magnitudinem per Crocodilum effingit, inſcriptione addita, *MAGNITVDINIS EIVS NON EST FINIS*; Aelianus Eudoxum ſequutus mira enarrat, ſcilicet Pſammytici Reg. Aegypt: tempore Crocodilum xxv. cubitorum fuiſſe: regnante Amaſide palmorum iv. ſupra xxvi. cubita; & apud eumdem vide Ammometum lib. 17. c. 6. hiſt. de anim.

229 Ergo Crocodilum immane animal inſidias nectere compertum eſt; & puerorum veſci carnibus docet Aelianus hiſt. de anim. lib. 12. c. 15. vbi ſcribit, *Crocodili malignum ingenium, hominem quoque, & alias animantes vt capiat meditatur inſidias*: malumque apud Aegyptios oſtentaſſe tradit Diodorus apud Pierium; Aelianus alibi l. 10. c. 21. Pſammythici Regis iuſtiſſimi filiam rapuiſſe verſat, ob quod Apollonopolitæ beſtiam inſequuntur, & de Obitis Aegyptiorum populis inquit, *A crocodilis ſuos liberos rapi mirifice gaudent*: ob quod ca. 24. ſubinfert ob Crocodilos *in Obitis, vel Coptitis, vel Arſenoitis tutum non eſt, aut pedes lauare, aut aquam haurire, ſed neque in ripis inambulare, niſi ſumma cautione liberum eſt*, & præcipue extra aquam acerrimum Crocodilum cenſet Pierius ex Plinio lib. 8. quem vide.

230 At dices Crocodilum Nili latices tantum alere pluribus compertum eſſe. Reſpondeo has Nilum beſtias enutrire, & ea præcipue quæ à fonte Paradiſi exundant flumina, Geneſ. 2. 10. *Fluuius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradiſum, qui inde diuiditur in quatuor capita*, nomen vni Phiſon, ſecundi Geon, tertij Tigris, & Euphrates; eſt Geon Nilus, ſic dictus teſte Ioſepho lib. 1. antiq. c. 1.

Digitized by Google

c. 1. quia ab Oriente exoritur; vel vt Ambroſius lib. de Parad. c. 3. inquit, *ſignificat terræ quemdam hiatum*: & Hieronimus *prærumptum* nominat; forſan ob inundationem ſicut Moſes Bar-cepha tradit, & lib. 13. Orig. c. 21. S. Iſidorus aſſerit; & apud Nilum Crocodilos ſæuire certum eſt; Hinc Euſebius, & Hieronimus de loc. Hebraic. ait, *Phiſon, quod interpretatur, Caterua, fluuius eſt, quem noſtri GANGEM vocant, de paradiſo exiens; & pergens ad Indiæ Regiones*. Gangem dixerunt Græci ait Ambroſius; Epiphanius vero in Anchorato Aethiopes nomen indidiſſe ſcribit; de quo Aelianus de anim. lib. 12. c. 41. inquit, *Ganges Indiæ fluuius initium ducens à fontibus, quum per ſe fluit; & nondum ad alios admiſtus eſt altitudine viginti paſſuum, latitudine vero octoginta ſtadiorum; quum vero iam alij in eum influxerint altus ſexagenos paſſus profluit, dilatatur autem, & diffunditur in quadraginta ſtadia, Inſulas Lesbo, Cyrnone maiores efficit, Idem CROCODILORVM duo genera educat, horum alteri nihil nocent, alteri inexorabili, atque immiſericordi in quodlibet voragine carniuori ſunt*; & ſic de ceteris compertum eſt; vnde corruit vnicum Nilum Crocodilos alere; præcipue ſi quatuor flumina ad inuicem alluuntur, ſicut *lect. 20. in Geneſ.* docui; Imo in Panhormi fonte Crocodilum vidimus, quam ſæpe, & alibi.

Dicet inſuper Iuſtinianus in c. 6. Iob. v. 2. *Non fuit Crocodilus, qui teſte Plinio, integros dies extra aquam degit, quia is eductus ab aqua ſtatim palpitare cepit, eratque eſculentus qualis ille non eſt*. Reſpondeo Plinij locum lib. 8. c. 24. haud officere: palpitare inſuper non eſt mortis ſignum, enim vero palpitare, eſt frequenter moueri, vti Perottus docet, & Scaliger lib. 2. de plant. Secundo eſculentum Crocodilum quis ignorat? Aelianus de anim. lib. 10. c. 231

21. *Apollonopolitæ pars Temptyritarum Crocodilos ſagenis captos à perſeis arboribus ſublimes ſuſpēdūt, atque eos flebiliter gementes per multa verberatione affligunt, deinde ijs conſciſis veſcuntur*; & Aegyptij quotidie eorum carnibus veſcuntur; Iuſtinianus itaque reiecta Valleſij, ac Hieronymi de Nuza ſententia de Callyonimo, quam Serarius ſequitur, Piſcem hunc anonimum facit.

232 Dices denuo, Valleſius Callyonimum fuiſſe cenſuit, quia ex Galeno, & Plinio fel eius ad tollendam oculorum albuginem fertur; ſicut de Lucio Georgius Venetus ſcripſit, igitur ſi ad medelam Crocodili fel, cor, & iecur non conferunt, omnino Crocodilum fuiſſe obſtat. Reſpondeo, mirifice Crocodili partes velut medicamina antiquorum ſapientes recenſuiſſe: idque Pierius lib. 29 ex Plinio, & Dioſcoride præſtat, dicens *Terreſtris Crocodili, quem Sincum, vt alij Scingum appellant roſtrum, & pedes in albo vino poti laſciuiæ cupiditates accendere, apud magiæ ſcriptores legas, & huiuſmodi, quædam apud Dioſcoridem, & Plinium*, hactenus ille, & paulo ante de eius adipe inquit, *Impune inter Crocodilos enatat, qui ſe adipe eius perunxerit*: quod factitaſſe Firmum Aegypti Tirannum, qui oppreſſus eſt ab Aureliano, teſtimonio Aurelij Feſtiui Vopiſcus tradit.

233 Sed verum vt fatear ſicut nec auis ſtercora Tobiā obcæcarunt, ita nec piſcis membra, dæmone expulſo, cæcitatis leuamen fuiſſe euidenter demonſtro; enimuero quoad primum Lyranus ait, *Cęcitas non videtur fuiſſe ex naturali ſtercoris virtute, maxime cum non ceciderit ſuper eius oculos apertos, ſed clauſos; ſed ex ordinatione Dei qui auctor eſt mali pęnæ, vt ſic Tobias eſſet exemplar patientiæ*; nec facit ad rem, quod Valleſius c. 24. ſac. phil. Plinij, & Tertulliani oraculo exhibet, neque Serarij teſtimonia

Le-

Leuini Lemnij præſtantiſſimi medici de calliditate ſtercoris hirundinis penitus ſuadent; enimuero vbi vulgata legit *ex nido hirundinum*. D. Ambroſius apud Gloſſam, *Paſſeres* habet, & lxx. ſi Hieronimo apud Iuſtinianum credimus *Turturem* fuiſſe cotendunt; Syrus *Aues*; vox hebræa *tſipor*, & Græca, στρουθία, quæ hic ponuntur licet *paſſerem* denotent, omne tamen genus auicularum comprehendant; & ſic Valleſij, & Serarij rationes, de ſtercoris eximia calliditate corruunt. Nec valet aſſerere cum Iuſtiniano, & Serario apertis oculis obdormuiſſe.

Nam licet Plinius ſcribat, *Patentibus oculis dormiunt lepores, multique hominum*, quos Corobantes græci dicunt; hoc ex morbo prouenit, ideo errat Serarius dum corobantiaſmo Tobiam laboraſſe nulla veriſimilitudine innixus, aut doctoris teſtimonio ſcribit; quod dum probare conatur Leonis exemplo, iuxta Horapollinis dictum; ignorat Manethonem Aegyptium inſomnes omnino leones eſſe in his quæ ſcripſit ad Herodotum monuiſſe: idque quia dum quieſcunt caudam mouent, & oculos. at ſi Ariſtoteli credimus nullum animal perpetua vti vigilia, inquit Pierius lib. 1. *Leo magnos habet oculos, palpebraſque perexiguas, vt non oculum poſſint penitus obtegere, quare ſemper ſomni expers eſſe videatur.* quod de homine dicendum nullatenus ſuadet ratio, De fumo autem inquit Liranus, *Facta Angeli circa Tobiam fuerunt figuralia, & ideo fumus ille ex igne procedens ſignificauit virtutem orationis Tobiæ iunioris; & Saræ*; & D. Proſper lib. de prom. & prædicationib. p. 2. 39. miſticè ad Chriſti paſſionem verſat. 234

Sed antiquorum calculo nouimus ſulphuris ſuffitionem Dæmones expellere, herbarumque fumũ, & odorem ipſos compellere tradit Ioſephus lib. 8. antiq. c. 2. ideo Dionyſius Carth. inquit, *Sed obijci* 235

poteſt, quod Gemmmæ quædam, & herbæ miras, & magnas habent virtutes, & impreſſionem cauſant in animas rationales, ſicut in Libris de proprietatibus rerum deſcribitur: per quarum etiam allationẽ, atque præſentiam dæmones ab obſeſſis recedunt: Quod tamen aliqui dicunt Dæmones facere ſponte, & ficte, vt teneant homines in errore; hæc ille, & ego *in orat. de B. Virg. quæ ad Meſſanẽſes Epiſtolam ſcripſit* prope finem hac de re plura adnotabam, præcipue ex Zacharia Babylonio, qui ad Mitridatem Pōti Regem ſcribit, *Magnam vim, & FATA HVMANA LAPIDIBVS ineſſe*: ex Georgio Veneto, ac Alberto Magno, & tandem vanitati rem ſubiectam reieci; ſimulque ea quæ Pſellus *de Dæmonibus* prodit ex quodam Marco, qui Dæmones corporeos perhibet, ac gladijs timore perculſos, fictitia ſunt hæc antiquorum monumenta delirantium; ſimiliterque de *radice Boara* Salomonis ſcribit Ioſephus lib. 7. bel. iud. c. 23. de *Verbaſco* Apuleius plura refert, herbaſque aduerſus Faunos decantant, quod irridet D. Auguſtinus lib. 4. ad Marcellinum c. 9. vbi ait, *Mulieri fœtæ poſt partum tres Deos cuſtodes commemorant adhiberi, ne Siluanus Deus per noctem ingrediatur, & vexet, eorumque cuſtodum ſignificandorum cauſa tres homines noctu circumire limina domus, & primo limen ſecuri ferire, poſtea pilo, tertio deuerrere ſcopis, vt his datis culturæ ſignis Deus Siluanus prohibeatur intrare*: hactenus ille in Gentilium credulitatem.

236 Dicendum ergo nō fumum Dæmones exterruiſſe, ſed Angelum illos annuente Deo eieciſſe, & forſan illa cordis ſuffitione adhibita *ad humiliandam ſuperbiam Dæmonis* vt pluribus docet Carthuſianus. Cæterum vide Guilhelmum Pariſienſem in lib. de Vniuerſo.

DE

Digitized by Google

DE IONA ET CETO.

CAPVT DECIMVMTERTIVM.

EVſebius eximius ſcripturarum anteſigna- 237
nus in Chrō. oracula Ionæ recenſet an.m. 4400. ſub Proca Syluio latinorum Rege, Auentini filio, & Arbace Medo Sardanapali interfectore Aſsyriorum Principe, ac Azaria Rege Iudà, eo quo tempore Hieroboam impius regnabat in Iſrael, quod Clemens Alex. Strom. l. 1. Hieronimus in Ionam, & Ioſephus lib. 9. antiq. ca. 11. tradunt. tunc gentium crimina crebris cumulata impietatibus Deum compuliſſe ad Ionæ vaticinium, ſcribit Auguſtinus ad Marc. lib. 18. enimuero Sardanapalus xxxvi. Aſsyriorum Rex Tharſo, & Anchiale conſtructis vrbibus, teſte Euſebio, tandem cæſus ab Arbace Medo, Aſsyrium Regnum, quod à Nino cœperat imperans an. 1240. ſubuertit; & apud Latium Amulius Numitorem fratrem expellere natu maiorem auſus, vt ſcribit Vannonius, & Val. Antias, vindicias à ſuperis concitauit.

Ideo, *factum eſt Verbum Domini ad Ionam filium* 238
Amathi dicens, ſurge, & vade in Niniuen Ciuitatem grandem, & prædica in ea, quia aſcendit malitia eius coram me; familiarem hunc ſibi profetarū contubernio delegerat Deus; namque non deſunt, qui Abdiæ filium dicant, imo Lyra in 4. Reg. c. 4. hunc Sareptanæ mulieris coniugem fuiſſe, omnium Hebræorum, ac Latinorum conſenſu tradit; cuius filium Elias reuocauit ab orco; quod & Abulenſis in c. 15. 4. Reg. q. 31. refert; nec Hieronimus improbat. itaque filium Sareptanæ Ionam faciunt D. Epiphanius, Dorothæus in Synopſi, & Chronicum Alexandrinum, cæterique quamplures, inter quos D. Dio-

Dio-

Dionyſ. Carth. eſſe communem ſententiam fatetur, & ſequitur, licet recentiores forſan decepti falſo annorum calculo contrarium demoſtrent, & ea quam non cauent numerorum ambage irretiti deſipiunt. At notandum cum Ruperto, Gethęum fuiſſe Ionã, non ex Geth. quæ eſt Opher in ſorte tribus Zabulõ inter Sephorim, & Tiberiadem iuxta Eleutheropolim; ſed Philiſtæum oriundum, iudæam inde petijſſe, quod omnium argumenta confodit.

239 Vocatus, renuit vaticiniorum oracula fundere, *& ſurrexit vt fugeret in Tharſis à facie Domini*, timuit vir religione præditus Regem Aſsyriorum increpare, inquit Iſidorus, & Lyra, & R. Dauid Kimhi, & ideo fugit; at fugiens, ait Carthuſianus, iuxta Hieronimi ſententiam, *imitatus eſt Cain, qui fugit à facie Domini*; ſed excuſandus, primò: quia *Scit propheta S. ſibi Spiritu ſuggerente*, ſcribit Hieronimus, *quod pœnitentia gentium ſit ruina Iudæorum, idcirco AMATOR PATRIAE SVAE, non tã ſaluti inuidet Niniuitæ, quã nõ vult perire populum ſuum.* quod Nazianzenus in Apolog. effert, vel timuit ne miſerator Dominus parceret pœnitenti, & ipſe nugator videretur, vt Athanaſius, & Theodoretus præſtant; & ſic Aſsyrij in Iſrael arma ad vltionem ſumerent, dum à Iudæo peſsimum omen paſſi, delirarent ad preſtigiatoris, eiuſque patriæ exitium.

240 *Surrexit Ionas vt fugeret in Tharſis à facie Domini, & deſcendit in Ioppen, & inuenit Nauem euntem in Tharſis*; variè DD. locum expendunt, & vocis communem ſignificatum Tharſis ambages nectit; enim vero in Cant. vbi legimus *Manus eius tornatiles aureæ plenæ Hyacinthis*: lxx. & Ambroſius de obitu Valẽtini vertunt *plenæ Tharſis*. per quam D. Hieronimus epiſt. ad Marcel. *India regionem* indigitat: nam 3. Reg. & 2. Paral. legitur *Claſſis Salomonis cũ claſſe Hiram ſemel per tres annos ibat in Tharſis de-*

ferens inde aurum; & ſic Euſebius per Tharſis quæque prætioſa pendit: Aquila apud S. Hieronimum, & Symmachus *Hyacinthum*; Scol. *Chriſolithum*: lxx. Ezec. 10. 2. *Carbunculum*: quibus adde Richardum virum doctiſsimum, qui in Cantica plura expendit: & *Mare* pluribus ſignificaſſe demonſtrat: hinc Agellius, & Theophilactus per *Tharſis Cartaginem* intelligit vel Tunetum vrbes in Africa: Pineda l. 4. de reb. Sal. *Tarteſſum, & Bæticam* exponit, vir nempe Hiſpanus in Hiſpaniam Ionam fugientem facit; Ioſephus lib. 9. antiq. c. 11. *Tharſum Ciliciæ* vrbem deſcribit; quam Genebrardus ex Hieronimo, & Ioſepho originem à Tharſi filio Iauan duxiſſe contendit, ex eo nempe qui fuit Iaphet: ſed hæc antiquitatem ſapiunt, & fere omnes expoſitores conſentiunt mare vt ſic preſignaſſe; hinc puto forſan voluiſſe vltimas Oceani oras petere, & ob deſperationem, vt Itali dicunt *correre al mare alla peggio*: probatur ex ipſo Tharſis nomine. ſecundo quia quo tenderet ignorabat, ideo à nautis infra interrogatur, *Quo vadis?* præterea pſal. 42. *Conteres Naues Tharſis*: ſcilicet *Maris*. Hieronimus in 2. Iſaię inquit, *Hebræi putãt lingua propria ſua Tharſis Mare appellari*: quodnam mare? mare Mediterraneum, & mare Eoum, & Indicum, ait Genebrardus, quod ſæpe Rab. Selom. profitetur. & D. Chriſoſtomus, tandem Dion. Carthuſianus factum expendit dicens. *fugitiuus, & timidus non in certum locum, ſed quocumq; eum mare deferret intelligitur fugiſſe.*

Deſcendit in Ioppen: ſcilicet vt fugeret in Tharſis: 241
in Ioppen Iudææ ſinum deſcendit; Solinus Polyſt. c. 13. *Ioppe oppidum antiquiſſimum orbe toto, vtpote ante inundationem terrarum conditum*; quod expendit Adrichomius in deſc. ter. ſanct. *Ioppe, quę Iapho dicitur vrbs antiquiſſima à Iaphet filio Noe, ante diluuium condita, ſita ad mare in edito promõ-*

to-

Digitized by Google

torio ex quo Hieruſalem conſpici poteſt ; littore ſaxoſo , alto , & arduo , arce, ac mœnibus munita valde ; plura Pomp. Mela, Plinius , & Strabo.

242 *Deſcendit in Ioppen , & inuenit nauem euntem in Tharſis , & dedit Naulum eius , & deſcendit in eã , vt iret cum ea in Tharſis à facie Domini* ; quo pergis o Iona ? in intimis Deum præcordijs circumfers , & Deum fugis ? te miſerum ! audiamus , dum dormit ſopore graui Ionas , Gregorium emunctè euentus eius enarrantem l. 16. m. c. 12. *Prædicationis officium implere recuſauit , Nauim petijt , fugere in Tharſis elegit , ſed protinus tempeſtas exoritur , ſors mittitur , vt ſcilicet cognoſcatur cuius culpa mare turbetur : Ionas in culpa deprehenditur , In profundum mergitur , ſete Corbente deuoratur.* vere Seneca in Her. Fur.

Sequitur ſuperbos vltor à tergo Deus.

& alter inclamat , apud Geneb. in pſal. 138.

Quo fugis Encelade, quaſcumque aſcẽderis oras
Sub Ioue ſemper eris :

Vnde pſaltes ; *Quo ibo à ſpiritu tuo? ſi habitauero in extremis maris , illuc manus tua deducet me.* ; ſcilicet, ſi ab oriente peruaſero ; vſq. ad occidentem ; (vti Agellius ex lxx: & Hieronimus expendunt,) manus tua illuc me fugientem deducet ; idque Ouidius accinit ,

Nec violaſſe fidem tentantibus æquora prodeſt:
Perfidiæ pœnas exigit ille locus:

Seneca in Medea ,

Exigit pœnas mare prouocatum;

& infelix Dido fugientem Aeneam in 4. alloquitur

I ſequere Italiam ventis pete regna per vndas
Spero equidẽ medijs, (ſi quid pia Numina poſsũt)
Supplicia hauſurum ſcopulis ;

243 Mirum equidem , & inauditum inter nautas prodigiũ, quã plures vẽto dextero nauigabant rates, ſola

Ionæ

Ioñæ Nauis periclitabatur, ait Lyra, ex R. Selomone, & Teophilacto: hinc Hieronimus ait, *in trãquillitate tempeſtas oritur; nihil Deo aduerſante ſecurũ eſt. hos enim comites ſolet habere peccatum*; Tempeſtas vndique perſonabat naufragij exitium, & Ionas *graui ſopore* in ſinu nauis profundo dormiebat: ſomnus mortis imago, mortuam peccato animam deſignabat ideo naufragium, & turbines. nam Iamblichus in vita Pythag. c. 28. inquit Nauim cadauere onuſtam in Metapontio infeliciter adnauigaſſe: cur tanta calamitas? *Surge*, Iona, *qui dormis, & exurge à mortuis*; *Surge, & inuoca Deum tuum*.

Similiter poſt modum Chriſto edocente in Euangelio de Nauicula Petri legimus, quod ex Gloſſa diximus, aſſeritque Strabus, & Ambroſius l. 4. in Luc. inquit, *Non turbatur nauis, quæ Petrũ habet, turbatur illa quæ Iudam habet, & ſi multa ibi diſcipulorum merita nauigabant, tamen eam adhuc perfidia proditoris agitabat. Caueamus igitur perfidum, caueamus proditorem, ne per vnum plurimi fluctuemus*; Prodigi impietas famem in regione illa vegrãdi accerſiuit, ait Chriſologus, quod ad iuſtitiam Dei pertinet; adnotatque D. Dion. Carth. *Dominum ſupernaturaliter concitaſſe hanc commotionem, & tẽpeſtatem*: ſicut Ioſue 7. ob Achan furtum Cladem excitauit ad necem; 1. Reg. propter Ionathæ mel trophæum ab Iſdrael cecidit, ibid. c. 16. Saul inobedientia poſterorum ademit regnum. 244

Tandem excitant Ionam, vt ſimul cum ipſis oret; vltima, & ſecurior naufragij tabula Oratio cenſetur, docet enim D. Thom. 2. 2. q. 8. a. 2. *Orationes non eſſe ordinatas ad immutandam diuinam voluntatem, ſed quod noſtris precibus obtineatur, quod Deus diſpoſuit*: potentes nihilominus ſunt, & in ore Eliæ cœlum occluſerunt, & dicente Domino ad Moyſen Exod. 23. *Dimitte me, vt iraſcatur furor* 245

meus contra populum hunc: teſte Hieronimo *Dei potentiam impediebant ſerui præces:* hinc animaduerto Gentilium orationes, & ſi ad Deos, à Deo viuo, & vero exaudiri, nam inquit, *Clamauerunt viri ad Deum ſuum*, Dionyſ. Carth. *homines erant in naui diuerſorum rituum diuerſos Deos colentium: ſicque vnuſquiſque eorum inuocauit Deum ſuum, quamuis autem veritatem Dei ſummi ignorarent credebant tamen eſſe prouidentiam, & mundum inferiorem gubernari à Dijs, quorum auxilio æxtimabant mare poſſe ſedari.* hæc ille, & ex lxx. verſ. probat: niſi velis credere ob timorem prouidentiæ vnum, ac verum Numen cognouiſſe, cui poſtea victimas vouerunt, nam ſicut primos in orbe Deos fecit timor. *vt p. 1. in ap.* diximus. ita D. Thom. 3. p. q. 85. art. vlt. docet ſanctitatis principium eſſe timorem.

246 Itaque Deum orant, ſortes immittunt, & Ionæ facinus deprehendunt. quid facies miſer? tacebis forſan? nequaquam, imo intrepide vociferatur, *Tollite me, & mittite in mare, & ceſſabit mare à vobis*, D. Dionyſius Carth. *ex hoc patet conſtantia, & iuſtitia Ionæ, qui contra ſe ipſum tam promptum pronunciauit iudicium, maluitque ſubmergi, quam alios ſecum periclitari, paratus etiam mortem tollerare pro ſuo peccato ad ſatisfaciendum honori diuino*; hæc ille, & antea Hieronimus: *Prophetæ mens ſecura deſcribitur non tempeſtate, non periculis cõturbatur, eundem & in periculo, & in naufragio animum gerens.* vere ſapiens Propheta, nam teſte Plutarcho de Fort. Alexandri, *Philoſophi in hoc præſtant vulgo, quod iudicia habent in aduerſis rebus firma, & roborata*; quid Stoicorum paradoxa portendunt? Curtius Ionæ facinori præſtantiſſimo cedat, & gentilium ſuperbia Sanctorum pareat fortitudini; rebus omnibus, ac orbe ipſo inſigniori; Hiero-

Digitized by Google

ronimus; *animaduertenda eſt fugitiui noſtri magnanimitas, non tergiuerſatur, non diſſimulat, non negat, qui confeſſus fuerat de fuga pęnam libenter aſſumit, ſe cupiens perire, ne propter ſe, & cęteri pereant; etiã ad peccatum fugæ, alienæ quoq. periculum addatur necis*, de exhibitione eius ad mortem, vide quæ DD. docent, in 2. 2. D. Thom. q. 64. a. 5.

En finis, *Tulerunt eum, & miſerunt in mare*; 247
mira Dei bonitas! fugientem ſequitur, ne cadat, ne pereat. ideo, *Pręparauit Dominus PISCEM GRANDEM, vt deglutiret Ionam*; expoſitorum feruent oracula, & hunc, an illum piſcem indigitent arguunt, & tandem quamplures anonimum piſcem demonſtrant, imo Gentiles hiſtoriam derident, vt ſcribit Auguſt. t. 2. ep. 49. & Cyrillus idem inculcat; enimvero Dei omnipotentiam ignorantes delirant; præcipue cum eorum ſapientes Andromedæ, & Perſei fabularum inuolucris poſteritati velut arcanam ſignaſſent.

Sed vt *de PISCE* dicamus, eadem fere referunt 248
recentiores ſapientiſſimi, quorum nomina commẽdatur ab operum gloria; ſcilicet Ribera, Cornelius, Sanctius, à Caſtro Ieſuitarum columina, ſimulque Acoſta, & Arias Montanus: ex noſtris vero Agellius, & Areſius Epiſcopi præſtantiſſimi, & Nouariſius, ac Antonius Ruſtica viri in exponendis S. Scripturis celeberrimi; hinc Theophilactum arguunt, qui vertit, *Imperauit Deus BALAENAE magnæ, vt deglutiret Ionam*; idque Ceti nomine, quod animal cetaceum in genere denotat, ſicuti ex Aeliano, Feſto, & Athenæo paulò ante diximus; Secundo quia Rondeletius refert lib. 13. de piſcibus, Balænæ ventriculos, & gulam anguſtiores, quam vt hominem poſſent deglutire, nec earum magnitudo Theophilacto fauet, & ſi Strabo lib. 17. Plinius lib. 1. cap. 43. Solinus c. 39. portenta enarrent, ſimulque exa-

V 2 gera-

gerata Patrum enarratio apud Ambroſium, & Baſilium in Hexam. dum æqualia montibus corpora balænarum, Inſuliſque deſcribantur, nam fauces occluſæ ad deglutiendum viuum hominem non ſufficiunt. Reicitur ergo à Rondeletio communis concionatorum ſententia, ac patrum expenduntur oracula, balænam ſignaſſe ad vulgi capacitatem, dum grandem piſcem Balęnam eſtimant.

249 Et vt operi prætium faceret Rondeleſius piſcem Ionæ diuinat, LAMIAM, cuius in ventre integros homines Maſſiliæ, & Niceæ adinuentos enarrat: Rōdeletio fauent à Caſtro, & Aldrouandus lib. 3. & Pineda 4. de reb. Salom. c. 12. qui apud Cornelium *Lamiam* fuiſſe ſcribunt. imo Ruſtica noſter lect. 56. pluribus id docet.

250 At ſi lubet ex Bibriando nonnulla referre: Lamiā Thannin dixiſſe veteres compertum apud Geſnerū, & Aldrou. enim vero Bibriādi verba rem fuſe demōſtrant: *Thannim*, vel *Thannim* ebraica dictio Munſtero, eſt Drago, coluber, ſpecies quędam magni Serpentis marini, item Piſcis magnus, ſpecie ſerpentina, qui & Leuiathan, ſiue Cete, vt Kimhi exponit Ezech. 29. in plurali Thaninim, Geneſ. 1. & Thānot gen. fæm. Malach. c. 1. & Thannin Tren. 4. vbi interpres vertit *LAMIAE*: Dauid Kimhi author eſt in terra eſſe genus ſerpentium, in aquis vero piſces magni ſerpentibus aſſimiles. Hieron. Iſai. 17. *Cetum* interprætatur, & *Sirenas*, quas nos inquit aut Dœmones, aut monſtra quædam, vel certe Dragones magnos interpretati ſumus: qui criſtati ſunt, & volantes. lxx. ἐχῖνοι ideſt *Hericij*, Aquila, Symmachus, & Theodoretus *Sirenas* verterunt, ſignificātes vel beſtias aliquas eſſe, vel Dęmones, iuxta errorem gentilium dulce cantantes. & decipientes homines. eodem nomine inquit Aug. Stheucus vocātur Dragones terreſtres, atque marini, nec enim

Cete, & maximi piſces aliud in aquis ſunt quã Dragones, & Serpentes in terra: Geneſ. 1. Chaldæus Interp. habet *Tanianiah*, Arabs *Tananin*, Perſa *Agdehaan Leuiathan*, vel *Liuiathan*: Iob. 3. Abram-Ezra Leuiben Gerzon, & Moſes, & Prizol, & magiſtrorũ ſententia *ebel*, ideſt luctum interpretantur: vt tranſlatio Hieroſolimitana *Kina* ploratũ dicit *Liuiethah*: Hieronimus *Leuiathan*: lxx. μέγακῆτος. hoc eſt *Cetum ingentem*: Abraham-Ezra Iob 3. & pſal. 74. & 104. *Daggadol*, quod eſt *piſcis magnus*, ita & R. Moſes pſal. 74. comment. & Kimi *thannin gadol*, hoc eſt *Cetus magnus*: Iob. 40. belluam marinam aperte ſignificat.

Itaque ex ſupradictis quam difficultatibus plenũ ſit piſcis huiuſce nomen, ac fere arcanum vnuſquiſque cognoſcit. 251

Sed ego ſcripturæ inhęrere cenſum religionis exiſtimo, ideo *CETVM* fuiſſę lubenter adiudico, præcipue, quia à Caſtro cenſet Albertum, Ceti nomen à ceteris diuerſũ exhibuiſſe, vtpote piſcis miræ magnitudinis, nec officit Ariſtotelem, Galenum, Plinium, Feſtum, ac Iſidorum Ceti nomine plures innuiſſe, quibus vel vulgus, vel magnitudo belluæ idẽ præſtit nomen: ſicut Balænam fere omnes piſcem quem grandem videmus dicimus, & tamen balęnę nomẽ particulare aliquod animal denotat, quarum ſpecies, & ſi plures, non tamen officiunt ad particulare animal ſignandum. ſic plura Cetorum monſtra agnoſcimus, non ideo Cętum particulare animal haud cenſendum credo. hinc vt ad rem veniamus Alberti verba de anim. l. 24. adhibeo; *Cetus eſt maximus piſcium cognitorum, cuius fęmina Balæna vocatur. eſt autem hic piſcis multorum generum, quidam enim hirſuti ſunt, ijque maximi; alij coriũ habent planum minores: horum in noſtro mari genera duo viſuntur, vnum habet rictum oris vallatũ* 252

præ

præ grandibus, & longis dentibus, qui plerumque cubitales, aliquando duorum, aut trium, rariſſime quatuor cubitorum reperiuntur; præcipue vero canini duo cæteris longiores eminent, & ſunt ſubtus, ſicut cornu, inſtar Elephanti, vel apri dentium, qui culmi vocantur: comparati nimirum ad pugnam, & hoc quidē genus Ceti OS habet idoneum quo mādat, & comminuat cibum: Alterum noſtra memoria viſum os edentulum habet aptum dumtaxat ad ſugendum, vt murena, aliquanto minus priore, & multo ſuauiore carne; vtrumq. branchijs caret & ſpirat, ſicut Delphinus per cannam fiſtularem: vtriq. coriū ſuper oculos dēſum, & nigrum, oculi tanti, vt vnius oculi fouea, (ceu lacus quidam) homines quindecim large capiat, interdum viginti: oculis adiuncta ſunt additamenta ciliorum inſtar cornea longitudinis iix. pedum plus minus pro magnitudine piſcis horum ſingula figuram prope referunt magnæ falcis; ſunt autem numero ccl. ſuper oculum vnum, ac totidem ſuper alterum, pars ſingulorum latior radicē figit in coiro, anguſtior prominet, non rigent tamen, ſed iacent diſpoſita à radice oculi verſus tempora piſcis, ita vt appareat vnum os latum, ceu magnus quidam vannus, & vtitur eo piſcis ad operiendum oculum ſuum in magnis tempeſtatibus. OS HABET AMPLVM, & cum ſpirat eructat ex eo copioſam aquam, qua aliquando implet nauiculas, & ſubmergit, pinnas etiam magnas, & eas, quæ Delphinus ſpecie: caudam bifurcam, cuius latitudo eſt pluſquam xxiv. pedum; Coſtas autem habet curuas, & longas ad ſpiſſitudinem piſcis, magnitudine ſignorū in magnis domibus: Tigna autem voco ſuper quæ cōclauātur laquearia, quibus tegula domus affiguntur: Hūc piſcē ſcribūt veteres iv. iugera terræ occupare VENTRIS ſui latitudine, &c. hactenus ille dupplicem deſcripſit Cetum; eumque à cæteris alienum enarra-

rauit: ita vt non ſit Ceti nomen, tamquam pro magnis quibuſuis piſcibus genericum: quod ſcripturæ velut conſonum amplector, cæterum lector ſibi pro veritatis arcano conſulat.

Reſtat Gentilium fabula de Ceto Andromedæ à Perſeo ſtrenuè interfecto: rectè Clemens Alexādrinus Philoſophantes ex græcis *Hebraica veritatis fures* appellauit, nam teſte Euſebio l. 11. de præp. euang. c. 10. Platonicos ab Hebræis philoſophiā traduxiſſe compertum eſt, inclamatq; 9. in Apologetico Tertullianus c. 47. *Vnde hęc, oro vos, Philoſophis aut Poetis tam conſimilia? non niſi de noſtris ſacramentis*, & vt ſcias lector attende: de Andromeda Hyginus ſab. 64. ſic ſcribit, *Caſſiope filia ſua Andromedæ formam Nereidibus antepoſuit, ob id Neptunus expoſtulauit, vt Andromeda Cephai filia Ceto obijceretur, quæ cum eſſet obiecta Perſeus Mercurij talaribus volans eo dicitur veniſſe, & eam liberaſſe à periculo*. hæc ille. Ouidius metam. 4. Ceti aduentum, & mortem enarrat; *Vnda* 253

Inſonuit, veniensque immenſo bellua ponto
Imminet, & latum ſub pectore poſſidet æquor:
Conclamat Virgo, gemitus lugubris, & vna
Mater adeſt ambo miſeri, &c.

piſcis magnitudinem colligere quiſque peterit, à Coſta, quam M. Scaurus in ſua ædilitate ex Ioppe Iudeæ oppido tranſtulit, & teſte Plinio, Romę inter miracula monſtrum habuère: Lycophron etiam id cecinit, & Pomponius Mela ait, *Eſt Ioppe ante diluuium, vt ferunt, condita, vbi Cephea regnaſſe eo ſigno accolæ affirmant, quod titulum eius, fratriſque Phinei veteres quadam arę cum Religione plurima retinent; quin etiam rei celebratæ carminibus, ac fabulis, ſeruataque à Perſeo Andromedæ clarum veſtigium belluæ marinæ oſſa immania oſtentant*. nec aliter Solinus.

In-

254 Inſuper Cyrillus, & Theophilactus Herculem Ethnicos pro Iona coluiſſe teſtantur, dum Neptunus ob mercedem ad Laomedontis mœnia pactā, & impie ſibi, & Apollini retardatam Cetum peſtiferum immiſit; cuius lue oras, ac vrbes tabefactas perijſſe videntes, obtulerunt Heſionem Laomedotis filiam Ceto. at eius amore Hercules captus os Ceti ingreditur ac moſtrum oppugnat. Iſaacius Zezes Lycophronis Scol. inquit, *Accedens Cetus integrum hominem hiatu improbo deuorauit; manſit autem in ventre Ceti TRES DIES, vnde poſtea prodijt integer, & illeſus*. de Iona ſacer contextus, *Et erat Ionas in ventre Piſcis tribus diebus, & tribus noctibus.* figuram Saluatoris occluſus gerebat, vnde oraculū innotuit, Matt. 12. *Sicut fuit Ionas in ventre Ceti tribus diebus, & tribus noctibus, ſic erit filius hominis in corde terræ, &c.* de cuius triduo Lyranus mirifice diſſerit, docetque D. Thomas 3. p. q. 53. & D. Aug. l. 4. de Symb. ad Catechum. c. 6.

255 Hinc pro Coronide: paratum hunc piſcem à Deo Scriptura profert, *Præparauit Dominus piſcem grandem, vt deglutiret Ionam*. Hæbrei id factūm à conſtitutione mundi enarrant: Gen. 1. 21. *Creauit Deus Cete grandia*: Maſculum ſcilicet, & fœminam: de quibus RR. apud Lyranum dicunt, *Poſtquam Deus creauerat hanc ſpeciem in ſexu maſculino, & fœminino, occidit femellam ne multiplicarentur indiuidua, & reſeruauit ea iuſtis ad comedendum in futuro ſæculo*: maſculum vero cetum pręparauit ad Ionę pręſidium; quod allegoriam ſapit, ſicut R. Salomonis expenſio, *Prius abſortus fuit Ionas a piſce maſculo, in quo cum magis habitaret laxè, & ventris anguſtiæ illum non vrgerent ad orandum, iuſſit Dominus piſci maſculo, vt Ionam euomeret in os piſcis fęminæ prægnantis, in quo locum inuenit anguſtiorem, vtpote occupatum à fętu, & idcirco* *cla-*

clamare cæpit ad Dominum & orare; vtramque ſententiam velut delirantium quamplures premunt, ego altiorem ſecutus ſenſum, ne irriſor irridear, expendo: Occidit Deus Cetum ob electorum cibum, ſcilicet Leuiatham Dœmonem interfecit, vt iuſti epularentur & exultarēt in cōſpectu Dei;&Cetū Dœmones ſignaſſe diximus paulo ante; Maſculum vero Cetum reſeruauit, tentatorem, ſcilicet, ne electi torperent otio: ſicuti Philiſthæos hebræorum ſedibus intulit ad exercitium, vt tentarentur, & Deum agnoſcerent: Secundo; R. Salomon intellexit, præſſuram in ventre Ceti Ionam compuliſſe ad orandū, nam antea dormiebat ſopore graui: & ne vulgus arcana ſciret; fabularum nube veritatis lumen ſignabant. ſicut Aegyptij Hebręorum more Symbola, & hierog: euulgabant. ſi ergo non irridendus, qui in Serpente, & Accipitre Deum oſtentabat, neque Rabinorum expenſio.

Dicendum ex Theoph. Theod. Strabo, & Lyrano iuſſu Dei Cetum adfuiſſe, Carthuſianus autem ait, *Præparauit Dominus Piſcem, ideſt Cetum, poterat vtique Deus conſeruare vitam Ionæ extra ventrem Ceti in pelago, ſed ad figurandam Domini ſepulturā præparauit, vel de nouo CREAVIT, vel de alio loco ad nauem ducendo, quod forte miniſterio Angeli factum eſt, quamquam, & ſolo nutu Deus hoc potuit.* 256

Petes, an Cetus Ionam abſorbuit protinus è naui proiectum, an vero in Maris profundo demerſum? reſpondeo vtique in abiſſo iam fere demerſum. & patet ex Ionæ cantico ad Deum, *Proiecisti me in profundum in corde maris*, & denuo, *Abiſſus vallauit me, pelagus operuit caput meum*; quod Strabus in Gloſſa ratione firmat, *quia Balęna in profundo moratur*; exprimit vero Sulpitius Seuerus lib. 1. ſac. hiſt. *Ionas in profundum proiectus eſt, exceptuſque à Ceto marino monſtro*, quam veritatem antea profiteba- 257

tur Paulus Palacius, nec arbitror Hieronimi, ac Ruperti ſententiam extorquere, dum bis profundum petiiſſe, & demerſum, & in ceti aluo occulſum confiteor: cęterum Ribera incredibilem expenſionem hanc putat, & ſtupore quodammodo perculſus Palacium errantem arguit; at non eſt quod arguat, imo potius velut Helicen inuocet.

258 Concludamus ex Tertulliani calculo lib. de Reſur. c. 58. *Quod veſtimenta, & calciamenta filiorum Iſraelis quadraginta illis annis indetrita, & inobſoleta manſerunt; quod & in ipſis corporibus vnguiũ, & capillorum facilia crementa habilitatis, & dignitatis iuſtitia defixit; ne etiam enormitas corruptelæ deputaretur. Quod Babylonij ignes trium fratrum nec tiaras, nec Sarabaras, quamquam Iudæi aliena læſerunt, Quod Ionas deuoratus à bellua maris, in cuius aluo naufragia digerebantur triduo poſt incolumis expuitur. Quod hodie Henoc, & Elias iam æternitatis candidati immunitatem carnis ediſcunt, cui nam fidei teſtimonium ſignant, niſi qua credi oportet hæc futuræ integritatis eſſe documenta?* hactenus ille. vtinam poſt Ceti huius peſtiferi corporis naufragia cum iuſtis ad dexteram reſurgamus!

DE CHRISTO, ET APOSTOLIS, PISCATOribus, eorumque piſcatione.

CAPVT DECIMVMQVARTVM.

259 SApientiſſimi Creatoris vocem ſemel, iterumque ſuper aquas innotuiſſe Pſaltes accinit, *Vox Domini ſuper aquas, Deus maieſtatis intonuit; Dominus ſuper aquas multas*: pſalmi huius 28. canticum *Perfectionem eccleſiæ* exhibere Caſſiodorus docet, & Agellius *ad Dei filios* ſermonem refert; eoſque Chal-

dæus

dæus *Angelicos choros*: Rabbi Aben-Ezra *Cœlos*, *&* *Aſtra* nuncupat, ſicut Hieronimus *Principes, ac terræ proceres*; nihilominus Agellius Epiſcopus vbi ex Hebræo *filios Deorum* perhibet, inquit, *filios Deorum Chriſtianos poſſumus intelligere, Principum Apoſtolorum filios, ab illis per Euangelium genitos*; enim verò teſte Hugone Florido ſuper aquas intonuit, *dum ambulans iuxta mare Galileæ vidit duos fratres Simonem, qui vocatur Petrus, & Andream fratrem eius mittentes rete in mari (erant enim piſcatores) & ait illis venite poſt me, faciam vos fieri piſcatores hominum*: ergo ad Galileæ mare primum intonuit, & iterato, *Procedens inde vidit alios duos fratres Iacobum Zebedæi, & Ioannem fratrem eius in naui cum Zebedæo patre eorum reficientes retia ſua, & vocauit eos*: itaque relictis retibus, vt primum ſequuti ſunt Ieſum *Piſcatores hominum* facti ſunt.

Profundum vtique ſapientiæ monumentum venerantur Ambroſius, & Gregorius Pontifex Nazianzenus, imò plura vno eodemque facinore Sedulius lib. 260
2. obſeruat, & accinit,

Protinus ergo viros ex piſcatoribus aptos
Humanas piſcari animas, quæ lubrica mundi
Gaudia ſectantes, tamquam vaga cærula ponti
Cæca quæ præcipites tranant incerta profundi
Diſcipulos iubet eſſe ſuos, taleſque ſupernæ
Conciliat vitæ, quos non ventoſa loquendi
Gloria, nec vana de nobilitate ſuperbus
Sāguis alat, ſed fama tacens humilique refulgēs
Mente nitor Cœlo faciat de plebe propinquos:
Namque ſtulta potens elegit, & infima mundi
Fortia confundens Deus, & ſapientia perdens:

hactenus ille ex Paulo, vnde merito D. Baſilius Seleucienſis orat. 30. Apoſtolos ad Chriſtum inclamantes ſic facit, *Quid nos cum vndis colluctantes irrides?*

quid ridicularijs vocibus ærũnas noſtras ludificaris? victum per mare quærentes cernis, ipſaq. ars, quam deſpicabiles ſimus prædicat, & dicis. Venite; faciam vos fieri piſcatores hominum? An diſrupta monſtrabimus retia, & populos ferarum inſtar adhamabimus? qua vſi lingua, quo orationis ornatu auditorũ irretiemus, an vocabulis Nautis Regum animos tractabimus? in Piſcium non hominum piſcatu artem exercuimus!

261 At iure mundi ſalutem piſcationis munere ſanxit; enimuero mare mundum hunc perhibuiſſe, & hominum monſtra demonſtrant. hinc Hieremias inquit, *Ecce ego mittam Piſcatores multos, dicit Dominus, & piſcabuntur eos*; oraculum ad Apoſtolos fertur ait Ambroſius lib. 6. Hex. & Tertullianus præuiſum facinus in Marcionem lib. 4. c. 9. verſat, *De tot generibus operum quid vtique ad piſcaturam reſpexit, vt ab illa in Apoſtolos ſumeret Simonem, & filios Zebedæi? non enim ſimplex factum videri poteſt de quo argumentum proceſſurum erat, dicens Petro trepidanti de copioſa indagine piſcium, ne time ab hinc enim homines eris capiens: hoc enim dicto intellectum illis ſuggerebat adimpletæ Prophetiæ ſe eũ eſſe, qui per Hieremiam pronunciarat, Ecce ego mittam Piſcatores, & piſcabuntur homines*; firmatque Auguſtinus lib. de vtil. ieiunij, dicens, *De abiſſo, & profundo maris ſuperſtitionis Idololatriæ credentes piſcati ſunt retibus fidei.*

262 Hinc Apoſtolorum acta recenſentur. *Venite*, inquit, *faciam vos fieri Piſcatores hominum: illi autẽ ſtatim relictis retibus, & patre ſecuti ſunt eum*: mirum equidem! præcipue dum teſte Gloſſa Interl. *erant reparantes retia ad lucrum*: rete reliquiſſe maximi rem ponderis arbitror, ſed quæ inſequenti maximopere facinori cedat; nam D. Thomas in Cat. ex Chriſoſtomo filiorum pietatem commendat dicens,

cens, *admiranda eſt eorum pietas,quia pauperes arte piſcatoria panes quærunt, & tamen ſenem patrem non derelinquunt*. ſecum habebant ſenem non ſolũ quia teſte Hugone Card. *Zebedæus ſenex tenebat remum*, ſed potius vti Chriſoſtomus ſcribit, *Patri ſuo ſuccurrebant, vt ſecum eum baiularent in naui,non vt ille iſtos adiuuaret in opere, ſed vt iſti illum conſolarentur ſua præſentia*:nec abeſt ab Euripidis mẽte in Heracl. vbi ait, *Iuſtum eſt vt parentes adiuuẽt liberi, & PATREM SENEM*: nihilominus pro Domino parẽtem ſenio collapſum, & rete relinquũt, eam ſeruantes charitatis regulam, quam D. Thomas 2. 2. q. 189. a. 6. docet; ideo miſerator Dominus dupplicia fidelibus reddidit, & teſte Chriſoſtomo in D. T.Cat. *Reliquerunt nauem vt fierent eccleſiaſticæ nauis Rectores*.& loco Zebedęi patris antiquum dierum, Deum patrem habuerunt; expendit hæc omnia Lyranus dicens; *Sed quæritur quomodo iſti fratres relicto patre ſecuti ſunt Ieſum? dicendum quod in eo erat virtus diuinitatis, & ideo ſicut poterat exterius vocare per vocem, ita poterat interius attrahere pro voluntate ſua per inſpirationem*.

Incipiunt miſteria iuxta *mare Galileæ*, quod ab Hugone, & Anſelmo Laud. in Gloſ. Interl. dicitur *Stagnum Geneſareth, Mare Thiberiadis, lacus Salinarum*. Cuius in littore inquit Carthuſ. *Sita erãt Capharnaum, Thiberias, Bethſaida, Corroſaim ciuitates pertinentes ad fines Zabulon, & Neptalim*, hinc maris nomina diuerſimode vulgarunt veteres; eſt enim Stagnum in Paleſtina, quod *Geneſaron* à Ioſepho lib. 13. antiq. dicitur; Plinio *Geneſara*, & *Tharichеum*, nec multum abeſt à Geneſar vnde nomen petit, ſicut Hegeſippus,& Iuſtinus ſcribunt;Hoc ſtagnum non ſemel quamplurimis nominibus fertur, adnotatque Abrahamus Ortelius in Theſ. Geogr. vbi ait, *Tybebiadis lacus D. Ioanni; Galileæ D. Mathæo,* 263

thæo; *quod eſt Stagnum Geneſareth*, *& Chinereth in ſacris Biblijs vocatur*: *Geneſera Solino*; Strabus Fuldenſis in c. 4. Matt. in tribu Zabulon hunc lacū indigitat, quem Lyranus ſic deſcribit; *Mare iſtud eſt quidam LACVS habens centum ſtadia longitudinis & xl. latitudiuis per quem tranſit Iordanis fluuius*; *vt dicit Hieronimus*; *dicitur autem mare ſecundum modum loquendi Hebraicum*, *in quo magna congregatio aquarum dicitur Mare*: *ſecundum illud Gen.* 1. *Congregationes aquarum appellauit maria*: *Vocatur etiam aliquando ſtagnum Geneſareth Luc.* 5. *dicitur etiam mare Galileæ*, *quia eſt in illa Regione*, *& mare Tyberiadis à Ciuitate Tyberiade ſita ſuper ipſum*: de Galilæa autem Paſchaſius Ratbertus lib. 3. in Matt. animaduertit, quod *Galilæa gentium ideo dicitur*, *quia duæ fuiſſe probantur*, *quarum vna confinis*, *ac vicina eſt Tyrijs*, *quæ hic gentium vocatur*, *vbi & Salomon xx. ciuitates donauit Hyrā Regi Tyri in ſorte tribus Neptalim*. *Altera dicitur circa Tiberiadem*, *& ſtagnū Genaſſar in tribu Zabulon*, *ſed in vtriſque dominū commoratum eſſe vicinitas earundem ciuitatum probat*; Gentium Galilæa vicina Tyrijs, & Sidonijs, & Phænicibus à gentibus multis habitabatur. altera in tribu Iſſachar, & Zabulon ſita erat prope Nazareth, cuius Herodes Antipas erat Tetrarcha: vide Adrichomium.

264 Vocauit itaque Dominus ambulans iuxta mare Galileæ diſcipulos retia concinnantes, & teſte Lyrano, licet primā vocationem immediate poſt baptiſmum Ioan. 1. referat; ſcribatque ſecundam in piſcium captura Lucas 5. hanc tertiam recenſentes perfectionis fuiſſe monumentum haud ignoramus; nam antea inquit Gloſſa Strabi, *iuxta Iordanem viſo Domino non ei inſeparabiliter adhæſerunt*, *ſed eum mirati ad propria ſunt reuerſi*.

Piſ-

Piſcatorem hinc *Ieſum* elicimus, ex eo quod Strabus Fuldenſis pendit cũ de domino ait, *PISCATVRVS per piſcatoria inambulat loca*; & poſt reſurrectionem Ioan. c. 21. piſcem ſuper prunas paraſſe Ieſum refert, de quo Cyrillus ait, *Piſcem vident ſuper poſitum; quem Chriſtus miraculoſe fuit piſcatus*: & licet ex nihilo factum Theophylactus, Euthymius, & Chriſoſtomus adiudicent, ſicut in quinque panum, duorumque piſcium multiplicatione plures teſtantur, nihilominus *Piſcatorem Ieſum* Apoſtolatus ad apicem piſcatores nuncupaſſe pie credendum eſt. præſtat hæc Gregorius Nazianzenus orat. 31. dicens *ſit PISCATOR & omnibus condeſcendit, vt è profundo piſcem extrahat, hominem nempe in fluxis rebus, & amaris vitæ huius procellis natitantem, & quod mirãdum eſt PISCATOR quidem in mari eſt, in terra vero PISCIS*: hactenus ille, cuius verba in Cat. lxv. Græc. PP. in c. 5. Luc. leguntur. 265

Hinc Petrus ad Chriſtum inquit, *Præceptor per totam noctem laborantes nihil cæpimus in verbo autem tuo laxabo rete*: nouerat iam preceptoris peritiam, qui præſtantiſſima piſcandi arte præditus imperabat, ideo ad ipſius oraculum retia fudit, & Cirillus Alexandrinus, quem refert Titus Boſtr. Epiſc. apud Gloſſam Strabi inquit, *Dominus per munia piſcatoria PISCATVR diſcipulos piſcatores, vt hinc diſcant voluntatem habere omnipotentem*; & vere Piſcatorem ſe exibuit, nam Petro prope littora expiſcanti, vbi teſte Oppiano, piſcium caritas, & ſaxa abundant, dixit *Duc in altum & laxate retia veſtra in capturam*: ac ſi diceret, in altum, ac profundum cor maris ducite ratem, ibique piſcium multitudinem retia comprehendent: audi Lyranũ; *duc in altum, hoc eſt ad locum aquæ magis profundum, qui eſt conuenientior ad piſcandum.* 266

Præceptum Domini humiliter ſecuti, *concluſerunt* 267

runt piſcium multitudinem copioſam: rumpebatur autem rete eorum, & annuerunt ſocijs, qui erant in alia naui, vt venirent, & adiuuarent eos. Euſebius ad Petri prædicationem miraculum verſat, & *piſcium venationem* innumerabilem tradit, in Cat. GG. PP. & lib. 3. hiſt. Eccleſ. Rumpebatur rete, at piſces nequaquam aufugiunt, enimuero inquit Strabus Fuldenſis, *Rumpitur rete pro multitudine piſcium, quia modo cum electis tot reprobi intrant, qui ipſam Eccleſiam hæreſibus ſcindant: Rumpitur rete, ſed non labitur piſcis, quia dominus ſuos ſeruat etiam inter perſequentium ſcandala;* Lyranus dupplex præ oculis miraculum ponit, *quia non ſolũ caperant magnam multitudinem piſcium ſupra modum ſolitum, & poſſibilem per vim humanam, ſed etiam illa multitudo tenebatur in rete rupto.*

268 At grande miſterium obliuioni haud ſignandum. Auctor Gloſſæ Moralis animaduertit, Matthæum Petri Cymbam deſcripſiſſe fluctuantem, Lucam vero piſcibus plenam, & cauſſam omnino refert, quia in illa quam Matthæus Petri recenſet erat proditor Iudas, nequaquam in altera quam Lucas perhibet, *Nauis Petri ſecundum Matthæum fluctuat, ſecundum Lucam repletur piſcibus. vt & principia fluctuantis Eccleſiæ, & poſteriora exuberantis agnoſcas: Non turbatur iſta quæ Petrum habet, turbatur illa, quæ Iudam habet, in vtramque tamen Petrus, ſed qui ſuis meritis firmus eſt turbatur alienis.*

269 Multiplex miraculorum ſeges ſemper piſcationis apoſtolicæ ſacramenta reſerat; itaque cum veniſſet Capharnaum inquit Matt. c. 17. 24. acceſſerunt ad Petrum, qui *didrachma* accipiebant, & dixerunt ei, Magiſter veſter non ſoluit didrachma: quo cognito magnifice Ieſus Petrum iuſſit piſcari vt ſolueret cenſum, *Vade ad mare, & mitte hamum, & eũ pi-*

Digitized by Google

piſcem, qui primus aſcenderit tolle, & aperto ore, eius inuenies ſtaterem, illum ſumens da eis pro me, & te; Capharnaum Galilææ vrbs principalis erat, & in ea commorabantur, qui pro Romanis quibus ſubiecta erat Iudęa tributa colligerent: pendebatque quilibet pater familias *Didrachma*, ideſt, dupplex *drachma* quæ eſt octaua pars vnciæ, & valet ſex obolos, obolus autem valet quantum vnus paruus turonenſis. hæc Lyranus ex Papia, & Iſidoro: cæterũ videndus Vitruuius lib. 3. c. 1. & Iulius Pollux qui eadem fere refert; hinc Alexander lib. 2. c. 20. ait *Drachma ex tribus ſcrupulis, hoc eſt decem, & octo ſiliquis conſtat*, & Siliqua teſte Budæo lib. de Aſſe, conſtat grana quatuor pondere: eſtque drachma 72. gran. ſed verum vt fatear, drachmarum multiplicia fuerunt genera, idque Pollux lib. 9. & Seruius docet, ſimulque Alexander, qui ait, ex drachmis aliquæ denos efficiunt aſſes, aliquarum duæ, & dimidiata integrum ſeſtertium: conſtititque drachmam Atticã, & argenteum denarium Romanum paris ęſtimationis fuiſſe, nummumque, drachma, & denarium idẽ valuiſſe: de qua Liuius dec. 4. l. 4. & Plinius lib. 21. c. 34. Dion. vero drachmas pro aſſibus accipit, centumque drachmas centum denarijs argenteis ęquari cenſuit, qui libram efficiunt, quod Plutarchus in Catone Maiore, & alij teſtati ſunt. Exijt ergo Petrus, & piſcem expiſcatus eſt ſtatere diuitem, *ex quo patet*, inquit Lyranus, *diuinitas eius, futura contingentia certitudinaliter prædicendo*; & forſan ad miraculum non refert, quia Piſces gemmas, aurumque retuliſſe quam ſæpe legimus; at non abſque omine, ideo ad Dei iuſſum rem verſat Sedulius lib. 3.

Rex etiam ſolus Regum, & Dominus Dominorũ
Non dedignatus Petro piſcante tributum
Soluere Cæſareum, medij de gurgite Ponti,
Hamum ferre iubet gerulum didragmatis aurei

Digitized by Google

Incola mox pelagi pendentia fila momordit
Iuſſa TRIBVTA ferēs, grauiorq. onerāte metallo
Vilis honor piſcis pretio maiore pependit.

pendit eleganter cenſum Paſchaſius Ratbertus lib. 8. in Matt. *In hoc miraculo mira Dei præſcientia, & mira magnitudo potentiæ declaratus, primum quod potuit prænoſcere, vt Deus, piſcem talem tãtumque eſſe in mari, & quod præcognouerit ſtaterem in ore habere, ſeu quia præparauit, vt ipſe primus occurreret: Vnde nec dubium, quod per ipſum ſtater in ore piſcis creatus eſt, & quod futurum erat ipſe loquendo fecit*. hactenus ille; cui aſſonat Gloſ. Interl.

270 Dupplex didrachma cenſum Cæſari ſoluit, nam *Stater* teſte Paſchaſio, *eſt ſiclus Sanctuarij viginti in ſe habens obolos: alij ſemiunciam eum eſſe dicunt, quem nos dupplicem didrachma eſſe interpretamur, vt pro duobus ſufficere poſſit*; hinc Alexander lib. 2. c. 20. *Apud Arabes Sextarius medium continet vnciæ: eſt enim nomen ponderis, qui à Græcis ſtater dicitur: is enim latinis ſemiunciam facit*; vide Budæũ lib. 5. de aſſe, & Priſcianum de menſuris: nam de ſtateris aureis Pollucem ſcripſiſſe lib. 9. c. 6. memini, quiq. mina commutabantur: argentei vero decẽ chryſium efficiebant.

271 Staterem in ore Chriſtus indigitat, at Iuuencus Preſbiter in c. 17. Matt. potius in aluo accinit,

Hæſerit & curuo, qui primus acumine piſcis
Huius pandatur ſciſſi penetralia ventris,
Illic inuento dupplex diſſolue tributum.

Poeta piſcis aluum non procul ab ore cantat; ſicut Olaus Magn. lib. 21. c. 25. piſcem refert, cuius *caput ventri coniunctum eſt*. & Ratberto aſſerente, *Stater in ore inuentus ſoliditas eſt fidei, quæ in confeſſione eſt, vt pro Petro, & pro Domino reddatur, ideſt pro Chriſto, & Eccleſia, quia per Petrum Eccleſia deſignatur, pro quibus duæ ſoluantur didrachma, quatuor*

Digitized by Google

tuor ſcilicet Euangelia, quæ de ore Chriſti manarũt, quæ ſunt quatuor drachmæ : hæc ille, & ſignificat ſacram doctrinam, quæ per confeſſionem fidei in ore habetur iuxta expenſionem D. Amb. ep. 1. Hilar. ſuper Matt. can. 17. Heſych. in leuit. 17. & Aug. in pſal: 237. obſigno hęc Strabi oraculo, *Dominus tantæ fuit paupertatis, vt vnde daret tributa non haberet. Iudas quidem communia in loculis habebat, ſed RES PAVPERVM in ſuos vſus conuertere nephas dixit, idipſum dans exemplum nobis*; hactenus Strabus in Gloſſa, quem Paſchaſius ſequitur.

Tandem Ioannes 21. Chriſtum Dominum piſcatorem refert, & Apoſtolos eadem inſudantes arte: enimvero viuens quos ad maris vocauit littora, poſt mortem reſurgens tanquam rete collegit, quod expendit D. Maximus hom. in ſer. 4. paſcal. hiſtoria hæc eſt; erant ſimul Simon Petrus, & Thomas, & Natanael, & filij Zebedæi cum alijs diſcipulis eius, *Aſcenderunt in nauem, & illa nocte nihil prendiderunt; mane autem iam facto ſtetit Ieſus in littore, non tamen cognouerunt diſcipuli, quia Ieſus eſt: dicit eis Ieſus, Pueri nunquid pulmentarium habetis? Reſponderunt ei, non: Dicit eis, mittite in dexterã nauigij rete, & inuenietis: miſerunt ergo, & iam non valebant illud trahere præ multitudine piſcium: dicit ergo diſcipulus ille quem diligebat Ieſus, Petro, Dominus eſt. Simon Petrus cum audiſſet quia dominus eſt, tunica ſuccinxit ſe (erat enim nudus,) & miſit ſe in mare*: alij autem nauigio venerunt, & viderunt prunas poſitas, & piſcem ſuper poſitum, & panem, traxerunt inde plenum rete cliii. piſcibus, & cum tanti eſſent non eſt ſciſſum rete. 272

In nocte nihil prendiderunt, *& hoc factum eſt*, ait Lyranus, *vt captio ſequens manifeſte miraculoſa appareret*; vel teſte Strabo in Gloſſa; *Nox erat ante aduentum Chriſti, in qua nullus ad perfectionem* 273

per legem venit: D. Macharius Archiep. in Cat. GG. PP. cap. 5. Luc. *ante Domini aduentum nox erat per vniuerſam vitam, & ignoratio Dei, quo tempore Prophetæ multum laborantes nullum Iudæorum ſermone ſuo flectere potuerunt, ſed nec gentilium, qui omnes praui piſces erant ac fugiebant*. vel vt Gloſſa Interl. in c. 5. Luc. Profetarum nomine loquitur, *per veterem legem laborãtes nullum duximus ad vitam:* & recte, nam Chriſtus eſt via, veritas eſt vita, cuius dum carnibus veſcimur vitam habemus. Laborabãt ſine Chriſto, qui eſt lux vera, & ideo in tenebris aerem verberabant, ipſe etenim dixit Ioan. 15. *ſine me nihil poteſtis facere.* ſic qui in peccatis laborant, poſt ſæculi huius noctem, *nihil inueniuntur viri diuitiarum in manibus ſuis*. at Petrus laborans per totam noctem nihil rete comprehendit, hoc fuit ad ſalutis incrementum, & vitam, quia labor ad Chriſtum, quem antea ductu Andreæ nouerat, eique non adhæſerat, compulit venire, audi D. Machariũ in Cat. GG. PP. *Gratias oportet agere Deo in omni euentu: Niſi nocturna præda Petro fuiſſet elapſa, nõ vtique diurnam adeptus eſſet*, ſcilicet hominum, quorum à Chriſto piſcator factus traxit multitudinẽ copioſiſſimam; & ſequitur, *Niſi Paulus ſenſibiliter fuiſſet excæcatus, ſpiritualiter non vidiſſet, niſi blaſphemia Stephanus calumniam ſuſtinuiſſet non vtique cœlis ipſis apertis Deum conſpexiſſet*; qua de re vide Primaſium in Apoc. Origenem, & Bernardum qui idipſum quam ſæpe promit.

374 *Mane autem iam facto ſtetit Ieſus in littore*. Lyranus, *non apparuit ſuper aquam, ſed in terra ſolida ad oſtendendum, quod amplius non erat cum eis in fluctibus vitæ corruptibilis*; imo recenti auroræ illuceſcente radio, aquarum fluctus calculis illudebat, ſicut quamplures dum littora calcant aſſolent lapillis infringere vndas. audi Nonnum Panapolitã

in

In Io.c.21. *Roſeis radijs quando caliginem ſcidit aurora, Chriſtus pulchros habentia Calculos iuxta littora ſtabat Ponti, matutinum veſtigium mouens præſens ad aſſuetum mare*; hæc ſunt eius deliciæ cũ filijs hominum.

Ipſos interrogat, & ſimul omnipotens iubet, *Mittite in dexteram nauigij rete, & inuenietis*, locus haud diſtat ab omine, de quo Lipſius elect. l. 2. c. 2. aduerſus Io. Garopium Becanum contendit, quia in ſua *Hermatena* de loco dextro, & ſiniſtro huic calculum adiecit album. inuenerũt etenim cliii. piſces, quorum numero, teſte Hieronimo, piſcium ſpecies reſpondent, & electorum multitudo, quam dinumerare nemo poteſt: enimvero per Dexterã plura Nebriſſenſis in 1. quinquagena c. 39. & Plutarchus lib. 2. de plac. c. 10. inquit, *Pythagoras, Plato, & Ariſtoteles DEXTERAS MVNDI oriẽtales dixere, à quibus initium motus: ſiniſtras quæ ad occaſum*; itaque Rete in dexteram mittere, fuit ad Orientalem plagam piſcari. & ſi Varro lib. 6. l. l. Auguribus *dextram cœli ab occaſu* Hetruſcorum diſciplinam ſecutis demonſtret; quod Tullius de diuinatione l. 2. ex Ennio, & Homero vulgat: nihilominus animaduertit dicens. *Non ignoro, quæ bona ſint ſiniſtra nos dicere, etiam ſi dextrà ſint; ſed certe noſtri ſiniſtrum nominauere, externiq. dextrum, quia dextrum plerumque melius videbatur*. hæc ille, & oracula firmat; nam ſi Romani Occidentales cœlorum partes dixerunt vna cum Hetruſcorum Auguribus ſiniſtras, & ſiniſtra apud exteros dexterã erant, certe omnium conſenſu rete ad dexteram miſſum Orientem reſpexit. 275

In hac dextera bonorum omniũ copia fertur. Cãt. 2. *Dextera illius amplexabitur me*: ſcilicet Theodoreto cum tribus PP. in cant. & Bernardo ſermon. 51. edocente, Sanctorum cumulata felicitas in cæ- 276

lis

lis indicitur, vnde Melliſluus Doctor, *Dextera illius, vt ſpero, amplexabitur me: promiſſio ſcilicet bonorũ, quæ à dextris collocati ſuſcipient, Regnum vtique Dei in ſæculo futuro.* Abbas VVolberus *Dextera Chriſti ſunt bona eius æternalia.* plura Giſlerius, quẽ vide: & Virgilius Aeneid. 6.

Hic locus eſt, partes, vbi ſe via findit in ambas
Dextera quæ Ditis magni ſub mœnia tendit;
Hac iter Elyſium nobis: at læua malorum
Exercet pœnas, & ad impia tartara mittit.

Ad dexteram, & Orientalem plagam, (quam sẽper Eccleſia vetus coluit, vti ex liturgia D. Baſilij,
277 Marci, & Io. Chriſoſt. colligitur, docetq. Clemens Alex. Strabus, Auguſtinus, & Origenes, quod Arnob. l. 4. adu. gentes, licet ſuperſtionem inculcet, non damnat;) rete mittunt, *& iam non valebant illud trahere præ multitudine piſcium.* numerum inſuper recenſentes cliii. prehẽdiſſe compertum eſt. Numerus arcano non caret: de quo nos alibi Deo annuente dicemus.

CVR DEVS AB ALTARI SVO PISCES repulit.

CAPVT DECIMVMQVINTVM.

278 NObilis quæſtio, quæ digna ſcitu quampluribus fertur apud ſcripturæ expoſitores, enim vero Leuit. c. 1. legalia vulgat Deus, & iubet ex armentis, & Auibus oblationum ſacra rite peragi. nihilominus Alcuinus *piſces ſacros* feris præſtantiores exhibet, & Auguſtinus, Ambroſius, ſimulq. Baſilius eorum præſtantiam in Hexamerone commendant: Hinc dicit Abulẽſis in Leuit. c. 1. q. 13. *De piſcibus inquiret aliquis, quare non immolabantur ſicut pecora, & aues? Quidam reſpõdent,*

dent, ideo eos non immolari, quia à quibuſdam Idololatris immolabantur hæc ille; & piſces Idolis immolaſſe gentiles ſupra memini, aſſeritque Athenęus lib. 7. ex Dorionis in lib. de piſcibus, & Hıropythi, ac Xenodoti ſententia;

Aduerſus hanc opinionem Toſtatus arguit, & eodem ſpiculo illam aſſerentes confodit: legimus namque Gentiles non ſolum piſces immolaſſe Idolis, ſed ex armentis pecora, & aues, erant etenim ſacra Lunæ Taurus, Iuroni Agna, Veneri Columba, Dianę Cerua, Marti Aues. Martialis lib. 9. epig. 32. 279

Dum comes Arctois hæreret Cæſaris armis
Vrbius hanc Marti pro duce vouit auem;

imo quia Aegyptij *Taurum, & oues* colebant, mactandos ſibi Creator inſtituit. vnde Abulenſis ait, *colebant Aegyptij Taurum, Ouem, & Capram, ideo Deus præcepit iſta ſibi immolari, vt intelligerent Hebræi, quod illa non erant Dij, cum ipſe faceret illas occidi*. & Exod. 8. inquit Moyſes *ſi mactauerimus ea quæ colunt Aegyptij, coram eis* oues ſcilicet, & vitulos, *lapidibus nos obruent*; Iuuenalis Aegyptiacam credulitatem pungit;

---- Lanatis animalibus abſtinet omnis
Menſa, nefas illic fœtum iugulare capellæ.

Itaque Deus, quæ Djis immolabantur, quæue Deorum cenſebant Numina iugulanda curabat, vt dum fato cederent Numina haud eſſe euulgarent.

Hinc Abulenſis ex Origene ſuam ſententiam præfert, *Quia Piſces raro adduci poterant viuentes ad Dominum, ideo non decebat de illis offerri*; Viua ad victimam animantia legebantur ait Lyranus, & quia Cain, quos de grege mortuos inuenit agnos impie obtulit *non reſpexit Dominus ad munera eius*. Inſuper obſeruo 1. Reg. Saul ſacrificaſſe, vt R. Abraham docet, ne mora Samuelis morientes afficeret victimas, & in Templo vendebantur oues, & boues, ne 280

iti-

itinere feſſa cum ad altare pergeret victima corrueret. Piſces, infelix animal, vt primum exiliunt è ſinu maris e moriuntur. quod agit Xenarchus in Purpura, & Antiphanes in Adulteris ait, *Nulla piſcibus miſerior eſt bellua, haud enim ſatis eſt, quod moriantur capti; & quod eorum, qui veſcuntur ſepelliãtur aluo. &c.* plura Athenæus lib. 6. nec deſunt, qui Tobiæ piſcem è Tigri protinus ſublatum palpitaſſe ad interitum dicant.

281 Sed per hanc reſponſionē Piſces ab altari expellere nequaquam omnino debebāt, nam inter amforas, vti apud Syros, poterant Sacerdotum ſolertia deferri, vt viui incenderentur ad aras; vel ſaltem illos alere, ſicut multos aluiſſe veteres ſupra fuſius ſcripſi, & addo Plinium lib. 31. c. 2. qui ait in Fonte Limyrę piſces enutriri, *& reſponſa ab his petunt incolæ cibo, quem rapiunt annuentes*; ergo ſi rerum omnium decimæ Deo debentur, piſcium quoq. oblationes debebantur cenſu, & impendio.

282 Ideo Abulenſis aliam adducit cauſam quam apprime laudo; *Quia piſces in poſſeſſione hominum non ſunt, non decuit eos præcipi immolari:* Erāt pro peccato, quæ offerebantur ad aras, & ne peccator difficultate irretiretur, quæue ad manus in armento erant, ſiue columbas, vel turtures domi incolas immolari iuſſit; Nam quoties, vel mare inſonat, vt Oppianus accinit, vel ventorum turbines vndas impellunt piſcatores nullatenus reptilia prehendunt, & quamplures Petrum per totam noctem laborantem nihil prehendiſſe ſcribunt, ob ventum validum, quo inſuflante poſtea demergebatur. Piſcatores in Rudente Plauti;

Cibum captamus è mari: ſin euentus non venit
Neq. quicquā captum eſt piſciū ſalſi, lautiq. puri
Domus redimus clāculum, dormimus in cęnati.

283 Tertio aliam cauſam addo, quam Hugo Floridus

vel

vel leuiter tangit, *Luxum*, ſcilicet excitare piſces: ideo ſapientum ſententia inuiſos nouimus. Plato in Phędone, nihil *naſci in mare Ioue dignum* edixit, & Zoroaſter vna cum magis aquatica noxia bonis genijs damnauit: nec malè Manilius eos qui Piſcium horoſcopum habuerint velut libidinoſos præſagit Aſtron. lib. 4.

Scilicet in Piſcem ſe ſe Cytherea nouauit
Cum Babylonicas ſubmerſa profugit ad vndas
Anguipedem alatos vngues Typhona ferentem,
Inſeruitq. ſuos ſquamoſis piſcibus IGNES.

quod Pierius lib. 31. verſat, accinitque Athenæus, quem vide.

Tandem animaduerto, Ethnicos ſacrarum cæremoniarum oracula ab hebræis tradita ſanxiſſe, vt nequaquam piſces ad ſacrificia pertinerent, docet hæc Porphyrius in Styge, & Sylla apud Plutarchum lib. 8. Sympoſ. q. 8. inquit *ex Pythagoricis nullum Piſcium immolari, nullo rem ſacram fieri*: de quo Theo grammaticus cauſam promit, *quia Mare abominant, vt alienum à nobis elementum*: Lucius vero potius ob neceſſitudinem dum piſces philoſophantium more *Silent*, ſiue vt denuo affatur Sylla, quia piſces non nocent hominum genus, neq. ab hominibus mactandi cenſebantur, quod Iamblichus docuit; At mentem Pythagoræ habeo, dum à *Melanuro abſtinendũ* dixit, & à cæteris, quos ſacrificaſſe veteres legimus. ne ſcilicet quiſque auderet ſacrificare ex piſcibus. 284

Sic concinnũt profana ſacris, & quæ à ſcripturarum fonte hauſerunt veteres mirifice commendarũt, & experimento didicimus optima quidem eſſe quæ ſcriptura, Domino præmonente, deſignat; idq. pluribus enarrat D. Auguſtinus ad Marcellinum; quem vide. 285

DE PISCIBVS, QVIBVS VESCI NON LICEbat Iudæis; expenditur locus Leuitici.

CAPVT DECIMVMSEXTVM.

286 POſtquam terreſtrium animalium carnibus vt veſcerentur indulſit Dominus, velut obſequij pignus, integras vngulas habentes, vel non ruminantes prohibuit, ne comederent; ſicque Lepores, Sues, & Chœrogryllos, quos *bericios* Albertus nuncupat, Theodoretus *berinacios*; ſiue potius *cuniculos*, vt ex hebræo prodit Lyranus, Iſraelitis vetitos fuiſſe nouimus, ita vt neq. eorum cadauera tangerent, quod infra teſte Rab. Selomone ſolis ſacerdotibus iniuctū fuit. Piſciū quoq. genera diuidit dicens: *Hæc ſunt quæ gignuntur in aquis, & veſci licitum eſt: omne quod habet PINNVLAS, & SQVAMAS tam in mari, quam in fluminibus, & ſtagnis comedetis, Quidquid autem ſquamas, & pinnulas nō habēt polluta erūt.* Leu. c. 11.

287 Pendit oraculum Lyranus, & ait, *Oſtendit quid ſit mundum, & immundum circa aquatica, & ponit circa hoc generalem regulam: ratio litteralis prædictorum eſt quia ſquamæ, & pinnnulæ in piſcibus sūt ſignum, quod carnes eorum non ſunt nimis humidæ, ſed complexionis temperatæ, & per conſequens magis ſanæ: Item quia piſcibus carentibus ſquamis & pinnulis vtebātur aliqui Idololatræ in SACRIFICIIS, & ALIIS MALEFICIIS.* hæc ille, & Aemylianus Apuleium accuſauit, velut magum, quia piſces exutos ſquamis cantaminibus euocabat, vnde in Apologia pro ſe ad Maximum inclamat, *Quis enim fādo audiuit ad maleficia magica DESQVAMMAri, & exdorſuari piſces ſolere?*

288 Quod autem de Pinnulis dixit, Ariſtoteles de part. anim.

anim. l. 4. c. 13. ſic philoſophatur: *Piſces cum ſua ſubſtantia ſanguinem habeant, & tamen natiles, nō greſſiles ſint PINNVLAS habent, vt nantes: pedibus carent, vt non pedeſtres, ſed aquatiles: pedum enim additio vtilis ad motum, qui in pedo, hoc eſt ſolo agatur, vnde & nomen inditum pedibus eſt. ad hęc fieri non poteſt, vt ſimul, & quaternas habeant pinnulas, & pedes, aut aliud eiuſmodi membrum cum ſanguinem habeant*; hæc ille, cui aſſonat Plinius lib. 9. c. 20. *Pinnarum fiunt diſcrimina, quæ pedum vice datæ ſunt piſcibus*. nec aliter Origenes in Leuit. & Pierius lib. 31. ex Adamantio, & Nazianzeno, per pinnatum piſcem in mortalitatis hoc mare, qui ad ſuperiora facile ſuſtolluntur expendit; per deſides, ac cęnoſos, vt ſunt Anguillæ, & Rhombi pinnulis carentes, qui terrena ſapiunt, & dum Spiritus fertur ſuper aquas, numquam attolluntur.

Squamæ autem obtegunt piſces, ac fortiores reddunt. ideo *ſuturam capitis*, Galenus, *ſquāmoſam* nuncupat, fitque ex quinque oſſibus, & ſi ſupra collum oſſa capitis omnia, apud Cælium lib. 13. c. 28. duodeuiginti enumerētur; hinc Galenus abſq. ſquamis *molles* vocat, vti Athenæus etiam quam ſæpe diuidit, ac præſtat hæc Ariſtoteles lib. 14. de part. anim. c. 14. *Cutis alijs ſquāmata (etenim ſquama prę rigiditate, tenuitateq. deſiſtens ſumma corporis occupat) alijs aſpera, vt Squatinæ, Raiæ, &c. alijs lenis, ſed pauciſſimis*, ſquama autem teguntur, *qui ouum aredinum pariunt*, ait Ariſtoteles h. a. l. 3. c. 10. explicat hæc lib. 6. c. 13. dicens, *Pariunt oua omnes, qui ſquamis teguntur, vt Lupus, Mugilis, Etelis, & qui candidi appellantur, & qui læues, prę ter quam anquilla: Ouum ipſum aredinum eſt, quod & ſi v. ero continetur tamen detectum, & per ſe ipſū conſtare videtur, quia tota vulua oris referta eſt*; hæc ille, Baſilius in Hexam. *Aqua ſuſceptum editum*

ouum animal prorſus nullo exhibito negotio facit. D. Ambroſius, *continuo tactu parentis animatum ouū cecidit, & piſcis exiuit.* naturā etenim cuncta prouidens tegmenta aquatilium largita eſt, quæ Plinius lib. 9 c. 12. enarrat; *Alia corio, & pilis teguntur, vt Vituli Hippopotami; alia corio tantum, vt Delphini; cortice, vt Teſtugines; ſilicum duritie, vt oſtreæ, & conchæ, cruſtis vt Locuſtę; cruſtis, & ſpinis, vt Echini; Squamis vt piſcis, aſpera cute, & ſquatina, qua lignum & ebora poliuntur. molli vt Murenę: alia nulla, vt Polypus.* & ex his omnibus ſquamoſos ſelegit tamquam puriores, qui dum pinnulis præſtant agilitate vigent.

290 At arcana Dei ſi perſcrutari licet, SS.Patrum monumētis ſuffulti miſteriorum rationes pertingemus: notandum ex Heſichio apud Hugonem Card. *Quidquid à Deo factum eſt in ipſa inſtitutionis auctoritate mundum eſt. In animalibus igitur pinguntur mores hominum, & actus, & voluntates ex quibus fiūt mundi, vel immundi.* Iſidorus apud Gloſſam ait, *In piſcibus, quicquid pinnulas, & ſquamas non habet abominabile eſt. aſpera pro mundis habentur: firmi, & graues hominum mores approbantur. qui ſine his ſunt immundi dicuntur, quibus leues, & lubrici, & æffeminati mores adijciuntur*; Itaq. per Originem ho. 8. in Leuit. ſquamoſi piſces, dicuntur homines, qui *ad ſuperiora aſcendunt*; Cyrillus Alexandrinus expendit homines *turpia aufugientes*: Gregorius, *in pinnatis piſcibus electæ animæ figurantur, quæ ſolæ in cœleſtis Eccleſiæ corpus tranſeunt*; Nam pinnulas non habent, ait Radulplus, qui inter ſæcularia verſantur; vel teſte Strabo, *qui verbo Dei ſquamas ignorantiæ non deponunt*; ſiue vt Rupertus ſcribit, Iudæos pungit in ſcripturarum aquis literæ limum euertentes.

291 *Quicquid pinnulas, & ſquamas non habet, eorum*

quæ

quæ in aquis mouentur, & viuunt abominabile vobis, execrandumque erit; Adamantius ad comminationem, ſimulq. monitum verſat, vt ſit maledictum trangredientibus iuſſa; Abulenſis vero ad omninodam abominationem ex præcordijs innatam pendit, vt ne ad illa aquatilium genera reſpiciant; ſenſum arbitror poſſe deduci, ex eo quod Aegiptij mare *profanum* arbitrabantur; *atque abominabile, & pollutum*, vt ſcribit Pierius lib. 31. idq; Platonis, & Zoroaſtri oraculo; ſecus vero nonnulli ſanctum expendebant mare, veluti locupletis purificationis fontem. nam M. Tullius vbi rationes de parricidæ pœna commemorat, oratione pro Sex. Roſcio Amerino, ea potiſſimum de cauſa inſui reos culleo dicit, ne cum in flumen abiecti delati eſſent in mare ipſum polluerent, quo cætera, quæ violata ſunt expiari putantur. ſic Euripides Platonem ſecutus in Aegyptum, quum morbo quodam implicitus Sacerdotum ſuaſu ſe expiaſſet, incolumitati redditus eſt: probatque Pierius ex Ariſtofane, & Catullo, qui canit.

Quid ſcis quantum ſuſcipiat ſceleris?
Suſcipit, ò Gelli quantum non vltima Thetis,
Ne genitor Nympharum abluat Oceanus.

Itaque in mare profanum genus eſt piſcium omni lue peius, eſt & ſquammoſum longe purum: caueant illo abſque pinnulis veſci, ad hoc accedant, & exultent; Nouimus namque ex Diodoro, *Piſcem ſupra prunas ſquammoſum, pinnatumque repoſuiſſe Ieſum ad pulmentum Apoſtolorum*; & à Sagena ex omni genere piſcium congregante malos miſiſſe foras, velut abominabiles, cæteros ſelegiſſe ad conuiuium gloriæ, in qua fruemur, ac piſce veſcemur, vti ex Georgio Veneto diximus.

MI-

Digitized by Google

MISCELLA DE PISCIBVS QVORVM MEminit Scriptura.

CAPVT DECIMVMSEPTIMVM.

292 IMperium hominis præſtantiſſimum recenſet Ambroſius in Hexamerone ex Baſilio, cæteriſque ſcripturarum antesignanis; enimuero cum ad Dei ſimilitudinē factus coaluit, iure creaturarum omnium ſibi imperium vindicauit; Deo namque ſi dominari ſpectat, nequaquam procul ab homine eadem dominandi ratio nitet; Gennadius in C. Gr. PP. ait, *Hominem ad imaginem Dei eſſe hac ratione intelligendum eſt; Deus vniuerſorum prouidentiam habet, homo quoque ex his nonnullis prouidet; Deus inci rcũſcriptus eſt, & omnibus præſens adeſt: & homo per cogitationem vbicunque voluerit momento temporis præſto adeſt; Deum ſcimus vniuerſorum Regem eſſe; Homo quoque multarum rerum regnum tenet; Deus ita omnium iudex eſt, vt tamen nullius iudicio ſubiectus ſit, homo quoque iudiciaria poteſtate à Deo honeſtatus eſt*; Itaque Imperium quo in animalia præſtat homo ad Dei imaginem refertur, vti Chriſoſtomus, Beda, Auguſtinus, & D. Thomas docent: At primum hominis Principatum PISCES reſpexiſſe ex Gen. 1. compertum eſt, *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram, vt præſit piſcibus maris, & volatilibus cœli, & beſtijs vniuerſæ terræ*; ergo Dei iuſſu imperium maris obtinuit; & ideo vbi pauloante diximus Apoſtolos Dominum elegiſſe ad piſcium capturam, *Apoſtolos Deos* teſte Agellio nuncupauit pſaltes; & à Gregorio Pontifice Nazianzeno dicuntur *Theurgi Deos facientes*: & D. Maximus, qui Dionyſium Areop. ſequitur inquit,

Sunt

Sunt Theurgi quorum dignitas Deos quodammodo, ac Dei filios perficit; nec abeſt, qui accinit, *Ego dixi dij eſtis, & filij excelſi omnes* vere dij, quia Apoſtoli à Deo *Piſcatores hominum* facti, ab oceano ad mundum, à piſcibus imperium ad homines feliciter tranſtulerunt.

Creauit ergo Cete grandia, quæ & hominum dicauit imperio, idque Vielmius lect. 22. pluribus tradit, *Creauit Deus cete grandia vt intelligas hoc quoque genus aliquo vſui, & commoditati interdũ hominibus eſſe poſſe, quemadmodum Ionæ naufragium poſtea nos edocuit*; Chriſoſtomus hom. 7. *vt ſui ſpectaculo ſupereminentem opificis potentiam doceant*; ex quo Procopius addit, *vt nos inducerent in contemplationem miraculoſæ mundi creationis.* 293

Sed de Cetis dicendum. vulgata Hieronimi habet *Creauit Deus Cetegrandia*: Chaldaica *Colubros magnos* habet: Caietanus *Creauit Elohim Dragones grandes*. Nam Luſitano in Gen' animaduertente, dictio hebraica *Tanninim* proprie Dragones ſignificat, aut *ſerpentes magnos*, Deut. 32. *Venenũ Tanninim*, ideſt, *ſerpertum vinum eorum*. Hamerus *Hataninim* legit, vſurpantque hebræi hanc vocem tam in aquatilibus animantibus, quam in terreſtribus, quæ ſunt magnitudine, vel ſunt ſpecie aliqua prodigioſa, & ſtupenda. Iſaias *Sirenæ in delubris voluptatis*, hebr. *Ianim*; & alibi vbi lxx. *dragones* vertunt, hebr. *Ianim* habet; Rabanus in obſeru. hebraicis, *Vox hebræa Ianinim propriè ſignificat animalia illa oblonga, quæ præſeferunt formã ſerpentis*, *pſal.* 148. *Laudate Dominum de terra Dragones, & omnes abiſſi, accipitur pro animalibus aquatilibus immenſæ magnitudinis.* 294

De eorum magnitudine Baſilius ait, *Fecit Deus cete grandia, quia maximis mole corporis montibus æquantur, nam cum ad ſummam, aquæ ſuperficiem* 295

ena-

Digitized by Google

enatarint inſtar inſularum ſæpe numero apparent. Ambroſius cete deſcribit, velut *montes altiſſimos ſummis ad cœlum verticibus eminere*; eadem Procopius repetit, & Vielmius ex Plinio l. 32. & Theodoreto *vaſtiſſimas belluas* nuncupat, eaſque *Balænarum* nomine Rab. Selomon promit, quod Luſitanus in Geneſim negat. Proprie vero Iſidoro teſte etym. l. 12. c. 6. *Sunt ingentia genera belluarum, equalia montium corpora, qualis cetus excepit Ionam, cuius aluus erat inſtar inferni*; nec male Homerus, vt obſeruat Steuchus in Coſmopœia *Magnicetum pontum* dixit, ideſt vaſtum, latum. à belluarum vaſtitate; vide Martinengum.

296 Exodi 7. 18. dira in Aegyptios Moyſes dei afflatus Numine inclamat *Aqua fluminis vertetur in ſãguinem, Piſces, qui ſunt in fluuio morientur, & computreſcent aqua*, Gloſſa Int. pœnam vulgat ob paruulorum in flumine innocentium nece, *Vertetur in ſanguinem aqua, in qua enecauerunt paruulos Hebræorum, vt bibant ſanguinem, quem fuderunt*, nec aliter Lyranus, & vterq. ab Origene, qui ait, *Aqua fluminis vertitur in ſanguinem, cui hebræorum pueros tradiderant necandos, vt auctoribus ſceleris POCVLVM redderet ſanguinis, & cruorẽ polluti gurgitis, quem paricidali cæde maculauerant potando ſentirent*. Procopius vero ait, *Pœnæ, quæ primo irrogantur petuntur ab elemento aqueo, ſiquidem Aegyptij maximis, & diuinis honoribus coluerũt aquã, ſtatuentes ipſam eſſe principium vniuerſi*. hæc ille, & Taletis ſententiæ meminit; at non Moyſes manum extendit, ſed Aaron virgam tollit, & flumen percutit, percuſſumq. in cruorem vertitur. teſte Lyrano *Factum eſt hoc per manum Aaron, qui non erat ſuſpectus de arte magica apud Aegyptios ſicut Moyſes: Aliam cauſam aſſignant Iudæi. Quia Moyſes fuit SALVATVS, & extractus de flumine, ideo non debuit*

buit manu propria flumen percutere conuertendo in ſanguinem . tanti Deus, ac Dei homines gratitudinis cenſum perhibent .

Nili Piſces nonnullos recenſet Plinius lib. 5. c. 4. 297
& ſunt *Alabetæ , Coracini , Siluri, Crocodilus:* abundat Nilus , & piſcium veluti meſſem tradit; Aelianus de anim. l. 10. c. 43. *quum in Aegyptiorum agros Nilus redundat , tum Aegyptij ibi piſcantur vbi antea arationes eſſent, & nauibus ad fluuij acceſſionem accommodatis , præparatiſq. nauigant . poſtea vero quã Nilus redit ad ſe , atq. ad priſtinam modi rationem à natura ſibi attributam piſces à parentis fluuij deceſſu deſerti , & aqua deſtituti in breuibus limoſis ad prædam agricolis relinquuntur, atq. hæc piſcium Aegyptijs ceu MESSIS quædam eſt* ; tempus refert ex Herodoto , & Timæo Plinius l. c. *incipit creſcere luna noua , quæcumq. poſt ſolſtitium eſt : ſenſim, modiceq. Cancrum ſole tranſeunte , abundãtiſſime autem Leonem , & reſidet in Virgine , iiſdem quibus accreuit modis.*

Aquas Nili omnes fere commendant, ex Cælio li. 298
27. c. 6. animaduerto eius præſtãtiã, eſt enim *hauſtu ſuauis , mediocrem in aluo moram ducens, ſitim porro reſtinguit commode , nec frigida quidẽ, nullum inferens nocumentum* : Galenus , *Nilum ita laudo , vt bonitatis excellẽtia paucis admodum comparari fluminibus poſſit* . Plinius fœtum triplicare Aegyptias ob nili potum præſtat, quod alibi portentum: *Tergemino naſci certum eſt Oratiorum , Curiatiorumq. exemplo : ſupra inter oſtenta ducitur præter quam in Aegypto vbi fatifer potu Nilus* . hæc ille lib. 7. c. 3. enarratq. Seneca in qq. nattur. & Oneſicritus : quod Ariſtoteles moderatæ ſolis decoctioni tribuit ; & Auicenna ob curſus longitudinem , regionis nitorem , & immenſam fluminis molem, quod à meridie in ſeptentrionem deferatur , aquarum præſtantiam

verſat, apud Cælium. adde nullo turbine coinquinari, nec pluuijs, Tibullus ad Nilum,

Te propter nullos tellus tua poſtulat imbres
Arida, nec pluuio ſupplicat herba Ioui.

299 Sequitur ſacer contextus, *& computreſcent aquæ.* Iue hinc plurima peſtis exorta ad exitium graſſabatur; Plinius lib. 31. c. 4. *aliqui amnes imbre mutantur, ter accidit in Boſphoro, vt ſalſi deciderent, necarentq. frumenta: Toties & Nili rigua pluuia amara fecere MAGNA PESTILENTIA Aegypti*, ſi pluuiæ amaritudinem inducentes peſtilentiam excitarunt, quid cruor? *Dicunt hebrai, quod non omnes aquæ ægypti fuerunt conuerſa in ſanguinem, ſed ſola aqua fluminis, quæ inde manabat ad Riuos, & paludes*. hæc Lyranus: & ad illa ſcripturæ verba, *aqua verſa eſt in ſanguinem, & Piſces qui erant in flumine mortui ſunt, computruitq. fluuius*; inquit, *quia Piſces non poſſunt viuere in ſanguine: computruit fluuius, fætor enim intollerabilis exalabat inde propter mortem piſcium*; hanc pœnam recenſet Procopius apud Gloſam, *eo quod plurimum ſuo gaudebant, & triumphabāt flumine, quaſi ob id, nec cœlo, nec aqua profluente opus haberent*: quod & Gentiles annotabant, cum *Iouem Pluuium* nequaquam inuocaſſe occinunt.

300 Hanc plagam pſaltes decantat pſal. 104. 29. *Conuertit aquas eorum in ſanguinem, & occidit Piſces eorum*: Auctor grecus apud Agellium, piſces emortuos ad veritatem conuerſionis aquæ in ſanguinem præſtat, & Genebrardus, *Tempore Veris vertit aquas eorum tam marinas, & fluuiales, quam puteanas, fontanas, & alias in ſanguinem vt ſiti cruciarentur, & alijs aquæ vſibus priuarentur: PVTORE etiam, & LABE aquarum extinxit illorum piſces, vt cibi penuria laborarent: Nam ægyptus his magna ex parte viuit. Piſces eorum quibus veſcebantur ad*

de-

delicias, & gratias, ideſt nullo, vel vili pratio propter copiam, & multitudinem.

301 Hinc Num. 11. 5. manna nauſeati plorantes hebræi dicebant, *Quis dabit nobis ad veſcendum carnes? recordamur PISCIVM, quos comedebamus in Aegypto gratis*. Lyranus *piſces pro paruo pratio* in Aegypto habuiſſe expendit; carnes vero non pecorũ exoptaſſe, quæ ſecum habuiſſe infra c. 32. nouimus, licet ob auaritiam ſuis parcerent vt Lyra inquit, ſed potius piſcium. enimvero ex Plinio carnes piſcium nouimus, & probat Serarius in Tobia.

302 Cæterum Lorinus in Leuit. obſeruat, nullum eſſe apud hebræos nomen proprium piſcis, niſi quis Leuiathan excipiendum putet, de quo Iob. 40. 20. *an extrahere poteris Leuiathan hamo. & fune ligabis linguam eius?* ſed Leuiathan fictum ab hebræis nomen ad fabulas, vel alegorias compertum eſt. Ita teſte Alberto apud Dionyſium, *aſſerunt eſſe ſerpentẽ, ſeu Piſcem, qui circulo ſui corporis totum terra ambit globum, qui ſolem, & radios apprehendere nititur, atque vorare, ſicque ſolem in circuitu ſuo ſemper exagitat fugientem* : monſtrum expenditur ab Alberto, vt *partem ſenſitiuam* diaboli veneno corruptam denotet: Theodoretus pro Leuiathan *Diabolum* indigitat, docetque Abulenſis *Leuiathan aliquando eſſe commune nomen diaboli, aliquando vero nomen peculiare Principis dæmoniorum* : hæc ille ſuper Matt. 22. q. 61. ergo non ſunt hebræorum nugæ, quia in Apocalypſi, *mulierem ſole amictam* Drago peſſimum inferorum germen dum adoriri conabatur, cœlorum circulos complectens *tertiam partem ſtellarum* traxit.

303 Iſaiæ c. 34. 14. *& Occurrent Dæmonia Onocentauris, & Piloſus clamabit alter ad alterum, ibi cubauit LAMIA, & inuenit ſibi requiem*; & Tren. 4. *LAMIAE nudauernnt mammas ſuas*. Lamia piſcis

 mon-

Digitized by Google

monſtrum recenſetur haud abſimile cani, ſed vere Oppiano, & Athenæo diuerſum omnino deſcribitur: Ariſtophanes comicus *mammas* habere in pectore promit, eodem ſcilicet loco, quo ipſas homo obtinet, quod licet Niphius ex Ariſtotele impugnet, ſcripturæ oraculum firmat; Cælius lib. 29.c.6.inquit, *Sunt lamiæ in amorem, & Venerem procliues, & humanas carnes vehementer expetunt. Veneorumq; cupidine alliciunt multos, quos deglutiant mox*; at nonnulli terræ monſtrum perhibent, Dio Chriſoſtomus in Lybica ſcribit *eſſe feras muliebri facie etiam formoſa, VBBRIBVS quoque cum pectore ſpecioſiſſimis adeo vti nullo pictoris ingenio effingi queant, color ſpectatur præfloridus, ex oculis præcellens promicat gratia manſuetudini annexa: corporis reliqua ſquamis prædura, vt frangere non ſit: alis carent, ſicut voce, ſed ſibilum elidunt modo Dragonũ imagine quadam.* Sed ad veritatem rei demoſtrãdã, potius meretricium quæſtum oſtentaſſe, quam monſtra arbitror. nam Thebani in Demetrij obſequio Veneris lamiæ Templum excitarunt: erat enim teſte Aeliano var. h. l. 12. c. 9. *ambitioſè luxurioſus*, enarratque Alexander lib. 1. c. 24. *Demetrius tam inbeſauſtæ libidinis fuiſſe fertur, vt poſt poſitis armis, & omni apparatu belli contra Megarenſes Lamiæ proſtitutæ amore accenſus inſeruiret*; quod nequaquam Plutarchus in eius vita ſiluit, & Athenæus abundè.

LI-

LIBRI SECVNDI
DE VENATIONE
Pars Secunda
DE NATVRA PISCIVM, eorumque captura.

DE ORDINE QVEM SEQVIMVR in deſcribendis Piſcibus.

CAPVT PRIMVM.

Nouimus ſapientiſſimos veteres diuerſimodè piſcium claſſes diuiſiſſe; nonnullos ſanguine præditos, exangues cæteros, quod genus oſtreum, vel molle Ariſtoteles l. 2. h. an. c. 6. recenſuit. ad hæc Baſilius in Hex. aliud genus addit, & ait, *Aliud genus eorum eſt, quæ OSRACODERMA vocantur, qualia ſunt conchæ, pectines, limaces marini, ſtrombi, & oſtrearum diſcrimina numeroſa: aliud eorum quæ MALACOSTRACA vocantur, vt Locuſta, cancbri, cæteraque id genus finitima: aliud genus eorum eſt, quæ mollia nuncupantur vt polybi, ſepia &c.* hinc inter philoſophātes præſtantiſſimi Philotimus in lib. de alim. Mneſithæus Athenienſis, ac Siphnius Diphilus de ægrotantium cibis, SAXATILES à PELAGICIS ſepoſuère,

Apu-

Digitized by Google

Apuleius ad Maximum in Apologia VIVIPAROS ab OVIPARIS ſelegit, quod Athæneus iu Sapientũ cœna lib. 8. apprime, emunctèq. perhibet, aſſeritque, *Maiorum piſcium genus à quibuſdam vocari SECTILE, ab alijs PELAGIVM, vt Auratam, Glaucũ, Pagrum, qui ſane difficile coquuntur, cocti vero, vberius alimentum exhibẽt: SQVAMMOSOS, quales Thynni ſunt, Thynnides, Scombri, Pagri, & eiuſmodi genus: SOLITARIOS, vt Congrum, & Carchariam, ſiue Lamiam ijs, qui gregatim capiuntur eſſe concoctu difficiliores. GREGATILES ob pinguedinem in cibos gratos eſſe, graues tamen, & concoctu difficiles, itaque eſſe ad ſalſamenta magis idoneos: Quæ piſcium genera δαρτά vocant, hi omnes carne molli ſunt, & laxa, alimentum humidum corpori præbent.* hactenus ille: ſed D. Ambroſius lib. 5. in Hex. c. 2. ad portentum omnipotentiæ animantium genera promit, dicens, *Numera ſi potes omnium piſcium genera vel minutorum, vel etiam maximorum: Sepias, polybos, lithoſtratos, carabos, cancros, & in his innumerabilia ſui generis. Quid dicam genera*
1 *ſerpentium Dragones, murænas, anguillas? nec prætermittam ſcorpios, ranas, teſtudines, muſtelas quoque, & Canes Marinos, vitulos, Cete immania, &c.*

2 Non defuit, qui FLVIATILES expẽderet, vti Auſonius in Moſella, Iuba de fluminibus Arabiæ; & Iouius recenter deſcripſit. Alij FOXILES cum Theophraſto, quem refert Plinius, recenſetque Seneca in qq. nat. inter quos Bellonius, Saluianus, Rondeletius, Maſſarius, Geſnerus, & Aldrouandus, cæterique quorum nomina immortalitatis plauſu feliciter commendata extolluntur; at vario vnuſquiſq. ordine: Saluianus, poſt *tabulas piſcatorias*, in quibus ſedula ſcripturientis ſolertia ingenium præſtat, à ſerpentibus prudenter ordiri inſtituit: Rondeletius ab *Aurata* notiſſimo, vt inquit, piſce, & forſan arbitror

boni

boni ominis ob aurum: Geſnerus literarum ordinē ſequitur, quem Dioſcoridis calculo reprehendit Rōdeletius, licet Galenus in tradĕtis ſimplicium facultatibus elementorum ſeriem habuerit. Geſnerus ergò centones ex Olai Magni, Iouij, ac prædictorum ſcriptis congeſſit, atq. corrollarijs quampluribus edidit; Tandem Aldrouandus concharū genus à cæteris ſegregans, egregio quodam ordine ab alijs dicta recenſuit, & fato communi litteratorum Reip. ſublatus potius ſchediaſmata, quam hiſtoriæ monumenta reliquit nihil enim,niſi dicta repetit.

Nouiſſimus & ipſe agredior opus omnimodæ difficultatis arduum, & ne inter Oceani fluctus abſq. Helice diſcrimina adoriar, Plinij nomenclatoris Piſcium Cynoſuram præ oculis ſequor; nempe lib. 33. c. 11. omnium animātium genera clxxvi. exhibet, & ſi lib. 9. c. 14. diuerſimode ſcribat; Hermolaus ad lineam reuocat, quia ex Ouidij Halieutica, quamplures enumerat, *quorum nomina apud neminem alium reperiuntur, ſed fortaſſis in Ponto naſcuntur, vbi id volumen ſupremis ſuis temporibus inchoauit*. ait Plinius. ideo Iſidorus Hiſpalenſis lib. 12. etym. c. 6. & Abulenſis ne ignota reptilium nomina perquirerent, libri ix, tenuère ſententiam: Plinius ſola nomina refert, ego Naturam, vires, & capturæ ſeriem; quæue à cæteris trita, velut triuijs digna omitto, & poſt aliorum ſcriptorum vberrimam meſſem, ſpicas ab oculi, vel calami ictu ſubductas, vt potui, apprime perquiſitas facili methodo lubenter offero. 3

Difficultates hac in re quam maximas auſpicor, enimvero ſi auctorum recenſeo latinorum ſiue græcorum oracula, adeſt Gregorius Pontifex Niſſenus, ſiue vt alij Baſilius, qui inclamat, *Quanquam vt ferunt in magnis piſcium gregibus numerum illorum exactè enunciant. quis item eorum,qui circa littora,* 4

ripaſq. ſiue, oras ſtudio conſenuère nobis horum hiſtoriam omnium exacte notam efficere poſſet? alia porro genera piſcium cognoſcunt, qui in Indico mari, alia, qui in Aegyptio ſinu piſcantur, alia Inſularum incolæ, alia Mauritani nouerunt. hæc ille, & optimè: nam dum ignorantur piſcium ſecla diuinatione vtimur, & numerum augemus iuxta antiquorum monumenta, quæ legimus. Hinc D. Hieronimus in c. 44. Ezech. eos qui de animantium ſcripſere naturis, qui Halieutica tam latino, quam græco didicere ſermone, affirmare docet, cliii. eſſe genera piſciū; Gyraldus Hieronimo plaudit, & Cōradus Rittershuſius in Oppianum, hæc ab Oppiano didiciſſe conſtāter deprehendit, hic namq. exploſis nonnullis, qui eiuſdem generis diuerſi haud ſunt ad cliii ſummā piſcium reuocat, idq; ex Gaza; ſicq; Petri Rete Ioan. 21. omnium piſcium genere plenum repletum eſſertur. Iſidorus inſuper Hiſpalenſis Epiſcopus l. 12. Orig. c. 6. præſto adeſt vt diſcrepet, & minuat dicēs, *Animalium omnium in aquis viuentium nomina cxliii.* vere ſiue Tzetzen, ſiue alium ceciniſſe ad Oppiani veſtibulum comperio.

Hinc omnium inſunt ſecla cuncta piſcium
Quæ qui coaceruauit, libriſque condidit
Labore diſcendi iuuentam adobruit.

5 Momos effugere haud ex animo cenſeo, enimuero Athenæus lib. 8. Deipnoſophorum, poſtquam Seplaſiarium allucinatum, vtpote Ariſtotelis aſſeclam arguit, Epicurum ſecutus ad Democritum de *Stagirita* inquit, *Demiror, qua tandem cura, ac diligentia, aut à quo Proteo, vel Nereo e profundo maris emergente didicerit, quid agant Piſces, quo pacto dormiant, quis illorum victus ſit, eiuſmodi namque ille conſcripſit, vt quod eſt apud Comicum, fatuis miracula, & portenta credantur.* hæc ille, nimis iniurioſe, & extra ſcribendi ſapientum morem; nam ne-

Digitized by Google

neque Eubulides, neque Cephiſiodorus centuriati in Ariſtotelē hoſtes etiam datis libellis, auſi ſunt quippiam ſimilis cenſuræ euulgare.

Ignota ſcribimus, teſtimonio illorum fræti, qui 6
maria retibus inquirunt: hinc Phædimus apud Plutarchum de ſolert.anim. Heracleū ſic alloquitur, *cum ob diſputationem hanc induciæ hodie omnibus in terra, marique verſantibus animalibus contingerint: non eſt tamen quod metuatis, vtar enim eo modice, neq; Philoſophorum opiniones, neque fabulas Aegyptiorum, aut Indorum teſte carentes; Aphrorumue narrationes adducens, ſed pauca eorum proferens, quæ vbique TESTES habent eos, qui mare exercent, vſuque fidem faciunt: quamquam terreſtrium quidē exemplorum nullum in occulto eſt; ſed aperte ſenſui cognitionem ſui præbent, MARE autem PAVCA, ET EXILIA PRAEBET, & ſuorum animalium plerorumque abſcondit ortus, nutritiones, inſidias, quas inuicem ſtruunt, & cauent.* itaque difficile argumentum præ manibus verſant, qui Piſcium naturam deſcribunt: præcipue Apuleius ſapiens periculum denarrat; dum in Aemylianum in Apologia inquit, *Memento de ſolis piſcibus hæc volumina à me conſcripta, qui eorum coitu progignantur, qui ex limo coaleſcant, quoties, & quid anni cuiuſq. eorum generis fœminæ ſubent, mares furiant, quibus membris, & cauſis diſcreuerit Natura VIVIPAROS eorum, & OVIPAROS, & ne operosè per omnium animalium genitus pergam deinde de differentia, & victu, & membris, & ætatibus ceteriſque plurimis, ſcitu quidem neceſſarijs, ſed in IVDICIO ALIENIS.* hactenus ille ad Maximum; & ingenue fatetur aliena in iudicio hæc eſſe, ſiue quia aliena ex Pōti ſtatione, ſiue aliorum oraculo, ſcripſit namque, iuxta Ariſtotelis, Theophraſti, Eudemi, & Lyconis monumenta, vel potius aliena ab hominum inſpectione,

dum terrena tantummodo animaduertimus. & verè Oppianus accinit,

-------- Sunt abdita nobis
Plurima mõſtra maris, quis poſſet nomina verſu
Edere? Quis ponti metas? quis nomina dicet?

7 Accipe ergo Lector quæ exhibeo, & vt faueas indulge: Piſces, quos tantum recenſet Plinius expenſos offero: ille nomina promit, naturam ego.

DE ARBORE MARIS BELLVA.

CAPVT SECVNDVM.

8 MOnſtrorum maximum in vaſtiſſimo Indorum Oceano Arborem Plinius refert lib. 9. c. 4. vbi ait, *in Gaditano Oceano Arbor in tantum vaſtis diſpanſa ramis, vt ex ea cauſa frętum numquam intraſſe credatur*. mirum equidem, cum Pomponius Mela lib. 1. frætum inter Abylam, & Calpen, vtrũq; columnas Herculis, iũctos olim perpetuo iugo Herculem diremiſſe, atque ita excluſum antea mole montium Oceanum, ad quæ nunc inundat admiſſum: frætum ſi Turanio Graccalæ, Tito Liuio, ac Nepoti Cornelio præſtandam adiudicamus fidem latè, fuſeque diruptum, ſciſſuram oſtentat, *qua irrumpẽs Oceanus*, Atlanticus ait Plinius lib. 3. *in maria interiora diffunditur: huic intranti dextera Aphrica eſt, læua Europa, inter has Aſia eſt; termini amnes Tanaes, & Nilus: quindecim M. pas; quas diximus, fauces Oceani patent, quinq. M. in latitudinem*; at Arbor introitum oceani, velut anguſtum, enormi vaſtitate ſecludit.

9 Pauca ſcriptores de Arbore ſcripſiſſe compertum eſt, imo potius nihil; at reor proculdubio Oneſicritũ,

&

& Orthagoram ipſam indigitaſſe apud Ellianum l. 17. c. 6. de an. *Apud Gedroſiam Indiæ regionẽ non ignobilem Cete longitudine dimidiati ſtadij, & latitudine pro rata longitudinis portione naſcitur: tantoque robore ſepta eſt, vt ſæpe cum naribus reſpirarint, tãtopere in ſublime marinos fluctus iactent, vt hæc imperitis maxime maris tempeſtates, ac turbines eſſe videantur.* hactenus ille, nec eſt de Phyſetere ſermo, quamuis ferè eadem Arrianus de exped. Alex. & Strabus ennarrent; nam corporis moles haud vtriſque conſona: & dimidiatum ſtadium, quamplures Phyſeteres componeret, vt de ipſa dicemus.

Maſſarius in Plinium ingenuè fatetur, à nemine hoc animal deſcriptum vidiſſe, forſan quia dum fratum non ingreditur inuiſum cenſeri præſtat, at ille dum philoſophatur, inquit, *de Gaditana arbore maxima Strabo meminit lib. 3. & de alijs marinis etiã arboribus, Plinius lib. 13. & Theophraſtus lib. 4. hiſt. plan.* ſed hæc non cohærent, nam de Arbore maris Beilua, non de planta agimus; Arbor noſtra pinnas ramorum more expandit, tanta ipſarum procerrimà magnitudinis mole, vt neque Geſneri iudicium, naturalium rerum ſcriptores admittant: ſcilicet Arborem eſſe, quam plerique Rotam nuncupant: quia Plinius vtrumque monſtrum recenſet, Rotam quaternis rotarum more diſtinctam radijs, Arborem vero ramis ingentibus præditam. 10

Forſan à vero non aberraſſet, qui Arborem à Turanio deſcriptam apud Plinium lib. 9. c. 5. in lancem vertiſſet: idque, niſallor, adiudico: enimvero ſcribit *expulſam Belluã in Gaditana littora cuius inter pinnas duas vltimę caudæ cubita xvi. fuiſſent: dentes eiuſdem cxx. maximi dodrantium menſura, minimi ſemipedum*; in Gaditano Oceano temporum iniuria expulſam tradit, ergo extra fretum herculeum, Mediterraneum quamplurimis dictum, & in Oceano 11

eo quod montium latera haud ingreditur.

12 Capturam beſtiæ ignoramus, nec Alberti, ſiue Oppiani piſcationis inſtrumenta ad capturam arboris opportuna cenſemus. tempeſtate ad oras cõpulſa capitur; vel dum piſces inſequitur, incautæ aufugiẽtem ad ſcopulos, littoraq. prædam adoritur, ſaxorũ robore rumpitur.

DE PHYSETERE, PHYSSALO, PRISTE, & Serra.

CAPVT TERTIVM.

13 Simile, & forſan haud diuerſum Oceani monſtrum pluribus temporum varietate, vel inſpectione inſignitum nominibus adeſt; Plinius lib.9.c. 4. *in Gallico Oceano Phyſeter ingentis colũnæ modo ſe attollens, altioremq nauium velis diluuiem quandam eructant*: eamdemq. belluam in Perſico Oceano recenſent Strabus, & Arrianus, vterque ex Nearcho Alexandri Macedonis, expeditionis maritimæ Duce. enarratque Diodorus Siculus. Nomen à fiſtula præfert, qua inſufflando tempeſtates concitat, docetque ex Ariſtotele, & Aeliano Geſnerus. ideo ab Hermolao Barbaro *Flator* dicitur, ab Italis, teſte Iunio Medico, & præcipue Siculis, *Capo d'Oglio*: de Phyſethere nanque, ſi teſte Saluiano in tab. piſcat; ſcribit Aelianus lib. 12. c. 42. nouimus *Ceti huius adipem vnguentorum vſum præſtare*: & cum ad Meſſanæ fretum impelleretur, diſecta olei dedit quamplurimas mitretas.

14 Bellua pulmonum robore adinſtar follium abſortas tanto impetu aquas eructat, vt in mari ſimul cũ turbine naufragij portentum concitet, Seneca Lycophronem, ac Doſitheum ſecutus in Hippolyti fatum accinit;

En

-------- En totum mare
Immugit, omnes vndiq. ſcopuli aſtrepunt
Summum cacumen rorat expulſo ſalo
Spumat, vomitque vicibus alternis aquas:
Qualis per alta vehitur Oceani freta
FLVCTVS REFVNDENS; ore PHYSETER capax.
Inhorruit concuſſus vndarum globus. &c.

tempeſtatis naufragia non ventorum fragore, turbinum, aut tonitruorum impetu inſonuiſſe ad ſiderũ lapſum, animaduerto, ſed tantummodo à piſcis immanitate efflatam luem Tragicus oſtentat,

Cum ſubito vaſtum tumuit ex alto mare,
Creuitque in aſtra: nullus inſpirat ſalo
Ventus, quieti nulla pars cœli ſtrepit,
Placidumq. pelagus propria tempeſtas agit.

Aelianus l. 9. c. 49. inter Cetos eximiæ magnitu- 15
dinis *PHYSSALVM, & PRISTEM* enumerat; ſed Gillius in hiſt. anim. quam ab Aeliano excerptam edidit non *Phyſalum* ſed *Phyſeterem* vocat, & Geſnerus vtrumque vnum eſſe animal pendit, at tantæ magnitudinis vt ſtuporẽ vnico reflatu adducat; huc reſpexit Senecæ Scholiaſtes, qui ait, *Phyſeter bellua marina prægrãdis ex balenarum genere ore, maximo, dentibus ſerratis columnæ modo ſe attollens, & ex alto velis nauium diluuiem quandam infundens, earumq. alueos quandoquidem deprimens: eructat non ore, ſed fiſtulis quibuſdam in vertice prope oculos poſitis*; & addit ab Orca diſtinguitur, quia longior Phyſeter, & dorſuali ſpina caret. Oppianus lib. 2. Haeliut. *Phiſalum* nuncupat: vide Arrianum lib. rerum indicarum, qui de Phyſetere eſt intelligendus cum ſcribit, *Cete eſſe, quæ in mari voluntantia aquã ſurſum efflent*: Aelianum lib. 9. h. an. Plinium lib. 9. c. 4. Solinum in Polyh. VVoctonum l. 8. de differ. anim. hæc ille, & Phiſeterem a Phyſalo haud alienum putat. Phy-

16 Phyſalum ergo Oppianus *impetuoſum*, ſiue vt Lipſius *Ardentem* vocat. idq; ob vim belluæ, quæ ab Aeliano inter *eximiæ magnitudinis* belluas recenſetur, ita vt facile ſit ipſum cum Phyſetere confundere.

17 At Piſtrix, vt eadem cum Phyſethere, & Phyſalo ſit apud Geſnerum ignoro: præcipue dum Oppianus, Plinius, & Aelianus diuerſam demonſtrent; ſed multorũ vt rependamus oracula; Scholiaſten Doctũ Senecæ, centonem concinnatem audiamus. Priſtis ingens in Indico mari bellua piloſa parit animal, Plinius lib. 9. c.4. & 13. ſecundum quoſdam etiam *Serra* latine, vulgo *Niuella*, vel *Caldero*, vel *Malthe*: quod vltimum nomen Suidas nouit, *Priſten genus eſſe Ceti Marini, inexpugnabile, quod Malthe dicitur*; Quæri ſolet, quomodo ſcribendum? Nam in Sidonij libris modo *Piſtris*, modo *Piſtrix*, de Tritone,

——— *Iamque ſuam parcenti Piſtre flagellat.*

in Virgilij codicibus vtrumque inuenias: Pedo Albinouanus *piſtres* vocat; niſi legendum Priſtes Dan. Caiet hic cenſet pro fera *Piſtrix*, pro Naui Piſtris ſcribendum; obſeruo eleganter Sollium lib.4. ep.8. ad Euodium,

Piſtrigero quæ concha vehit Tritone Gytheren
Hac ſibi collata cedere non dubitet.

ad quæ Sauarus ait, vas genus eſſe, in quibus aquæ fundebantur, cum mulieres vultus elegantias, & ornatum quærerent, & eluerent faciem: Plautus in Rudente act. 3. ad Venerem, *te ex concha natam eſſe autumant, caue tu harum conchas ſpernas*: Gregor. Turõ. l. 1. de mir. c. 12. *Matrona cõchã argenteã præparat*. Paulinus l.4 de S. Martin.

Suſtentant vitreas criſtalla capacia Lymphas
Cumq. ipſa, & conchę ſpecies videatur & vndæ.

& luſit epigramma Lepido Claudianus de Concha, quam *priſtigeram* vocat, à *priſte*: cuius, vt alibi adnotabam meminit Cœlius lib. 27. c. 27. *inter pocula*

eſt

eſt Priſtis, prochyſtris, pruſias.

Animaduerto etiam *Priſtin Nauem*, tradit Higinus Fab. 227. & Virgilius 5. Aeneidos, 18

Velocem Mneſtheus agit acri remige Priſtin. ſcilicet Nauem Mneſthei ſimilem forma fuiſſe Priſti marinæ belluæ, Nauem Gyæ Chimeræ; Nauem Sergeſti Centauro: Nauem Cloanthi Scyllæ: vti Scaliger notat, plura apud Gyraldum, & in. 10. Virg. Auletō Tritonis inſigne nauem ducere canit. Seruius lib. 5. Aeneid. ſcribit *Priſtem* à ſectione dictum. ſane græcis πρίειν *ſecare* πρίσις, *ſectio* πρίστις, *ſector*: & hoc animal cōſtanter in græcorum libris Athenæi, Polycharmi, Epicharmi; Ariſtotelis, Polibij, Aeliani, Oppiani, Euſtathij, Suidæ πρίστις, & πρήστις, quod Quadrigarij apud Nonium, Valerij Flacci, & Plinij codicibus confirmatur; quare æxiſtimo latine huic feræ, non niſi *Priſtis* vel *Piſtricis* nomen conuenire; ſed de nomine ſatis. vide Adrianum Iunium l. 2. animadu. c. 13.

Belluæ immanitatem, & vires promit Seneca, ex Tauri ferociſſimo in Hippolytum impetu, quem præoccinit Publius Sulmonenſis Metam. lib. 15. 19

Cærulea Taurus colla ſublimis gerens
Erexit altam fronte viridanti iubam.
Stant hiſpidæ aures cornibus varius color,
Et quem feri dominator habuiſſet gregis,
Et quem ſub vndis natus; hinc flammam vomit,
Oculi hinc relucent; cærula inſignis nota
Opima Ceruix arduos tollit toros
Nareſque hiulcis hauſtibus patulæ fremunt:
Muſco tenaci pectus, ac palear viret,
Longum rubenti ſpargitur fuco latus.
Tum, ponè tergus vltima in monſtrum coit
Facies, & ingens bellua immenſam trahit
Squammoſa partem: talis extremo mari
PISTRIX citatas ſorbet, aut reddit rates.

nec

nec mirum, quia Plinius lib. 9. *Priſtes ducenum cubitorum* prodit. & cap. 4. *Maximum animal Indici maris*, nuucupat. Oppianus lib. 1. *Piſtricem cruentam* inter ferociſſimas enumerat. Aratus, quę Tullius vertit, monſtrum à Neptuno ob Caſſiope in Nereides contumaciam immiſſum Priſten decantat, *Andromedam tamen explorans fere quærere Piſtrix.* &c. Manilius Aſtronom. lib. 2.

---------- Iuxtaque relictam
Andromedam vaſtos metuentem Piſcis hiatus
Expoſitam ponto deflet, ſcopuliſque reuinctam.

& libro 5. de Andromedæ ortu, quæ Metonis ſæculo oriebatur à VI. Capricorni ad XXIX. Aquarij hor. 2. 50. non in principio Tauri, vt Bonincontrius à Scaligero reprehenſus ſcribit, nam neq. in finitore Romano locum habet.

Andromedæ ſequitur ſidus, quæ piſcibus ortis
Bis ſex in parteis cœlo venit aurea dextro,
Hanc quondam pœne, dirorum culpa parentum
Prodidit, infeſtus totis quum finibus omnis
Incubuit Pontus, timuit quum naufraga tellus,
Propoſita eſt merces, veſano dedere ponto
Andromedam teneros vt bellua manderet artus.

itaque vbique Ceti nomine Piſtricem intelligimus in Andromedæ Fabula. nam Feſtus Auienus nobilis Arati Interpres, Ciceronem ſecutus Piſtricem reponit ------ *Summa quæ lux Piſtrice coruſcat*; & denuo *Piſtrin Vndicolam*; quam Firmicus ὀρφὸν vocari ſcribit, ſed differe notat Scaliger, tantæ molis etiam partus portentum. nam teſte Ariſtotele de anim lib. *6.* c. 12. *non oua habere cernitur; ſed ſtatim fætum ex quo redacto informam animal conſtat, quemadmodum homo, & quadrupedes, quæ animal pariunt.*

20 Rondeletius Priſten deſcribit, *Indi cetaceum quẽdam piſcem norunt, quem Niuellam nonnulli appellant,*

Digitized by Google

lant, qui inſuauis eſt carne, & cibo inutilis; mirabili forma maxime ob noſtrum, quod valde longum eſt oſſeum, vtrinq. aculeatum raſtri modo figuraque; eius aculei validi ſunt, & Delphinorum dentibus ſimiles, ſed longiores: Os cui infixi ſunt, latum, tenue, cute aſpera cinerea; hactenus ille, & pergit *Priſten* eſſe belluam, quam Græci *Serram* dicunt, eoq. nomine Plinium, & Gazã priſten à ſecando dixiſſe. Seruius, *Priſtis à ſectione vndarum dicta eſt. Scindit enim mirum in modum fluctus propter tenuitatem.* Sed facile errant qui Virgilij locum expendunt: nã Poeta ſemper pro Priſtre Nauẽ deſcribit Aeneid. l. 3. v. 426. lib. 5. v. 154. 157. 185. & lib. 10. v. 116. & 112. de Tritone quem in Naui diximus. ergo Priſten à ſecando an dictum, vt in Serra ipſi videant. Nihilominus Plinius à Priſte Serram diuerſimode ſcribit, eamque D. Ambroſius lib. 5. Hexam. & c. 10. Greg. Niſſenus, inter animantia formidoloſa metuendaque recenſent.

Enimuero, *Serra dicta eſt quia ſerratam habet Criſtam, & ſubtus natans nauem ſecat, vt intran-* 21
te aqua homines aſtutia doloſa demergat, eorumque carnibus ſatietur. hæc Iſidorus, & antea Auctor de nat. rer. cum quo accinit Geſnerus, qui altiſſimas pinnas Serræ depromit. ijſque velificantem nauem inſequi, eleuatque pennas vt in contrarium nauis, & contra ventum teſte Alberto velificet, vbi autem cucurrerit ſtadijs xxx. vel xl. deficiens pennas contrahit; rem preſtant Phyſiologus, & Albertus. de Serræ roſtro quod à mercatoribus ab Indico, ac magno mari iſtuc affertur Bellonius ait, longitudinis interdum tricubitalis eſſe, ſeſquipedalis autẽ latitudinis, per medium plane cartilagineum, ac flexile: aſperiuſcula, eaque ſubcinericia cute contectum, ad cuius latera octo, & quinquaginta dentes prope modum oſſeos connumerare poſſis. ſed hęc

Bellonius non abſq. cenſore, nam Cardanus enſis
imagine cartilagineum quoddam in fronte referre
hunc piſcem ſcribit, palmorum quatuor longitudine
aut etiam amplius. Cluſius variat, & roſtrum circi-
ter tres digitos latum, vno latere albicans, cinereũ
alterum quatuor, & amplius dodrantes longum, v-
trinq. dentatum inſigniter dentibus xxII. ſed à Ce-
tacea Serra hunc differre arbitror. Geſnerus xxx.in-
ſtructum dentibus profert; Teuetus tripedale illud
deſcribit ad modum ſerræ ſpiculis munitum acutis,
& quatuor digitis latum.

22 Ignota ergo piſcis hæc genera, velut Aphrica ſem-
per miraculo noua portendit, ita & Indicum mare
belluas mirabili aſpectu ad littora oſtentat. nam Pa-
reus Serram à fronte porrectam, ceteri, veluti Xiphię,
ab ore gladium indigitant. dentes quamplures hic
ob belluæ magnitudinem obſeruat, & alij quam
paucos, vt ideo monſtra cenſeamus.

Omnium capturam balenarum more cenſeo, ſiue
23 potius, vti Teuetus aſſerit, per vim tempeſtatis ad
Oceani Atlantici plagas euectum ad littora eiectas
Serras vidiſſe: de Priſte, Phiſalo, & Phyſetere idem
adiudico, enimuero corporis immanitate dum pręſtant ait D. Baſilius hom. 7. in Hexam. in Atlantici maris ſinu alte verſantur, vt omnino oras effugiant. *Hæ tantę molis animantia, non in oris, nec in litoribus degere verſarique ſolent, ſed inhabitant mare quod Atlanticum nuncupatur*; Inſuper adde belluarum copia abiſſorum è latebris exeũte oriri procellarum naufragia: quod Plinius lib. 9 cap. 3. ſic refert. *In mari belluæ circa Solſtitia maxime viſũtur: tunc illi ruunt turbines: tunc imbres; tunc deiectæ, montium iugis procellæ ab imo vertunt maria, pulſataſque ex profundo belluas cum fluctibus volunt*. ergo cymbarum nulla nauigatio, ſed mare ipſum ad hominum oblectamentum belluas voluit ad

lit-

Digitized by Google

littora confractas ſaxorum ictibus; vt nonnulli ex oſſibus tecta contingnare valeant, & in domibus fores inferre, ſicuti Gedroſi, qui Arbin amnem ac colunt Alexandri Magni Claſſium profecto prodidere, & Plinius refert. alij oleum, teſte Erithræo, belluarum capitibus expreſſum inſumant, ſiue ipſarum adipe procul impendio vtantur.

DE BALAENIS.

CAPVT QVARTVM.

PLinius Balænam piſcis portentoſi genus enarrat, nam lib. 9. c. 2. *Maximum animal in Indico mari quaternum iugerum*, nuncupat, idemque c. 4. & 5. inquit, *Balanæ in noſtra maria penetrant, in Gaditano Oceano non ante brumam conſpici eas tradunt, condi autem æſtatis temporibus, in quodam ſinu placido, & capaci, mire gaudentes ibi parere.* animal parere docet Ariſtoteles l. 6. c. 12. h. an. ſequitur cum Orca pugnam enarrare, quam antea deſcripſiſſe memini; de eius reflatu ait, *Nauigium mergi vidimus reflatu belluæ oppletum vnda: Ora balęnę habent in frontibus, ideoque ſumma aqua adnatantes in ſublime nimbos efflant*. Iſidorus l. 12. orig. c. 6. rem firmat, *Balanæ ſunt immenſæ magnitudinis beſtiæ ab emittendo, & fundendo aquas vocatæ, cæteris enim beſtijs maris altius iaciunt vndas, Βάλλειν enim græce emittere dicitur*; hinc c. 13. *pilo veſtitum*, promit, *animal parere*: recte animal nam ſingulos pariunt. Ariſt. loc. cit. *Balæna vel binos complurimum magnaque ex parte, vel ſingulos procreant*; recte Aelianus lib. 5. c. 4. *Balæna quemadmodum Delphinus lac habet colore quamquam nigro non eſt, maxime tamen cyaneo conſpicitur: non branchijs, ſed fiſtu-*

24

la, (*ſic enim huius reſpirandi viam appellant.*) *Spiritum ducit, ſedes & commoratio huic eſt pelagus, nec extra hæc loca euagari ſolet*. an vero extra mare partum alat, ſicut de *Vitulo* Plinius ibid. c. 13. ſcribit, ignoro: corpertum autem habeo extra pelagus in arida ad Solem fricari. aſſerit pluribus Oppianus lib. 1. *Balenam immanem aiunt è mari prodire in terram, & in ſole apricari*. Aelianus l. 9. c. 50. *Balæna etiam è mari egreſſa ad ſolem ſe calefacit*. quid ſi fœtum educat? Hinc quæſtionem illam ſoluo, quomodo Cetus, ſiue Balæna, vti Theophilacto placet, (quamuis aliter me docuiſſe habes) Ionam ad litus emiſit? *Dixit Dominus piſci, & euomuit Ionam in aridam*. Ioſephus ait ad Euxinum Pontum, Ionam vomuiſſe, quem in Tharſis mare deglutiuerat, ipſumque per Heleſpontum, & Propontidem, in Euxinum mare, inde in Niniuen perueniſſe, nec fuit periculum exitij dum littus petiit, vt Propheta egrederetur, quia Balęnæ, Phocæ, Vituli, cæteræque belluæ iā cum mare procellis non inſonat exeunt in terram paſtæque radices fruticum remeant, inquit Plinius lib. 9. c. 4. ſecus ſi tempeſtate impellitur mare; & Ariſtoteles l. 8. h. an. c. 2. ſapienter differit, *Balænā nec terreſtre tantum, nec aquaticum animal facile dixerim: ſiquidem terreſtre, quod aerem recipit, aquatile ſecundum naturam; particeps namque eſt vtriuſque, cum & mare*
25 *accipiat redatq; per fiſtulam, & aerem per pulmonē.*

Grandem hanc belluam Albertus, Plinius, cæterique demonſtrant; & Oppianus lib. 5. Nauibus terrorem inferre canit.

Formidant etiam naues quando obuia cernunt
Talia monſtra maris ſulcantes marmor Iberū
Fluctibus heſperijs, vbi ſunt confinia magni
Oceani; fluctu deſerta ingentia cete.
Voluuntur pigre perituris nauibus æqua.

& Rab. Dauid ex Rab. Selomonis oraculo Scripturã earum magnitudinẽ oſtentaſſe tradit, cum inquit *Creauit Deus Cete grandia*: Cete inquit, non Balænas, quia non dum Adam animalibus nomina impoſuerat; igitur RR. ſententia tenet poſtmodum Adam etiam piſcium nomina nuncupaſſe, quod diſtat ab Iſidori aſſertione, hic namque lib. 12. orig. c. 6. inquit, *Pecoribus autem, & beſtijs, & volatilibus ante homines nomina impoſuerunt, quam piſcibus, quia prius viſa ſunt, & cognita; piſcium vero poſtea cognitis generibus nomina inſtituta ſunt, aut ex ſimilitudine, terreſtrium animalium, aut ex ſpecie propria ſiue moribus, ſeu colore, vel figura, aut ſexu*: at ſi *Cete grandia* Balenas dicimus, antiquorum profanorum ſententiæ ſileant, nec noſtra intereſt an Plinius, *Balænas quaternum iugerum* præſtet. enimuero SS. PP. portenta enarrant. Baſilius *inſtar inſularum enatantes* refert: Ambroſius, *grandia & infinitæ magnitudinis*, nuncupat: Procopius in Geneſim, *ob vaſtam molem montibus conferri* tradit: imo Lyranus hebræorum ſententia refert, *hoc genus piſcium incredibilis magnitudinis*. ac tantæ, teſte Abulenſe, *quod ſi multiplicata fuiſſent eorum indiuidua, deſtructa fuiſſent omnia indiuidua piſcium. & mare factum fuiſſet inauigabile.*

De Balenæ hebetudine, ac cæcitate diximus antea, deque Muſculo ad ipſius leuamen edito multorum oracula recenſuimus, & infra denuo. nunc audi Oppianum lib. 5. Halieut. 26

Põdere magnorum membrorum tarda ferũtur,
Et lente æquoreo circumuoluuntur in æſtu.
Hac ratione comes cunctis, ductorq. viarum
MVSCVLVS eſt paruus viſu, ſed corpore lõgo,
Et tenui cauda paulo ſemotus ab illo
Præcedit, monſtratque viam, ducitq. per æquor:
Hinc piſcem verò DVCTOREM nomine dicũt:

Hic

Hic comes eſt monſtro gratus, cuſtoſque fidelis.
Qua velit hunc ſequitur, ſolo confidit in iſto,
Huic fidam ſeruat mentem, propè porrigit artus
Longos, & caudam facilem, prope lumina ducit,
Qua cuncta oſtendit, fuerit ſi præda petenda
Siue malũ immineat, ſeu ſint vitãda propinqua
Huic vada commota demonſtrat ſingula cauda:
Ac moles oneroſa maris præcepta capellit,
Et multum ſocio gaudet comitata benigno.
Muſculus eſt cuſtos, auris, lumenq. natantis
Monſtri, quo cernit lymphas, quo cuncta tuetur,
Vtq. tueatur vitam ſibi ponit habenas.

27 Diximus etiam veteres Balęnam generice exhibuiſſe. Feſtus, *Balęnam belluam marinam ipſam dicunt eſſe Piſtricem, ipſam eſſe Cetum*: Ergo Cetus, & Balæna vulgo id ipsũ animal denotãt. vnde Oppiani carmen Lippi verſione Balænam emunctè effingit.

Plurima cæruleo ſunt Cete ingentia ponto
Quæ vaſtis membris immenſa mole mouentur,
Nec Ponti emergunt fluctu ſed pondere preſſa:
Et nimia grauitate colunt ſpelæa profunda:
Eſuriunt, rabiemque ferunt in pectore edendi
Indomitam, ventris ſemper trahit alta vorago:
Quæ menſura cibi, quæ poſſet copia tanta
Exaturare Chaos ventris, vel ora replere?

ob cibum ergo veniunt prope littora, vbi, teſte Ouidio, piſcium ſæpe copioſa ſecla viſuntur, & piſcatorum ſolertia hamum iecoris tauri contectum proiciunt, funemque vtribus alligatam emittunt, vt dum iecor bellua vorat hamum deglutiat, & pereat, ſicut paulo ante p. 1. l. 2. diximus.

28 Capturam aliam Oppianus verſat, eamque muſculi exitio, quod ſic eleganter accinit.

Paruus homo, atq; vafer poſtquã sũt põdere tãto
Cete ductorem piſcem compellit in hamum
Artibus allectum varijs, & fraude reuinctum,

Non

Non Ponti monſtrum viuo rectore domares:
Hoc interfecto caperes certamine paruo.
Non videt obſcuras vndas, pontique meatus:
Obuia non ponti valet euitare pericla,
Exors conſilij nullo ductore per vndas
Quo ducunt fluctus caligine fertur opaga
Obſcuros penetrans tractus, atque auia ponti.
Nam duce priuatus ſcopulos, & littora præceps
Offendit, tanta caligant lumina nocte.
Tunc animis properant piſcantũ robora prõptis
Ad predã, & diuos votis precibuſq. fatigãt, &c.

Tandem capiunt balænam in littoribus eiectam, dum tempeſtas turbinum pondere feruet. præſtat hæc Plinius lib. 9. c. 5. ex Turriano, & quampluribus.

Ex D. Iſidoro Hiſpalenſe lib. 12. etym. c. 6. hæc 29
habeo, *Muſculus eſt balenæ Maſculus, eius enim coitu concipere bellua hæc perhibetur, hinc, & Muſculi coclearum, quorum lacte concipiunt oſtrea.* Sed de hoc piſce infra fuſius dicendum reſtat.

DE TRITONVM: ET NEREIDVM, AC Hominum marinorum figuris.

CVPVT QVINTVM.

MOnſtrorum ponti miracula fidem ſuperant. 30
nihilominus iuxta ſcriptorum monumenta pluribus, qui ſcripturientis æuo ſuperſtites habebantur Plinius lib. 9. c. 5. perhibet. *Tiberio Principi nunciauit, Olyſſipponenſium legatio ob id miſſa viſum, auditumq. in quodam ſpecu concha canentem Tritonem, qua noſcitur forma;* de hac Aelianus lib. 13. c. 21. ſic ait, *Et ſi non admodum explicatam rationem ad demonſtrandam Tritonum formam piſcatores afferre poſſe dicuntur, ma-*

gna

gna tamen fama eſt in ſermone hominum ſane multorum, Cete quædam à capite ad medium corporis humanam ſpeciem, ſimilitudinemque gerẽtia in mari naſci; & Apollinis Didymæi oraculo id ipſum probat, qui *Tritonem maris monſtrum* accinit.

31 Hinc Demoſtratus in lib. de piſcatu, ait *Tritonem fictis, & pictis ſimilem eſſe*, nec mirum, ipſum ſpectaſſe in Oppido Tanagra refert: ſic Auletes in naui, teſte Seruio, Tritonem gerebat, quem Virgilius eleganter deſcribit,

It grauis Auletes centenaque arbore fluctum
Verberat aſſurgẽs: ſpumãt vnda marmore verſo:
Hunc vehit immanis Triton, & cærula Concha
Exterrens freta, cui laterum tenus hiſpida nãti
Frons hominem præfert in Priſtin deſinit aluus,
Spumea ſemifero ſub pectore murmurat vnda.

Lucanus lib. 9. Pharſaliæ,

——— Quem toto littore pontus
Audit ventoſa perflantem littora Concha.

denuo Virgilius lib. 6. ex Homero fingit Miſenum Eolidem, Hectoris comitem primùm, deinde illo ab Achille interfecto familiarem Aeneæ, cum Tritone de cantu contendiſſe, (& licet Miſeno non preſtantior alter, ære ciere viſos, Martemque accendere cantu) contentioniſq. præmium mortem ſuſtinuiſſe.

Sed tũ forte, caua dum perſonat æquora Cõcha
Demens, & cantu vocat in certamina Diuos,
Aemulus exceptum Triton (ſi credere dignũ eſt)
Inter ſaxa virum ſquamoſa immerſerat vnda.

32 De Tritonis figura Cælius l. 20. c. 14. ait, *Triton Neptuni filius eſt, ac Amphitrides, cuius ea viſebatur forma vti ſuperna vmbilico tenus hominem præferrent, inferna autem ad vræum Delphinem, vti foret plane Ichiocentaurus*: at Draconettũ Beniſacium virũ militiæ, ac nobilitatis præſtantia inſignẽ Tritonẽ, dum in Hiſpania militaret vidiſſe Marinum hominẽ

vultu,

vultu, & corpore prorſus humano, abſoluta ſimilitudine pubetenus, poſtremis vero in piſcem deſinẽtibus, in melle ex vltima Mauritania, & Oceani finibus ad Regulos pro monſtro allatum: Fuiſſe autem facie hominis vetuſti capillo, & barba hiſpido, atque hirto, colore cæruleo, ſtatura procera, & maiore humana: alij quoq. tenui cartilagine quibus marinos fluctus ſecabat, & membrana paſſim interlucẽte munitum: an hic cum viſo à Pauſania concinnat ingnoro. in Beoticis inquit, *Vidi Tritonem inter Romanorum Miracula! Capillos habent in capite inſtar ranularum paluſtrium: tum quia colore eis reſpondent, tum quia diſcernere pilum vnum ab alijs non poſſis; Reliquum corpus exiguis ſquamis horret, quæ duritia, & aſperitate limam referunt. Brãchias ſub auribus habent; nacum humano ſimilem: Os vero amplius, & Dentes ferinos: Oculi glauci mihi videntnr, Manus quoq. habent, ac Digitos, & Vngues coclearum operculis: ſub pectore, & ventre caudam pro pedibus habent, qualem delphini;* hæc ille quem veluti commentarijs illuſtrat Geſnerus, & expendit. at Rondeletius, quem in Nortuegia *Monachi* effigie præditum plures vidiſſe refert; *capite raſo, & leui*, ait, *humeros contegebat veluti monachorum cuculla: pinnas duas longas pro brachijs habebat, pars infima in caudam latam deſinebat; media multo erat latior ſagi militaris figura;* Piſcem monachum in mari Britanico verſari, ſcribit Albertus. Gisbertus Germanus Medicus de alio ſcribit, qui *Epiſcopi* tiaram in capite prelonga inſularum ſerie oſtẽtabat, quem Piſcem Epiſcopum dixerunt, dicaruntque Regi Poloniæ: ideo Aretius miræ eruditionis, Epiſcopus in Impreſia de Epiſcopo parum ſedulo, hunc piſcem effinxit lemmate addito *Speciem, non virtutem*: ex eo D. Pauli 2. ad Timot. 3. 5. *habentes ſpeciem, quidem pietatis, virtutem autem eius abnegantes*; at plura

Gillius, Bellonius, Geſnerus, & Rondeletius, quos vide.

33 Macrobius Tritones in Saturniæ ædis faſtigio Romanos appoſuiſſe tradit, qua de re *ſcripſi l. 1. de vrbe Roma*; erant omnes tubam perſonantes, ſicut de Tritonibus fictum eſſe declarat Pauſanias, & Papias, *Tritones ſunt Dij marini, qui dicuntur reſonare conchas marinas*; Pierius lib. 47. per hanc concham, ſiue Tritonis tubam *famam, & celebritatem ex hiſtoria* veteres ſignaſſe ſcribit. Ego nihilominus, quia Cælius, Alexander, Albertus, cæterique luxurioſum monſtrum Tritonem nuncupant, *Conchā inſonare* ad libidinis oſtentationem arbitror. Ideo Venerem in Concha decantabant veteres, & vt dixi ex Plauto in Rudentes *Te ex concha natam eſſe autumant*; imo Sidonius Apollinaris ab Euodio exoratus, vt carmina panderet, quæ poſſent aptari cōchæ, quam Reginæ Ragnaildæ dicauerat, eleganter cecinit.

34 *Piſtrigero, qua Cōcha vehit Tritone Cytheren, &c.* priſtigerum Tritonem ad inſtar Virgilij facit, eiuſque Concham Venerem trahere tanquam plauſtrum: Cur autem Tritonem inter Muſas Epicharmus in Hebes nuptijs ceciniſſet Pieri, Pimpleidoſque filiam, habes apud Suidam. enimuero, & ſi *Nouem Muſas* Heſiodus recenſuit, rationem expendunt Anaximāder Lampſacenus, Leophontes Hieracliopolita, Piſander Phyſicus, & Euximenes, qui ad plectrum, & cantum referunt, nec abſurdè, nam Romani, teſte Tullio, linguam Plæctrum, dentes vero cordas dixerunt: nec aliter Ambroſius in Hexam. & Tranquillus *Plectra lingua titubantia* edixit. ideo forſan Eumilius Corinthus tres tantum Muſas poſuit; eoſque Apollinis filias: Aratus in quinto de aſtris, quatuor numerat, Argen, Meletheam, Thelionem, Aeten. Epicharmus quintam addidit, eamque Trito-

tonem. cur hæc? forſan quia luxus ad cantum conſert: an quia Poetæ amoris œſtro concitati cecinerunt? probat hæc Apuleius in Apologia, & poſt quã omnes Poetas amantes refert, Platonem in Puerum Aſteam, Alexim, Phædrumque ſcripſiſſe ait, & Catullum ita reſpondentem maleuolis non legiſtis?

Nam caſtrum eſſe decet pium poetam
Ipſum: verſiculos nihil neceſſe eſt.

D. Adrianus cum Roconij amici ſui poetæ tumulum verſibus muneraretur ita ſcripſit,

Laſciuus verſu, mente pudicus eras.

Eleganter Afranius,

Amabit Sapiens, cupient cæteri.

Ideo Tritonem inter Muſas ex Epicharmo Pierius recenſet; indigent cupidine verſus.

Sequitur Plinius monſtrorumq; formam exhibet 35
NEREIDVM falſa non eſt, ſquamis modo biſpido corpore etiam qua humanam effigiem habent. Namque hac in eodem ſpectata littore eſt, (s. Olypponenſi) cuius morientis etiam gannitum triſtem accolæ audiuere longe: & D. Auguſto Legatus Galliæ complures in littore apparere exanimes Nereidas ſcripſit. An ab hoc maris monſtro fabuloſa antiquitas Nereides nymphas depromſit, haud præter dubium animaduerto, Orpheus in hymnis, & Heſiodus ipſas recenſent. & inter latices degere compertum eſt. Cælius lib. 2. c. 6. forſan ex Pſello presbitero inquit, *Dæmones, qui in aquis agunt plurimum ex elementi mollicie aues fere*; (adde & Piſces,) *ac mulieres aſſimilant: ex quo genere ſunt celebratæ Poetis Naiades, Nereides, nec non Dryades*: Heſiodus Nereidum parentes in Theog. Nereum, & Doridem accinit; Euripides earum ſtationem Pontum Aegæum verſat; Delum vero Nereidum matri ſacram Virgilius in Aeneid. promit

Sacra mari colitur medio gratiſſima tellus

Digitized by Google

Nereidum matri, & Neptuno Aegaeo.
ſed redeat ad Nereidas vnde proceſſit oratio: Publius in ipſas enarrat poſt Solis Regiam;

Caeruleos habet vnda Deos Tritona canorum,
Proteaque ambiguum, balaenarumque prementē
Aegaeona ſuis immania terga lacertis,
Doridaque, & natas, quarū pars nare videtur,
Pars in mole ſedens virides ſiccare capillos,
Piſce vehi quaedam; facies non omnibus vna eſt,
Nec diuerſa tamen;

virides capillos accinit Horatius l. 3. car. od. 28. vbi Lyden hortatur, vt optimum vinum depromat Neptuni ferijs.

Nos cantabimus inuicem
Neptunum, & VIRIDES Nereidum comas.

Acron, *virides comas, herbis ſimiles aquae fucatione*; mare etenim incolunt; nec mirum ſi Tritones, Nereidaſque ſimul exibet, Virgilius antea Aeneid. 1. vbi Neptunum tempeſtatem ſedare concinit:

Cimothoe ſimul, & Triton adnixus acuto
Detrudunt naues ſcopulo.

Cimothoe e filiabus Nerei Nereidum vna maris Nympha dicitur ab Homero Cadmi filia, Heſiodus inter quinquaginta Nerei filias recenſet, quo nomine Plinius fontem in Achaia collocat; caeterum Poeta ſecutus eſt Apollonium l.4. argon. fingentem Nereidas nauem Argo eripuiſſe à Scylla, & Carybdi; vtroſque ſiue Piſces, ſiue Deos Hortenſius promit, *Aiunt Tritonem Neptuni, & Salatiae filium, alij Oceani, & Tethyos tubicinem Oceani, & Neptuni, atque vti concha pro buccina: porro Nereidum, & Tritonum deſcriptionem haud perinde fabuloſam produnt.* Et ſi veritatem hiſtoriae paudere eſſet religio, forſan tempeſtatem hanc belluas, ſicut Alexādri Macedonis in Naues cōcitaſſe Diodorus Siculus,

&

& Arrianus perhibent : & Plinius lib. 9. cap. 3. inquit, *procellæ ex profundo belluas cum fluctibus voluunt; & aliàs tanta thynnorum multitudine, vt Magni Alexandri claſſis, haud alio modo quam hoſtium acie obuia contrariũ agmen aduerſa fronte direxerit, aliter ſparſis non erat euadere, non voce, non ſonitu, non ictu, ſed fragore terrentur, nec niſi ruina turbantur.*

De hominibus marinis Plinius lib. 9. c. 5. inquit, 36
Auctores habeo in equeſtri ordine ſplendentes, viſum ab his in Gaditano Oceano MARINVM HOMINEM toto corpore abſoluta ſimilitudine aſcendere nauigia nocturnis temporibus, ſtatimque degrauari, quas inſederit partes, & ſi diutius permaneat etiam mergi: Aelianus lib. 14. de anim. c. 28. *formoſum puerum in mari degentem* enarrat. de quo figmenta hęc ſunt, *Nereo Dæmoni marino, quem veracem, & minime fallacem eſſe hactenus omnes prædicant; Doris Oceani filia, (vt canit Heſiodus) filias peperit quinquaginta: quarum Homerus quoq; in Megaris poemate meminit; Poſt tot vero filias, etiam filium vnicum ei natum eſſe; (non illi quidem auctores ſunt, ſed vulgus Piſcatorum prædicat) cui nomen fuit Nerites, hominum ſimul, atque Deorũ formoſiſſimum, quo cum Venus etiam in mari ſe oblectarit magno illum amore proſecuta: vt exiens de mari Neriten quoque delicias ſuas ſecum abducere voluit, &c.* aliam ibidem Aelianus fabulam promit. Hunc, ſcilicet, Neritem in fluctibus commorantem Neptunum amaſſe; & amor pueri obſequium erga Neptunum peperit, *Nam piſces Cetacei, Delphini, Tritones, alijque è penetralibus maris excitati circumſiliendo currum Neptuni, & tripudiando, (quod eos facere Homerus etiam in Iliade teſtis eſt) omnes mox feſſi deſiſtebant; puer vero pergebat, &c.* ex fabulæ arcano, quæ veritatem oſtentat, conijcio Tri-

Digitized by Google

tones, homineſque, quos marinos dicimus maximo pollere luxu, quod conchæ à ſinu deprehenditur; Secundo eorum velocitatē de qua Alexander Neapolitanus, Gisbertus Germanus cæterique ſcribunt. Imo nautam hiſpanum aluiſſe puellam marinam in cymba fertur apud Rondeletium.

37 Itaque Plinius, & Aelianus haud falſum de hominibus maritimis murmur inſonuiſſe ſcribunt, firmo eorum oracula, ex eo quod antiquitas figmenta Nereidum, Tritonum, ac Serenarum effinxit; quia Palephato teſte, & Heraclito, fabula à rei veritate parum aberrat: & miſterium ſub figmentis occluſum nemo eſt qui ignoret; ſic voluptatem Sirenæ oſtentabant. Claudianus.

Dulce malum pelago, volucreſque puellæ
Scyllæos inter fremitus, auidamque Charybdin
Muſica ſaxa fretit habitabat dulcia monſtra.
Blāda pericla maris: terror quoq; grat' in vndis
Delatis licet huc incumberet aura carinis,
Impleſſentq; ſinus venti de puppe ferentes,
Figebat vox vna ratem, nec tendere certum
Delectabat iter reditus, odiumque iuuabat;
Nec dolor vllus erat, mortē dabat ipſa voluptas.

Noſtrorum temporum nautæ maris iactura, pleroſq; habuiſſe ex marinis hominib' in littore enarrant: cōſonant cum Legato Galliæ ad Auguſtum, de quo Plinius. & Cornelius Amſterodams: *Laqueis* incluſos, etiam plerique docent; Alexander in Epiro refert, Tritonem qui puellas venabatur dum ad fontē pergerent, raptaſque ſub aquis comprimebat; cum apud loci incolas fama percrebuiſſet, diligētius magnum monſtrum obſeruarunt, & cum laqueos illi intendiſſent, haud multo poſt dolo captum, & laqueis victum cæperunt.

DE

Digitized by Google

DE ELEPHANTO, ET ARIETE marinis.

CAPVT SEXTVM.

Tiberio Principe ad Lugdunenſis prouinciæ littus in inſula ſimul trecentas amplius beluas reciprocans deſtituiſſe Oceanum ſcribit Plinius lib. 9. c. 5. eaſque miræ varietatis, & magnitudinis, additque, *Nec pauciores in Santonum littore,interque reliqua ELEPHANTOS, & ARIETES candore tantum cornibus aſſimilatis, Nereidas vero multas*; & pecorum genus alere oceanum ex Turanio compertum legimus, imo ad terras deſcendere, & ſata, arborumque radices depaſcere Plinius c. 3. *exeunt, & pecori ſimiles beluæ ibi in terram*. ſcilicet apud Gedroſos ad Arbin fluuium, *paſtaq. radices fructicum remeant, & quædam EQVORVM, ASINORVM TAVRONVM capitibus, quæ depaſcantur ſata*. & lib. 9. c. 50. Aelianus plura maris animantia terras deuaſtare refert. 38

Elephantus marinus duplex eſt, & notandum, quod alter Locuſtarum nigri generis eſſe fertur à Plinio, quem Bellonius cum *Aſtaco* confundit, & Plinij verba detorquet, ideo à Rondeletio lib. 17. acriter reprehenditur, nec Bellonio fauet Olai Magni oraculum de *Aſtaco*, quem inter Orchades, & Hebrides Inſulas ingentem ſcribit, ac robore ſic præſtãtem, vt hominem chelis apprehenſum ſuffocare facile poſſet; præcipue cum XII. pedum longitudinem attingat: Nam Aſtaçum vulgo *Gambaro di mare* cũ Elephanto marino diſcrepare Ariſtotelis deſcriptio demonſtrat. Alter inter belluas recenſetur, & candore cornuum præſtat. nec deſunt qui marinæ bel- 39

luæ terreſtre præſtantiora cornua iacent, ſurgunt ab ore, & caput velut arietis ornant, etſi Bellua promuſcide caret, ore oblongo defertur: Vetus codex, quem optimi medici fuiſſe arbitror; ſimiles tantummodo beſtias cornibus notat, cæterum diſcrepant.

40 De Ariete Aelianus hiſtoriam ſimul, & fabulam enarrat lib. 15. c. 2. ſed à Plinio non diſcrepat lib. 16. c. 18. vbi de Magni Maris Inſula Taprobane, ait *omne ſtudium, atque operam ad piſcationem conferunt; id mare magnum eam inſulam ambiens infinitos piſces, & Cete procreare ferunt: & eorum quædam habere capita LEONVM, PANTHERARVM, & ARIETVM, aliorumq. animalium, & quod magnam admirationem habet, Satyrorum ſpeciem, ſimilitudinemq. Cete nonnulla gerunt. alia exiſtunt muliebri facie, eiſq. pro crinibus ſpinæ dependent; addunt, & alia reperiri abſurda, quorum genera tam monſtroſa exacte explicari ne à peritiſſimis, quidem pictoribus poſſent. Caudæ eis oblongæ, & inuolutæ pro pedibus forſites, aut pinnæ: ac in eodem mari belluas in vtraq. ſede viuentes. audio, & noctu SEGETES, & HERBAS depaſci inſtar gregalium, & ſeminibus victitantium animalium, quodq. palmarum fructu iam maturo gaudeant: iccirco eas arbores amplexu ſuo molli, flexiliq. concutere, excuſſas violento impetu palmulas exedere, & conficere, eaſdemq. crepuſculo matutino cum iam incipit diluceſcere in mare redire abdiq. merſas*. hactenus ille; & Olaus Magnus de *ROSMARO*, quem Geſnerus *Elephantum* Cete nuucupat, littorum montes ſcandere, tradit, & gramine paſci: Somni gratia dentibus à rupe ſuſpendit, & adeo profunde dormit, vt piſcatores laqueis, & funibus victum comprehendant: In Curia Argentina monſtrum cum pedibus pictum videtur; & belluæ caput à Scandinauia Romam ad Leonem Pontificem miſſum è ſuperiore mandibula dentes deorſum ver-

gentes

gentes exhibentur, adinſtar Elephantorum, licet Olaus ſurſum tendentes oſtendat dentibus, itaque, velut ſcipione appenſus per altas rupes aſcendit, quibus Alberto teſte, pugnat.

Aelianus *Arietem* marinum, pictorum, an piſcatorum è tabula enarret ignoro. inquit enim, *Marini Arietes circa Corſicam, et Sardoum fretum hybernant, atq. ex ſumma aqua eminentes ſpectantur: Mas Aries frontem alba vitta redimitam habet, vt vel hanc Liſimachi, vel Antigoni, vel alterius cuiuſpiam Regum Macedoniæ diadema dicas: Aries vero fœmina, quemadmodum barbæ appendiculas gallinacei quaſdam poſſidet. ſic ipſa cirros, ex imo collo pendentes habet: In natando magnos fluctus facit, tempeſtate quam ex ſua agitatione ciet naues funditus euertit, ac eos qui ſecum mare verſantur rapit:* hæc ille ex Plinio qui lib. 9. c. 44. de Ariete inquit, *Graſſatur aries, vt latro, & nunc grandium nauiũ in ſalo ſtantium occultatus umbra, ſi quem nandi voluptas inuitet expectat: nunc elato extra aquam capite, piſcantium cymbas ſpeculatur, occultuſque adnatans mergit.* exemplum ſimile Aelianus promit circa Corſicam de homine naufrago, qui ad belluæ dorſum confugerat: poſthæc fabulam præſtat: *Oceani accolæ fabulantur, veteres Atlantidis Reges, qui genus ad Neptunum referunt, in capitibus ſuis Arietum marium tænias geſtaſſe, imperij inſigne: & Reginas ſimiliter cirros, quos, fœminarum Arietum:* de tenæis ſcripſi *lib. 2. de Vrbe Roma:* ſunt tæniæ vltima vittarum pars, quibus capilli conſtringuntur, nonnunquã honorati capitis inſigne, vt Feſtus ait, Virgilius lib. 5. 41

Iamq. adeo donati omnes opibuſq. ſuperbi
Puniceis ibant euincti tempora tænijs.

Seruius, *ſignificat lemniſcatas coronas, quæ ſunt de frondibus, & diſcoloribus faſcijs, & ſicut dicit Var-*

ro *Magni honoris ſunt*; aliquando *Arbores vittatas*, ac tænijs ornatas legimus, Arnobius lib. 1. *Venerabar (ò cæcitas) veternoſis in arboribus tænias:* ſcilicet Arbores Dijs conſecratas, de quibus Lucanus lib. 1. Plutarchus in Timoleonte: & Apuleius in Flor. agũt. Nec abeſt tænia peſſimo ab omine: nam Alectũ Latini Regiam petijſſe Virgilius lib. 7. enarrat, Amatã vero inuaſiſſe, ita vt coluber pro tænijs à collo penderet,

Huic Dea cæruleis vnum de crinibus anguem
Conijcit, inque ſinũ præcordia ad intima ſubdit,
Quo furibunda domũ mõſtro permiſceat omnẽ,
Ille inter veſtes, & leuia pectora lapſus
Voluitur attactu nullo, fallitque furentem
Vipeream inſpirans animam: fit tortile collo
Aurũ ingẽs coluber fit longæ TAENIAE vittæ,
Innectitque comas, & membris lubricus errat.

Sed vt de Arietum Tænijs dicamus, è capite horridæ belluæ ſpinas veluti vittas procedere, Mneſitheus apud auct. de aquat. ſcribit, eaſque ad vltimum inuerſas fortitudinem Arietis denotant, nam ipſas dum eleuat, vel ad certamen parat, vel vndas interſecat tanto impetu, vt non abſurdum fit cũ phyſethere, & phyſalo comparari: Aelianus lib. 9. c. 49. *Aries vel ipſo aſpectu infeſtiſſimus, procul enim licet compareat maris procellas, & tempeſtates ciet, & agitat*. hæc ille ex Oppiano, qui lib. 1. canit, *Arietes difficiles, & infeſtum pondus Hyænæ*: Lippius vero vertit,

Cornu Aries pugnax, & ſacrum pondus Hyanę.
nec male: nam dum Aries dicitur, Iſidoro teſte, *à Marte* nomen & omen præfert.

42 Sed cornu an pugnet ambigo: fortiſſima, & colore ſimilia Elephanti, & Arietis cornua Plinius exhibet, pugnam vero ſolo afflatu Aelianus deſcribit lib. 15. *Tanto narium robore prædita eſt huiuſmodi bellua,*

lua, ſpiritum vt vehementer, & per multum anhelet, & immenſum aera reſpiratione ad ſe attrahat, eaque aſpiratione marinos Vitulos ad hanc rationem comprehendat: Quum enim Arietem illi nouerunt vicinum eſſe ad moliendas ipſis inſidias in terram celerrime enatantes, in ſpecus ſaxorum conduntur, is cognita fuga inſequitur, & contra antrum ſtans ex corporis odore prædam intus eſſe percipit, & narium illecebra quadam acri inter ſe & vitulos aerem inter medium attrahit: hi tanquam vel ſagittam vel ſpiculum, ſic ſane ſpirationis illius appulſum declinant, & refugiunt; tandem tamen violentiſſimo anhelitus ductu inuiti, & tanquam loris quibuſdam, aut funibus conſtricti, ex latebra extrahuntur; & ſtrident, & ab Ariete deuorantur; hæc ille, quod de Dragone Aegyptio, & muſtela, ac Ceruo legimus. Arietes pilos in naribus habent nigros, & ſi corpus reliquum cæruleo niteat. valent aduerſus frigoris morbum, & frigidiſſimas plagas medentur. iecoris malum dum extrinſecus ſigna vlcerum figit, Arietis pilo curatur: Aelianus, *ex earum naribus enatos pilos, harum rerum periti magnos vſus afferre teſtantur.*

Capiuntur Elephanti marinæ belluæ ad maris littora dum procellæ inſonant, ſicut & alia Cetorum genera: at ſi Roſmarum idem cum Elephanto cenſes, (quod haud teſtor) ex Olao, & Geſnero, Capitur bellua crebris ſagittarum ac cuſpidum ictibus, præcipue dum in terram exiens montium iuga ſcandit: ſiue laqueis intercluſa reluctans emoritur, & quia graui ſopore inter ſaxa dormit, Piſcatores dormientem adoriuntur, & valida fune ferro vncinato annexa pellem deuinciunt, obſtrictamq. ſaxorum iactu excitant; dum fugit pellem valide reluctans conterit, mortemq. ſibi conciſcit. 43

Aries vero haſtarum ictu vulneratur, nam dum

circa nauium ſtationem vigil inſidias molitur, inſidiatur à nautis; qui ligatum hominem prope littora mergunt, currit impetu bellua, nautæ illum velociſſime contraunt, & bellua dum inſequitur inter arenas capitur, carne perdura, peſſimi ſucci, tamen ſale conditur, & in igne liqueſcit: pilis exquiſita, & caruncula circa nares. ceterum cum Cetis conſonat.

DE ROTA, ET ORCA.

CAPVT SEPTIMVM.

44 EX Plinio p. 1. lib. 2. Orcarum cum Balæna pugnam deſcripſimus; nunc pro Orca pugnandum vt deſcribatur; inquit Plinius lib. 9. c. 6. *Eius imago nulla repreſentatione exprimi poſſit alia, quam CARNIS IMMENSAE DENTIBVS TRVCVLENTAE;* vaſis figuram præfert, teſte Feſto, *Orca genus marinæ belluæ maximum dicitur, ad cuius ſimilitudinem vaſa ficaria*; Scaliger, *Fœcaria, Orcæ dicuntur: ſunt teretes, atq. vniformi ſpecie*. ventre abundat, cauda inepta, & male pinnata: ore acuto pugnat, in balęnam infeſta. oris formam comparatione liburnicarū roſtri Plinius demonſtrat: *irrumpunt Orcæ in ſecreta*, (vbi ſcilicet conduntur ęſtatis temporibus Balęnæ,) *ac vitulos earum, et fætas, vel etiam grauidas lacerant morſu, incurſuque, ceu liburnicarum roſtris fodiunt*. ſed an dentes, an os protendat anceps haud adiudico, quia Olaus Magnus dentes præualidos Orcarum exhibet, Plinius aſſerit: Neoterici negant; Rondeletius tandem robuſtiſſimos promit, quibus & balænas, & Phocas, conprimit, & lacerat.

Bellonius belluam nullius valoris exhibet, ita vt rete cōprehendatur præcipue ſi cauda multetur. forſan quia multiiugi, ac valida pinna caret. quod de Thin-

Digitized by Google

Thinnis, Siculi docent; dum maxillæ conteruntur: at quamplures Bellonium arguunt, veluti erranté: ego Plinij verba pendo, ne dum errantem irrideo aberrem: Plinius ergo in pugna Orcarum cum Balænis ait, *Balænæ ad flexum immobiles ad repugnãdum inertes, & pondere ſuo oneratæ, tunc quidem, & vtero graues, pariendiue pœnis inualidæ, ſolum auxilium nouère in altum profugere, & ſe toto defendere Oceano; contra Orcæ occurrere laborãt, ſeſeque opponere, & cautium anguſtijs trucidare, in vada vrgere, ſaxis illidere:* igitur Balænam aggreditur, vel fætam dolore confectam, vel grauidam fætu oneratam. idque quia viribus deficit: enimuero animantia quæ mare inhabitant, teſte Oppiano, Ouidio, & Plutarcho de anim. ſolert. aſtu vigent præ cunctis; præterea altum pelagus horret impar balænarum ponderi. & campum ad certamẽ opportunum effugit, ne ſtrenue decertans balæna triumphet. inter cautem namque velut oppreſſa patitur, & Orca compreſſam anguſtijs lacerat: Sed non ideo imbecillem belluam cenſendam arbitror, dum Balæna morſus ipſius, & impetum timet; imo dum pugna ardet, ait Plinius, *Spectantur ea prælia ceu mari ipſo ſibi irato, nullis in ſinu ventis, fluctibus vero ad anhelitus, ictuſque quantos nulli turbines voluant*: & Claudius Cæſar Orcam in portu Oſtienſi tergorum hoſtium inuitatam naufragijs oppugnauit, ſed non vna militum Claſſe, imò *Protendi iuſſit Cæſar plagas multiplices inter ora portus, profectuſque ipſe cum Prætorianis cohortibus populo Rom. ſpectaculum præbuit, lanceas congerente milite è nauigijs aſſultantibus, quorum vnum mergi vidimus reflatu belluæ oppletum vnda*. hæc Plinius.

Saluianus in tab. Piſc. Orcam eadem ac Orycem 45
præſtat. de quo Strabus lib. 3. meminit, & circa Turditaniam monſtrum indigitat; ad hanc mentem

de-

deuenit, forſan quia huius ceti nomēclatura græco vocabulo caret; vt Aldrouandus ex Eſychio, & Varino, ac Geſnero verſat: Iouius inter Piſces Romanos hunc non longe à Grauiſcis in ora Thuſcorum propulſum eſtimat, eumque vaſta corporis magnitudine, oculis, ac dentibus truculentum deſcribit, Nomenque eius *Capidolium:* Plinio inquit *Orcam*: imo Claudium Cæſarem hunc expugnaſſe contēdit: Bellonius Orcam ab Oppiano Orcynum vocari putat, ſed haud ſcopum tangit: Cardanus lib. 10. de ſubt. Lucianum in veris narrationibus Orcam deſcripſiſſe ducit, eamque duabus alis ingentibus velificare ſupra maria, timorem potius quam periculum triremibus oſtētātē. non male Cardanus nam Lucianus vbi Ionæ facinus irridet, hebræorum primum, deinde Chriſtianorum oraculo creditum, belluam grandem ſelegit, & forſan Orcam, quæ teſte Plinio in portu Oſtienſi *dorſum ſuper aquas carinæ vice inuerſæ* oſtentabat.

46 DE ROTA Plinius inquit, *in Gaditano Oceano apparent Rotæ appellatæ à ſimilitudine quaternis diſtinctæ radijs, modiolos earum oculis duobus vtrinque claudentibus*; aliam nominis cauſam tradit Aelianus lib. 13. de an. c. 20. *Rotæ adeo longis ſunt hirſutæ ſpinis, vt hæ extra mare emineant: quum remigationis ſtrepitum percepère tum circum verſantur, & circumvoluuntur, vt quam altiſſime ſeſe in profundum detrudant. rurſuſque ex imo gurgite ad ſummum ſeſe efferentes reuerſiones in orbem faciūt, vnde nomen traxerunt*; nec tamen robore cete firmat ad molis altitudinem, dum inquit *Rotas eſſe fortes negant*; & antea, *Cete immenſa corporis mole exaggerata in altitudine maris verſantur, vt fulminibus quandoque feriantur*; ergo ſtupida eorum caro non viget: diſcrepat Iouius, & ait, *eſt in Oceano cetarij generis Rota, quam vidit Luſitana claſſis,*

dum

dum extremum Aethiopiæ Promontorium ſuperaret, GEMINAS dorſo ROTAS geſtare videbatur ad earum ſimilitudinem, quæ frumentarias molas impellente vento editioribus in locis circumducunt: extimuère tantæ belluæ congreſſum periti nautæ, qui modo ignoti maris immenſos fluctus, certaque pericula contempſerant, ſatiuſque viſum conuerſis velis fugam capere quam expectare belluam terribili fragore vaſta, ſpumoſaque maria proſcindentem, & ſuperbo fremitu veluti conſpectis hoſtibus prælium cientem, neque eam terruere excuſſa nauibus tormẽta, quorum boatibus ea maria reſonabant. hactenus ille, & à Plinio, teſte Rondeletio, diſcrepat. diſcrepantiæ autem rationem colligit Geſnerus à diſtantia, qua Rotam conſpexerunt Luſitani tam procul, & aufugientes. conuenit autem cum Aeliano, dum ſcribit, *fugientes proculdubio immanis bellua vaſtis mæandris adnatando fuiſſet conſecuta, ventis, ac velis celeritate cedentibus, niſi mirabũda ſubſtitiſſet, quippe quæ perpetuam intuentibus fugam ſatis glorioſa inſectatione victoriam expreſſiſſe videretur.* tantum Aelianus locum indigitat, & curſum, *Rotæ gregatim natant maxime prope Athon Thraciæ montem ad dextram in finibus è Regione Sigei Troadis promontorium, & iuxta dictum Artacei tumulum, & Achanthæum Iſthmon vbi & Xerſis ſciſſura illa, qua montem Athon abſcidit ſpectatur.*

Capitur Orca retibus ſi Bellonio credimus, hiſque 47
prævalidis, ſed vt primum arenas tangit haſtarum, ac malleorum pondere ora confringuntur: Nonnulli inter ſaxorum anguſtias vbi Balænarum fœtus perturbant occludunt, & capiunt; cæterum hamorum vis dentibus corroſa cedit: de Rotis vix aliam capturam recenſeo, at potius maria ingentibus turbata fluctibus Rotas propulſant. Orca abundat oleo, Rota ob pinguedinem & ipſa lampades ornat.

DE MVSCVLO.

CAPVT OCTAVVM.

48 INter belluas Plinius Muſculum recenſet, eoque nomine piſcem balęnæ Ducem Opppianus, Aelianus, cæterique nuncupant, de quo ſæpe plura ſcripſiſſe habes: at Recentior quidam negat piſciculum balænæ ducem, ſed potius Muſculum hunc belluam ingentem comitari balænam, non ſolum ne præceps hebefacta ruat in ſaxa, ſed potius vt fœtum nutriat, balænamque grauidam denuo reddat. ex Ariſtotele, namque, & Plinio *animal parere* balænam diximus. & poſt partum, vt ſupra Plinius recenſebat, Balæna doloribus oppleta ita viribus caret, vt Orcarum impetum fugiat: ſit ne in ore, an circa os? propè ora dicendum puto, vt motū Muſculi bellua in offenſo Curſu ſequatur; Itaq. D. Iſidorus Balęnæ maritum Muſculum effingit lib. 12. orig. c. 6. *Muſculus dicitur, quod ſit Balenæ Maſculus, eius enim coitu concipere belua hac perhibetur: Hinc & Muſculi coclearum, quorum lacte cōcipiunt oſtrea;* ad cuius etymon Grialus, potius rei, quam vocis originē Iſidorum expreſiſſe tradit.

49 Plinius inſuper lib. 9. c. vlt. vbi diſſidia, & amicitias aquatilium præſtat, concludit, *Balenę Muſculus quandoque præ graui ſuperciliorum pondere obrutis eius oculis infeſtātia magnitudinem vada prę natans demonſtrat, oculorumque vice fungitur;* de maris bellua ſcribat, ſiue piſciculo, quem Hermolaus *Iulum* vocat, curioſiores videant.

50 De captura huius belluæ, ſi Iſidori ſententia placet, eadē ac Balænæ cēſetur: ſecus turbines, procellaſq. belluas propulſandas optent. De

Digitized by Google

De *Muſculo* in ore, vel prope os balænæ incedē- 51
te ſcripſi lib. 2. p. 1. Oppianus à piſcatoribus obſer-
uatum refert, & hamo, vel tridente inſidijs captum;
nempe eo interfecto balænæ capturam auſpicantur.

DE DELPHINO.

CAPVT NONVM.

QVamuis plura, eaque ſcitu digna de Del-
phinis p. 1. huius libri animaduertebam⁹, 52
reſtant nihilominus, & alia, quæ expen-
ſione, ac longa littera indigent: Plinius
lib. 9. c. 8. inquit, *Velociſſimum omnium animalium
non ſolum marinorum Delphinus, ſed ocyor volucre,
acrior telo, ac niſi multum infra roſtrum os illi foret
medio pene in vētre, nullus Piſcium celeritatem eius
euaderet: Agunt vere coniugia, pariunt catulos de-
cimo menſe æſtiuo tempore, interdum, & binos, nu-
triunt vberibus ſicut balæna, atq. etiam geſtant fæ-
tus in infantia infirmos, quin etiam adultos diu co-
mitantur, magna erga patrum charitate: adoleſcūt
celeriter, decem annis putantur ad ſummam magni-
tudinem peruenire, viuunt etiam tricenis, quod co-
gnitum præſciſſa cauda in experimentum: abdun-
tur tricenis diebus circa Canis ortum, occultantur-
que incognito modo: quod eo magis mirum eſt ſi ſpi-
rare in aquis nequeunt: ſolent in terram erumpere
incerta de cauſa, & ſtatim tellure tacta moriuntur:
multoque ocius fiſtula obturata: lingua eſt eis contra
naturam aquatilium mobilis, breuis, atque lata,
haud differens ſuillæ: pro voce gemitus humano ſimi-
lis, dorſum repandum, roſtrum ſimum: qua de cau-
ſa nomen SIMONIS omnes miro modo agnoſcunt:
maluntq. ita appellari: Delphinus non tantum homi-
nis amicum animal, verum & muſica arte mulcetur*

ſymphoniæ cantu, & præcipue hydrauli ſono. hactenus ille, & omnem fere naturam Delphini enarraſſe iuxta Ariſtotelis ſententiam patet.

53 Sed vt incipiamus à Nomine. *SIMONEM* ob ſimum roſtrum ipſum nuncupant. Iſidorus lib. 12. orig. c. 6. *Delphines certum habent vocabulum, quod voces hominum ſequantur, & propriè Simones nuncupantur*. Itali *Berelli*, Siculi *Tumbareddi*, vterque ex Alberto qui ait, *Nonnulli Delphinos Berellos vocant eo quod ante naues aquam euomant*: at Siculi voce corrupta ſaltus exprimunt. quibus cœlorum templa auſpicantur. Iſidorus, *Delphini cum præludũt, te undarũ motibus ſaltu ferũtur tẽpeſtates ſignificãt*; Bellonius Porcũ marinũ, Geſnerus *Marinum anſerem*, alij *Phocænã* vocãt. ſed Alberti teſtimonio multũ aberrant. quia Porcus Marinus venenata ſpina in dorſo pollet ait Plinius: & limum adinſtar terreſtris fodit, victumq. inter arenas ſibi comparat: & Phocænam licet inferiorem Delphino piſcem, eiq. ſimilem autument, potius porcum referre credendum arbitror. cæterum omnes cum latini, tum græci Delphinum nuncupant; Volaterranus, inquit, *Gaza Delphinum putat eſſe Phocænam, quam in Ponto gini Ariſtoteles dicit*, idque alij videant.

54 Oppianus Delphinorum laudes depromit elegãter lib. 4. ex Herodoto, & Theophraſto.

Delphini regnant ponto, genteſque natantum
Imperio ſceptriſq. regunt, ſunt robore clari,
Et forma, & volucri nimirum ſe corpore iactãt,
Et ſaliunt veluti neruis excuſſa ſagitta
Ardentem emittunt flammam ſplendore micãtẽ
Ex oculis, tenuem viſu ſi forte timentes
Aſpiciant luſtris piſces, ſabuloque latentes:
Eſt inter pictas quantum Regina volucres
Magna tonantis auis, vel quantum dira ferarũ
Agmina magnanimi ducunt virtute leones:

Squa-

Squamigeri quantum regnāt, præſtāq. dragones
Inter ſerpentes tantum ſua regnā miniſtrant
Delphines liquidis tātum dominantur in vndis.

Præſtant Delphini curſu pernici, ac ſaltu, quod 55
ſcripſit Plinius, & Aelianus lib. 12. c. 12. de an. inquit, *Non modo aquatilium beſtiarum, ſed etiam terrenarum omnium Delphinus velociſſimus, & ad ſaliendum præſtantiſſimus eſt: Nauium enim, ſicut Ariſtoteles ait, malos tranſilit, & cauſam conatur afferre eiuſmodi: Quemadmodum vrinatores animā continent, ſic ille primum ſpiritum comprimit, deinde corpus ſicut ſagittam neruo expulſam iaculatur: nam ſpiritus intus compreſſus, & illum, & vrinatores compellit, & iaculatur*: hæc ille, & Ariſtoteles lib. 8. h. a. c. 2. eius *miram, & incredibilem celeritatem* ad cibum preſtat: & in ſaltu *ſtridorem* protinus edere lib. 4. promit: Oppianus ad iſtar equi ſaltantem Delphinum accinit pueri pondere grauē.

At puer aſcendit cymbam, portumque per omnē
Nomine compellans ſolito Delphina recuruum
Quo fuerat paruus notus: volat ille SAGITTA
Ocyor, & iuueni caro, cymbæque propinquat
Dilecta ſuperis cauda blanditur amica:
Et capite elatus iuuenem tractare benignum
Concupit, hic manibus piſcem demulcet amicū
Et tenet amplexu.

Oppianus velocitatem, ſimulque manſuetudinē 56
enarrans; de eius amore erga homines dicendum monet: enimuero Ariſtoteles lib. 9. h. a. c. 48. ſcribit, *In marino genere plurima de Delphinis narrantur indicia motuum placitorum, ac mitium: AMORES quoque in PVEROS, ET AFFECTVS LIBIDINIS cum circa Tarentum, & Cariam, tum etiā locis alijs referuntur*: in Iaſo Aelianus lib. an. 6. c. 15. ſimilia, de puero gymnaſiarca, & Delphino lepide enarrat, *aucta paulatim familiaritate, Del-*

phinus ita puerum ſibi conciliauit, vt plane amicũ, & beneuolum haberet, itaque luſitare inter ſe cæperunt, & natando inuicem certare, & quando puer inſidens illi ſeu Seſſor equo ſuperbus vehebatur: atque hoc ſpectaculum tum Iaſenſes, tum peregrini admirabantur: pergebat enim SVOS AMORES VEHENS delphinus, & in mare tantum procedebat, quantum libebat puero; hunc Athenæus *Dionyſium* nuncupat. Vtriuſque luxum animaduerto, nam de Delphino diximus, de puero, ſequitur, *Puer gaudebat, ſeque, & colludendo belluæ maris, & ſuæ pulchritudinis forma iucũdum præbebat ſpectaculũ, vt qui non hominibus modo, ſed etiam nulla ratione præditis feris FORMOSVS videretur*, hæc ille, *hũc* deinde *puerum*, Plinius lib. 9. ſcribit, *Alexander Magnus Babylone Neptuni Sacerdotio præfecit, amorem illum Numinis propitij fuiſſe interpretatus*; ſed Aelianus tandem hunc interfectum perhibet, niſi dicendum putas Aelianum ſcripſiſſe de alio puero, quem Egeſidemus Hermiam nuncupat, *maria perequitantem procellæ fluctibus examinatum*; idque Plinius refert. & ne ſingulare exemplum præberet ſubiungit, *In vrbe Alexandria Ptolomæo ſecundo regnante ſimili amore Delphinum flagraſſe audio: item Puteolis Italiæ, quos ſi Herodotus nouiſſet non minus, ac ea quæ de Arione Metymnæo dicuntur miratus fuiſſet*: de Arione factum vulgant Corinthij, ac Lesbij, extatque apud Tænarum ingens Arionis donarium, imo Periander pleniori certitudine tabulis ſignatum retulit: carmen, quod cecinit Delphinum nuncupans, *Orthium* Herodotus dixit, & vt procul a fabula credatur Plinius lib. 9. poſt Mæcenatis, Flauiani, & Flaui Alphij teſtimonium, Iaſenſe de puero miraculum edit, & ait, *Hoc idem, & Naupacti accidiſſe Theophraſtus tradit, nec modus exemplorum; eadem Amphilochij, & Tarentini de pue-*

pueris, Delphiniſque narrant. quæ ſaciunt, vt credatur Arionem quoque citaredicæ artis interficere nautis in naui parantibus ad intercipiẽdos eius quæſtus blanditum vt prius caneret cithara, congregatis cantu Delphinis cum ſe ieciſſet in mari exceptum ab vno Tænarum in littus peruectum; at puerum Delphina moderantem præ cæteris Oppianus eleganter demonſtrat.

------- Gratu cupit ille carina
Vectari iuuenis, ſed cum propè ludit in vndis,
Ponè natat piſcis blandus, ſequiturque natãtẽ,
Et latus adiungit lateri, mento, quoque mentũ,
Et caput inclinat capiti, velut OSCVLA CAR-
Tu dicas cupidũ pectus cũ pectore velle (PAT.
Iungere, tam magno puerũ prope nabat amore;
Sed cum clamatus Delphin ſtat littora iuxta,
Demulcetque caput iuuenis, dorſumque natãtis
Inſilit, exceptus piſcis quocunque iubebat
Vectabat puerum lætus: iubet ire per altum
Obſequitur, portus geſtit ſulcare patentes,
Per portum vehitur; cupiat ſi littora iuxta.
Annuit & CARI PVERI præcepta capeſſit;
Mollis equus flexis nõ tantum paret habenis,
Nec canis aſſuetus tantum venantibus audit,
Quantũ nec fræno Delphin, nec tractus habenis
Vadit ſubiectus pueri, quocũq. volũtas-Imperat.

Sed hac de re Demoſtratus, Dephilus, Athæneus, 57
Plutarchus cæterique cum veteres tum recenſiores ſcribunt: Hinc animaduerto *Delphinum ad littus inter Arenas*. & deduco ex Ariſtotele l. 8. h. a. c. 2. non aquatile tantum animal eſſe, ſed etiam terreſtre, & particeps vtriuſque naturæ: quod ſic probat; *Delphinus retibus apprehenſus breui tempore ſtrangulatur, vt qui ſpirandi facultatem amiſerit, foris vero diutius viuere poteſt mutiens, & anhelans more cæterorum ſpirantium, quin etiam dormiens roſtrum*

Digitized by Google

trum exerit ſupra mare, vt ſpiret: habet Delphinus pulmonem, & ſpirat per fiſtulam, at Balænæ, inquit Plinius, à fronte ſpirant, Delphini à dorſo. itaq. in terram erumpunt aſilo infeſtati, vel nimio dum perſecuntur impetu piſces, aut piſcatorum ſtrepitu abacti; & licet Plinius l. 9. c. 8. Publius in Metam. & Plutarchus ſtatim tellure tacta mori ſcribant, Ariſtot. & experientia contrarium demonſtrant. ſed violenti anhelitu ſpirat, vim quandam præferens. vnde *ne DORMIENS quidem*, teſte Aeliano l. 11. c. 22. de an. *à motione conquieſcit*; & ex alto *ad ſummam aquam elatus, vt totus videatur dormit*; additque, *Delphinum PERPETVO MOTV præditum eſſe ferunt*; caret branchijs, ob arteriam & pulmonem, vt Albertus docet.

58 Seneca, Strabo, Plinius, Solinus, Demoſtratus, ac plerique vetuſtiores dupplex delphinorum genus indigitant, quorum ſententias refert Aelianus lib. *16.* c. 18. vbi de Inſula Taprobane ait, *duo Delphinorum genera illic naſci, alterum ferum dentibus ſerratis, & inexpiabili immanitate piſcatoribus infeſtum: alterum natura manſuetum circa homines natare, & more canum blandiri, & ſe contrectari ſuſtinere, atque obiectum cibum libenter ſumere*; ſed videamus an AVDIAT? Ariſtoteles h. an. l. 1. c. 11. *Ea quæ animal generant, omnia auriculas habent, excepto vitulo marino, & Delphino, & reliquis ita cætarijs; Verum homo vnus aurem non mouet, Vitulus marinus meatus continet manifeſto, qua audit; at Delphinus audit quidem ſed nullis cauernis, quæ vicē præſtent aurium*; Herodotus cantum Arionis audiuiſſe aſſerit, carmenq. recitat. Plinius, *Simonis* nomine gaudere ſcribit, & Aelianus l. 11. c. 12. an. inquit, *Quam vehementi Delphini muſicæ amore teneantur, quamq. admirabili ad vocis cantum ſtudio concitentur, ſermone, & litteris multorum longe*

ge lateque peruagatum eſt. D. Iſidorus orig. l. 12. *Delphines certum habent vocabulum, quod voces hominum ſequantur, vel quod ad ſymphoniam gregatim conueniant.* imo Oppianus paſtorem quemdam puerum d lexiſſe promit, ita vt è mari ad ſiluas exiliens pecorum inter greges calamis, & cantu illectus ſaltaret.

Forte aliquis Lybici pueri cognouit amores
Dum ducit ſimas per paſcua læta capellas:
Feruenti Delphin puerum complexus amore
Gaudebatque ſimul ludo, calamiſq. ſonoris.
Hunc paſtorali MVLGEBAT fiſtula cantu
Atq. GREGES inter verſabat lubrica membra.
A PONTO AD SILVAS, mirũ, veniebat opacas.

auditui adde ex Aeliano loc. c. *Intelligendi prudentiam*, & ex Democrato *cognitionem*.

Prudentiæ opus forſan recenſendum *prædæ* eſſe modum credimus, *nam reſupini, & conuerſi* cibũ corripiunt, quia teſte Plinio os habent in ventre, idque velocitatem eorum retardat, cæterum in capiẽdis piſcibus animal eſt impatiens, vnde Silius lib. 15. 59

Cum procul influctu piſcem male ſaucia vidit
Abſorbet late permixtum piſcibus æquor.

Ariſtoteles ſapienter ad naturæ prouidentiam hæc refert lib. 4. de part. an. c. 13. *Delphinis OS infra parte ſupina eſt, ſimulq. cartilagineo generi, quam ombrem hæc niſi conuerſa reſupinentur cibum corripere nequeunt; quod natura non modo ſalutis gratia cæterorum piſcium feciſſe videtur, (dum enim ſe ſe iſta conuertunt mora intercedit, qua piſcis, quem inſectantur euadere poſſit, nam omnia id genus rapina piſcium viuunt,) verum etiam ne nimis ſuam deuorandi auiditatem explerent, cum enim facilius caperent breui per immodicam ſatietatem perirent;* ſicque rapinæ piſcem hunc helluonem oſtendimus præcipue ex Aeliano lib. 11. qui de capto delphino

ait,

ait, *vt in retia delphinus incidit, ſtatim primò quidem quietè, & liberè manet nec omnino fugere meminit, ſed epulatur, & alios ſecum captos depaſcitur, & tamquam ei condictum eſſet CONVIVIVM exaturatur.* Ariſt li.8 h.an. c.2. inter carniuoros recẽſet.

60 Coeunt inter amplexus & velunt homines: Plinius *Agunt vere coniugia*: membrum genitale, teſte Ariſt. l. 2 h. a. c. 1. intus habent: Oppianus lib. 1.

In faciem verſi dulces celebrant hymineos
Delphines, ſimiles hominis complexibus hærent:
Humano tenus ſe tollit more priapus,
Atque palā ſemper non eſt, latet inguine tectus
Exertus muto Veneris nudatur in vſus.

reliqua proſequitur Ariſtoteles l. 6. c. 12. h. a. *Delphini balęnæ, & reliqua cetę, quæ non branchias, ſed fiſtulam habent animal generant, additur ijs Priſtes, & Bos. Delphini ſingulos magna ex parte edunt. interdum tamen binos, idem & PHOCAENAE ideſt TYRSIONI partus, qui Delphino ſimilis eſt, naſcens in Ponto, ſed intereſt, quod minor Tyrſio ſit, dorſo ampliore, colore cæruleo, complures eum genus eſſe Delphini opinantur.* (hæc poſtea Demoſtratus. ſed quem Ariſtoteles Phocænam dixit, Plinius Turſionẽ, vel Tyrſionem nuncupauit,) *Lac Delphinus habet & tyrſio, quo ſuos nutriunt fætus, geſtantque eoſdẽ infirmos infantia: adoleſcit celerius Delphini proles, quippe quę annis x. ad ſummam perueniat magnitudinem, geſtatur vtero decem menſibus partus eius æſtate, nec vllo tempore alio;* tradit hæc ex Ariſt. Aelian. l. 5. c. 4. & l. 10. c. 8. inquit, *Delphinus fæmina ſimiliter, atque mulier mammas habet, ſimul, & vberrimo lacte catulos ſuos lactat: Ex ætatum ratione diſpoſiti gregatim natant etenim perparuuli etiamnum ex ætate infirmi in primo ordine locantur: hos natatione proximi ſequuntur, qui ſunt confirmata ætate; nam Delphinus cum catulorum ſuorum amantiſſimũ*

animal

Digitized by Google

animal eſt tum de his vehementer metuens diligenti cuſtodia eos conſeruat, ac nimirum ſic natant, vt tanquam in MILITARI CVNEO, alij in prima acie alij ſecunda, alij tertia conſtituantur: Natu minimi ante prænatant: poſt vero hos FOEMINAE ſequuntur deinde MARES extremum agmen ducentes FILIORVM, & VXORVM natationem inſpiciunt, atq. obſeruant: Quid ad hos Neſtor bone Homere? quem ais ad inſtruendas acies principem ſuæ ætatis præſtantiſſimum fuiſſe? hæc ille cæterum Dorion, & Egeſidemus, ac Demoſtratus plura ſcribunt.

Obſeruo Delphinorũ agmina ob inimicitias, quas cum Amijs ſiue Troctis, & Crocodilis virulentas habent ad certamen diſpoſitã, vt dimicent: bellum cum Amijs concinit Oppianus, 61

Inueniunt diros Amias, quos nomine dicunt,
Intrepidæ ſolæ pugnant contraq. feruntur
Robore peiores thynnis in corpore molles
Carnes: continuo denſi ſunt ordine dentes
In quibus horror ineſt, hinc eſt audacia tanta;
Hic fortem Ponti Regem formidine nulla
A grege ſeiunctum aſpiciunt, ſolumq. vagãtem,
Atq. cateruatim veniunt ad martia bella:
At Delphin magnis roſtris hæc agmina primum
Contemnens, ſed poſtquã rapidus cõſurgit in illã
Arripi hanc, auido dat fortia pabula ventri;
Cum denſæ magnum circum Delphina phalãges,
Et magnus cureus fortem Delphina coronat,
Tunc agitat mentem belli furor, & timet vnus
Exitium à multis, & duro Marte laborat.
Hæ rabie circumfuſæ per membra reuinctæ
Delphino infigunt dentes, & corpora paſsim
Scindũt implicitæ, ſunt multæ à vertice ſummo,
Quæ lacerant glauco roſtro, madidiſq ſub alis
Nonnullæ infixæ, lateri pars illa recumbit:
Apprendunt aliæ caudam, ventremq. tumẽtem

Pars cruciat, quadã populantur maxima terga.
Iſta per ſpinas, illa per cærula colla. - *Pēdēt &c.* hæc ille, & Aelianus l. 1. c 5. de anim. *Trocta etiam ſui generis grege coacto Delphinos inuadit, & ij quidem ſi quem ſegregatum circumuenire poſſent fortiter inuadunt, plane enim ſciunt Delphini ſuis morſibus verberari aſpere ſolere: itaq. trocta ei acerrime inſtant, Delphinus contra reſilit, ſubſilit, atq. indicat vt ex dolore torqueatur, icci rco tenaciter vrgēt, ſimulque ad ſaltum Delphini tolluntur: hic eos repellere conatur, illi vero nihil remittentes viuum lacerant: poſtea quam vero pro ſe quiſque aliquam partē mordicus arripuerit diſcedit.* ſed haud impune diſcedit, Delphinus namq. teſte Oppiano dum,

Effugiunt, ſequitur Delphin, laceratq. teritq.
Stridenti ſimilis Præſteri cuncta reſoluit
Et morſu laniat, rubet atro ſanguine pontus.

Præſter *fulminis genus* eſt, apud Senecam qq. nat. *Igneus turbo* dicitur, de quo teſte Conrado, vbertim Laertius, & Lucretius lib. 6. Plinius lib. 2. c. 48. Seneca, & Suida: apud Lucanũ vero Preſter eſt *ſerpentis* genus;

Oraque diſſoluens auidus ſpumantia Preſter.
vide Iſidorum lib. 12.

62 Nilum ingreditur Delphinus, pugnatque, & Cocodrilos interficit. Plinius l. 8. c. 25. *Delphini immeantes Nilo, quorum dorſo tanquam ad hunc vſum cultellata ineſt pinna, abigentes eos præda, ac veluti in ſuo tantum amne regnantes, alioquin impares viribus ipſi aſtu interimunt: In ventre mollis eſt, tenuiſq. cutis Crocodilo, ideo ſe vt territi immergunt Delphini ſubeunteſque aluum illa ſecant ſpina:* Diſſidium inſuper Delphinorum cũ *Pompilo* habet, enarratq. Aelianus, l. 15. c. 23. & Athenæus. ſed vt primum Delphinus pompili carnes deuorat, tanquam venenato excuſſus edulio pænas, vſque ad exitium ſibi

ſibi comparat: at ſi philoſophari circa diſſidij arcanũ licet, forſan ex eo prouenit, quod Pompilus nautarum dum altum ſubeunt pelagus præcurſor naues comitatur, circa quas dum ludunt Delphini elluones excitantur, vt deuorent: cæterum inquit Athenæus lib. 7. Qui *Telchiniacam hiſtoriam compoſuit, ſiue Cretenſis Epimenidis fuerit, ſiue Teleclides, ſiue alius quiſquiam SACROS PISCES vocari docet Delphinos, & Pompilos.*

Dum Delphinorum amor erga parẽtes ab Aeliano, Plinio, Oppiano, cæteriſque commendatur, lõgeuos eſſe eadem hominum benedictione credimus. Ariſt. l. 6. h. a. c. 12. *Delphinus viuit annis compluribus, conſtitit enim nonnullos vixiſſe annis xxv. alios etiam xxx. quod cognitum eſt præciſa à piſcatoribus cauda, vt quos ita reddidiſſent mari captos itẽ agnoſcerent, & temporis ſpatium ſcirent.* 63

Abſconduntur *tricenis diebus circa canis* ortum ait Plinius. non in maris profundo, ſed inter ſcopulos, nam ſi vt dormiant fiſtulam è mari extollunt, potius vt quieſcant: Bellonius annotat eorum itenera, aſſeritque à Græcis, qui circa Propontidem habitant accepiſſe, Delphinos etiam inſtar aliquorũ piſcium migrare è mari mediterraneo, videlicet, Septentrionem verſus Helleſpontum, & Propontidem emetiri, & Euxinum ingreſſos certo tempore immorari, tum demum loca prius relicta repetere. vide Ariſt. lib. 8. h. an. c. 13. 64

Athenæus lib. 8. *Fel* Delphinum non habere ex Ariſtotele tradit: an omnes, ignoro. nam Oues, in Naxo magnum fel oſtentant, apud Calcidem Euboicam eo carent ait Ariſt. l. 4. de p. a. c. 2. & Anaxagoram arguit aſſerentem, *Fel eſſe morborum cauſam*: idem Ariſtoteles lib. 3. h. a. c. 7. inquit, *Delphinus OSSA habet NON SPINAS*, inſuper *STRIDERE* pluribus Athenæus, ex ipſo Ariſtotele, ceteriſq. ſcrip- 65

ſit, & nos paulo ante: *LINGVAM* habent, & pro voce gemitum edunt vt ex Plinio, Solinus ſcribit, non enim abſolutam inuertunt linguam, ac prominentibus labijs carent, quod auctor de nat. rer. prodit, & Ariſt. l. 4. h. an. ait, *Delphinus ſtridet, ac mutit efferens ſe in aerem, quia pulmonem habet, & arteriam, proindeq. non nihil vocis poteſt promouere, lingua tamen libera, abſolutaq. caret, & labris quibus vocis aliquem poſſit articulum efformare*; *OCVLOS* habent in dorſo, vt Plinius perhibet, vnde nō bene prædam capiunt, viſus tamen ab Oppiano acutiſſimus fertur, ita vt piſcem ſaxorum vlnis latitātem videant; CAVDAM ad inſtar lunæ falcatam gerit, & ſemper dum inſilit fertur incuruus, nec aliter in numis Imperatorum exprimitur. Eſt animal cetaceum corio contectum, roſtrum habet ſimum, linguam contra naturam aquatilium mouet: ora, vel in ſupina parte, vt Ariſtoteles, vel in roſtro Tūni modo ſciſſa præfert, vti obſeruant Bellonius, & Rondeletius: ſpinam curuam oſtentat; fauces anguſtas: pinnam cultellatam; ſpiſſatus oſſibus caret ſpinis.

66 Sepulturæ gaudent honore, præſtat hæc Aelianus ex Ariſtotele lib. 12. c. 6. *Delphini etiam mortuorum memoriam non abijciunt, & extinctos non deſerunt, itaque ſui generis cadauera ſubeuntes ad ſummam aquam alleuant, tum ad continentem, (velut funerare) illos efferentes hominibus ipſos ſepelliendos tradunt, Ariſtotele teſte; poſt vero ſequitur magna Delphinorum multitudo tanquam funeri operam dantium, atq. in extinctos honorem conferentium, aut certe eos ab impetu aliarum belluarum ne deuorentur defendentium*: Plinius etiam dicta recenſet, & Iaſſenſes Delphinum pueri Hermiæ cōdidiſſe ſcribit Tzetzet, & Aelianus: A. Gellius vero ex Appione l. 7. c. 8. Delphinum in ſui pueri ſepulchro humatum refert.

refert, & alibi quam ſæpe: Legimus namque Delphinos hominum funera curaſſe ſicut de Cerano animaduertit Plutarchus: Heſiodi cadauer à latronibus interempti Delphinorum grex ſuſcipiens ad Rhium, & Molycriam aſportauit: & Pauſanias tradit Melicertem, quem Ino, Athamantis mariti iracundiam fugiens ſecum de rupe Moluride abiecit, Delphinum in Corinthiorum Iſtmum deportaſſe, vnde ſacra eorumdem quotannis recenſentur, plura Pierius, Cœlius, Rondeletius, & Gyraldus, ex quibus Geſnerus, & Aldrouandus.

De eorum captura inquit Albertus: *ab Italis delphinus non comeditur, nec eum Piſcatores venantur:* 67
in mari autem Germaniæ adiacenti Delphini capiũtur, & comeduntur, & ideo fugiunt homines; Ariſtoteles l.4. c.8. h. a. ſtrepitu maximo piſcatorum territos capi ad littora ſcribit: alibi retis meminit: ſicut Plutarchus Sophron, & Aelianus, qui lib. 15. an. c.6. *Delphinum ad moliendas retibus inſidias acerrimum* nuncupat, *iis namque perniciem affert, & dentibus conficit;* & lib. 11. c. 12. inter retia occluſum epulari, cæteroſque piſces depaſci promit, tandem *quum ſe extrahi, atq. ad littus appropinquare intelligit dentibus lacerato reti à ſeruitute liberatur*: ſi vero captus à piſcatoribus nauicula fertur, mirum idem Aelianus lib. 11. c. 12. enarrat; *alij Delphini per multi nauiculam hanc circumnatantes tandiu ſe ibi crebris ſaltibus verſant, & tanquam piſcatoribus pro huius ſalute ſupplicantes prouoluunt, dum piſcatores ad captiui miſeriam inducti, eiſque ita ſuppliciter quaſi petentibus cedentes irretitum ex vinculis in libertatem expediant*. hæc ille ex Ariſtotele, & l. 5. c. 6. ſimile de ſaucio Delphino promit, Plinius etiam lib. 9. ait, *Capto à Rege Cariæ, alligatoque in portu Delphino ingens reliquorum cõuenit multitudo, mæſtitia quadam, quæ poſſet intelligi, miſerationem*

pe-

petens donec dimitti Rex eum iuſſit; Oppianus lib. 5. vſq. ad miraculum pietatem hanc mirifice extollit. præcipue dũ matrem circa filium captiuum accinit.

Et ſequitur natum charum, nec deſerit vnquam
Non longe à cymba poſſunt arcere parentem,
Non ſi percutiant miſeram, quatiantq. timore
Cum nato trahitur charo mœſtiſſima mater.
Vt ſubit hoſtilem venanti proxime dextram,
Hoſtes crudeles non flectunt ferrea corda,
Et mæſtam rapiunt matrem mucrone tridentis:
Filius, & genetrix FATO rapiuntur eodem.

Impiam delphinorum venationem quamplures cenſent, & Thrace, ac barbaro immani circa Byzantium dignam: damnantque Demoſtratus, & Oppianus; primo, quia Delphinus hominem diligit, & preſto nuncupatus adeſt, hominum naufragia compatitur, ac pereũtes ſaluat, ſicut de Arione Methymnæo, Palæmone, Hermia, Cærano, Enalo ceteriſque diximus: quibus adde ex Pauſania Phalantum Lacedæmonem, & Telemachum Vlyſsis filium, quẽ Philoſtratus *ſubſimum* à ſimo delphini roſtro appellat. ſecundo: quia dum homines piſcantur, & ipſi piſcationem parant, ſimulq. cum hominibus in inſidijs, capturaq. laborant; quod ex Ariſtotele compertum eſt; & ex Plinio enarrauimus in Nemauſienſi Lacu in Gallia Narbonenſi, *cum homine Delphinos ſocietate piſcari*. & Thunnos, piſceſq. in Siculo Meſſanæ frætu delphinorum ope expiſcantur, quod veluti licitæ rei pondus mercedem exigit: apud Aegæũ Oppianus hæc accinit,

Fluctibus Aegais, & celſa in Chalcide prædam
Piſcator fallit, cum Veſper claudit Olympum,
Aenea ſub fuſcum lumen claudente laterna
Delphini mortem properant dare piſcibus atrã.
Aſt illi errando magno dant terga pauore,
Hi contra piſces pellunt à fluctibus imis,

Inui-

Inuiſum in littus cupientes æquore labi:
Sic manus inuerecũda canum latratibus vrget,
Impellitq. feram venantibus impete vaſto,
In terram pulſos cædit mucrone tridentis
Piſcator facilem captans de littore prædam.
Nulla fuga eſt miſeris, quãdo à tellure necãtur,
Atq. à Delphinis pelluntur marmore lato.
Sed poſtquam felix piſcantum præda peracta
MERCEDEM iuſti repetunt certaminis æquã
CONCORDIS PVGNAE partem meritumq. laboris.

Per Delphinum nobile animal, plura veteres demonſtraſſe diſſerit Pierius lib. 27. *Bacchum* delphinus ſignificabat, quia teſte Columella *vinum marina aqua mixtum facilius conſeruatur*. vide Plinium, & Dioſcoridem. *Apollinem Delphicum* cuius in Ara delphinus, teſte Plutarcho, colebatur: *Periculorum fugam* ex prognoſticis, quæ D. Thomas in delphino recenſet: *Imperium Maris* ex numo Neronis, NERO CLAVDIVS CAESAR. AVG. GER. P. M. TRI. P. IMP. PP. vbi Neptunus ſub Delphini imagine in portu ſedens imperabat: *Velocitatem*, dum Pindarus Nemeis, Mileſiam ſaltu perniciſſimum Delphino aſſimilat: *Citam nauigationem*, dum circa nauigia viſuntur: *Maturitatem* ex eo quod *Delphinus anchoræ* alligatur: *Amorem in ſimpliciorem ætatem*: ideo ab alato cupidine Delphinum frænatum cernimus: *Gratum animum* ex euentu Hermiæ Iaſenſis pueri, quem diximus: Nonnulla etiam mala denotaſſe idem Pierius prodit; ſcilicet *Nequitiam*, quam phiſiognomici in ſimos adnotant, ſimulque *Luxuriam, & petulantiam*: inſuper *adulatorum infidelitatem* Socion Philoſophus arguit: Pacuuius *Gibberoſos* indigitat: *Impuri amoris ſatietatem* etiam & ipſe Pierius prodit. 68

Aretius ſingularis erudictionis Auctor Delphinorum 69

rum effigiem in Impreſijs quam ſæpe exhibet, pro D. Iacobo Minore Apoſtolo *ſaltantes delphinos* præſtat, Lemmate, *Velox ad audiendum*: ex eiuſdem epiſtolæ. c. 1. v. 9. prouidentiæ Numen in B. Caietani inſtituto demonſtrat, dum Delphinum filios in ventre denuo turbato pelago excipientem effingit, *Iterato introeunt*: idque D. Baſilius hom. 7. in Hexam. inquit, *Delphini etiam recentes adhuc, & teneros catulos, ex aliqua cauſa conſternatos rurſus VENTRE ſuſcipiunt, ac complectuntur*: Plinius vero, & Ariſtoteles ipſos ore oppitulari tantum ſcribũt; Præterea Delphinum ad littus cantu euocatum alter propoſuit, ac ſi exiliens epigraphe diceret,

» *Viuo del canto, che mi tolſe all'onde*.

Camerarius ad littora procellis expulſum inſcripſit, *Quem genuit perdit*, & emblema edidit, parentem, ſcilicet, delphinulos irretitos curantem, cũ inſcriptione, *Hæc cura parentum*: Delphinum piſces ad retiá compellentem aduch adoleſcens exhibui, hoc hemiſtichio *Decipit, vt deuoret*: ac tentatoris vaſritiem incuſabam: ſed plura alibi.

DE VITVLO MARINO, SIVE PHOCA.

CAPVT DECIMVM.

70 HAbet ſua pecora pelagus, & præter Arietes, Boues, Equos, & Elephãtos, quibus mirum in modum abũdat, Vitulos alit, quibus meminit Plinius lib. 9. c. 13. *Parit Vitulus in terra pecudum more, ſecundo partu reddit initu: Canum modo cohæret, & paret nunquam geminis plures, educat Mammis fetum: non ante duodecim dies deducit in mare, ex eo ſubinde aſſuefaciens: interficiuntur diffi-*

ſiculter, niſi capite eliſo: ipſis in ſomno mugitus, vnde nomen Vituli accipiunt; tenent diſciplinam, voceq. pariter, & viſu populum SALVTANT: Incondito fremitu NOMINE VOCATI reſpondent: Nullum animal grauiore ſomno premitur: Pinnis quibus in mari vtũtur humi quoque vice pedum ſerpunt: Pelles eorum etiam detractas corpori ſenſum AEQVORVM retinere tradunt, ſemperque æſtu maris recedente inhorreſcere: praterea dextræ pinnæ vim ſoporiferam ineſſe, ſomnoſque allicere ſubditam capiti. hæc ille ex Ariſtotele.

Et vt à nomine belluæ ordiamur, Phocam D. Ambroſius Hex. l. 5. c. 2. à Marino Vitulo diuerſam habet: Gaza, Plinius, & Iunius tamen ex Ariſtotele, vnum animal vtrumque promunt, vulgo *Boue Marino*: à ſono, & mugitu, ait VVottonus, nõ à ſomno, vti Geſnerus emendat, *Vitulus* nuncupatur. & forſan quia teſte Pierio valde terreſtri ſimilis eſt, præcipue ſi aures excipias, ait Rondeletius. renes etiam ſolidiſſimos habet, & forma bubulis ſimiles inquit Bellonius: *Bocam* Iſidorus Hiſpalenſis lib. 12. hunc nuncupat, *Bocas dicunt Boues marinos, quaſi boacas*. idque ex Feſto: Albertus *Canem marinum* appellat, Bellonius *Lupum*. Sed, nec bos, neque canis, neque lupus Phocam de qua agimus ſignificant, imò diuerſi omnes in piſcium albo recenſentur: Saluianus, hunc à quampluribus *Vecchio marino* dictũ putat. Horrendum animal nonnulli indigitant, & Ariſtoteles, ac Plinius maleficam beſtiam in Pontũ ingredi ſcribunt, ac inter feras horribiles Oppianus accinit, nec male Seneca Tragicus in Hippolytum Phocam hanc, ſiue Taurum, vt Poeta canit, equos exturbantem terribili procellarum ſonitu deſcribit, act. 4. 71

Cærulea Taurus colla ſublimis gerens
Erexit altam fronte viridanti iubam:

Stant hiſpida aures, cornibus varius color
Et quem feri dominator habuiſſet gregis:
Et quem ſub vndis natus: hinc flammam vomit
Oculi hinc relucent: cærula inſignis nota,
Opima ceruix, arduos tollit toros.
Nareſq. biulcis hauſtibus patulæ fremunt:
Muſco tenaci pectus, ac palear viret,
Longum rubenti ſpargitur fuco latus.
Tum pone tergus vltima in monſtrum coit,
Facies, & ingens bellua immenſam trahit
Squammoſam partem.------

Lector, pictorum ac Poetarum facinus excuſa, addunt nempe, & vt moſtrum efformet è Colco ignẽ, à phyſethere hiatus, ab Ariete tænias, ab Elephanto cornua, à Tritonum effigie caudas in vnum confundens, horrendum effingit Vitulum; neue ambigas Martinus Delrius Scholiaſtes inquit, *Mixtus illi color terreſtris Tauri, & Vituli Marini*, namdum equos exturbaſſe accinit, Vitulum fuiſſe quem equi timent, ac conteriti aufugiunt compertum eſt.

72 Extra pelagus ad oras parere Theophraſtus ſcribit, & Doriõ, idque quia teſte Ariſtotele eſt animal amphibium, tellure, ac mari gaudet: Aelianus l. 9. c 9. *Vituli marini primum in arido fœtus ſuos pariunt, deinde in lucem editos paulatim cum in humidiora loca ſubducunt, atque ad deguſtandum mare eos introducunt, tum in aridum natalem locum reducũt: inde rurſus in mare deducunt: & quam mox educũt: ſæpeque numero cum id fecerint aptiſſimos tandem ad natandum efficiunt, partim doctrina inſtitutos, partim natura ad mores, & ſedes maternas amandas impulſos*. cauſſam addit Ariſtoteles, *quia Vitulus aqua nec penitus carere poteſt, nec in ipſa agere ſecus, niſi per interualla quædam reſpiret, & educat in ſicco*. Oppianus lib. 1.

------ *Cæruleo non edunt pignora ponto*

Sed

Sed fœtus ſicca genitrix tellure reſoluit,
Soles bis ſenos in flaua mater arena
Degit cum natis charis, & pignora mulcet,
Tertia poſt decimam roſeo caput obſita peplo
Conſurgens aurora polo, lucemq. reducit:
Tunc mater madidis catulos complexa ſub vlnis
Detinet, & liquidas ſubito ſe mergit in vndas,
Et natis iucunda ſuis monſtrare videtur
In ponto patriam charam, dulceſq. penates.

Hinc oritur quæſtio an Vitulus ſit *quadrupes*? nam 73
in arida parit, ibique dormit, vt Oppianus, & Aelianus ſcribunt; imo Ariſtoteles de p. a. l. 2. c. 12. *Vitulum mancam, & læſam quadrupedem* vocat. Pierius l. 29. *in aqua, & in terra communem* Phocã dicit; Reſpondet Ariſt. lib. 6. h. an. c. 12. *Vitulus marinus genus ambigui eſt, nam & mari degit quãquam humorem non recipit, ſed ſpirat, ac dormit, & egreſſus in terram parit in littore, vt terreſtre: ſed quoniam plus temporis mari, quam terra immoretur, cibumque ex humore petat, ideo in aquaticis de eo narrandum eſt*; deſcribit inſuper eumdem, imperfectionemque eius denarrat h. an. l. 2. c. 1. vbi ait, *Vitulus marinus tamquam læſa, imperfectaque quadrupes eſt, quippe, qui continuo à ſcapulis PEDES habeat manibus ſimiles modo Vrſæ, in quinos enim ſcinduntur digitos, qui ſinguli ternis articulis flectantur, & vnguibus muniantur non magnis. PEDES quoq. POSTERIORES quinis diſcretos digitis habet, & curuatura, & vnguibus cum primis conuenientes, verum forma proximos piſcium caudis*: hoc eſt quod Virgilius l. 4. Georg. *Phocas turpes* decantat, ſcilicet mancas, ſicuti turpe aliquod membrum, quod mancum ſit cenſemus,

Quippe ita Neptuno viſum eſt immania cuius
Armenta, & TVRPES paſcit ſub gurgite Phocas.

Hh 2 ver-

Digitized by Google

verba matris ſunt ad Ariſtæum, promitque Protei in Carpatho vna Cycladum acta: quem Nuptunus ſuum veluti paſtorem vaticinij honore donauit, nec eſt quod Seruius *Turpes Phocas* ob magnitudinem, ac corporis deformitatem expendat; neque odor teterrimus, vti Geſnerus verſat, turpes vitulos exhibet, licet Suidas ſcribat, *Phoca olidum eſt maris animal*, & quamuis recens Poetæ Schol. ex Platone in Phædone, & in 1. Alcib. *pulchra, & turpia* opponere græcos autumet, doceatque denuo Plato in Protagora; à dictis non recedendum. enimuero vbi Ouidius lib. 1. met. diluuium deſcribit, *deformes Phocas* accinit, non ob magnitudinem ſed potius ob miſtum aquatile, ac terreſtre corpus,

Et modo qua graciles gramen carpſere capellæ
Nunc ibi deformes ponunt ſua corpora Phocæ.

74 Somnus Vitulorum celebris tum apud Latinos, cũ Græcos. Oppianus, ex Eudemo,

Extra vndas Phocæ conſumunt tempora noctis,
Sæpe die feſſos artus in littore ponunt,
In terra dulci ſoluentes membra ſopori;

Virgilius de Phocis circa Proteum ab Ariſtæo inſidiatum,

Sternunt ſe ſomno diuerſo in littore Phocæ.

adamuſſim teſte Vrſino, ex illo Homeri,

Frequentes dormiunt è cano mari egreſſæ.

& Iuuenalis Sat. 3. ſomni coloſos pungit,

---- Rhedarum tranſitus arcto
Vicorum inflexu, & ſtantis conuicia mandræ
Eripiunt ſomnos Vrſis, Vituliſq. marinis.

Aelianus lib. 9. de an. c. 50. *Phocæ circa veſperam magis exeunt, aliquando tamen etiam meridie, & extra mare ſomnum capiunt: Hoc & Homerus nouerat, qui in Odyſſea Menelaum inducit, hoc earum cubile Thelemacho, & Piſiſtrato narrantem, cum de ijs quæ in Pharo acciderunt, & Marino Dæmone*

Pro-

Digitized by Google

Proteo, eiuſque vaticinio verba faceret: ideo Dextræ pinnæ VIM SOPORIFERAM ineſſe, ſomnoſque allicere ſubditam capiti tradunt, Plinius, & Iſidorus.

Manſuetudine nonnunquam pollere refert Albertus. nec mirum multa habet cum homine in quibus conueniat; Ariſtoteles l. 6. *parere vt homo omni tẽpore* ſcribit, & homini paret, quem diligit; Aelianus l. 4. c. 56. *Vitulum marinum Eudemus, ait in hominem ſpongias piſcari ſolitum amore flagraſſe, eumque extra mare progreſſum cum ſpongiatore verſatum fuiſſe: quod autem: quum is deformiſſimus eſſet, Vitulo formoſiſſimus videretur, nihil forſitan mirum videri debet, cum ſæpe numero homines in mulieres turpiſſimas, pulchrioribus neglectis amore inflãmẽtur*; Mirum nihilominus quod Plinius ſcribit, *tenent diſciplinam vocemque pariter, & viſu populum ſalutant; incondito fremitu nomine vocati reſpondent*. Vocatus reſpondet, ergo Aurem habet, & vocem, de AVRE Ariſt. l. 1. *Vitulus marinus meatus continet, qua manifeſte audit*. & de gen. an. l. 5. c. 2. inquit, *Vitulus marinus rectus à natura conſtitutus eſt, cum enim quadrupes ouiparum ſit auribus caret, meatuſq. tantum habet, quibus audiat cauſa eſt, quod vitam hic in humore traducit, pars autem aurium addita meatibus eſt, vt motus à longe delatus aeris ſeruaretur*. De VOCE; mugitum potius expende, nam veluti boues boatu præſtant ait Iſidorus, & Feſtus: confuſus ac grauis ſonus fremitum potius, vel mugitum edit. vt Ariſt. ſcribit: Plinius l. 2. c. 37. ait, *Vitulis marinis LINGVA dupplex eſt*. 75

Concipiunt, & pariunt velut homines omni tempore, ac mira charitate prolem proſequuntur: Tzetzes prole capta parentes dolore tabeſcere, ac mori ſcribit, eorum partus, & curam Ariſtoteles l. 6. ſic prodit, *concipit ſtatim vitulus intra ſe, & parit, ſecundas, quoque emittit, & lac reddit more pecudũ,* 76

parit

parit ſingulos, aut geminos, & complurimum tres, MAMMIS, quas geminas habet educat fœtum ritu quadrupedum: parit vt homo omni tempore: Prolem circa duodecimũ diẽ à partu deducit in mare ſubinde aſſuefaciens; illa decliuis fertur nec ambulat, cum nondum inniti ſuis pedibus valeat: colligere ſe ipſe vitulus, & contrahere poteſt.

77 Felle haud carent, & Plinio teſte lib. 11. 37. *eſt ad multa nobile*, ſcilicet *optalmiam* curat. Ariſtoteles fel habere negat; pretioſo abundant coagulo, de quo Aelianus lib. 3. c. 19. *Vitulus marinus etiam inuidũ hercle animal, coagulum ſuum ne eo comitiales morbi ſanari poſſint deuorat.* hæc ex Ariſtotele, qui illud *medicamentoſum, & comitialibus* vtile exiſtimat. Plinius, vt de Caſtore dicemus, Coagulum prudenter vomere ſcribit; Theophraſtus herculeum morbũ coagulo phocæ curari tradit; tandem Plutarchus de his qui ſero à Num. pun. inquit, *Fel hyenæ, & Phocæ; aliorumque fœdorum animalium coagula aliquid habent ad morbos ſanandos vtile.*

78 Pellem habet ſalubrem, quæ, & fulminum ictus obtundat; Plinius l. 2. c. 55. de his quæ non feriuntur fulmine ait, *pauidi tutiſſima putant tabernacula è pellibus belluarum, quas Vitulos marinos appellant, quoniam hoc ſolum animal ex marinis fulmen non percutiat*. recenſetq. lauri fruticen, & Aquilã: addit Agemachus apud Plutarchum l. 4. sympoſ. q. 2. *Vim habent aduerſantẽ fulmini ficus, & Vituli marini pellis, vt fertur, atq hyæna, quibus extrema velorum inducunt nauicularij*; ideo Tiberius dum maximopere exterritus teneretur, teſte Suetonio ad vitulorum pelles confugiebat. portentum ad amaritudinem Cælius refert l. 18. c. 9. vbi ait, *Ficus de cælo non tangitur, id vtiq. vel amaritudini acceptũ referri oportet; id genus quippe non attingunt fulmina, quod Vitulus comprobat marinus, atque hyena;*

Vide

Vide Palladium, ac Pierium, & de hoc alibi ſcripſiſſe fuſius memini.

Pellem inſuper, ad plura vtilem plerique exiſtimant, Plinius, Galenus, & Marcellus Empiricus ad calceos accommodatam podagras expellere ſcribũt: Limphaticos, vel canum rabie morſos circa phialam pellis alligata, teſte Kiranide curat. à Vitulo detracta, auctore Plinio l.9.c.13. *ſemper æſtu maris inhorreſcit*; nec deſunt, qui maris fluctus motu exhibere ſcribant, ita vt pili fluctuent. 79

Adipem fere in curationibus mirandum vulgant, & vt neſcius haud ſis ex Geſnero breuiarium profero; *Lichenas, & Lepram* tollere ſcribit Plinius; impoſita *mentagra*, teſte Empirico, plurimum prodeſt; *Equorum ſcabies* linitur, & curatur inquit Columella: dolorem, & tumorem *articulorum* ſanat, ait Kiranides: Andromachus Iunius apud Galenũ aduerſus *caluitiem* parat: ſuffitus ad vterum pituitoſum, & conceptui, vel legitimæ menſium purgationi, vel ſecundis promouendis ineptum ab Hippocrate laudatur. 80

Capitur quam ſæpe rete, ſed vt primum capturam ſentit illud valide lacerat: corpus totum carnoſum tridentis ictum non ſentit. Plinius, & Ariſtoteles capitis confractione debilitari ſcribunt. eorum venationem Oppianus accinit: ab Ariete marino ſolo aeris efflatu capiuntur: carnis contracta vel mollicie, vel pinguedine liqueſcit: peſſimè olet: Equos viſu oculorum, (quos lucère Albertus ait, & Plinius lib. 11. *in mille colores tranſire*, ſicut hyenæ, ſcribit) exturbat; ipſum Caſtores timent & fugent: forſan ob odorem teterrimum; timet & ipſe Vrſos cum quibus pugnat, imo Romæ quam ſæpe in caueis pugnaſſe legimus: & hæc de Vitulis, quos veluti *celebres Homero* Plinius exhibet. & ad Magiam Euſtathius, præſtigiaſq. conferre ex ipſo Homero conijcit, præci- 81

cipue quia Proteus marinus Dœmoneis gaudere ſcribat, & circa Thetin, Amphitriten, & Halosydnam Nereidem fingant.

DE TESTVDINE.

CAPVT VNDECIMVM.

82 PLura de Teſtudinibus enarrantur, & quia nonnullæ cornigeræ apud Troglodytas, aliæ corticatæ, aliæ coriatæ exhibentur, Plinius lib. 9. c. 10. adamuſſim de ipſis ſcribendum putauit, *Teſtudines tantæ magnitudinis Indicum mare emittit, vt ſingularum ſuperficies HABITABILES CASAS integant: atque inter Inſulas Rubri præcipue maris HIS NAVIGENT CYMBIS*: conuenit Aelianus & l. 12. c. 41. de Gange Indicæ fluuio, qui Inſulas Lesbo, Cyrnoue maiores efficit, & inquit, *in eo Teſtudines naſcuntur, quarum teſta non minori, quam DOLIVM capax viginti amphorarum*; & lib. 17. c. 3. ex Nimphide, qui de Ptolemæis ſcripſit, ait *in Troglodytide teſtudinum tegmenta reperiri tanta: vt ſingula ſenos medimnos atticos capiant*; & de Indica, ac fluuialitili lib. 16. c. 14. ſcribit, *Teſtudines Indicæ, & fluuiatilis teſta non minor eſt quam SCAPHA iuſtæ magnitudinis, decem enim leguminum medimnos capit*: de montana & Lybica inſuper tradit lib. 14. c. 17. *Sunt Teſtudines in Lybia, eæque montanæ, & aſpectu criſpiſſimæ, quarum teſta barbitis eſt accommodata*; & ne mendacium Aeliani, ſiue Plinij dicatur, Pierius lib. 28. firmat.

83 Sunt equidem mira quæ de ipſis enarrantur. Plinius *Dentes non ſunt teſtudini, ſed roſtri margines acuti, ſuperna parte inferiorem claudente pyxidum modo, in mari viuunt conchylijs, tanta oris duritiæ, vt*

Digitized by Google

In inguinibus geminos tumores habet, vtrinq. vnicum membrana ſua concluſum, oui anſerini magnitudine, ait Rondeletius, inter hos eſt mentula maribus, in fœminis pudendum: teſtes hi tumores non ſunt, ſed folliculi (teſtes enim intus habet) in quorum medio ſinguli ſunt meatus, ex quibus exudat liquor pinguis, & cerosus, quem ipſe Caſtor admoto ore lambit, & exugit, poſtea ſuas corporis partes oblinit; idque probat Leporum exemplo, & Moſchi manus ori admouet, lingua, pulmone, corde, ventriculo inteſtinis porco ſimilior: hepate in quinque lobos diuiſo, in minoribus lobis fel latet: ſplen paruus, renes magni, veſica ſuillæ ſimilis, teſtes parui adherentes ſpinæ: cauda ſquamoſa, ſupina, glabra, & leuis, cęterum vide Rond.

Fibrę nigriores cæteris præſtant, quod apud Scythas compertum eſt; eorumque pelles apud Perſas, Gelonos, Moſchouitas, ac Polonos plurimi habentur, molli pilo veſtiuntur, & cinereo candido: caudam piſcis obductam ſquamis habent: priores pedes caninos, poſteriores anſerinos, ait Saluianus in tab. piſc. Aedificant ſibi domos quam ſæpe triplici inſtructas ſpecu, eaſque prope flumina, vt cum aquæ intumeſcant, inquit Pomponius Sabinus, ſuperiora petant, arbores facile cędunt, præcipue populum, & ſalices, quibus veſcuntur. 98

Medicamenta, quamplurima Plinius ex Eudemo, Theophraſto, ac Seſtio exhibet, lib. 32. c. 3. vbi ait, *Amputari teſtes à Caſtoribus cum capiuntur, negat Seſtius diligentiſſimus medicinæ: quinimmo paruos eſſe, ſubſtrictoſque, & adhærentes ſpinæ, nec adimi ſine vita animalis poſſe: adulterari autem renibus eiuſdem, qui ſint grandes cum veri teſtes parui admodum reperiantur: præterea ne veſicas, quidē eſſe cum ſint geminæ, quod nulli animalium: in his folliculis inuenire liquorem, & aſſeruari ſale: itaque* 99

inter probationes falſi eſſe folliculos geminos ex vno nexu dependentes, quod ipſum corrumpi fraude cõijcientibus gummi cum ſale ammoniaco, quoniam ammoniaci coloris eſſe debeant, tunicis circundati, liquore veluti mellis ceroſi, odoris grauis, guſtu amaro, & acri, friabiles: efficaciſſimi è Ponto Galatiæ, mox Africa: Sternutamenta olfactu mouent: ſomnum conciliant; cum roſaceo, & peucedano peruncto capite; & per ſe poti in aqua: ob id phreneticis vtiles: item Lethargicos odoris ſuffictu excitant: Vuluarumque exanimationes, vel ſubditi, & menſes ac ſecundas ciunt: duabus dragmis ex aqua cum pulegio poti: medentur, & Vertigini; opiſtotonis; tremulis; ſpaſticis, neruorum vitijs; iſchiadicis: ſtomathicis: paralyticis perunctis omnibus, vel triti ad craſſitudinem mellis cum ſemine viticis, ex aceto, aut roſaceo; ſic & contra comitiales ſumpti: poti vero contra inflationes, tormina, venena; Differentia tantum contra genera eſt mixturæ: quippe aduerſus Scorpiones ex vino bibuntur: aduerſus Phalangia, & Araneos ex mulſo, itaut vomitione reddantur, aut vt retineantur, cum ruta: aduerſus Calcidas, cum myrtite: aduerſus Ceraſten, & Preſteras cum panace, aut ruta, ex vino; aduerſus cæteros ſerpentes cum vino; dari binas dragmas ſatis eſt, eorum quæ adijciantur ſingulas: auxiliantur priuatim contra viſcum ex aceto: aduerſus aconitum ex lacte, aut aqua: aduerſus Elleborum albũ ex aqua mulſa, nitroque: medentur & dentibus; infuſi cum oleo triti in aurem à cuius parte doleant: aurium doloribus melius ſi cum meconio; claritatem viſus faciunt cum melle attico inuncti: cobibent ſingultus ex aceto: vrina quoque Fibri reſiſtit venenis, & ob id in antidota additur: adſeruatur autem optime in ſua veſica, vt aliqui exiſtimant. hæc ille, & alibi plura.

De LVTRA ſimilem Caſtori eſſe compertum eſt, 100
refertque Solinus cap. 19. & Ariſtoteles lib. 8. h. a.
c. 5. ait, *ſunt in hoc genere Fiber, Saterium, Saty-
rium, Lutris Latax, quæ latior lutre eſt, denteſque
habet robuſtos, quippe quæ noctu plerumque egredi-
ens virgulta proxima ſuis dentibus, vt ferro præci-
dat; Lutris etiam hominem mordet, nec deſiſtit vt
ferunt niſi fracti oſſis crepitum ſenſerit; Lataci pilus
durus, ſpecie inter pilum Vituli marini, & Cerui*;
hinc error Bellonij apud Rondeletium deprehendi-
tur, qui Latacem Caſtorem eſſe teſtatur; cum po-
tius ſimilem Ariſtoteles oſtendat; præcipue renibus
magnis differt; quibus Lutra Delphino, & Vitulis
terreſtris ſimilis eſt.

Varro *Lutras* quaſi Lytras dictas eſſe æxiſtimat; 101
quod arborum radices prope flumina perdat: verba
eius lib. 4 de l. l. hæc ſunt, *vt Aegypti in flumine
quadrupes, ſic in Latio nominari Lytra, & Fiber,
Litra quod ſuccidere dicitur arborum radices in ri-
pa; atque eas diſſoluere*, ad quæ Scaliger exerc. 210.
3. inquit; *Lutra, eſt Enydris nota omnibus à Fibro,
ſiue Caſtore longe alia, ne decipiaris à Varrone, qui
confundit*; Romæ *Lontra* dicitur, à lutando, quod
frequenter in aquis lutet: *Lutris* Theodoro: Plini-
us l. 8. c. 30. cum fibro comparat promitq; *vtrumq.
aquaticum, vtrique molliorē pluma pilū*; Ariſtote-
les l. 1. c. 1. inter *greſſilia Lutram, latacem, & cro-
codilum* perhibet;

Sunt ergo Caſtor, & Lutra carne perdura, & quæ 102
virus olet; cancros, herbaſq. vorant, præcipue ar-
borum cortices, & ramos; filios nimia charitate pro-
ſequuntur, ſerpentum ſecla extubant, & comprimūt.

Capiuntur rete dum è caueis exeunt irretiti, vel 103
defatigati poſt arborum præciſionem; nonnulli à lō-
ge ſagittis confodunt, & in venatione acerbiſſimo
morſu venatorum turmas lacerant; Capti manſueſ-

Digitized by Google

cunt, & velut Vituli domi morantur; cicurati Caſtores, quem à folliculis liquorem emittunt facile præſtant.

DE CANICVLA, CHARCHARIA, LAMIA, Scylla, cæteriſq. canibus Marinis.

CAPVT DECIMVMTERTIVM.

104 PLinij Caniculam, ab ea de qua Ariſtoteles ſcribit, diuerſam cenſet Rondeletius, & ipſe à Plinij mente quantum aberret in confeſſo eſt; nam galeum illum, quem Galli *Milandre* vocant, caniculam Plinij eſſe, Romanis *Lamiolam*, & *Maltham* teſtatur: ſed Ego Cetaceum canem deſcriptum à Plinio lib. 9. c. 4. non præter VVttoni mentem arbitror, & iudex vt ſis verba do: *Canicularũ maxima multitudo circa eas (*ſpongias*) vrinantes graui periculo infeſtat: ipſi ferunt vt nubem quandam craſſeſcere ſuper capita, planorum piſcium ſimilem prementem eos, arcentemque à reciprocando, & ob id ſtilos præacutos lineis annexos habere ſeſe: quia niſi perfoſſa ita non recedant, caliginis, & vaporis, vt arbitror opere: Nubem enim, & nebulam (cuius nomine id malum appellant) inter animalia haud vllum comperit quiſquam; At cum caniculis atrox dimicatio: inguina, & calces, omnemque candorem corporum appetunt; Salus vna in aduerſas eundi, vltroq. terrendi: Pauet enim hominem, æque ac terret; & ſors æqua in gurgite vt ad ſumma aquæ ventum eſt ibi periculum anceps, adempta ratione contra eundi dum conatur emergere: & ſalus omnis in ſocijs: funem illi religatum ab humeris eius trahunt, hunc dimicans, vt ſit periculi ſignum, læua quatit, dextra apprehenſo ſtilo in pugna eſt, mordicus alias tractus:* hactenus ille,

le, & hanc pugnam in fræto Meſſanæ non ſemel, ſed
quaſi cotidie æſtatis temporibus vrinatores reluctãt.
Diſtinguit, exhibetque canicularum piſcium ge- 105
nera Aelianus l. 1. c. 55. & Plinio facem præbet, *Ca-
nicularum marinarum tria ſunt genera; quarum
maximæ quædam inter* CETE ROBVSTISSIMA
*numerari poſſunt, ex reliquis duobus generibus,
(quæ in cæno degunt, & ad cubiti menſuram excre-
ſcunt,) aliud Galeos, aliud Centrina appellari ſolet,
quod colore varium eſt Galeos nominatur, reliquum
genus, qui Centrinas appellarit, non errabit: rurſus
varij molliore ſemper pelle, & capite latiore ſunt: cẽ-
trinæ parui, & pelle dura ſunt, & capite acutiore,
& coloris albedine ab illis differunt: eiſdem innati
ſunt aculei duri, & aduerſus omnia reſiſtentes, quo-
rum alter in capitis ſummo vertice, alter in cauda,
atque venenatum quiddam habent: poſtrema duo ge-
nera canicularum paruarum in cæno capiuntur*. ſic-
que prænalidam caniculam inter cete recenſetur, &
Plinij locus illam præfert; nam valide cum cymbis
reluctare ſcribit; & hominem funis ope ſub latum
nautarum è manibus auferre ſcribit; *Protendunt
quidem tridentes illi, ſed monſtri ſolertia eſt naui-
gium ſubeundi, atque ita è tuto præliandi:* imo ca-
rinas irrumpere nõ ſemel, & nauem adoriri vidimus,
quod de cænoſis haud dicendum. ex Oppiano rem
audi,

*--- Pudẽda Canum gens, & furibunda propago
Diuiſa in gentes ternas, hæc orrida viſu
Cum Cetis numerata furit per marmoris vndã,
Quæ reſtant aliæ cæno merguntur in alto.*

Neue hæſitandi ſit locus, Plinij Caniculam Aelia- 106
nus verſat l. 14. c. 24. dicens, *Caniculæ, & alia ma-
ris alumna animalia, quibus audaciam natura in-
ſeruit, cum ſummus per æſtatem calor viget, ad lit-
tora ſe recipiunt, & verſus præcipitia natant, & ex-*

poſita

poſita fluctibus promontaria ſubeunt, & anguſtis profundiſque fretis ſeſe inſinuant. nec male. nam in Meſſanæ freto calore vrgente monſtrum furit vrinatoreſque venatur: Strabo thynnos depaſci ſcribit, & nō ſemel cum Xiphijs roſtra conſerunt, cum enim Xiphia hoſtem videt ore dimicās pectus acerrimi canis confodit, ſi autem canis vulnus declinat potentiſſimo caudæ ictu Xiphiam perdit: corpore grandi præſtat. Polibius apud Strabonem l. 1. *Thynni cum gregatim præter Italiam acti elabuntur, Siciliam attingere probibentur, nam in maiores incurrunt belluas, vtpote canes*, &c. ſenſus eſt, fretum Siciliæ abhorrere ob inumeram canum ſtationem, qui teſte Aeliano, anguſtas marium expetunt fauces. cæterū littora Trinacriæ luſtrant, eorumque captura Inſula præſtat.

107 Eſt piſcis Cetaceus caput miræ magnitudinis extollit dum deuorat, fauces horrendas, dentes continuos ac validos, oculos enormi colore tabificos, pinnam aculeatam præfert: corpus pelle duriſſima circumtegit. Mucronatam verſat caudam, & ictu potentiſſimo obtruncat, caro peſſimi ſucci, & dura nec aſſa ſalſamentis conditur. dum incedit pinnam vt plurimum ſuper aquas oſtentat, oculo ebete profunda littoris incurſat loca. Oppianus lib. 5. de piſc. *hoſtilia inter cete inſaniunt rictu; voracitateque canum valde armata ſecula, ſupra modum vero ſunt iniurij, & ſuperbi, neque quicquam occurrentes cōtremiſcunt, impudentiam effrænam ſemper exundātem in præcordijs rabiem habentes*.

108 De Canibus plura feruntur. Aelianus l. 1. c. 17. *Canicula marina, ſimul atque peperit nulla mora interpoſita ſuos paruulos ſimul cum ea natantes habet, ſi quis vero eorum timeat ingreditur rurſus per genitalia in ventre matris, vbi timor abierit, is prodit tamquam rurſus editus*; de Delphinis Baſilius hæc verſat. Pli-

Plinius ex Theophraſto Caniculas pro *Canibus carcharijs*, teſte Hermolao, reddidit, de quibus Athenęus l. 7. ex Nicādro Colophonio in Gloſſis *Charchariam etiam Lamiam vocari*, tradit, *& Scyllam*: alij *Porcum marinum*, quod arenam roſtro fodiat, Numenius Heracleotes in Halieutico, *interdum Charcarian, interdum vndarum illiſu fluctuantē Pſammathidem*: ideſt porcum, nūcupat: & Sophrō, venatur Thynnos *aluus veſtra Charcharia cane opus eſt*. porco ſcilicet, vt deuoret. 109

Charcariam ad Zygænam, Simiam, & Galeos piſces cartilagineos corporis habitu accedere, ſi magnitudinem excipias compertum eſt. teſte Bellonio, capite eſt amplo, roſtroque in mucronem exporrecto, ore vſq. adeo vaſto, atq. capaci, vt quod quilibet eius maxillæ latus ſex, & triginta dentibus præditum ſit, quælibet maxilla duas, & ſeptuaginta comprehendit dentes: quæ ſumma eſt in vtraq. cxliv. dentium, quorum anteriores magis rotundi, poſteriores lati, atq. incuſpidem efformati ſunt: laterum, ac tergoris pinnæ latæ: podicem inter duas pinnulas habet: cauda cubitalem æquat magnitudinem, ac creſcentis lunæ figuram exprimit. 110

Rondeletius Charcariam à Lamia non diuidit, Nicandrum Colophonium ſecutus, qui pluribus in locis non differre ſcribit: Lamia vero eſt Ionæ Piſcis apud Caſtrum, & Cornelium, qui Rondeletij ſententiam cum Sanctio ſequuntur: Iunius in eadem ſentētia *à truncandis piſcatorum ſagenis* dictam refert, quā Plinius lib. 9. c. 24. in planorum piſcium numero promit: *à gula magnitudine* Rondeletius dictam verſat: Iſidorus, *Lamiæ quas fabula tradūt infantes corripere, ac laniare ſolitas à laniando ſpecialiter dictæ ſunt*: vide Strabonem l. 1. geog. 111

Lamiæ nomen ad ſagarum impudentiam turpiter damnandam vſurpatur: Apollonius lib. 4. Lamiam 112

Me-

rum effigiem in Impreſijs quam ſæpe exhibet, pro D. Iacobo Minore Apoſtolo *ſaltantes delphinos* præſtat, Lemmate, *Velox ad audiendum*: ex eiuſdem epiſtolæ. c. 1. v. 9. prouidentiæ Numen in B. Caietani inſtituto demonſtrat, dum Delphinum filios in ventre denuo turbato pelago excipientem effingit, *Iterato introeunt*: idque D. Baſilius hom. 7. in Hexam. inquit, *Delphini etiam recentes adhuc, & teneros catulos, ex aliqua cauſa conſternatos rurſus VENTRE ſuſcipiunt, ac complectuntur*: Plinius vero, & Ariſtoteles ipſos ore oppitulari tantum ſcribũt; Præterea Delphinum ad littus cantu euocatum alter propoſuit, ac ſi exiliens epigraphe diceret,

Viuo del canto, che mi tolſe all'onde.

Camerarius ad littora procellis expulſum inſcripſit, *Quem genuit perdit*, & emblema edidit, parentem, ſcilicet, delphinulos irretitos curantem, cũ inſcriptione, *Hęc cura parentum*: Delphinum piſces ad retiá compellentem aduch adoleſcens exhibui, hoc hemiſtichio *Decipit, vt deuoret*: ac tentatoris vafritiem incuſabam: ſed plura alibi.

DE VITVLO MARINO, SIVE PHOCA.

CAPVT DECIMVM.

70 HAbet ſua pecora pelagus, & præter Arietes, Boues, Equos, & Elephãtos, quibus mirum in modum abũdat, Vitulos alit, quibus meminit Plinius lib. 9. c. 13. *Parit Vitulus in terra pecudum more, ſecundo partu reddit initu: Canum modo cohęret, & paret nunquam geminis plures, educat Mammis fętum: non ante duodecim dies deducit in mare, ex eo ſubinde aſſuefaciens: interficiuntur dif-*

fi-

ſiculter, niſi capite eliſo: ipſis in ſomno mugitus, vnde nomen Vituli accipiunt; tenent diſciplinam, voceq. pariter, & viſu populum SALVTANT: Inconditofremitu NOMINE VOCATI reſpondent: Nullum animal grauiore ſomno premitur: Pinnis quibus in mari vtũtur humi quoque vice pedum ſerpunt: Pelles eorum etiam detractas corpori ſenſum AEQVORVM retinere tradunt, ſemperque æſtu maris recedente inhorreſcere: præterea dextra pinnæ vim ſoporiferam ineſſe, ſomnoſque allicere ſubditam capiti. hæc ille ex Ariſtotele.

Et vt à nomine belluæ ordiamur, Phocam D. Am- 71
broſius Hex. l. 5. c. 2. à Marino Vitulo diuerſam habet: Gaza, Plinius, & Iunius tamen ex Ariſtotele, vnum animal vtrumque promunt, vulgo *Boue Marino*: à ſono, & mugitu, ait VVottonus, nõ à ſomno, vti Geſnerus emendat, *Vitulus* nuncupatur. & forſan quia teſte Pierio valde terreſtri ſimilis eſt, præcipue ſi aures excipias, ait Rondeletius. renes etiam ſolidiſſimos habet, & forma bubulis ſimiles inquit Bellonius: *Bocam* Iſidorus Hiſpalenſis lib. 12. hunc nuncupat, *Bocas dicunt Boues marinos, quaſi boacas*. idque ex Feſto: Albertus *Canem marinum* appellat, Bellonius *Lupum*. Sed, nec bos, neque canis, neque lupus Phocam de qua agimus ſignificant, imò diuerſi omnes in piſcium albo recenſentur: Saluianus, hunc à quampluribus *Vecchio marino* dictũ putat. Horrendum animal nonnulli indigitant, & Ariſtoteles, ac Plinius maleficam beſtiam in Pontũ ingredi ſcribunt, ac inter feras horribiles Oppianus accinit, nec male Seneca Tragicus in Hippolytum Phocam hanc, ſiue Taurum, vt Poeta canit, equos exturbantem terribili procellarum ſonitu deſcribit, act. 4.

Cærulea Taurus colla ſublimis gerens
Erexit altam fronte viridanti iubam:

Stant biſpidæ aures, cornibus varius color
Et quem feri dominator babuiſſet gregis:
Et quem ſub vndis natus: binc flammam vomit
Oculi binc relucent: cærula inſignis nota,
Opima ceruix, arduos tollit toros.
Nareſq. biulcis bauſtibus patulæ fremunt:
Muſco tenaci pectus, ac palear viret,
Longum rubenti ſpargitur fuco latus.
Tum pone tergus vltima in monſtrum coit,
Facies, & ingens bellua immenſam trabit
Squammoſam partem. ---------

Lector, pictorum ac Poetarum facinus excuſa, addunt nempe, & vt moſtrum efformet è Colco ignē, à phyſethere hiatus, ab Ariete tænias, ab Elephanto cornua, à Tritonum effigie caudas in vnum confundens, horrendum effingit Vitulum; neue ambigas Martinus Delrius Scholiaſtes inquit, *Mixtus illi color terreſtris Tauri, & Vituli Marini*, namdum equos exturbaſſe accinit, Vitulum fuiſſe quem equi timent, ac conteriti aufugiunt compertum eſt.

72 Extra pelagus ad oras parere Theophraſtus ſcribit, & Doriō, idque quia teſte Ariſtotele eſt animal amphibium, tellure, ac mari gaudet: Aelianus l. 9. c 9. *Vituli marini primum in arido fætus ſuos pariunt, deinde in lucem editos paulatim cum in bumidiora loca ſubducunt, atque ad deguſtandum mare eos introducunt, tum in aridum natalem locum reducūt: inde rurſus in mare deducunt: & quam mox educūt: ſæpeque numero cum id fecerint aptiſſimos tandem ad natandum efficiunt, partim doctrina inſtitutos, partim natura ad mores, & ſedes maternas amandas impulſos.* cauſſam addit Ariſtoteles, *quia Vitulus aqua nec penitus carere poteſt, nec in ipſa agere ſecus, niſi per interualla quædam reſpiret, & educat in ſicco.* Oppianus lib. 1.

------- *Cæruleo non edunt pignora ponto*

Sed fœtus ſicca genitrix tellure reſoluit,
Soles bis ſenos in flaua mater arena
Degit cum natis charis, & pignora mulcet,
Tertia poſt decimam roſeo caput obſita peplo
Conſurgens aurora polo, lucemq. reducit:
Tunc mater madidis catulos complexa ſub vlnis
Detinet, & liquidas ſubito ſe mergit in vndas,
Et natis iucunda ſuis monſtrare videtur
In ponto patriam charam, dulceſq. penates.

Hinc oritur quæſtio an Vitulus ſit *quadrupes*? nam in arida parit, ibique dormit, vt Oppianus, & Aelianus ſcribunt; imo Ariſtoteles de p. a. l. 2. c. 12. *Vitulum mancam, & læſam quadrupedem* vocat. Pierius l. 29 *in aqua, & in terra communem* Phocã dicit; Reſpondet Ariſt. lib. 6. h. an. c. 12. *Vitulus marinus genus ambigui eſt, nam & mari degit quãquam humorem non recipit, ſed ſpirat, ac dormit, & egreſſus in terram parit in littore, vt terreſtre: ſed quoniam plus temporis mari, quam terra immoretur, cibumque ex humore petat, ideo in aquaticis de eo narrandum eſt*; deſcribit inſuper eumdem, imperfectionemque eius denarrat h. an. l. 2. c. 1. vbi ait, *Vitulus marinus tamquam læſa, imperfectaque quadrupes eſt, quippe, qui continuo à ſcapulis PEDES habeat manibus ſimiles modo Vrſæ, in quinos enim ſcinduntur digitos, qui ſinguli ternis articulis flectantur, & vnguibus muniantur non magnis. PEDES quoq. POSTERIORES quinis diſcretos digitis habet, & curuatura, & vnguibus cum primis conuenientes, verum forma proximos piſcium caudis*: hoc eſt quod Virgilius l. 4. Georg. *Phocas turpes* decantat, ſcilicet mancas, ſicuti turpe aliquod membrum, quod mancum ſit cenſemus, 73

Quippe ita Neptuno viſum eſt immania cuius
Armenta, & TVRPES paſcit ſub gurgite Phocas.

Digitized by Google

Proteo, eiuſque vaticinio verba faceret: ideo Dextræ pinnæ VIM SOPORIFERAM ineſſe, ſomnoſque allicere ſubditam capiti tradunt, Plinius, & Iſidorus.

Manſuetudine nonnunquam pollere refert Albertus. nec mirum multa habet cum homine in quibus conueniat; Ariſtoteles l. 6. *parere vt homo omni tẽpore* ſcribit, & homini paret, quem diligit; Aelianus l. 4. c. 56. *Vitulum marinum Eudemus, ait in hominem ſponcias piſcari ſolitum amore flagraſſe, eumque extra mare progreſſum cum ſpongiatore verſatum fuiſſe: quod autem: quum is deformiſſimus eſſet, Vitulo formoſiſſimus videretur, nihil forſitan mirum videri debet, cum ſæpe numero homines in mulieres turpiſſimas, pulchrioribus neglectis amore inflãmẽtur*; Mirum nihilominus quod Plinius ſcribit, *tenent diſciplinam vocemque pariter, & viſu populum ſalutant; incondito fremitu nomine vocati reſpondent*. Vocatus reſpondet, ergo Aurem habet, & vocem, de AVRE Ariſt. l. 1. *Vitulus marinus meatus continet, qua manifeſte audit*. & de gen. an. l. 5. c. 2. inquit, *Vitulus marinus rectus à natura conſtitutus eſt, cum enim quadrupes ouiparum ſit auribus caret, meatuſq. tantum habet, quibus audiat cauſa eſt, quod vitam hic in humore traducit, pars autem aurium addita meatibus eſt, vt motus à longe delatus aeris ſeruaretur*. De VOCE; mugitum potius expende, nam veluti boues boatu præſtant ait Iſidorus, & Feſtus: confuſus ac grauis ſonus fremitum potius, vel mugitum edit. vt Ariſt. ſcribit: Plinius l. 2. c. 37. ait, *Vitulis marinis LINGVA dupplex eſt*. 75

Concipiunt, & pariunt velut homines omni tempore, ac mira charitate prolem proſequuntur: Tzetzes prole capta parentes dolore tabeſcere, ac mori ſcribit, eorum partus, & curam Ariſtoteles l. 6. ſic prodit, *concipit ſtatim vitulus intra ſe, & parit, ſecundas, quoque emittit, & lac reddit more pecudũ*, 76

parit

parit ſingulos, aut geminos, & complurimum tres, MAMMIS, quas geminas habet educat fętum ritu quadrupedum: parit vt homo omni tempore: Prolem circa duodecimũ diẽ à partu deducit in mare ſubinde aſſuefaciens; illa decliuis fertur nec ambulat, cum nondum inniti ſuis pedibus valeat: colligere ſe ipſe vitulus, & contrahere poteſt.

77 Felle haud carent, & Plinio teſte lib. 11. 37. *eſt ad multa nobile*, ſcilicet *optalmiam* curat. Ariſtoteles fel habere negat; pretioſo abundant coagulo, de quo Aelianus lib. 3. c. 19. *Vitulus marinus etiam inuidũ hercle animal, coagulum ſuum ne eo comitiales morbi ſanari poſſint deuorat*. hæc ex Ariſtotele, qui illud *medicamentoſum*, *& comitialibus* vtile exiſtimat. Plinius, vt de Caſtore dicemus, Coagulum prudenter vomere ſcribit; Theophraſtus herculeum morbũ coagulo phocæ curari tradit; tandem Plutarchus de his qui ſero à Num. pun. inquit, *Fel hyena, & Phocæ; aliorumque fædorum animalium coagula aliquid habent ad morbos ſanandos vtile.*

78 Pellem habet ſalubrem, quæ, & fulminum ictus obtundat; Plinius l. 2. c. 55. de his quæ non feriuntur fulmine ait, *pauidi tutiſſima putant tabernacula è pellibus belluarum, quas Vitulos marinos appellant, quoniam hoc ſolum animal ex marinis fulmen non percutiat*. recenſetq. lauri fruticen, & Aquilã: addit Agemachus apud Plutarchum l. 4. ſympoſ. q. 2. *Vim habent aduerſantẽ fulmini ficus, & Vituli marini pellis, vt fertur, atq hyæna, quibus extrema velorum inducunt nauicularij*; ideo Tiberius dum maximopere exterritus teneretur, teſte Suetonio ad vitulorum pelles confugiebat. portentum ad amaritudinem Cælius refert l. 18. c. 9. vbi ait, *Ficus de cælo non tangitur, id vtiq. vel amaritudini acceptũ referri oportet; id genus quippe non attingunt fulmina, quod Vitulus comprobat marinus, atque hyena;*

Vide

Vide Palladium, ac Pierium, & de hoc alibi ſcripſiſſe fuſius memini.

Pellem inſuper, ad plura vtilem plerique exiſtimant, Plinius, Galenus, & Marcellus Empiricus ad 79
calceos accommodatam podagras expellere ſcribũt: Limphaticos, vel canum rabie morſos circa phialam pellis alligata, teſte Kiranide curat. à Vitulo detracta, auctore Plinio l.9.c.13. *ſemper æſtu maris inhorreſcit*; nec deſunt, qui maris fluctus motu exhibere ſcribant, ita vt pili fluctuent.

Adipem fere in curationibus mirandum vulgant, 80
& vt neſcius haud ſis ex Geſnero breuiarium profero; *Lichenas*, *& Lepram* tollere ſcribit Plinius; impoſita *mentagræ*, teſte Empirico, plurimum prodeſt; *Equorum ſcabies* linitur, & curatur inquit Columella: dolorem, & tumorem *articulorum* ſanat, ait Kiranides: Andromachus Iunius apud Galenũ aduerſus *caluitiem* parat: ſuffitus ad vterum pituitoſum, & conceptui, vel legitimæ menſium purgationi, vel ſecundis promouendis ineptum ab Hippocrate laudatur.

Capitur quam ſæpe rete, ſed vt primum capturam 81
ſentit illud valide lacerat: corpus totum carnoſum tridentis ictum non ſentit. Plinius, & Ariſtoteles capitis confractione debilitari ſcribunt. eorum venationem Oppianus accinit: ab Ariete marino ſolo aeris efflatu capiuntur: carnis contracta vel mollicie, vel pinguedine liqueſcit: peſſimè olet: Equos viſu oculorum, (quos lucère Albertus ait, & Plinius lib. 11. *in mille colores tranſire*, ſicut hyenæ, ſcribit) exturbat; ipſum Caſtores timent & fugent: forſan ob odorem teterrimum; timet & ipſe Vrſos cum quibus pugnat, imo Romæ quam ſæpe in caueis pugnaſſe legimus: & hæc de Vitulis, quos veluti *celebres Homero* Plinius exhibet. & ad Magiam Euſtathius, præſtigiaſq. conferre ex ipſo Homero conijcit, præci-

Digitized by Google

In inguinibus geminos tumores habet, vtrinq. vnicum membrana ſua concluſum, oui anſerini magnitudine, ait Rondeletius, inter hos eſt mentula maribus, in fœminis pudendum: teſtes hi tumores non ſunt, ſed folliculi (teſtes enim intus habet) in quorum medio ſinguli ſunt meatus, ex quibus exudat liquor pinguis, & ceroſus, quem ipſe Caſtor admoto ore lambit, & exugit, poſtea ſuas corporis partes oblinit; idque probat Leporum exemplo, & Moſchi: manus ori admouet, lingua, pulmone, corde, ventriculo inteſtinis porco ſimilior: hepate in quinque lobos diuiſo, in minoribus lobis fel latet: ſplen paruus, renes magni, veſica ſuillæ ſimilis, teſtes parui adherentes ſpinæ: cauda ſquamoſa, ſupina, glabra, & leuis, cęterum vide Rond.

Fibrı nigriores cæteris præſtant, quod apud Scythas compertum eſt; eorumque pelles apud Perſas, Gelonos, Moſchouitas, ac Polonos plurimi habentur, molli pilo veſtiuntur, & cinereo candido: caudam piſcis obductam ſquamis habent: priores pedes caninos, poſteriores anſerinos, ait Saluianus in tab. piſc. Aedificant ſibi domos quam ſæpe triplici inſtructas ſpecu, eaſque prope flumina, vt cum aquæ intumeſcant, inquit Pomponius Sabinus, ſuperiora petant, arbores facile cędunt, præcipue populum, & ſalices, quibus veſcuntur. 98

Medicamenta, quamplurima Plinius ex Eudemo, Theophraſto, ac Seſtio exhibet, lib. 32. c. 3. vbi ait, *Amputari teſtes à Caſtoribus cum capiuntur, negat Seſtius diligentiſſimus medicinæ: quinimmo paruos eſſe, ſubſtrictoſque, & adhærentes ſpinæ, nec adimi ſine vita animalis poſſe: adulterari autem renibus eiuſdem, qui ſint grandes cum veri teſtes parui admodum reperiantur: præterea ne veſicas, quidē eſſe cum ſint geminæ, quod nulli animalium: in his folliculis inuenire liquorem, & aſſeruari ſale: itaque* 99

inter probationes falſi eſſe folliculos geminos ex vno nexu dependentes, quod ipſum corrumpi fraude cōijcientibus gummi cum ſale ammoniaco, quoniam ammoniaci coloris eſſe debeant, tunicis circundati, liquore veluti mellis ceroſi, odoris grauis, guſtu amaro, & acri, friabiles: efficaciſſimi è Ponto Galatiæ, mox Africæ: Sternutamenta olfactu mouent: ſomnum conciliant; cum roſaceo, & peucedano peruncto capite; & per ſe peti in aqua: ob id phreneticis vtiles: item Lethargicos odoris ſuffictu excitant: Vuluarumque exanimationes, vel ſubditi, & menſes ac ſecundas ciunt: duabus dragmis ex aqua cum pulegio poti: medentur, & Vertigini; opiſtotonis; tremulis; ſpaſticis, neruorum vitijs; iſchiadicis: ſtomathicis: paralyticis perunctis omnibus, vel triti ad craſſitudinem mellis cum ſemine viticis, ex aceto, aut roſaceo; ſic & contra comitiales ſumpti: poti vero contra inflationes, tormina, venena; Differentia tantum contra genera eſt mixturæ: quippe aduerſus Scorpiones ex vino bibuntur: aduerſus Phalangia, & Araneos ex mulſo, ita ut vomitione reddantur, aut vt retineantur, cum ruta: aduerſus Calcidas, cum myrtite: aduerſus Ceraſten, & Preſteras cum panace, aut ruta, ex vino; aduerſus cæteros ſerpentes cum vino; dari binas dragmas ſatis eſt, eorum quæ adijciantur ſingulas: auxiliantur priuatim contra viſcum ex aceto: aduerſus aconitum ex lacte, aut aqua: aduerſus Elleborum albū ex aqua mulſa, nitroque: medentur & dentibus; infuſi cum oleo triti in aurem à cuius parte doleant: aurium doloribus melius ſi cum meconio; claritatem viſus faciunt cum melle attico inuncti: cohibent ſingultus ex aceto: vrina quoque Fibri reſiſtit venenis, & ob id in antidota additur: adſeruatur autem optime in ſua veſica, vt aliqui exiſtimant. hæc ille, & alibi plura.

De

De LVTRA ſimilem Caſtori eſſe compertum eſt, 100
refertque Solinus cap. 19. & Ariſtoteles lib. 8. h. a.
c. 5. ait, *ſunt in hoc genere Fiber, Saterium, Saty-
rium, Lutris Latax, quæ latior lutre eſt, denteſque
habet robuſtos, quippe quæ noctu plerumque egredi-
ens virgulta proxima ſuis dentibus, vt ferro præci-
dat; Lutris etiam hominem mordet, nec deſiſtit vt
ferunt niſi fracti oſſis crepitum ſenſerit; Lataci pilus
durus, ſpecie inter pilum Vituli marini, & Cerui*;
hinc error Bellonij apud Rondeletium deprehendi-
tur, qui Latacem Caſtorem eſſe teſtatur; cum po-
tius ſimilem Ariſtoteles oſtendat; præcipue renibus
magnis differt; quibus Lutra Delphino, & Vitulis
terreſtris ſimilis eſt.

Varro *Lutras* quaſi Lytras dictas eſſe æxiſtimat; 101
quod arborum radices prope flumina perdat: verba
eius lib. 4 de l. l. hæc ſunt, *vt Aegypti in flumine
quadrupes, ſic in Latio nominari Lytra, & Fiber,
Litra quod ſuccidere dicitur arborum radices in ri-
pa; atque eas diſſoluere*, ad quæ Scaliger exerc. 210.
3. inquit, *Lutra, eſt Enydris nota omnibus à Fibro,
ſiue Caſtore longe alia, ne decipiaris à Varrone, qui
confundit*; Romæ *Lontra* dicitur, à lutando, quod
frequenter in aquis lutet: *Lutris* Theodoro: Plini-
us l. 8. c. 30. cum fibro comparat promitq; *vtrumq.
aquaticum, vtrique molliorē pluma pilū*. Ariſtote-
les l. 1. c. 1. inter *greſſilia Lutram, latacem, & cro-
codilum* perhibet.

Sunt ergo Caſtor, & Lutra carne perdura, & quæ 102
virus olet; cancros, herbaſq. vorant, præcipue ar-
borum cortices, & ramos; filios nimia charitate pro-
ſequuntur; ſerpentum ſecla extubant, & comprimūt.

Capiuntur rete dum è caueis exeunt irretiti, vel 103
defatigati poſt arborum præciſionem; nonnulli à lō-
gè ſagittis confodunt, & in venatione acerbiſſimo
morſu venatorum turmas lacerant: Capti manſueſ-

Digitized by Google

cunt, & velut Vituli domi morantur; cicurati Caſtores, quem à folliculis liquorem emittunt facile præſtant.

DE CANICVLA, CHARCHARIA, LAMIA, Scylla, cæteriſq. canibus Marinis.

CAPVT DECIMVMTERTIVM.

104 PLinij Caniculam, ab ea de qua Ariſtoteles ſcribit, diuerſam cenſet Rondeletius, & ipſe à Plinij mente quantum aberret in confeſſo eſt; nam galeum illum, quem Galli *Milandre* vocant, caniculam Plinij eſſe, Romanis *Lamiolam*, & *Maltham* teſtatur: ſed Ego Cetaceum canem deſcriptum à Plinio lib. 9. c. 4. non præter VVttoni mentem arbitror, & iudex vt ſis verba do: *Canicularũ maxima multitudo circa eas* (ſpongias) *vrinantes graui periculo infeſtat: ipſi ferunt vt nubem quandam craſſeſcere ſuper capita, planorum piſcium ſimilem prementem eos, arcentemque à reciprocando, & ob id ſtilos præacutos lineis annexos habere ſeſe: quia niſi per foſſa ita non recedant, caliginis, & vaporis, vt arbitror opere: Nubem enim, & nebulam (cuius nomine id malum appellant) inter animalia haud vllum comperit quiſquam; At cum caniculis atrox dimicatio: inguina, & calces, omnemque candorem corporum appetunt; Salus vna in aduerſas eundi, vltroq. terrendi: Pauet enim hominem, aque ac terret; & ſors æqua in gurgite: vt ad ſumma aquæ ventum eſt ibi periculum anceps, adempta ratione contra eundi dum conatur emergere: & ſalus omnis in ſocijs: funem illi religatum ab humeris eius trahunt, hunc dimicans, vt ſit periculi ſignum, læua quatit, dextra apprehenſo ſtilo in pugna eſt, mordicus alias trahitur:* hactenus ille,

le, & hanc pugnam in fræto Meſſanæ non ſemel, ſed quaſi cotidie æſtatis temporibus vrinatores reluctāt.
Diſtinguit, exhibetque canicularum piſcium genera Aelianus l. 1. c. 55. & Plinio facem præbet, *Canicularum marinarum tria ſunt genera, quarum maxima quædam inter CETE ROBVSTISSIMA numerari poſſunt, ex reliquis duobus generibus, (quæ in cœno degunt, & ad cubiti menſuram excreſcunt,) aliud Galeos, aliud Centrina appellari ſolet, quod colore varium eſt Galeos nominatur, reliquum genus, qui Centrinas appellarit, non errabit: rurſus varij molliore ſemper pelle, & capite latiore ſunt: cētrinæ parui, & pelle dura ſunt, & capite acutiore, & coloris albedine ab illis differunt: eiſdem innati ſunt aculei duri, & aduerſus omnia reſiſtentes, quorum alter in capitis ſummo vertice, alter in cauda, atque venenatum quiddam habent: poſtrema duo genera canicularum paruarum in cœno capiuntur.* ſicque prævalidam caniculam inter cete recenſetur, & Plinij locus illam præfert; nam valide cum cymbis reluctare ſcribit; & hominem funis ope ſub latum nautarum è manibus auferre ſcribit, *Protendunt quidem tridentes illi, ſed monſtri ſolertia eſt nauigium ſubeundi, atque ita è tuto præliandi:* imo carinas irrumpere nō ſemel, & nauem adoriri vidimus, quod de cœnoſis haud dicendum. ex Oppiano rem audi, 105

--- Pudēda Canum gens, & furibunda propago
Diuiſa in gentes ternas, hæc orrida viſu
Cum Cetis numerata furit per marmoris vndā,
Quæ reſtant aliæ cœno merguntur in alto.

Neue hæſitandi ſit locus, Plinij Caniculam Aelianus verſat l. 14. c. 24. dicens, *Caniculæ, & alia maris alumna animalia, quibus audaciam natura inſeruit, cum ſummus per æſtatem calor viget, ad littora ſe recipiunt, & verſus præcipitia natant, & expoſita* 106

poſita

poſita fluctibus promontaria ſubeunt, & anguſtis profundiſque fretis ſeſe inſinuant. nec male nam in Meſſanæ fræto calore vrgente monſtrum furit vrinatoreſque venatur: Strabo thynnos depaſci ſcribit, & nō ſemel cum Xiphijs roſtra conſerunt, cum enim Xiphia hoſtem videt ore dimicās pectus acerrimi canis confodit, ſi autem canis vulnus declinat potentiſſimo caudæ ictu Xiphiam perdit; corpore grandi præſtat. Polibius apud Strabonem l. 1. *Thynni cum gregatim præter Italiam acti elabuntur, Siciliam attingere probibentur, nam in maiores incurrunt belluas, vtpote canes*, &c. ſenſus eſt, frætum Siciliæ abhorrere ob inumeram canum ſtationem, qui teſte Aeliano, anguſtas marium expetunt fauces. cæterū littora Trinacriæ luſtrant, eorumque captura Inſula præſtat.

107 Eſt piſcis Cetaceus caput miræ magnitudinis extollit dum deuorat, fauces horrendas, dentes continuos ac validos, oculos enormi colore tabificos, pinnam aculeatam præfert: corpus pelle duriſſima circumtegit. Mucronatam verſat caudam, & ictu potentiſſimo obtruncat, caro peſſimi ſucci, & dura nec aſſa ſalſamentis conditur. dum incedit pinnam vt plurimum ſuper aquas oſtentat, oculo ebete profunda littoris incurſat loca. Oppianus lib. 5. de piſc. *hoſtilia inter cete inſaniunt rictu; voracitateque canum valde armata ſecula, ſupra modum vero ſunt iniurij, & ſuperbi, neque quicquam occurrentes cōtremiſcunt, impudentiam effrænam ſemper exundātem in præcordijs rabiem habentes*.

108 De Canibus plura feruntur. Aelianus l. 1. c. 17. *Canicula marina, ſimul atque peperit nulla mora interpoſita ſuos paruulos ſimul cum ea natantes habet, ſi quis vero eorum timeat ingreditur rurſus per genitalia in ventre matris, vbi timor abierit, is prodit tamquam rurſus editus*; de Delphinis Baſilius hæc verſat. Pli-

Digitized by Google

Plinius ex Theophraſto Caniculas pro *Canibus carcharijs*, teſte Hermolao, reddidit, de quibus Atheneus l.7.ex Nicãdro Colophonio in Gloſſis *Charchariam etiam Lamiam vocari*, tradit, *& Scyllam*: alij *Porcum marinum*, quod arenam roſtro fodiat, Numenius Heracleotes in Halieutico, *interdum Charcarian*, *interdum vndarum illiſu fluctuanti Pſammathidem*: ideſt porcum, nũcupat: & Sophrõ, venatur Thynnos *aluus veſtra Charcharia cane opus eſt*. porco ſcilicet, vt deuoret. 109

Charcariam ad Zygænam, Simiam, & Galeos piſces cartilagineos corporis habitu accedere, ſi magnitudinem excipias compertum eſt. teſte Bellonio, capite eſt amplo, roſtroque in mucronem exporrecto, ore vſq. adeo vaſto, atq. capaci, vt quod quilibet eius maxillæ latus ſex, & triginta dentibus præditum ſit, quælibet maxilla duas, & ſeptuaginta comprehendit dentes: quæ ſumma eſt in vtraq. cxlıv. dentium, quorum anteriores magis rotundi, poſteriores lati, atq. incuſpidem efformati ſunt: laterum, ac tergoris pinnæ latæ: podicem inter duas pinnulas habet: cauda cubitalem æquat magnitudinem, ac creſcentis lunæ figuram exprimit. 110

Rondeletius Charcariam à Lamia non diuidit, Nicandrum Colophonium ſecutus, qui pluribus in locis non differre ſcribit: Lamia vero eſt Ionæ Piſcis apud Caſtrum, & Cornelium, qui Rondeletij ſententiam cum Sanctio ſequuntur: Iunius in eadem ſentẽtia *à truncandis piſcatorum ſagenis* dictam refert, quã Plinius lib. 9. c. 24. in planorum piſcium numero promit: *à gula magnitudine* Rondeletius dictam verſat: Iſidorus, *Lamiæ quas fabula tradũt infantes corripere, ac laniare ſolitas à laniando ſpecialiter dictæ ſunt*: vide Strabonem l. 1. geog. 111

Lamiæ nomen ad ſagarum impudentiam turpiter damnandam vſurpatur: Apollonius lib. 4. Lamiam 112

Me-

Menippi cuiuſdam ſponſam dicit, vnam ex Empuſis, quæ inter ſpectra numeratur: Duris Samius pulchrã mulierem fuiſſe perhibet: Diodorus Sic. l. 20. Reginam feris moribus infamem, cuius antrum, & Regnum in Lybia collat: Ariſtoteles pol. 7. circa Pontum: eius aſſeclæ recenſentur à Strabone lib. 1. vbi ait, *Pueris iucundas, quidem proponimus fabulas exhortandi gratia, terribiles ad deterrendum; eſt enim eius generis Lamia, Gorgo, Incubus, Larua*: imo ex Heſiodo in Theogonia, & Aeſchylo in Prometheo apud Scythas tres gorgoneas puellas Phorco, & Ceto ſatas, omneſq. *Lamias* dictas nouimus: itaque Gorgones græcorum, Lamias latinis eſſe compertum eſt; Theopompus *ſquammoſa* monſtra lib. 7. effingit; & Apollodorus, *Squamoſarum anguium ſpiris obſita capite, dentes ingentium aprorum, manus æreas, alaſq*, in Lamijs decantat; & Virgilius ad inferos detruſa ad vlciſcendos impios occinit,

Centauri in foribus ſtabulãt; Scyllæq. biformes,
Et centum geminus Briareus, ac bellua Lernæ
Horrẽdũ ſtridens, flammiſque armata Chimera:
Gorgones, Arpyæque, & forma tricorporis vmbræ.

nec à ſcripturarum ſimilitudine abeſt; Eſaias 34. 14. *ibi cubauit Lamia*, & Tren. *Lamiæ nudauerunt mãmam*, Heb. *Phocæ* habet: Targ. *Dragones*. & teſte D. Gregorio Luxuriæ genios vrget, ac pungit Dœmones, qui Lamiarum forma exhibentur.

113 Scylla etiam, teſte Athenæo, inter canes recenſetur: & Nicander *Canem Charchariam*, alio nomine *Scyllam* dicit: nam Sterſichorus Lamiæ filiã Scyllam accinit; de qua Lychophronis interp. *Scylla fera eſſe fingebatur in mari Thuſco formam habẽs fœminæ vmbilico tenus, vtrinque canum capita, reliquum corpus ſerpentinum*: Homerus ſex capita Scyllæ tribuit,

Hic

Hic autẽ Scylla inhabitat grauiter vociferans
Huius profectò vox quidẽ quanta catuli leonis
Fit: ipſa autẽ monſtrũ ingens, neq. quiſquã ipſã
Lætabitur cõſpicatus, neq. ſi De⁹ obuiã veniret.
Huius vtique pedes duodecim ſunt omnes fœdi,
Sex autem illi colla præ longa in ſingulis autem
Horrẽdũ caput, intus autẽ triplici ordine dẽtes
Denſi, & frequentes, pleni Nigræ MORTIS.

Higinus, *Scylla ſuperiorem partem fœminæ, inferiorem canis habuit*: ex Virgilio, qui 3. Aeneidos variũ decantat, ac horribile monſtrum.

At Scyllam cæcis cohibet ſpelunca latebris
Ora exertantem, & naues in ſaxa trahentem:
Prima hominis facies, & pulchro pectore virgo
Pube tenus: poſtrema immani corpore piſtrix,
Delphinum caudas vtero commiſſa luporum.
Præſtat Trinacrij metas luſtrare Pachyni
Ceſſantem, longos & circumflectere curſus
Quam ſemel informem vaſto vidiſſe ſub antro,
Scyllã, & cæruleis CANIBVS reſonãtia ſaxa.

hactenus ille ex Homero; obſeruatq; Iſacius Tzetzes ſex capita Scyllæ fuiſſe Bruchi, Canis, Leonis, Gorgonis, Balenæ, & Hominis: & Niſi fabulam, capillumque præciſum, ad Samſonis facinus refert: Itaque fere omnes canis forma Scyllam oſtentant, vt vere Homerum non ſaxum, neque fabulam, ſed canem immanem, piſcemque rapacem ceciniſſe credamus Virg. in Sileno,

Quid loquar aut Scyllam Niſi? aut quã fama ſecuta eſt
Candida ſuccinctã latrantibus inguina mõſtris,
Dulichias vexaſſe rates, & gurgite in alto
-- An nautas canibus laceraſſe marinis.

nec eſt, quod Agatarchides l. 7. rerum Europicarum ad promontorij formam verſet; cum nauium ſtationem quam ſæpe adoriri canes ſciamus, vrinatoreſque ex nautis interficere.

114 Ergo plures in gurgite canes pontus enutrit: *Caniculam* monſtrorum ferociſſimam habet, quæ inter cetaceos ſingulariter currit; Ariſtoteles *Scylium*, vel vt Athenæus *Scymnum*, Gaza *Caniculam*, recenſet ſaxatilem piſcem, & paruum: *Charchariam* Bellonius deſcribit magnitudine Thynnos ſuperantem, quam Athenæus in primo, inter cœnæ piſces enumerat; & Comicus Plato in conuiuio Philoxeni Leucadij promit. *Lamiam* deinde mammarum vbertate præditam, vt diximus l. 2. p. 1. & apud Eudemum nouimus: Oppianus, & Aelianus cænoſos *Centrinas*, quæ vſque ad cubitum creſcunt: & *Centerinas* paruas pelle dura, & acutiori capite præſtant: *Galeus* etiā apud Aelianum canis ſimilitudinem refert; *Muſtelas* quoq. nonnulli canis nomine oſtentant, & quia D. Iſidoro teſte, piſcibus nomina poſt Adæ lapſum impoſuère, iuxta terreſtrium animalium formas, moreſque nomen habuerunt: itaque voraces piſces, latrantes, vt ait Aelianus, venantes, libidinoſos, Canes dixerunt.

115 Capturam Canis, licet Oppianus, rete componat, difficile opus excantat; nam caudæ ictu, & morſu funes obtruncat laqueos perdens. capitur ad littora dum prædam inſequitur, vel procellarum naufragio expulſus: tridente nonnunquam percutitur: & alibi hamo vegrandi, & ferro: cæterum rete reliquos complectitur. cænoſi haſta percuſſi reſiliunt: Galei aliquando naſſam ingrediuntur, ſicut, & Muſtelæ.

DE

DE DROMONE, CORNVTA, SIVE LYRA, & Gladio.

CAPVT DECIMVMQVARTVM.

PLinij locum à librarijs corruptum, nonnullos decepiſſe, vt *Dromones* piſcium ſpeciē referrent, vlli non compertum eſſe arbitror; enimvero Ariſtoteles l. 1. c. 1. piſces præſtantes curſu omnes *Dromones* nūcupat, & præcipue qui pontum gregatim vno haud inſiſtentes loco percurrunt, vt ſunt thunni, pelamydes, & amiæ: obſeruabat hæc Rondeletius, & Theodorus *Curſores* vocat: nec aliter Geſnerus promit; itaque Saluianum erraſſe nulli ſit dubium, dum in tab. piſc. *Dromones marinos, ac maximos* ex Plinio l. 32. c. 11. effingit: nam Plinij verba hæc ſunt, *Iam Caniculæ Dromones; Cornuta &c.* itaque ly *Dromones* à caniculis non ſeponitur, vt ſint canes velociſſimi, iuxta Oppiani, Ariſtotelis, & Demoſtrati ſententiam; Martinius Dromonem ex Hesychio, & Varino *Cancrum paruum* expendit, *qui in maris æſtuarijs velociſſime per aquam ſummam decurrit:* Erathoſtenes de pompilo *dromone* ſentire videtur. Nec eſt quod reſpōdeas, numerum piſcium Dromones compleuiſſe à Plinio recenſitos, ideo & particularem eſſe ſpeciem; nam duplicia, quam ſæpe præfert, pleroſq. etiam indiſtinctos ſeiungit; vnde ſe emendaſſe l. 9. c. 14. quamplures ſcriptorum conſultiſſimi docent. 116

De CORNVTA pauca Plinius ſcribit l. 9. c. 27. *attollit cornua è mari ſeſquipedalia fere, Cornuta, quæ ab his nomen traxit*: & Saluianus è numero magnorum piſcium cenſet; Maſſarius id ipſum firmat, 117

Ll 2 imo

imo Maſſilienſium piſcatorum oraculo Gillius ipſum deſcribit, namque enarrabant, *piſcem aliquando cepiſſe, cuius cauda accederet ad duorum cubitorum longitudinem, largo ore, & duobus cornibus cubiti longitudine fuiſſe, & ad ducentas libras ceſſiſſe*: Gillius vero hunc Plinij Cornutam adiudicauit, quam Rondeletius alio nomine Lyram dixiſſe veteres teſtatur. imo Plinium cornua non *ſemipedalia*, ſed *ſeſquipedalia* ſcripſiſſe autumat.

118 Oſsibus Lyræ corpus fere omne contegitur; os in ſupina parte, abſq. dentibus: breue ventriculum cum paruis appendicibus habet. hepar magnum, albumq. fellis veſica præditum: ſplenem rubrum, brāchias quaternas duplices: rubo colore viuens coruſcat, qui eo mortuo euaneſcit; caro ſiccatur, & cauda Ventorum ortus domi eſiccata deſignat, ait Rondeletius. cornuis pollet, quæ curuat, diuq. extollit, præcipue dum volare conatur, (recenſetur enim à Plinio inter volantes.) Varro l. 6. *cornua à curuore dicta, quod pleraq. curuamus*. inſunt enim potius cuti; quam capitis oſſi ait Ariſtoteles.

119 Sed diuinant Rondeletius, & Maſſarius, Gillius rē pendit, accommodatque: Piſcem hunc ignoraſſe recenſiores libenter aſſererem: ideo Geſnerus dubie, ac caute ſcribit; nec me mouent; dum aſſerunt quod apud Genuenſes nuncupantur *Mal'armati*: & apud Romanos *Forcha* nam iſti reſpectu cornutæ ſunt piſciculi.

120 Belluam grandem eſſe demonſtro ex Ariſtotele, qui l. 3. p. a. c. 2. inquit, *Cornigerum autem nullum admodum paruum eſſe nouimus*. capra cæteris in terra minor: Aries, & Elephantus maximi inter cætaceos marini exhibentur; cæterum apud neminem de Cornuta, quicquam inueni, acuratiores videant, & ſcribant.

121 De GLADIIS l. 2. p. 1. plura ſcripſi, & quia Gladius,

dium, ſiue Xiphiam piſcem apud Meſſanæ oras expiſcamur, denuo aliquid dicendum reſtat. Athenæus l. 1. inquit, *Gladium Ariſtoteles ſcribit breuem habere roſtri partem inferiorem, ſuperiorem autem oſſeam, longam totius corporis magnitudini parem, quam gladium vocant, tantumque piſcem edentulũ eſſe*: errat ſi mucronem corporis longitudini parem exiſtimat, nam circa dimidium haud extenditur. hinc Trebius Niger ait, *Gladium roſtro mucronato eſſe, & ab hoc naues perfoſſas mergi in Oceano ad locum Mauritaniæ, qui Cotta vocatur non procul à Lixo flumine*. hæc ille apud Plinium l. 32. c. 2.

Varijs nominibus nuncupatur, *Tomus Turrianus* à Plinio: ab Alberto *Miles*: Polybio, & Straboni *Galeota*: Athenæo interp. Hermolao *Thurio*, & *Marinus Canis*, apud Gallos teſte Bellonio, *Ardea marina*: Venetis *Spada*: Liguribus *Imperatore*; Græcis *Xiphia*: Latinis *Gladius*: Italis *Peſce ſpada*: deſcripſit Xiphiam Albertus, quem & contrectaſſe tradit, ſimiliter Bettius, ac plerique, qui fere omnes diuinantes diuerſum ediderunt, præcipue Bellonius, & Rondeletius: accipe lector gladium piſcem, quem ab incunabulis venari propè domeſticas ædes in freto Meſſanæ vidi: contrectaui: & ex animi oblectamento diſſecui. Piſcis eſt mucronatus tanto robore vt Trebij, & Aeliani oraculum de liburnicis confoſſis ſuperet: canes gladio oppugnàt, balænaſque adoritur: Delphini pelle abſq. ſquamis, tantum colore, ac velocitate præſtat: in mucronem roſtrum forte, oſſeum ferro ſimile, ac perdurum procedit: ac tertiam circiter longitudinis partem totius Xiphię attingit, ideo non audiendus Athenæus l. 7. vbi lõgitudinem ad facinus exhibet. neque Oppianus, qui extincto piſce gladium euaneſcere autumat: dentes neque molles, neque incuruos, quales Aelianus li. 14. c. 23. effingit, ſed ad mandendum os validum, inſe-

feriori maxilla oſſea, & triangula viget, pellis tenuis, non canis corio ſimilis, vt Gillius ſcripſit, ſed lenis, & tactu mitis: pinnas in dorſo præfert alteram ſub ventre tanta pinguedine refertas, vt nauſeam abigant, ſimulque voluptate quadam tenerrima excicent guſtum: Corpus nuſquam latum, vt Rondeletius efformat, ſed velut rotundum in caudam procedens gracilitate conſtringitur, & in pinnas abruptas, lunæ vicem præbentes deſinit: oculos grandes, coloratos, pingues, tenui quadam fuligine hebetes oſtentat: mucronis ad radicem abruptas ſciſſuras ad olfactum potius, quo mirifice pollet: branchias duplices etiam teſte Ariſtotele: genitalia intus candore velut puniceo continet: Verter ſub aquis argenteus coruſcat, & obſcuriori dorſo vndarũ motu albicat. Oppianus, & Publius inter Pelagios gladium recenſent, ſed in Ponto, vnde errat VVottonus, qui raro littora incurſare autumat, cum ſæpiſſime inter arenarum ſirtes capiantur: æſtro æſtatis temporibus ſub canis ortu torquentur ad necem, nam exiguum ſub pinna animal Xiphiam valide infeſtat, vt non ſemel, teſte Ariſtotele, Plinio, & Oppiano, nauium inter ſartagines ſaltu ſe præcipitent, vel pereant.

123 Carnem albam, vt Thynnorum ſimilitudinem, & Bellonij ſententiam excludat, ſuauemque præfert, concoctu haud difficilem, vt Rondeletius verſat, potius crapulanti humidiorem, quam comedenti difficiliorem: fel habet in inteſtinis, & ſemotum à iecore: non vbique eadem bonitate præſtat, ſed licet in Locrenſium littore, apud Bizantium, in Oceano, & in ponto Xiphiarum multitudo abundet, qui Meſſanæ fretum ingrediuntur lõge reliquos ſuauitate præcellunt: & ne Meſſanẽtium velut hæc dicta recẽſeas, Archeſtratum audi, *Byzantium profectus è Xiphia ſalſum pulpamẽtum accipe: nimirum prope caudam ſpina vertebram: eſt autem* NOBILIS IN SI-

CV-

CVLO FRAETO ad extremum illius exitum iuxta Pelorum : hæc ille cuius verba Athenæus in ſapientũ cœna lib.7. ſic pendit, *Quis nam quæſo fuit tam diligens monitor, & adeo curioſus de abſonijs iudex, quã non ſolum riſu, quam etiam ludibrio dignus hic poeta, qui tam diligenter ventris gratia FRAETVM, quoque Siculum nauigio traiecit, & ſingularum in piſcibus partium qualitatem, ſuccum, & ſaporem gulę vt ſeruiret perſcrutatus eſt, quaſi vtilem vitæ hominum laborem ſuſciperet?* itaque fama vndique optimum Meſſanæ Gladium referente, Archeſtratus Byzantium profectus pharum petijt, opetijtque gladij venationem, quem, vt primum depaſtus nobilem cenſuit, cæteriſque præſtantem: longum laboris, ac itinerum pondus damnat Athenæus, at vir ſapiens, vt vera ſcriberet, peregrinationis incõmodum non renuit; ſimiliter Paulus Aretius Dertonenſis Epiſc. vir nobilitate, religione, ac ſapientia ſingularis; non ſemel, datis etiam tabulis, indoluit Gladij capturæ non adfuiſſe, vt Piſcium anteſignanum, *Imperatoremque* omnium ore celeberrimum inſpiceret.

Pugnantem, & non numquam expugnatum vene- 124
nato Paſtinacæ ictu Oppianus accinit: Lippius Trygonis nomine Paſtinacam accinit, eiuſque arma in cauda, & Xiphiæ, ſiue gladij quæ ab ore procedunt decantat.

Trygonique, & Gladio ſuperi fortiſſima dona
Aptarunt membris, atq. arma horrẽda dederũt,
Firmarunt mento iaculum mucrone coruſco
Erectum, tenſum, duraq. in cote politum:
Ferrea non ſolum ſuperare adamantina poſſet
Spicula, duritie tanta ſe tollit ab ore.
Hoc poſſet duram quamuis confringere cautem.
Tantus ineſt horror, conſurgit acumine tantus
Impetus, & vires tantas in vulnere mittit;

Naſci-

Naſcitur extrema cauda penetrabile TELVM
Trygoni, ſunt telo vires, tetrumq. venenum,
Non viuum quicquã, nõ quicquã morte perẽptũ
Trygones, aut Gladij mandunt, ni ſpicula figãt
Antea, purpureo, lanientque cadauera Telo.
Cum Gladij gelidos diſſoluit ſpiritus artus,
Curruptus ſubito languet fortiſſimus enſis,
Cum domino pereunt vires, telumq. relinquũt:
Trygonio;-*Nil tã peſtiferum, ſæuo nil vulnere ma-*
ius.

Paſtinacæ venenum, ſiue Trygonis Nicander deſcribit; & D. Ambroſius l. 5. h. c. 10. inquit *aculeo ſuo mortua amplius, quam viua periculi afferre memoratur*: imo Oppianus ait *fruticem corrumpere*, radices arborum infeſtare, & Circen veneficijs abundantem Thelegono longum dediſſe iaculum marinę mortis, ſiue paſtinacæ veneno correptum.

125 Ergo à Paſtinaca Xiphia percuſſus tabeſcit; at ſi perdentem vidimus, Olaus Magnus lib. 2.c.7. & 10. aduerſus Balænam triumphantem deſcribit: enimvero, quæ à Plinio *Orca* nuncupatur, Xiphiam Olaus dicit, adnotatque Conradus in 2. Halict. Oppiani v. 446. & Victoriam de balæna promit.

126 Hinc ride, ſiue potius argue autorem Kœranidum, qui l. 1. apud Geſnerum delirat dicens, caput Xiphię piſcis ſuffitum cũ myrrha velut Dœmoniacos faciet adorantes: imo pergit, & in Xiphia lapide quem *Sapphirum* dicunt, ſculpit Accipitrem, Xiphiamque ad pedes, quo ſimul cum radice gladioli herbæ annulum caſtum efformat ad oraculi reſponſum: nugæ, Magorum nugæ, potius Idololatriæ facinus, quam oraculi Idolum colunt.

127 Tandem Io. Alphonſus Borellus in almo Meſſanenſium gimnaſio mathematicarum profeſſor eruditiſsimi viri credulitatem non ſemel arguebat, dum Xiphiam græcam audire vocem, italorum expaueſcere

Digitized by Google

cere teſtatur:forsã elephantorum miracula Strabonis, ac Plinij inſurgunt: audiunt Xiphiæ, ergo græcam, ab itala vocem diſtinguunt? hunc in errorem corruit antea Io. Marius Catanea Nouarienſis, incidit & Iouius, nam Piſcatores barbaro obloquentes idiomate in Gladiorum venatione, vt primùm audierunt, omnimodam dedere dexteram, ac ſi piſces illo gauderent. quid ſi Chercherius vir nulli ſecundus ex Plinio vocatos adeſſe piſces depromat; & dęmonum ſolertia,qui per piſcium organa edũt oracula,haud inſpecta,ex ſe præſto euocatos accedere credat? Dicendum, Plinij locum lecanomantiæ impietatem referre, & aqueorum Dæmonum ope Sacerdotes piſces interrogaſſe euocatos: in Locrentium ora, & Meſſanæ fræto Piſcatores barbara inclamare ventorum nomina, vt cymba velox piſcem adoriri tranantem poſſet, nam læuam, vel dexteram, ſiue quem ortum, vel occaſum dicimus, illi aduenientium ab vrbe turbarum nauiculas vt effugerent, neque græco, neque compoſito idiomate vociferantur. At dices, vir fuit, & doctus, qui ad græcos piſcatorum ſermones retulit, idq;ad piſcis inſidias: at ſi verum vt fatear me compellis, originem referre non pigebit: Piſcatores fere omnes calabriæ accolæ sũt, quæ olim *Magna græcia* nuncupata dignoſcitur: sũt adhuc monumenta linguarum, & græcorum more ſęrmocinantur, itaque primi venationum inſtitutores, vel reſtauratores apprime illo obloqui ſermone ſanxerunt, quem obliuiſci larium religio prohibuit; nec poſteritas patrum oracula abhorruit: Vrgebis ex Plinio, & Isidoro, qui Delphinum *Simonis* nomine gaudere ſcribunt, eoque nuncupatus accedebebat: Reſpondeo, hæc cum Arionis fabula enarrata damnari, verum enimvero ſimùm roſtro Simonem dixiſſe veteres compertum eſt; nam hodie millies inclamati vel hoc nomine renuunt:tunc forſan ſi vera e-

narrant ad puerum accedebat, quia animal luxu-rioſum delicias ſuas, teſte Aeliano, expetebat. idq. portentum haud omni ſæculo dignum.

DE HIPPOPOTAMO, SIVE EQVO MARI-no: & Cocodrilo.

CAPVT DECIMVMQVINTVM.

128 COmmunia hæc recenſet Plinius, & infeſta terræ, mari, ac flouijs animalia, dũ inquit, *cõmunes ſunt mari, terræ, amni Hippopotami, & Cocodrili*; enimvero lib. 8 c. 35. primum prope Nilum infeſtantem ſic deſcribit. *Maior altitudine*, ſcilicet Cocodrilo, *Hippopotamus æditur, vngulis biſidis quales bubus: dorſo equi, & iuba, & hinnitu: roſtro reſimo: cauda torta, & dentibus aduncis, ſed minus noxijs, tergoris ad ſcuta, galeaſq. impenetrabilis: præterquã ſi humore madeat; depaſcitur ſegetes, deſtinatione ante, vt ferunt, determinatas in diem, & ex agro ferentibus veſtigijs, ne quæ reuertenti inſidiæ comparentur*: hæc ille: vulgo *Cauallo marino* dicitur, Nonius, *Hippocampi equi marini à flexu caudarum, quæ piſcoſæ ſunt*: hæc ille, & ex Menandro græcum eſſe nomen elicit: Scaliger vero animaduertit in 4. Var. de l. l. quod *Hippotamus* dicebatur, & *Hippo-oampa*: aliud ſane ab *Hippocampo* Dioſcoridis, quod animalculum denotat. idque Marcellus exhibet, at non abſq. Matthioli nota, & Rondeletij cenſura. Bellonius ab Athenæo *Hippidium* dictum promit, ſed eſt piſcis potius ad ſui genus ſpectans. Alberto Equus noſter barbaro vocabulo *Zydeath*.

129 Antiquorũ memoria inſignis à Nilo diſtractus inter portenta Romæ ferebatur, ait Plinius & *primus*.

Hip-

Digitized by Google

Hippopotamum, & quinque Cocodrilos Romæ ædilitatis ſuæ ludis M. Scaurus temporario Euripo oſtendit; nec mirum, nam ſi Hippocratem, & antea Eſculapium coluit ambitioſa antiquitas,& velut medicinæ columina inuiſit; *Hippopotamus in quadam medendi parte MAGISTER extitit, aſſidua namque ſatietate obeſus exit in littus recentes harundinum cæſuras perſpecalatus, atque vbi acutiſſimum videt ſtipitem imprimens corpus venam quandam in crure vulnerat, atque ita profluuio ſanguinis morbidum aliàs corpus exonerat, & plagam limo rurſus obducit*; nec aliter Eudemus, & Marcellus, cæterique quamplures cum Solino.

Sed vt ordinate dicamus, exactiſsima Ariſtotelis 130
de Equo fluuiatile deſcriptio videtur, inquit namque l. 2. c. 7. h. a. *Equum fluuiatilem gignit Aegyptus, iuba equi, vngula qualis bubus, roſtrum reſimũ: Talus etiam ineſt biſultorum modo: dentes exerti, ſed leuiter: cauda apri: vox equi: magnitudo aſini: tergoris craſſitudo tanta, vt ex eo venabula faciant: interiora omnia equi, & aſini ſimilia*; at ſi diligentior recenſio exquiritur. Oculos prominentes ac rotundos habet, pinnulas auriculis ſimiles branchiarũ loco præfert. & ſub aluo cæſuras duas, vna ad oua, altera ad excrementa eijcienda deſeruit: eſt in ventre venenum: vnde Aelianus l. 14. c. 20. ait, *Rei piſcatoriæ bene periti homines dicunt, Hippocampi vẽtrem in vino decoctum ſi quis dederit cuipiam bibere eum multo aliter, & inſolentiùs quam ex aliis venenis affici, primo ex ea potione acerrimo ſingultu laborare, deinde tuſſire, & ſicca quidem tuſſi vehemẽter torqueri, nihil interim excreare, ſed & ſuperiorem ei ventrem intumeſcere: & calidas influxiones in ſummum caput efferri, & per nares rurſus tenues, & aquoſas defluere, ac piſculentum odorem reddere: ſimul & oculos eius ſanguine effuſos igneo colore fla-*

 gran-

grantes videri, & eorumdem oculorum genas inflari: & vomendi quidem cupiditate ardere ferunt, verum nihil emittere: &c. traditque fere omnes qui à morte euadunt, mente captos aquam ſummo ſtudio perſequi: Cauda corpore tenuior, quadrata, cum conchis aculeata effertur, totum ſimiliter corpus aculeatum, veluti ex cartilagineis circulis compactũ, ex quibus aculei extant, vt nulla caro appareat, colore eſt fuluo, puntis albis notato, ventre albicante: habet cor exiguum: oua, & epar rubrum: ventriculum magnum. nec aliter Rondeletius. & Pierius.

131 Helluo equus ſegetes perdite veſcitur: idque ſolertia aduerſus agricolas, quod Aelianus ſic tradit l. 5. c. 53. *Fluuiatiles equi Nilo alumni ſegetum, vt maturitas venit, & flauent ſpicæ non eas continuo depaſci ingrediuntur, ſed extrinſecus coniecturis adſequuntur quantum ad ſe explendos ſatis ſit: poſt talem conſiderationem paſcere in agrum ingrediuntur, & inter paſcendum retrouerſus Nilum cedunt, hoc enim ipſo eo pacto machinantur, vt Agricolas, quos ante ſe non à tergo adfuturos expectant longius videre, & in Nilum facilius ſe recipere poſſint.* hanc aſtutiam Solinus ex Plinio obſeruat, imo tanta ingluuie ſata depaſcuntur, vt deficiente meſſe in parentum cadauera ſeuiant: vnde recte Aelianus l. 7. c. 15. *Impijſſimum dixerim fluuiatilem equum, qui patrem quoque ſuum exeſt,* & *conficit:* facinoris cauſſam enarrat Pierius lib. 29. vbi Aegyptios per Hippopotamum impietatem innuiſſe ſcribit, *Fluuiatilis equus abineunte ſtatim adoleſcentia patri incipit infeſtus eſſe, tentatque ſi poſſit eum decertando ſuperare: quem ſæpe in pugna prouocat, quod ſi acciderit, vt victor euadat matris coitum affectat: vita patri condonata; ſin victus, aut cohibitus à patre fuerit, neque tam ſcelerati voti compos fieri potuerit, perdurante tamen prauitate tantiſper cona-*

tum

tum differt donec adoleſcat, factuſque iam robuſtior, atque validior deteriore ætate factum patrem inuadit, fœdiſſimeque necatum, petulantiſſime dilaniat. quid non crapula & luxus pertentant? vtramque fuge, & viues ſecus cum Abſalone peribis.

Sunt etiam, *Equi marini* de quibus, vt Martinius adnotat, ac Statius in Thebaide loquitur, & in Neptuni curru depromit, 132

Illic Aegæo Neptunus gurgite feſſos
In portum deducit equos: prior haurit habenas
Vngula: poſtremi ſoluuntur in æquora piſces.

Nonius ex Aegiſto Neuij,

Tum autem laſciuum Nerei Simum pecus
Ludẽs ad cantũ claſſium luſtratus: Sirenes citis
Delphino iunctis vehiculis, Hippocãpiſq. aſperis.

eoſque, ſiue Protei equos Virgilius in 4. Georg. & Valerius in 2. Argon. *bipedes* decantant:

Olim Hermopoli Hippopotamus inſculptus videbatur, ſupra quem accipiter cum ſerpente dimicãs, oſtentabatque Typhonem ab Oſiride vi domitum. Ad Pontem Aureolum Inſubriæ tyranni Aureoli tumulus ſupereſt, à Claudio Cæſare ſex elegorum verſibus decoratum, in cuius conditorij parte prima Hippopotamus eſt inciſus, quem ſerpens cauda mordicus apprehenſa complectitur, & teſte Pierio, tyrannidem denotat temporum ſpatio domitam; nã Trebellius Pollio, & Iulius Capitolinus Gallieni tẽporibus inter tyrannos Aureolum verſant: ſupereſt inſuper in Vaticano Hippopotamus ex Coloſſo, qui Nilum Aegyptium Romæ refert; & circumfertur Adriani Imp. numus cum Crocodilo, & Hippopotamo ad pedes Adriani, qui Nilum inſedit, ſphingi ſiniſtra innixus, dextra cornu-copiæ tenet. 133

Medicinæ diuitias bellua promit, & ex pluribus refert Plinius l. 28. c. 8. *Huius corij cinis cum aqua illitus panos ſanat: Adeps frigidas febres: item fimus* 134

mus ſuffitu: dentes parte læua dolores dentium ſacrificatis gingiuis: Pellis eius è ſiniſtra parte frontis in inguina adligata Venerem inhibet: eiuſdem cinis alopetias explet: Teſticuli drachma ex aqua contra ſerpentes bibitur: ſanguine pictores vtuntur: hæc ille: plurimos venantur ſuper Saiticam inter Aegypti præfecturas.

135 Apud Athenæum alterum *Equum marinum* habeo lib. 2. vbi ait, *Equus fortaſſis is eſt quem ἱππίδιον, ideſt equuleum nominat Epicharmus cum ait: Coracini pingues arei: Equulei leues, ac paſſeres:* meminit huius Antiphanes Colophonius in Thebaide, *vel Hycam; vel equum, vel quem Turdum appellant Iulides*: hos Dorion lib. de piſcib. ſcriptum reliquit, elixandos eſſe in muria, vel aſſandos in ſartagine:

136 Alexander lib 1. gen. c. 28. Hippopotami crudelitatem veteres expreſſiſſe ſcribit: *Externorum Regum ſceptra in ſummo Ciconiam, in imo Hippopotamum habere effictum, quo argumento Regem iuſtitiæ obſequi oportere, atque feritatem, & indomitas libidines, ne ira deſæuiat, emollire ſignificabant: quod Ciconia ſummæ pietatis, Hippopotamus violentiſſimum animal foret*; vide etiam Pierium lib. 29. Mela *vaſtam beluam* vocat: & Herodotus; Diodorus Siculus, Solinus, Nicander, ac Philoſtratus plura de eo enarrant: Plinius *Repertorem trabendi ſanguinis* nuncupat: aſſeritque Solinus.

137 De CROCODILIS dixi p. 1. l. 2. vbi de Ionæ piſce, ex Plinio Solinus c. 34. inquit, *Crocodilus malum quadrupes, & in terra, & in flumine pariter valet: LINGVAM non babet: MAXILLAM mouet ſuperiorem, morſus eius horribili tenacitate conueniunt, ſtipante ſe dentium ſerie pectinatim: plerumque ad viginti vlnas magnitudinis coaleſcit: qualia Anſeres edit OVA: metatur locum nido, naturali prouidentia, nec alibi fœtus premit, quam*

quo

quo creſcentis Nili aquæ non poſſunt peruenire: in PARTV fouendo mas, & fæmina vices ſeruant: præter hiatum ORIS armatus eſt etiam immanitate; Noctibus in aqua degit, per diem humi acquieſcit: circundatur maxima CVTIS firmitate in tantum, vt ictus quouis tormẽto adactos tergore repercutiat: Trochilos auis paruula eſt, ea, dum reduuias eſcarum affectat, os belluæ huiuſce paulatim ſcalpit, & ſenſim ſcalpturigine blandiente aditum ſibi inuſque fauces facit: quod Enydrus conſpicatus, alterum Ichneumonum genus, penetrat belluam, populatiſq; vitalibus, eroſa exit aluo: hactenus Polyhiſtor ex Ariſtotele, qui ait Oua lx. parere, quæ Anſeris magnitudinem referunt: Longæuos deſcribit, & dum viuunt ſemper augeri: ac Teſtes intus adherentes in lumbis habere, cætera promit l. 2. h. a. c. 10. quẽ vide: & nos paulo ante.

Medicinæ vſum ex Crocodilis tradit Plinius lib. 28. c. 8. *illius è dextra Maxilla DENTES adligati dextro lacerto coitus (ſi credimus) ſtimulant: Canini eius dentes febres ſtatas arcent repleti, (ſunt enim caui) ita ne diebus quinque ab ægro cernantur, qui adligauere: idem pollere, & ventre exemptos Lapillos aduerſus febrium horrores venientes tradunt: hac etiam de cauſa Aegyptij perungunt adipe ægros ſuos*: hæc de Nilotico, & maiori: Alter eſt illi ſimilis, multum infra magnitudinem in terra tantum odoratiſſimiſq. floribus viuit, *ob id inteſtina* eius diligenter exquiruntur iucundo nidore fragra: Plinius, *Crocodileam vocant oculorum vitijs vtiliſſimam cum porri ſucco inunctam, & contra ſuffuſiones vel Caligines. illita quoque ex oleo cyprino moleſtias in Facie enaſcentes tollit: ex aqua vero morbos omnes, quorum natura ſerpit in facie, nitoremque reddit: Lentigines tollit, ac Varos, omneſque maculas.* 138

Aliud Cocodrili genus eſt, quod ex Pierio l. 1. p. 1. enar- 139

enarrauimus *Scincum* dicunt, vel terreſtrem Crocodilum candidiore, & tenuiore cute: maximus Indicus, deinde Arabicus perhibetur: Plinius, *Roſtrũ eius & pedes in vino albo poti cupiditates Veneris accendunt: vtiq. cum Satyro, & eruca ſemine ſingulis drachmis omnium ac piperis duabus admixtis, ita vt paſtilli ſingularum drachmarum bibantur: per ſe Laterum carnes obolis binis cum myrrha, & pipere pari modo potæ efficaciores ad idem creduntur*. Apelles contra Sagittas venenatas valere teſtatur: Seſtius pluſquam drachmæ pondus perniciem inferre tradit. & cum melle decoctum Venerem inhibere: quæ de *Crocodilea* antea ſcripſerat Plinius, de hoc terreſtre ſunt intelligenda. de quo vide Aelianum, qui nutantem Rondeletium firmet.

140 Fabuloſa de illis plura enarrantur, præcipue ab Aegyptijs, qui eos vt Numina, teſte Hieronimo, & Iuſtino colunt: Herodotus Labyrinthi ædificia Regũ ſepulchra, ſacrorumq. Crocodilorum lib. 2. prodit: & Strabo tradit l. 17. in Arſinoe ſacros fuiſſe, & ſacerdotum munere, ſcilicet Ombitarum, & Coptitarum cultos, quod refert etiam Aelianus l. 10. 24. Plinius l. 8. c. 47. *Memphi eſt locus in Nilo, quem à figura vocant Phialam, omnibus annis ibi auream pateram, argenteamque mergentes, diebus quos habent natales Apis, ſeptem hi ſunt, mirumque neminem per eos à Crocodilis attingi: octauo poſt horam diei ſextam redire beluæ feritatem*. hæc Dæmonolatriam ſapiunt: ſicut per Crocodilos diuinationes, quas refert Aelian. l. 8. 4. nec minus fabulam ſapit, quod de Scorpione interfectore, qui cum fœtu ab ouo excluditur, tradunt.

141 Interficiuntur à Delphinis: eoſque venantur Tẽptiritæ: Ichneumones etiam, & Enydrus ipſos interficiunt. capti deſipiunt, & adinſtar cymbarum per flumen pondera transferunt: odores Caſtoris fugiũt,

diuq.

diuq. eo perculſi tabeſcunt: carnes peſsimas nonnulli eorum veſcuntur; vt plurimum ſordent ad littora; vel ſale conditi velut portentum emittuntur: Carniuori hominum itinera inſidiantur, fugientes inſequuntur, adorti fugiunt: cicurantur inquit Ariſtoteles, & domi inſeruiunt.

Hippopotami ſaltu capiuntur, & ſcrobe: rete validum obrumpunt, ſecus ſi ceruice obſeſſa occludũtur. ſagittis à longe ſata deuaſtantes interimuntur: veſtigia comprimunt, ne venatorum deprehendantur ſolertia. carne mali ſucci, & ventre venenato in cibum non veniunt: in caueis domantur; & teſte Alexandro, & Iulio Capitolino in Gordianis, Romæ cum Rhinocerote pugnantes dedit Philippus Imperator. 142

DE THYNNO, SIVE THVNNO, THYNNIde, & Palamyde.

CAPVT DECIMVMSEXTVM.

ANtequam Plinij oracula de Thynnis expendam, ex Athenæo lib. 7. notandam, quod Heraclion Epheſius ſcribit Thynnum ab atticis *Orcynũ* nominari: Soſtratus vero l. 2. de animal. *Pelamyda Thynnidem* appellari affirmat: auctiorem *Thynnum*: grandiorem *Orcynum*, & poſtea quam in eximiam magnitudin creuerit *Cetum*: Athenæus vero *Thynnum* à ruendo, impetumq; faciundo ex Ariſtotele dictum exhibet: Speuſippus, & Epicharmus *Thinnidas* à thynnis diſtinguunt, vtpote fœminas à maribus, Theodorus *Thynnidem* vertit *Thunnam*, ſicut Gaza, & Horatius *Thunnum*: hanc diſtinctionem euidẽter naturam præſtaſſe Plinius ſcribit l. 9. c. 15. 143

vbi ait, *Thynni mares ſub ventre non habent pinnam, intrant è magno mari pontum verno tempore gregatim, nec alibi fœtificant:* ex Ariſtotele, qui l. 5. h. c. 9. inquit, *Thunna fœtificare bis creditur, edit primam partem circa menſem Decembrem à bruma, alteram vere; differt mas Thunnus à fœmina, eo quod fœmina pinnula iuncta ſub ventre eſt, Aphareus nũcupata, quæ mari deeſt*; & c. 10. *in Ponto parere nec vſpiam alibi* docet; idque circa Solſtitium, licet paulo ante ſemel dumtaxat fœtum emittere ſcribat, quod Dorion etiam aſſerit.

144 Verno tempore capiuntur; nam teſte Athenæo, & Ariſtotele l. 8. h. c. 15. *Patent gurgitibus hyeme, & pingueſcunt è latibulo maiorem in modum: capi incipiunt Vergiliarum ab ortu ad Arcturi occaſum vltimum reliquo tempore quieſcunt latentes: prodeunt aliquantulum de ſuo cubili paſtum, & præcipue plenilunio: ſunt magna ex parte ſuauiſſimi cum latent*. Ergo cum exeunt gregales adnatant, & Aelianus, (vt diximus) militum ordinem ſeruare contẽdit. Athenæus l. 7. *Thunnum*, tradit Ariſtoteles, *Pontum nauigantem dextrum litus radere, exireq; lœuo; quod oculo dextro plus cernat hebete ſiniſtro*. quod Plinius, & Solinus cum Aeliano ſcribunt: exeunt ac facile capiuntur ob œſtrum, audi Theophraſtum, qui aſſerit, *Coire dum latet abditus, ægre capi tantiſper dum parui fœtus ſunt: ac cum adoleuerint, quoniam agitatur ab œſtro capturam eſſe faciliorem: occultum delitеſcere quamuis in altum mare degat:* non procul à cibo latebras componunt, enimvero Polybius Megapolitanus l. 32. de Luſitania Hiſpaniæ regione promit, *in profundo maris quo alluitur glãdiferas quercus gigni quarum fructu Thynni veſcãtur, & pingueſcant: qua propter minime ab erraturum, qui thynnos eſſe dixerit MARINOS PORCOS, quia veluti ſues glãde paſcãtur, & augeſcãt*; vide Aelianum l. 15. c. 3.

Non-

Nonnumquam tanta multitudine a Ponti latebris exeunt, vt tempeſtatem commouere ad funditus nauium perdendas claſſes ſcribat Ariſtobolus: & Plinius lib. 9. c. 3. circa Solſtitia Thynnorum multitudinem Alexandri Magni claſſem inuaſiſſe ſcribit, *ita vt claſſis haud alio modo, quam hoſtium acie obuia contrarium agmen aduerſa fronte direxerit, aliter ſparſis non erat euadere, non voce, non ſonitu, non ictu, ſed fragore terrentur, nec niſi ruina turbantur*. nec mirum ſi Magni Macedonis claſſem adoriri auſi ſunt, dum teſte Aeliano, *inter ſe velut conſerti, contextique confertis turmis natant*. 145

Creſcunt monſtruoſa magnitudine, ita vt Archeſtratus *Cetum* nũcupet thunnorum maximũ, & expoſitores Iob c. 40. v. 20. Thanin, obſeruant ex qua ducta eſt vox latina Thinnus, ait Pineda, & *Cetum* ſignificat, monſtrum quod Iob *Leuiathan* appellat: de cuius magnitudine Plinius hæc præſtat, *præcipua magnitudine Thynni inuenimus talenta xv. pependiſſe; eiuſdem caudæ latitudinem duo cubita, & palmum*: hæc ille ex Ariſtotele, ſed vel codex, vel auctor locum infecit, inquit etenim Philoſophus l. 8. h. c. 30. *Captus eſt Thunnus ſenex cuius pondus erat ad talenta quindecim, & caudæ interuallum ad cubita quinque, & palmum*: Senem dixit ob portentũ, nam non plus quam biennio viuunt. 146

Eſt ergo Thunnus animal *carniuorum*, ſed teſte Ariſtotele, algam veſcitur, & glandes, vt Polybius ſcripſit: cum latet, deficiente piſcium prandio oua propria deuorat, vt non immerito inter porcorum, & luporum grege numeretur ab Aeliano: hæc Oppianus l. 4. accinit, aſſeritque Pelamydum ſobolem relictis ab ouis eius enaſci, 147

Pelamydum gentes Euxini marmore lato
Naſcuntur fœtus Thynnorum tempore verno,
Quos partus duros Thynni ſuper hoſtia lata,

 Qua

Qua Pontus miſcet fluctus Mœotide fuſca,
Collecti pariunt calamis, partuq; ſoluto,
OVA vorãt ſubito, & lacerãt ſub dẽtibus atris,
Quæcumque inueniunt, calami; iunciq; marini
Multa occulta tegunt: Hæc læti tempore veris
Pelamydes gignunt, quæ primo frigore brumæ
Incipiunt tentare vias peregrina petentes
Aequora, non fluctu parua verſantur eodem,
Quo genitæ externos cupiunt tranare meatus
Aequoreos inter tractus Neptunia Regna:

148 Hinc labor, & quæſtio, qua Bellonius, Rondeletius, Geſnerus, cæterique ex recentioribus ſua ſe torquent ſententia: ſed quia claritatem veritas comitatur, relictis cæterorum ambagibus ex Plinio l. 9. c. 15. Thunnorum nomina diuerſa recenſeo, quæ tẽporum diuerſitatem reſpiciunt: Thynni fætificant: *Cordyla appellatur partus, qui fætas redeuntes in mare autumno comitatur. Limoſæ vero à luto Palamydes incipiunt vocari, & cum annuum exceſſere tẽpus, Thynni:* hæc ille ex Ariſtotele l. 6. c. 17. qui experimento dicta teſtatur: *Thunni præ nimia pinguedine dehiſcunt, nec plus quam biennio poſſunt viuere, cuius rei argumentum Piſcatores inde deducunt, quod cum aliquando Limariæ anno ſuperiore defeciſſent, Thunni ſequenti anno defecerint: Limarijs enim Thunni prouectiores ætate anno eſſe putantur vno: Coeunt thunni menſe Febuario poſt Idus: pariunt Iunio ante nonas: edunt ſua oua condita quaſi vtriculo: incrementum autem partus præcipua ſumit celeritate: cum enim Thunni in ponto pepererint, prodeunt ex ouo, quas alij Scordulas vocãt: Bizantij Auxumas nominant, quia diebus paucis adoleſcunt: quæ exeunt Ponto autumno fætas comitantes, eodem autem redeunt verno tempore, iam adeptæ eam magnitudinem qua Limariæ nomen accipiant:* hactenus Philoſophus: & Theodorus pro *Pelamyde*, & Thynnide

nide reddidit Limariam ex Plinio: vt animaduertit ad latera Scholiaſtes: nec aliter Saluianus in Tab. piſc. vbi *Thynnidem*, *Thunnam* eſſe conſcribit: nec officit Bellonium id omnino negaſſe, cũ apud Athenæum quampiures, præſtantioreſque demonſtrent.

Capiuntur Thunni eo quo tempore extimulantur ab œſtro: docetque Oppianus ex Plinio, Ariſtotele, Demoſtrato cæteriſque, inter quos Athenæus l. 7. *inſtante Canis exortu Gladius, & Thynnus œſtro perciti furunt: tum enim prope vtriuſque pinnas veluti quidam vermiculus inhereſcit, Scorpio ſimilis, aranei magnitudine, qui morſu illos adeo ſtimulat, vt non minus, quam Delphines exiliant, & in naues haud raro decidant*, Theodoridas 149

Thynni œſtro concitati curſu Gades petunt:

Oppianus lib. 2.

Dum canis ardenti turbatur sydere cœlum,
Et Thynni, & Gladij diro vexantur aſilo,
Qui fixus madidis illos contundit in alis:
Non arcere queunt, non hanc propellere peſtem,
Incutit hæc celeres vires, ſtimuloſq. feroces
Concitat, armantur rabie, furiuntque dolore,
Inuitoſq. agitat peſtis furibunda natantes.

vide quæ diximus l. 2. p. 1. ibiq. plura notatu digna.

Abdomen in hoc piſce commendatur. ſcilicet extima pars ventris circa vmbilicum: commendatque Strattis in Atalanta: Eriphus in Melibœa: Theopõpus in Callæſcro; Antiphanes in Pontico: & Plinius ait, *Thynni membratim cæſi ceruice, & abdomine commendantur, atq; clidio*: ceruicem Alexis in Vlyſſe laudabat: Claues vero, vel branchias faucibus proximas extollit Ariſtophon in Pirithoo: qui *Venerandum edulium* nuncupat: forſan ob pinguendinem, ideo caudam Plinius contemnit. 150

Eſt THYNNIS; de qua Athenæus, *Thynnidas nõnulli vocant eos piſces, quos Athenienſes Thynnos*: & 151

ab

ab Ariſtotele à Thynnis diſtinctas tradit: tanta dulcedine ipſarum veſcuntur carnes, qd. vt Archeſtratus ſcribit, *natura, & ſpecie Dijs immortalibus ſimilis* fertur: laudatq. eas Antiphanes in Pædicone.

152 Rete camerato capiuntur ait Oppianus: Philoſtratus modum alium enarrat, quem antea dedimus. nonnumquam ſomno ſopiti à piſcatoribus irretiuntur: natant gregatim, ait Ariſtoteles, & vnum rete ingredientem cæteri ſequuntur: in Ponto plurimi, *vbi citius adoleſcunt* teſte Solino c. 18. *ob aquas dulciores*: quod de PELAMYDE ſcribit Prynichus in Muſis: Sophocles in Paſtoribus: & Athenæus ex Ariſtotele lib. 7. prodit: Thunnorumq. captura eſt à Vergiliarum exortu ad Arcturi occaſum.

153 Recentes carnes Thunnorum humidiores ob pinguedinem aſſatæ cum ſalſamentis, antea ſale ſub ſaxorum pondere purgatæ commendantur: cæterum teſte Plinio, *Hi membratim cæſi ceruice & abdomine commendantur, atque clidio, recenti dumtaxat, & tum quoq. graui ructu, cætera parte plenis pulpamẽtis ſale aſſeruantur: Melãdrya vocantur, cæſis quernis aſſulis ſimillima: viliſſima ex his quæ caudæ proxima, quia pingui carent, probatiſſima ea, quæ faucibus: at in alio piſce circa caudam exercitatiſſima*. Archeſtratus vero Thynnidis, ſiue Thunnæ caudam in fruſta diſſectam, aſſatamq. è in muriam acram demerſam laudat: ſed de Thynnide Byzantina hæc profert, ſicut etiam Antiphanes in Pænicone.

154 Magnos Thunnos circa Samum, teſte Athenæo ex Archeſtrato, venantur, quos Orcynos, vel Cetos nuncupant, apud Byzantium generoſos: in Caryſto, & Sicilia capite ſuauiores: Laconicos, quoſue in Hipponio, vel ad Metauri fluminis oſtia comprehendũt optimos vulgant; in Euripo, & Chalcedone ob ſaxũ miri candoris Thracij Boſphori, quo Propontis Euxino iungitur, in ipſis Europam, Aſiamque ſeparã-

tis

tis fræti anguſtijs non capiuntur, nam hebetes oculo timent & verſus Byzantium è Ponto declinantes, omnis captura Byzantij eſt.

Sale etiam Pelamydes ſeruantur, Plinius l. 9. *Pilamydes in apolectos, particulatimque conſectæ in genera cybiorum diſpartiuntur* hæc ille, & Grapaldus inquit, *Cybium piſcis eſt, Plinio conciſa Pelamys, hæc è Thynno, & Cordila cum luto ſe immerſit:* Martialis *diuiſis cybium latebit ouis*: item, *vel duo fruſtra rogat cybij, tenuemque lacertum:* Marcus Varro Cybium, & Thynnus cuius partes græcis vocabulis omnes, vt Melandrya, atque Vreon: id autem caudæ proximum eſt; At clidia, ſiue clides iuguli thynni; nec aliter vocantur: quæ cybia dicuntur: inter macra ſunt, inter pinguia cordilæ ex Athenæo. 155

Nec deſunt ad medicinæ vſum. Plinius l. 32. 8. *Attalus Thynni recentioris adipe ad vlcera:* Aelianus l. 13. c. 27. *Si quis qui nondum exceſſerit extrema pueritia Thunni ſanguine illinatur non pubeſcet; hoc idem Torpedo, & Marinus Pulmo efficiunt.* denuo Plinius, *Pſilothrum eſt Thinni ſanguis, fel iecur, ſiue recentia, ſiue ſeruata: Iecur etiam tritum, mixtaque cedria plumbea pixide aſſeruatum: ita pueros Mangonizauit Salpe obſtetrix.* verba expendo paucis obuia: Philothrum eſt medicamen ad arcendos pilos ne ſurgant: Plinius 20. de braſſica cum laſere, & aceto inuicem pſilothri euulſus illitus pilis naſci alios prohibet. hæc ille, & denuo l. 30. de Vipera: Lampridius de Heliogabalo, *in balneis ſemper cum mulieribus fuit, ita vt eas ipſe pſilothro curaret, ipſe quoq. barbam pſilothro acurans.* lepide Martialis *pſilothro, faciemque lauas, & Dropace caluam: Numquid tonſorem Gargiliane times?* vide Scaligerum, Cardanum, & Grapaldum. 156

Tandem Veneri, & Neptuno, teſte Archeſtrato, Thynni dabantur, huic ne Gladius, aut Delphinus 157

rete

rete cum Thynnis ingrederentur, ait Aelianus: ob grates Veneri capturæ præſidi.

DE SILVRO, QVEM STVRIONEM DICVNT, Coracino, & Perca.

CAPVT DECIMVMSEPTIMVM.

158 IN Monte inferioris Mauritaniæ, non procul Oceano Nilum originẽ habere Iuba Rex tradit apud Plinium lib. 5.c.9. ibique lacu protinus ſtagnante, quem vocāt Nilidem *Piſces inueniuntur Siluri, Coracini,* &c. infra vero lib. 9. c. 15. poſtquam præcipuam Thynnorum magnitudinem, quorum quemlibet talenta quindecim pependiſſe teſtatur, inquit, *Sunt in quibuſdam amnibus haud minores Silurus in Nilo, Eſox in Rheno, Attilus in Pado, inertia pingueſcens ad mille aliquando libras, catenato captus hamo, nec niſi boum iugis extractus: atqui hunc minimus appellatus clupea, venam quandam eius in faucibus mira cupidine appetens morſu exanimat: Silurus graſſatur vbicũmque eſt omne animal appetẽs, equos innatātes ſæpe demergens præcipue in Mœno Germaniæ amne prope Lisboam, & in Danubio: mari extrahitur porculo marino ſimillimus: & in Boryſthene memoratur præcipua magnitudo nullis oſſibus, ſpiniſue inteſtitis, carne prædulci:* hactenus ille, eiuſque magnitudinem Aelianus deſcribit. ex quo Phædrus, & Iouius.

159 Duplex Siluri præſtantia, de qua Ariſtoteles lib. 6. h. c. 14. inquit, *pariunt Siluri grandiores ſtagno altiore, quippe cum nonnulli vel trium paſſuum altitudine pariant, minores breuiori cōtenti ſunt gurgi-*

gi-

Digitized by Google

gite præcipue ad radices ſalicis : cauſam ob quam
creſcunt vſque ad Plinij portentum nonnulli, reliqui
deſipiant, verſat Aelianus l. 12. c. 29. *In Bubaſto*
Aegyptia ſtagnum eſt, vbi cicures per multi Siluri
aluntur : ijdem etiam in fluminibus procreantur, vt
in Cydno Ciliciæ Fluuio, ſed hi quidem iccirco MI-
NVTI proueniunt, quod eius confluens nitidiſſimus,
& frigidus ſit, quo non ipſi delectantur, ſed turbido
potius, ac plane limoſo, eoq. pingueſcunt : Pyramus
quidem, atque Sarus Cilices fluuij eos longe plenio-
res ferunt : cum Orontes Syrorum fluuius eos progi-
gnit ; Ptolemæorum item fluuius, & Apamienſe ſta-
gnum MAXIMOS generant ; itaque non eſt, qd.
de Siluris diſſertatione reluctemus : nam Nilus limo-
ſa aquarum illuuie maximos verſat, vnde Iuuenalis
Criſpinum Aegyptium ſiluros vendentem pungit :
Muſella Auſonij vitrea, & illimis paruos nutrit.

Apud Athenæum *Silurus* dicitur, *eo quod caudam* 160
aſſidue quatiat ; fætificat mirifice & teſte Ariſtotele,
Admotis meatibus, (quos aliqui vmbilicos vocant)
fœmina ouum, mas liquorem venereum depromit, &
oua : quæ liquor ille vitalis contigerit candidiora ex
templo cernuntur, maioraque reddi eodem die pro-
pemodum dixerim : paulo autem poſt oculi fœtus exi-
ſtunt conſpicui, qui in quouis piſcium genere perin-
de vt in cæteris animalibus ſtatim patefcunt, prægrã-
deſque apparent : Quæ ex ouis non attigerit liquor
maſculi ille vitalis, ſterileſcunt, & ſuperuacua sũt :
hæc ille : nec mas à muliebri adhuc munere pellitur,
enimvero inquit Plinius l. 8. 51. *Silurus mas ſolus*
omnium adit : cuſtodit oua ſæpe, & quinquagenis
diebus, ne abſumantur ab alijs : Grapaldus ad im-
perfectionem maſculi factum enarrat, inuitq. Ariſ-
toteles dicens, *Mas oua quæ edita ſunt cuſtodit, fœ-*
mina abit cum peperit : tardiſſimum Siluri incremẽ-
tum ex ouo eſt, quamobrem mas ſæpe quadraginta,

& quinquaginta diebus aſſidet cuſtodiens oua, ne à piſcibus occurrentibus abſumantur: dum incubat fætum, D. Ambroſio edocente, vermiculos deuorat, aſſeritq. Iouius; Aelianus l. 12. c. 14. vbi *Glani* Silurum ſimilem deſcribit, *ſuorum fætuum amantiſſimum* prodit.

161 Hinc oritur quæſtio de STVRIONE, & quo inſignitum nomine apud veteres nouerint: grandem prouinciam hanc Iouius ſuſtinet; ſicut quamplures anteſignanos, ac litterariæ Reip conſultiſſimos preoccupaſſe quam ſæpiſſime legimus: Volaterranus, Phædrus, ac Portius Camillus, tria ſui æui columina, *Sturionem* eſſe, quem Græci *Labracem*, Latini, *Lupum* appellant; teſtatur enimvero recens piſcatorum turba dum ſturionem rete comprehendunt vſq. ad hunc diem inclamant, *ab Lupo, Lupo*: & ex Ennio, Varrone, ac Macrobio commendatiſſimum lupum tyberinum inter duos potẽs captum paulo ante dedimus. ita vt prætio, ſuauitate, pinguedine, & plauſu ſturioni inferiorem nequaquam cenſerent. at Franciſcus Philelphus, & ipſe labentis ſui ſæculi columna non *Lupum*, ſed *LVCIVM* ſturionem, ſiue ATTILVM ſignatis tabulis ad Italiæ proceres dedit, idque Plinij oraculo, qui Silurum, Attilumq; ad Padum promit; ſed quia licentioſa ſcribendi luxuria cæteros pupugit, punctorum notas non effugiet; Lucius enim piſcium viliſſimus mali ſucci, ad plebis explendam illuuiem fertur: & Attilus in Pado, quamuis corpore præſtet duritia tanta damnatur, vt apud Ferrarienſes coram ſturione irrideatur: Singularis modeſtiæ auctor Gaza ob ſimilitudinem, TORSIONEM antiquorum æuo Sturionem fuiſſe prodit: Delphino ſimilis, pinguendinem porci, thynni dulcedinem præfert: in Ponto Euxino edentulum, & apud Thracium Boſphorum, ac Helleſpontum ſuauiſſimũ perhibent. ſed cetaceorum duritiem, in Sturionem

pro-

procedere haud fides decernit; dicamus potius cum Iouio, ſaltem pro loci opportunitate, (noſtrum alibi ſeruantes arbitrium,) ne cum Rondeletio pugnemus: *SILVRVM* STVRIONEM eſſe: quem pro *Glani* Theodorus apud Ariſtotelem interpretatur: primo quia Silurum Plinius, Athenæus, Auſoniuſq. amnium, mariſque accolam promunt, ſicut vtraque in ſtatione Sturionem expiſcamur. magnitudine concinnunt, ſi Niliacos, vel quos, in Gange comprehendunt excipias; imo ſicut Plinius in Boryſthene, atq. Danubio, & Nilo Siluros indigitauit, eodem pacto & nunc Sturionum multitudo effertur; nec omnino diſpar Auſonij carmen de Siluro ad Sturionis ſpecimen dignoſcitur, & cibus, ſi D. Ambroſio credimus, ſimilis, & ſapor, dum ab Athenæo Silurus *Sapidiſſimus* dicitur.

Hæc olim Michael Syluius apud Clementem P. M. 162
legatus Luſitaniæ Regis interpretabatur, ediditque Iouius, vterque etiam nomen ferme ad poſteritatis nomenclaturam compoſuit, & optimos Siluros in Aſturia ASTVRIONES dixiſſe veteres enarrant, tẽporum iniuria, vt à *Vitala* Herculis, apud Dionyſium, *Itala*, & *Italia* corruptè erupit, ita ab Aſturione Sturiones; ſed nugæ, quia A. omnium linguarum idem elementum præfert, ac cęteris prolapſis omnino literis perſtat vbique. Sturionis caput roſtratũ ad effigiem quadratę piramidis protenditur. os caret dente, & maxillis, ſub mento prope iugulum rotundam promit fiſtulam: dura carthilagine caput cõpletur potius calloſa, quam oſſibus: nares ſupra roſtrum pertenues branchias excludunt: Squamę duriſſimæ dorſa cooperiunt, & eleganter ſpina intercurrente armatur in corpore: quod atro, ſub viridique colore, ſcabrum potius, quam ſquammatum, carne alba, & boni ſucci, pinguis ad inſtar Vituli circumfertur.

163 Hinc Manardus pro Rondeletio in Ionium, & Saluianus Iouij oraculum defendens longam pro *Sturione*, & *S*iluro literam agũt: quæue Manardus de Siluro refert ad Glanidẽ hic impingit, ob Gazæ errorẽ, qui pro Siluro ſemper Glanidem vertit, eoſq. Athenæus, Plinius, & Aelianus ſepoſuère: illorum ſunt dentes: Glanides grauidæ vileſcunt: ſyderantur: hominesſque deuorant; quod Pauſanias lib. 4. promit, *Feras in pernitiem hominum non ferunt Græcorum amnes, quemadmodum Indus, & Nilus, prætera Rhenus, & Iſtrus, Euphrates, & Phaſis: hi enim feras hominem deuorãtes ſimiles Glanidibus in Hermo, & Mæandro verſantibus procreant excepto colore nigriore, & robore, nam his glanides inferiores ſunt*; ex quo Amatus Luſitanus Silurum ſturionem eſſe defendit, irridetque Rondeletium, qui pro Siluro Aſellum pingit; ſed error à Geſnero proceſſit, qui illum pro Siluro immiſit: at ipſi recogitent: ego alibi ſententiam meam dabo.

164 Sed reddeat vnde proceſſit oratio: Siluri capturã rete quam maxime complet, nihilominus maximos ad intercipiendos haud ſufficit: *bamo* illos expiſcabantur veteres, eoque *catenato* ait Plinius: Aelianus rem præſtat. l. 14. c. 25. *Hiſtrianus natione Piſcator*, (atqui Iſter fluuius eſt non regionis iuxta Pontum, & Heracleam: vtrobique tamen Myſi populi inhabitant,) *Iſtri rapam boum par impellit, nõ ad arandum, ſed ad piſcandum potius iugatos boues, aut equos in ea loca primum impellit, vbi commodã ſibi, & ſedem, & piſcationem arbitratur, atque ad rapam iumentis pabulum apponit, vnde interea hæc complentur, dum ipſe funis bene robuſti alterũ caput ad medium iugum alligat, ex altero capite bamum appendit validiſſimum illum, acutiſſimumque, quem aſſo Tauri pulmone inſtructum ad alliciendum Silurum ſuauiſſimum ei eſcam deijcit, poſtquam ex*

linea

linea ad quam hamus alligatus eſt, quantum ſatis ſit plumbi ad moderandum tractum appendit: vbi Silurus eſcæ bubulæ ſenſum percepit, ſtatim aſsã appetens hamum incaute totis faucibus deuorat, & nimia gulæ auiditate transfixus imprudens, dum ex eo euadere cupit totis viribus funem exagitat, quod quidem ipſum animaduertens piſcator, cum ſummo gaudio quam mox à ſeſſione eſurgit, & boues, equoſque admotis ſtimulis incitat, tamquam arator iam ex piſcatore factus, ac iumentis cum cetaceo piſce bene robuſto certatio eſt: Nam hic Iſtri Alumnus omni virium contentione in altitudinem ſe deprimit, illa contra retrahunt; ſed piſcis vincitur, ex amborũ tractu, atque in ripam iugo extrahitur; hactenus ille: at Auſonius in Moſella licet non adeo ingentẽ Silurum decantet, magnum tamen demonſtrat,

Te virides ripæ, te cærula turba natantum
Te liquidæ mirantur aquæ diffunditur alueo
Aeſtus & extremi procurrunt margine fluctus
Talis Atlantico quondam Balæna profundo. &c.

CORACINVS in Aegypto, teſte Plinio l. 9. c. 18. *inter piſces principatum obtinet*: & in Nilide inferioris Mauritanię expiſcantus præſtat. Aelianus in Danubio Coracinos ponit; in mari autem celeriter, vt Ariſtoteles l. 5. h. teſtatur, præcunctis augetur, & creſcit: Athenæus lib. 7. tradit *parere iuxta terram in locis alga, & muſco denſis*: & Plinium ſecutus ſubinfert, *Nilotici Coracini, quam delicata, iucunda, & ſuaui carne ſint experti nouère*: & de Nomine inquit, *Coracinis inditum nomẽ eſt, quod aſſidue pupillas mouent, nec vnquam quieſcunt*. 165

Confundunt hunc piſcem nonnulli, nam Speuſippus l. ſimil. *Melanuro, & Coracino eamdem eſſe formam* tradit: Numenius, & Epicharmus in Muſis, *Aeolia, Coracinique* nomen haud differre promit; Eu- 166

Euthydemus *Coracinum à multis Saperdam* vocari ſcribit: idem quoque tradit Heracleon Epheſius, & Philotimus: Parmenon Rhodius, *Saperdam Coracinumque Platiſtacum* nominari affirmat: qua de re rationem ignoro, ſcio nihilominus ab Alexandrinis *Plataca* nuncupari, *ob rotundam, & amplam figuram, qua ambitur*, vt Athenæus ſcribit. Theodorus pro Coracino in Ariſtotele *Coruulum, vel graculum* vertit: & Saluianus hiſt.32. coruum marinum eſſe conſtanter tradit, Romæ *Coruo, Coruetto*: Coracinus dicitur ab Aue, quam *Coruum* appellamus, eiuſque colore, de quo Vitruuius l. 7. *Niger color coracinus vocatur*, Siculis *peſce coruo*: ſed quid ſi diuinet? Bellonius à Rondeletio reprehenditur, at ipſe reprehenſionis nota non caret:

167 Si coruus eſt, teſte Ariſtotele, gregalis piſcis longo temporis ſpatio fert vterum, & iuxta littora, algoſis in locis parit Autumno: hyeme latet: gaudet calore, & ſiccitate: marinus fluuiatile minor bonitate, ac prætio. vnde Martialis l. 13.

Princeps Niliacis raperis coracine macellis,
Pellææ prior eſt gloria nulla gulæ:

Plinius l. 32. c. 15. *Coracini piſces Nilo quidem peculiares ſunt: carnes eorum aduerſus ſcorpiones valent impoſita*; Cæterum Coruos pro Coracino deſcribunt, cui an hæc conueniant adſint, & videant. Plinius l. 11. c. 32. Simul cum Struthiocamelo *Coruos minus caluere* ſcribit.

168 PERCAM Galenus inter ſaxatiles enumerat: latère hyeme cum hippuro, & Coracino Plinius docet; errat Iouius qui frigidis capi temporibus ex Plinio promit, cum ille ſtatis diebus in hyeme tantum aſſerat; ob coloris varietatem ab Epicharmo *varia* appellatur, nam vt ſcribit Athenæus l. 7. *Ariſtoteles ait Phycidem ſpinis coronari, coloreque variam eſſe: Percam autem varijs lineis, ac obliquis virgulis eſ-*

ſe

ſe notatam: quam ſimilitudinem retulère Speuſippus, & Epicharmus; deſcribitur à Saluiano h. 83. Perca prominenti acutiſſimoque roſtro eſt: ore mediocri, dentibus exiguis; capite tenui; branchias vtrinq. habet quaternas, & duplices nouiſſima excepta ait Ariſtoteles: & iuxta eas binas pinnas, & alias ſub ventre, vnamque longiuſculam tenuibus munitam aculeis in dorſo, paruamque aliam in imo ventre: cauda in pinnam vnam, & latam degenerat; Tergus & venter cum æque promineant totius Percę figura ouata efficitur: Squamis paruis tegitur: Venter liuet: latera purpuraſcũt: tergus ex flauo nigricat: paruis quibuſdam, ac rufis maculis nonnullas partes eius, & maxime dorſi ventris, & caudæ Pinnas pingentibus: nonnullæ præterea ex violaceo nigricantes: ac latæ lineæ ex dorſo in latera deducuntur.

Piſcis eſt ſaxatilis ab Auſonio cum Mullo comparatur, & circa ſaxa muſcoſa, & algoſa paſcitur vt Oppianus accinit, & Galenus, quia carnem tenerã, & friabilem percæ tribuit, ait, *alimentum quod ex ea ſumitur aliorum ſaxatilium inſtar, non modo ad coquendum eſt facile, ſed hominibus etiam ſaluberrimum, vt quod ſanguinem medium conſiſtentia generet*: Dioſcorides etiam eius ius aqua, & oleo, anethoque decoctæ ventre emollire preſtat: 169

Medicamenta inſuper deſumuntur: Plinius l. 32. *Percarum vel menarum capitis cinis, admixto ſale, & cunila, oleoque vulua medetur: ſuffitione quoque ſecundas extrabit.* 170

Capiuntur Coracini ſicut, & gregatiles rete: raro naſſas ingrediuntur: taxo nonnumquam dehiſcunt: Percæ ſicut alij ſaxatiles tridente extrahuntur, vel hamo: rato retia intrant, nam inter cautes lina abrumpuntur. 171

DE

DE ACIPENSERE, ET AVRATA.

CAPVT DECIMVMOCTAVVM.

172 PLinius lib. 9. c. 17. poſt Mugilum commẽdationem inquit, *Apud antiquos piſciũ nobiliſſimus habitus Acipenſer, vnus omnium ſquamis ad os verſis contra aquam nando meat; nullo nũc in honore eſt: quod quidem miror cum ſit rarus inuentu; Quidam eum Elopen vocant*; hæc Appion Grammaticus in l. de Apicij luxu firmat, Apiciumque Elopen dixiſſe Acipenſerem ſcribit: Archeſtratus cum Galeo Rhodio hunc confundit, & apud Athenæum l. 7. teſtatur, *Galeum eſſe, quem Acipenſerem vocant Romani, & cum Tibijs, ac Coronis circumferunt in cœnis, coronatis etiam illis, qui portant*: At errat, nam Athenæo edocente, *Acipenſer minor eſt roſtro longiore, & corporis figura magis triangularis, quam Galeus*; Delechampius Scholiaſtes Accipenſerem nõ Galeum, ſed Sturionem eſſe adnotat, & Rondeletium ſequitur, qui ab Elope, & Anth a acipenſerem diſtinguit: ipſumque Sturionem facit: iterumque procul Apolline diuinat: nam Acipenſer olim apud Romanos celebris multitudine viluit, nec eſt quod de nomine inquiramus.

173 Plinius Romanos olim nobiliſſimum Acipenſerem habuiſſe ſcribit, aſſeritque Cælius l. 28 c. 7. Domitius *lautis, ac diuinis menſis deberi*, verſat ſicut Martialis l. 13. ep. 91. de *menſis Imperatorijs*, inquit,

Ad Palatinas Acipenſem mittite menſas:
Ambroſias ornent munera rara dapes.

P. Gallonus domeſticas ferme res omnes depupulabatur, vt acipenſerem veſceretur, in quo voluptatem, virtute poſthabita, referebat: indigitatque

La-

Lælius, qui adoleſcens Diogenem Stoicum, poſt autem Panætium audierat, reprehenditque, ac ſi opus, & cibum perdidiſſet,

O Publi, o gurges, Galloni es homo miſer ---
Cenaſti in vita nūquam bene, cū omnia in iſta
Cōſumis Squilla, atq. accipēſere cū in decumano:

expenditque Tullius de fin. vbi voluptatem virtutis alumnam preſtat, virtuteque præditum acipenſerē à Mæna vix alium ducere: exprimit etiam ex Tullio hæc Macrobius, qui l. 3. Sat. c. 16. ait, *Nec Acipenſer, quem maria prodicis nutriunt, illius ſæculi delitias euaſit: & vt liqueat ſecundo Punico bello celebre nomen huius piſcis fuiſſe, accipite, vt meminerit eius Plautus in fabula, quæ inſcribitur Bacchаria ex perſona paraſiti,*

Quis eſt mortalis tanta fortuna affectus vnquā,
Quā ego nūc ſū, cuius hac vētri portatur pōpa?
Vel nūc qui mihi in mari Acipenſer latuit ante hac,
Cuius ego latus in latebras reddā meis dētibus, & manibus.

hactenus ille, & Pontius penes Tullium, apprimè P. Scipionem Africanum illū, & Numantium monuit, *Acipenſerem paucorum hominum eſſe*: ſcilicet ſingulare principum cibum: & teſte Sammonico Sereno, in *ſacro conuiuio* exhibitum, *à coronatis miniſtris cum Tibicine*: ad quæ Seuerum culpans Macrobius ſubinfert, *Turpitudinem conuiuij principis ſui laudando notat, prodens venerationem, qua piſcis habebatur, vt à coronatis inferretur cum tibicinis cantu, quaſi quadam non deliciarum, ſed Numinis pompa*:

Sed quæ de Acipenſere diximus Domitius, Delechampius, cæterique ad *Starionem* verſāt, vt quodlibet optimum piſcium genus, quod ſapiat, Sturionis nomine dicatur: nec forte hac carebis, vt cum P. Ouidio loquar, 174

Tuque peregrinis Acipenſer nobilis vndis?

175 Stuchius præter Bellonij mentem, quæ hæſitat, nomina recenſet, italice *Sturione* & qui minor *porcelletto*: qui porculus marinus Plinij: idque Rondeletius antea firmauerat, & Iunius ex Dorione, Galeno, & Ariſtotele defendit: at dum vnicuique ſua libet oracula fundere ſilebo tantiſper, dum conceptum ſermonem tenere potero.

176 Acipenſer oua nigra ædit, fluuiatilis cubiti magnitudinem haud excedit, quod forſan Scipioni Pōtius innuit, dum conuiuas quamplures vno acipenſere auocare feſtinabat: Plinius, Seuerus Sammonicus, Nigidius Figulus, & Macrobius *ſquamis ad os verſis contra aquam nādo meare* teſtantur: & hæc de Acipenſere an verificentur videat Rondeletius: porrectum habet roſtrum ac trigonam corporis ſpeciem: quæ ſcripſerunt conſultiſſimi antiquiores dedimus, ego ignotum hunc piſcem credo, antiquis etiam nūc alopis, num acipenſeris nomine quærebatur: fluuia, & mare pro ſtatione incolebat: ſed res ſub iudice: lancem nemo appendat, ne iniurius damnetur.

177 AVRATA celeberrimus Romanorum ornabat conuiuia: vnde Calumella l. 8. de re ruſt. inquit, *iam celebres erant delitiæ popinales, cum ab mari deſerrentur viuaria, quorum ſtudioſiſſimi velut ante deuictarum gentium Numantinus, & Iſauricus, ita Sergius ORATA, Licinius Morana captorum piſcium latabantur vocabulis*: ac ſi piſcium cænas adinſtar captarum vrbium voluptate penſarent: quod Macrobius in Saturnalibus l. 3. c. 15. ſic aſſerit, *Huic opinioni M. Varro conſentit aſſerens, eodem modo Licinios appellatos Muranas, quo Sergius Orata cognominatus eſt, quod ei piſces, qui Auratæ vocantur chariſſimi fuerint.*

178 *Latent æſtus impatientia, medijs feruoribus ſexagenis diebus glaucus, Aſelli, Aurata*, inquit Plinius.

nius l. 9. c. 16. forſan quia grauida æſtate parit ait Ariſtoteles, *fatuſque deponit in locis ijs maxime, quæ flumina exeunt*. l. 5. c. 10. & alibi inter litorales recenſetur, & qui in mari imis lacubus viuat: enumeratque Columella in Vulſinenſi, & Cimino: pinnam continuam gerit in tergore, quatuor, & viginti ariſtis munitam, quorum duodecim anteriores in mucronem deſinunt: reliquum pinnæ obtuſum eſt: pinna quæ ano vicina eſt duos præfert aculeos: duas præterea pinnas ſub ventre habet, & circa branchias vnam, lienamque ſuper oculis aureo fulgentem & obliquam, vnde nomen græcis habet: linea altera latera diuidit, & nigra litura ſugillatur; dentes habet albos, & in giro maxillæ diſpoſitos oblongos, & rotundos: caudam, latam, & bifurcam, latas ſquamas: & labra admodum craſſa ait Bellonius: veſcitur tellenis, & conchylijs: Oppianus mœnias addit lib. 3. ſed melior dum conchas comedit: Martialis l. 13. ep. 90.

Non omnis laudem, pretiumq. Aurata meretur
Sed cui ſolus erit concha Lucrina cibus:

Piſcem hunc ſuauiſſimum quamplures demõſtrãt, & inter cibos robuſtiores Corn. Celſus enumerat, quoſue Sergius alebat optimi præcellebant, eo quia conchis veſcerentur; Macrobius, *Sergius Orata primus balneas penſiles habuit, primus Oſtrearia in Baiano locauit: primus optimum ſaporem oſtreis Lucrinis adiudicauit*: ideo forſan Athenæus, ex Diphilo, & Mneſitheo Athenienſe difficile quidem concoctu tradidit, ſed concocta multum alere. 179

Plinius lib. 32. c. 5. *Venenatum mel diximus vbi naſceretur, auxilium eſt piſcis Aurata in cibo*. 180

Timidiſſimum animal, ait Oppianus, hamo capitur Mœnia obducto: ſopitum noctu, vel interdiu dormientem expiſcantur fuſcina: Ariſtoteles l. 4. h. c. 10. *deprehenduntur ſitu ipſius arenæ, tolluntur que* 181

fuſcina percuſſi: ſed Aelianus lib. 13. c. 28. de auratæ captura inquit, *Aurata omnium piſcium timidiſſimus eſt, nam ſub Arcturi tempus cum maris acceſſus, & receſſus maximè fiunt, eo altius exagerata arena ad litus relinquitur, vt naues ſæpe ex omnibus acquis nudæ in terra relinquantur: Tum piſcatores poſtquam populorum arborum ramos frondibus conueſtitos paxilorũ modo in mucronem acutos in arenã defixere diſcedunt: poſt autem rurſus accedens mare ſecum imbellem auratarum multitudinem attrabit; quæ vbi æſtus reciprocauit, & receſſit in exigua aqua concauis locis retenta relinquuntur: & ramorum metu quieſcunt: adeo nimium ramos vento agitatos exhorrent, vt ne loco quidem ſe commouere audeant: quamobrem primo cuiq. magnum meticuloſorum piſcium numerum capere, & ferire licet; neque modo ab vſu piſcandi inſtructi ſed etiam totius piſcationis rudes, atq. adeo pueri, & fœminæ capere poſſunt.*

DE ASELLO, ACARNE, APHYA, ET Alopecia.
CAPVT DECIMVMNONVM.

182 PLinius lib. 9. c. 17. inquit, *Aſellorũ duo genera, Callariæ minores, & Bacchi, qui non niſi alto capiuntur, ideoque prælati prioribus:* Iunio & Saluiano teſte apud Italos *Merluzo*, & *Naſello* dicitur: *Merluza* Hiſpanis; Gallis *Merlu*: *Aſinelli* Siculis: occinuntque Varronis oraculo l. 4. l. l. qui Aſellum dictum putat, *propterea, quod aſininum colorem habeat;* Martinius, *Color cinericius qualis eſt Aſini nomen ei piſci dedit:* idque deforme tanto haud dignum nomine Ouidius in Halieut. promit,

Iol-

Digitized by Google

Lolligo durique Sues, Sinuoſaq. Caris
Et tam DEFORMI nõ dignus nomine Aſellus.

Inter quamplures, qui latent dignoſcitur ab Ariſtotele l. 8. h. c. 15. vbi ait, *Aſellum latere plurimũ temporis indicio eſſe videtur; quod longo interpoſito tempore capiatur id ipſum*. Aelianus etiam perhibet lib. 6. c. 30. *Aſellus piſcis vt cæteris, quidẽ partibus interioribus nõ admodum cum alijs differt, ſic certe ſuo proprio quodam more nihil non ſolitarium amat, neque ſe cum alijs ſociari gaudet: COR piſcium ſolus in ventre habet: & in Cerebro LAPILLOS molari figura poſſidet: & alij quidem piſces tẽpeſtatibus perfrigidis occultantur, hic autem exortu caniculæ latet;* firmatque denuo l. 9. c. 28. ſicut de corde in ventre antea ſcripſerat l. 5. c. 20. Athenæus l. 7. Aſelli ſpinam Murenæ tribuit: glabra eſt cute, colore cinericio, ventre candido: tergora dupli pinna prominent: & anus alteram, vſq. ad caudã profert, eamq. rotundam: ore grandi, reſciſſo, ac dentato cuius inferior maxilla ſuperiori longior eſt & latior: oblõgo ſtomacho, hepar album in duos lobos, ſiue ventriculos diſtinctum occludit: ſplen in meſenterij medio ſitus rubeſcit: plura Bellonius, & Rondeletius. 183

Partum eius neminem comprehendiſſe ſcribit Oppianus l. 1. *aiunt ſolius Aſelli numquam procreationem deprehendi poſſe: ſed vt obſcuram inter homines quæri:* Caniculam præcunctis timet, Oppianus, 184

Hos inter piſces ſegnis numeratur Aſellus,
Qui canis æſtiui motu concuſſus acerbo
Ingreditur duras cautes, atroq; receſſu
Occulitur tali dum feruet ſydere cœlum.

hactenus ex Ariſtotele, & Eudemo.

Aſellorum ſpecies multiplex à Bellonio, Rondeletio, & Geſnero recenſetur; Ariſtoteles vero vnius meminit & Onon vocat: Plinius duo genera prodit: 185

Cal-

Callaria, & *Bacchi*, eaq. Dorion *Gadon*, & *Galleridam* appellat: tria Oppianus, *Onon*, *Oniſcon*, & *Clariam*; ſiue Aldrouando animaduertente, *Callariam*: apud Geſnerum primus *Merlucius* dicitur, eſt cubitalis, & pelagicus, & ſi bono alimento, ac mari puro vtitur à Galeno maximopere commendatur: Bellonius *Marlucium* vocat, quaſi *maris luciũ*, & inter molles enumerat: ſecundus à Rondeletio *Merlanus*; Venetis *peſce molle:* Romanis *Phyco* maris Oceani piſcis appellatur; Squamis paruis tegitur; ore medio; oculis magnis perſpicuis, coloris argentei; in Gallia eorum multitudo vileſcit, & ob carnis mollitiem, & candorem antiquis *Pecus* dicebatur: & diuerſam à Phyco Rondeletij deſignat: Tertium Ecleſinum dicunt ab Anglis ſic dictum, græcis incognitum ait Rondeletius: Capite eſt magno, oris ſciſſura magna, oculis magnis, roſtro Aquilino: quod nonnullos impulit, vt crederent ouem marinam eſſe, ſed non ſine errore: ſic Rondeletius, Bellonium cuius ductu ſcripſit impugnat, & omnia miſcet: Geſnerus ab etymo *Aquilam* potius intelligit, ſed eſt aquila diuerſus piſcis; Cobergus quartus inter Aſellos Oceani à Rondeletio fertur: colore eſt cinericio, ventre falcato, ſquamis tegitur: ori eſt mediocris ſine dentibus oculis ſatis magnis: linea à branchijs ad caudam obliqua producitur, ijdem aſelli pinnis. carne perdura adinſtar aſini, eſt etiam *Molua maior*, vel *Aſinus varius* nimia macularum varietate notatus, vt non deſint, qui Leopardum à maculis dicãt. *Heberdum* ab Oppido Iſlandiæ Bellonius hunc nominat, vt qui præter gratum ſaporem latis ſeſe diffundat artubus, liuente ſurſum tergoris colore ſub ventre candido, cauda anguloſa tribus ſurſum pinnis: alteram *Moluam*, ſeu *Morhuam* minorem Rõdeletius prodit, quem licet nonnulli *Salpam*, vel Plinij, & Dioſcoridis *Ichthyocollam* putent in erro-

re

re ſunt : recens comendatur : & apud quāplures ſtolidorum ſpecimen ob magnos oculos præfert.

Capiuntur vt plurimum rete, ſed in Oceano è nauium ſtatione lina vt ſoluuntur capturam intentāt : 186
quatuor hæc vltima genera, quæ cubitum excedunt fuſcina, & hamo grandi expiſcantur : piſcis eſt ſtupidus, & aſino ſimilis fuſte, & ligno ab aquis educitur: à quodam nauarcho audiui, ligatis nonnullis, & per mare deductis ceteri, qui ſequuntur littora petunt, occluduntur q. rete : alto etenim degunt Oceano.

ACARNIS in Hiſpania multiplex, Galliam Nar- 187
bonenſem raro percurrit : *Fragolino* dicitur, apud Athenæum Callias in Cyclopibus *Acharnum, ex Aeno* ſimul cum batis, & thynni capite aſſum accinit, ſcilicet Acarnem Thracij oppidi, quem laudant: Saluianus in tab. piſc. *Acharnum* ab *Acarne* haud differre forſan æſiſtimat : & Lupum mugilis hoſtem, vel *Dracenam* expendit, græcis noſtrorum temporum *TRACINA* : ſed diuinat ; ideo Rondeletius ex Hicesio, quem Athenæus refert, dum ſuum Acarnem proferret, dubius pendit an erret :

APHYA ab hebete natura dicitur. Plinius lib. 31. 188
c. 8. *Apuam noſtri, Aphiem græci vocant, quoniam is piſciculus è pluuia naſcitur* :

Et *Aphyæ* ab Athenæo dicutur *quaſi Nonnatæ* Si- 189
culis piſciculorum hoc genus *Nonnata*, vnde facile errat Rondeletius, qui Athenæum interpretatur, ac ſi diceret *biſnatæ*, eo quia teſte Ariſtotele ; pereunt ac temporis ſpatio denuo naſcuntur : ſed quis reſurgendi piſcibus anſam dedit? Ariſtoteles imperfectos ex limo, & arena piſciculos generari ſcribit : itaque Rondeletius tandem cōcludit *Aphiam* eſſe NONNATAM : quod antea Hermolaus tradiderat : Græci è pluuia oriri, ſicut ranæ cenſent : haud creſcunt : ſed nimio vel frigore, vel hyeme pereunt : nonnulli à ſpuma maris naſci aſſignant : quod Athenæus docet,

non ex.

ex Ariſtotele, qui abſque ſemine oriri ſcripſit: imò locis in vmbroſis vt circa Athenas apud Salaminem, & iuxta Themiſtocleum, & in Marharone, ex ſpuma, quæ ob pluuium reſultat naſci teſtatur l. 6. hiſt. a. Oppianus limi putredinem pro cauſa promit: & de Apuis id ipſum Aelianus ſcribit: cibo carent, tantum ſe ipſos lambant, traditque Ariſtophanis Scholiaſtes. ſed potius dicendum aqua dulci viuere, eaque pro cibo vti, ſicut quamplures in Ponto: ideo littora petunt, in quibus dulciores aquæ confluunt: deficit, & liqueſcit incipiens à cauda, caput vltimo deperit; hinc error Alberti ait Geſnerus, aſſerentis, rurſus efformari, & viuere ſi corpore liquefacto caput immergatur: ſed male Geſnerus, nam vita ſeruatur capite illeſo, corpus reliquum quod aquæ originem habuit, aqua denuo adiuuante poteſt refici, & ſic mēbra denuo apparere.

190 Capitur verriculo reticulari fuſti alligato: ſed ſigna ſint ſpiſſa, vt aquam excludant tantummodo, ne piſciculi ſimul cum aqua exeant.

191 ALOPECIAM, vulgo VVLPEM MARINAM dicunt: apud Saluianum in tab. piſc. Muſtelini generis eſt. Siracuſanis *Canis pinguis*, vt Archeſtratus apud Athenæum ſcribit: & quia res ſub iudice pendet ſolertia, Sciprorumque oraculis vtimur ne pereamus errando.

192 Sunt præter Salnianum, qui indubitanter *Vulpem* Plinius deſignaſſe teſtantur, inter quos Maſſarius, & Rondeletius apud Geſnerum, qui ab Ariſtotele *Alopecen* vocatum credunt; ab Oppiano *Alopeca*: è galeorum genere eſt inter cartilaginea, & canicula ſimilis: Athenæus, et Archeſtratus circa Rhodū omnium ſapidiſſimum tradunt.

193 Præſtat Vulpecula aſtu, vnde Plinius l. 9. 43. cum Scolopendris, & Glanis hamum deuorare, ac interiora euomere tradit, ne capiatur, quod Plutarchus

non

non ſiluit: & Aelianus l. 9. c. 12. inquit, *quemadmodum Vulpes terrena animal fraudolentum exiſtimatur, ita etiam marinæ vulpi machinatio quædam, atq. ſolertia ad declinandas inſidias attributa eſt: principio enim ad hamum non accedit: aut ſimul vt hunc deuorarit ſtatim ſe tamquam veſtem inuertens, & interiora ſua euomit, & ad hunc modum ferrum expellit:* Oppianus lineam corrodere ſimul cum Amijs canit, *qua propter his ex ære fabricantur piſcatores fiſtulam in hamo longiorem, dolorem dentiũ;* idque ſcribit Phile in Iambis: & Ouidius in fragm. Halieut. Horatius 2. ſer. ſaty. 5. *ſi vafer vnus, & alter inſidiatorem præroſo fugerit hamo*. &c. comparat, ait Conradus, cum talibus piſcibus captatores, ſeu hæredipetas, quibus ſua captatio male ceſſit: vide Ariſt. l. 8. h. c. 37.

Idem Philoſophus l. 6. h. c. 11. inquit, *Genus omne Muſtelinum, vt Vulpecula, & canis gignunt animal, cum intra ſe oua peperint*: ediſſerit partus portentum c. 10. dicens, *Muſtelli oua per Vuluam mediam, vt caniculæ geſtant: quæ poſtea in vtrumque vteri ſinum deſcendant, mox animal gignitur vmbilico hærente ad vuluam: ita vt ouo abſumpto, partus non aliter quam in quadrupede contineri videatur: adhæret vbilicum ille prolixus capite altero ad partem vuluæ inferiorem, velut ex acetabulo annexus: altero ad medium fœtum, qua in parte iecur eſt; Cibum ſi reſeces fœtum ad oui ſimilitudinem videris, etiamſi non præterea ouum habeat: Secundæ membranæq. ſingulæ fœtus ſingulos modo quadrupedum continent*. Rondeletius diſſecto Vulpis ventre fœtus adhuc viuentes inſpiciens iterato aluum introire credidit, cum piſcatores ob caudæ aſperitatem negantes, piſciculos exteros, quibus veſcitur, fuiſſe contenderent. 194

A Saluiano diligenter deſcribitur, quem ſic vidiſ- 195

Digitized by Google

ſe eſacte memini: os habet ſpiſſatum fortiſſimis dentibus, roſtrum acutum infra os: foramina præfert quibus, & videt, & olfacit; branchijs, pinniſque conſtipatur: Corpus craſſum, & breue à caudæ longitudine, quæ adinſtar enſis eſt ſuperatur: pinnula caudæ radices ornat: tegitur cute: dorſo cinericeo, venter albicat: interiora emiſſitia habet, quæ vomat, & deuoret: iecur pallidum duplici diuiſum fibra: ventriculum amplum, ſplenen ſubatrum, & fellis veſicam habet:

196 Vulpem terreſtrem, ait Diphilo, tetro odore æquat: carniuorus alta maria petit, piſceſq. grandes depaſcitur. ferox morſu, calliditate præſtat.

197 Capitur hamo ſed difficulter. Ariſtoteles, *Capiuntur locis nonnullis hamo multiplici, gurgite præ alto, & fluctuoſo*: rete vix occluditur, interceptus linã mordet, & exilit.

DE ANGVILLA.

CAPVT VIGESIMVM.

198 ANguillarum miſcella apud Plinium l. 9. c. 21. legitur, *Anguilla octonis viuunt annis: durãt, & ſine aqua ſenis diebus, Aquilone ſpirante, Auſtro paucioribus: at hyemem eadem in exigua aqua non tollerant, nec inturbida: ideoque circa Vergilias maxime capiuntur, fluminibus tum præcipue turbidis: paſcuntur noctibus, exanimæ piſcium ſola nõ fluctuant*: & lib. 10. in Anguillis neque genus maſculinum, neq; fœmininum ineſſe ſcribit, neutrumque earum genus, ſicut in Oſtreis, cæteriſque ſaxo adhærentibus: idque ex Ariſtotele l. 2. de gen. an. c.

Digitized by Google

4 *neque mas, nec fœmina eſt Anguilla,& genus mugilum quodam in fluuijs lutulentis:* vnde errant qui præſtantiorem fœminam ex anguillis diiudicant ait Philoſophus l. 8. h. c. vlt. *In genere anguillarum meliores ſunt, quas fœminas nominant, quæ nomen fœminæ temere acceperunt, non ſunt enim fœminæ, ſed quia aſpectu à cæteris diſcrepãt fœminæ appellantur;* hinc Niphus Albertum reprehendit, qui Anguillas *oua in gutture pluuiarum tempore* habuiſſe teſtabatur: ſicut Cardanus Rondeletium inconſtantem notat, dum Maſculos ex capitis diuerſitate, fœminaſq. deſcribit: imo vtrumque Ariſtoteles damnat l. 6. h. c. 14 *Habent mares omnes ſemen genitale præter anguillam, quæ neutrum, neq. ouum, neq. ſemen ſortita eſt*, nec aliter Dorion, & Diphilo;

Earum procreatio diuerſimode fertur, Plinius l. 8. 199
51. *Anguillæ atterunt ſe ſcopulis: ea ſtrigmenta viuiſcunt, nec alia eſt eorum procreatio*: itaque primũ complexas ſeſe coire Athenæus tradit, deinde quoddam ad ſeminis modum emittunt Strigmentium, quod in limo exceptum fætus parit, & idem ſentire Oppianus videtur: nihilominus audiendus eſt Ariſtoteles qui l. 6. h. c. 16. ait, *Anguillæ nec per coitum procreantur, nec pariunt oua, nec vero capta vnquã aliqua eſt quæ aut ſemen genitale: aut oua haberet: Meatus quoque vel ſemini, vel vuluæ accommodatos nulla reſciſſa oſtendit, ſed hoc vnum inter ſanguinea genus totum ſine coitu, ſine ouo procreatur: quod ita eſſe argumento conſtat, quod in nonnullis fæculentis ſtagnis aqua omni heſauſta*, & *limo detracto Anguillæ denuo generantur vbi aqua pluuia acceſſerit, nam ſiccis temporibus gigni nequeunt, etiam in lacu perenni, quippe quæ imbre viuant, & alantur: ſed hoc genus non coitu, non ouo creari apertum eſt: videntur tamen nonnullæ habere facultatem gignendi, quod in aliquibus lumbriculi fiant: his enim genera-*

Digitized by Google

ri anguillas creditur, quod error eſt: ſed certe ex his prodeunt, quæ terræ inteſtina vocantur, quæ ſpõte in luto, humiſcenteque in humo proueniunt: iam aliæ abſolui ex his viſæ ſunt, aliæ ſcalptis, diſcerptiſque intus apparuerunt: Oriuntur hæc inteſtina dicta tum in mari tum etiam in fluuijs, ſtagniſque putredinis maxime ratione: ſed in mari qua algæ ſunt: in ſtagnis autem, & fluuijs iuxta ripas, calor enim amplius eas ſubiens partes facit vt putreant: talis generatio anguillarum eſt; itaque Bellonij ſecluditur error, qui atritu corporum anguillas ſibi inuicem colligatas mucronem in terram, veluti genitale mẽbrum immittere, & inſtillante quodam ſpermate generare: neque ſtat Alberti aſſertio, fętus in vtero geſtare, ita vt interſectę prolem oſtentent: potius à terræ viſcoſitate, & pluuia vt Ariſtoteles docet, generantur, nam diu obſeruamus in hyeme decidentibus pluuijs, loca quæ in paludem tranſeunt anguillas repente, & ſi ante arida, ac piſcibus aliena procreare, quod D. Baſilius promit in Hexam: nec euidentia caret.

200 Aelianus *ſacrarum Anguillarum in Arethuſa* meminit l. 8. 4. in Labradij Iouis fonte anguillas cibum ſumere manibus exhibitum, inaureſque geſtare Plinius refert. Pierius l. 29. Aegyptios hieroglyphicis per anguillam multa demonſtraſſe tradit: *Sibi ſoli natum*, quia nullius commercio gaudet: *Memoriam poſt obitum extinctam*, nam extincta non ſuperfluitat: *Profanum* dum ſemper in limo abſq. ſquamis verſatur: *alieni cœli impatientem*, quia ſi de lacu in Piſcinam tranſferatur viuere nequit: *fugientia ſine ſpe ſequi*, elabitur namque vola manus reſtricta: *Spem certam ſuper re ambigua:* dum ficulneo obuoluta folio ſubter labere haud valet; *Per diſcordias ciuium locupletatum*: capitur enimvero turbato flumine vt Ariſtoteles, & Ariſtophanes in Equitibus ſcribunt,

Fe-

Digitized by Google

Feciſti vt is, qui captat Anguillas facit;
Quieta cum ſunt ſtagna venatur nihil,
Sed cœnum vbi omne illac, & hac ſubuerterit,
Captura magna eſt: Tu quoq. vbi perturbaueris
Hinc ciuitatem, & inde, plurimum capis.

quam ſententiam Tullius in Catilinam inclamat. *honores quos quieta Rep. deſperant, turbata conſequi ſe poſſe arbitrantur.*

201 *Anguillæ ſimilitudo, anguis dedit nomen*, inquit Iſidorus: *vnde quando capitur adeo lenis eſt, vt quãto fortius preſſeris tanto citius elabatur*; CAPTVRAM adorimur ex Aeliano, l. 14. cap. 8. In Eridano anguillę maximæ, & omnium pinguiſſimæ naſcuntur; capiunturque hoc modo; Piſcator ſedens inteſtina ouillis recentis capit, immergitq. partem vnam inter vortices, alteram tenet, eo cibo gaudet anguilla, & os admouet vncinatum dentibus, quod ſentiens piſcator inteſtini caput quod manu quatit inſufflat; ita vt intumeſcente anguilla ſuperfluitet & capiatur. aſſeritque Aelianus *hoc cum quotidie fiat multæ à multis capiuntur*: Oppianus aſſerit, & *Noſſas* capturam occinit: aquarum turbatio capturæ proficit: fluminum præciſio aquarum defectu quamplures in limo præſtat: retia inter cautes, aut arborum radices decurſu torrentis intercluſarum copia diteſcunt; ſolent in ſuper vimina contexere ad modum hidriæ ore ad introitum facili, & in alueolis iniecta anguillas venantur.

202 Cuncti peruia cognoſcitur, longa eſt, & lubrica, teſte Plinio, & Plauto, vt è manibus facile reſileat: ſimplices habet branchias, & breues: pinnas duas: capitis differentia bonitate, & prætio comparatur: guttur anguſtum, ventremque exiguum pingui tergore præfert: iecur mali ſucci, & in eo fel portat: noctu veſcitur, & extra aquam viuit: *in Gange amne ad tricenos pedes augentur* ſcribit Plinius, & ex eo

So-

Digitized by Google

Solinus: magnæ etiam in Strymone Thraciæ flumine vt Euſtathius teſtatur: ſaliuntur ad pinguedinis macerationem.

203 Athenæus lib. 7. marinarũ anguillarum meminit, & ex pluribus multa ſcitu ac notatu digna refert eius verba libenter do: Anguillæ marinæ mentionem fecit Epicharmus in Muſis: Dorion in l. de piſc. Anguillarum iniecta mentione Copaidas è Copaide lacu in primis commendat in prodigioſam magnitudinem augeſcentes: Agatharchides igitur l. 6. Europicorum tradit Bæotos Anguillas Copaidas inuſitatæ magnitudinis hoſtiarum more coronare, aſperſaque mola cum precibus Dijs immolare: ac cum peregrinus quiſpiam inopinato ſacri generis obſtupeſcens cur id fieret, ſciſcitaretur, Bœotios nihil aliud reſpõdere potuiſſe, *quam ſeruanda eſſe maiorum instituta; nec decere rationem alijs ſe conſuetudinis patriæ reddere*: mirum autem eſſe non debet ſi victimarum inſtar anguillas Bœotij ſacrificent: cum Antigonus Caryſtius l. de Dictione ſcribat, Piſcatores quo tempore thynnos piſcantur poſt felicem retium iactum, ſacrum Neptuno peragere, immolareq. Deo Thynnum captum, ac vocari ſacrificium illud Thynnæum: Phaſelitæ quidem ſalſamenta Dijs offerunt &c. de anguillis Hiceſius l. de aliment. ſcribit ſucci bonitate anguillas omnes alios piſces antecellere: eſſeque ventriculo gratiores, multum ſatiare, ac corporis efficere plenitudinem, abunde nutrire: idem anguillas Macedonicas inter ſalſamentare repoſuit: Ariſtoteles ſcribit anguillas gaudere aquis puriſſimis, ac ideo, qui alunt in viuarijs limpias ipſis effundere: turbidis ſuffocari: quamobrem aquam turbant, qui eas piſcantur; Tenues enim illis Branchiæ ſunt: quarum meatus ſtatim obturatur cæno, quamobrem tẽpeſtatibus aquis conturbatis ſtrangulantur: Coeunt ſeſe complexæ ſtrigmentitium deinde lẽtorem emitten-

tentes, quo in limo tepeſcente animal procreatur: affirmant, qui eas alant noctu paſci, interdiu vero in limo, & immotas iacere, ſicut terræ Lumbricos, & ideo Homerus ab aliorum piſcium natura eas ſeparauit: Eicadiſtes Epicuræus appoſita in cœna anguilla, *adeſt*, inquit, *cœnarum Helena, at ego Paris futurus ſum*; Eraſiſtratus anguillas ad Rhegium captas laudat: copeas, Strymoniaſque grandiores, & omnium quibus veſcimur *Anguillā Voluptatis Reginam* accinit: Ariſtophanes in Acharnenſibus *optimam* nuncupat: Antiphanes in Lycone Aegyptios comico ſale notans cecinit,

---- Trudentes eſſe, ac intelligentes aiunt
Aegyptios, quod Dijs parē anguillam exiſtimēt
Multo namque magis Dijs eſt honoranda:
Precibus enim ſolis, ac votis propitiamus Deos:
At Anguillas drachmis cum minimū duodecim
Vel pluribus impenſis odorari vix licet,
Adeo ſancta prorſus eſt hæc beſtia:

Anaxandrides in Ciuitat. Aegyptum alloquitur

Tu Bouem adoras, illum ego Dijs ſacrifico:
Maximum eſſe NVMEN Anguillam putas
Obſonium vero nos multum lautiſſimum: &c.

ſæpe inuolutæ betis Anguillæ in cibo erant, traditq. Eubulus in Echo, & Ione: & ad Eucleum fluuiū Antimachus anguillas optimas commendat.

Tandem Anguillas, quas Meſſanæ fretus totius terrarum orbis celeberrimas alit, neque Apicius ſiluit, vulgo *Anguille di faro*: maritime ſuauiores fluuiatilibus, meminitque earum Epicharmus in Muſis: Romanorum proceres poſt habito itenerum labore expiſcatas in fræto eas in Vrbe lautiſſime veſcebantur: traditq. Macrobius l. 3. Saturn. c. 15. *Acceſſebantur Murenæ ad piſcinas noſtræ vrbis ab vſque fræto Siculo, quod Rhegium à Meſſana deſpicit, illic enim optimæ à prodigis eſſe creduntur, tam herculè,* 204

quam

quam ANGVILLAE, & vtraq. ex illo loco Fluta dicuntur; quod in ſummo ſupernantes ſole torrefactæ curuare ſe poſſe, & in aquam mergere deſinunt, atque ipſæ faciles captu fiunt: Eraſiſtratus apud Athenęum *Anguillas quidem omnes laudo, longe tamen præſtantiſſima ad Rhegium capta trāſmaris Fretum:* Dorion l. de piſcibus, prẹſtantiam earum colligit à cibo, qui procul, à cœno carnem validam generat: & à maris ęſtu, nam ſicut *Lupus Tyberis aduerſo torrente defatigatus* teſte Columella l. 8. c. 16. commēdatur, ita & anguillæ, quæ inter Caribdis vortices torquentur: enimvero quæ in lacubus, ſiue fluuijs degunt otioſiſſimæ in cœno verſantur, imo exputri viuunt: & Rondeletius ſcribit, Equi ex cadauere in lacu proiecto anguillas ortas; Aretius vero ipſum impugnat, & anguillarum multitudinem non exputrida equi carne enatam, ſed veluti ad epulum cucurriſſe ad cadauer; ergo ob ortum, cibum, locum, & aquam quam ſæpè otioſam cædunt maritimis, quæ bono alimento enutritæ maris ſalubritate gaudent;

DE ARANEO, SIVE TRAGINA; BOCA: Bate, Bancho, Batracho, & Belona.

CAPVT VIGESIMVM PRIMVM.

205 INter venenata maris animantia Araneum recenſet Plinius l. 8. 48. poſt leporem venenatum ſubinfert, *Aeque peſtiferum eſt animal Araneus, ſpina in dorſo aculeo noxius*. græcis teſte Saluiano in tab. piſc. *Dracena:* Romanis *Traſcina:* alibi *Ragno marino*: Iſidorus lib. 12. orig. c. 6. *Drago marinus aculeos in branchijs habet ad caudam ſpectantes, qui dū per-*

percuſſerit, quaqua ferit venenum fundit, vnde & *vocatus*. nec loquitur de Dragone maris bellua, vti Albertus prodit, nam neque à Plinio, neq. ab Oppiano *Drago* inter belluas recenſetur; imo Aranei ictus lethalis, non morſus, quãuis Dioſcorides de dẽte, & morſu meminerit: eſt nihilominus, & ipſe dẽtatus, accinitq. Oppianus,

Cautibus, & bibula mulli paſcuntur arena
Et Simij, & Glauci, & denſato dente Dragones.

Piſcis eſt palmaris, & arenarum ſtatione, Ariſtotele teſte, gaudet, vario colore, ventre incuruo, dorſum aliquantulum erigit, & latera aureis diſtinguit lineis; ore obliquo dentes minutos, ſpiſſoſque occludit: elatus in eo vireſcit oculus: branchias ſpinis præditas oſtentat, eaſque per dorſa ad caudam portendit: habet in ceruice quinque ſpinas nigricãtes, ac veneno infectas, perniciofiores branchiarum aculeis: cor rubrum habet, & hepar duplici diſtinctum lobulo, felle onuſtum, inteſtina vero in orbem inuoluuntur, littora abradit, & pelagus non ſemel petit. 206

In captura periclitantur nautæ, imo Aeliano edocente, ſiue ſuperſtitio, ſiue occulta naturæ vis experimento portentum refertur: l. 5. 37. *Draconem marinum ſi manu dextera attrahere coneris non ſequitur, ſed violento renititur, ſiniſtram vero ſi inijcias cedit, & capitur*: viget vſque modo inter piſcatores nonnullos hæc obſeruatio, & *Traginæ* caput dextra contundunt: rationem ignoro: Iouius de piſc. Rom. Traginam hanc antiquis *Thracurum* fuiſſe contendit, ex Oppiano, & Athenæo, ſed errat, ſi vtrumque componas. 207

Capitur hamo, & linea: captantem aculeo prehẽſa perdit: ideo poſt capitis fracturam lanceo quodam operculo ſpinis exuitur: vulnera eius tumorem, ac febrem excitant: curantur lentiſco: vel mulli, vel 208

traginæ ipſius carne ait Galenus: abſinthij, ſaluiæ, ac ſulphuris aceto compoſiti potio iuuat: theriaca etiam valet. Cinis eius capitis aduerſus venena commendatur.

209 . BOCA inter planos piſces à Plinio numeratur l. 9. c. 24. *Bos* & *Box* idem à Saluiano cum Boca cenſetur: Aldrouandus, *Bouis nomen pro piſce admodum varium eſt, vt de diuerſis piſcibus prædicetur*: ſic Strabo inter Nili piſces Bouem recenſet: Salpa quæ marinas herbas veſcitur bos, teſte Pancrate apud Athenæum vocatur: Seruius Phocas Boues marinos nuncupat, & quicumque bouis ſpecimē præfert eiuſdem inſignitur nomine.

210 . Sed non de boue piſce Plinius generice loquitur, ſed potius de illo, qui viuit, inquit Oppianus l. 2. accola cœni, omnium latiſſimus vorax eſt, & denuo, vt nonnulli docent, abſorta ruminat: Planus piſcis eſt, & inter cartilagineos Ariſtoteles, Galenus, & Suidas reponunt: mugitumque edit, & *bocas* dicitur, ait Iſidorus l. 12. orig. *Bouis marinus quaſi Boacas*. ſed Athenæus ſapiētum antiquorum oracula ferme omnia digeſſit, l. 7. & ait *Boces piſcis eſt, quem Ariſtoteles de piſc. in tergo picturatam eſſe tradit*. eiuſque meminit Epicharmus in Nuptijs: Numenius in Halieutico *Boëcam* appellat: Speuſippus, & alij ſcriptores Attici *Boacam* nominant: Athenæus, ſic à voce piſcis hūc nuncupatū, quamobrem Mercurio ſacrum eſſe fama increbuit, velut Apollini Citharum: Phecrates in Myrmecanthropis, *Nullus per Deos alius Piſcis vocalis eſt, quam Boax*: Ariſtophanes Bizantinus non à voce, ſed ab oculorum magnitudine Bouem vocat: & multi varie tradunt;

211 Eſt etiam Raia quæ OXYRHYCHO dicitur, & Rōdeletius ab Oppiano Bouem nuncupat, aitque ſunt qui Bouem antiquorum eſſe putent, quod in maximam molem accreſcat, quod in ore latentes habeat den-

dentes, paruos, inualidos vtpote qui mobiles eſſe videantur, quæ omnia Oppianus Boui tribuit; hæc ille cęterum: Oppianus accinit,

Incola bos cœni qui vaſta mole mouetur
Corporis, & latos ſeſe diffundit in armos
Biſſenis magnos cubitis porrectus in arctus.

ad quę verba Bellonius inquit, Bos vaſtiſſimum Raiarum genus, latiſsimum, ac magis amplum eſt: ſed trucibus dentibus eſſe, atque in hami modum inflexis, tribus ordinibus in maxilla diſpoſitis, ijſq. mobilibus tradit, ore maximo, corporis colore liuido, carne boni ſucci, & cartilaginea fertur. Plinius vero inter maleficos enarrat, ſorſan quia cornua promit, ijſque piſces adoritur; vel ob dentium immanitatem: Capitur hamo valido, & rete: tridentis ictu ipſam facile expiſcantur: mollis eſt enim cutis.

BATIS Raiæ genus eſt, vertitque Varinus: nam βατὶς à græcis Raia dicitur, quæ aculeis vndique viget: & ſemper Plinius Batin pro *Raia* l. 32. 11. & 9. 24. promit; Ariſtoteles l. 6. c. 11. Raiam coire, ſicut & Squatinam inter cartilaginea tantum teſtatur: idque *Rhinobati* exemplo, quem *Squatina-raiam* appellat; & c. 10. inquit, *Raijs cum peperint rupta teſta excluditur fœtus*. namque teſtacea quædam gerunt, tibiarum ligulis ſimilia, in quibus humor ad oui ſpeciem conſiſtit: in partu teſta rumpitur, & fœtus ſiue oua egrediuntur: animaduertit inſuper Philoſophus, *quod Raia & Paſtinaca ex planis non recipit prolem propter caudæ aſperitatem*; cæteri tamē plani denuo poſt partum recipiunt: Raia inter cartilagineos multum fœtificat: nam licet vnum, vel duo tantum oua pariat, ſemper plenum ouis vterum geſtat diuque fœtificat: cæterum vide Plinium l. 8. c. 51. & Athenæum l. 7. 212

Aelianus l. 16. 14 inquit, *Non minores Argolico clypeo Raiæ gignuntur in India*. de victu, & ſtatione Oppianus l. 1. accinit, 213

 Cæ-

--- *Cœno turpi, fœdaque pulude*
Paſcuntur, Batideſq; boum genus, vſq. proteruũ: apud Athenæum l. 7. Eupolis in adulatoribus, *batidem cum locuſta, & lepore* apud Calliam laudat: Epicharmus in Nuptijs Hebes in conuiuio, *Torpedines, Batides, Zygænas, & Squatinas* fuiſſe teſtatur: at Sannyrion in Riſu ipſam contemnere videtur, forſan quia non omni tempore ſapit: & Archeſtratus conſulit, *Elixam batidem hyemis tempore mande cum ſilphio, & caſeo*.

214 Diuerſimode nuncupatur, *Batis, Batus, Bathracos*, quorum meminiſſe Ariſtotelem Athenæus ſcribit, & tandem ſimul cum boue, & lamia recenſet: Rondeletius, & Delechampius non differre docent, ſed tantummodo Baton, & Batidem marem, fœminãque referre. Diuidunt etiam Raiarum genus. hinc *Liuda* Hiſpanis, latinis RAIA LAEVIS: a læui, & pellucida cute: virus olet, carnem duram, teſte Galeno, habet; hepar delicatum occludit, cæterum Dorion duriſſimum damnat; CINEREAM RAIAM, ſiue VNDVLATAM Rondeletius præbet, & à roſtri logitudine, & acumine, quam Itali *petroſam* dicunt, Oxyrhyncon appellat: cuius minorem vocat *Bouem* ex Oppiano: *Oculata* etiam exhibetur ob maculas, quæ oculos referunt: ſed vna leuis, altera aſperior: ſicut *Aſteria* ſiue *Stellata* leuis, & Aſpera; cui *Clauatam* adde, quam Bellonius propriè Raiam eſſe promit: aculeos habet adinſtar clauorum: hinc *Spinoſa, Fullonica, & Aſperrima*: quæ omnes vel à Spinis, vel à Stellis &c. dicuntur.

215 Itaque Raiam piſcem, inquit Gillius, græci *Batin*, & *baton* vocant, ex eo quod cauda quibuſdam aculeis armata ſit: Geſnerus *Batidem* cenſet: ob latitudinem piger ad natandum ab Alberto dicitur: coeunt fœminarum tergo partibus marium ſupinis; ora radiolis præſtant, quibus piſciculos venantur:

ſqua-

ſquamis carent, caudam longam aculeis armatam promunt; iuxta oculos foramina ad os vſque patentia, & alia pro naribus ante oris rictum habent: os aſperum, vel dente, vel ipſa aſperitate præditum, branchiaſque obtinent, molles partes nonnullas boni ſaporis offert, reliquas duriſſimas.

BANCHVS Mugil eſt *Myxon*, ſeu *Chelon* dictus, quem à labiorum craſſitie *banchum* vocant. Volaterranus nouiſſime *Peſce capone* nuncupatum promit; ſed ex Gillio Geſnerus Caponis nomine *Lucernam piſcem* exhibuit, & Germanos *Labeonem* dixiſſe bāchum docet: non male Iouius, qui à Romanis *Labeonem* à labijs dictum preſtat: & Camerarius *Labionem*; Maſſarius Plinium expungit, & *Bacchum* ex Euthydemo, Diphilo, & Athenæo reſtituit: ſed errorem Hermolai ſecutus, teſte Geſnero, errat, cum diuerſos piſces denotent: ex Hiceſio tamen eandem lectionem tenet Rondeletius: & *Capitonem* eſſe credit: at nugæ, & ambages, quas, vt ſolertia fugias, oracula dedimus: cæterum, cum de Mugili ſiue *Cefalo* erit ſermo cognoſces. 216

BATRACHVS teſte Saluiano in tab: *Rana* eſt, vulgo *Ranocchia marina*: Ariſtoteles l. 9. h. c. 37. piſcatricem deſcribit dicens, *Rana quæ gemina ante oculos ſuos dependent, quorum fila, capilli ſpeciem referunt, ſed poſtrema rotundis quibuſdam præpilantur, quaſi eſcæ cauſa additis, his inquam vbi locis arenoſis, aut fæculentis obturbato ſolo ſe abſconderit piſcatur attollens illa ſibi pendentia fila, dū enim piſciculi occurrunt, & capita machinamenti penſilis pulſant, ipſa ſubtrahens fila allicit, donec eos ſuum in os adducat*; quod Aelianus l. 9. 24. refert. ex Oppiano. & Plinius l. 9. 42. 217

Plura Ranarum nomina, & diuiſiones ex Plinio, Nicandro, Dioſcoride, & Ariſtotele nouimus. nam cum omnes humore gaudeant, nec procul ab aqua 218

degant

degant recenſendæ omnino ſunt: BVFONEM paluſtrem, & venenatam P. Aegineta nuncupat; Virgilio, & Seruio RVBETA, quam terreſtrem proprie, & veneno præditam *Phynum* dicunt: Neocles, & Thimeus *bina iecinora* habere promũt: & olfatu apes interimere: CALAMITEN Plinius, & Nicander *mutam* dicunt, viuit inter calamos paluſtres, & viridi colore preſtat, rore viuit, eiuſque ſanguine, teſte Dioſcoride, pilos auulſos renaſci referunt prohiberi: morſu venenato inficit: *DIOPETIS* dicitur quæ per imbres cœlo delapſa corruit: à palude ventorum vi nonnulli extractas putant, reiectaſque: alij neque ab alto cadere, ſed ab antris, & canis impulſas turbinum procellis euagari: Rondeletius inter nubes procreatas refert: Ariſtoteles inter Rubetas enumerat, ſed vt plurimum veneno carent: FOXILES veneno preſtant omnium peſſimæ.

219 Sed vt de Marina dicamus, quam Plinius l. 9. 28 inter planos piſces recenſuit, cartilagineus eſt ſubfuſco colore, capite grandi aculeato, rotundo, & cõplexo, & cum totum ſit caput, cauda capiti affixa protenditur: & in pinnam latam deſinit: os latum habet, ſuperiorem maxillam breuem, eaque longiorem linguam: dentes vtraque in maxilla acutos, & recuruos: oculos ſpectantes latera promit: pilis inde pendentibus expiſcatur: Oua parit, deinde, teſte Ariſtotele, in ſe ipſa excludit, & perfectum animal parit; carne eſt molli, excrementitia, quæ virus olet.

220 Medicinæ vſum, & portenta de Rana enarrat Plinius l. 32. 8. *Pungi piſcis eius, qui Rana appellatur in mari, oſſiculo de cauda, ita vt non vulneret prodeſt*; & c. 7. *Ranæ dexter oculus dextro, ſiniſtro læuus ſuſpenſi è collo natiui coloris panno lippitudines ſanant*. & loc. antea cit. *Eſt Rana parua arborem ſcandens, & ex ea vociferans: in huius os ſi quis ex-*

puat,

ſuat, ipſamq. dimittat, tuſſi liberari dicitur. & cap. 5. eiuſdem libri, *Ranarum marinarum ex vino, & aceto decoctarum, ſuccus contra venena bibitur, & contra Ranæ Rubetæ venenum, & contra Salamandras: Fluuiatiles ſi carnes edantur, iuſue decoctarum ſorbeatur proſunt, & contra Leporem Marinũ: & contra ſerpentes ſupradictas: contra Scorpiones ex vino: Democritus quidem tradit, Si quis extrahat rana viuenti linguam nulla alia corporis parte adhærente, ipſaque dimiſſa in aqua imponat ſupra cordis palpitationem mulieri dormienti, quæcumque interrogauerit vera reſponſuram: addunt etiamnum alia Magi, quæ ſi vera ſunt, multo vtiliores vitæ exiſtimantur Ranæ, quam leges: Namq. arundine transfixa natura per os, ſi ſurculus in menſtruis defigatur à marito, adulterorum tædium fieri: carnibus earum vel hamo additis, præcipue purpuras certum eſt allici: Iecur ranæ geminum eſſe dicunt, obijcique formicis oportere, eam partem quam appetant contra omnia venena eſſe pro antidoto: Sunt quæ in vepribus tantum viuunt, ob id Rubetarum nomine Græci Phrynos vocant, grandiſſimæ cunctarum, geminis veluti cornibus, plenæ maleficiorum: mira de his certatim tradunt auctores: illatis in Populum ſilentium fieri: oſſiculo quod ſit in dextro latere in aquam feruentem deiecto refrigerari vas, nec poſtea feruere niſi exempto: & aliud eſſe in ſiniſtro latere, quo deiecto feruere videatur Apocynon vocari: Canum impetus eo cohiberi: amorem concitari: & iurgia addito in potionem: Venerem adalligatum ſtimulare: rurſus à dextro latere refrigerari feruentia: hoc & quartanas ſanari adalligato in pellicula agnina recenti, aliaſque febres: Amorem inhiberi eo: itẽ ex his ranis lien contra venena, quæ fiunt ex ipſis auxiliatur: Cor vero etiam efficacius eſt*: nugis delerantium ſatis.

821 BELONE teſte Plinio l. 8. 51. *piſcis Acus eſt:* Hiſpanis *Agulia:* Latinis *Acus, aculeatus, Belone:* Italis *Acuchia* vel *Aguglia:* Græcorum vulgò *Zarganes:* quod Gillius, Maſſarius, Saluianus, cæterique docent: Ariſtoteles lib. 6. h. c. 18. *Acus ſero fœtificat, compluresque eius generis abrupto, ac dehiſcente vtero pariunt, non tam multitudine ouorum, quam magnitudine, & modo phalangiorum proles parentem offuſa circumdat, quippe quam diſcedere ſtatim prolis amor non ſinat, & ſi tetigeris fugiunt.* rumpunt aluũ oua, ſed vulnere haud lethali, & coaleſcit, Philoſoph. l. 6. h. 13. *qui autem Acus vocatur vnus tempore pariendi vtero dehiſcente oua emittit: habet enim hic rimam quandam ſub ventre imo, vt Cæciliæ Serpentes, à partu autem viuit, & vulnus coaleſcit: Generatio ex ouo ſimili agitur modo ſiue intus, ſiue foris eſt ouum, ſummo namque ouo innaſcitur fœtus membrana obducta: Oculi primum patent grandes, & in globi ſpecie efformati; &c.* tempus promit l. 5. c. 11. *edunt partus per hyemem Lupus, Mugilis, Acus per æſtatem mẽſe Iunio.* fel in iecore Aco tribuit, ſicut Anguillæ, & Libellæ: firmat hæc de eorum partu Oppianus, & Aelianus l. 15. 16. & l. 9 c. 60.

822 Diſtinguit belonem piſcem hunc Ariſtotelis Rondeletius tempore forſan partus argumento ſuaſus, & Serpentem marinum exhibet, ab Italis *Diauolo di mare* dictus: Bellonius vero Magnum à paruo ſecernit, & Siculorum diuioſem indigitat, nam paruus ſimpliciter *acuchia* nuncupatur, maior vero *Acughia Imperiale:* preſtat enim magnitudine, & ſapore vt imperialis menſa ſit digna: in Oceano vigent ea longitudine, vt ſeſquipedales capiantur; Piſcis eſt longus, tenuis, acuto roſtro, & læui, vt inferior maxilla ſuperiore ſit longior, & os abſque dente, licet ab Oppiano dentatum credatur, tantummodo aſperitate protenditur: caput vireſcit ad trianguli deduc-

tum

Digitized by Google

tum forma, oculos magnos, ac rotundos boni coloris, & poſt meatus ad audiendum, vel odorandum promit; quatuor branchias duplices, duabus pinnis præditas: duaſque breues ventri adligatas pinnas, & aliam ab vmbilico ad caudam vſq. protenſam præfert: ipſaque cauda in duas rupta pinnas bifurca, videtur: caret ſquamis, dorſo eſt cæruleo, ventre albo, ſpina dorſi viridi: interiora longa continet, & inteſtina ſine appendicibus; in hepate veſicam fellis, & cor angulatum habet: Rondeletius rimam in venetr, quærit, de qua Ariſtoteles, & ex eo Athenæus exacte ſcribit; & ne in re euidenti errore decipiamur; habet acus rimam hanc in vtero, & læui pellis tegumine occulitur: rumpitur in partu, & tandem fætu egreſſo coaleſcit: itaque ne alium piſcem inquirat, hæc Rondeletius animaduertat: non enim de piſcibus Oceani quæritur, ſed de Acu, cuius captura in portu Meſſanæ, & vbique præſtat.

Capiuntur ſerico filo in arundine colorum colore 223
præſtanti; cymbæ motu ſerpit, & acus dum piſcem autumat aſperrimum os admouet, eoque implicitum tenetur: rete quam ſæpe ingreditur, at roſtri fortitudine, teſte Ariſtotele, illud demolitur: nec ſemel dum retia mordit poſt egreſſum inter lina plicatur, & capitur, Oppianus rem accinit,

Quin etiam tali dicuntur mente Belone
Cum ſunt erepta lino, duroque periclo
In laqueos fundunt bilem, morſuque recidunt,
Inque ſinus rurſus tentant irrumpere dente:

Cæterum Athenæus l. 7. ex Epicharmo, Dorione, 224
Ariſtotele, & Speuſippo, plura enarrat quæ, quæſtionum ambages fuere quampluribus. ideo omitto: ſicut etiam ſomnia, quæ edidit Kiranides, de ore Aci, & roſtro geſtato, vel ſuffito ad Dæmones expellendos: Alexander Benedictus peſtis tempore Acos inter optimos cibos commendat: Athenæus etiã ex

Ariſtotele inter edentulos recenſet: ſiccā habet carnem, ſed non duram, vt Rondeletius ſcribit, & bonum ſuccum gignit: dum oua geſtat laudatur, poſt partum ſiccior fit: Magi plura ſomniarunt in Acu ad Rhinocerotem lapidem picta, neſcio qua herbæ radice, ad Dæmonum fugam, & ſomniorum: ſed aculeo digni non ſomnia expellere, ſed immittere tentant.

DE BALANO, CORVO, ET CYTHARO.

CAPVT VIGESIMVM SECVNDVM.

225 BAlanum piſcem teſtaceum à ſimilitudine glãdis quernæ à veteribus nominatum Athenæus Deipnoſophiſtarum in cœna refert: *Quas glandes vocant ob ſimilitudinem, quam habent cum querna glande, pro locorũ diuerſitate variant: nam Aegyptiæ dulces, teneræ, iucundi ſaporis alimentum plenius ſubminiſtrant: multi ſunt ſucci, vrinas cient, aluũ mouent; aliæ vero ſalſiores:* conchyliorum ſpecies inter cæteras præſtat: nam quæ maior excreſcit, ex Diphilo ſapidiſſima cenſetur, & Athenæus l.3. inquit, *Maiores excernuntur facile, & ori placent;* Bellonius *Pollicipedes* a podicũ in pedibus ſimilitudine nũcupat, & racematim Oceani cautibus adhęrere ſcribit: has vero conchas Rondeletius *Rhomboides* appellauit: ſed nec minus errat dum *Pholades* pro balanis promit: Macrobius l. 3. ſatur. c. 13. de Cœna Pontificis, qua ante diem nonum Kal.Sept.Lentulus flamen Martialis inauguratus eſt; inquit, fuiſſe *Patinam oſtrearum peloridum, balanos nigros, balanos albos, iterum ſpondylos, glycomaridas, vrticas, ficedulas &c.* vtraſq. laudat ex Xenocrate Galenus.

Ba-

Digitized by Google

Balani vulgo apud Siculos *Dattili di mare*, eodéq; 226
nomine Veneti ipſos appellant,erratque Gillius dum
à Venetis non recte *Dactylos* dici autumat: enimue-
ro in caueis ſaxorum ſunt, & adinſtar Plauti, ac Co-
lumellæ ſententiæ glandes referunt, lineis ab imo ad
verticem notati, velut capillitio prominentes, cau-
tibus hærent: limo gaudent & muſcoſa ſaxorum an-
tra occupant, ait Columella: ſtomacho placent, te-
ſte Archigene apud Galenum: & ſuauitate tãta præ-
ſtant, vt Epicharmus in Nuptijs Hebes recenſeat.

De CORVO diximus cum de *Coracino* ſcripſimus, 227
enimvero apud quamplures *Coruus* idem, ac Cora-
cinus eſt. Niphius autem inter diſtinguentes ait, *for-
te non aliter differunt, niſi quia Coracinus eſt Cor-
uulus, corax vero coruus*; niger eſt ad corui ſimili-
tudinem, & pinnas in tergo oblongas geſtat, ait Pla-
tina, lapidemque in capite: Plinius l. 17. Coracino
lapidem tribuit: inter Piſces Athenienſes Archippus
apud Athenæum l.7. *Coruinos piſces* commendat.

Sed Saluianum auoco, eiuſque verba lubentur 228
pro Coruo refero: Coruum Romæ *Capone* appellant:
græce à Diphilo apud Athenæum (quem ſolum græ-
corum eius meminiſſe legimus) κόραξ, latine vero
à Plinio, Celſo, & Iſidoro Coruus vocatur: dicitur-
que Coruus, eodem Iſidoro auctore *à cordis voce*,
quia grunit pectore, ſuaque voce proditus capitur:
animaduertendum autem Coracinum alium piſcem
eſſe à Coruo, vti ex Plinio,& Diphilo apud Athenæũ
diuerſus habetur: à Cuculo parum differt: inter du-
riores à Cornelio recenſetur, idque ex Diphilo, qui
Miluo duriorem exhibuit.

CYTARVS, Aeliano *Citharædus*, & Theodoro 229
Fidicula: Nonnullis *Tænia*, quæ Romæ *pecten*, ſiue
pettine: Bellonio *Tænia sfolia*: Venetis *ſolea*: de
quo vide Rodiginum l. 23. c. 33. ego diuerſum à cũc-
tis hunc enarratis piſcem cenſeo, quæue ab antiquis

ædita leguntur referam, Aelianus l. 11. 23. *in mari Rubro piſcis procreatur, cuius corpus ita figuratum eſt, vt ſimilitudinem Lingulacæ, eius latitudo gerere feratur: ſquammæ nõn magnam tangenti aſperitatem habent, tum ſub aureo eſt colore, tum lineis à ſummo capitis vertice, ad extremam caudam nigris ſic diſtinguitur, vt eas citarædi fidiculas contentas eſſe dicas, vnde is Citharædus appellatur: os ei peſſũ it, & ſubſidet, idemque nigerrimum eſt, cinguloque croceo circumligatur: Venter varietate diſtinguitur, fulgore aureo, & nigris quibuſdam lineis pinnas aureas habet, rufo colore multipliciter variatur: cauda eſt nigra præter extrema, ea enim candidiſſimo colore aſperguntur; Alij item citharædi picti naſci dicuntur, toto corpore purpurei certis interuallis aureolas lineas poſſidentes, earum vero caput cingulis violaceis illaſtratur, vno quod eſt ante oculos, ad branchias pertinente, altero ſecundum oculos, vſque ad medium caput excurrente: alio autem tamquam monili, ſic collum circumplicante.*

230 Piſcem *Apollini ſacrum*, ob nominis affinitatem ſcribit Apollodorus; eumque deſcribit Athenæus l. 7. vbi ex Ariſtotele tradit, *ſolitarium Citharum eſſe, dentibus ſerratis, lingua ſoluta, corde lato, & albo, veſci alga*; littoralem Oppianus refert, & Vottonus inter arenas depaſci ſcribit: Pherecrates in Doulodidaſcalo inquit, *Suauis eſt Citharus hunc eme: at per Apollinem valde me conturbat, quod aiunt eſſe in Citharo mali quidpiam*; hoc malum non prodit, forſan eſt quod Xenocrates tradidit, ingratum eſſe ſtomacho: malumque ſuccum procreare Galenus teſtatur: Diocles aſſum commendat: Archeſtratus vero apparatum exhibet in Hedypathia: *Citharum iubeo, albus ſi quidem ſi fuerit, ac carne dura, elixare in puram muriam cum oleribus deiectum: ſin aſpecta rufus eſt, nec valde magnus aſſare: Corpus gla-*

dio

dio recto, & nuper ex acuto, vbi compunſeris caſeo poſtea multo, ac oleo inungendus eſt: Impenſa profuſa is gaudet, eſt enim intemperans. Epicharmus inter Hyenides, & Soleas in Hebes nuptijs recenſet.

Capitur eodem pacto ſicut cæteri litorales, hamo, 231
& tridente; nam cum inter arenas degat rete illam abradere haud valet: nō ſemel verrhiculo extrahitur, & arundine.

DE CHROMBORVM GENERIBVS, CYPRINO, Chalcide, & Cobio.

CAPVT VIGESIMVM TERTIVM.

Fluuiatilis æque, ac Marinꝰ Cyprinus, 232
apud Gallos *Carpa* dicitur; *Reina* vel *Raina* à Venetis: Dorioni *Lepidotus*: quem Herodotus ſacrum nūcupat; Plutarchus vero Aegyptijs inuiſū ob Oſiridis corpus à Thyphone dilaniatum, proiectumque inter Nili vndas & à Lepidoto deuoratum ſcribit in l. de Iſide: Iouio *Burbaru*: nec deſunt, qui carpam, *Carponem* dicant, tandem vtrumque *cum Carpione* confundentes, errare Bellonius animaduertit. Caſſiodorus epiſt. 12. 4. *Carpam e Danubio* auocat: Oppianus inter litorales, marinoſq. occinit; ſed Caſſiodoro fauet Aelianus l. 14. 23.

Athenæus lib. 7. ex pluribus inquit, *Gregalem hūc* 233
eſſe prodit Ariſtoteles, ac minime carniuorum in ore linguam non habet, eius loco palato carnoſo natura illum donauit! Dorion inter fluuiatiles, & lacuſtres recenſet; ex ſquamoſis eſt, quem Cyprinum vocant: ſed dum Ariſtotelem refert ipſum audiamus l. 6. h. 14. de cyprinorum partu; *Cyprini vndis intrudunt ſeſe cum parturiunt, & ſæpe numero ſingulas fœminas ma-*

mares tredecim, aut quatuordecim ſequuntur: mox fœmina oua procedēdo emittit, mares ſectantes ſemen ſuum ouis reſpergunt: verum plurima pereunt; quod enim fœmina non ſtabilis, ſed mutans continue parit diſſipari oua neceſſe eſt: videlicet ea quæ non in materiam inciderint aliquam, ſed excepta ab vnda ferantur, neque eſt enim qui ſua oua cuſtodiat, excepto Siluro, & Cyprino; ſed Cyprinus tunc ea cuſtodit, cum congeſta reperit. locum expendo, & ſenſus eſt: Cyprinum minuta oua parere, idque quia ſæpe fætificat, nam teſte Plinio l.9.15. *Cyprinus ſexies parit*: cum vero ſemper arenarum ſtationem teneat, vt Oppianus tradit, *Cyprini ſtabulantur iuxta littora*; quod Iouius firmat; oua emittunt inter ſaxa, vel arundines, & algas, quæ excepta retinent, vt maſculo ſuperueniente ſemine emiſſo viuificet: oua vero quæ in aqua decidunt vndarum fluxu diſperguntur: ideo Albertus valere Cyprinum in fundo argiloſo ſcripſit.

234 Deſcribit Cyprinum Iouius, eumque *Burbarum* nuncupat: in Mantuano Lacu ſapore lōge optimum, latum, ingentium ſubauratarum ſquammarum ſpecie, rotundo labro auri colore referentem, pinniſq; pariter ſubcroceis longe pulcherrimum: eum Veneti *Rainas*, ipſi vero Ticinenſes, Placentinique, & cæteri Pari accolæ *Carpenas* appellant: humidiores carnes, ſed tamen innoxias habent, quod non tenaci, ſed aqueo potius humore abundent: *Lingua autem maxime valere dicuntur, nam, & ſapore præſtat, & vim habet augendæ Veneris, ſicuti in Tincarum, & Anatum linguis experimur*: hæc ille, ſed quæ de lingua, non abſque diſſidio: Ariſtoteles l. 4. h. 8. *Piſcibus data quidem eſt lingua, ſed imperfecta, incertaque, oſſea enim, nec abſoluta: ſed palatum nonnullis carnoſum* pro lingua eſt, veluti inter fluuiatiles Cyprino, & l. 2. de p. c. 17. *palatum carnoſum*

ſum & molle pro lingua Cyprino accommodat: itaq. præter Iouium Albertus cum parum diligenter animaduertiſſet de lingua, Venerisque fomite ſcripſit, quod totum palato referendum eſt, vti Saluianus docet, & antea Athenæus;

Dificilis eius captura, nam antra imorum occupat & in lacubus ſaxa; hamo ipſum expiſcantur, & tridēte, aut fuſcina, ſed non ſæpe capitur: Iouius, vbi Larium lacum à Virgilio maximum oblōgitudinem decantatum deſcribit, protinus ſubiungit, *Bulbari illi ingentes videri potius liquidis, ac perſpicuis in vndis, quam capi retibus poſſunt, cum ea impotenti impetu plerumque dilacerent: ſubeunt Solſtitij diebus vmbroſos ſpecus in rupibus Licinianis, quæ ſunt in aduerſa Larij ripa cōtra Inſulam, Euripumque illum gemmeum à Cæcilio Plinio celebratum: eos induſtrius quidam Sacerdos ſagittis arcubaliſta emiſſis, cum in profundo quieſcentes fuſcinis, atque tridentibus attingi nō poſſent, vulnerare conabatur, neq; tamen ſagittæ longo alligatæ funiculo niſi auerſis officiebāt, quum illa ſquammarum ſerie thoracati earum ictus facile repellerent.* 235

Tandem Rondeletium attende, & ſi lubet excipe: Cyprinos nullo ſemine, nulloque parentū partu enaſci prodit, idque firmat, dum in caua aquarum loca Cyprinos ſponte exortos vidit; ego non credo, ſed ex Ariſtotele reſpondeo, vndarum impetu oua Cyprinorum eiecta inter mōtium larebras Cyprinos adduxiſſe: Canis exortu potiſſimum, Cyprinus ſideratur, ex tonitruo ſopitur, aſſeritque Plinius ex Ariſtotele l. 8. 20. fel eius obſcuritatem ab oculis abigit, adeps excitat venerem: lapillus à capite Cyprini abſtractus commendatur. 236

In lacu Cōſtantienſi captus eſt Cyprinus mōſtruoſus, de quo vide Achillem Pyrminium apud Geſnerum: alium delphini capite ſimilem obtuſo roſtro, pin- 237

pinnatumq. ex Lugdunēſi foro Rondeletius profert: & in Lario ac Verbano lacu ex Plinio *l.* 9. 18. *Cyprinum Clauatum* promit, quem Mediolanenſes *Pigū* appellant, nam claueis,ſiue aculeis ſuis pugnat, ait Geſnerus, adinſtar pici, ſicut aui pico roſtro pūgenti inde nomen eſt factum. Albertus *Vergiliades* nominat, valde ſquammatos, & duros: eſt etiam *Cyprinus latus*, Gallis *Brama*: Italis *Scardola*, & *ſcarda*: Venetis *Ruſſata* carne ſunt molli,pingui excremētitia, & à nonnullis habentur in pretio ait Rōdeletius, abbundant in Aruernia, Gallia Belgica, Lario, & lacubus Heluetiæ.

538 Chalcis piſcis eſt Oceani, de quo tamquam de re incognita multa differntur, & apud Atheneum l. 7. de Chalcide hæc leguntur, *Chalcides, & ſimiles illis piſces Triſſæ, Thrichides, Eritimi: Hiceſius ſcribit, quas Chalcidas nuncupant Hircos, Acus, Triſſas acerosas eſſe minime pingues, & exſuccas: Epicharmus in Hebes nuptijs, Chalcides, Sues, Milui, & Optimus canis: Dorion, & Numenius Chalcidicas appellant: Chalcis à calceo, ideſt Fabro, diſcrepat: Fabri Heraclides in Opſartytico meminit, itemque Euthidemus l. de ſalſam: eum ſcribens in Cyzicenorum regione naſci, eſſeque rotundum, ac orbiculatum:* hæc ille, quo nil obſcurius. Chalcis Theodoro Gazæ *Aerica*, & *Spuria*: Bellonio *Celerino*, vel *Sardina*: Rondeletio *Agone*: chalcis proprie *Auis* nomen eſt, teſte Heſychio: vel *Lecerti* vti Cælius ſcribit: Ariſtoteles pugnātem cum Aquila à Paſtoribus vtroſq. labētes capi tradit: ac Cymidis nomine ab Homero in Iliade decantatum refert: de piſce vero idem Philoſophus l. 8. c. 20. ex Gaza, *Chalcis, quam æricam appello, vitio infeſtatur diro, vt pediculi ſub branchijs innati, quam multi interimant*: cæterum cum Geſnerus piſcis nomen, ac naturam ignorare ingenue fatetur, ipsū ſequar, ne oleū perdā, & opus.

Re-

Referam nonnulla, ne ab hiſtoriæ narratione lectorem arceam: Ariſtoteles ſemel in anno parere, ſicut thynni, & Mugiles ſcribit; alibi, & ex eo Plinius ter ſætificare promit. inter fuſaneos, erranteſque ab Oppiano recenſentur, ſcopulis, ac litoribus inhabitantes. ore ſibilant, ſi Ariſtoteli, & Aeliano l. 10. 11. credimus, alij de fabro piſce ſtridorem hunc autumant: cum mollis carnis piſcibus à Columella numerantur, ſcilicet cum *Sardina*, *&* *Alecula*: vnde Bellonius, *Harengum* vocat Chalcidem, ſiue, vt Italorum vulgus *SARDELLA*: Columella autem, qui chalcidem fluuiatilem, & inter piſcinas deſcribit, vtrumque diſtinguit: Oppianus, & Ariſtoteles marinos enarrant, & male Niphius chalcidem, cum calceo, ſiue Fabro confundit: hinc Epicharmus, & Archeſtratus accipitrum generis numero ipſos occinunt. Salſamentis præſtant, laudatque Columella: Capiuntur, teſte Ariſtotele, ſicut & cæteri gregatiles rete: 239

COBIVS, vel vt alij Gobius, teſte Rondeletio eſt Venetis *Goi*: Ianuenſibus *Guigioni*: Romanis *Niſſori*: Italis apud Iunium *Gobio*, *Paganello:* ex Atheneo Siculis *Cotbonem* eſſe reperio, & quia, plura exhibet haud referre pigebit: *Gobij ſucci multum prabent, vt inquit Hiceſius, guſtu eximie placent: excernuntur facile: malum ſuccum gignunt: ſuauitate guſtus nigris candidiores præſtant: Flaueſcentium laxior, & minus pinguis caro eſt, ſuccumque pauciorem, ac tenuiorem ſuppeditat, plus tamen ob piſcis magnitudinem alimentum prabet: Diocles Saxatiles Gobios molliores eſſe autumat: Numenius in Halieutico, eos Cotbos appellat: Sophron in Ruſtico, Thynnorum piſcatoris filium inde Thynnopliten, & Cothonium fortaſſis vocat: Gobium a Siculis Cothonem appellari ſcribunt Nicander Colophonius in Gloſſis, & Apollodorus: Epicharmus in Hebes nup-* 240

tijs, molles Gobios nuncupat: Antiphanes in Timone laudat Gobios, & unde optimi aduebantur docet: ſunt enim Phalerici: Menander in Epheſijs, quatuor drachmis Gobios aſtimat: Fluuiatilium Gobiorum meminit Dorion l. de piſc. hactenus ex 7. Athenæi.

241 Partum Ariſtoteles h. 6. 13. ſic refert, *pariunt iuxta litora Gobiones, ſuaque oua lapidum aplexibus mandant, latiuſcula, & arenida: idem, & cæteri faciunt, quoniam litora, & tepidiora ſunt, & tutiora, ne fetus à maiobus abſumantur: cibum etiã prabent uberius, unde fit ut in Ponto circa Thermodoontem amnem plurimi pariant*; l. 8. 13. inter *ſaxatiles, & litorales* recenſet, & inquit, *diſcrimen borum diuerſitate etiam locorum, ac temporum exiſtere poteſt, ut apud Cretam Inſulam Gobiones, omneque ſaxatile genus ſatis pingueſcit*: l. 9. 2. Gregales appellat, & frigoris patientes demonſtrat. c. 37. dicens, *De Euripo Pirrhao piſces per hyemem omnes, excepto Gobione foras enatant propter frigus: locus hic enim frigidior eſt.*

242 Magni momẽti conuiuorum religio apud Martialem;

> *In Venetis ſint lauta licet conuiuia terris*
> *Principium cœna Gobius eſſe ſolet.*

ex quo deduco carnes ſaluberrimas præbere, enimvero ante cibum conuiuæ boni ſucci cibos comedere ſolebant: Horatius 1. ſat. 3. oua in principio prandij præſtat: Varro in Eudymionibus apud Nonium, Diſcumbimus muſſati, *Dominus maturat oua, ac canã committit*: ideſt, *incipit* ait Nonius, *ut latinè committi dicuntur ludi*; alij teſte Plutarcho 8. Symp. 9. in principio oſtrea præbere ſolebant: alij lactucas, Martialis

> *Claudere, quæ cœnas lactuca ſolebat auorum*
> *Dic mihi cur noſtras inchoat illa dapes?*

firmatque Celſus l. 1. c. 2. & Galenus 2. de alim. *ra-*

cibis

cibis ſumendi ſunt omnium primi, qui celeriter perſuadunt: ergo, Gobius aluum confortans facile perſuadit, & Domitio animaduertente *in lautiſſimis mẽſis olim adhibebatur.*

Differunt colore: Hiceſius albos nigris præfert; 243
nam craſſiore capite, & cute ſcabriore vix adoleſcũt, geminam in tergore pinnam gerunt: & magis ad ruſum colorem vergunt, tenerioremque habent carnem: Rondeletius ad digiti magnitudinem effingit nigros, corpore fere rotundo, & compreſſo: vnde *hircum* Athenæi eſſe contendit: aliumque ab *hirco* Ariſtotelis: Sunt *Litorales* etiam Gobij, *qui in lacubus, ſtagniſq.* viuunt: herbas comedunt, & piſciculos, ſubflauo colore, & nigro, alboq. vidẽtur: de Gobio Moſellæ Auſonius,

> *Tu quoque flumineas inter memorãde cohortes*
> *Gobio non maior geminis ſine pollice palmis*
> *Præpinguis, teres, ouipara congeſtior aluo:*
> *Propexique iubas imitatus Gobio Barbi;*

De fluuiatilibus audi Iouium c. 22. *ſunt etiam Fluuiales Gobij ex Verbano præſertim, & Lario lacubus, qui inſignes habentur, ipſis iecinoribus palato gratiſſimis: eos, & Strincios, & Botetriſſias Inſubres appellant: in Etruria quoque in Marina præſertim anniculo, qui ex Appenninis iugis apud Pratum oppidum in Arnum euoluitur: Iocti j ſunt piſciculi delicatiores, gobionibus admodum ſimiles, qui cum effigiem illam mire exprimant etiam in tantula carne eundem ſaporem habent:* hactenus ille, qui *Virides Gobios* peſſimos nuncupat, vt caueas. Capiuntur ſicut ſaxatiles breui verriculo, vel hamo; fuſcina quam ſæpe iuuat, & arundo;

DE CALLARIA: COLIA: CYBIO: & Cordyla.

CAPVT VIGESIMVM QVARTVM.

244 PLinius l. 32. 11. vbi piſcium nomina recenſet ait, *Callarias Aſellorum generis, ni minor eſſet: Colias, ſiue PALIANVS, ſiue Sexitanus e patria Bœtica Lacertorum minima: ab ijs Mœotici cybium, ita vocatur conciſa Pelamis, quæ poſt quadraginta dies à Ponto in Mœotin reuertitur:* de quibus, vt ordinate dicamus, primo de *Callaria*, & ſigillatim de reliquis diſſerendum reſtat.

245 Callariæ ſunt Aſellorum genus, minores Bacchis, qui grandes Aſelli dicuntur apud Plinium l. 9. 17. adiecitque, *Poſt Acipenſerem apud antiquos piſcium nobiliſſimum habitum, præcipuam auctoritatem fuiſſe Lupo, & Aſellis Cornelius Nepos, & Laberius poeta Mimorum tradidere:* & l. 3. 10. *lapillos duos in capite habere* teſtatur, quos Athenæus Molari figura eſſe contendit: nec à medicinæ vſu repelluntur: Plinius l. c. *lapilli, qui in capite eius plena luna inueniuntur, contra febrium circuitus in linteolo alligantur:*

246 Sed quia ſatis de *Aſellis* paulo ante ſcripſimus ex Iouio hæc tantum addere decreuimus: Aſellum, inquit, proprio nomine Ligures: Romani Scarmum, & Merluzum appellant: capite eſt admodum lato, preſſoque, vt in Gobijs videmus; ore autem maxime denticulato, ac patulo, cætero corpore eſt longior: ſquammæ ſunt admodum minutæ, & vergentes ad cinereum colorem, ſicuti in Aſelli quadrupedibus conſpicimus: M. enim Varro Merulam, Turdum,

Vm-

Vmbramque, & Aſellum a colore quem referunt, ait appellari: Aſelli dum æſtiui ſoles ferueſcunt ardoris impatientia latitant, ſicuti Glaucus, & Aurata, nec quoties pariant inueniri potuit, vt ait Ariſtoteles: eorum genera ſunt duo maiores Banchi; qui in bipedalem magnitudinem augentur, & minores, quos Callarias vocant: Plinius eos in capite lapillos gerere, & delicatos eſſe commemorat: Galenus vero cum ſaxatilibus æqualem habere carnem atteſtatur. hæc ille, & Galeni locum parum fideliter promit, nam inquit ille, *Aſelli ſi probo vtantur alimento, & mari puro carnis bonitate cum ſaxatilibus contendunt*; cæterum Diphilus apud Atheneũ, *Aſellus boni ſucci eſt, ſed non facilis concoctu, viroſumque aliquid in ſe habet*.

Vt obſeruo vnam ſpinam tantum habet Callaria: 247 Athenæus ex Dorionis oraculo aſſerit *Dorion in l. de piſcibus, Fluuiatilem ait Muranam habere vnam ſpinam tantum ſimilem Aſello, qui vocatur Callaria*: inſuper *Cor in ventre babet*; vt ex Aeliano adnotabam.

COLIAE non ſubeunt Pontum, ait Ariſtoteles l. 248 8. h. 13. ſed in Propontide pariunt, & trahunt æſtatem, hyemem vero in Aegeo, quem locum Athenæus refert: Theodorus vbique *Monedulam* pro *Colia* vertit, ideo in Gazæ verſione Monedulæ nomine Coliam intelligimus: diuidit ergo Ariſtoteles l. 9. h. 24. eorum genera dicens, *Coliarum tria ſunt genera, vnum, quod Graculum vocatur magnitudine quanta Cornix roſtro rotundo, rutilo: alterum Lupus cognominatur paruum, & Scurra: Tertium, quod familiare Lydiæ, ac Phrigiæ terræ, idemque palmipes eſt*. Pontum dum petunt facile ipſos expiſcantur, nam teſte Philoſopho 8. h. 13. *Coliæ ſubeũtes Pontum capiuntur, exeuntes autem minus: optimæ in Propontide ſunt antequam pariant* l. 5. 9. inter

ter fuſaneos recenſet,& ſemel in anno parere tradit.

249 Colias piſciculus eſt, qui teſte Xenocrate carnem habet ſtomacho incommodam,aridam & mali ſucci, quæ non facile aluo excernitur, atque copioſe nutrit: eamque cum Thynno, & Scombro comparat: quod Athenæus l. 3 animaduertit dicens,*Sarda magnitudine Colia par eſt, Scomber leuiter, celeriterque, à ventriculo ſecedit: Colias glutinoſior, acriori quodam Scyllæ guſtu mordacior: peiorem ſuccum gignit,multum alit:præſtantior Amyclanus, ac ex Hiſpania quem Sexitanum dicunt, vt cui tenuior: & dulcior caro ſit!* enimuero ad Herculis Inſulas, prope Carthaginem, Strabo l. 3. geographicorum, ſcribit nouam vrbem eſſe Sexitanam a qua ſalſamẽta cognominantur; ibique Coliæ nobiliores, Plinio edocente,capiuntur: eſt Colias lacerto minor, vel ſcombro omnino ſimilis, differunt magnitudine, qua Colias præeſt, & ſquammis, quas hic tenues, ſpiſſaſque lineis obliquis a dorſo interpunctis habet; capitis parte pellucida purpureum emittit ſanguinẽ: quamplures ambigunt, an Gaditanum Salſamentũ Colias ſale conditas contineat, ita vt Hipocrate ad ſplenis morbum ipſum applicante coliarum virtutẽ denotet? & potius Scombros indigitare, ex 3. Athenæi compertum eſt.

250 De CYBIO diximus, vbi de Thynnis longam exegimus literam: nunc de ſalſamentis erit ſermo; Athenæus l. 3. Deipnoſophiſtarum inquit, *ex ſalſamentis, quæ pingui carent, optima ſunt* Cybia,Oria, *& reliqua his ſimilia genera, ex pinguibus vero Auchenia, & Clidia: vetuſta meliora, & acriora præſertim e Bizantio, quod Thynnæum, (ſalſamentum Melandryan) vocant: paratur ex maiore Thynno, & portione reſpondet* Cybio: *fit autem* Cybium *ex Pelamyde maiore, ac ex eodem genere* Oræa: diximus ex Thunnarum ouis, nonnulla abſque Thynni, ſiue

ſiue

ſiue maſculi ſeminis aſperſione relicta ad thunnorũ magnitudinem non pertingere, ſed dum excluduntur paruos naſci Thunnos, quos Pelamydes Plinius cæterique appellant: dum ſaliuntur *Cybium* fit; ex Thynnis vulgo, *ſurra, & tonnine*: de quibus Archeſtratus in Cæna ſapientum lib. 3. inquit, *Siculi Thynni fruſtum vrnis reponunt excectum, multoque ſale aſſeruandum ſalſamentum. Byzantij tamen illuſtris in vrbem, ſi quando te conferas Orai fruſtum mande, eſt enim latum, ac tenerum*. Oræum eſt ſalſamentum e tritone pelamyde caudæ proximum: quomodo vero nutriant, & de eorum differentia audi Hiceſium apud Athenæum Deipnoſ. 3. *Neque pelamydum* Cybia, *nec Oræa ſalſamẽta facile aluo reddi, quæ vero e Thynnis fiunt* [*Melandrya*] *recentiora portione reſpondere* Cybijs: *Magnam Cybiorũ differentiam eſſe ab omnibus, quæ Oræa vocant, ſed præcipuam*, vt aſſerit *Byzantinorum oræorum cum his quæ aliunde petuntur, nec thynnorum ſolum, ſed aliorum omnium piſcium, qui Byzantij capiuntur*: & nodum ne in ſcirpo quæras, Melandrya fiunt e medio corpore Pelamydum Apolectorum quadratis fruſtis, quæ recentiora multum ſapiunt, cæterum ranceſcunt: cybia eiuſmodi recenſet Euthidemus in l. de ſalſamentis dicens: *Ventri obſequentes quadrata cybia diſſectis piſcibus fabricant*, hæc ille, & Heſiodum teſtatur: de Melandrys Athenæus aliter multorum auctoritate ſcribit, *Salſamentorum, quæ Melandrya vocant, Epicharmus in Vlyſſe transfuga ſic meminit, Aduectitium fruſtum ſalſamenti fuit Melandryi vtrumque ſimile: Melandrys ſalſamenti genus eſt, ex maximis Thynnis paratum, vt Pamphilus docet l. de nominib.* alibi plura dabo.

Et ne error ſubrepat, quæ in Thynno diximus, ex
Plinio, Solino, Diphilo, Athenæo cæteriſque, vno 251
Scholiaſte Athenæi animaduertente, breuiter repe-

tam; Colias, inquit Plinius, ſiue Parianus, ſiue Sextianus lacertorum minima: ex hac, & conciſa Pelamyde mæoticis CYBIVM fit: Pelamys hoc nomen habet, cum e mari in Pontum reuertitur: Cordila vero puſilla pelamys eſt, cum poſt xl. dies e Pōto in mare exit: ſic emendandus Plinij locus: Thynni è mari ſubeuntes in Ponto pariunt: fœtus primus cordyla eſt, poſt annum Pelamys, quæ iam oblongiuſcula Sarda dicitur: maior Triton: maxima Apolectus: ſiue Synodontis: poſt illam ætatem veri Thynni ſunt: hi grandiores Orcyni dicuntur: vaſti vero Ceti communi appellatione ingentium piſciū; omnes ſalſamento condiuntur, & reliqua ſalſamentorum genera præcellunt.

252 Itaque CORDYLA primus Thunnæ fœtus eſt, ſicut Pelamys; aſſeritque Plinius, Ariſtoteles, & Athenæus;

DE CANTHARO, CALLIONYMO, & Cinædis Luteis.

CAPVT VIGESIMVM QVINTVM.

253 THeodorus Gaza Ariſtotelis interpres *Scarabeum* pro Chantaro vertit: enimvero ſi nominis etymum animaduertimus, ex Athenæo, & Philetæro à quodam figulo dictū lib. vndecimo Deipnoſophiſtarum cœnæ cognoſcimus. hinc Antiphanes in Bœotia *muliebrem ornatum Cantharum* nuncupat; tradiditque Callixenus Rhodius in lib. de Alexandria: Athenæus *Cantharum nomen eſſe Nauigij cuiuis è plebe notum* promit: *Poculi genus* Ameipſias in Cottabo, Eubulus in Pamphilo, Xenarcus in Priapo, Alexis, Epigenes, Soſicrates, Nicoſtratus, & Athenæus

næus

næus quampluribus Cantharum occinunt: Plinius inter piſces enumerat, & malè Bellonius cum *cytharo* confundit, nam Ariſtoteles hunc inter litorales l. 8. 13. enumerat, & à Rondeletio ſic deſcribitur: piſcis eſt litoralis auratæ, vel Sargo, corporis forma, branchijs, pinnis, aculeiſque ſimilis, ſquamis integitur paruis: caput, & quæ circa oculos ſunt partes, ex nigro rubeſcunt, quæ permixtio pullum, ſiue fuſcum colorem efficit: ore eſt minore, quam aurata; vel Sparus, dentibus paruis; à branchijs ad caudam lineæ ductæ ſunt ſubauræ, non manifeſtæ, vt in ſalpa, ſed obſcuræ: internis partibus non differt à Sparo: lapides habet in cerebro;

Mares luxu perditos, ac pro fœmina pugnantes Aelianus 1. 36. eleganter enarrat, *Pugnant de fœminis iuxta, ac viri de pulchris mulieribus, hirci cōtra hircos, Tauri contra tauros, de ouibus Arietes depugnant cum procis: turgent etiam amore in fœminas Canthari marini: quod vero in amatores ſuarum coniugum odium acerbum habēt acerrimas pugnas edi videres, nec tamen illis more Sargorum piſcium de multis certamen inſtituitur, ſed non aliter quam Menelaus cum Paride pro vna vxore decertant*. Ligures *tanadum* vocant, Italis *Lacantara*. 354

Piſcis Oppiano, & Ariſtoteli litoralis, capitur naſſa, ineſcatur præcipue polybo, aut Carabo aſſo in naſſam vimineam amplam immiſſo: rem accinit Oppianus l. 5. 355

------ Tibi præda benigna
Cantharus occurrit, qui degit caute profunda:
Cui Naſſa implicitum circumducatur in orbē,
Sit circum teneris virgis contexta liguſtri
Sit lentum ſparti connexum vimen Iberi.
In latum venter ſe porrigat ore capaci,
Carabon immittas intro, vel polypen, ambos
In flamma toſtos, tali nidore trahuntur:

Inſidias ſcopulo contextas vimine denſo
Obliquas tendes : vaſto de marmore nidor
Cantharon impellit naſſas intrare capaces.
Ingreditur timidus primo, paſſimque retentat,
Et retro lapſus naſſæ ſuper ora recurrit:
Conijciunt eſcas intro, paſtuſque recentes:
Iamque cateruatim ſubeunt, poſitoque pauore
In naſſa degunt ſolida, iam luce quieti,
Ac ſi poſſideant miranda palatia piſces,
Tandem decepti norunt mala luſtra natantes.

nam primus ingreditur timidus, deinde quamplures eſcam veſcuntur, & dum impauidi degunt piſcator operculo naſſarum ori impoſito ſimul omnes occupat, & venatur.

256 CALLIONYMVS à Plinio idem, ac *Vranoſcopus* cenſetur; ab Aeliano l. 13. 4. deſcribitur, vbi ait, *De rei piſcatoriæ bene peritis audire poteris, ex piſcibus quendam eſſe nomine Callionymum: huic Ariſtoteles ait in dextra iecoris fibra fel ſitum eſſe pro portione corporis maxime omnium copioſum: iecur autem ad læuum latus collocatum eſſe: cui quidem rei teſtimonio, eſt Menander in Meſſenia: Facio inquit, te habere fel Callionymo copioſius, Anaxippus item in Epidicazomeno, Me ſi moueas, & ſicut Callionymi feruere efficias omne fel: ſunt qui eum dicant eſculentum, alij plerique negant: Poetæ quidem vbi conuiuia, & epulas deſcribunt non facile eius meminerunt, quum alioqui pleroſque, quorum vſus eſt ſuis verſibus nominarint, vt Epicharmus in Nuptijs Iunonis, & Mneſimachus in Iſthmionice*: apud Athenæum Epicharmus in Muſis *Callichthyn*, & *Callionymum* tamquam eundem exhibet: Dorion vero differre teſtatur: Hiceſius ſimul cum *Anthia* cõfundit: at ſemper tenebræ nouas refundunt nubes; apud Italos diuerſimode nuncupatur, Romanis *Miſſore*: Ianuenſibus, *preue*, *prete*: Venetis *Bec in cauo*: Rõde-

deletio teſte apud Italos *bocca in capo* : carne eſt alba, dura grauis odoris, in cæno, arenaq. latet, ibique expiſcatur adinſtar Ranæ piſcatricis, nam membranam ex ore dimittit, in qua cũ ludẽtes piſciculi, tanquam ad vermem accednnt, inſurgit protinus Vranoſcopus, & illos deuorat.

Eius FEL ſicut ex Plinio dicemus, *carnes oculorũ* 357
ſuperuacuas conſumit: & Galenus l. 10. de fac. ſim. med. c. *de felle*, id ipſum firmat: in dextra iecoris fibra illud occludit, de quo Geſnerus, *Callionymi felle quidam putant Thobiæ oculos curatos fuiſſe*: & Aldrouandus iiſdem ferme verbis recitat: nos vero vbi de Thobiæ piſce diximus, contrarium probabile omnino ſtatuimus, & ſi quamplures apud Serarium idfirment, videl. 2. p. 1.

Medicinas Plinius l. 32. 7. refert, *Callionymi fel* 358
cicatrices ſanat, & carnes oculorum ſuperuacuas cõſumit: Nulli hoc piſcium copioſius, vt exiſtimauit Menander, quoque in Comœdijs: Idem piſcis & VRANOSCOPOS vocatur, ab oculo quem in capite habet, & poſt pauca, *Auribus vtiliſſimum Callionymi fel cum roſaceo infuſũ*: oculos erectos, cælumque intuentes ſunt ſupra caput, quod magnum habet, ac oſſibus onuſtum, quæ verſus caudam in aculeos deſinunt: translucidas duas tergore pinnas, vnamque in cauda oſtentat: branchiæ ſpinaæ ſunt: & in aculeum deſinentes: caret ſquamis, & cinereo colore præſtat: Marina, ac fluminum colit litora, ſtultus, iners, diu ſopore preſſus, noctu ad capturam vigilat, quod Oppianus refert dicens, *Vigilat noctu, ſoluſq; vagatur*: ventre abundat, & inſatiabili eluuie piſces venatur: non multum creſcit, eiuſque forma haud Thobiam terrere potuit: dulciſſimam eius carnem refert Geſnerus, & ex Hippocrate laudat, vtpote ab ægris non reſpuendam: Rondeletius vero negat, quia carnes veſcitur inter cænoſas aquarum

ſtationes, *Ranæq. piſcatricis* inſtar piſcari, & olere tradit, & velut grauem viroſi ſaporis damnat.

259 Solus Vranoſcopus Cælum intuetur, nec deſunt, qui in eius vertice ſtellarum notas indigitent: formam firmamenti aſtrorum globulis, & ipſe viuens oſtentat in capite, mortuus, ſimul cum colore, qui in cauda purpuraſcit protinus amittit: Aſtrologiæ cultores per ipſum olim veteres demonſtrabant, & emblema edidi hoc Hemiſtichio, *quæ ſurſum ſunt ſapite* ob oculos cælum ſemper intuentes: ipſumque noctú vigilantē effinxi lemmate inſcriptum: *Vigilate quia neſcitis horam*: dum deuorat dehiſcit, teſte Oppiano, & crapula damnatur in ipſius eluuie, inſcripſi, *Comedamus, cras moriemur*;

260 CYNEDVM Plinij *Alpheſtem* eſſe teſtātur omnes; Venetis *Bruſola*; Luſitanis *Salmoneta*: & Athenæus l. 7. inquit, *Alpheſtæ piſces ſunt colore parte ex magna lutei, quibuſdam tamen partibus purpurei: eos fama capi binos ſemper ſic, vt ad caudam alter ſequi videatur alterum: quod igitur ad natet alter comes alterius ſit, ex antiquis nonnulli Alpheſtas vocarunt incontinentes, & ad Venerem propenſos: Ariſtoteles 1. de animal. vnicam, & indiuiſam ſpinam eſſe tradit Alpheſto, flauum autem colorem*; Heracleotes Numenius in Halieutico eius meminit inter rubros piſces: & Epicharmus in Nuptijs Hebes, ſimul cum *Cereis Coracinis* decantat, enimvero luteo, cereoque colore præſtat: Deſcribitur à Bellonio, Saxatilis, cuius color euariat: peculiaribus quoque notis ab alijs diſtinguitur: vtplurimum totus lutei, ſiue cerei coloris eſt, quibuſdam tamen ſui corporis partibus admixtum rutilum colorem habens: præterea ſquammas in girum ornatas gerit, quæ multa ſcabritiæ horrent: dentes firmos oblongos, & acutos habet, à quibus etiam & nomen ei inditum arbitror: ſed ſi Homero credimus Alpheſtes *ingenioſum hominem* refert.

Ron-

Digitized by Google

Rondeletius Plinij locum agreſſus emendat, *Cy-* 261
nædi toti lutei : cum pluribus ex M. S. & ipſo auctore
annuente fit, *Cynædi ſoli piſcium lutei* : monetur,
quia *Canchri etiam aliqui, & Cancelli,* & *Leones par-*
ui, qui circa Inſulam D. Honorati, & in mari Ligu-
ſtico capiuntur flaui ſunt : ſed extra aleā ludit, quia
de piſcibus loquitur Plinius, iiſq; ſanguineis; cāchri,
& cācelli carēt ſanguine: deinde illi rubēt, hic lute-
ſcit: de luteo Iſidorus 19. 28. orig. *Luteus color rubi-*
cūdus, quod eſt croceus : Nā crocus lutei coloris eſt,
vt, Croceo, mutataque vellera luto : itaque ex rubi-
cundo, & croceo Luteus renidet. nam teſte Nonio
ex Varrone, *Luteus proprie croceus eſt*. & Fulgenti-
us addit, *Luteum dicimus ſplendidum*, quia ruti-
lo colore coruſcat, quo tantummodo Cynædi, ſiue
Alpheſtes inter ſaxatiles præſtant.

DE VRTICA, ET CANCHRORVM *Generibus*.

CAPVT VIGESIMVM SEXTVM.

VRtica, vel *Gnide* tertiam inter 262
animantes, fruticeſque naturā
habet, de qua Plinius lib. 9. 45.
ex Ariſtotele inquit, *Equidem*
Vrticis ſenſum ineſſe arbitror,
qui nec animalium, neque fru-
ticum, ſed tertiam ex vtroque
naturam habent: Vrticæ noctu
vagantur, noctuque mutantur, carnoſæ frondis: ijs
natura vt carne veſcantur: Vix pruritu mordax, ea-
demque quæ terreſtris Vrtica: Contrahit ergo ſe quā
maxime rigens, ac prænatante piſciculo frondem ſu-
am ſpargit, complectenſque deuorat: alias marcenti
ſi-

ſimilis, & iactari ſe paſſa fluctu alga vice contactos piſces, attrituque petra ſcalpentes pruritum inuadit: Eadem noctu Pectines, & Echinos perquirit: dum admoueri ſibi manum ſentit, colorem mutat, & cõtrahitur: tacta vredinem mittit: paulumque ſi fuerit interualli abſconditur: ora ei in radice eſſe traduntur, excrementa per ſumma tenui fiſtula reddi. hæc ille, & inter *Zoophita*, ſiue Gaza edocente, inter *Plantanimalia* ab Ariſtotele recenſetur: imo & l. 4. h. 6. sic deſcribitur, *Vrtica etiã ſui generis cernitur, quippe quæ & adhæreat ſaxis more nonnullorum intectorum teſta, & interdum ſaxis abiuncta vagetur. Nulla huic teſta, ſed corpus omni ex parte carnem præſefert: ſentit, & manum admotam corripit, adhæreſcitque perinde, ac polybus ſuis branchijs, ita vt caro intumeſcat: os medio in corpore continet, & de ſaxo quaſi de teſta viuit, & pranatantes piſciculos excipit, retinetque ſicut manu admota hominis agi dictum eſt, deuoratque in hunc modum, quacumq; nacta eſt eſculenta: excrementum nulla in vrtica eſſe videtur, ſed hac re ſimilis ſtirpibus eſt:* diſcrepat à Plinio in oris poſitione, & excrementis. illum vero Vuottonus defendit, dum in maioribus vrticis excrementi meatum apparere autumat.

263 Diuidit, expenditque Vrticarum naturam pluribus Athenæus l. 3. dicens, *teſtaceorum modo generantur, quæ teſta carent veluti Vrtica, & ſpongiæ in ſaxorum hiatibus: ſunt autem Vrticarũ duo genera, aliæ quidem in cauis abdita ſaxis, & nunquã ab illis ſeparantur: aliæ in planis, & æqualibus ſcopulis commorantes huc, illucque traſmeant: Vrticas Eupolis in Autolico vocat; & Ariſtophanes in Phœniſſis, Potuit omnium primum Iphya gignere deinde continuo mordaces vrticas: Pherecrates in Transfugis, Paris temporis ſpatio vrticis coronari: Diphilus Siphnius Medicus ſcribit, vrticam aluo ducendæ cõmo-*

modum eſſe: prouocare lotium: ventriculum iuuare, pruritum mouere ijs, qui colligunt, & conquirunt, niſi antea manus vnxerint: etenim reuera illos, qui paſcuntur moleſto ſenſu pruritus vrit, hanc diſtinctionem antea Ariſtoteles l. c. tradidit, & apprime inquit, *Duplex genus percipitur Vrticarum, alterũ corpore paruo, quod cibo aptius eſt; alterum maiuſculo, duroque, quale circa Eubœæ Chalcidem gigni ſcimus; ſunt omnes hibernis menſibus carne conſtãte, atque rigidiuſcula, quamobrem per id tempus CAPIVNTVR, ciboque idoneæ ſunt: at æſtate rareſcunt, & ſoluuntur, præmadent enim, & marcẽt, vt ſi tetigeris facile diſcerpantur, atque diſpereant, denique nulla tantiſper euelli integra poteſt, ac æſtus impatientia ſaxa ſubire interius ſolent.*

Solent cum conchis apponi, aſſeritque Macrobius l. 3. ſat. in Lentuli inauguratione: & Plautus in rudente: poſt æqui noctium edentulã præſtat. Aelianus 7. 35. *Scolopendra marina terreſtri per quam ſimilis eſt, quam primum, vt homo contigerit, ſtatim pruritu mordetur; & ſimili, atque is, qui ab vrtica terreſtri pangitur, doloris ſenſu afficitur: Vrticæ pruritum mouent, & vredinem concitant, ſed non tam acrem, quam Centipeda: poſt Aequinoctium vrticarum genus eſculentius eſt.* Xenocrate teſte *gratæ ſunt ori, & ſtomacho*: ſed explent, & difficulter coquuntur ait Oribaſius. 264

Medicinæ præſtantiam habent Vrticæ: & Plinius l. 32. 10. ad vetera vlcera *tritas ex aceto ſcillite* commendat: Galenus ad diſperdendos pilos medicamẽtum ex marinis Scolopendris, vrticaque marina cõponit: & in vino pota calculoſis, eodem aſſerẽte, prodeſt. 265

CANCRORVM GENERA (inquit Plinius l. 32.) *Chametrachea, Chameleos, Chamapelorides generis varietate diſtantes, & rotunditate, Chamaglycimerides,* 266

rides, quæ ſunt maiores, quam pelorides, Colyciaꝫ, ſiue corophia: & alibi l. 9. c. 31. multa notatu digna depromit, *Viuunt petroſis locis cancri mollibus, hyeme aprica litora ſectantur: æſtate in opaca gurgitum recedunt, omnia eius generis hyeme læduntur: autumno, & vere pingueſcunt, & plenilunio magis, quia nocte ſidus tepido fulgore mitificat: Cancrorũ genera CARABI, ASTACI, MAIAE, PAGVRI, HERACLEOTICI, LEONES, & alia ignobiliora: Carabi à cæteris cancris cauda diſtant: in Phœnice Hippæ vocantur, tantæ velocitatis, vt conſequi non ſit; Caneris vita lõga; Pedes octoni omnibus in obliquum flexi: Fœminæ primus pes duplex, mari ſimplex: præterea bina brachia denticulatis forcipibus: Superior pars in primoribus his mouetur, inferiore immobili: Dextrum Brachium omnibus maius: Vniuerſi vbi aliquando congregantur os ponti euincere non valent, quamobrem egreſſi circumeunt, apparetque tritum iter: Pinnother autem vocatur minimus ex omni genere, ideo opportunus iniuriæ: huic ſolertia eſt inanium oſtrearum teſtis ſe condere, & cum accreuerit migrare in capaciores: Cancri in pauore etiam retrorſum pari velocitate redeunt: dimicant inter ſe vt Arietes aduerſis cornibus incurſantes: cõtra ſerpentium ictus medentur: Sole canchri ſignum tranſeunte, & ipſorum cum exanimati ſint, corpus transfigurari in SCORPIONES narratur in ſicco*. hactenus ille.

367 Sed quia Ariſtoteles 4. h. 2. inquit, *Cancrorum genus multiplex eſt, nec facile enumerandum*. dicam de ipſis primo in genere, poſtea de nonnullis ſingulariter agam: Epicharmus in Nuptijs Hebes apud Athenæum, *per mare Cancrum natandi minime peritum pedibus gradiri* ſcribit; motum quoque perhibet Ariſtoteles de anim. Inceſſu: *Cancri ex multi pedum ſunt genere: ij etenim ſemper per diametrum* mo-

Digitized by Google

mouentur, *quò progredi contendunt: peculiari nãque modo id progreditur animal: ſolus enim ex animalium numero, non in ante mouetur, ſed in latus. Verum quoniam* OCVLIS *id quod ante eſt diſterminatur, eos natura commodos effecit, qui crura conſequi poſſent: in latus enim illi mouentur*: & l. 4. inquit, *Cancris etiam pedes omnes deni cum forcipibus ſunt*: & paulo infra: *Cãcris ex cruſtaceis ſolis* CAVDA *deeſt, & corpus rotundum eſt*: de part. anim. 4. 10. eorum CAPVT indiſcretum demonſtrat: Os forte habent, & magnum, ac teſta teguntur.

Et vt ad aliquam diuiſionem deueniamus, Flumina Cancros alunt, & mare: Fluuiatili cancro carẽt 268
Galli, & Germani; abundant in Græcia, Creta, Sicilia, Nilo, & Hetruria, probatque Bellonius ex eo, quod Dioſcorides Caſtoreos cancris ſe explere tradit: Rondeletius, ex Galeno morſus canum curare Cancros fluuiatiles ſcribit; & Auicenna aduerſus febres heticas cum aqua hordei cõmendat; Plinius, *aduerſus Erucas, & Cancrum fluuiatilem in medio horto ſuſpenſum auxiliari narrant*: nec aliter Palladius: Democritus ad arborũ vbertatẽ facit, & Raſis, ſuſpenſo eorum pede, arborum fructus haud decidere promit: Aetius contra omnia venena promit: & teſte Oppiano, Ceruus à ſerpentibus vulneratus cãcrorum carne curatur; Sole in Cancro, ait Traſyllus, torquentur animantia venenata; eorum caro, Auicenna edocente phthiſicis cum lacte aſinæ prodeſt; tritus cancer & cataplaſmi inſtar poſitus, vt Galenus ad Piſonem ait, extrahit tela corpori inhęrentia: tandem ex Plinio plura dicemus, ſi lubet vide Aetium, & Geſnerum.

Mare præcipue inter ſaxorum caua cancros nutrit: 269
de quibus Aelianus l. 7. c. 24. inquit, *Cancrorum genera diuerſa eſſe audio, ſunt enim quidam ſaxatiles: alij in limo algis, aut arena gignuntur, quãobrẽ,*

& formis, & cognominibus differunt: ſunt qui Curſores, quod longe, lateque vagentur, merito appellantur, plerumque enim circum littora errant, vbi & nati ſunt; modo longius proficiſcuntur, non aliter quam peregrinationum ſtudioſi homines: Cauſa eius erroris eſt, cupiditas in loca ſaxoſa, vel cænoſa ſæpe perueniendi, dum amplius aliquid cibi perquirunt: cæterum in Boſphoro Thracio cum ventus ingruit violētus cancri aduerſus fluctus nituntur, circa promōtoria vero venti vis maior eſt, ita vt omnino repulſi, auerſique Cancri impetum ſequi vndarū cogerentur: hoc præſcientes cancri vbi iam prope ad promontorium appulerint ſinguli in ſinuoſo aliquo loco ſe tenent, ſimul & reliquos expectant, demum in eumdem locum congregati adrepentes per præcipites crepidines in ſiccum aſcendunt, & fluctuum vim euadunt, iter pedibus conficientes: quum autem hāc violentiam pedibus prætergreſſi ſunt, rurſus per crepidines in mare recurrunt. Parcunt autem eis piſcatores quum declinandi communis periculi gratia ſpōte in terram exeunt, neque homines quum ſint, ipſo etiam maris impetu ſæuiores ipſi videri volunt. Audiant qui naufragos diripiunt, & Pontificis fulmen obliti, quos tempeſtas proiectos illiſit expoliant, qui homines ſunt, teſte Simonide, fauent naufragium paſſis, quod vel Delphini docent.

270 Laudat Diphilus, imo & Ambroſius cancrorum ſolertiam, quam lepide Oppianus occinit l. 2.

Si quis in Aequorea Cancrum proſpexerit alga
Laudibus extollet, tantam mirabitur artem:
Oſtrea diſtendit teſtas, & clauſtra recludit
Portarū, paſcitque lutum, ſcopuliſque, repāda.
Gliſcit aquas: paruum madida de rupe Lapillū
Obliquis tollit Cancer, chelisue recuruis
Continet, in teſtas LAPIDEM demittit apertas
Aſſidet, atque epulis letus ſaturatur amicis.

præ-

præſcientiam commendat Aelianus 5. 52. *quum in agros Nilus per æſtatem redundaturus eſt, triginta circiter ante diebus Teſtudines, & Cancri, & Crocodili in loca Nilo inacceſſa id temporis oua transferunt: unde ij, qui oua eorum offendunt, quantum, & quatenus Nili rura irrigatura incrementum ſit futurum facile colligunt*. Niliaci amphibij ſunt, & mare, flumenque inhabitant: Cancrum denuo Oppianus extollit, dum Pinnæ ſocius quæ venantur ſimul comedunt;

Socium vita Cancrum ſub lance recurua
Accipit; & præda ſemper paſcuntur eadem,
Communique domum, ſimul, & cõmunia tecta
Cancer habet, Pinnam paſcit, Pinnamq. tuetur
Hinc pinnæ fertur cuſtos cognomine Graio
Cum tegetem ſubeunt piſces, tunc pinna doloſo
Pungitur à morſu cancri, contacta dolore
Comprimit hac poſtes, & prædam comperit intus
Cum tali celebrat ſocio conuiuia Pinna.

hæc ille, de Pinna dicemus infra cum de Conchis marinis. Et quia, teſte Philoſopho, multiplex cancrorũ genus recenſetur, Rondeletium ſequor, quem Geſnerus antea ſecutus eſt:

HERACLEOTICVS Cancer, ab Heraclea Vrbe ad Pontum Euxinum ſita apud Ariſtotelem fertur; ipſius meminit Plinius: paguris ſimilis eſt, aculeos in fronte habet, & in lateribus: Bellonius *Gallum marinum* referre tradit; robuſtiſſima, ac ſpiſſa cruſta præſtat: in littore Siciliæ, & ad Sacellum Adriani Pontis Romæ in foro piſcario abundant: Mæa dicitur ab Ariſtotele, quem Gaza MAIAM vertit: Venetis *Grancio porrone*: Siculis, *Grancio Fullone*: liguribus, teſte Bellonio *Specchio*: tardos Ariſtoteles Maias nuncupat l. 4. p. 8. *Cauda cancris inutilis eſt, quoniam vitam agere terrenam, cauernaſque ſubire ſoleant: qui tamen ex ijs pelagij ſunt, ij pedes habẽt* 171

longe tardiores ad ambulandum, ſunt enim cæteris ipſi nantiores, vt Maiæ, & qui Heracleotici appellantur crura ijs breuia, quia parum mouentur, ſed ſalus eorum beneficio cruſtæ firmioris contingit: itaq; Maijs crura tenuiora, Heracleoticis breuiora. Scaliger in Oceano grandiores ijs, qui in Mediterraneo degunt depromit: & Philoſophus l. 4. h. 3. oculos in medio Maiarum perhibet, ſicut Heraclioticorum: liuet ac vireſcit viuens rubore aſperſus, rubet coctus; dentes duos oſſeos, & in palato carunculam linguæ vice Bellonius in Maia obſeruat; prope ora vuluam ouis plenam habet, ſinumque vacuum ante quam veſcatur, ſiuè ventriculum oſtentat; boni ſaporis ſunt, ſtomacho grati, & facile excernuntur, ægris cibus haud ingratus.

272 PAGVRI græcum nomen apud Plinium, & Gazā vſque modo retinent: Venetis teſte Bellonio: *Gráci porti*, Siculis *Granci di portu*; Oppiano, & Nicādro Saxatiles ſunt, & Amphibij, aſperas cautes incolūt; propter cutis aſperitatem *Paguri* dicuntur, hinc Licophron Phœnicem Achillis preceptorem iam ſenem *Pagurum* dixit: obſeruatque Cælius Rhodiginus: Paguri etenim ſeneſcente cruſta ipſam dimittūt, quod Aelianus tradit l. 9. 43. *Paguris cruſta rumpitur, & ſenectutem quemadmodum Serpens, ſic integumēto ſe ipſi exuunt: id quum primum luxari, & à carne abſcedere ſentiunt, tum huc, & illuc tamquam furijs concitati feruntur pleniorem victum inquirētes, vt tumoris acceſſione, & corporis mole inflati inuolucrum ſuum rumpere poſſint: ex quo vbi elapſæ sūt, atque ſe explicauerunt in ſabulo iacent, mortuorum ſimilitudinem, ſpeciemque gerentes: enaſcente autē pelle etiam num molli, & tenera maximo afficiūtur timore: deinde poſt quam ex diſſolutione ſe paulatim collegerunt, & quodammodo reuixerunt primum ſanæ guſtant ſabulum, tamdiu autem timidi ſunt, &*

viribus

Digitized by Google

viribus ſuis diffidentes quoad tegumento circum veſtiantur: id ſimul vt cæptum fuerit conglutinari, & ſoliteſcere, tum continuo tegmini tamquam ARMATVRAE confidentes adſunt animis, & omittunt timorem. hæc illa ab Oppiano: nec mirum ſi cruſtam mutant, dum Nicander in Theriacis, à paguris interemptis & ſepultis *Scorpiones oriri*, occinit: conſentitque Plinius, l. 9. ca. 31. & paulo ante c. 30. inquit, *Cancri occultantur, & veris principio ſenectutem anguium more exuunt, renouatione tergorum*. Laudatur nihilominus in illa teſtæ mutatione tamquam ſapientes à Timocle, ſiue Xenarcho in purpura, apud Athenæum, & prouerbio apud Eraſmum commendantur. *Cuius etiam cauſa puto*, inquit Rondeletius, *Ex collo Epheſiæ Dianæ Pagurum olim ſuſpenſum fuiſſe, prudentiæ, & conſilij ſymbolum*: Ego Emblema edidi, adoleſcentem ſcilicet, vitiorum diuturna impietate ſeneſcentem, ad virtutis ſectam feliciter tranſeuntem denotans, hoc hemiſticio *Renouabitur iuuentus tua*: & Oppianus Medici ſolertiam in ipſo commendat: Muſica gaudent ait Geſnerus; & Gillio edocente expiſcantur pueri ipſos inter litoris ſaxa.

LATIPEDEM paruum, & viliſſimum cancrum nuncupant, ex eo quod Ariſtoteles l. 4. p. c. 8. ſcribit, *Parui Cancri, qui capiuntur inter paruos piſciculos, poſtremos pedes habent latos, vt adnatandũ ſint vtiles, & pinnarum, vel palmularum vice ſint iſti pedes*. Geſnerus dubitat, an hic ſit Cancer Curſor de quo diximus. Rondeletius diuerſum exhibet. 273

FLAVVS, ſiue VNDVLATVS capitur circa Antipolim, & Lerinum, inter anonymos recenſetur à Rondeletio ab vnda & corporis colore ſic nũcupatus, quemadmodum in ſaxis Agathenſis litoris degit cãcer VARIVS, ſiue MARMORATVS, teſta leui, ac perpolita coloribus varijs conſperſa: in Lerino capitur etiam BRACHYCHELVS ex rubro nigricans, cu- 274

ius

Digitized by Google

ius corpus poſteriore parte latius eſt, anteriore acutius: chelas duas habet valde tenues, & breues: & alter quia lõgiſſimas habet chelas MACROCHELVS à Ioanne Kentmanno nuncupatur.

275 Sunt etiam Cancri hirſuti, qui paſſim à cunctis cognoſcuntur;

276 Plinius medicamenta ex cancris recenſet, quæ referre iubet l. 32. 7. *Cancri oculos adalligatos collo mederi lippitudini dicunt: Cancrorum fluuiatilium ſuccus cum farina hordacea aurium vulneribus efficaciſſime prodeſt.* poſt pauca: Cancrorum cinerem dentifricium ſicut & muricum tradit: c. 8. ad ſtrumarum ſanitatem Cancros fluuiatiles contritos, vel combuſtos ex melle ſcribit: & poulo poſt; *Cãcri fluuiatiles triti ſinguli in heminam aquæ anginis medētur gargarizati aut è vino, aut è calida aqua poti:* c. 9. inquit, *Cancri fluuiatiles triti, ex aqua poti aluum ſiſtunt, vrinam ciunt, in vino aluum: ademptis brachijs calculos pellunt tribus obulis cum myrrha triti, ſingulis eorum drachmis:* & denuo: *Cancrorum fluuiatilium cinis ex oleo, & cera rimas in eadem parte emendat: Triti verendorum puſtulas diſcutiunt. Perniones emendat Pulmo marinus, cãcrique marini cinis ex oleo.* capite 10. addit, *Cancri fluuiatiles triti in oleo, & aqua perunctis ante acceſſiones in febribus proſunt: aliqui, & piper addunt: alij decoctos ad quartas in vino è balneo egreſſis bibere ſuadent in quartanis, aliqui vero ſiniſtrum oculũ deuorari iubent: Magi quoque oculis eorum ante ſolis ortum adalligatis ægro, ita vt cæcas dimittant in aquam, tertianas abigi promittunt: eoſdemque oculos cum carnibus Luſciniæ in pelle ceruinia adalligatos præſtare vigiliam ſomno fugato tradunt:* & paulo poſt, *Cancri marini cinis vſti cum plumbo carcinomata compeſcit: Cancri fluuiatiles illiti, vel marini pilos in mamma, vel muricum carnes appoſitæ*

tollunt:

tollunt: Cancri ex aqua poti profluuia ſiſtunt: & ſi partus ſtranguletur ſimiliter poti auxiliantur: hæc ex Plinio, qui vt plerique credunt, Dioſcoridis litterarum monumenta depromſit: cæterum Nicander, Galenus, Marcellus, ac reliqui quamplures aduerſus venenatorum omnium ictus commendant.

DE CONCHIS MARINIS.

CAPVT VIGESIMVM SEPTIMVM.

Plinius l. 32. inquit, *Concharum genera, inter quæ, & margaritiferæ cochleæ, quarum generis Pentadactyles, Melicembales, Echinophoræ dicuntur, quibus cantant. &c.* & eleganter antea l. 9. c. 33. *in Concharum generibus magna ludentis naturæ varietas, tot colorum differentiæ, tot figuræ planis, & concauis, longis, lunatis, in orbem circum actis, dimidio orbe cæſis, in dorſum elatis, leuibus, rugatis, denticulatis, ſtriatis, vertice muricatim intorto, margine in mucronem emiſſo, foris effuſo, intus replicato, iam diſtinctione virgulata, crinita, criſpa, cuniculatim, pectinatim, imbricatim vndata, cancellatim reticulata, in obliquum, in rectum expanſa, prædenſata, porrecta, ſinuata breui nodo ligatis, toto latere connexis, ad plauſum apertis, ad buccinam recuruis: Nauigant ex his Neritæ, præbenteſque concauam ſibi partem, & alteram auræ opponentes, per ſumma æquorum velificant: ſaliunt pectines, & extra volitant, ſeque, & ipſi carinant.* 277

De quibus, vt in genere dicamus, inquit Ariſtoteles l. 5. h. a. c. 15. *Conchæ, chamæ, vngues, pectines, locis arenoſis*, ſui ortus initia capiunt, & Iuba teſte in Phiſiologicis, *Marina Concha toto corpore ſimul* 278

ſimul vterq; miſcetur in coitum: & in Mytologijs Fulgentius promit, imo ex Gallieno Imperatore in Epital. obſeruabat Geſnerus concharum oſcula; vbique ſparſæ protinus creſcunt; nam Philoſophus ait, *Naſcuntur conchæ varijs in locis, nam aliæ vadis, aliæ gurgite, aliæ duris locis, atque aſperis, aliæ arenoſis, & aliæ ſedem mutant, aliæ ſtabiliæ degũt.*

279 Conchæ nomen à concauitate Seruius pandit, Iſidorus vero ait, *Conchæ, & cocleæ inde vocatæ ſunt, quia deficiente Luna cauantur, ideſt euacuantur, & minuuntur*: idque ex Plinio: ſed potius à concauitate, vt Plautus apud Sauarum, & Sidonius animaduertunt: Grapaldus à marinis conchis vaſa ex ære, ligno, vel argilla nuncupata refert, *concaua ſunt & patula quemadmodum piſcium quorundam conchæ à quarum ſimilitudine appellata creduntur*: firmatq. ex Iulio Capitolino.

280 Eorum cibum ex limo produnt veteres; ſalſamento quouis gaudent: piſciculos etiam deuorant; aſſeritque Strabo Geog. 16. vermes inſequitur concha, venaturque oua piſcium inter algas depoſita; Polypus ipſam veſcitur, & cancer immiſſo lapillio laute ipſius depaſcitur carnes: At quia multiplex concharum genus, & mirabile ſigillatim depromam.

DE NAUTILO VELIFICANTE, ET NERITE.

281 Ariſtoteles veliſicantem hunc piſcem exhibet dicens; *Nautilus natura, & actione mirabilis; NAVIGAT enim per maris ſumma ſtatus ex imo gurgite effert ſe teſta inuerſa, vt aſcendat facilius, & inani ſcapha nauiget: cum vero emerſerit concham conuertit: Brachia membrana congenita connexa ſunt quemadmodum palmipedum auium digiti, ſed hæc craſſior eſt, & denſior, illa longe tenuior, araneaꝝ telis ſimilis; hac vt velo, ſpirante aura, brachijs, vt gubernaculis vtitur*: hæc ille ex quo Plinius elegan-

ter

ter portentum enarrauit, & Oppianus l. 1. ab hoc Nautilo nauigandi peritiam nautas habuiſſe decantat.

Seu mortalis erat, ſeu miſſum Numen ab alto
Audax ille fuit, qui primum marmora fidens
Piſcis opus cernens humanos traxit in vſus:
Conſtruxit naues, extendens carbaſa ventis,
Explicuit funes, faciles moderatus habenas.

ex Plinio, & Aeliano, Lilius plura exhibet: & Callimachus Veneri Nautilum Pompilum dicatum accinit. ab Ariſtotele nuncupatur *Nautilus Polybus*: eiuſque ſolertiam exhibet. Plinius *Pompilum* dicit: additque, *ita vadit alto, Liburnicarum gaudens imagine*: ſcilicet, leuiter, celeriterque velificans: nam Liburnicæ, teſte Appiano, leues nauigij dicuntur apud Bayſium. & Nauium prima origo, non Sidonijs, neque Phœnicibus, ſed Nautilo adſcribenda omnino eſt: Athenæus l. 7. rem pendit, & ediſſerit, *quem Nautilum dicunt, inquit Ariſtoteles, polybus quidem non eſt, ſed ei brachijs ſimilis: teſta huic dorſum tegitur: è profundo mari teſtæ ſua ſubditus in ſummum æquor ſe ſubrigit, ne aquam trahat: reſupinatus vero poſt NAVIGAT ſublatis brachijs duobus, inter quæ tenuis internata membrana diſtenditur, qualis eſt illa, coriacea, quam in pedibus auium digitis interpoſitam conſpicimus: alia vero brachia duo in mare demittit, iiſque ſe gubernaculi vice regit, cum autem viderit quippiam accedere pedibus contractis aqua teſtam implet, & ſe demergens in profundum celeriter abit*: hæc ille, & à Philoſopho Polybus diuiditur in Nautilum, & Tepſichrota: ob nimiam conchæ libidinem *Veneris Arſinoes* Numini dicatam legimus, firmatque Poſidippus, qui à Callicrate ad fauſtum nauigij omen apud Athenæum, appenſam refert.

NERITES & ipſe parua occluditur concha, Siculis 282

Crocchiula di mare: Athenæo *Anartes*, *& Anarites*, dicuntur: & á Nereo maris Dæmone, Aeliano teſte l. 14. 29. nomen ejus dignoſcitur; fabula etiam fertur, pulcherrimum Neritam ab Neptuno amatum, Neptuni currum circumſiliendo præcelluiſſe, tandē à ſole, quia velocitate præſtabat in hoc cochleæ genus conuerſum. hæc Aelianus, & deſcriptionem addit, *Cochlea marina magnitudine exigua, formæ pulchritudine exigua ſpectatur eo maris vbi ſordium vacuitas eſt, & tranquillitas viget, Nereites appellatur*. Rondeletius, *Nerita turbinati generis conchula, teſtam in anfractum intortam habet; quæ penitus incluſa nulla ex parte præterquam capite cōſpicua eſt; neque in Oceano, neque in Mediterraneo pollicis craſſitudinem excedunt*; hæc cornua erigit, & capite circumſpanſo, tamquam Nauis velificans ſuper maria fertur.

283 Addit mōſtrū aliud ꝙ nauiget Lilius de nauig. c. 5. & inquit, *Narratur de Dragonibus Aſachæorum Aetiopum, qui maximi ſunt in maritimis eorum, quaternos, quinoſque inter ſe cratium modo implexos erectis capitibus velificantes ad meliora pabula Arabiæ vbi per medios fluctus*.

PVRPVRA.

284 PVRPVRA, teſte Speuſippo in 2. de ſimilibus *buccinis*, *conchis*, *ſtrabelis* ſimilis eſt, & vt ait Diocles Caryſtius *Conchyliorum firmiſſima*: procreatur putredine, & limo: idque ex Ariſtotele Athenæus l. 3. promit, quod aduerſus Bellonium, Rondeletius firmat: præcipue oriuntur purpuræ ex ipſarum excrementis, & portentum Athenæus refert, *naſcentibus in eo ipſo loco paruis purpuris, à maioribus captæ geſtantur, nunc perfectæ, & abſolutæ, & aliquando nondum exactè diſtincta forma*; augentur *celeri incre-*

cremento, ait Philoſophus l. 5. h. c. 15. & l. 8. 13. inquit, *latent purpuræ canis exortu dies circiter tricenos*: & ſi ſaxorum ſciſſuras non habent inter arenarum ſirtes conduntur: Purpurarum complura genera Athenæus recenſet, *quædam magnæ circa Lectum, & Sigæum* Atticæ promontorium, Lectũ Aeolida, & Troada diſterminat: *quædam paruæ, vt in Euripo, & circa Cariam: in altis maris ſinibus aſperæ, & magnæ: plurimis harum flos niger eſt, quibuſdam ſubſaſus: ex illis magnis, quædam etiam librales ſunt: circa litus, oramque maris parua naſcuntur, & rubente flore: in Septentrionali plaga flos nigrigat, in meridionali, vt plurimum rubet.*

Præſtat noſtrum auocare Plinium, & eius dicta expendere, nam l. 9. c. 36. inquit, *Purpuræ viuunt annis plurimum ſeptenis: latent ſicut murices circa canis ortum tricenis diebus: congregantur verno tẽpore, mutoque attritu lentorem cuiuſdam ceræ ſaliuant, ſimili modo, & murices: Sed purpuræ florem illum tingendis expetitum veſtibus in medijs habent faucibus: liquoris hic eſt minimi in candida vena, vnde pretioſus ille bibitur nigrantis roſæ colore ſublucens: reliquum corpus ſterile: viuas capere contẽdunt, quia cum uita ſua ſuccum illum euomunt: & maioribus quidem purpuris detracta concha auferũt: minores trapetis frangunt, ita demum rorem eius excipientes Syrij: præcipuus hic Aſiæ, in Meninge Africæ, & Getulo litore Oceani, in Laconica Europæ: Huic faſces, ſecureſque Romanæ viam faciunt; idemque pro maieſtate in pueritia eſt: diſtinguit ab equite curiam: Dijs aduocatur placandis, omnemq; teſtem illuminat: in triumphali miſcetur auro, quapropter* EXCVSATA ET PVRPVRAE SIT INSANIA: *ſed vnde conchylijs pretia, quis virus graue, in fuco, color auſterus in glauco, & iraſcenti ſimilis mari? lingua purpuræ longitudine digitali,* 285

qua paſcitur perforando reliqua conchylia, tanta duritia aculeo eſt: aqua dulci enecantur, & ſicubi flumini imerguntur, alioquin captæ diebus ſexagenis viuunt ſaliua ſua; Conchæ omnes celeriter creſcunt præcipue purpuræ, anno magnitudinem implēt: hactenus ille ex Ariſtotele, & Xenarcho.

286 De vitæ progreſſu diſcrepant, vel leuiter cum Athenæo, qui Philoſophum, & Apollodorum ſecutus ait, *Diu viuunt purpuræ, & buccina: purpuris ad annos ſex vita prorogatur, quantum aucta ſit ætas quotannis apparet ex interuallis, quæ ſpectātur in tortili teſtæ clauicula;* linguam ſub operculo habent, de qua Athenæus, *Purpuris, Buccinis, & reliquis turbinatis omnibus in eadem teſtæ parte ingenitum eſt operculum ſub quo linguam dictam exerūt dum paſcuntur*. ſcilicet, ne lingua dum conchyliorum teſtas aggreditur, & frangit alicuius ictu multaretur, natura malorum expultrix illam operculo occluſit, vt ſeruaretur: nam oſtracodermorum carnibus veſcitur, tanta luxuria, vt apud veteres adagio circumferatur, *Purpuris voracior:* quod Apollodorus Athenienſis in ſuis de Sophrone commētarijs dum interpretatur inquit, *quidam ab eius animalis induſtria vulgatum dicunt:* alij vero *acceptū à purpuræ fuco, & tinctura, propterea, quod ad ſeſe illa trahat quidquid attigerit; & coloris ſplendorem transfundat in ea quæ admouentur:*

287 Ex Ariſtotele, & Plinio purpuræ florem in medijs faucibus dignoſcimus: hunc *ſuccum* nonnulli nuncupant: Plinius, *cum ſatificauere fluxos habent ſuccus;* Vitruuius *ſaniem, & oſtrum*: Cn. Matius *fucū*, inquit enim, *Tapetes ebrij Fuco, quos concha Purpura imbuens venenauit*: nec abeſt à Virgilij cantu,

Alba nec Aſsyrio fucatur lana Veneno:

Ennodius,

Nobili ſi quo bibit arte virus
Lana, mentito potior colore: &c.

de

de cuius vſu Lucius Valerius apud Liuium de bello Maced. in oratione quam habuit pro fœminis, Catone reclamante, plura differit: & Plinius eod. l. c. 39. ait, *Purpuræ vſum Romæ ſemper fuiſſe uideo: ſed Romulo in trabea: nam toga prætexta, & latiore clauo Tullum Hoſtilium è Regibus primum uſum Hetruſcis deuictis ſatis conſtat*: Nepos Cornelius, qui Auguſti principatu obijt, *Me*, inquit, *iuuene uiolacea purpura uigebat, cuius libra denarijs centum ueniebat: nec multo poſt rubra Tarentina: huic ſucceſſit dibapha Tyria, quæ in libra denarijs mille non poterat emi: hac Lentulus Spinter ædilis Curulis primus in prætexta uſus improbabatur*: fuit Spinter an. Vr. Cond. DCC. Cicerone Conſule: *Dibapha* dicebatur, velut bis tincta, idque magnifico impendio: tingit protinus purpura, ſicut de eius inuentione, per canem Paſtoris, qui concham comedit Pollux, & Nazianzenus in Iulianum referunt, compertum eſt, ſed quanto magis infunditur præſtantior euadit, docetque Plinius c. 38. *Quinis lana potat horis, rurſuſque mergitur carminata donec omnem ebibat ſaniē: Buccinum per ſe damnatur, quoniam fucum remittit: pelagio admodum alligatur, nimiæque eius nigritiæ dat auſteritatem illam, nitoremque, qui quæritur cocci, ita permixtis uiribus alterum altero excitatur, aut aſtringitur: ſumma medicaminum in libras uellerum buccini CC. pelagij CXI. ita fit amethyſti color eximius ille: at Tyrius pelagio primū ſatiatur immatura, uiridique cortina, mox permutatur in buccino: laus ei ſumma color ſanguinis cōcreti nigricans aſpectu, idemque ſuſpectu refulgens: unde & Homero purpureus dicitur ſanguis* hæc ille: & multiplicitate colorum celebris renidebat purpura, quod Achilles Tatius l. 2. accinit, *in medio lapilli tres uiſebantur, ita collocati ut alterius colorē alter exciperet in unum quippe omnes coāluerant*:

pars

parſima nigra erat, ſumma quæ in cuſpidem ſurgebat rubra: media alba cum eſſet, hinc nigrori, rubori illinc candori communicabat: de veſtibus, & purpura in noſtris *de Vrbe Roma uarijs lectionibus* plura.

288 MVREX purpuram comprehendit, de qua ſic Iſidorus l. 12. orig. *Murex cochlea eſt maris dicta, ab acumine, & aſperitate, quæ alio nomine Conchylium nominatur propter quod circumciſa ferro lacrimas coloris purpurei emittat, è quibus purpura tingitur, & inde oſtrum appellatur, quod hac tinctura ex teſtæ humore elicitur*. muricis nomen ab aſperitate ſaxi Nonius pendit. hanc Nonij diuinationem ex Virgilio firmat Perottus: Geſnerus vero è græco vocabulo *Ceryces* quod ſaxorum duritiem exprimit *Muricem* traducit: colore vigent purpureo, vnde apud Cælianum, & Bayſium *uſum purpuræ præſtant*, accinitque Martialis, qui ipſos dicentes ſic ſacit,

Sanguine de noſtro tinctas ingrate lacernas
Induis, & non eſt hoc ſatis, eſca ſumus.

Limoſa ſtatio muricibus, inquit Columella, idonea eſt, eoque modo generantur, quo Oſtrea, & conchylia: caro eorum, ſi Celſo credimus, ſtomacho prodeſt: concha cremata vtilis cum melle cenſetur: cinis lepram, lentigines, & ſcabiem ſanat, capitis vlcera ſolidat; & dentifricio valet. Parotides, Carbunculos, ceteraque vulnera diſperdit, ſicut Plinius, Samonicus, Marcellus Empiricus, ceterique docet.

289 Rondeletius ex Gulielmo de Coul *Muricem marmoreum* exhibet, cuius teſta granis eſt, ſolida, aculeis multis horrens, figura inter buccinum, & conchylium media: alter *Triangularis*: alter *Lacteus* ſine aculeis, tuberibus tamen plenus: alter coruorum roſtro ſimilis *Coracoides*, ſcilicet, incuruus: quos omnes varietate, qua pollent, varie ſcriptores nuncupant.

DE

DE COCHLEA MARGARITIFERA.

NObile Margaritarum genus Co- 299
chleis ortum, Scriptorum
oraculis velut præclariſſimum
commendatur: vulgo *Madre*
perle, earumq. fetus Latinis *V-*
niones, & *Margaritæ*. Italis
perle, quarum generationem
Solinus c. 56. eleganter depro-
mit, *Conchæ ſunt*, apud Taprobanen Inſulam, *In*
quibus hoc genus lapidum requiritur, quę certo an-
ni tempore luxuriante conceptu ſitiunt rorem, uelut
maritum, cuius deſiderio biant: & cum lunares ma-
xime liquuntur aſpergines, oſcitatione quadam hau-
riunt humorem cupitum: ſic concipiunt, grauidaque
fiunt, & de ſaginæ qualitate reddunt habitus Vnio-
num; nam ſi purum fuerit quod acceperint candicāt
orbiculi: ſi turbidum, aut pallore languent, aut ru-
fo innubilantur. ita *MAGIS DE COELO, QVAM*
DE MARI partus habent: denique quoties excipiūt
matutini aeris ſemen fit clarius margaritū; quoties
Veſpertini, fit obſcurius; quantoque magis hauſerit,
tanto magis proficit lapidum magnitudo. hæc ille ex
Oneſicrito Alexandri Macædonis præfecto, qui Inſu-
lam notitiæ dedit; non deſunt, qui fulgura cauſam
margaritarum exiſtiment, inter quos Aelianus 10.
13. *Maris fætura hęc etiam eſt, & ad partum dedu-*
ci aiunt cum in apertas conchas fulgura effulſerint.
& Elias Cretenſis in orat. 1. D. Greg. Nazianzeni 19.
inquit, *Margarita Chriſtus hac ratione ſe appella-*
uit, quia ex diuinæ naturæ fulgetra; & puriſſimis
Virginis ſanguinibus in vnam hypoſtaſim compactus
eſt; aut etiam ob hanc cauſam, vt enim margarita
in carne eſt, & oſtreo; atque in locis humidis pro-
creata

Digitized by Google

creata corpus purum, ac pellucidum eſſe videtur luce, ac ſpiritu plenum: ſic etiam incarnatum Dei verbum lumen intellectuale eſt. at ſi Græcus Scholiaſtes fulgetrum pro luce, quæ ante tonitrum apparet exhibuit, vtque Seruius ſcripſit 8. Aen. *ideo prius fulgetras videmus, quam tonitrua audiamus, quia velocior oculorum, quam aurium ſenſus eſt*, eius adhærere ſententiæ ambigo; nam licet Iſidorus Characenus in deſcriptione Parthiæ expreſsè doceat apud Athenæum l. 3. dicens: *Perſici maris Inſulam quãdã eſſe* (Ormuſium nunc vocant) *in qua Vniones plurimi reperiantur: ideoque per illius ambitum Caſas ex arundine temporarias extrui, è quibus in mare deſiliant ad vlnas viginti, conchas tantum duplices reportaturi: aiunt vero, cum ſæpe TONAT, & imber largior effunditur, tum magis pinnas concipere: VNIONESq; plurimos generari, & inſignis magnitudinis:* Nihilominus negat Plinius, vbi ait; *Si fulguret comprimi conchas, ac pro ieiunij modo minui: Si vero, & tonuerit pauidas, ac repente compreſſas, quæ vocant Phyſemata efficere, ſpecie modo inani inflata, ſine corpore: hos eſſe conchaum abortus*. quem ſequitur Ammianus M. lib. 23. *Concuſſæ metu ſæpiſſime fulgurum inaneſcunt, aut debilia pereunt, aut certe vitijs defluunt abortiuis*: hæc ille, vt tu vtrumq; pende: verum eſt, quod Solinus hic aſſerit dicens; *Si repente micauerit coruſcatio intempeſtiuo metu comprimuntur; clauſæque ſubita formidine vitia contrahunt abortiua; aut enim per paruuli fiunt ſcrupuli, aut inanes;*

191 Hinc Chares Mitylenæus l. 7. hiſtor. Alexandri tradit, *In Indico mari, Armenia, Perſide, Suſiana, Babylonia Oſtreo capi ſimilem piſcem grandem, oblongum, carne intus ampla candida, odoris apprimè ſuauis: huius exempta oſſa, quæ alba ſunt VNIONES appellari, è quibus fiant inaures, monilia, & armillæ*

armillæ brachiorum, pedumque ornamenta apud Medos, Perſas, & Aſſatticos omnes pluris æſtimata quam quæ ex auro conficiuntur. ſed ficta margarita hęc similitudinem, nõ pretium refert: de qua Theophraſtus de lapidibus inquit, *inter ea quæ miramur eſt profectò Margarita natura pellucida è qua prætioſa monilia fiunt: naſcitur in oſtreo pinnæ ſimili, ſed minore margarita, eiuſque magnitudo amplioribus piſcium oculis par eſt*; & Isidorus ex nomine elicit dum ait, *Margarita prima candidarum gemmarum; quam inde margaritam aiunt vocatam, quod in conculis maris hoc genus lapidis inueniatur, ineſt enim in carne coclea calculus natus, ſicut in cerebro piſcis lapillus*. & Tertullianus de hab. mul. eleganter inclamat, *Sed quid de mari Britannico, aut Indico ambitio piſcatur? Conchæ genus eſt, non dico conchylio, aut Oſtreo, ſed non Peloride gratius de ſapore, ad hoc enim conchas nouerim Maris poma: Quod ſi Cõcha illa aliquid intrinſecus poſtulet, vitiũ eius magis eſſe debet, quam gloria: & licet margaritũ vocetur, non aliud tamen intelligendum, quam cõchæ illius aliqua dura, & rotunda VERRVCA*.

Sensũ habent, sicut ex Ariſtotele Solinus prodit, 292
Conchis ineſt ſenſus: Partus ſuos maculari timent, cumque flagrantioribus radijs excanduerit dies ne fuſcentur lapides ſolis colore ſubſidunt, & ſe profũdis ingurgitant, vt ſe ab æſtu vindicentur: Huic tamẽ prouidentiæ ætas opitulatur: nam candor ſenectæ diſperit, & grandeſcentibus conchis flaueſcunt margaritæ: ſed pręcunctis Plinius hæc recenſet, cuius verba de vnionum pręſtantia inferius referam.

Digitized by Google

DE VNIONIBVS.

293 PLinius Margaritarum præſtantiam ex plurimorum ſcriptorũ oraculis, pandit: & Seneca l. 7. de ben. c. 9. vbi Vniones ſingulos mulierum auribus comparatos recenſet, ſubinfert, *Non ſatis muliebris inſania viros ſubiecerat, niſi BINA, ACTERNA PATRIMONIA auribus ſingulis pependiſſent;* Tertullianus prouinciarum pretio expanſos inclamat: præcunctis elegantior Plinius 9. 35. *Parum fuerat ingulas condi maria, niſi manibus, auribus, capite, totoque corpore à fœminis iuxta, viriſque geſtarentur.* & tamẽ ſi Hieronimio credimus *Rubri maris ſunt grana*: Martialis *lapillos, & gemmas Erythrais erutas vadis* decantat: Vulpianus nec gemmas, neque lapillos, dum conchæ ſinu creſcunt, ac decreſcunt maris æſtu credit: hinc optime Aelianus 9.13. *Inſano homiuum, vel prætio, vel ſermone celebris eſt, atque illuſtris Margarita, & ſimul mulierum admirationem habet,* forſan Adroſthenes apud Athenæum, in Oſtrei carne gigni, non male autumauit, dum Tertullianus *Puſtulam*, ſiue *verrucam rotundam* cenſuit: & Aelianus *animorum libidinoſorum illecebram* appellauit: & denuo inquit *ſi quis ante legitimum pariendi tẽpus conchas aperuerit carnem reperiet.* hæc forſan ex Ariſtotele. qua de re vide Cuiacium l. 10. Turnebum c. 9. l. 10. adu. ac Briſſonium:

294 Sed quia *Vnionem* nonnulli credunt veteres dixiſſe, vt Iſidori verbis vtar, *eo quod tantum vnus, numquam duo vel plures ſimul reperiantur.* & antea Plinius 9:35. *numquam duo reperiuntur indiſcreti, vnde nomen Vnionum Romanæ impoſuere deliciæ*: Solinus 20. *in aqua mollis eſt vnio, duratur euiſceratus,*

num-

numquam duo ſimul reperiuntur, vnde vnionibus nomen datum: ætimologiæ contradicit Aelianus 10. 13. & plures vnius conchæ ſinu vniones exhibet, aſſeritq. *ſunt qui dicant in vna concha viginti vniones procreatos fuiſſe:* quod apud Indos pluribus compertum eſt.

Plura, imo fere omnia Plinius lib 9. c. 13. enarrat, eiuſque verba protero, *Principium ergo culmènque omnium rerum pretij, margaritæ tenent. Indicus maximè has mittit Oceanus inter illas belluas tales tantàſque, quas diximus, per tot maria venientes, tam longo terrarum tractu, è tantis Solis ardoribus, atque Indis quoque in inſulas petuntur, & admodū paucas. Fertiliſſima eſt Taprobane & Toidis vt diximus in circuitu mundi: item Perimula promontorium Indiæ. Præcipuè autem laudantur circa Arabiam in Perſico ſinu maris Rubri. Origo atque genitura conchæ, eſt haud multùm oſtrearum conchis differens. Has vbi genitalis anni ſtimulauerit hora, pandentes ſeſe quadam oſcitatione, impleri roſcido conceptu tradunt, grauidas poſteà eniti, partùmque cōcharū eſſe margaritas pro qualitate roris accepti: ſi purus influxerit, candorem conſpici: ſi verò turbidus, & fœtum ſordeſcere, eundem pallere, cælo minante conceptum: ex eo quippe conſtare, cælique eis maiorem ſocietatem eſſe, quàm maris: inde nubilum trahi colorem, aut pro claritate matutina ſerenum. Si tempeſtiuè ſatientur grandeſcere & partus. Si fulguret, cōprimi conchas, ac pro ieiunij modo minui. Si verò & tonuerit, pauidas ac repentè compreſſas, quæ vocant phyſemata efficere, ſpeciem modò inani inflatam ſine corpore: hos eſſe concharum abortus. Sani quidem partus multiplici conſtant cute non impropriè callum vt exiſtimari corporis poſſit, itaque & purgantur à peritis. Miror ipſo tantùm eos cælo gaudere, Sole rubeſcere, candorèmque perdere, vt* 295

corpus humanum. Quare præcipuum cuſtodiunt pelagia, altiùs merſa, quàm vt penetrent radij. Flaueſcunt tamen & illæ ſenecta, rugíſque torpeſcunt: nec niſi iuuenta conſtat ille, qui quæritur, vigor. Craſſeſcunt etiam in ſenecta, conchiſque adhæreſcũt: nec ijs auelli queunt, niſi lima. Quibus vna tantùm eſt facies, & ab ea rotunditas, auerſis planities, ob id tympania nominantur. Cohærentes videmus in conchis hac dote vnguenta circunferentibus. Cæterò in aqua mollis vnio, exemptus protinus dureſcit. Concha ipſa cùm manum videt comprimit ſeſe, operitque opes ſuas, gnara propter illas ſe peti: manùmque ſi præueniat, acie ſua abſcindit, nulla iuſtiore pœna, & alijs munita ſupplicijs. quippe inter ſcopulos maior pars inuenitur: ſed in alto quoq. comitantur marinis canibus: nec tamen aures fœminarum arcentur. Quidam tradunt, ſicut apibus, ita concharum examinibus ſingulas magnitudine & vetuſtate præcipuas eſſe veluti duces, miræ ad cauendum ſolertiæ: has vrinantium cura peti: illis captis: facilè cæteras palantes retibus includi. Multo deinde obrutas ſale in vaſis fictilibus, eroſa carne omni, nucleos quoſdam corporum, hoc eſt, vniones decidere in ima. Vſu atteri nõ dubium eſt, colorémque indiligentia mutari. Dos omnis in candore, magnitudine, orbe, læuore, pondere, haud promptis rebus, in tantum vt nulli duo reperiantur indiſcreti: vnde nomen vnionum Romanæ ſcilicet impoſuere deliciæ. Nam id apud Græcos non eſt, ne apud Barbaros quidem inuẽtores eius aliud, quàm margaritæ. Et in cãdore ipſo magna differentia. Clarior in rubro mari repertus. Indicus ſpecularium lapidum ſquamas aſſimilat, aliàs magnitudine præcellens. Summa laus corporis eſt exaluminatos vocari. Et procerioribus ſua gratia eſt, elenchos appellant faſtigata longitudine, alabaſtrorum figura in pleniorem orbem deſinentes. Hos

digitis

Digitized by Google

digitis ſuſpendere, & binos ac ternos auribus, fœminarum gloria eſt. Subeunt luxuriæ eius nomina & tædia exquiſita perdittore portatu: ſi quidem cùm id fecere, crotalia appellant ſeu ſono quoque gaudeãt, & colliſu ipſo margaritarum. Affectãt iam & pauperes, lictorem fœminæ in publico vnionem eſſe dictitantes. Quin & pedibus, nec crepidarum tantùm obſtragulis, ſed totis ſocculis addunt. Neque enim geſtare iam margaritas, niſi calcent, ac per vniones etiam ambulent ſatis eſt. In noſtro mari reperiri ſolebant, crebriùs circa Boſphorum Thracium, ruſi ac parui in conchis, quas myas appellant. At in Acarnania, quæ vocatur pinna gignit. Quo apparet non vno conchę genere naſci. Namque & Iuba tradit, Arabicis concham eſſe ſimilem pectini inſecto, hirſutam echinorum modo, ipſum vnionem in carne, grandini ſimilem. Conchæ non tales ad nos afferuntur. Nec in Acarnania autem laudati reperiuntur, enormes ferè coloriſque marmorei, Meliores circa Actium, ſed & hi parui: & in Mauritania maritimis. Alexander Polyhiſtor & Sudines ſeneſcere eos putant, colorèmque expirare. Eorum corpus ſolidũ eſſe manifeſtum eſt, quòd nullo lapſu franguntur. Nõ autem ſemper in media carne reperiuntur, ſed alijs atque alijs locis. Vidimùſque iam in extremis etiam marginibus velut concha exeuntes: & in quibuſdam quaternos quinòſque. Pondus ad hoc æui ſemunciæ paucis ſingulis ſcrupulis exceſſere. In Britannia paruos atque decolores naſci certum eſt: quonim Diuus Iulius thoracem, quem Veneri Genitrici in templo eius dicauit, ex Britannicis margaritis factum voluerit intelligi. Lolliam Paulinam, quæ fuit Caij principis matrona, ne ſerio quidem ac ſolenni ceremoniarum aliquo apparatu, ſed mediocrium etiam ſponſalium cœna, vidi ſmaragdis margaritiſq. opertam, alterno textu fulgentibus, toto capite, crinibus,

ſpiris,

ſpiris, auribus, collo, manibus digitiſque: quæ ſumma quadringenties H-S colligebat: ipſam confeſtim paratam nuncupationem tabulis probare. Nec dona prodigi principis fuerant, ſed auitæ opes prouinciarũ ſcilicet ſpolijs, partæ. Hic eſt rapinarum exitus: hoc fuit quare. M. Lollius infamatus regum muneribus in toto Oriente, interdicta amicitia à Caio Cæſare Augusti filio venenum biberet, vt neptis eius quadringentis H-S operta ſpectaretur ad lucernas. Computet nunc aliquis ex altera parte, quantum Curius aut Fabricius in triumphis tulerint, imaginetur illorum fercula, & ex altera parte Lolliam, vnam imperij mulierculam accubantem: non illos curru detractos, quàm in hoc viciſſe malit? Nec hæc sũma luxuriæ exempla ſunt: Duo fuere maximi vniones per omne æuum: vtrunque poſſedit Cleopatra, Aegypti reginarum nouiſſima, per manus Orientis regum ſibi traditos. Hæc cùm exquiſitis quotidie Antonius ſaginaretur epulis, ſuperbo ſimul ac procaci faſtu, vt regina meretrix, lautitiam eius omnem apparatũq; obtrectans, quærente eo quid aſtrui magnificentiæ poſſit, reſpondit, vna ſe cœna centies H-S abſumpturam. Cupiebat diſcere Antonius, ſed fieri poſſe non arbitrabatur. Ergo ſponſionibus factis, poſtero die quo iudicium agebatur, magnificam aliàs cœnam, ne dies periret, ſed quotidianam Antonio appoſuit, irridenti computationèmque expoſtulanti. At illa corollarium id eſſe, conſumpturamque ſe ea cœna taxationem confirmans, ſolámque ſexcenties H-s cœnaturam, inferri menſam ſecundam iuſſit. Ex præcepto miniſtri vnum tantum vas ante eam poſuere aceti, cuius aſperitas viſque in tabem margaritas reſoluit. Gerebat auribus cum maximè ſingulare illud & vere vnicum naturæ opus. Itaque expectãte Antonio quidnam eſſet actura, detractum alterum merſit, ac liquefactum obſorbuit. Iniecit alteri manum

num

num L. Plancus, iudex ſponſionis eius eum quoque paranti ſimili modo abſumere, victùmque Antonium pronuntiauit, homine irato. Comitetur fama vnionis eius parem, capta illa tantæ quæſtionis victrice regina diſſectum, vt eſſet in vtriſque Veneris auribus Romæ in Pantheo dimidia eorum cœna. Nō feret tamen hanc palmam, ſpoliabantùrque etiam luxuriæ gloria. Prior id fecerat Romæ in vnionibus magnæ taxationis Clodius Tragœdi Aeſopi filius relictus ab eo in amplis opibus hæres, nec in Triumuiratu ſuo nimis ſuperbiat Antonius, penè hiſtrioni cōparatus, & quidem nulla ſponſione ad hoc producto: quo id magis regium erat: ſed vt experiretur in gloria palati, quid ſaperent margaritæ, atque vt mirè placuere, ne ſolus hoc ſciret, ſingulos vniones conuiuijs abſorbendos dedit. Romæ in promiſcuum ac frequentem vſum veniſſe, Alexandria in ditionem redacta: primùm autem cœpiſſe circa Syllana tempora minutas & viles, Feneſtella tradit manifeſto errore, cùm Aelius Stilo Iugurthino bello vnionum nomen impoſitum maximè grandibus margaritis prodat. Et hoc tamen æternæ propè poſſeſſionis eſt. Sequitur hæredē, in mancipatum venit, vt prædium aliquod. Conchylia & purpuras omnis ora atterit, quibus eadem mater luxuria paria penè etiam margaritis pretia fecit. hæc ille, & Solinus;

Ad quæ nonnulla ſcitu digna animaduerto: Concham haud ab oſtreis diſſimilem vniones producere quod Chares Mytilenæus tradit: *Berberi* ab Arriano nuncupatur, Italis *Madreperla: Cytheriaca* à Martiale, ſiue *Venerea*, de qua Sidonius accinit: Iuba *concham ſimilem pectini inſecto, echinorum modo* refert: in Acarnania, Plinio teſte, *Pinna* gignit Vniones. 296

Roris tempora genituram efferre eſtimat Plinius, inde color in Vnionibus, iuxta cælorum aſpectum: 297

ſed

ſed potius ad locorum ſtationes coloris cauſſam habeo: nam circa Boſphorum Thracium *rufi, at parui* oriuntur: *decolores* in Britannia, ac *liuidi* inquit Tacitus: *lucidi* apud Indos: in Septentrionalibus regionibus Gotthia, Suedia, & Finlandia optimi capiuntur; cauſſamque diuerſitatis Cardanus calorem cenſet; aquã Boethius Scotus, quia fluminibus gaudent, eo quo modo ſalſuginem horrent: Solinus, *Candor ſenecta diſperit, & grandeſcentibus conchis flaueſcunt margaritæ:* ipſe inet Plinius ſcribit in altum merſas, quæ circa oceani ſtabulantur conchę, Vniones præſtantiores reddere: ergo locus officit, vel afficit ea qua pellucent pulchritudine.

298 Gregatim natant, & veluti Apes Regem ſequũtur, qui præſtantiori vnione pollet: idque ex Solino Tzetzes refert: ideo rete in altum capiuntur: cæterum, teſte Aeliano, tranquillo mari, non manu, ſed ſtilo ferreo venantur: ipſoſque Vniones concha igni appoſita extrahunt: ſiue lima vna tantum ex parte corrodente, ſiue carnis maceratione, vt defluant: Aelianus ſalę conditas effert conchas, inde prætium vnionis. nonnulli capta concha vnionem eximunt, ipſãq. emittunt, & denuo parit.

299 Vnionum prætium poſt Alexandriæ excidium Romæ inualuit, & ſi Aelius Stilo Iugurtino bello nomẽ vnionibus, (Plinio in Feneſtellam ſcribente) impoſuerit, circa Sillana tempora minutos quamplurimos Roma vniones vidit: hinc M. Lollius cum à totius Orientis Regibus vnionum accepiſſet munera, tamquam ſuſpectus C. Cæſari Auguſti filio venenum bibit: eiuſque filiam Lolliam Paulinam C. Memmij cõſularis vxorem *vulgatum eſt habuiſſe tunicam ex margaritis ſeſtertiorum quadringentis eſtimatam*, inquit Solinus: addit Plinius capitis ornatum colli, manuumque: imo Cleopatræ facinus ſi pendere licebit; cum Antonio ſpondere auſa eſt centies ſeſtertium

tiũm

tiũm ſe conaturam, ſponſionis iudex aderat L. Plancus; qui vt vidit margaritum aceti vi liquefactum absorbuiſſe, protinus viciſſe pronunciauit: Budęus de Aſſe l. 2. vnionis pretium coronatorum aureorũ ducenta quinquaginta millia attingere teſtatur: interim vide Macrobium 3. ſat. 17. qui rẽ diuerſimodè enarrat Solinum, & Hermolaum.

D E O S T R E I S.

OStreum teſta integitur: hinc Plautus 300
Oſtreatum tergus, duriſſimum,
ſcilicet, oſtreorum inſtar dixit: *Pyſces
ſunt*, inquit Athenęus lib. 1. *à cęteris
difformes*. nihilominus velut
ſuauiſſima ab epulonibus oſtrea
exquirũtur; ac Lucilij ętate ſingula
mille nummis (hoc eſt ſcutatis X.) empta fuiſſe l. 13.
ſatyrarum ipſe met accinit.

His itidem in cœna oſtrea mille
Nummis empta;

teſtatur id etiam Macrobius ſat. 3. c. 15. *Sergius Orata primus balneas pẽſiles habuit, primus Oſtrearia in Baiano locauit, primus, optimum ſaporem Oſtreis Lucrinis adiudicauit*: Plinius, *non dum Britannica ſeruiebant litora cum Orata Lucrian nobilitabat: & primus optimum ſaporẽ oſtreis lucrinis adiudicauit*; de Lucrinis Horatius ſatyr. 4.

Murice Baiano melior Lucrina Peloris.

Oſtreorum autem pręſtãtiam promit Mutianus apud Plinium 32. 6. *ſunt Cyzicena maiora Lucrinis, dulciora Britannicis, ſuauiora Edulis, acriora Lepticis, pleniora Lucenſibus, ſicciora Coryphanteis, teneriora Iſtricis, candidiora Circeienſibus.*

Apud veteres, inquit Plutarchus 8. ſymp. 9. Mẽſa 301
frigida ab oſtreis initium ſumebat, vnde Dromeas

paraſitus, quē refert Atheneus l. 4. laudat in Chalcide prima fercula tamquam optima; ſcilicet oſtrea, & Alexis Poeta, *in primis Oſtrea apud Nereum quēdā intuitus ſenem fucis indutū accepi acerinaceos.* quod Macrobius l. 3. Sat. in Pontificia cœna exhibet; licet Mneſithæus apud Atheneum oſtrearum carnes precipuè crudas ob ſalſum humorem, qui in ipſis ineſt, vix concoqui poſſe doceat:

302 De eorum generatione ſcribit Plinius 32. 6. *Gignuntur in petroſis, grandeſcunt ſideris quidem ratione maxime, ſed priuatim circa initia æſtatis multo lacte pregnantia, atque vbi ſol penetret in vada: hæc videtur cauſa quare minora in alijs locis reperiuntur, opacitas enim prohibet incrementum, & triſtitia minus appetunt cibos: variant coloribus, rufa in Hiſpania, fuſca in Illyrico, nigra, & carne, & teſta Circeijs:* hæc ille ex Ariſtotele; & Columella Varronem ſecutus dulcibus frui aquis ſcribit, ac ſideris aſpectu creſcere Horatius tradit,

Lubrica naſcentes implent conchylia Lunæ:

de eorum ſemine Ariſtoteles l. 3. de g. a. differit; velúti ſponte oriri, quamuis nōnunquam ſemen emiſsū deſignet: Plinius vero ait, l. 9. 51. *Nuper compertū in oſtrearijs humorem Oſtreis fætificum lactis modo effluere:* vnde P. Gyllius apud Rondeletium Byzantinos oſtrea ſerere, & eorum quaſi lac ſeminare cōtendit: quod miror Rondeletium fungorum ex decocto in terram proiecto ad ſerēdos fungos firmaſſe, dum lac vi generandi careat, vel ipſum ſemen lactis forma elapſum, ſi extrahatur ab eo, quo funditur ſinu depereat; imo contactu tabeſcat, & locorum ſpatio euaneſcat: audi Atheneum l. 3. *cum incipiunt fauos ædificare lentorem mucoſum ſaliuant, ex quo illa concreſcunt, quæ putaminibus eſſe ſimilia diximus*. ergo lac illud non ſufficit, ſi tali aſpergine nō reficiuntur, præſertim ex Ariſtotele ipſo docente, *in*

limo

Digitized by Google

limo gigni omnia teſtacea, et in cœnoſo quidem oſtrea,
vt vel cœno in ipſo ſemen foueant.

Vim vitalem oſtreis ademit Galenus 2. de temp. & 303
Plinius 9. 47. *Silicea teſta incluſis fatendum eſt nul-*
lum eſſe ſenſum, vt Oſtreis. ſed auditus in ipſis de-
prehenditur, dum ad vocis ſtrepitum ſe mergũt: niſi
hoc ad aeris impulſum mare compellentem non re-
uocares conſtanter aſſerere poteris audire: comedũt
vti Palladius, Columella, cęterique ſcribunt de vi-
uarijs, & fluminum latice gaudent, quod Plinius 32.
6. ſic tradit, *Gaudent dulcibus aquis, & vbi plurimi*
influunt amnes: ideo pelagia parua, & rara ſunt;
gignuntur tamen in petroſis, carentibuſque aquarũ
dulcium aduentu, ſicut circa Grynium, & Myrinã:
ſed longe ab aquarum decurſu parua ſunt, vacua,
& dura: eorumque differentias prodit Diphilus apud
Athenęum l. 3. *ex Chamis craſſis,* (quę inter ſcopu-
los degunt) *minores, & carne tenui oſtrea nuncu-*
pantur: ſtomacho proſunt, facile per aluum deferũ-
tur: at craſſæ, quas Regias quidam vocant, alij Pe-
lorias, multum alunt, egeruntur difficile, bonũ ſuc-
cum ſuppeditant, iuuant ſtomachum, & præſertim
ex his maiores: & paulo poſt, *Oſtrea gignuntur in*
fluuijs, ſtagnis dulcibus, & mari, vbi præſtãtiſſima
ſi ſtagnum, aut fluuius vicinus ſit: tum enim dulcia
ampliora boniquae ſucci fiunt: at quæ gignuntur in
litoribus, & ſaxis vbi cœni, & aquæ dulcis nihil
admiſcetur parua ſunt, & dura, & acris, mordaciſq;
ſaporis; nec aliter Plinius.

Aelianus l. 9. 22. inimicitias cum maris ſtella re- 304
cenſet, *Stellæ marinæ molli cruſta intectæ, & oſtreis*
tam crudeliter inimicæ ſunt, vt hæc ipſa exedant, &
conficiant: Ratio inſidiarum, quas eis moliuntur
eiuſmodi eſt: quum teſtacea ſuas patefaciant conchas
vel ob refrigerationem ſiue ob victum, ſtellæ vno de
ſuis ſiue cruribus, ſiue radijs intra teſtas oſtreis

biantes inſito, eas claudi prohibentes occidunt, & carne explentur: quid si naturę ductu ad aliquod medicamentum intenderent ſtellę? vim etenim medicam habent, lege Nicandrum.

305 Tráditque Plinius 32. 6. *Dos Oſtreorum medica hoc in loco tota dicetur: ſtomachum vnice reficiunt: faſtidijs medentur: addiditq; luxuria frigus obrutis niue, ſumma montium, & maris ima miſcens: molliunt aluum leniter: eadem cocta cum mulſo, teneſino, qui ſine ex vlceratione ſit liberant: Veſicarum vlcera quoque repurgant: in cõchis ſuis vti clauſa venerint mire diſtillationibus proſunt: Teſtæ oſtreorum cinis vuam ſedat, & tonſillas admiſto melle; eodem modo parotidas, panos, mammarumque duritiem, capitum vlcera ex aqua, cutemque mulierum extendit: inſpergitur, & ambuſtis, & Dentifricio placet: pruritibus quoque, & eruptionibus pituitæ ex aceto medetur: Cruda ſi tundantur ſtrumas ſanant, & perniones pedum*. plura Galenus ex Xenocrate, & Marcellus Empiricus.

306 Sed quia tempora, & apparatus nonnunquã iuuãt, inquit Atheneus, *Veris tempore æſtateq. ineunte meliora ſunt oſtrea plena maris aqua, ſuauia, vtiliaque ventriculo: quæ cum malua, aut lapatho, aut piſcibus elixantur, aut etiam ſola aluum pellũt, & copioſe nutriunt*: animaduertit etiam Mneſitheus Athen. l. de edulijs, oſtreorum ius aluum turbare, & ſoluere: oſtrei vero carnem sine ſuo iure calculũ gignere: eãque aſſatã velut meliorem commendat: animaduerto tandem id quod Philyllius inquit, *Chamas, Lepadas, Solenas, Mitulos, Pinnas, Pectines è Methymna Oſtrea tantum dixiſſe Veteres*: idque Atheneus ex Cratilo in Archilochis firmat, & Epicharmo: itaque Oſtrei nomen hęc omnia cõplectitur.

DE OSTRACODERMIS, IDEST, LEPADE, Tellinis, Pinna, Pectine, Solene, Buccino, Turbine, Chamis, Aure marina, Balano, Dactylo, Muſculo.

QVę teſta duriori, vel leui integuntur, vſque ad naturę portentum, siue luſum ſapientiſſimi ſcriptorum poſt Theophraſtum, Mutianum, ac Iubam interpretati ſunt: hinc Plinius 9. 33. inquit, *In iſtis magna ludentis naturæ varietas tot locorum differentia, &c.* Nam apud Dioſcoridem, & Athenęum plures leguntur diuersimode effictę, quas Archeſtratus in Gaſtronomia recenſet, earumque naturam Diphilus tradit, expenditque Xenarchus: expẽdo Cochlearum viuaria de quibus Plinius l. 9. 56. ſcribit, *Cochlearum viuaria inſtituit Fuluius Hirpinus, in Tarquinienſi, paulo ante ciuile bellũ, quod cum Pompeio M. geſtum eſt: diſtinctis quidem generibus earum ſeparatim vt eſſent Albæ, quæ in Rheatino agro naſcuntur: ſeparatim Illyricæ, quibus magnitudo præcipua: Africanæ quibus fecunditas: Solitanæ quibus nobilitas: quin & ſaginam earum commentus eſt farre, & ſapa, aliiſq; generibus, vt Cochleę quoq. altiles gineam implerent: cuius artis gloria in eam magnitudinem perducta ſint, vt octoginta quadrantes caperẽt ſingularum calices: Auctor eſt M. Varro.* & tamen S. Pompeius à limo *limaces* cochleas dixit, nihilominus veſana hominum libido vt cochlearum viuaria figeret labores quammaximos extulit, enarratque de Lucullo Salluſtius in Catilinã, & Plinius l. 9. c. 54. inquit, *Lucullus exciſo etiam monte iuxta Neapolim maiore impendio quam villã ædificauerat Euripum, & maria admiſit. Qua de cauſa M. Pompeius Xerſen togatum eum appellabat.*

Ita-

Itaque harum numerum ſigillatim recenſere iuſti ponderis menſuram excedit, ideo nonnullorum nomina, qualitates, naturam, ac ſolertiam referã, vt Lector harum captura fruatur: de quibus Epicharmus in Nuptijs Hebes apud Athenæum ſic loquitur, *Affer omnigena Conchylia, Lepadas, Aſpedos, Strabelos, Cecibalos, Tethynacia, Glandes, Purpuras, Oſtrea concluſa, Muſculos, Araritas, Buccina, Sciphydria, & conchis oblongis tectos Solenas, Nigramque concham, quæ, & Conchotera eſt: alia præterea concha Amarthitides clari nominis, ad conceptus, & partus laudata, quas Androphycidas mortales omnes vocant.*

308 Incipiam à Lepade cuius meminit Ariſtophanes in Vrbib. apud Athenæum, qui ex Sophrone inquit, *ANARITIS, quem Anartan vocant, Oſtreum eſt conchis ſimile, quod LEPADIS more ſcopulis adhæreſcit:* & poſt pauca, *Lepadibus concha leuis, & vna eſt*: ac inter oſtrea à Philippide recenſetur: & Diphilus, *Lepadum quædam ſunt parua, quædam oſtreis ſimiles, ſunt autem omnes duræ, paucioris ſucci, nõ valde acres, iucundi tamen guſtus, ac facilis coctionis: elixæ vt cumque palato placent.*

309 A Græcis teſte Gaza, quos Siculi ſequuntur dicitur *Patella*, ſcopulis fortiter hæret, & cultro extrahitur: inter Siracuſarum ſaxa maximæ viſuntur, & crudæ ſtomachum adiuuãt, dummodo pluribus ijs non veſcantur.

310 TELLINAE apud Siculos *Cocciole*, Italis *Telline*, Romanis antiquitus, teſte Athenæo *Mituli*, inter arenas oriuntur, & creſcunt, præcipue vbi dulces irruunt aquæ: Diphilus, *Tellinæ in Canopo multa naſcuntur per incrementa Nili cum augetur fluuius, crebræ, ex his regiæ leues ſunt, ac tenuiores per aluũ facile redduntur, & abunde nutriunt: fluuiatiles vero illis ſunt dulciores*: hinc facile Ariſtophanis error

ror deprehenditur, in Anxia Scytale, vbi Lepadas tellinis ſimiles autumat: dum illæ inter cautes, & ſcopulos, hæc arenarum ſtatione capiuntur: Icesius ima ſtagnorum incolere ſcribit, & dulci depaſci latice: ſic in freto Meſſanæ, vt vulgo dicitur, *il Pantano grande*, & *il Pantano picciolo* optimas emittunt tellinas, quæ haſta cuſpidibus prædita flexis ſimul cū calculis extrahuntur, ac rete ſeliguntur ad litus. Marinæ, teſte Oribaſio, minores ſunt, ſuaq; ſalſedine ventrem ſoluunt; vſtæ cinerem relinquunt cauſticum, qui cum cedria mixtus palpebrarum pilos renaſci prohibet, docetq. Galenus ex Dioſcoride; vnde Ionium erraſſe Geſnerus prodit, dum ex Oribaſio earum cinerem caſum pilorum in palpebris ſiſtere ſcribit, ad vlcera iuuant, inquit Empiricus.

PINNA, teſte Plinio, *Concharum generis eſt, naſcitur in limoſis ſubrecta ſemper, nec vnquam ſine comite, quem Pinnoterem nominant, alij Pinnophylacem, is eſt ſquilla parua, alibi cancer dapis aſſectator: pandit ſe pinna luminibus orbum corpus intus minutis piſcibus præbens: aſſultant illi protinus, & vbi licentia audacia creuit implent eam: hoc tempus ſpeculatus iudex morſu leui ſignificat, illa ore compreſſo quicquid incluſit exanimat, partemque ſocio tribuit: quo magis miror quoſdam exiſtimaſſe, aquatilibus nullum ineſſe ſenſum*: hæc ille ex Ariſtotele, quem ſequitur Aelianus 3. 29. enarratque Chryſippus Solentis apud Athenæum l. 3. additq. *Quidam autumant cum Pinnis cuſtodem generari, veluti ex eodem ſemine*, vide Oppianum. 311

Siculi Pinnam *Lana pinola* dicunt: Veneti *Aſtura*: ex Italis nonnulli *Perna* forſan quia Plinius inquit, *Pinna in Acarnania gignit margaritas*. & Athenæus ex Theophraſto, *naſcitur margarita in oſtreo Pinnæ ſimili*: & poſt pauca teſtatur, *Pinnarum, quæ in alto degunt clariſſimos eſſe Uniones, puriores, & grandiores*. 312

Digitized by Google

diores: traditque Bellonius, quamuis Rondeletius impugnet: inter arenas, & cœnum viuunt, & byſſo ſiue lana quadã sũt prӕditӕ, Ariſtot. l. 5. c. 13. edocẽte, in profundo degunt: eaque lana veſtes feciſſe veteres compertum eſt: ad aurium medelam cõfert, & ſurditatem ſiſtit. creſcit ad pedis longitudinem, *& os tenue* habet: color intus argentus purpuraſcit, in cœno vero flaueſcit: craſſa eorum caro, in paruis prӕcipue porcinam refert, flatus generat ait Oribaſius: viuit ſimul cum cancro, cum quo venatur, & cibos diuidit: Pamphilus Alexandrinus affirmat *cum pinnis eum piſciculum gigni*: & Chryſippus inquit, *Pinna, ac pinna cuſtos mutua opera ſibi prӕſtant, nec viuere ſeorſum queunt: pinna quidem oſtreum eſt: pinnӕ vero comes, & tutor exiguus cancer*: de quo Athenӕus l. 3. teſtatur, *Pinnӕ recte naſcuntur in ipſo fundo* (ſic legendum, non ex byſſo vt Rondeletius autumat, nam byſſus non procreat) *in arenoſis, & lutoſis: cuſtodem intra teſtam habent, quẽ ab hoc officio Pinnophylaca nominant, & eum alij cancellum, alij paruam ſquillam, quo deſtitutӕ celeriter pereunt*: capiuntur ergo balenarum more, Muſculo intercepto; nam cancello ſublato fame, ac tabe pereunt: & Athenӕus ex Diphilo ait, *Pinnӕ vrinã eliciunt, multum alunt, ęgre coquntur, ac digenuntur.*

313 PECTINES inquit Ari. t. 4. h. 4. nonnunquam ſuper vndas volare, adinſtar Nautili pluribus cõpertũ eſt: firmatq. Plinius 9. 33. *ſaliunt Pectines, & extra volitãt*, ſeque *& ipſi carinant*: varij colore differunt, nam inquit Diphilus forsã ex Xenocrate apud Athenӕum, *Pectinum teneriores ſunt candidi, minime viroſi, excretu faciles: nigrorum vero, atq. ruforũ maiores palato iucundi, vere prӕſertim: in vniuersũ autem omnes ventriculo grati ſunt, facile coquuntur, & egeruntur, cum pipere, ac cimino ſumpti*: omnes

nihilominus, Maſſario teſte, Conchæ ſunt ſtriatæ, te-
ſtis biualuibus, altera tamen tumida, altera plana,
biniſque auriculis angularibus:

Solent peregrini, qui ad Diuum Iacobum Apoſto- 314
lum vererabundi accedunt *pectines pileo* oſtentare;
& à Gillio *Conchæ D. Iacobi* nuncupantur: in limoſis
arenarum ſtationibus ſponte oriuntur, docetq. Pli-
nius dum ait, *ſponte naturæ in arenoſis proueniunt:*
dum vndas ſulcant *ſtrident*, ait Ariſtoteles l. 4. h. 9.
& forſan expanſa caruncula ſuper conchæ carinas
nauigant: velociſſimi namq. mare percurrunt, vt
Plinio, Ariſtoteli, Diphilo, cæteriſque volare dica-
tur: ex eorum ſtrepitu forſan muſicum inſtrumentū,
pecten, dixere veteres: quia ſtriatam incolūt conchā
raſtrum pectinem nuncuparunt: hinc *textorium*
inſtrumentum: hinc *carduus*: hinc *crater*: & pecten
ad crines: capiuntur pectines, ait Ariſtoteles, fer-
ramento quodam arenas abradendo.

Solent pectinibus *oculos* tribuere, præcipue Plini- 315
us 11. 37. idque ex Ariſtotele, qui ait *Pectines admo-*
to digito dehiſcunt, mox comprimunt ſe, ac ſi cerne-
rent: ſed nugæ, capturam præſentientes aeris, vel
aquæ inſolito motu aufugiunt: apud Alexandriam,
& Tarentum, Tyndaridem Siciliæ, & Antium Italiæ
optimi ſunt; laudatq. Xenocrates. vitioſum tamen
ſuccum generant, prouocantque podagram, ait
Trallianus.

SOLENES ſiue *vngues*, vel *digiti*, Bellonio *Dac-* 316
tyli, & Vngues: primum nomen haud ſuſpitione
caret; cæterum apud Siculos, & Neapolitanos (ſi me
haud error tenet) *Cannolicchi* nuncupantur: longæ
conchæ, & leues ſunt: de quibus Plinius ait, *Sole-*
nen, ſiue Aulos, ſiue Donax, ſiue Dactylus. Vene-
tis *Capi lunghi*, Anglis *Piros*: de quibus plura Dio-
ſcorides, quem Hermolaus Barbarus hoc in loco ex-
pendere prudenter renuit: colore diſtant, hinc cæ-

ruleos Athenæus ex Diphilo, & Plinio, mares appellat, vnicolores femellas, quas carne dulciores *Onychas* Plinius nuncupat, illos *Aulos, & Donaces*: Sophron in Mimis inquit, *Oblongæ conchæ, Solenes, & carne iucunda, conchylium viduarum mulierum cupediæ*: quem locum Leopardus emend. l. 10. 22. ex Demetrio Phalereo pendit. Nicander *viſcidos Solenes* acciuit; aluum ſoluunt, ſtomacho ſuccurrunt: & mares vrinam ciere Xenocrates ſcribit: longi ſunt ad digiti ſimilitudinem; & Albertus apud Italos ad cãnas refert; in arenoſis naſcuntur, vti Ariſtoteles docet, veſcuntur arena: creſcunt ad digiti longitudinem; *velut igne lucent in tenebris* ait Plinius: grandiores præſtantiores Vuottonus cenſet: & Vegetius ad ſuffitum contra peſtis luem commendat.

317 BVCCINVM cum murice nonnunquam confundit Plinius: nihilominus teſte Bellonio, *Buccinum alij vocãt, quod buccis admotum ſonos muſicos edat, vel quod buccas inflare tibicines cogat*, eius enim concha antiquis tibicibus fuit Idonea: de qua Ouidius;

Tortilis in latum, quæ turbine ſurgit ab imo
Litora voce replet ſub vtraq; iacentia Phœbo.

Siculi *Brogna* buccinam vocant, eaque milites ad maris cuſtodiam præſtantes vtuntur. Liguribus *Cornetto*, Maſſilienſibus *Bios Cornetos*: nam teſte Dercylo commodæ ſunt ad reddendum ſonum hinc pſal. 80. *Buccinate in Neomenia tuba in inſigni die ſollẽnitatis veſtræ*; Genebardus, *Tubis, & Buccinis clãgebatur ad ſacra*: & ſignatè Hieronimus *Clangite in Neomenia buccina*: forſan quia buccinæ ſonitu populum congregabant hebræi: vel ſacerdotes ipſi buccinam ſimul cum argentea, ac cornea tuba concrepabant ad ſacra; idque poſt Philonem obſeruabat Ageilius, *in his duobus diebus* (ſcilicet die xv. tabernaculorum, & tubarum) *Buccina concrepare admonet*:

monet: apud Romanos *Buccina in prætorijs caſtris ſemel, in conſularibus vero bis dabatur ſignum*: inquit Alexander ex Liuio 3. dec. 7. belli conſerendi ſignum eſt apud Virg. 2.

--*Bello dat ſignum rauca cruentum--Buccina*: & in 7. Aeneid. --*Qua buccina ſignum--dira dedit*: idque Seruius, & Vegetius obſeruabant. ex Liuio 3. dec. 6. & Tacito 15.

Ex turbinatorum genere buccina eſt in anfractum intorta ſcabra, & aſpera abſq; aculeis: poſt hiemem gignitur, inquit Ariſtoteles, & inter ſcopulos, arenaſque canis exortu dies circiter tricenos conditur: Athenæus l. 3. ſcribit, *Edunt & Buccinæ fauos, & quæ teſtacea fauos conſtruunt reliquis teſtaceis parē ortum habent, verum magis ibi naſcuntur vbi antea ſui generis alia verſata fuerint*: hæc ille, & ex Ariſtotelis ſententia, non è limo, ſed ſuis ex fauis genitos autumat: at ſi Philoſopho docenti attendimus, *prorſus in limo gigni omnia teſtacea*. fauos primum conſurgere, inde ex cœno buccinum oriri arbitror. 318

Buccinorum colla ſtomacho apta, Hiceſius, recenſet, & Alexis Venerem ſtimulare ſcribit: nonnulli apud Geſnerum putibus oris odores, ſiue vlcere, ſiue ſtomacho, buccinam acerrimo aceto maceratam colluere tradunt: cæterum quæ apud Dioſcoridem, & Plinium purpura ad medicamina præſtat, Buccina ad ipſius inſtar valet. Eſt & alia parua, quam Siciliæ vulgus *Buſſo* nuncupat, eaque mulieres Linteamina colluſtrant: nonnulli *Concham Veneream* appellant, præcipuè Hermolaus Barbarus ex Seneca: & Mutianus apud Gnidios Venerem hoc concharum cultu oſtentat: eaque Plinius carthas leuigare Italos ſcribit l. 13. 12. at differre à Venerea etiam probabile eſt. 319

Sunt TVRBINES Buccinæ ſimiles, hærent inter ſaxa, & cautes. Dercylus apud Athenæum *Strabelos* vocat: & tubæ modo ſonum edunt, ex quibus maio- 320

ces ſunt duræ carnis; mediocres, ac paruos ſtomachus appetit, dummodo menſuram non excedant: Siculi paruos *Buccuni* vocant, & difficile excernuntur.

321 Conchas à CHAMIS Ariſtoteles l. 5. h. c. 5. diſtinxit, quamuis apud Dioſcoridem l. 2. c. 9. nonnulli conchas, Chamaſque confuſas legant; locum expendit Rondeletius & pluribus diuerſas exhibet. Geſnerus non ita, ſed concharum nomine *Chamas* complectitur: nos vero ſepoſitas à cōchis dabimus: Chamæ Siculis *Crocchiole*, Italis *Cocciole*: è limo naſcuntur, carentq oculis, at Plinius inquit, *Oculi Oſtreis nulli, quibuſdam concharum dubij*: eniniuero teſte Alberto piſciculos, vt comedant inſequuntur, loca, ſtationeſque ſinuum mutant, & montes, æquore relicto, nonnunquam petunt: videmus diu inter ſaxa conchas, præcipue chamas glycymerides, vel imbricatas longo temporum ductu obduratas; & in lapidicinis Siciliæ monumenta viſuntur: nouimus gentilium oracula quæ mundi cataclîſmo factum occinunt, vnde Ouidius Met. 15.

Vidi factas ex æquore terras,

Et procul à pelago conchæ iacuere marinæ:

quod Tertullianus recenſuit, ac plerique teſtantur: nihilominus ſicut noctu piſces terram ingreſſi ſata, agrediuntur, & deuorant, aſſeritque præter Aelianum, Ariſtotelem, & Plinium experientia: eodem modo conchas, quas veliſicantes vidimus, peregrinantes tandem inter ſaxa hærent, pereunt & dum membranis abruptis iter id ipſum perficere haud valent: apud Athenæum Diphilus *Stomacho gratas, & excretu faciles* enarrat.

322 Iuba in Phiſiologicis inquit, *Concha marina toto corpore ſimul aperto miſcetur in coitum*: firmatque Fulgentius: & Gallienus Imp. in Epitalamio inquit, *Non murmura veſtra columbæ: Brachia nō hederæ,*

Non

Non vincant oſcula conchæ: quod Geſnerus enarrat, cæterique probant, ſed ad generationem coitus nō fit, ſed potius dum è limo inſurgunt, coitu, ac ſemine enaſcentes inſpergunt conchas, vt creſcant. ſicut de nonnullis piſcibus ex Ariſtotele ſcripſimus.

Varias chamarum ſpecies recenſent, inter quas 323
ſunt *Peloridæ*, quæ ab Athenæo Philyllij teſtimonio à cæteris ſegregantur: duabus conchis conſtant, ſemperque hiant; oblongæ ſunt, & leues ex albo purpuraſcentes in medio connexæ. caro intus alba eſt, digiti medij craſſitudine: duo præſtant foramina oris alterum rotundum, alterum excrementi: Peloridæ à Peloro dicuntur vti ex Polluce colligi poteſt: cæterum vide Rondeletium.

Sequitur Plinius, *& Chameglycymeridas* enume- 324
rat, quarum in menſa Pontificis meminit Macrobius. ſic dictæ à dulcedine, maiores ſunt quam pelorides, & crudæ apponebantur in cœna: *Aſpera* etiam *Chama*, & *Leuis*, & *Nigra* enarratur, quæ tantum colore, vel conchæ varietate diuerſæ dicuntur, vt penes Plinium *Chametrachea*, & *Chameleos*; laudat Archeſtratus *Chamas apud Epheſum*: & Diphilus quæ de conchis diſſeruit ad Chamas refert:

AVRES, ſiue AVRICVLAE Marinæ, Italis *Patel-* 325
le, Siculis *Patedi*, Latinis *Patella fera*, à Lepade, ſiue a tellinis differunt re, & nomine, nec male ſic nuncupantur ab Italis, nam magnitudine aures præſtant, & Athenæus in tertio inquit: *Auriculæ gignuntur in Inſula Pharo, quæ ante Alexandriam iacet largius alunt, quam omnia ſupradicta*, ſcil. Solenes, purpuræ, & balani, *ſed ægre per aluum ſubeunt:* Antigonus Caryſtius oſtreum hoc ab Aeolibus vocari ſcribit *AVREM VENERIS*: Athenæus, *Auriculæ marinæ ægre coquuntur, & fixæ vberius nutriunt*. teſta huius argentea eſt adinſtar Conchæ margaritiferæ: foraminibus, multiſque lineis diſtinc-

ta

ta hominum imitatur contorta aurem. Ariſtoteles diuerſimode hanc concham nuncupat, ſcilicet Tetheum, de quibus Athenæus inquit, *Tethea ſupra memoratis*, ſc. Auribus venerijs, *ſimilia ſunt, abundantius tamen nutriunt:* ſed Scholiaſtes Dalecampius, ſimiles tantum facultate, & alimento expendit non forma; nam ſubiungit Athenæus, *Tetheum concha leui tectum, & nullis diſtincta eſt virgis;* ideo error multorum comprehenditur. ſicuti aberraſſe compertum eſt credentes à Plinio *Otia* l. 32. dicta fuiſſe.

326 BALANVS caſtaneæ, vel Dactylo ſimilis inter ſaxa conſpicitur, & glandis vt plurimum figuram refert: Siculis ac Venetis *Dattili di mare*, licet Gillius impropriè nomen balano ab illis inditum adiudicet. glandes non male dicuntur, quibus Siciliæ abbundant litora, aſſeritque Strabo 5. geog. *Thynnus non modo glandes verum etiam purpuras proſequitur prope terram ab exteriore pelago, vſque in Siciliam inchoans:* hinc thunnorum captura apud Siculos præſtat: Athenæus l. 3. inquit, *E balanis maiores excernuntur facile, & ori placent.*

Si balanum cum glande confundimus, ſcribit A-
327 thenæus, *Quas glandes vocant ob ſimilitudinem quã habent cum querna glande pro locorum diuerſitate variant: nam Aegyptiæ dulces, teneræ, iucundi ſaporis alimentum plenius ſubminiſtrant, multi ſunt ſucci, & vrinas cient, aluum mouent: alio vero ſalſiores.* Rondeletius Glandes Muſculos eſſe non balanos contendit. propriè vero *Pholades.* & quas Bellonius Conchas balanos prodit, ille Rhomboides appellauit: at ſit ad libitum. in cauernis cautium ſtabulantur, & ex limo gignuntur; aitque Athenæus *Solenis, & balani vndique tota coaleſcit, & coniungitur, ambobus id commune generibus eſt, quod operiantur teſta.* Plautus inter viles ex teſtaceis enu-

merat, licet Epicharmus in Nuptijs Hebes denarret,
& Macrobius in cœna Lentuli flaminis Martialis.

De DACTYLIS Plinius l. 9. c. 61. inquit, *Concha-* 328
rum è genere ſunt Dactyli ab humanorum vnguium
ſimilitudine appellati; his natura in tenebris remoto
lumine alio fulgore clarere, & quanto magis humo-
rem habeant ludere in ore mandentium, lucere in
manibus, atque etiam in ſolo, ac veſte decidentibus
guttis, vt proculdubio pateat ſucci illam naturam
eſſe, quam miremur etiam in corpore: hæc an balano
conueniant pende: lux vero eſt ab humido.

MVSCVLORVM varium genus; nam *Muſculum* 329
Balænæ comitem ex Oppiano dedimus: Plinius vero
ex Ariſtotele inter belluas recenſet l. 32. nonnulli
Concham *Rhomboidem* Muſculum ſtriatum eſſe de-
narrant: quam Bellonius cum Balano confundit; ac
potius *Mytulum*, quem recentiores *Calagnoriem*,
Veneti *Muſſolum* dicunt, firmiter eſſe Muſculum
ſcribit: res adhuc poſteritati ſub lance, nam Dioſco-
ridi *Myaces*: Plinio *Mytuli, & Myes*: ſiue *Muſcæ*:
Venetis apud Geſnerum *Conchole*: Siculis Galliſque
Moſche di mare tanta diuerſitate ſcriptorum pollet,
vt potius nodum in ſcripo quærerem quam Muſculũ.

Plautus inter conchas enumerat, sicut etiã Mne- 330
ſitheus Athenienſis, *qui eorum carnem ægre confi-*
ci ob ſuccum ſalſum teſtatur. Philyllius *inter Oſtrea*
Muſculos numeraſſe prodit: hinc medicamina Dio-
ſcorides præbet, nec diſtant ab Oſtreorum virtute.
cætera qui diuinant videant; D. Iſidorus. *Muſculi*
coclearum ſunt, quorum lacte concipiunt Oſtrea: ſed
Ariſtoteli partus repugnat.

ECHINI Siculis, Italiſque *Rizze*, vel *Ancine* Meſ- 331
ſanenſibus *Marancitole*, Caſtaneæ corticis; vel vt
ſcribit Plinius *Herinaceorum tegmenti* ſimilitudine
præferunt, de quibus Athenæus inquit, *Echini te-*
neri ſunt, boni ſucci, viroſi, plenius corpus reddunt,

fa-

Digitized by Google

facile corrumpuntur, ex aceto vino apio, & mentha ſumpti dulces ſunt, boni ſucci, & conferunt ſtomacho. Iucundiores ex his rubri, & flaui coloris, & qui cum aperiūtur lacteum ſuccum emittunt: At qui circa Cephaleniam gignuntur, Icariam, & Adriam, quidem ſuaues, & ſubamari ſunt: qui vero in Siciliæ ſcopulo quodam (prope Syracuſas) *naſcuntur ventrem ſoluunt*. hactenus ille, & ex Ariſtotele ſubiungit. *Echinorum eſſe plura genera, & vnum quidem cibo idoneum, in quo ſunt, quæ vocantur oua: aliaq; præterea duo, nimirum Spatagorum, & illorum, quos Briſſos nominant*: ſc. pelagios minus rotundos, & ſpinis oblongis vt plurimum carentes.

332 In globum circumactus ſpinis vndique viget, os compreſſum in medio dentibus quinque ornatum promit: carnibus caret, inquit Ariſtoteles, ouis imparibus flauis, vel rubeis, nonnunquam etiam à bis abundat: foramen aliud ori oppoſitum habet per quod reicit excrementa, quibus velut arena repletur. ſpinis ſuis vtitur perinde ac pedibus, atque Epicharmus in Nup. Hebes, *per ſalſum mire aduenıunt cancer, & Echinus natandi minime periti, ſolique pedibus gradiuntur*; & Athenæus, *Echinos tā marinos, quam terreſtres contra venatores obiectu ſpinarum tanquam vallo quodam ſe tueri Ion Chius teſtatur*: Tempeſtates præſagire Echinum, & ſpinas lapillorum pondere munire ſcribit D. Ambroſius ex Oppiano, & Aelianus l. 7. c. 33. Plinius, *Echini affingentes ſeſe, aut harena ſaburrantes tempeſtatis ſigna ſunt*: Idem Auctor rem omnem abſoluit l. 9. c. 3. *Echinis ſpinæ pro pedibus: ingredi id eſt his in orbē volui: itaque detritis ſæpe aculeis inueniuntur. Ex his* ECHINOMATRAE *appellantur, quorum longiſſimæ ſpinæ, calices minimi, nec omnibus idem vitreus color; circa Toronen candidi naſcuntur, ſpina parua: Oua omnium amara, quina numero: Ora*

in

in medio corpore in terram verſa: Tradunt ſæuitiã maris præſagire eas, correptiſque operari Lapillis mobilitatem pondere ſtabilientes: nolunt volutatione ſpinas atterere, quod vbi videre Nautæ ſtatim pluribus ancoris nauigia infrænant. eius *cineres* ſordida vlcera ſanant ait Dioſcorides: Kiranides ad *lepra* medicamen præfert: Galenus cutem *in alopegijs* perfricatam echini cineribus curare ex Sorano ſcribit: hinc Demetrius Sceptius l. 22. Laconem quemdam irridet ad epula inuitatum, qui vt Echinum vidit integra vorauit teſta, ac ſpinis offenſus exclamauit, O *ſceleſtum edulium neque te iam mollitum abijciam, neque poſtea ſumam vnquam.*

Apud Pierium, homo rudis, & aſper per Echinum exprimitur: enimuero Plutarchus de Iſide, & Oſiride à magis malo Genio dicatum refert, idque ex Pythagora: ego emblema edidi, echinum ſcilicet Hemiſtichio inſcriptum, *vndique labor*: & aliud; inter fluctus echinum ſaxo munitum tempeſtatis vi inoffenſum, hac inſcriptione *Adhærere Deo bonum eſt*. 333

DE CRVSTACEIS, LOCVSTIS, ASTACO, ſeu Gammaro, & Squilla.

CAPVT VIGESIMVMOCTAVVM.

PLinius Locuſtarum nonnulla naturæ prodit l. 9. c. 30. *Locuſtæ cruſta fragili muniuntur in eo genere quod caret ſanguine: latent menſibus quinis: ſimiliter cancri, qui eodem tempore occultantur, & ambo veris principio ſenectutem anguium more exuunt renouatione tergorum: cætera in vndis natant; Locuſtæ reptantium modo fluitant, ſi nullus ingruat metus recto meatu cornibus, quæ ſunt propria rotundi-* 334

ſtate præpilata ad latera porrectis, iiſdem erectis in pauore obliquè in latera procedunt: Cornibus inter ſe dimicant. Vnum hoc animalium niſi viuum feruenti aqua incoquatur fluida carne non habet callū: hactenus ille, & Ariſtoteles h. l. 4. c. 2. inquit, *Cruſta intectorum genus primum locuſta: cui proximum genus alterum eſt, quem Gammarum vocant: differt is à Locuſta brachijs, quæ denticulatis forcipibus protendit; differt mas locuſta à fœmina, quod fœminæ primus pes duplex; mari ſimplex: pinnæ etiam parti ſupinæ annexæ fœminæ maiores, & quæ collo proximæ ſunt minores habentur; Mari omnes æquè minores, nec vſquam per diminutionem diſſimiles. Ad hæc maribus in nouiſſimis cruribus, velut calcaria maiuſcula prominent acuta; quæ fœmina parua habet, & leuiora: vtrique tamen cornua ante oculos bina, & longa, & aſpera; quibus alia minuta, & leuiora cornicula ſubiacent: oculi ijs omnibus duri, & apti tum intro, tum foras, tum etiam in obliquum moueri:* hæc ille, à quo Vuottonus, & Gillius cum Bellonio plura referunt.

335 Inter ſaxa, teſte Alberto, latitant; oreque coeūt ait Plinius: nam cartilago quæ eſt iuxta caudā oua excipit, & intra vigeſimum diem deponit, quæ quindecim diernm ſpatio excluduntur. Ante arcturum: Aelianus, & Ariſtoteles pugnaces exhibent, aſſeritque Albertus, *Gregatim & aciebus inſtructis pugnant cum alijs aciebus generis ſui pro paſcuis, vel fœtu, vel fœminis:* pugnant etiam cū polybo, & Murena, vt ex Oppiano tradit Aelianus l. 1. ca. 32. & antea Plinius: de earum præſtantia Athenæus ait; *Locuſtas magno ſtudio conquiſitas in cibo, ac pretio fuiſſe, multis locis citatis è comicorum fabulis monſtrare licet;* præcipue Callimedontem eo cibi genere delectatū *Locuſtam* dixere, Alexis in Dorcide firmat; dicēs, *Piſcium mercatoribus decretum eſt Ae-*

neam Collimedonti ſtatuam ponere diebus feſtis Panathenæorum, quæ inter piſces alios dextra manu aſſam locuſtam habeat: eſt enim illorum artis ſolus ſeruator. eamque artem profeſſus eſt Apicius, qui apertam cum pipere, & coriandro in craticula aſſari iubet: elixam vero cum aceto, pipere, melle, vino, cimino, ruta, nucleo, &c. veſcebantur.

Hippocrates Locuſtarum carnes ad puerperę pur- 336
gationem prodit. eiuſque teſtam Marcellus Empiricus ventris fluxum ſiſtere tradit.

CARABVS à Locuſta tãtum nomine differre plu- 337
ribus apud Athenæum compertum eſt, inquit enim, *Epicharmus in Hebes Nuptijs, quem Archeſtratus, Aſtacum dixit, Carabum ideſt Locuſtam eſſe declarat: eſt tamen ſuum peculiare genus Carabis, ideſt, Locuſtis, Aſtacis, & Caridibus, ideſt* Squillis.

ASTACVM vulgus Italorũ *Gãmaro di Mare* nun- 338
cupat: de quo Archeſtratus ait, *Aſtacum mercare, brachia cui longa ſunt, & admodum grauia, pedes autem parui, humi pigre ambulantem: frequentiſſimus ille, ſaporeque omnium præſtantiſſimus eſt Liparis: multos tamen Helleſpontus coaceruat.*

De eorum generatione Athenæus, Ariſtotelis lo- 339
cum recitat, & à Plinio parum abeſt dicens, *Locuſtas, Squillas, & Aſtacos, & id genus alia coire à tergo more quadrupedum idq; veris initio prope terram: horum enim viſum iam fuiſſe omnium coitum: interdum vero cum matureſcere ficus incipit: Locuſtas porro gigni in aſperis ſaxoſiſque locis, Aſtacos in læuibus, neutros in cœnoſis: ideoque in Helleſponto, & circa Thaſum Aſtacos generari, circa Sigæum, & Athon Locuſtas, quæ omnino diu viuunt:* Senectam exuere Locuſtas, Aſtacoſque more anguium docet Ariſtoteles; & Theophraſtus apud Athenæum, inquit, *Aſtacos Locuſtas, & Squillas ſenectutem exuere:* quos omnes Diocles Caryſtius ſcribit, *grati*

ſaporis eſſe, vrinamque mouere. colore rubent, ac-cinitq; Martialis.

Concolor in noſtra Gammare lance rubes.

deſcribitur ab Ariſtotele l. 4. h. c. 2. *Gammaro color ex toto niter, nigriſque maculis diſperſis euariat: pedes inferiores ad grandes vſque diſpoſiti octo, tum grandes ipſi longe maiores, extremaque parte latiores, quam locuſtæ habentur, ſed non ſpecie eadem: dexter enim ſuum extremum latum, & oblongum, & tenue habet, ſiniſter craſſum, & rotundum, vterq; tamen ſciſſus in extremo perinde vt maxilla tam infra, quam ſupra dentatus eſt. verum dexter puſillos, ſerratoſque dentes continet omnes, læuus primos ſerratos intimos velut maxillares, ſc. parte inferiore quatuor, & continuos, inferiore tres non continuos*, &c. hyemem patiuntur validam, ideo litora aprica petunt. ſimiliter ait Athenæus lunæ defectum, & Aelianus Polybum timere ſcribit. *Inteſtinum eis recte*, teſte Ariſtotele, *in caudam finit: qua excrementa emittunt, & oua pariunt. Fœmina prius pariunt, quam fœtum edant: Dentes omnibus bini*: tandem ſemen excipere contendit.

540 Sunt nonnulli Aſtaci grandes, quos Siculi *Imperiales* vocant; & Olaus M. teſtatur inter Horcades, & Hebrides inſulas validos, præſtanteſque inueniri, ac tanto pollentes robore, vt hominem vrinantem ſuffocent; cæteros paruos dicimus, & ſtomacho valide proſunt: ſunt etiã FLVVIATILES de quibus vt Rondeletius inquit, in fluuijs gelidis procreantur, corpore ſunt rotundo. capite in cornu latiuſculum breue, & acutum deficiente; ſub quo latent oculi: capiti præpoſita ſunt cornua quatuor; duo breuiora ſunt, alia longiora, articulata, flexibilia in tenuitatem pili deſinentia: vtrinque chela vnica eſt aſpera, denticulata, articulis quaternis cõnexa, pedes vtrinque quaterni, bini chelis propiores bifidi ſunt, & hir-

hirſuti, bini poſteriores in calcar deſinunt &c. Georgius Agricola in capitibus aſtacorum fluuiatilium, & cancrorum, *binos lapillos globi dimidiati figura* reperiri obſeruat: Cardanus prope oculos collocat.

Hinc Bellonius adultum Aſtacum marinum *Elephantum* eſſe contendit dicens, *Plinius Elephantum marinum ſic depinxit, vt eius delineatio Aſtaco plane conueniat*: hunc irridet Rondeletius, eiuſque improbat picturam, ac prope delirantem ſubſanat. ſed cum ipſe Rondeletius ex Ariſtotele, Athenæo, ac Theophraſto *Aſtacum verum eſſe Elephantum* ſcribat, pictoris facinus in Auctorem torquere, peſſimum ex animo prodit dolum, & iniuroſe dum nimis anteſignanum ſuum profligat victor tantummodo ingratitudinis nomine inſignitur. 341

SQVILLA inter Aſtacum, & locuſtam recenſetur; Aeliano, & Siculis *Cicada*, ſiue, *Cicala di mare*: & ab Ariſtophane, Athenæo edocente, *lata ſquilla Aſtacus* nuncupatur, ſed diſtat, licet Italorum vulgus vtrumque confundat: & apud Scaligerum plures enumerentur, *Vrſa*, *Crange*, *Cicada*, & *Gibba*: de quibus plura Athenæus, & nos primum in genere agemus: Plinius 9. 51. *coeunt locuſtæ, ſquillæ, & cancri ore*: non enim capite carent ſicut Galenus ſcribit: ſenectutem exuunt cruſtatorum more inquit Theophraſtus, refertq. Aelianus. pugnant cum Lupo piſce, teſte Oppiano, & non numquã eũ interficiunt; nam circa Iaſum Cariæ Archeſtratus vſque ad palmum creſcere tradit, ego prope Catinam Siciliæ Vrbem grãdes eodem pacto vidi, & apud Chios abũdare Anaxandrides ſcribit; Aelianus 1. 30. ex ſquillis nonnullas puluſtres, alias ſaxatiles exhibet ex alga victum quærentes; ſed mirum Theophraſtus enarrat, in Mari Rubro diffractis lapidibus piſces, ſquillaſque apparere; Suidas ex Athenæo refert, Apicium voluptuoſiſſimum hominem Tiberij tempori- 342

bus

bus in Campania conſediſſe ob ſquillarum cibum; cum vero audiſſet in Libya prægrandes eſſe ſtatim enauigauit, quibus viſis, ac captis Italiam verſus iter arripuit. Aduerſus ſcorpiones commendantur, & impius Kiranides inquit, *ſi quis ſculpſerit Caridam* (ſcilicet ſquillã) *in lapide achate, & geſſerit in annulo numquam percutietur à ſcorpio*: Inſuper Geſnerus medicamenta ex ſquillis recenſet; nam tritæ vim *ſagittæ, vel ſpinæ* infixæ attrahendi, teſte Simeone Sethi, habent. Galenus ad Piſonem *Lumbricos* educere ſcribit: & ad generationem valere commẽdat Cardanus, qui ait mulieres prægnantes facere.

343 Ariſtoteles tria ſquillarum genera prodit *Gibbas, Grangines, & Latas, ſiue Cælatas.* GIBBA Romanis apud Bellonium *Gammarella*: dicuntur gibbæ quia dum agilitate præſtantes ſaltant curuantur. Oppianus, Aelianuſque cornua, ſiue cirrhos ſex in fronte gerere occinit, quibus lupum piſcem interficiunt.

Cum ſquillæ rictu piſcis ſorbentur aperto,
Et feriunt cornu, quod fronte inſurgit acuto.

pedes habent forcipibus inuerſis, non chelis, vt optime Bellonius in Ariſtotelem animaduertit. viuæ colore liueſcunt, coctæ rubent; ſtomacho, teſte Galeno proſunt, elixantur, inquit Rondeletius, in aqua, & ex aceto eduntur: vel in ſartagine frigũtur: hecticis in cibo mirum in modum conferunt: delicatioreſque ſunt, locuſtis, vel Aſtacis.

344 CRANGINES Gazæ *Crangones* Ariſtotelis ſunt, Italis *Gammari di mare* ſi Rõdeletio credimus, Bellonius parum diſſentit, & apud Romanos *ſparnochiã*, ſiue, *Camerugiam* dictam autumat; hinc turbines, nam Scaliger Vrſam minorem Rondeletij, ſiue ſquillam cælatam *cragen* facit: quæ proprie eſt Romanorum *ſparnoza*. aſſeritque Iouius, & tali dicuntur nomine ob paruitatẽ, qua vileſcunt. apud me nulla alia diſtinctionis nota, ideo Ariſtotelis verba profero

ac

ne quis aberret: *Squilla gibba caudam habet, & pinnas quatuor, totidem, & crangon in vtraque caudę parte, quarum medium in vtriſque ſpinoſum eſt, ſiue aculeatum ſed in crangone latum, in gibba acutum.*

LATA ſquilla, ſiue cælata ſquilla Liguribus, Rondeletio teſte *Orbetta*; Bellonio *Cicada*, nam & caudam habet, & cruſta integitur. eodemque nomine Maſſilienſes, Romani, Veneti, ac Genuenſes eam vocant, quibus adde Siculos. Speuſippus apud Athenæum Nynpham vocauit cicadam. ſed Scaliger hanc Aeliani Cicadam eſſe teſtatur, de qua l.33. 26. inquit, *Eſt etiam cicadarum genus marinum, quarum maxima parui Carabi ſimilitudinem, ſpeciemque gerit: verumtamen cornua non ſimiliter, atque illa magna, nec aculeos habet: aſpectu etiam nigrior eſt, & quum captus eſt ſtridorem quemdam edere videtur: pinnæ ipſius exiguæ ſub oculis enaſcuntur terrenarum alis ſimiles. hominum plerique ab ea idcirco ſe abſtinent quod ſacram exiſtiment: Seriphij in retia, vel fortuito delapſam non ſane retinent, ſed mari reddunt, atque etiam mortuam flentes, & ſordidati humatione afficiunt, quod eam dicunt Perſeo Iouis filio conſecratam eſſe.* hæc Aelianus. Ariſtoteles cum *Vrſa* hanc conflat, & Archeſtratus, apud Athenæum *Caridam* ſcilicet *Locuſtam* hanc nuncupauit, vnde tenebræ, & error irruunt vt ambigas. Cæterum ſi *Lata ſquilla* Siculorum cicada eſt, inter ſquillas vltima recenſetur, ſtomacho parum conſacit, ac ſaporis inſipidi caro mollis vileſcit. 345

Capitur ſquilla rete ad funem obligato, & Naſſas nonnumquam ingreditur; captæ alliciunt reliquos piſces hamum obtegentes, vt decipiant: ſunt FLVVIATILES, quas in Venereis epulis Bellonio teſte, Romani inter delicias apponebant, forſan quia inquit Rondeletius, ſquillas minimas cunctis dulcio- 346

res

res ſunt: & in Indum flumen abundare, tradit Ariſtobulus, & Strabo l. 15. montes aſcendere ſcribit vſque ad Indi, & Aceſinæ oſtia: teſta leuiori integũtur, nec coctæ rubeſcunt; de omnibus, & præcipue de gibbis Matron Parodus apud Athenæum l. 4. inquit, *Squilla Iouis Olimpij cantores*, ſc. Cicadæ, *aſpectu quidẽ gibbæ, ſed in cibo ſuauiſſimæ, Locuſtam etiam, ac Vrſus iterum immergi cupiebant in Deorum cœnis*. quod præſtantiam ſquillarum denotat.

DE FABRO, GLAVCO, ET GLANIDE.

CAPVT VIGESIMVMNONVM.

347 PLinius hunc Fabrum, ac Zeum l. 32. & l. 9. nuncupat, quem Græci veteres *Zeſs*, à Ioue qui Zeſs dicebatur, teſte Gillio, appellarunt: imo Athenæus *Libero patri* dicatum prodit, aſſeritque ex eo Iouius; hinc credentium poſteritas, inquit Bellonius, *alij Chriſto, alij D. Petro dedicarunt*; cauſamque refert Rondeletius dicens, *Romæ piſcis hic Citula, & piſcis S. Petri cognominatur, ferunt hunc piſcem fuiſſe, quem iubẽte Chriſto D. Petrus ceperit, & in eius ore numiſma pro tributo reperiret: vnde digitorum impreſſorum veſtigia in medio corpore relicta fuerunt: Galli Dorèe vocant ab aureo laterum colore: noſtri cum Hiſpanis Gal: Santones, & Baionenſes Iau, ideſt Gallum à dorſi pinnis ſurrectis, veluti gallorum gallinaceorum criſtis: Græci hodie Chriſtophorum aiunt, dum Chriſtum humeris geſtans mare traijceret piſcem hunc apprehendiſſe, & impreſſa digitorum veſtigia reliquiſſe*. hæc ille ijſdem fere Saluiani verbis, qui ſub Iulio III. ſcripſerat, & tres ante annos librum ediderat.

248 Dicitur *Faber* eo quod multiformibus tum dorſi, tum

tum ventris aculeis, atque capitis oſſibus fabrilia
inſtrumenta fere æmulari videatur; inquit Saluia-
nus; cæterum, neque *Chalcis*, ſiue America. Athe-
næi, neque *Rhombus* Galeni, neque Iouij *Cyttus*
cēſendus Faber, ſed omnino ille videtur de quo Co-
lumella ait; *Faber eumque priſca conſuetudine Zeũ
appellamus*, hunc Ouidius inter Pelagios occinit, Op-
pianus, & Columella inter ſaxa commorari tradunt,
ſed præcipue apud Gaditanos in mari Atlantico cō-
mendatur, Plinius 9. 18. eſt, & hæc natura vt alij ali-
bi piſces principatum obtineant; *Coracinus in Ae-
gypto, Zeus idem faber appellatus Gadibus; circa E-
buſum ſalpa obſcœnus alibi*: ipſum grunnire dum
capitur, eſt qui autumet, vide Gillium.

Os habet grande: Oculos rotundos, vegrandes, 349
aureos: caput oſſeum compreſſum, & extentum:
branchias vtrinque quaternas: dorſi pinnam validam
exhibet, ac plurimis aculeis armatur: non ſquamis,
ſed leui cute tegitur, & coloribus pingitur varijs:
inteſtina tenua in giros contorta habet, quæ nigra
obuoluunt oua; hepar candidum, & ſine felle: Capi-
tur vel rete dum alta petit maria, vel hamo inter ſa-
xa vorax: quæue Athenæus, Ariſtoteles, Heracli-
des, Heſychius, cæterique ſcribunt ancipiti fide
apud poſteros de fabro creduntur.

Plinius GLAVCISCI meminit, quem *Glaucum* 350
Saluianus in tab. piſc. exiſtimat, eumdemque eſſe;
tanti ponderis apud gulam antiquorum, vt Philemon
Comicus apud l. 6. Athenæi occinat, *ſi mihi datus
fuiſſet Scarus, aut Attica Glauciſcus, ô Iuppiter
ſeruator! facti omnino eſſent Dij quicumque mandu-
caſſent*. hæc coquus de arte ſua ſuperbe effutit: idem-
que Eudoxus inclamat: & Dorion *Glauciſcum, &
Congrum non piſces, ſed Deos eſſe* dicebat: oracula
epulonibus digna, *quarum Deus venter eſt*.

GLAVCVS à colore nomen ſortitur, *eo quod ſit* 351

albus, græci enim album glaucon dicunt inquit Iſidorus. piſcis eſt Lutetiæ inuiſus, Genuenſibus frequens, apud quos, teſte Bellonio, *Fegarus* appellatur: Venetis *Corbetus*: Maſſilienſibus, & Romanis *Vmbrinæ* nomine cognoſcitur. Iouius vero apud Ligures *Lerbiam* nuncupatum refert, & antiquis *Amiam* fuiſſe, ſed quantum aberret, noſcat lector ex eo quod impugnatione non indiget; Numenius in Halieutico *Glaucum permeãtem algas molles* deſcribit, inter quas inquit Epicharmus pingueſcit: nam in petris, & arenis paſcitur, licet ab Ariſtotele, Ouidio, & Atheneo pelagius exiſtimetur: calorem fugit, latetque æſtate ait Plinius, & ſi apparet tantum in nubilo emergit, vt Iſidorus ſcribit. creſcit vſque ad tricubitalem longitudinem, nitida cute, ſquamis paruis recta, ſed vix apparentibus, niſi cute exiccata; dorſo plane cæruleo, ventre candidiſſimo, ore paruo, oculis medijs: ſtatim à capite aculeos habet, quinque alij ad caudam ſpectant breues, ſed acuti ſi nulla membrana connexi: iuxta anum duo alij ſunt, qui velut in vagina conduntur: aculeos pinna ſequitur ad caudam vſque continuam, initio magna, macula nigra lata notata, inde breuis, & tenuis: cætera vide apud Rondeletium, à quo deſcribitur.

352 Laudat Archeſtratus caput Glauci, & Anaxandrides Nereum ſpiſſe inuentorum edulij thynni, & glauci capitis oſtentat: commendat Amphis, *integri Glauci, eorundem ſecamenta capitis carnoſa partes*. Antiphanes in Cyclope *partem ſuperiorem* optimam cenſet, & plura apud Athenæum l. 6. legũtur. Aelianus l. 16. eorum amorem erga filios extollit dicens, *Glaucus piſcis pater factus, quos ſuſtulit ex coniuge diligentiſſime cauet, ne inſidijs impetantur neue perniciés vlla eis inferatur: Itaque donec læti, ac ſine timore natant, tandiu cuſtodire non intermittit, nunc à tergo cum eis natans, nunc vero non*

à tergo, ſed adnatat modo ad vnum eorum latus, modo ad alterum: ſi quis vero ex paruulis timere cæperit ille timore cognito, ore biante paruulum excipit, deinde timore præterito quem deuorauerat reuomit, qualem acceperat, ille rurſus natat. hinc Nauſicrates in Nauiculatoribus glaucos temporum præuidere vicißitudines promit: eius ius potum, lac multum creat teſtaturq; Vuottonus: deliria ex Kiranide ponit Geſnerus, & premit, nam inquit *Glaſti auis, & glaſti piſcis*, ideſt glaucorũ, vel noctuæ, & glanci, *oculos, & fel cum aqua marina contere, ac in ampulla vitrea repone, ſcribe ex eo in puris membranis, & in die quidem non apparebit, in tenebris autem legetur, quod ſcriptum eſt*: ſi pinges in pariete quodlibet animal, ſecreta noctis ſcies, & ſomnia vera: & alia effutit præſtigiator impius his ſimilia.

At quia ſupra ex Palephato, Auſonio, Publio, ceteriſque de glauci fabula diximus, & forſan ſatis, denuo eius Philologiam enarrare non erit abs re: idq; 355
ex Athenæo: Promathidas Heracliotes in Hemiambis ex Polypo Mercurij filio, & Eubœa gnata Larymni Glaucum tradit genitum fuiſſe: Mnaſeas vero l. 3. Europæorum, Anthedonem, & Alcyonem parentes eius fuiſſe affirmat, *NATANDI, vrinandique apprimè peritũ, & ideo Pontion, ideſt Marinum vocatũ fuiſſe*, raptaque Syme Ialemi, ac Doridis filia in Aſiam traieciſſe, ac prope Cariam deſertam quandã Inſulam habitaſſe, quam Symen ab vxoris nomine appellauit: Euanthes Neptuni filiũ Naiadiſque Nymphe illum fuiſſe tradit, & cum Ariadne à Theſeo derelicta, quam deperibat in Inſula Dia concubuiſſe: Ariſtoteles in Republica Deliorum ſcribit *ipſum cũ Nereidibus incolam eius inſulæ Dijs vaticinatum fuiſſe*: Poſſis Magneſius l. 3. Amazonidis, *Nauis Argi Glaucum architectum gubernatoremque* fuiſſe tradit, & in Iaſonis cum Thyrrhenis nauali pugna

Ddd 2 ſolum

Digitized by Google

ſolum incolumẽ abſq; vlnere ſeruatũ fuiſſe, *ſed vt Ioui placuerat in fundo maris apparuiſſe; DEVM Q: maris ita factum à Iaſone ſolo viſum;* Nicanor Cyrenæus in Transnominatis ait, *Melicertem nomine mutato Glaucum appellatum fuiſſe*: de eo narrat Alexander Aetolus ob guſtatam herbam, qua veſcebantur ſolis equi in piſcem conuerſum fuiſſe, de qua herba Aeſchrion Samius inquit, *Deorum gramen inueniſſe, quod Saturnus ſeuerat*: Nicander vero l. 1. Aetolicorum ſcribit, *Glaucum in montoſo tractu VENANTEM in Aetolia leporem fuiſſe perſecutũ, & captum prope fontem quendam tuliſſe, ac iam exanimatum abſterſiſſe herba vicina, cuius vi, & contactu recreato, ac rediuiuo lepore, cognita eius herbæ poteſtate Glaucum illam guſtaſſe, afflatumque Numine, hyeme proxima, vt à Ioue ſtatutum erat in mare ſe proieciſſe*: rei veritatem forſan animaduertit Moſchines, qui glaucum ſcyllæ amore perditũ prope Aethnæ antrum munera afferentem amaſiæ, in mare merſum tradit: hinc fabulæ, & figmenta vatum, inter Numina adſcripſere hominem ob deſperationem in mare præcipitem: vel ad *alchimiam* hæc omnia retulerũnt; ſed hac de re hactenus.

354 GLANIDEM deſcribit Aelianus l. 12. 14. dicens, *Glanis piſcis incola Mæandri, & Lyci Aſianorum fluminum, & Europæi Strimonis ſpeciem ſiluri, ſimilitudinemque gerit: ex piſcium ſuorum fœtuum amãtiſſimus eſt, nam ſimul vt fœmina peperit cura quidem illa de partu ſuo liberatur, ac veluti puerpera quietem impetrat: at vero aſſiduum ſe præſtans mas cuſtodem ad conſeruationem eius, quã procreauit ſobolis eam tuetur, & inſidias omnes arcet*. ob hanc ſimilitudinem Theodorus *ſilurum* pro glanide in Ariſtotele vertit: & Plinium quam ſępe ſimulque Pauſaniæ interpretem eodem modo aberraſſe notat Saluianus. nihilominus, quia rem poſteritas noſtra

difficilem aggreditur dum antiquorum pendit oracula: Leonicenus *ſilurum*, *& glanidem* è græco idem præſtare nomen teſtatur, & Bellonius *ſilurum* apud Cōſtantinopolitanos *Glagnion* appellari ſcribit: itaque Saluianus glanidem *Piſcē barbatum* latinos dixiſſe tenet.

Piſcis eſt fluuiatilis, licet à Plinio inter maritimos numeretur; in Hermo, Mæandro, Rheno, Iſtro, Lycio, Strymone cæteriſque fluminibus naſcitur; Ariſtoteles *in ſtagnis fluuiorum, & in arundinetis lacuum ſemen ſuum continenter emittere docet*: ſcilicet longum ferre vterum antequam pariat: poſt partum mas curam gerit de fœtu, erratq. Plinius l. 9. 51. vbi ſolum ſilurum anxium de partu refert, primo quia *Glanidem* transferre ex Ariſtotele debebat, ſecundo, quia Cyprinum eadem præſtare cura ex ipſo Philoſopho, & Athenæo compertum eſt: & de glauco Aelianus idem enarrat: tanta diligentia viget, vt non ſemel à piſcatoribus interceptus abſtrahatur, docetque Ariſtoteles h. 9. c. 17. *Glanis prehenditur ſæpe à piſcatoribus vbi oua cuſtodit: dum enim arcet piſciculos, quatit, proſilit, & ictum, ſonumque mouet: manet apud oua tam ardenti animo, vt eum ſæpe a piſcatoribus oua educantur ipſe eodem ſtudio fœtum ſequatur, neque deſerere vnquam patiatur*: Difficilis piſcis captura cenſetur. ob eius ſolertiam, qua piſcantes illudit, audi Plinium, *Glanis auerſos mordet hamos, nec deuorat, ſed eſca ſpoliat*: piſcis eſt carniuorus, & ſua magnitudine hominē occidit, ac deuorat: carnes duras habet, vileſque, dicet Matron Parodus in Deorum conuiuio occinat; iecur eius verrucas tollit inquit Plinius: & *oſſa ſuffitu dæmones pellunt* ſi Kiranidi impoſtori danda fides. cæterum piſcis hic omnino ignotus, vel tanta nominum diuerſitate cognoſcitur.

Digitized by Google

DE CONGRO, GERRE, ET GARO.

CAPVT TRIGESIMVM.

356 Congrum immanem piſcem expendimus, quippe, teſte Ariſtotele, *cum in piſcium genere alter alterum ſui generis edat, id maxime conger facit*: vnde Ouidius in Halieutico,

Immitiſq; ſuæ Conger per vulnera gentis.

pugnacem Congrum ergo exhibemus, anguillæ ſimilem vti Iſidorus, & Plinius ſcribunt: *nam tum corporis forma, tum colore eam imitatur vnde à pleriſq. Anguilla cenſetur* ait Saluianus, ſed diſcrepant oculorum magnitudine, corniculis in roſtro, & nigra linea: & à Galeno l. 2. alim. *inter piſces dura carne præditos* enumeratur, quod in congris, quos inter Meſſanæ fretum expiſcantur nequaquam verum eſt, licet Athenæus l. 7. ſcribat, *Congros Iceſius duriſſimos inter gregales eſſe tradit rariore vas laſſiore carne, minus altre, ſucci bonitate illis eſſe multo inferiores, ſed ventriculo gratos*. fallit hæc ratio apud Italos, vnde Archeſtratus tractans de locis Italiæ inquit, *capitur illic eximius conger, qui tantum obſonijs anteit cæteris omnibus, quantum pinguiſſimus Thynnus viliſſimis Coracinis.*

357 Copulantur congri murenarũ inſtar, & complexu ſcilicet mutuo cocunt ſicut Oppianus occinit. Ariſtoteles l. 3. h. c. 10. *ex longis conger ouum aredinum non edit, nec murena: anguilla vero nullum omnino ouum generat*: ideo ex lentore quodam ſtrigmentitio in arena limoque excepto, teſte Oppiano, naſcitur. de congrorum fœtura h. 6. inquit Ariſtoteles, *Congri fœturam intra ſe continent, ſed non omnibus*

locis

locis aque id conſtat, nec ipſa fætura ſatis patet in vtero pingui obeſo, ineſt tamen ſerie quadam proliximuſcula, vt in ſerpentibus: quod certe ignis periculo innoteſcit, pingue enim abſumitur, atque euaporatur oua autem crepant & extruſa diſſiliũt, ad hęc ſi palpites, & atterras digitis pingue laue vtique ſẽſeris, ouum autem duriuſculum: Congri itaque alij pingue habent & ouũ nullum, alij ouũ autem quale modo expoſui poſſident. hæc ille, quem Oppianus nõ bene, expreſſit.

Creſcunt congri vſque ad portentum, traditque 358
Eudoxus apud Athenæum *Sicyone cõgros multos capi, qui hominem ferentem onorent; quoſdam vero plauſtris euehendos*. & Strabo li. 3. *congri circa Certeiam in exterioribus locis minarum ſupra octoginta augẽtur*: partes nonnullas delicatiores, præcipue circa caput Archeſtratus in Gaſtronomia recenſet, *è Sicyone, ô amice, caput habeas congri, pinguis, validi, magni, & inteſtina omnia, deinde circumſparſum virens olus in muria elixa diu.* hinc Archedicus in Theſauro, *congri caput, ac priora fruſtra* drachmis quinque emiſſe teſtatur: ſed præſtantia in apparatu; Terentius in Adelph. in aqua maceratum; & inde exoſſatum promit, firmatque in Aulul. Plautus: coquus apud Philemonem Congrum aſſatum ſic exhibet, *Qualis viuus, talis & aſſus fuit, ignem adeo mollem, & lenem adhibui: Aſſum piſcem fuiſſe mihi non creditur*: nonnulli ſalſamentorum copia ipſum apparantes pretioſiorem reddunt; nec officit congrum vilem dixiſſe Rondeletium, forſan ipſum non guſtauit, ideoque Albertus lepram excitare contendit idque ob pinguedinem ſalſam.

Pugnacem piſcem deſcripſimus, eiuſque pugna 359
cum murenis viget, firmat Athenæus ex Ariſtotele, & Plinius qui inquit, *ſunt & inimicitiarum miracula. Conger, & Murena caudas inter ſe prærodunt*:

&

& abſque cauda diu viuere docet Philoſophus: polyporum etiam cōger inuadit cirros ait *Suidas*, & corrodit; hinc errare animaduertit Ariſtoteles, qui polypum ſua rodere brachia autumant, cum congri polypos deuorent, eorumque cirros vt Varinus ex Stagirita teſtatur; Plinius 9 52. rem ferme omnem abſoluit, *Polypum in tantum locuſta pauet, vt ſi iuxta viderit omnino moriatur: Locuſtam Conger; rurſus polypum congri lacerant; Nigidius auctor eſt prerodere caudam mugili lupum, eoſdemque ſtatis menſibus concordes eſſe: omnes autem viuere, quibus caudæ ſic amputentur*. Rondeletius poſt Saluianum, qui Theodorum corripit hanc lectionem expungit, ſed an recte, moneo vt cogites.

360 Iceſius *Gregales congros* depromit, ex quibus, teſte Ariſtotele, *albicantes pelagij ſunt, nigrantes littorales*: & in cæno victitant ad fluuiorum oſtia, vt Oppianus canit: latent, ait Plinius, in ſpeluncis conditi, ſicut murena, & hippurus: Ariſtoteles, *hibernis menſibus latet conger*. & ita pingueſcit vt ouis careat, hinc Galenus ſuccos craſſos generare docet, quod firmat Philotimi oraculo: Iouius apud Hiſpanos in prætio eſſe recenſet, ipſumque plurimi Meſſanenſes faciunt; nec præter antiquorum fidem, enim vero Diphilus in Mercatore, apud Athenæum l. 6. ſapide inclamat, *Nunquam piſces iſtis cariores vidi: ſi igitur, ò Neptune, pratij tu decimam partem accipies cotidie, multo Dijs omnibus futurus es ditior: Ego Congrum veluti Priamus Hectorem quantum pendebat, tanti emiſſem præſenti pecunia:* ergo Rōdeletius ſileat, de felle autem ab hepate pendente, neque Ariſtotelem increpet, dum alijs ad iecur, alijs infra iecur ſitum fel Philoſophus ſcripſit, & experientia edoctus, qua patet, rem ſanxit.

361 Plinius GERREM à Garo ſegregat, & licet à Martiale in numero multitudinis referatur, gerrem non-

nul-

nulli, gerreſque ſcribunt. Rondeletius cum *Smaride, & Garo* confundit, nam garus Italis *Salmuria* eſt, ſiue ſanies, vel tabes, vti Seneca tradit, quæ teſte Bellonio, Romani velut ſalſamento vtebantur in cœnis. at verum, vt fatear piſciculi ſunt ſale cōditi, & muria macerati, vſque ad liquamen: hinc Martialis in Vacerram auariſſimum hominem, qui Kalendis Iulijs rus migrabat ad diuitiarum oſtentationem, iuxta Romanorum principum morem, de quo Suetonius in Tiberio c. 35. & Tullius apud Heraldum ſcribunt, inter currus, & quæ ad apparatum ducebat gerres enumerat viliſſimos.

Focum ferentis ſuberat Amphora ceruix:
Fuiſſe Gerres, aut inutiles Manas
Odor impudicus vrcei fatebatur,
Qualem marinæ miſit aura piſcinæ.

& in Bæticum l. 3. 77.

Nec mullus, nec te delectat, Batice, turdus
Nec lepus eſt vnquā, nec tibi gratus aper, &c.
Capparin, & putri cepas alece natantes,
Et pulpam dubio de petaſone voras:
Teque iuuant Gerres, & pelle melandrya cana
Reſinata bibis vina, Falerna fugis.

cuius oraculo piſciculos eſſe, ex Domitio, cognoſcimus, qui inquit, *Alec, liquamen ſalſum ex Horatio: Gerres ex genere locuſtarum ſunt piſces viliſſimi, & ſalſi, vide Plinium 32. Melandrya, pars thynni propinqua cauda viliſſima,* (Siculis Buſunaglia,) *eſt enim ſine pingui*: hæc ille, ſed non hactenus ad rem

Garum itaque Conſtantinus in Geoponicis componi ſic refert, *Viſcera piſcium*, (ſc. ſcombri, vel ſcauri) *in vas aliquod inijciuntur, vbi condiuntur ſale, ac ſimiliter tenues piſciculi, potiſſimumq; atherinæ, mulliue exigui, aut manides paruæ, aut lycoſtomi, aut ij prorſus, qui admodum minuti videantur, omneſque ſale pariter inſperguntur: ſolique ex-* 362

poſiti inueterantur crebro, & aſſidue agitando; vbi autem inueterati iam fuerint per calorem; & diſſoluti ſic ex illis Garum extrahitur. oblongus corbis denſo vimine intextus in vas piſciculis plenum inſeritur, garum autem ipſum confluit in corbem, colatumque, per ipſius corbis rimulas colligitur, quod liquamen vocatur: Reliquum vero quod ſupereſt, Alec efficitur. hæc ille quem Langius, & Andreas à Lacuna referunt apud Geſnerum: alium modum enarrat Cornarius, quē ſi lubet vide: Garum vero helluones prodigi inſumebant, vti Plinius, Martialis, & Apicius teſtantur apud Langium: & per garum eorum bona dilapidata Seneca promit.

363 Differre Garum, à Muria, & Alece, tradit Geſnerus; & obſeruo garum ex extis ſcombri, & quondam Gari piſcis fiebat: Muria ex Thynno fere Antipolim, Thuriam inde vero, & Dalmatiam nobilitans: quod in Geoponicis, quoque garum a Conſtantino vocatur non muria: nam muria ſine muries Catoni, Palladio, Columellæ, non liquamen ex piſcibus, ſed ſalſilaginem factitiam ad caſeos condiendos, vinaq; ſignificat: erat & ſua Veſtalium muries, vt inquit apud Feſtum Verrius, certis præſcriptiſque rebus cōdita, vt quæ ritualis eſſet, & ad Religionis quæſita cæremonias: habetur & *Halme* dicta: latine ſalſugo, & ſalſilago apud Dioſcoridem, & Plinium: *Oxalme* ex aceto, & ſale fit: *Oxygarum* ex Columella, aceto, garoque diluitur: ſunt & ſua Medicis *Oxypora*, ſicut, & *Hydrogara*, & *Aenogara*, & *Elaogara*. eratq. ferculi genus delicate à Sybaritis eo adinuentum anno, quo teſte Spartiano, perierunt; hactenus ex Hermolao. Dioſcorides, teſte Matthiolo, garum ſemper pro piſcium muria intellexit, ſed Galenus, & Aetius eo vſi ſunt ad medicinam: enim vero prodeſt contra canum morſus, & Crocodilorum; & Plinius de coplura.

Nec

Digitized by Google

Nec me latent diſſentiones Geſneri cum Scoppa, 364
qui Garum credidit *Cauiarium*, vulgo *Cauiale*, ſitq;
ex ouis piſcium, ſicut *Ouatharica* teſte Bellonio ex
ouis exiccatis Sturionum, Mugilum, Luporum, &
Cyprinorum. ſed diuinat, quia eſt liquamen piſciculorum, vt diximus.

DE HIPPO, HIPPVRO, HIRVNDINE, HAlipleumone, & Hepate.

CAPVT TRIGESIMVMPRIMVM.

Hippum piſcem, cuius meminit Athenæus 365
ex Plinio, cum nullius ſit apud poſteros
memoriæ, nonnulli cũ *HIPPOCAMPO* confundunt, nam teſte Bellonio
Hippocampus nomen ab equo, & eruca contraxit: Plinius Hippum, vt Oppianus vocauit, Athenaus Hippidium, hæc ille: & Hippidius, apud Numenium, & Antiphanem Colophonium in Thebaide *Equus* nũcupatur, ab Epicharmo vero *Equuleus*: vox conſona Liguribus, qui *Gauallo marino* ipſum appellant: nam *Hippopotamus equus fluuiatilis* à Solino, Pierio, Nicandro cæteriſque fertur forſan, ad Hippocampi differentiam, vt hic *Marinus*, ille, *Fluuiatilis* dicatur: at Geſnerus diuerſum Hippum ab Hippocampo prodit, idque leui coniectura; quæ haud officit.

Eſt Hippocampus inciſuris vndique affectus, piſci- 366
culus nulla vel longitudine, vel craſſitie præſtans, caput equinum, caudam vero erucæ præfert, & vẽtrem venenatum. quod Aelianus l. 14. ſic tradit, *Hippocampi ventrem in vino decoctum, ſi quis dederit cuipiam bibere cum primo ex ea potione acerrimo ſingultu affici, deinde tuſſire, & ſicca quidem tuſſi vehementer torqueri, ſuperioremque eius ventrem*

intumeſcere; &c. delirare tandem, & peſſimo mortis genere obire teſtatur: in cibis eo in Italia non vtuntur ait Rondeletius.

367 De HIPPVRIS Athenæus l. 7. ex Ariſtotele inquit, *Veris tempore Hippuros oua parere, eaque ex minimis fieri maxima, vt & oua murenæ*; Dorion li. de piſcibus, & Ephenætus, *Coriphænam etiam Hippurum* nominari tradit; Iceſius *Hippureas* nuncupat: horum meminit Epicharmus in Nuptijs Hebes: Numenius in Halieutico naturam eius piſcis exponens inquit, *frequẽter ipſum exilire, ac propterea Arneſten*, ideſt quaſi agninum, ac ſaltantem, *vocari*: Gaza pro Hippuro *Equiſelin* interpretatur, forſan quia caudam habet equine ſimilem: ab Oppiano l. 3. inter pelagios recenſetur, quod præoccint Ouidius: latet in hyeme, ait Plinius, ſimul cum Coracino: Rondeletius piſcem hunc ab Hiſpanis *Lampugo* dictum refert, aſtruitque ex pinnis, quibus, Plinio teſte, velociſſime currit: ſed potius poſteritati piſcem ignotum adiudico, diuerſumque ab eo quem promunt. Oppianum magis excipio, qui naufragarum inter fragmenta nauium circum ſilientes deſcribit, ijs præcipue quæ altum naufragia paſſæ Oceanum ſubeunt: ibique captantur; itaque noſtra haud incurſant littora, ideo apud nos genus ignotum.

368 HIRVNDO piſcis, vulgo *Rondine* tãta apud ſcriptores contrarietate effertur, vt non immerito luſiſſe potius, quam ſcripſiſſe, re in euidenti, ac demonſtratione comperta demonſtrent, in cauſſa eſt Plinij locus l. 9. c. 26. *volat Hirundo ſane per quam ſimilis volucri hirundini: item miluus*. ad quæ verba Saluianus diuinat *Hirundinem eſſe Miluum*, ac Maſſarium reprehendit: Bellonius inſuper inquit, *ſunt qui Piſcem, quem Veneti Lucernam vocant, Miluum eſſe credant*: contra Rondeletius, Plinium ſpongia officit, & codice quodam adinuento legit ad libitum, pro-

promitque *Hirundinem appellari Lucernam*, quod totum ad ambages dum refero, conſtanter differre Miluum, & Lucernam ab Hirundine vel piſcatoribus compertum relinquo: Plinij verba ſunt ex Ariſtotele, qui l. 4. 9. ait, *Marina hirundines ſublimes volitant haud quaquam mare attingentes: ſunt enim ijs penna lata, & longa*: additque ſtrepitum ex volatu, motuque alarum, quem nonnulli ſonum credunt, cum potius ſtrepitus ſit; Aelianus 9.52. ab ipſo diſcrepat dum ait, *Hirundines humilius volitāt*: ſed hæc refert ex Oppiano dum hirundinem cū loligine comparat: & ait, *Hirundines pelagiaquum quippiam metuunt ex mari exilire dicuntur*; quod de piſcibus apud Indos quam ſæpe legimus. & Oppianus ex Lippo;

Loligo, Miluuſque rapax, & mitis Hirundo
Cū timeant magnū venientem è marmore piſcē.
Ex mare proſiliunt ſcindentes aera branchis:
Non volucrum ſpecies, non eſt Loligo natātum,
Turmatim fertur ponto, geſtitque volare:
Inferius multo ſe tollit mitis Hircundo:
At radunt ſummam Milui lati æquoris vndā.

Sed ſi Lucernam cupis inſpicere Plinius eam præſtat dicens, *Subit in ſumma maria piſcis ex argumento appellatus Lucerna, linguaque ignea per os exerta tranquillis noctibus relucet, attollit è mari ſeſquipedanea fere cornua, qua ab his nomen traxit:* cum hirundine vero non facit ad rem, quia hirundo pinnas ad branchias habet longiſſimas vſq; ad caudæ radices, eaſque nigras maculis notatas expandit, corpus ſquammis totum oſſeis contegitur, & oculi dum rubent noctuam referunt, nec immerito Niphus Veſpertillioni ſimilem exhibet: caput parum à teſtudine abeſt, & Theo in Aratum caput Hirundinis cæleſtibus impingit piſcibus: vnam pinnam in tergore ei Bellonius tribuit, Rondeletius duas, ſed noſtris 369

li-

litoribus, qui capiuntur vnam oſtentant, eamque inciſam vt duplex videatur: fel extra ſeorſum à iecore, teſte Ariſtotele habet, quē licet Vuottonus impugnet, aberrat: Aelianus puncturas venenatas hirundini adſcribit, quibus forſan Auratas offendunt, dum, ſi Cardanus non diuinat, hoſtiliter pugnant: tempeſtatis indicium dant nautis. cæterum vide an confundant hæc Iouius, Saluianus, & Rondeletius.

370 HALIPLEVMONES Geſnerus cum *pulmone* componit, eſtque Zoophitus, quod ſponte proueniat, Plinius eandē eſſe naturā pulmonibus, & holothurijs, ſtellis, quam fruticibus l. 9. c. 47. tribuit: ſed piſcis eſt, ſiue frutex vrticæ ſimilis, & mollitie totus adinſtar hominum pulmonis refertur: vnde miror Rondeletium ſcripſiſſe ab Ariſtotele 5. h. 15. inter teſtacea relatum fuiſſe, præcipue dum Ariſtoteles 5. h. 10. *ſpongias aplyſias pulmoni* comparat, eaſque molles, nulla teſta occluſas agnouimus. Rotundus eſt, & veluti quodam opertus villo fiſtuloſus adinſtar ſpongiæ: in ſaxorum rimis deliteſcit, vt Gillius, & Bellonius pulmonem pro vrtica promerent: ex Plinio pluribus præſtat: Lignum ſi fortiter pulmone confricabis ardere vt facula videbitur: apud Geſnerū hinc Kiranides figmenta effutit: Thynni oculos, & pulmonis marini ſi quis triuerit, & cōſpexerit in tecto domus ſero putabunt, qui in domo erunt, in tecto ſe ſtellas videre: ſi autem virgam vnxeris ſero deambulans cum luna non lucet, putabis lucem de virga emicare: ſi autem in muro vel charta depinxeris feram, vel imaginem aliquam, videntes portenta admirabuntur. hæc nugator delirat, quæ recenſuimus vt caueas. Aelianus virtutem alteram & ipſe promit 13. 27. *Qui non dum exceſſit ex extrema pueritia Thunni ſanguine ſe illinit, non pubeſcet: hoc idem torpedo, & marinus pulmo efficiunt, nam in aceto putrefacta eorum carnes, & mento aſperſæ fugam*

pilo-

Digitized by Google

*pilorum facere dicuntur: idem vt præſtarent Taren-
tini, & Tyrrheni, Sophiſtæ, & Mangones variorũ
malorum picis vſu pſilothrum oſtenderunt, vt pro vi-
ris oſtenderent mulieres*. quum per mare fertur, te-
ſte Plinio 18. 35. tempeſtatis ſignum eſt: Kiranides
aues ad ſe attrahere falſo contendit.

Neue caput ambiguitate careat, etiam in HEPA- 371
TO certamina promit, nam Rondeletius vllum no-
men apud poſteros hunc efferre piſcem teſtatur, ex-
hibetque mænam pro hepato, ipſumque ex pagro, &
melanuro confingit: Bellonius Chancdellam hepati
loco depromit, alij Eglefin, alij Muſtellam, alij alia
fingunt: Geſnerus apud Venetos *Truellia*, vel *Figo*
dictum putat, Italis *Fegato*: ſed vt deliria vel ſemel
declinemus, antiquorum monumenta exhibeo.

Ab Athenæo idem *Hepatus*, ac *Lebias* lib. 7. nun- 372
cupatur: Diocles *ſaxatilibus* hũc accenſet, Speuſip-
pus Heppatum phagro ſimilem eſſe tradit, Ariſtote-
les vero, *Carniuorum, ſolitarium, dentibus ſerra-
tis colore nigrum maioribus oculis, quam pro mole
corporis, corde triangulo, albo hepate*, ipſum apud
Athenæum deſcribit: loca vbi præſtat Archeſtratus
promit dicens, *ingentem Lebiam Hepatum accipe
è circumflua Delo, ac Teno*: inter latebras Aelianus
9. 38. ipſum recenſet, *in latebris abditæ latent ma-
ris incolæ Oues, & Hepati, & à piſcatoribus Præpõ-
tes nominari ſoliti: ij quidem quamquam natura
maximi videantur tamen ad natandum ſegnes ſunt,
non enim à ſuis latibulis longe aberrant: imo vero
circum ea ipſa ſemper volutantur, infirmioribus pi-
ſcibus adnantibus inſidias faciunt*: hæc ex Oppiano
qui in fundo ſaxis cauis deliteſcere hepatum ſcribit:
Athenæus hunc epatis expertem eſſe refert, fel eius
hepaticos curare Kiranides tradit: & Hegeſander
duos lapides in capite geſtare ſcribit, de quibus plu-
ra veteres autumarunt: præcipue Galenus, qui ca-
pitis eius cineres aduerſus vlcera laudat. *DE*

Digitized by Google

DE LOLIGINE, LVCERNA, LIPARI, *Lamyro, & Lepore.*

CAPVT TRIGESIMVMSECVNDVM.

373 LOliginem volitantem exhibet Plinius, accinitque Oppianus; vulgus Italorum *Calamaro* Loliginem nuncupat, de qua Atheneus ex Ariſtotele l. 7. ſcribit, *Ex piſcibus eſſe, qui ſimul congregantur, habereque plurima ſepiæ ſimilia: eundem pedum numerum, ac promuſcides, & è pedibus inferiores quidem paruos, ſuperiores maiores, promuſcidem dexteram craſſiorem, corpuſculum totum molliuſculum, & oblongum: in veſica humorem contineri pallidum, no atrum: exigua valde teſta, & cartilaginea:* Nicandri Scholiaſtes ex Ariſtotele, & Athenæo marem *Lollium*, & *Theuton* nuncupat, femellam *Theutidem*, vel loliginem: quod licet Rondeletius ad generis differentiam referat non ad ſexum, præcipue ob pinnā lollij ad caudam accedentē, non eſt audiendus: Ariſtotelis verba profero h. 4. 1. *Loligo lōgior, ſepia latior eſt: loligine vero longe grandior, qui lollius nominatur, quippe qui vel in cubita quinque excreſcit: ſepias quoque aliquas in bina augeri cubita notum eſt: brachia etiam polyporum tantundem, atque etiam plus magnitudinis capiunt: ſed lolliorum genus puſillum admodum eſt, & facie quoq; à loligine diſſidens: pars enim lollij, quæ exijt in acutum latior eſt: Pinnulæ etiam circumdantes illæ, totum in lollio aluꝫum ambiunt, cum in loligine partem aliquam relinquant: pelagius tamen lollius non alio modo, quam loligo conſiſtit, caput omnibus in-*

ter

tur crura, & qua brachia, & barbæ, & cirri appellantur: eius pars oris habitus eſt, in quo dentes duos, ſupra quos oculos totidem grandiuſculi, quibus diſcrimen exigua quædam præſtat cartilago continens terebellum: ineſt etiam in ore caro quædam exigua, qua vice linguæ vtuntur: Lingua enim nullis hoc in genere data eſt: alueus à capite amplioris capacitatis propenſus, cuius caro fiſſilis eſt, verum non per directum, ſed in orbem, cuteque omnibus intecta eſt: os, gula excipit anguſta, & longa, quam guttur ſequitur ampliuſculum, neque abſimile auibus cui iungitur venter, tamquam omaſum, facie clauicula buccinorum: Inteſtinum ab eo tenue partem repetens ſuperiorem ad os fertur, quod laxius quam gula eſt: Viſcera mollium nullis, ſed habent, quam mutem appellent, atrumque illum humorem, cui nomen Atramentum, quod plurimum in ſepia eſt: effundũt ſuum id atramentum omnia metu perculſa, ſed præcipue ſepia: Mutis ergo ſub ore eſt, & gula per eam tendit, at vero atramentum infra continetur, qua inteſtinum petere incipit ſuperiora, foramenque ſuũ eadem obuolutum habet membrana, qua inteſtinum, atque idem meatus emittendi atramenti, excrementique eſt, capillamenta etiam quædam in corpore omnium habentur: ſepiæ, loligini, & lollio partes, duræ, ac ſolidæ intus per dorſum, & corporis prona continentur, quas non eodem appellant nomine, ſed quod inſertum ſepijs eſt ſepium vocant, quod loliginibus gladiolum: differunt enim, quod ſepium robuſtum, latumque eſt inter ſpinam, & os mediam præ ſe ferens naturam, fungoſam intra ſe complectens, & friabilem corpulentiam: Gladiolus arctior, & cartilaginoſior eſt, forma etiam diſcrepat, videlicet pro aluroru m modo, quibus ipſe inſertus continetur: Iractenus Philoſophorum princeps, cuius verba veluti commentarijs expendere ſuadet ratio.

374 Loliginem ſepia grandiorem Plinius l. 9. 50. refert; Speuſippus vero vtriuſque ſimilitudinem prodit: Pinnas, & branchias habent, quibus & volitant; M. Varro ll. 3. *Loligo quaſi Voligo, quia volat:* Plinius, *Loligo etiam volitat extra aquam ſe efferens; quod & pectunculi faciunt ſagittæ modo.* & alibi 32. 2. *Trebius Niger Loligenes euolare ex aqua tradit, tanta multitudine, vt nauigia demergant:* idque Iſidorus, & Albertus firmant, & Oppianus uolare accinit ob metum dum inſequuntur eos piſces grandiores. Differentiam inter loligenes ex Ariſtotele prodit Athenæus dicens, *Loligine grandior eſt, qui Lollius nominatur.* Saluianus præter magnitudinem, corporis etiam forma lollium à loligine ſuparari contendit: & tandem differre ob ſexum haud improbabile autumat: nam & ſi facie quoque diſſident, inter animantia facierum diſcrepantia diuerſitatem ſpeciei non infert, imo leonum ſexus, teſte Manethone, & Apollodoro faciei diſſimilitudinem quammaxime oſtentat, nequaquam vero ſpecierum diuerſitatem: *Pelagios* inſuper eſſe tradit Oppianus, & ipſemet Ariſtoteles p. 4. 5. *Loligo ſola ex ijs gaudet alto, vitāq. pelagicam agit.* Ouidio tamē littoralis videtur, quod Aelianus improbat l. 9. c. 52. dicens, *Loligines pinnarum longiſſimo, & ſublimi tractu gregatim more auium efferuntur.* ergo longe à litore volitant: de capite loliginis Plinius inquit, *caput habent inter pedes, & ventrem: pediculi octoni omnibus:* barbā, & capillamenta recenſet Iouius: viſcera autem an habeant nonnulli ambigunt.

375 Idque ob atramentum, quod effundunt præcipue dum incurſantur: Athenæus à Rondeletio reprehenditur dum *atramenti vice humorem pallidum* loligines habere ſcribit: reprobatque Horatij Carmina l. 1. ſer. ſat. 4. *hic nigra ſuccus loliginis, hæc eſt Aerugo mera:* at errat Rondeletius, quia Athenæus lo-

qui-

quitur de *muti*, de qua Ariſtoteles inquit, *Mutis ſub ore eſt, & gula, per eam tendit, at vero atramentum infra continetur, qua inteſtina petere incipit ſuperiora, foramenque ſuum eadem habet obuolutũ membrana, qua inteſtinum, atque idem meatus emittendi atramenti, excrementique eſt*: in muti ergo humor pallidus, in atramento color niger, eumque, teſte Oppiano, emittunt vt aqua acerrimo turbata nigrore aufugiant: de ipſarum Promuſcide Aelianus 5. 45. inquit, *Sepiæ, & Loligines binas quibus paſcuntur promuſcides, (vt ita appellem propter figuram earum ſimul, & vſum) prætendunt, his veluti anchoris, cum tempeſtas, & fluctus mare agitant petris firmiſſime adhærentes aduerſus omnem concuſſionem, ac fluctuationẽ tutæ exiſtunt, & rurſus cum tranquillitas redierit ijs ſolutis libere natant, non inutili hac ſcientia, qua ſe contra hyemem, & pericula muniunt inſtructa*. Hinc Prænotiones deduco, quibus & nautæ naues firmant aduerſus tempeſtates. Plutarchus 18. qq. nat. cauſam promit dicens, *Quid eſt quod loligo conſpecta, magna tempeſtatis prænuncia eſt? an quia mollium genus omne frigoris impatiens eſt? caro enim illorum nuda, & glabra eſt:* (nota Iſidori, & Alberti errorem, qui loligini ſquamas tribuunt) *non teſta, non pelle, non ſquamis munitur, duram vero oſſeamque partem intus gerunt. vnde loligo exultat frigiditatem in profundo maris, & commotionem fugiens.*

Coeunt per ora, per quæ & pariunt, Bellonius 376
coeunt ora applicantes, & brachia inter ſe complectentes, pariuntque in alto: corſertumque ac continuũ ijs ouum: hæc ex Plinio, qui l. 9. c. 51. ait, *Sepiæ, & loligines in coitum veniunt linguis, componentes inter ſe brachia, & in contrarium nantes, ore & pariunt. reliqua mollium tergis, vt canes*. itaque natãtes ex aduerſo vtrumque ſexum componunt, vti

Athenæus prodit, obſeruabatq. Euſtathius ex Ariſtotele: Oua gemina pariunt, cæterum bimatum vitæ vix complent: caro earum alba eſt, ſed mollis, hinc Themiſtocles apud Cælium ex Plutarcho, cum Eretrienſes velut hebetes notare vellet, loligini, *quæ gladium habet non cor* ſimiles dixit: Rondeletius olim viliſſimas fuiſſe loligenes prodit ex Comædia Ariſtophanis, quæ inſcribitur, *Quem etiam videam loligine egentem*, dum in foro pauperum tabernas ornarét ſolo obulo plures dabantur; nihilominus paruæ, vulgo *Calamaretti*, epulonum quæruntur à gula; & magni habentur: Dioſcorides paruas, Lepori marino ſimiles facit: Diphilus teneriores ſæpia promit, orique gratas Vuottonus tradit, licet inſuaues Maſſarius habeat adlibitum ex Athenæo; inter lautiſſimos cibos Antiphanes loliginem habet, Anaxandrides *aſſam*, Sotades *coctam, apparatamque*, Apicius *contuſam* in mortario ad modum pulmenti laudat, at de guſtibus quænam diſputatio?

377 **De LVCERNA nonnulla paulo ante in hirundine dixi ex Plinio, diuerſamque à Miluo, & Hirundine aduerſus Rondeletium ſcripſi: Iouius cum *Capone* confundit: & licet Diphilus, Oppianus, & Athenæus Lucernæ meminerint inter auctores diuerſitate pugnat ratio, vt neque probabilitate poſſint hunc, vel illum, Lucernam piſcem indigitare: hinc potius piſcem me ignorare confiteor, quam ignota ſcribere audeam: lucent noctu quamplures, aſſeritque Dilychnius apud Strabonem l. 17. & Arengum ardentes præferre oculos compertum eſt. ſed iſti omnino Lucernæ piſcis ſimilitudinem vix tanto lumine oſtẽtant. errant boni auctores dum veriſimilitudinem ſequuti digladiantur, & veritatis abeuntes à ſemita fuligines exhibent ad ſcriptorum contumeliam, vt irrideantur.**

378 LIPARIS, vel vt alij, *Lelepris* piſciculus eſt, ſi Bello-

donio credimus ex lacu Macedoniæ, quē vulgus Conium, vel Limnium nuncupāt; toto corpore, ſi vētrem magis latum excipias *Sardinam* refert, caput vero harengi ſimilitudinem habet, tanta pinguedine præditus, vt calefactus liqueſcat, refert Rondeletius piſcem hunc ſeruaſſe, ſed tandem in oleum abijt, nihilominus oculatus teſtis Liparim ſic deſcribit, capite terreſtrem cuniculum refert, ore paruo ſine dentibus, ſed maxillis aſperis, virgam habet ſatis latam à capite ad caudam, ſquamis paruis tegitur, pinnas ad branchias; & in ventre binas habet, aliam à podice ad caudam, aliam à ceruicis loco ad eandem continuam ſine aculeis; cauda in duas deſinit, adeo pinguis eſt vt non ventri, inteſtiniſque ſolum infarcta ſit pinguedo, velut in mugilibus, & lupis, ſed etiā ſub cute carnis loco, nihil aliud videatur eſſe quam pinguedo, vt liparis optimo iure nuncupetur: ſucco eſt molli, pingui, q; inſipido, quo ventriculus euertitur, aluuſque cietur. Sed hic an idem ſit cū Liparide Bellonij ambigo: attamen ait, Liparidum captura veris vigore vberior eſſe ſolet: ſunt enim eo tempore meliores: horum piſciculorum ex Conio pago multa Scortomata Theſſalonicam mittuntur, & ad Chryſitem (quam nunc Siderocapſam vocant) trāſmittuntur, quas illic harengum guſtu æmulati, & ori gratiſſimas, ac delicatiſſimas eſſe comperi: Macedones autem ſcientes Liparides turmatim vagari retia circumponunt, earumq; examen quærunt, quod vbi inuenerint lintribus obſident, deinde remis aquam quatientes eas terrent, quas pecudum modo magno grege abigunt quouſque in retia inciderint, mox omnes ad littus adducunt: hactenus ille: cæterum neque Saluianus, neque Aldrouandus quicquam de Lipari, præter ex Bellonio, ac Rondeletio præſcripta referunt, & ſi apud Athenæum ex Diphilo, & Archeſtrato hunc piſcem innuere potuiſſem ad euitandam diuinationē poſthabui.

La-

379 LAMYRVS Plinij piſcis *Larimi* nomine tantum à vatibus Oppiano, & Ouidio decantatur, ille nam q; Halieut. 3. inquit; *Et quidem aliquis aloſis ſimul, & chalcidibus capturam excogitat auctumnalem, & LAMYRVM capit, & ſecula Trachurorum*; & Ouidius infragm.

At contra herboſa piſces laxantur arena
Vt Scarus, epaſtas ſolus qui ruminat eſcas,
Fœcundũq; genus Manæ, Lamyroſque, Smariſq.

ad quæ Berſmanus putat hunc piſcem Oppiani eumdem eſſe cum eo, qui Plinio, & Ouidio eſt Lamyrus: inter arenas depaſcitur algas, & pingueſcit, hinc nomen à voracitate præfert, enimuero apud Varinum ſi emendes Lamyron voracem denotat hominẽ, ſicut Antiphanes, & Epicrates apud Athenæum l. 6. pluribus demonſtrant: cæterum nemimem de Lamyro ſcripſiſſe ſufficienter arbitror, præcipue antiquiores, ac nouiſſimi ſcriptores de ipſo, vel ſiluerunt, vel obliti ſunt.

380 LEPOREM marinum piſcem veneno infectum, ac teſte Plinio colore tantum lepori terreſtri ſimilem, omnino letalem exhibent Galenus, Dioſcorides, ac Licinius Macer, Aelianus etiam l. 2. 45. inquit, *Lepus marinus mortem ſæpe infert, aut ſi nihil aliud ventrem acerrimis doloribus torquet: in cœno enim gignitur, & ſæpe vna cum apuis capitur, ſpecie cochleæ tegmina nudatæ cernitur*; hactenus ille, & formam, & naturam eius deſcripſit; alium etiam promit, quem *magni Maris Leporem* nuncupat l. 16. 19. dicens, *Magni maris lepus* (*de altero enim dixi*) *ex omni parte ad terreni ſimilitudinem accedit præter pilos, nam terreſtris pili, & molles ſunt, & ad tactũ haud quaquam reſiſtentes, contra illius ſpinoſi, & erecti, & qui contigerit, læditur: quum quidem ipſum in ſumma aqua maris natare, non in altitudinẽ demergi dicunt, celeri autem, & concitata natatio-*

ne

ne vti, & ex animalibus eo difficillimum capiendum
eſſe, quod neque in rete incidit, neque ad lineæ eſcam
accedit: quum ægritudine afficitur natare non quit,
& in littus eijcitur: quiſquis autem manum ad eum
admouet, niſi medicina adhibetur perit, & ſi hunc
bacillo tetigerit, hoc idem periculum ei procreatur,
quod Baſiliſci contactus affert: Radicem ad idem ma-
re in Inſula quadam naſci ferunt haud quaquam in
vulgus ignotam, quæ animi defectionibus illius, qui
ſic affectus fuerit medetur, ea enim animo deficientis
naribus admota facit, vt is reuiuiſcat, & recreetur;
ſin negligitur, tã ſane robuſta pernicie hic lepus præ-
ditus eſt, vt hominem occidat. hactenus ille cum
Oppianus ſileat, ex Plinio.

Leporis deſcriptionẽ Ariſtoteles poſthabuit: Dio- 381
ſcorides *loligini paruæ* ſimilẽ facit; Aelianus *cochleæ*
tegmine nudatæ: Plinius *offæ informi*: alij aliter ipſũ
comparant, & apud Bellonium Apuleius in Apolo-
getico duodecim oſſa ad ſimilitudinem talorum ſuil-
lorum in ventre ei tribuit, ita vt nequaquam exoſſis
videatur. à Nicandro ſuperficie niger, ac ſordidus
nuncupatur; forſan quia in cœno, teſte Aeliano gi-
gnitur: & inter loligines, & apuas, ſordidaſque ſepias,
vti Aetius ſcribit verſatur: Hegeſãder Delphus apud
Athenæum Mullos *venari marinos lepores*, ac inter-
ficere ſcribit, ideo in Arthemiſijs Dianæ ſacris Mul-
lum geſtabant hominum auxiliatorem aduerſus le-
porem: prodit hæc Plinius, enarratque antidotum,
dum de venenato lepore l. 32. 1. inquit, *Mira ſunt*
quæ de lepore marino traduntur: Venenum eſt alijs
in potu aut in cibo datus, alijs etiam viſus: ſi quidem
grauidæ ſi omnino aſpexerint fœminam ex eo genere
dumtaxat ſtatim in nauſea, & redundatione ſtoma-
chi vitium fatentur, ac deinde abortum faciunt, re-
medio eſt mas ob id induratus ſale vt in brachialibus
habeant: eadem res in mari, & tactu quidem nocet:
ve-

veſcitur eo vnum tantum animalium, vt non intereat Mullus piſcis; teneſcit tantum, & ingratior, viliorque fit: homines quibus impactus eſt, piſcem olēt, hoc primo argumento veneficium id deprehenditur; cætero moriuntur totidem diebus quot vixerit lepus: incertique temporis veneficium id eſſe auctor eſt Licinius Mater, in India affirmant non capi viuentem, inuicemque ibi hominem illo pro veneno eſſe, ac vel DIGITO omnino in mari tactum mori. hæc ille, quē ſi expēdere licet: Rhodiginus ait l. 26. 30. Titus paſtinacæ ictu mori optabat; iuxta Vlyſſis fatum ex oraculo, ac Domitiani dolo tandem leporis veneno obijt, Philoſtratus l. 6. apud Geſnerum, *Titum cum poſt mortem patris annos duos regnaſſet, e marino lepore interfectum dicunt*; idque Domitiani facinus fuiſſe Io. Tzetzes promit, ac Neronem ſecutus eſt, qui quamplures in conuiuijs eadem peſte ſuſtulit: contra leporis vim *cancros fluuiatiles* exhibent; Aetius *lac aſininum, vel bubulum, ac vomitiones*. quod Aſclepiades apud Galenū laudat, & *lac caprinum* admittit: Dioſcorides cedri fructus: Nicander *omne genus mali punici*: Auicenna *Maluæ, & Altææ folia* recentia, & ius cancri fluuiatilis; imo quamplures medicamenta promunt ad hominis auxilium, qui vt plurimum Dioſcoride, ac Galeno teſte, ſi mortē aufugiunt Phthiſici remanent.

382 Apud Pierium Valerianum ex Aegyptiorum abditis eſt homo digitum lepori admouens, ipſumque vel leuiter tangens, quod apud Geſnerum denotat mortem hominis à minimis peractam: at errat, nam ex Plinio diximus digitum hominis leporem interficere, ideo ſapientum opera virulentum vulgi animal confundere promit: vel artem malorum arte illuſam, vti Ariſtophanes occinit.

DE

DE MVLLO, SEV TRIGLA, ET MBRVLA.

CAPVT TRIGESIMVMTERTIVM.

PIſcis præſtantiam ab æſtimatione 383
principum, & Romanorum impédijs
Plinius apprime refert l. 9. c. 17 di-
cens, *Mullum expirantem verſico-
lori quadam, & numeroſa varieta-
te ſpectari proceres gulæ narrant,
rubentium ſquammarum multiplici mutatione pal-
leſcentem, vtique ſi vitro ſpectetur incluſus: M. A-
picius ad omne luxus ingenium mirus, in ſociorum
garo (nam ea quoque res cognomen inuenit) necari
eos præcellens putauit, atque è iecore eorum alecem
excogitare prouocauit, id enim eſt facilius dixiſſe,
quam quis vicerit: Aſinius Celer è conſularibus hoc
piſce prodicus Caio Principi vnũ mercatus octo mil-
libus nummum, quæ reputatio affert tranſuerſum
animum ad contemplationem eorum, qui in conque-
ſtione luxus coquos EMI SINGVLOS PLVRIS
QVAM EQVOS quiritabant: at nunc coci trium-
phorum pretijs parantur, & coquorum piſces: nul-
luſque propè iam mortalis æſtimatur pluris quam
qui peritiſſime cenſum domini mergit*: & paulo poſt
portentum enarrans ſubiungit, *Mullum LXXX. li-
brarum in mari rubro captum Licinius Mutianus
prodidit; QVANTI MERCATVRA CVM LVXV-
RIA, ſuburbanis littoribus inuentum*, hęc ille ſi
verax; ceterum *Mullum bilibrem* Martialis, *trili-
brem* Horatius, vel quatuor librarum pondere Se-
neca l. 15. epiſt oſtentat, & raro pondus hoc ſuperat.
Si nominis etymum attendimus, Iſidorus Hiſpa- 384
lenſis, *Mullum a mollitie* dictum autumat: Plinius
ex Feneſtella, *nomen mullis à colore mulleorum cal-*

ciamentorum datum putat; & S. Pompeius inquit, *Mulleos genus calceorum aiunt eſſe, quibus Reges Albanorum primi, deinde Patritij vſi ſunt*: M.Cato originum l. 7. *Qui magiſtratum curulem cepiſſet calceos mulleos allucinatos, cæteri perrones*: item Titinius in Setina, *Iam cum mulleis te oſtendiſti quos tibiatis in calceos, quod putant a mullando, ideſt ſuendo dictos*: rubri erant calcei, ſicut Iſidorus tradit, aſſeritque Dio, & Vopiſcus Valerianum molle hoc calceorum genus ſuſtuliſſe ſcribit; *Calceos mulleos, & cereos, & albos, & hederaceos viris omnibus ſuſtulit, mulieribus reliquit*: hinc ergo Mulli nomen, ex eo ꝙ rubeſcit Iſidor. l. 19.34. tradit *Mullei ſimiles sũt cothurnorum ſolo alto ſuperiora autem parte cum oſſeis, vel æreis malleolis ad quos lora deligabantur, dicta autem ſunt colore rubro; qualis eſt Mulli piſcis*: Auſonius in Moſella.

Solus puniceis facilis contendere Mullis.

385 Apud Galenum, Senecam, Apicium cæteroſque laudatiſſimum piſcem vetus antiquorum religio tanti eum fecit, vt Dianæ Numini dicatum vellet. hinc Apollodorus l. de Dijs inquit, *Hecatæ ſacrificari trigliam ob nominis congruentiã, quia triformis Dea eſt*: Melanthius l. de Miſterijs Eleuſinis, Dianæ *Trigliam, & Menidã immolari*, ſcribit, *quoniam etiam marina eſt Hecate*: Hegeſander Delphus tradit, *ideo in Dianæ feſtis, ac ſacris Mullum offerri, quod illum exiſtiment venenatum, ac mortiferum Leporem marinum ſtrenue perſequi, ac conficere: quam ob rem cum ſalutis hominum cauſa id faciat VENATRICI DEAE VENATOR MVLLVS DICATVR*: aliam cauſſam Athenæus l.7. promit, *Athenis Triglia locus eſt, in quo viſitur Dianæ Trigliãthinæ ſtatua*: Plato in Phaonem, caſtum mullum exibet Virgini Deæ dignum, & inquit, *Dedignatur mullus, nec amat virilia: eſt enim Dianæ ſacer, propte-*

te-

ereaque arrectum pudendum odit. alij tamen ob triplicem Mulli partum triformi Deæ ſacrum autumant: nonnulli ob nominis affinitatem, Athenæus, *Hecatæ ob affinitatem nominis Mullus tribuitur: Trioditin enim, ideſt, Triuiam, & Triglinon appellant Hecatem, ac ei trigeſimo cuiuſque menſis die cœnam apponunt: eadem ratione Citharum Apollini priuatim conſecrãt, Mercurio Boaca, Baccho Exocætum, Veneri Phaleridem*, &c. & ſupra nos vbi *De Numinibus piſcatorum* ex Plutarcho, Pauſania, ceteriſq. plura odiximus, quos ſi repetere lubet vide.

Ad hiſtoriam facit Mullum Dianæ dicatum triformi, ob triplicem partum; ex Ariſtotele, Athenæus l. 7. refert, *Mullum anno ter parere, indeque piſcatores coniectari, quod locis quibuſdam ter eorum fœtus appareat: fortaſſis ergo idem nomen inditum eſt, vt Amijs quod ſigillatim non eant, ſed gregatim: Scaro, & Scaridi quod ſaliat, & palpitet: Aphyis quod coitu non procreentur, &c. Gregalis mullus eſt dentibus ſerratis, totus punctis maculoſus, carniuorus: Annum tertium cum peragit, ſterileſcit vermiculis quibuſdam in vtero genitis, qui conceptum fœtum abſumunt*. hactenus ille, qui totam fere mulli hiſtoriam expendit, nam Plinius inquit, *Mulli pariunt ter anno, his certe toties fœtura apparet*:& alibi idipſum repetit, nec male Aelianus 10. 2. *Non vno eodemque tempore piſces habent libidinem procreandi, verum alij verno tempore ſe ad Venerem rumpunt, alij æſtiuo ad coitum impelluntur: alij autumno amoris flamma conflagrant, quamplures hyeme venereum complexum expetunt, plurimi, vt ſemel peperere deinde toto anno à pariendo conquieſcunt: lupũ vnius anni ſpatio binos partus edere audio: Mullum vero ter ſingulis annis ventrem ferre, eius nomine, quo Græci eum Trigliam nominant ſignificare aiũt*: hæc ille ex Oppiano, quod vero Athenæus de ver- 38

Digitized by Google

mibus in vtero genitis fœtum abſumētibus autumat, Saluianus ſub lance ſcriptorum pendit; enimuero à nullo alio hæc Mullo tribui ſcimus, & an verum ſit hucuſque experientia comprobare nō potuimus; imo ex Ariſtotele forſan contrarium elicimus; *Oua ſua limo committit, vnde fit vt ſero pariat, diutius enim frigus continetur in limo*; inquit Ariſtoteles l. 6. h. 17. nec mirum, eſt enim teſte Oppiano, & Ariſtotele litoralis, licet Galenus *Pelagicum* exhibeat; optime Plinius nonnullos etiam pelagicos aſtruit cū vt plurimum inter litora cōmuniq; degant: & Aelianus rem diſſerit l. 24. 45. *Mullorum nonnulli ſaxatiles appellantur a locis quæ incolunt nomen trahentes; quæ quidem loca habent minuta, & rara ſaxa crebaſque algas inter hæc interiectas, ac intermedias vbi ſubſidet limus vel arena.* Ariſtoteles barbatos mullos litorales, cæteros pelagicos exhibet, licet Xenocrates hoc diſcrimen deneget.

387 Eorum cibus, præter venenatos Lepores de quo Plinius, Hegeſander, & Athenæus ſcribunt, inquit Ariſtoteles, *carne, alga, concha, & cœno Mullus veſcitur.* nonnulli vero ex mullis tātum in luto verſantur, quo & veſcuntur, Plinius 9. 17. lutarios nūcupat, *Lutarium ex ijs viliſſimi generis appellant, hunc ſemper comitatur Sargus nomine alius piſcis, & cœnum fodiente eo, excitatum deuorat pabulum:* Oppianus;

Trigla vorat fœdas ſordes, & mergit in aluum
Omnes illuuies Ponti.

ſimiliter Aelianus 2. 41. ſcribit, *Mullus piſcis edaciſſimus eſt omnia ſibi obuia promiſcue, & immodeſta quadam intemperantia belluari cupit: horum nonnulli Aſpratiles appellantur a locis quæ incolunt nomen trahentes:* (ſc. ex limo calculis, & arena) *Hominum quoque & piſcium cadaueribus veſcitur, & ſordidiſſimis, maleque olentibus delectatur.* eadem

Op-

Oppianus præoccinit; Maſſarius tamen cadaueribus veſci non credit, forſan ex Antiphane, qui mullum, & Manam Helenę piſces nuncupauit, ſcilicet hominibus parcentes.

Plinius l. 9. c. 17. de eorum diffirentijs, & natura 388 agit, *Ex reliqua nobilitate & gratia maxima eſt & copia mullis, ſicut magnitudo modica: binaſque libras ponderit raro admodum exuperant, nec in Viuarijs, PISCINIS q; creſcunt, ſeptentrionalis tantum hos, & proxima Occidentis parte, non gignit Oceanus: cetero eorum GENERA PLVRA: nam, & alga veſcuntur, & oſtreis, & limo, & aliorum piſcium carne: BARBA gemina inſigniuntur inferiori labro: Lutarium ex ijs vilisſimi generis appellant, hunc ſemper comitatur Sargus nomine alius piſcis, & cœnum fodiente eo, excitatum deuorat pabulum; nec litoralibus gratia: laudatiſſimi conchylium ſapiunt*: ex dictis animaduerto Mullos piſcinarum anguſtias ęgre ferre, vt prædolore non creſcāt; quod Columella l. 8. c. 17. tradit dicens, *Mullorum, cum ſit molliſſimum genus, & ſeruitutis indignantiſſimū raro vnus aut alter de multis millibus clauſtra patitur*: ſed PISCINAS mullorum apud Tullium legimus ad Atticum namq; l. 2. 16. ait, *Noſtri principes digito ſe putant cœlum attingere ſi Mulli barbati in piſcinis ſunt, qui ad manum accedant*, & in Paradox: id ipſum depromit; miſerias hominum poſt Adæ lapſum denotans, dum cœlum pertingere autumant ob mulli obſequium, & antea heù! piſces maris turmatim feſtinantes hominis reuerebantur Imperium! Varro inſuper inquit; *Hortenſius familiaris noſter cum Piſcinas haberet magna pecunia ædificatas ad Baulos, ita ſæpe cum eo ad villam fui, vt illum ſciam ſemper in cœnam piſces Puteolos mittere emptum ſolitum: neq; ſatis erat eum non paſci piſcinis, niſi eos ipſe paſceret vltro; ac maiorem cu-*

ram

ram ſibi haberet, ne eius eſurirent Mulli, quam ego habeo ne mei roſca eſuriant Aſini: hæc ille de re ruſt. l. 3. apud Saluianum, qui ex Ariſtotele lacunas, piſcinaſq; mullos alere, præter Columellæ mentem contendit.

389 BARBATOS inſuper mullos Plinius prodit, eoſq; a lutarijs differentes, vnde Rondeletius facile mullos in *barbatos*, & *imberbes* diſtinxit: Saluianus læui nota à Plinio deſcriptos potius, quam diſtinctos fuiſſe docet, nec officit Rōdeletium aſſere ex Ariſtotele, & Oppiano barbatos litorales eſſe, imberbes pelagios: nam aduerſus Aldrouandum cenſeo cum Niphio, & Maſſario locum differentiam generis nequaquam inſerre: eſſet namque graue ignorantiæ crimē aſſerere Gladium Strabonis, & Polybij ad litora accedentem, differre à Gladio Plinij, quia altam incurſat mare: neque cibi diuerſitas differentiam denotat, dum pro loci ratione ijs veſcuntur, quibus abundant loca: inſuper Aldrouandus inſcienter Saluianum carpit ex eo Athenæi ſcribentis, *Sophron barbatum mullum dixit, quia mulli barbam habentes alijs multo ſuauiores ſunt*: quibus verbis licet intelligat ſuauiorem barbatum imberbe eſſe, ſaporis argumento non debemus ſpeciem deducere, & differentiam: enimuero piſces in Ponto, & in freto Meſſanæ ſuauiores ſunt piſcibus Pelori, ergo differūt ſpecie? nequaquam: quia ſuauitas oritur a pinguedine, & carne delicatiore, quæ fit vel ciborum copia, vel aquarum decurſu dulcium: nec ſapiens quiſpiam diceret deformes homines, æthiopeſque à pulchrioribus differre ſpecie, & ſi ſuauitas membrorum hunc ab illo diuerſum per accidens reddat: ſic interpretandus Xenocrates, qui ait, *Mullus pelagicus, qui & optimus, perquam rubicundus eſt, igneoque fulgore, & velut nimio, auroque ſplendeſcens, quo à ſaxatili genere maxime differt, barbam quoque gerit*, qui-

bus

Digitized by Google

bus verbis Rondeletium errantem arguit, qui pelagium imberbem exhibuit: ſecundo differre inquit ratione tantummodo loci, nam alij littorales, alij ſaxatiles, alij pelagij recenſentur;& ſic Saluiani ſententiam probabiliorem illa Rondeletij,& Aldrouandi exhibuiſſe ſufficit.

Athenæus *Mullum totum maculoſum* eſſe ſcribit. 390
& *numeroſa varietate* ſpectatum enarrat Plinius 9. 17. Oppianus *roſeo ſplendentes corpore triglias* dixit, & inter puniceū Xenocrates *auri fulgorem* exhibet; ſed his præcipue coloribus nitet dum morti proximus obit: hinc Seneca inclamat, *Permitte mihi quæſtione ſepoſita caſtigare luxuriam, nihil eſt inquis MVLLO EXPIRANTE FORMOSIVS, ipſa colluctatione animam afficiente rubor, deinde pallor ſuffunditur, quàm æque variatur, & in cæteras facies inter vitam, & mortem coloris eſt vagatio longa ſomnicoloſa, inertiſque luxuriæ*: hæc ille l. 3. nat. qq. c. 17. modum; vt ſpectaculo gauderent conuiuæ, enarrat Plinius; vas vitreum tamquam viuarium occluſos oſtentabat mullos, & ſuper menſam cunctis ſpectantibus poſitum, mortis colorum varietate inſignis videbatur lucta, quod reſpiciens Seneca ſubinfert: *At nunc audimus, nihil eſt mullo moriente formoſius; Da mihi in manus vas vitreum, in quo exultet, in quo trepidet, vbi multum diuque laudatus in illo perlucido viuario extrahitur, tunc vt quiſque peritior eſt, monſtrat, vide quomodo exarſerit rubor omni acrior minio, vide quas per latera venas agat: ecce ſanguinem putes ventrem, quam lucidum quiddam, cæruleumque ſub ipſo tempore effulſit: iam porrigitur, & pallet, & in vnum colorem componitur. &c.*

Cætero piſcis ſuo nomine celebris nobilitatis pon- 391
dera prætio apud Romanos eximio promit: enimuero Iuuenalis ſat. 4. in Criſpinum Aegyptium inclamat;

-- *Mullum ſex millibus emit*

Aequan-

Digitized by Google

Atque ſextantem ſane paribus ſeſtertia libris
Vt perhibent qui de magnis maiora loquuntur,
Hoc pretium ſquammæ? potuit fortaſſe minoris
Piſcator; quam piſcis emi? prouincia tanti
Vendit agros: ſed maiores Apulia vendit.

ludum hunc Martialis edit l. 10. ep. 31. & Plinius, *Mullus emi pluris quam equos* quiritaſſe inter ſe coquos ſcribit: & Macrobius ſat. 3. 16. ex Sammonico inquit, *Aſinius Celer vir Conſularis mullum vnum ſeptem millibus nummum mercatus eſt; in qua re luxuriam illius ſæculi eo magis licet æſtimare, quod Plinius ſecundus temporibus ſuis negat facile mullũ repertum, qui duas pondo libras excederet*: Plinius ante factum retulit, & octo millibus nummum fuiſſe prætium ſignat: Galenus prætium potius delirio, quam vtilitati aſcribit, & vt Guloſi tandem ſapiant Mulli cibum, ex quo ſubſtantia educitur piſcis, exhibeo, & erubeſcant: at ne abſque numine loquar Oppiani oraculum ſequor, qui l. 3. Halieut. occinit, *Mullo nullum piſcem, aio, deterioribus cibis delectari: omnem enim limum maris quemcumque deprehenderit paſcitur: deſiderat autem fœtidam præcipue eſcam: corporibus autem mirum in modum delectatur humanis putreſcentibus, vbi quem ceperit lugubre mare, quo circa etiam ipſum illecebris exhalantibus odorem facile trahunt, quæcumque ſpirant inimicum halitum; ſimiles vero mullis, porciſque dico eſſe mores iniquis ſemper circa ventris appetitum: ambo autem; hi quidem eximij ſunt inter piſces, illi vero in terreſtribus excellunt gregibus*: hactenus ille: & tamen mullos commendant ventre haud abrupto, vt vel ſterquilinium alui corpus reliquum inquinet: traditque Aelianus 10. 7. *coquos peritiores audio nonnullorum ventres inter aſſandum rumpantur, eorum de oſculari ſolere, atq; ita illos permanere integros aiunt*.

Ca-

Caput, & iecur mulli commendant. Galenus id ipſum quam ſæpe recitat: & Seneca loc. cit. mullos in garo merſos effert dicens, *Mullos necant in garo, & condiunt viuos: Hi ſunt qui fabulas putant piſcē viuere poſſe ſub terra, & effodi, non capi: quam incredibile illis videretur ſi audirent natare in garo piſcem*: forſan quia mulli duriſſima caro cenſetur a Diocle apud Athenæum, & Galenus l. 3. de alim. inquit, *Mullus omnium ferme aliorum piſcium carnē habet duriſſimam, & valde friabilem, quod idem ſignificat, ac ſi dicas, nihil in eo lentoris eſt, atque pinguedinis, nutrit certe eum probe confectus fuerit*: at Sophron apud Athenæum l. 7. *Mullos pingues* decantat, idque non ſemel, ſed ter id ipſum replicat, & vere litorales in hyeme pingueſcunt vt ſapiant: grandiores omnino præſtant, ideo apud Senecam, & Plinium commendantur, & Suetonius in Tiberio grandem mullum Cæſarem dono accepiſſe refert, quem cum in forum miſiſſet emit Octauius contendente Apicio; carpit hāc famē Horatius l. 2. ſat. 2. vbi ex Ofello poeta laudās Stoicam frugalitatem aduerſus conuiuiorum luxum inclamat, 392

... Laudas inſane trilibrem
Mulllum: in ſingula quem minuas pulmenta neceſſe eſt
Ducit te ſpecies, video, quo pertinet ergo
Proceros odiſſe Lupos? quia ſcilicet illis
Maiorem natura modum dedit, his breue pōdus.

ad quæ Acron inquit, *Cur magnitudinem laudas in mullo, reprehendis in lupo? ergo in vtroque hoc te delectat, quod eſt rarius*. ac ſi diceret, non bonitatem attendis, ſed piſcem eſtimas vtpote rarum, vnde Macrobius antiquorum inſaniam in luxu mulli damnans ait, *Nunc & maioris ponderis mullos paſſim videmus, & pratia hæc inſana neſcimus*.

Nec reſipuit diuina bonitas ad luxus perniciem, 393

dum teſte Iſidoro Hiſpalenſe, mulli carnes aduerſus luxuriam præſtantes infecit, accinitque Sophron apud Athenæum piſcem hunc eneruem euirare perditos luxu viros. imo Plinius l. 32. 10. inquit *Mullos in cibo inutiles neruis inuenio*: & antea ex Dioſcoride, *Mullorum frequenti cibo aciem oculorum hebetari apparet*. adde Athenæum l. 7. edocentem, *Vinum in quo ſuffocatus mullus fuerit ſi vir bibat ad venerem impotens erit, ſi mulier non concipiet*: quod Terpſicles refert in lib. de Venerijs. & Euſtathius poſt longam literam concludit, *Mullum inimicum eſſe genitali*: certent ergo helluones, carnificem ſibi deuorant, vt vel ipſis commeſſationibus torqueantur: maria incurſent, & piſcium ſecla depopulentur, ſit Iuuenalis qui accinat ſat. 5.

Mullus erit Domino, quem miſit Corſica, vel quē
Taurominitanæ rupes, quando omne peractū eſt,
Et iam defecit noſtrum mare, dum gula ſæuit
Retibus aſſiduis penitus ſcrutante macello
Proxima, nec patitur Tyrrhenū creſcere piſcē:
Inſtruit ergo focum Prouincia: ſumitur illinc
Quod captator emat Lemas, Aurelia vendat.

tantæ libidinis nequaquam pondera effugiet: nam Aetio teſte, mullorum caro hæmorroidas affligit, vel excitat: oculorum aciem hebetat vti Plinius ſcribit, aſſeritque Dioſcorides: reſtinguit Venerem ſi Alberto credimus: valet nihilominus, inquit Alexander Aphrodiſæus, aduerſus ſtuporem Torpedinis: & Dioſcorides l. 32. c. 9. morſus Dragonis marini, Scorpionis, & Aranei mullum ſanare tradit, quod Galenus l. 11. de ſimpl. docet, & Plinius antea *Auxiliatur mullus contra paſtinacas, & Scorpiones terreſtres, marinoſque, & phalangia illitus, ſumptuſque in cibo*: & de mullo hactenus: nam Rōdeletij diſtinctionem de mullo barbato, & imberbe, & aſpero non admitto ob ea quæ ſcripſimus: *capiuntur*, vti

Aelia-

Aelianus ait l. 12. 42. *folijs betarum, nam hoc olere gaudet hic piſcis, eoque facile ineſcatus capitur.*

MERVLA, Plinio inter ſaxatiles *laudata*, meruli auis nigredinem præfert vti Iſidorus, & Ambroſius ex noſtris ſcribunt: Numenius in Halieutico *colore nigricantem merulam* exhibet: de cuius carne Diocles l. 1. de tuenda ſan. inquit, *Piſcium quos ſaxatiles vocant mollis eſt caro, vt Merulæ, Turdi, Percæ, Phycidis, Gobij, & Alpheſtici:* Ariſtoteles vero h. l. 8. 30. de colore piſcis ait, *mutantur piſces, qui merulæ, & qui turdi appellantur, atque etiam ſquillæ, vere enim nigreſcunt, poſt ver albedinem ſuam recipiunt*: ob hanc mutationem forſan ab Ouidio in frag. Halieutici decantantur, 394

Auratis murena notis, Merulæque virentes.

Merulam vulgus Venetorum *Merlo* nuncupat: Itali apud Bellonium *Tinca*: & Maſſarius à Venetis ſic nuncupatam refert; quibus adde Siculos, qui fluuiatiles; ac marinas agnoſcunt *tincas*: nec Vuottonus eſt audiendus, qui *merulam* marem nuncupat, femellam vero *tincam*: nam Iſidorus, & Lippius, ex eo quod Varro ait, merulam a colore auis appellari, *Merulum* hunc piſcem vocant: idque Apicij, ac Suidæ oraculo, ergo diſtinctionem hanc non admiſère veteres: piſcis eſt Turdo ſimilis, & apud Athenæũ eodem calculo recenſetur, ſed illo hic nigrior eſt inquit Maſſarius; Rondeletius errat, dum ſcribit, *Merula piſcis eſt marinus e ſaxatilium genere, tincæ fluuiatilis ſimilis corporis habitu, colore ex indico nigreſcente: maris color magis ad violaceum accedit, fœminæ ex vario nigreſcit: os dentibus acutis, & recuruis munitum, labris, oculis, pinnis, ſquamis reliquiſque partibus ſaxatilibus alijs ſimilis: hepate eſt magno a quo fellis vexica pendet: inteſtinis latis, ventriculo longo, ſplene paruo, corde angulato, branchijs alijs ſaxatilibus ſimilis*; errat dum ſimilem 395

tinca facit, nam vere tinca eſt, etſi tincæ nomen vagum a pleriſque cenſetur, non ita apud Italos: de colore violaceo maris ſomnium prodit, enimuero dũ vterum geſtant, fæmella tantum a mare dignoſcitur, qua de re piſcatores conſulat: non enim omnino nigram merulam, nec ſemper habebit, ſed dum, teſte Ariſtotele, & Aeliano 12. 29. colorem mutat, inquit Euſtathius *nigris notis conſperſam* videbit: cætero caue ne *Merlum*, vel *Merulam* cũ *Merluzzo* confũdas, qui eſt Ariſt. & Galeni *Callarias*. vulgo *Aſinelio*.

396 Lubenter piſcis merulæ hiſtoriam ſcribo, quia ſolertiam eius, & erga filios charitatem præcipuam attendere quiſque poterit: Oppianus nunc hanc extollit, & ne egeamus interprete Aelianum aduoco, qui ipſum vti aſſolet eleganter tranſcripſit, leporẽq; de ſuo adiecit l. 1. c. 14. *Merula marina domiciliorũ, & ſedicularum loco in petris, & cauernis ſtabulatur: Marium autem quiſque cum multis fœminis complexu venereo iungitur: Quod ego genus matrimonij luxurioſum, multarumque eſſe ſtudioſum, delicatorum ad res venereas dicerem eſſe barbarorum: & vt ioco aliquid de re ſeria dixerim, Medicam, aut Perſicam vitam: Omnium autem piſcium eſt maxime Zelotypus in hoc genere mas cum ſemper aliàs, tum maxime quum eius vxores pariunt: liceat autem mihi vocabulis vti huiuſmodi in quibus forte aliquis ceu temerarium me reprehendat, quæ ipſa videtur conceſſiſſe natura quum rerum etiam ipſarum ſecundum illam exempla extent: Quum igitur parturiendi doloribus eæ tenerentur domi quieſcunt: mas autem tanquam maritus foribus incubans cauet ne extrinſecus inſidiæ inferatur metu paruulorum: VIDETVR IS NON DVM GENITOS AMARE, metuque paterno motus his timere, & totos dies in eorum cuſtodia permanet nihil guſtans: CVRA IPSVM ALIT: ſub crepuſculum veſpertinum tandem* in-

intermittit hanc cuſtodiendi neceſſitatem, cibumq; exquirit: ſingulæ vero coniugum, quæ ſunt intus ſiue ſint in partus doloribus, ſiue iam enixæ cubent algas multas in cauernis, & circum petras ad victus comparationem reperiunt: hactenus ille de cura merulæ erga filios, & vxores: Piſcationem etiam refert, in qua eaſdẽ refulget charitas: inquit enim cap. ſeq. *Experiens Piſcator cum inſidias merulæ piſci molitur hamum plumbo degrauatum, & ſquilla magna implicatum deijcit, & mox ſubmouet lineam, excitans, & exacuens piſcem in predam: ſquilla vero mota ſpeciem quandam ſui præbet ingreſſura in cauernas merulæ, quodquidem hæc capitaliter odit: quam obrem cum id fieri ſentit, inuadit exiſtimans eam hoſtem eſſe, non enim tunc cibus curæ illi eſt, cũque ſquillam dentibus compreſſerit diſcedit, cibo præſtabiliorem, & antiquiorem curam vigilandi ducens: quum porro quidam ex alijs rebus obuijs comeſurus eſt primo tentat, & premit, deinde iacere ſinit, vidensque hoc idem non palpitare, & iam mortuum eſſe comedit: Fæminæ vero quandiu marem vident propugnantem domi manẽt FORMAQ; TVENDAE FAMILIAE SERVANT: cum vero perijt ea præmerore acquieſcere nequeuntes errant; eas enim triſtitia foras educit, tumq. capiuntur, quid ad hæc Poetæ dicunt Euadnen Iphidis filiam, & Alceſtin Peliæ dudum nobis glorioſe lugentes?* hæc etiam antea Oppianus cecinit: Habes itaque lector mutui amoris exemplum, & nos emblema dedimus tali epigraphe, *ſollicitudinem præſtat Amor.*

Laudatur merulæ caro a Galeno, & licet Philotimus mollem cẽſeat, ſicut antea Mneſitheus, & Diocles, nihilominus apud Bellonium Trallianus in epilepſiæ curatione commendat, & hepatem refrigerare idem Bellonius aſſerit: eſt namque ex ſaxatilibus, inter quos, teſte Galeno, nullus bonitate loci, qua fruitur differt. 397

DE

DE MVGILI, SIVE CEPHALO, *Melanuro, & Meryce.*

CAPVT TRIGESIMVMQVARTVM.

398 PRæſtantiſſimum Piſcem exhibemus, quem vulgus *Cephalum*, Galli, vero ac Siculi *Muletto* nuncupant: de quorum ſpecie, quia quamplures ſomnia coacervant, recentiorum diuinationes vt obliuiſcar, Athenæum l. 7. veterum oracula philoſophantium exhibentem ſequor: nam Hiceſius ſcribit *Leuciſcorum* plura eſſe genera, *Ceſtreas enim quoſdam Mugiles appellari, quoſdam Cephalos; quoſdam Chelonas, alios Myxinos: ſaporis palato ſuauiſſimos eſſe Cephalos, optimique ſucci, ſecundos ab illis Ceſtreas, deteriores Myxinos: Chelonas vero, & quos Bacchos nominant reliquis omnibus: Leuciſcos omnes parum alere, ſuccũ bonum gignere, excerni facile*: hæc ille ex Ariſtotele: Dorion lib. de piſc. ſpecies duas enumerat, *Cephalũ, ac Neſtin*, idem Cephalum inquit differre a Cephalino, quem Blepſiam nominat: ſed vt nomina expẽdamus, *Ceſtreas* mugiles, inquit Hermolaus, dixerunt a quodam vericulo, de quo Volaterranus, *eſt miſſilis genus Ceſtron, quod noſtri vericulum vocãt*; eoque Athenienſes vtebantur aduerſus adulteros, vnde Iuuenalis ſat. 10. ait,

Necat hic ferro, ſecat ille cruentis
Verberibus, quoſdã mœchos, & Mugilis intrat.

ideſt miſſile ad internecionis pœnam intrat: telumque illud, teſte Suida, Perſici belli tempore fuit adinuentum, *telum ſcilicet duorum palmorum magnitudine præditum canalem proiecturæ parem habens; &c.* Dorion eundem *Ceſtreum, ac Neſtin* facit, eũque *Ieiunum* interpretatur, quod Antiphanes in

Lam-

Lampone tradit,ſimulque Philemon in Commorientibus, & Anaxandrides in Vlyſſe: Ieiunus dicitur, quia teſte Ariſtotele apud Athenæum *carnes piſcium non deuorat* docetque Xenocrates.

MVGIL ergo CESTREVS, ſicut & cæteri menſe Decembri parit: Athenæus Ariſtotelis verba l. 5. h. a. profert, *Decembri menſe ex Ceſtreis Chelonas, Sarginos, Cephalos, & quos Myxonas dicunt parturire, ait, & quoſdam ex Ceſtreorum genere minime coitu naſci, verum ex Arena, & limo procreari*: & denuo idem alibi ſcribit, *Ceſtreos mutuo ſe non vorare veluti qui ſunt dentibus ſerratis, cum ne carnem quidem veſcantur; Ceſtreorum autem ſpecies eſſe Peræan, Cephalum, Chelonem, qui prope terram paſcatur arena, & limo, Myxonem, qui alio cibo non alatur, quam mucco eum obliniente*, ad quæ Athenæus ſubiungit, *Ceſtreorum fœtus a nullis piſcibus deuorari aiunt, quia nullorum piſcium aliorum fœtum ipſe manducet*: Euthydemus Athenienſis in lib. de ſalſam. inquit, *Ceſtreorum ſpecies eſſe Sphenẽu, & Dactyleum: Cephaloſque ſic appellari ob grauius illorum caput: Spheneos autem quoniam graciles, anguſti, adductoque ventre ſunt, & quadrati: Dactyleos vero minus duobus digitis latos eſſe*: excellunt Ceſtrei ad Abderam capti, quod etiam Archeſtratus aſſerit, deinde ad Sinopen: Polemon in l. de flum. Siciliæ ſcribit, Ceſtreos a quibuſdam Plotas vocari, illos profecto Epicharmus in Muſis ita nominat, *Aeoliæ Plotæ, Cynogloſſique aderant, & vmbræ*: Ariſtoteles *eos viuere ex cauda mutilatos*, ſcribit ſ, *nam Ceſtreos vorat Lupus, ſicut Congrum Murana*: e contra Ceſtreum non eſſe carniuorum probat Athenæus l. 7. dicens, *quod prouerbio iactant, Ceſtreus ieiunat, de illis exponitur, qui iuſtam, & innocentem vitam agunt, quandoquidem carnem prorſus non comeſt*: hinc Diphilus in Lemnijs hac ſimilitudi-

399

ne vſus inquit, *Hi cœnarunt, ego vero miſer extremum ob ieiunium Ceſtreus fuero*, nec male. Heſperius vnus ex Cynicis ait, *Ieiunium o amici viri nos quoq. ne celebremus quod ſit medio Theſmophoriorũ die: ceſtreorum more profecto nunc ieiuno*: ideſt die quinto, quo ieiunæ mulieres Cereri inſeruiebant, nouem alijs epulantes vti Virgilius accinit: Hanc Ceſtrei naturam ex ipſo Neſtis nomine Vulpianus prodit, dicens, *Ceſtreus Neſtis appellatur, quoniã animatam eſcam nullam mandit, nec allicitur, ineſcaturue, aut carne, aut aliis id genus, quæ animata ſint, vt inquit Ariſtoteles, qui niſi ieiunus ſit, vilem in cibo eſſe tradit Neſtin, in metu caput occultantem, perinde ac ſi corpus totum abdiderit*: hæc ille, & Plato in Ferijs *ieiunos Ceſtreos* a cæteris piſcatoris manu diſtintos indigitat: quod Athenæus refert, quem vide.

400 Ergo Mugilis nomine ſemper ceſtreum ſcriptores intelligunt, *& ex eo nomen habet, quod ſit multum agilis* ait Iſidorus. & velut ſagitta ſaltantes litora maris cum fluuijs mutant, gaudent enim dulci fluminum latice, inquit Ariſtoteles, *de mari in lacus, & fluuios aſcendunt*, idque Mneſitheus apud Athenæum tradit: imo Ariſtobolus vllum piſcem Nilum ingredi promit, præter mugilem, aloſam, & Delphinum, cæteri Crocodilos timentes aufugiunt. *aſcendunt itaque mugiles in vere cum prægnantes ſunt, & deſcendunt paulo ante Pleiadis occaſum vna omnes parituri, tunc enim in ſepta incidentes capiuntur*: hæc Strabo lib. 17. recenſet: ex quo Vuottonus annotat errare, qui ex limo mugiles omnes oriri credunt, nam præter Ariſtotelis, Diphili, & Mneſithei ſententiam, capiuntur prægnantes ouis onuſtæ: verum nihilominus eſt quod ex Athenæo, & Ariſtotele diximus, ſcilicet nonnullos ex Arena oriri, & limo, ſed ijs in locis vbi degere ſolent, nam vti vidimus in dome-

domeſtico quodam viuario, ſemen mares emittunt turbidum, ex quo forſan, & limo excitantur;

Deſcribitur a quampluribus, ſed cum vbique abūdet ſuo nomine celebris deſcriptione non indiget, hinc potius mores expendo: Piſcis gregatilis eſt, & in mari, lacubus, ac fluminibus generatur inquit Galenus, & Diphilus ex Ariſtotele: Dorion apud Athenæum *marinos laudat, FLVVIATILES improbat*: e lacubus Mneſitheus peiores promit, aitq. *difficile coquuntur, & gratiſſimi ſunt ex marinis piſcibus, qui e mari flumina, lacuſque ſubeunt, vt Mugil, & in vniuerſum omnes piſces, qui in vtriſq. aquis viuere poſſunt.* tamen Auſonius Mugiles Moſellæ commendat præcipue recentes, nam poſt *binas triborias*, ideſt poſt ſex oras corrumpuntur: 401

Squameus herboſas Capito interlucet harenas
Viſcere præ tenero fartim congeſtus ariſtis,
Nec duraturus poſt bina triboria menſis

eiuſdem naturæ, & marinos forſan dixiſſem, Ariſtotele h. 6. 14. edocente, *E mari lacus, & flumina ſubire*, quod de Niliacis Ariſtobolus apud Strabonē refert: at Galenus facile eos internoſci l. 2. prodit, *dū hi numeroſis, ac paruis ſpinis pleni ſunt, non ſecus quam, & reliqui fere omnes in fluminibus, ac ſtagnis geniti piſces: illi vero huiuſmodi numeroſas, ac paruas ſpinas non habeant ſicuti, neque vllus marinorū eas habet*: idque Saluianus aſſerit: tanta apud ſtagnorum vtiq. ſinus multitudine præſtant vt; teſte Plinio; Delphini ſimul cum hominibus in Nemauſienſi ſtagno ipſos venari accedant: eius apparatū, & venationem dedimus l. 1. p. 1. Rondeletius in fluminibus tantum *Cephalos*, & *Leuciſcos* e mugilum genere collocat; idque ex Galeno, ſed quia Hiceſius apud Athenæum *Lauciſcorum* nomine omnia mugilum tecen ſuit genera, ſi credit medico errat; potius marinos, & fluuiatiles, imò eos qui e lacubus exhi-

bemus eiuſdem ſpeciei, ac generis arbitror: quod probare poſſem, ex Oppiano: & Ariſtotele, quem Dorion, Philemon, & Diphilus cæterique ſequuntur, dum mugiles marinos prope fluminum litora viuere, ac parere docent, imo Ariſtoteles h. 6. 17. inquit; *Laborant per id tempus quo geſtant vterum, vnde fit vt tunc potiſſimum ruant in terram, atque excidant, feruntur porro graui ſtimulo agitati in terram, atque omnino id temporis motu perpetuo incitantur donec pariant.* & l. 5. h. *circa fluuiorum oſtia maxime parere* ſcribit; imo e mari flumina ſubeunt, & denuo e fluminum alueis maria petunt: ergo in quónam differant iure ignoro. Secundo qui in ſtagnis ſunt, in mari deſcēdūt ad littora ſtagnorum deinde ſecla petūt, & Viuariorū cuſtodes quotannis marinos mugiles ipſorum exortu paruulos colligunt, indeque ſtaguos implent. itaque si eadem incunabula, eademque recenſemus amborum loca vnde differant Rondeletius doceat: nec Galeni locus ad rem facit, dum *lacuſtres, & fluuiatiles ad concoquendum difficiles*, ex Mneſitheo refert; nam ipſemet rationem aſſignans, obiectionem ſoluit, quia ob cibum ex cœno, & limo petitum, malum luccū lacuſtres generant, ergo non ob naturam, enimuero, forenſes ruſtici qui cepis, & alio veſcuntur male olent; magnates optime ob altilia, ergo differunt ſpecie, & ſi dura hi carne, morbida iſti vigeant? qui ſic aſſerit, indiget medico: non tamen improbo ſalſedinem maris mugilis conſtipare carnes nimia ne pinguedine oborta tabeſcant, ſed LACVSTRES, FLVVIATILES, ac MARINOS haud differre, niſi tantum accidentaliter teneo: cæteri videant, & doceant.

402 Mores mugilum prudentiam exhibent, cauent enim ne pereant; docetque Albertus, & Ouidius.

At mugil cauda, pendentem euerberat eſcam. Excuſſamque legit: Plutarchus de ſoler. an. inquit

Hamis vtũtur rotundis aduerſus Mugiles,& Amias quia ijs os eſt paruum ; a recto enim ſibi timent : aliquando etiam teretem ſuſpectum habet mugil, in orbem circumnatat, eſcam cauda verberans, & quod decuſſit ad os reflectens, quod ſi nequit ore contracto ſummis labris eſcam attingit aliquid inde carpens. hactenus ille firmatque Plinius, & Oppianus eius cibum, naturamque occinit,

In pelagi populis norit, qui paſcua ſolum
Ingenio mitem cephalum, iuſtumque vocabit :
Non genus externum lædit : proprioſq. æternas
Non mandit carnes, non potum ſanguine ſedat:
Eſt genus intactum, non cædis tabe cruentum,
Eiectamque ſalo cum cœno paſcitur algam.

retia dum ſentit ſaltat, vt effugiat inquit Oppianus, at ſi primum lina non euadit quieſcit, morti victimam ſe quodammodo præbens,

Impetu ſi primo ſummum non ſaltet in æquor,
In laqueum lapſus non viribus amplius vllis
Confidit cephalus multo languore repreſſus,
Expertus vires tanto diſcrimine ceſſat.

ex Plinio diſſidium mugilis cum lupo dedimus, qui teſte Nigidio caudam mugilis prærodit, eaq. abſciſa viuit : fœminæ mares ſequuntur, nec ipſos deſerunt, & ſi capturam ſubeant, quod Aelianus, & Oppianus ex Ariſtotele ſic edocente referunt, *Mugilibus tanta ſalacitas vt in Phœnice, & Narbonenſi prouincia coitus tempore e viuarijs Marem linea longinqua per os ad branchias religata emiſſum in mari, eademque linea retractum fœmina ſequuntur ad litus : rurſuſque fœminam mares partus tempore, quo fit vt faciles ac plurimi capiantur*: ſed amorem hinc, an luxuriæ dementiam colligas ambigo, hoc vnum ſcio, Athenienſes miſſili quodam, quod mugilem, ſiue Ceſtreum nuncupant, adulteros interficere, idque Iuuenalis tradit,

 Lyn-

403 Lynceus Samius Mugilem hyberno tempore optimum deſcribit, ſed ex Ariſtotele, pluuias frigidas excæcare mugiles nouimus, *fit enim vt pluuijs multi ex his facile excæcentur*: nonnulli ſicuti Galenus grauidam damnant mugilem: Diphilus auditum in illis commendat, laudatque Hiceſius forſan ex Ariſtotele qui h. 4. 8. inquit *Mugil ex illorum piſcium numero eſt, qui clariſſime audiunt*, & vocis nonnũquam ſtrepitu adluiſſe non ſemel mugiles in viuarijs vidi: eos inſuper ſomnicoloſos Mneſitheus promit, forſan ob pinguedinem, vel quia alga veſcuntur: profunde ſomnum ita capiunt vt capiantur: Ariſt. h. 4. 10. *fuſcina interdiu ſæpe numero capiuntur*: Lapides habent in capite de quibus Plinius 32. 9. inquit, *Hi poti ex aqua calculoſis præclare medentur*: & c. 7. *fel eius auribus vtiliſſimum* prodit: ſed quæ de lapillis ſcripſit Plinius non ad Mugiles referendum, quos *Bacchos*, Rondeletio teſte & Athenæo, nuncupat, ſed ad Aſellos; qui in capitibus lapillos præferunt: erratque Rondeletius, cumque ſequutus Aldrouandus, quamuis ex Marcello ſcribat, *in capitibus mugilum ſpina inuenitur cani ſimilis, hæc renibus appoſita vel alligata miro remedio eſt*: hæc de ſpina, ſed quid ſpina ad lapillos? vterque aberrat.

404 Diſtinctiones proprie non admittimus, ſed varia mugilum genera varijs indita locis; vel eorum diuerſis ad ſcripta formis cenſemus, ſicut inter homines *Cæſares* ab vtero cæſi, *Simonides* a ſimis naribus, &c: ſic mugiles nuncupati feruntur: at quia non omnibus vna æqua voluptas, eorum nomina promere ſuadet religio; at primum Bellonij recenſere verba: ait enim & ſi permulta auctores cephalorum genera tradiderint tamẽ vna tantum ſpecies vulgo nobis eſt cognita, quam Galli (etymo fortaſſis a mugile deducto; quem Maſſilienſes *vn Muge* appellant) vocant *vn mulet*. græcum vulgus cephalum

Digitized by Google

bum maiorem (ex quo Botarge fiunt) *Coclano* vocat: Veneti *vna Ceuola*; Ariſtoteles primum *Cephalum* deinde *Chelonem* poſtea *Sargum* poſtremo *Myxinum* nominarit: Padi accolæ cephalos grandes *Mieſine* vocant: Stœcadum vulgus *Vergado*: Maſilienſes *Calug*: Quamquam autem cephalus multas habeat ſpecies tamen marinorum duæ tantum eſſe creduntur, *Cephalus*, ſcilicet, & *Ieiunus*: qui ad oras Padi agunt eos varijs nominibus. pro magnitudine appellant; *Canellrellos* enim minimos, quos in Canitris ferre ſolent. græcum vulgus *Gillards* nuncupat: alios quoque *Baſſundos* medios inter maiores, & minores; alios *Lettirganos* cæteris paulo latiores: *Boſeguas* alios mediam magnitudinem inter Litterganum, & Mieſinen ſortitos: ſed omnes peculiari differẽtia ab vna ſpecie non multum alieni ſunt: hactenus ille ex Auſonio, & Oppiano.

His enucleatis fit primus, quem CEPHALVM, ſiue 405
CAPITONEM dicunt; de quo ex Ariſtotele inquit Plinius, in metu capite occultato totum corpus latere putat: Hiceſius cæteris velut præſtantiorem hunc commendat, præcipue ſi purum inſedit mare: ſequitur CESTREVS, qui vt ex Dorione inquit Athenæus *lapides habet in capite*, eoſque aſperos echinata ſpecie de quibus forſan loquitur Plinius, ſed Rondeletius non animaduertit oſſeum illud eſſe tuber, non ſaxeum, vt autumat, lapilli vero formam oſtentat: dùm autem Pollux ſimilitudinem calculi ænei in illo refert, quo Athenienſes rem decernẽtes ſignabant, ignorat Rondeletius in Areopago præter ſpondylorum æneos calculos, ſuffragia tuliſſe veteres per oſſeos calculos; vti nos *in varijs lectionibus noſtris* longa ediximus litera, nec mirum ſi iudicium hic calculos refert, dum ab Athenæo, & Ariſtotele, ac Oppiano iuſtus cenſetur, ac minime carniuorus, quod vel vtinam Iudices ſic eſſent! MYXONEM, ſiue

Ban-

Banchum, ſiue *Mucenum* dixère Theodorus ex Ariſtotele, & Athenæus; paruam cephali ſpeciem hanc promit Euſtachius: *Bacchum* Rondeletius nuncupat ex Dorione, quia caput eius rubet adinſtar ebrij, ſed ruborem non vidimus, & a mugilum colore diſtat, ſed potius ex Saluiano *Banchum* dixerim ab caput obtuſum, vel *Muco* dicitur teſte Ariſtotele, quia *non niſi mucone veſcitur ſuo, quam ob rem ſemper ieiunus eſt*: quid autem ieiunus de Baccho ſapiat, doceat Rondoletius: ego inter Aſellorum ſpecië Bacchum adnumeraſſe Plinium, Dorionem, & Euthydemum apud Saluianum inuenio; de CHELONE, quem Græci *Labeonem*; Ouidius, ſi Rondeletio fides, *Labrum* nuncupat, adhuc ſub lance nomen, enim vero dubitat Vuottonus an labrus Ouidij Chelon ſit, Geſnerus conſtanter Melanurum inter Ouidianos piſces Plinium recenſuiſſe pro Labro tradit, ſuadetq; omnino la ratio: neque ob labra craſſa *labrus*, ſed potius Labeo dicendus vti Theodorus ſcribit, at Saluianus Rondeletio errandi præbuit anſam, dum Plinio Ouidij *labrum fuiſſe Labeonem* credidit: ſed apud eundem Saluianum variantes lectiones in huius piſcis nomine vide: SARGVM tandem Ariſtotelis *Ceſtreum* Hiceſij eſſe compertum eſt: Notandum nihilominus CEPHALOS VOLANTES, quos circa Rhodanum Rondelerius promit, eſſe potius *Hirundines* de quibus ex Ariſtotele, Athenæo, Plinio, ac Diphilo diximus, cenſetq. Franciſcus Valeriola, nec pro Rōdeletio facit cibo eodem veſci, ac mugiles: nam ſi omnes qui panem comedunt eſſent homines, canes inter homines enumerare fas eſſet: potius SALTANTES dixerim, nam apud Aelianum ſaltu nauiculas implere legimus, ignemque adeunt, vti apud Areſium patet: & quia ſpecies mugilum dedimus Aeliani ſilere narrationem facinus eſſet, inquit enim *l. 9. 36. Piſcis aſpectu flauus e genere Mugilum ſaxa incolere,*

colere; & ſimul ijs victitare ſolet, eius ſane duo in vulgus nomina minime ignota ſunt, alij enim Adonin nominant, alij Exocœton, quod extra mare in arido cubet, quum enim eſt tranquilla, & temperata tempeſtas is tum in ſiccum undarum impetu peruectus ad ſaxa ſe exponit, ibidemq. libenter, & quiete altum ſomnum capit: cum autem alijs omnibus animalibus tamquam fœdere deuictus eſt, pacēque habet, non ſimiliter cum incolis maris Auibus pace coniungitur, ſed & eas perhorret, & ſi earum quapiam comparuerit ſeſe verſat, & tamdiu ſaltatorio quodam facto tripudio ſaltat dum de ſaxo in vndam deſiliens ſalutem adeptus fuerit, quum autem mare, & terram amicam habeat ipſum iccirco Adonin quēadmodum mea fert opinio ij appellarunt, qui huiuſmodi nomen ei impoſuerunt, quod Adonidis, qui Cinyræ Regis filius fuit, vitam inſpexerunt: eum ſane duabus in amore Deabus fuiſſe alteri marinæ, alteri terreſtri fabulantur.

MELANVRVS, & idem nigra cauda, vt eſt apud 406
Plutarchum, & Pſellum tenebras ſuas effundit, enim vero a Theodoro OCVLATA dicitur, cum Plinius diuerſum ab hac recenſeat, vnde error in eorum altero deprehendatur: *Sargo ſimilis* ab Hiceſio fertur, & Gillius, ac Bellonius vulgo *Occhiata* dictum cenſent, quos cum Rondeletius tranſcribat, Plauti *Ophthalmiam* Melanurum, Oculatamue eſſe cenſet: & nos antea ex Ennio, Pythagora, ac Iamblicho plura diximus, imo Speuſippus ſimilem *Melanderino* præſtat; Athenæus vero l. 8. *Auratæ*, hinc signa experimus, dum Ariſtoteles apud eundem Athenæum inquit, *Melanuris, & Sargis caudam, caudaq. vicinam partem maculis eſſe notatas, ac in eorum corpore ſpectari nigras, multaſque lineas*, ideoque a Iouio *Nigricauda*, vel *Atricilla* nuncupatur; nec extra lineam Geſnerus eſt, qui LABRVM Ouidij Me-

Digitized by Google

Melanurum facit, aduerſus Rondeletium aſſerentem illum e mugilum genere CHELONEM eſſe.

407 At ſi lubet inter illuſtres ſcriptores calculum vel ſemel meum adijcere, Melanurum Plinij Dragonis, ſiue ſerpentis maritimi ſpeciem eſſe conſtanter aſſero: primo quia vt dixi, Lilio quoque nuncupato, Pythagorę oraculum innotuit *Melanurum ne guſtato*; idque non ob oculorum magnitudinem: Ouidius namq. ex Pythagora oculum commendat ad cœli proſpectum: ſed potius quia duplici ſede viuit, mare namq. & flumina, ac terras incolit: nec eſt quod dicas Pythagoram tamquam ſe expenſurũ dediſſe alterũ quodammodo oraculũ, *Ab eo quod nigram caudam habet abſtine*: enimuero Melanurus ſerpens iiſdem inſignitur maculis, traditque Soſtratus apud Aelianum l. 6. 51. vbi ait *duas in cauda lineas nigras habere*: & de nomine inquit, *vt audio vario ac multiplici nomine nuncupatur, quidam Preſterem vocant, alij Cauſonem, nonnulli Centrida, alij Ammobaten, & a quibuſdam Melanurus appellari fertur*: de Aquarum ſtatione tandem nemo ex his, qui eruditionum limina vel ſalutarunt a longe Promethei fabulam ignorat apud Sophoclem, vbi Serpens hic fontis cuſtos refertur, & aquarum inter gurgites Dinolocus aduerſarius Epicharmi, Ibicus Rheginus, potius ſi bona mens Aeliano, Meſſanenſis, Ariſteas, & Apollophanes poetæ comici Melanurum hunc decantarunt: imo Aelianus ne aberres cũ deſcribit Dipſadis nomine, aitque *Inferiorem magnitudine eſſe vipera, ſed tamen in occidendo quam celerrime eius vis ſuperiorem: morſu enim confixi, & ſi aſſiduam potionem hauriunt ad ſitim tamen exardeſcunt, & ad bibendum eatenus inflammatur, quoad celerrime rumpuntur*: ex eius verbis cauſſam oraculi collige, interfectorem ſerpentem verſi pellem, vt aufugias, neue Murænę coniugia laudes, vel quicquam ex ea

guſtes

guſtes ſobole monet : accinitque Plutarchus, *ne cõmercium habeas cum improbis* : Imo Ariſtippus, ex Zoroaſtro, ac impius Paracelſus Dijs inferis hunc dicatum melanurum prodit, ideo Ficinus, & Guarinus, ſimulque Eraſmus ex græco vertunt, *Ab eo quod nigram caudam habet, abſtine : terreſtrium enim Deorum eſt*; de quo Artemidorus Onirocriticon l. 1. multa ſomniat: & Dij terreſtres apud Kiranidem Dęmones ſunt; ac dęmonum aſtu melanurum morſu peſtem ſuam euomere compertum eſt.

At ſi pro OCVLATA melanurum attendis, cum optime Saluianus rem pluribus referat, ex quo Rondeletius, & Aldrouandus ad verbũ, quibus ſcripſerũt dedère expenſum, ipſum adi, vt ſapias. De Melanuro Ariſtoteles ſcribit, eumque veſci *alga* depromit; Imo Columella inter ſaxatiles recenſet; Oppianus vero inter litorales, inter vtroſque Aelianus dicens, *cum maris tempeſtates ſunt, ex his viuũt cibis melanuri, quos e ſaxis partim eruunt, partim e terra euellunt, nec tamen niſi ſordidis paſcuntur, & abiectis, quibus non facile alius piſcis, niſi fame oppreſſus veſceretur*. capturam difficilem vel ob eorum timiditatem, vel verſutiam accinit Oppianus, 408

Haud facile paruus Melanurus fallitur arte
Nec curua capitur naſſa, nec retibus amplis
Viribus haud magnis fidit, ſemperq. guloſis abſtinet à cœnis.

Ideo Aelianus ſagena a piſcatoribus occludi ſcribit, nam ad hamum accedere etiam Plinius negat l. 32. 2. traditq; *in Stabiano Campaniæ ad Herculis petrã melanuros panem in mari abiectum rapere, & ad nullum cibum in quo hamus ſit accedere* : Matron Parodus inter viles piſces apud Athenæum recenſet, & Hiceſius inſuauem facit : nihilominus Xenocrates *gratum ſtomacho* laudat, & Diphilus cum Aurata comparat; imo Epicharmus in Nuptijs Hebes mela-

nurum recenſet; nec abſque arcano in Halieutico Numenius inquit, *Scorpium vel percarum ducem,* *Melanurum*: Matron expendit, viles præſtantiſſimos quoſque ſequi, at præcedere aliud denotat, quod ſic refero: Melanuros ſagacitate pollentes, ac cautos piſces eſſe ex Oppiano diximus, ideo Perca ipſos ſequitur, ne incauta pereat, ad quæ Emblema edidi lemmate inſcripto, *fida ſocietas*.

409 MERYX ab Ariſtotele l. 9. c. 50. h. a. *ruminalis* piſcis nuncupatur, eo quia adinſtar ouium ruminat, ac ſuperiore dentium ordine caret, ideo in quonam piſcium genere numerari debeat Rondeletius, & Vuottonus ambigunt: Geſnerus vero ex Ariſtotele edocente, Scarum haud ſerratos obtinuiſſe dentes, (Qui vnus & ruminare merito ob eam rem creditur) Merycem a Scaro non differre cenſet: adde Theodorum, qui *ruminalem* merycem nuncupat; & Ariſtoteles, teſte Rondeletio, Scarum tantummodo ruminare dixit, quo ductus oraculo Saluianus Merycem *Scarum* eſſe credidit, & præcipue ne Ariſtoteles ſecum pugnaret, idē ſentiendum nonnulli docēt.

DE MVRAENA, MAENA, & Ophidio.

CAPVT TRIGESIMVMQVINTVM.

410 MVrænarum nomen prætioſiſſimorum piſcium luxum apud Romanos oſtentat: enim vero poſt Varronem, & Sammonicum, inquit Macrobius l. 3. ſat. *ad prædæ marinæ tranſire luxum, Liciniorum me nomen admonuit, quos Murænas cognominatos, quod hoc piſce effuſiſſime delectati ſint ſatis conſtat*: idque Colu-

lumella pendit, & Cn. Domitius diſertiſſimum L.
Craſſum virum Cenſorium obiurgauit eo quia *Mu-
rænam in piſcina domus ſuæ mortuam atratus, tam-
quam filiam luxit*: Tullius vero nobiliſſimos princi-
pes L. Philippum, & Hortenſium *Piſcinarios* appel-
labat, cauſſamque frequentes murænarum piſcinas
habeo, de quibus Plinius l. 9. c. 55. ſcribit, *Mura-
narum viuarium priuatim excogitauit C. Hirius
ante alios, qui cœnis triumphalibus Cæſaris Dicta-
toris ſex millia numero murænarum mutuo appẽdit,
nam permutare quidem pretio noluit, aliaue merce:
huius villa intra quam modicam quadragies piſcinæ
venierunt, inuaſit deinde ſingulorum piſcium amor:
apud Baulos in parte Baiana piſcinam habuit Hor-
tenſius Orator, in qua murænam adeo dilexit, vt e-
xanimatam fleuiſſe credatur: in eadem villa Antonia
Druſi murænæ, quam diligebat inaures addidit, cu-
ius propter famam nonnulli Baulos videre cõcupiue-
runt:* & potuit murænæ viuarium Baulos poſt Hercu-
lis aras, quas Symmachus accinit commendare, for-
ſã quia murenas, teſte Macrobio, & Columella abuſq.
Meſſane freto expiſcatas viuarijs occulebant, ac ex-
quiſitiſſimis ciborum generibus ſaginabant, hinc de
Vedio Pollione Seneca l. 1. de clementia ad Neronem
inclamat, *Pollio murænas ſanguine humano ſagina-
bat*. facinuſq. recenſet Plinius, ac peſſime culpat
Tertullianus.

Naturam vero eius prodit Plinius 9. 23. dicens, 411
*Muræna quocumque tempore parit, cum cæteri pi-
ſces ſtato pariant: Oua eius citiſſime creſcunt: in ſic-
co litore lapſas vulgus coitu ſerpentium impleri pu-
tat: Ariſtoteles Myrum vocat marem, qui generat,
diſcrimen eſſe, quod muræna varia, & infirma ſit,
myrus vnicolor, & robuſtus, denteſque extra os ha-
beat, in Gallia Septentrionali murænis omnibus dex-
tra in maxilla ſeptenæ maculæ adformam Septẽtrio-*

nis aureo colore fulgent dumtaxat viuentibus, pariterque cum anima extinguntur: inuenit in hoc animali documenta ſæuitiæ Vedius Pollio Eques Romanus ex amicis D. Augusti, viuarijs earum immergẽs damnata mancipia, non tanquam ad hoc feris terrarum non ſufficientibus, ſed quia in alio genere totum pariter hominem diſtrahi ſpectari non poterat: ferũt aceti guſtu præcipue eas in rabiem agi: tenuiſſimum his tergus, contra anguillis craſſius, eoque verberari ſolitos tradit Verrius Prætextatus, & ob id mulctam his dicit non institutam: hactenus ille cuius verba expendere oportunum arbitror.

412 Circa murænæ partum, Ariſtoteles l. 3. h. 10. *Ouum aredinum non edere* ſcribit, eoque nuncupato Athenæus inquit, *Muranam e parua celeriter creſcere, eſſeque dentibus ſerratis, ac exigua omni tempore oua parere*: locus Philoſophi eſt in 5. h. 2. ibique non *parua*, ſed *numeroſa* recenſentur oua, animaduertitq. Saluianus: addit Plinius vulgus cum Vipera murænam coire, velut receptiſſimum habuiſſe, at l. 32. c. 2. a plebe ad candidatos tranſit dicẽs, *Licinius Macer fæminini tantum ſexus eas eſſe, & a ſerpentibus concipere tradit*: idque Athenæus ex Nicandro firmat, & Andrea medico, quem Tertullianus laudat, & ſubiungit, *Soſtratus in opere de animalibus ijs aſſentitur qui à Vipera muranam impleri aiunt*: adeſt Orus Aegyptius, & Stobæus antiquorum philoſophantium ſenſa referens, ſimulque Archelaus phiſicus, & Oppianus: ex noſtris vero DD. Ambroſius, ex Baſilij hexam. cæterique quamplures, quos Saluianus edidit, inde Rondeletius, ab vtriſq. Geſnerus, ac ipſiſſimis ferme verbis Aldrouandus, ideo Aeliani oraculum præfero, cætera obliuioni lubenter ſigno, l. 1. c. 50. inquit, *Quum libidinis impetu plena eſt murana in aridum progreditur, & ſponſi iniquiſſimi deſiderio permota latibulum Vipe-*

ra

ra maris intrat, ibique ambo inter ſe colligantur, atque coitu implicantur, vt vulgi quidem hominum opinio ait: vipera quoque mas ſtimulis libidinis cōcitata ad mare accedit, & vt adoleſcens in omnibus diſſolutus cum Tibia fores pulſat amatæ, ſic vipera mas ſibilo edito amatam euocat, ea a mari exit natura diuerſorum locorum incolas in cupiditatem vna, & cubile idem cogente: hactenus ille, & denuo l. 9. *66. Quum proximum eſt vt vipera complexu venereo iungatur cum murana, venenum vomitione eijcit, atque expellit, vt blandus, decoruſque ſponſus videatur, poſtea edito ſibilo (tamquam Hymineo quodam ante nuptias miſſo) ſponſam appellat, atque vbi mutuam Veneris libidinem inter ſe expleuerunt, hæc quidem ad mare regreditur, illa vero abſorto, recollectoque veneno ad domeſticam ſedem reuertitur.* addit Oppianus Viperam ſe interficere ſi venenum aliquis ſurripiat, vel effundat, & inter ſaxa tandiu ſe conterere donec pereat:

Excita voce furens, ruit ocyor illa ſagitta,
Ex terra ſerpens ponti deſcendit in æſtum
In venerem prompti gaudent complexibus ambo,
Serpentis caput ore tenens ſtat ſponſa proterui:
Sic ambo tædis læti Murana profundum
Deſilit in pelagus, Serpens per littora reſtans
Omiſſum repetit virus, quod dentibus atris
Fuderat: at bilem nigram ſi forte Viator
Iecerit in pontum, iactat per littora corpus,
Et non ſperata clauduntur lumina morte.

Sed an fabulā dicta ſapiant quamplures ambigunt, 413
præcipue Recenſiores, ex eo quod Plinius, & Nicander Colophonius, ac Aelianus ad vulgi famam, quę errando viget, referunt: inſuper ex Andrea apud Athenæum ſcribente, *mentiuntur; qui aiunt murænam in lutulentam maris oram progredientem cū vipera miſceri, quæ in cœnoſis non verſatur, ſed nemo-*

morum ſolitudines amat: occaſionemque moralitatis cauſſa delatam autumant, vt Iunius ex Suida prodit: ſed eſt caſtigandus Rondeletius, eiuſque relator Aldrouandus, imo eſt etiam Saluianus omnino corrigendus, nam hac in narratione plura effutiunt, quę ſolertia carent: ideo

414 Notandum non omnes Murænas Viperæ amplexibus more ſerpentum coire, ſed nonnullas, idque experientia docet, & ſibilo, tanquam tubarum ſigno aliquando in Meſſanæ freto vidimus euocatas ad litora murænas occurrere: imo piſcatores apud Iſidorum, & Plinium l. 32. c. 2. ſibilo eas decipiunt, ſed non eadem omnibus lex: ſicut nec omnes fæmellas ex Licinio dicemus: ſunt etiam mares, quos Plinius furtim ex Ariſtotele, & Athenæus *Smyros*, & *Myros* nuncupant, ſed rectè à Saluiano reprehēduntur, dum colore diſtinctos referunt ob ſexum: ſūt mares inter murænas, & nihilominus cum *viperis* nonnunquam cocunt, ſicut canes aliquando cum lupis iungūtur, & in Aphrica diuerſa animalium genera copulantur, & ſi inter ea fæminæ, mareſque ſint: fætus inde vtrumque refert ventrem, ſcilicet ſequitur, & patrem, vt ex vtroque dicatur.

415 His dictis conſtanter doceo, *Smyros*, vel *Myros*, vel *Muros* non eſſe *Murænarum mares*, ſicut Rondeletius, & Geſnerus pro certo habent, ſimulque Volaterranum errare, dum *Myrum* cum *Oculata* confundit: ſed murænas inter ſe coire ſerpentum more perſpicuum habeo, cū nāque libidinis ſtimulo obductę viperas adeunt *Myros* generant, qui viperę, & murænæ formā oſtentant: Itaque male Saluianus *Myros* vnquam fuiſſe ſcribit, quia vnquam illos vidiſſe meminit; ſunt etenim, quos *Marinos Serpentes* piſcatores nuncupant, & Athenæus ex Ariſtotele inquit, *Myrus a murana diſtat, quod vnicolor ſit, validus, denteſque habeat intus, atque foras. Piceæ*

colo-

colore ſimilis; *Muræna vero imbecillior, ac varia*: Dorion auctor eſt, *Myrum carere ſpinis per carnem ſparſis* (viperarum inſtar) *totumque ſupra modum eſſe tenerum; ac in cibis vtilem: eſſe vero illius genera duo, alterum nigrum, alterum ſubrufum, ac meliorem, qui nigricat*: male etiam docet idem Salvianus, Fœminas murænas gignere abſque maris coitu, & licet *Channæ* exemplo oraculum prodat, quæ priuata gemino parente concipit, & vt inquit Plinius, *Ouidius tradit, Channen ex ſe ipſa concipere*: hoc tantum vnius ſententiæ adhæret, at mare cognito, ordinem inuertere abſurdum eſt: Habent ſuos quoſque mares murænę, quibus implentur vt pariant: & tanta murænarum abũdat copia, vt triũphales Imperatorum cœnas, apud Plinium, & Varronem ornet, & impleat: Quandoquidem adulterio etiam grauidę *Myros* procreant, eodemque viperarum veneno præditos, vt patris ſimilitudinem præferant, audi Andream philoſophum apud Athenæũ, *in l. de ijs, qui morſu venenato ſunt*, vbi tradit, *Ex Murænis illas interficere, quæ VIPERAE SATV PROCREANTVR, eſſeque minores ipſas, rotundas maculoſas*. Ergo non omnes ex vipera; ſed aliquæ generantur, quæ viperæ partum ſequuntur; & matris ventrem corrodunt, vt exeant, idque ex Nicandro Colophonio, & Archelao phiſicho refert Stobæus in l. de iuſt. *Quemadmodum ignis non poteſt præterita ſine damno materia in qua primo conceptus eſt, antequam prorſus ipſum cõſumat ad aliorum noxam conuerti; neque Muræna prius AQVATICOS SERPENTES in alienâ perniciem parere poteſt, quam proprium ventrem in quo concepti fuerant eroſerint*. ſic habes conceptum murænæ ex vipera; ex quibus velut aphricæ monſtra aquatici ſerpentes venenati oriuntur, idque non ſemper, cum ſæpiſſimæ inter ſe murænarum coeat turba: & pro-

-18 √ ba-

babile imo veriſſimum exiſtimabis hanc nouam ſcribendi ſeriem; ſi fidem preſtabis Teophraſto, qui penes Athenæum inquit; *Muranam extra humorem poſſe diu viuere*; & opportunè viperam adire: imo Ariſtoteles 5. h. 10. ſcribit. *In terram in quam exeunt ſæpe capiuntur murenæ*.

416 Dentes duplici inſtructos ordine habet, Aelianus 9. 40. *Murena dentibus eo commodius ſe defendit, quod eorum prædita ſit duplici ordine*: Os anſeris inſtar latiſſimo rictu diſectum; dentibuſque quamplurimis acutiſſimis, atque *ſerratis*, ſi Athenæo credimus, non in maxillis ſolùm, ſed in ima quoq; faucium parte diſpoſitis munitum habet, inquit Saluianus: dentibus acriter pugnat aduerſus congrum, eiuſque caudam corrodit, lina rumpit, & Piſcatorũ lineas vti Oppianus occinit, & Plinius l. 32. 2. ex Licinio, *Murenæ amplius deuorant quam hamum, admouentque dentibus lineas, atque ita erodunt*: *Pytheas id tradit: idem infixam hamo inuertere ſe, quoniam ſit dorſo cultellato, ſpinaque lineam præſecare*: CORPVS totum flexuoſum habet adinſtar ſerpentis, hinc Ariſtoteles p. l. 4. 13. inquit, *Cum pinnis careat murena, flexuoſo corporis impulſu ita mari vtitur, vt ſerpens terra*, & Iſidorus *murænam* veteres dixiſſe Græcos tradit, eo quod *plicet ſe in circulos*, quod Aldrouandus inepte reprehendit, ignorans forſan ex Zoroaſtro vulgatum illud de *Hecatico circulo* lunæ, qui ab Ariſtippo ſerpenti ſimilis fertur: itaque ſi muræna, teſte Theophraſto ſimilis eſt ſerpenti, imo Ariſt. de p. l. 4. 13. inquit, *Serpẽtis formam referre*: rectè flexuoſum corpus ad circulos compoſitum murænarum nomine intelligitur: ſic inaures apud Ambroſium, Originem, Orgelitanum, ac Hieronimũ dum circulariter cõcinnãtur ad aures *Murænulę* nuncupantur; adde ad hominis inſcitiã, *Smyrænam* Platonis in Symmachia, & *Myrænam*

Var-

Varronis, & Epicharmi apud Athenæum murænam vnam, eandemque interpretari autumat, cauſſamque ſilet, quam omnino ad lubricitatem, & corporis flexuoſos turbines referendam eruditiſſimi quique teſtati ſunt: exemplo Ouidius docet in Halieut.

Et muræna ferox teretis ſibi conſcia tergi
Ad laxata magis conuerſa foramina retis
Tandem per multos euadit lubrica flexus.

& Oppianus occinit dum complexus viperę oſtentat, eumque ſecutus Aelianus: COLOREM adde varium, *nam maculas habet nigras in dorſo & in pectore*, ait Kiranides: Plinius *in Gallia ſeptentrionali murænis omnibus in dextra maxilla ſeptem maculas ad formã ſeptentrionis aureo colore fulgere dumtaxat viuentibus, pariterque cum anima extingui* ſcribit, idque Iouius ad omnes extendit, at Saluianus neque in Gallia, neque alibi has ſeptem maculas in murænis fulgẽtes deprehẽdit, ſed Plinius certe ab Ouidio dicta recenſuit, a quo fertur *Ardẽs auratis muræna notis*: quibus vt occurram, veritati innixus fateor murænas variantibus quam ſæpe coloribus vidiſſe, maculis tanta diuerſitate impreſſis, vt duo inter ſe diſcrepent, tantummodo, teſte Gillio, ſiue potius experientia, nigredine pollent: ceterum *Myri* vel albi, vel nigri viſuntur, non unquam pallent, & viperæ præferunt habitum. 417

Laudabant ex Murænis *Flutas*, quæ M. Varronis elogio, Columellæ, Plinij, Athenæi, ac Clementis Alexandrini, non tantum ob præſtantiam, ſed forſã quia locorum interualla rariorem piſcem, arbitror, paucorum eſſe ſinebat, enimuero ait Macrobius in Saturnalibus, *Accerſebantur Murænæ ad Piſcinas noſtræ vrbis abuſque freto Siculo, quod Regium a Meſſana deſpicit, illic enim optimæ a prodigis eſſe creduntur, tam Herculè, quam Anguillæ, & vtraq. ex illo loco græce Plotæ vocantur, latine Flutæ, quod*

in ſummo ſupernantes Sole torrefactæ curuare ſe poſſe, & in aquam mergere deſinant: hactenus ille, ſed potius de anguillis verum dixiſſe, quam de murænis exiſtimo, nam vbique meliores guſtaui: Pelle dura teguntur, ſed aceti vi exuitur, & albeſcit: Plautus *Murænam exdorſuare* præcipit, quod Apicius expendit, bacillis ſcilicet conſtrictis a capite ad caudam contritur, ſpinæue concidunt: in CAVDA viget anima, ſicut in reptilibus imperfectis, *paucas branchias habet*, inquit Athenæus; & circa Carteiã, ſi credimus Straboni l. 3. minarum ſupra octoginta reperitur: *fel inteſtinis hæret, & non iecori* ait Ariſtoteles: inimicitijs quampluribus viget, de quibus audi Aelianum l. 32. *Malum ingens, & morbus agreſtis, & inhumanus inimicitiæ, atque odium inhærens penituſque inſitum, quod etiam ratione carentibus natura ingenuit inexpiabile, atque implacabile: Muræna cum Polybo capitali odio diſſidet: polybus cum locuſta graues gerit inimicitias; murænæ etiam teterrima hoſtis eſt locuſta, atque infeſtiſſima muræna polybo brachia abſcidit dentium firmitate, poſt autem in eius ventrem ſubiens iiſdem malis eum, vt veriſimile eſt afficit; hæc vero e genere nantium eſt, ille vero ſerpentum more graditur: quod ſi polybus in ſaxorum colorem ſe vertat, nihil ei aſtutiæ hæ fallaces proſunt, muræna enim eius veteratoriam plane tenet: quum vero polybus locuſtas a ſe comprehenſas ſtrangularit exugit carnes, atque earum ſuccum exhaurit: porro locuſta cornibus erectis iracundia furens in eum modum murænam mulieri iratæ ſimilem laceſſit: hæc igitur aculeos quibus hoſtis præmunita eſt imprudens mordicus tenet: illa vero forcipes auctos tanquam manus prætendens vtrinque cuti inhærere fortiſſime non intermittit: muræna indignatur, ſe ſeque hic, & illuc verſat, & acutas teſtas amplectitur, quibus cõfixa remolleſcit & ſuc-*

cum-

Digitized by Google

cumbit, deniq. remiſſa iacet, locuſta ex hoſte inſtruit prandium. hactenus ille ex Oppiano, quem ſequitur Gillius, cui adde Kiranidē ſcribentem, *ſi murana, & carabus ambo coquantur vna, euaneſcet murana, & non apparebit*, quod adinſtar alarum aquilæ cæteras inter pinnas cenſendum per vim antipathiæ.

Manſuetas nihilominus quamplures ex murænis 418
legimus; & in viuarijs ornatas vetus ſcriptorum turba retulit, nam de Craſſi delicio inquit Aelianus 8. 4. *Murana Craſſi Romani omnium prædicatione celebrata, ſic inauribus, & gemmis diſtincto monili tanquam ſane eximia forma pulchritudine puella ornabatur; & appellantis vocem Craſſi agnoſcebat atque ad eum adnatabat, quumque quippiam ei porrigebat ad edendum prompto, & parato animo accipiebat: hanc ille mortuam fleuit, atque honore ſepultura affecit: & cum aliquando Domitius in hunc dixiſſet, Stulte Craſſe Muranam fleuiſti mortuam, ad hæc reſpondens Craſſus, equidem, inquit, de beſtiæ morte fleui; tu vero nullos, ne ex trium vxorum interitu, quas ad ſepulturam dediſti, luctus percepiſti.* hæc ille, quod Plutarchus, & Macrobius tradidit: Hortenſius inſuper apud Baulos mortuam in Piſcina Baiana fleuit, ſi Plinio, ac Valerio M. credimus: ibique Antonia Druſi cum Murænam perdite dilexiſſet, ait Plinius, *inaures addidit*: & Licinius apud Columellam, & Varronem Murenę nomen obtinuit a murænis, quas proſequebatur amore: qua de vide Aretium noſtrum in Impreſijs.

Litoralem nonnulli, cæteri inter pelagicos muræ- 419
nam referunt, Ariſtoteles vero inter vtroſque, morſu venenato ferox ab Ouidio decantatur, aitque Aetius 13. 38. *morſis a murana eadem accidunt, qua morſis a vipera, quapropter, etiam ſimilia remedia eis adhibenda*, ergo ſi in hoc conueniunt, teſte Alciato Embl. 191. poſſunt aliquando cum viperis co-

copulari : capiuntur, inquit Licinius apud Plinium, ſibilo ; inter retia maculas quærunt, teſte Oppiano, per quas fugiunt, ceteriſque ex piſcibus expanſa demonſtrant oſtia : Aegyptij apud Pierium, per murænam Procos oſtendebant alienas vxores inſequẽtes : inſuper efferatam crudelitatem in homine molli, idque ex Tertulliano: Fuſte ſemel percuſſa perſtat, traditque Aelianus l. 37. *muræna, quæ plagam vnam accepit torpeſcens perſtat, ſin plures inferas, funditus ira incenditur*. & de ſerpente arundine percuſſo id ipſum dixerat : Plinius *natura ferularum murænis infeſtiſſima eſt, tactæ ſiquidem ea moriũtur*: Licinius potius caudæ ictum, quam capitis mortalem cenſet, quia in cauda animam præfert: cæterum denuò percuſſa excandeſcit, & mordet; morſus vero ficorum ſuccu, & ſerpillo apud Auicennam curãtur: non tamen ſemper lethalis, nam Aelianus l. 11. 34. inquit, a vipera percuſſos murænæ morſum curare.

420 MAENA Siculis *Minola*, Liguribus, ac Romanis *Menola* : Theodoro *Alecula eſt*, ſed ab Alecula differre docet Gillius, qui *aleces*, *mænaſque*, velut genus a ſpecie diſſitas promit, aſſeritque Hermolaus : vnde corrigendus eſt Saluianus, qui in Tab. piſc. *Alecem, mænamque* eãdem eſſe ſentit : a græcis *Mænides* dicuntur, qui teſte Ariſtotele colore mutantur : fæcunditate præſtant, & cum coeunt male olent, quod ex Ariſtotele perſpicuum eſt; & pręcipue tunc mares *hirci* ab odore dicuntur, ſicut Scholiaſtes Athenæi animaduertit, ex Epeneto, qui *Smaridam* teſte Speuſippo, mænæ ſimilem piſcem, tunc *Canis cubile* dictum occinit, ſiue *Cynoſſema*, quod canis marini ferinũ quidpiam poſt coitum oleat : male nihilominus Rondeletius Martialis id oraculo probat, nam vbi l. 12. in Vacerram inquit, *Odor impudicus vrcei fatebatur*, legit, *hirci*, ſenſumque inuertit, quem nos expenſum dedimus ſupra c. 30. Parit tempore bru-

me,

mę, & algas inſedit; quibus veſcitur inquit Oppia-
nus: poſt Bellonium à Rondeletio ſic deſcribitur:
*Roſtro eſt acuto, capite compreſſo, oculis minoribus,
quam boops, dentibus paruis, hyeme cãdida, vere,
& æſtate varia, maculis cæruleis toto corpore, & po-
tiſſimum in capite, & dorſo ſparſis; pinnis, aculeis,
cauda boopi ſimilis, vtrinque magnam, & rotundã
maculam habet in medio corpore: lapides habet in
capite, internis partibus a boope non differt, mas in
eo fœmina diſſimilis, quod latior ſit, & porrectior,
fœmina rotundior: cum fœtu fœmina impleri incipit
maris color in varietatem quamdam, & nigrorem
mutatur, peſſima ad cibum carne efficitur*. hæc ille,
Bellonius vero non *dentes*, ſed aſperas ei maxillas
tribuit. Vide quæ diximus l.2.p.1.c.4.quę plura ſunt.

Piſcis, inquit Antiphanes, paruus eſt, & vilis a 421
quampluribus cenſetur: ſed quia carnes hominum
non comedit Helenæ piſcis dicitur, & forſan *Hecates* cap
cibus, vti Antiphanes apud Athenæum ſcribit: ignoro
cur Martialis l. 12. *inutiles mænas* decantet, nam
valent ſuper *Gobios* ait Hiceſius, & Michael Sauana-
rola *inter piſces ſalubres boni, & non craſſi ſucci* nu-
merat: & ex Lipara commendantur apud Pollucē,
Athenæum, & Clementem Alexandrinum: pręterea
Garum faciunt cum Smarida, & piſciculorum inte-
ſtinis ſale conſperſi, docetque Tarentinus in Geop.
quem c. 30. retuli, modumque ſcripſi: fumo etiam
deſiccatus perdurat piſcis, & ſale conditus præſtat:
medicinas inſuper Plinius quamplures receſet, aitq.
32. 10. *capitis mænarum cinis allio tritus verrucas
tollit, ad thymia crudis vtuntur*: hanc vim *Smari-
dibus* Dioſcorides tribuit, at quid ſit *crudis vti* neq.
Rondeletius interpretatur, ſed ſalſas mænas cum
Taurino felle ventrem illinire, ac ſoluere, ſicut eorũ
ius ſcribit, imo à Prouincialibus quibuſdam *Cacarel*
mænam a cacando dictam refert: Plinius eorum ex

capite cineres *verendorum puſtulas diſcutere* docet, & M. Empiricus *vuam diu iacentē ſupprimere* aſſerit, quæ omnia, pluraque Geſnerus exhibet; et Oppiani Paraphraſtes ait, *cum Xiphia ſiue Gladij piſces Balænas timeant, ipſas conſpicati vſque adeo metu cōſternantur, vt gladiū ſuum in terram, aut ſaxum, aut obuiam alium quemcumque fundi locum impingant, & ita capite infixo ſe contineant, Balæna vero truncum, aut aliud quidpiam eſſe putans negligens præternatat, ſolæ autem Manides eum conficiunt, eo quod pellem tenuiſſimam habeat, nam cum viderint eum appropriant, & exedunt*; vide inſoleſcentem omnino piſcem metu perculſum, tenueſque validum, velut formidine mortuum exedere: dilaniatur nec audet gladio potenti tunc vti, ne a potentiori abſorbeatur: emblema dedi tali Emiſtichio, *Ex formidine mors*: & aliud: *Inſultus malorum*.

422 Ophidion, Plinio teſte 32. 9. piſciculus *eſt* Congro ſimilis, alij Scombro legunt, ſed dum ſerpenti ſimilis fertur, inquit Geſnerus, potius congri ſimilitudinem refert: at male Geſnerus cum Adonide, quem Aelianus inter mugiles dedit confundit: Bellonius vero, inter Aſellos hunc numerat: negat Rondeletius, & Italis *Grillum* eſſe tradit, de quo male Aldrouandus ſentit, dum ex Nicandro Grillum eſſe Congrum autumat, imo potius congri ſpeciem cenſere debebat, errat inſuper dum Bellonium reprehendit, & ex Bellonio deſcribit: Dicendum eſſe ex ſerpentum genere, vt optime Saluianus docet, idque ex Ariſtotele, nam congro dum ſimilis fertur, & ipſe inter ſerpentes connumeratur.

DE

DE ORBE, ORTHRAGORISCO, SIVE LVNA *Piſce, & Pagro.*

CAPVT TRIGESIMVMSEXTVM.

PIſces orbiculatos ludens in ſinu maris natura promit, eoſque Siculi *peſci palumbi*, ſimulque Veneti nuncupant; apud Græcos teſte Bellonio vulgus *Plaſcopſarum*, ſcilicet ab ipſorum forma *Lagenam* vocat: deſcribitur a Plinio l. 32. 2. dum ait, *Duriſſimum eſſe piſcium conſtat, qui Orbis vocetur, rotundus eſt, & ſine ſquamis, totuſque capite conſtat*: eius pelles in vaginas extendunt, ac ligna quamſæpe cooperiunt; abundat ventre, ac Lunæ vices patitur: enimuero obſeruatione dignum cenſeo, quomodo infirma, ac decreſcente Luna exinanitur, vt pene tabeſcat, eaque in cornua plenius ſe vergente creſcit, ſolidiorque fit caro: in Lunæ eclypſi orbem captarunt piſcatores trepidantem ſuper vndas, vt motu quodammodo euocati caperent, ipſumque velut exanimem manu prehenſum vere laborantem, & ſi ignorarent cauſſam oſtentabant, factum recenſentes, in puncto laborantis lunæ compertum habui; apud Rondeletiũ de Orbe hæc leguntur: *Piſcis Orbis eſculentus non eſt, totus enim capite, vel ventre conſtat, quare exiccatus, & tomento, vel alga oppletus inter templorum anathemata, vel cubiculorum ornamenta ſuſpenditur, cœli partem à qua flat ventus roſtro ad eã conuerſo indicans*: ſed hoc an ad piſcis proprietatẽ, vel potius ob latitudinem, qua ventum excipit referendum ſit experimento vſquemodo non didici: plures orbiculatos piſces recenſet Bellonius, & Rondeletius apud Nilum frequentes deſignat, abbundant iiſdem Siciliæ litora, in qua edentulus eſt piſcis, com-

per-

pertumque mendacium, quod nonnulli docent, *Vniones ex rore ore excepto concipere, & parere.*

424 Eſt ergo orbis alter *Scutatus* apud Rondeletium, alter vero *Echinatus*, hic aculeis vndique aſper, ille pectore orbiculato ad ſcuti formam, pluresque Geſnerus prodit: at Saluiani icon præſtantior cunctis deſcriptionem hanc habet: *Piſcis globoſus eſt, cauda enim dempta ſphaericam figuram efficit: roſtro caret*, (quod Rondeletius effinxit, ſed procul a re) *capitis nullum apparet veſtigium, ſed potius vt Plinius refert totus capite conſtare videtur: ore eſt paruo, binis magnis, ac latis dentibus tum infra, tum ſupra munito: paulo ſupra os duo parua inſculpta ſunt foramina olfatui, audituique inſeruientia: biſque paulo ſuperius mediocres collocati ſunt oculi: vtrinque circa corpus medium vnita eſt, & ſemicircularis branchiarum ſciſſura, prope quam etiam vtrinque vnam haud magnam, ſed rotundam pinnã habet: poſterior corporis pars in caudam breuem, & rotundam, in latamque, & fere lunatam pinnam deſinentem degenerat; in cuius parte media, atque ſuperiore pinna vna erigitur, ex eiuſque regione, altera quoque inferiori parte hæret: ſquamis non tegitur, ſed dura, & aſpera cute, paruis atque quãplurimis aculeis orrida: colore eſt cineraceo lineis quibuſdam latis, & obſcurioribus a piſce medio extortis poſteriorem eius partem ad caudam vſque pingentibus*: hactenus ille, qui tantummodo pictum vt habuit recenſuit: eius mores, & generandi modum ignorauit: Ideo literariæ Reipublicæ hominibus eruditiſſimis gratum facturus arbitror, ſi eius naturam quæ vſque adeo occulta remanet aperiam.

425 Piſcis vt plurimum litora abhorret, & potius ſolitudine gaudet, voracis eſt, & carniuorus, nam ſæpæ piſciculos in ventre repertos habui, imo vſque ad ſatietatem plenus fluctuat non ſemel maris æſtu,

vti

Digitized by Google

vt in freto Meſſanæ vidimus: coeunt ſimul conglobati, & os ad os fortiter inferentes caudam contrahunt, ſemen emittunt vno ex foraminibus, vel forſan ore ipſiſſimo concipiunt. Icones Rondeletij diſtant à vero, ſicut etiam Bellonij, & tantummodo Saluiani picturam probamus: ceterum ad Nili oſtia fortaſſis natura orbes eodem pacto exhibuit. ab Apuleio nominatur in Apologia ad Maximum, velut piſcis ab Ennio decantatus ob præſtantiam; ſed virtutem eius compertam haud nouimus. Phyſa Strabonis, & Athenæi quamuis ad Nili oſtia, falſo à Geſnero cũ orbe confunditur; nam licet inflatus duritiem orbis non præfert.

ORTRAGORISCVS piſcis peregrinus nobis, & 426
ipſe tenebras ſuas effundit, nam ſi *Luna* piſcis ab Aeliano c. 4. l. 15. examinatur, inquit ille, *Demoſtratus piſcem quendam eſſe affirmat ſpecie perpulchrum, & appellari Lunam, exigua magnitudine lata figura, idemque affert, cyanei coloris ſpeciem, ſimilitudinemque gerere, in dorſo pinnas habere molles, & lenes, eaſdemque in natando explicare; & ad ſimilitudinem LVNAE ſemicirculum efficere: ſimul & eum ipſum (vt piſcatores Cyprij aiunt) cum eſt plena luna impleri, imo & arbores implere in illis ſi eum appenderis: decreſcente vero luna exſiccari, atque interire: & ſi ad plantas admoueris eas marceſcere, & euaneſcere: item ſi iam plena vel creſcente luna in id aquæ, quod in perfoſſis puteis reperitur, quis hunc piſcem iniecerit, aquam iugem ac perennẽ fore; ſi extrema aut decreſcente luna aquam exareſcere: quod ſi hunc eundem in fontem ſcaturientem coniecerit, quomodo dixi de puteo, is ad rationem lunæ vel euaneſcet, vel implebitur*; hactenus ille, & in fragmento Apulei de piſcibus, quem Romæ vidi, hæc habentur, eodemque Demonſtrato auctore, additque illo ad ſanitatem vel plurimum præſtare dum

luna impletur: & noctu lucere prope oſtium *Portus*, vt dicunt, *Veneris* inter vndas vidimus piſcem quendam, cumque lunæ piſcem nauarcus nauiculæ nuncupauit: ſed ad manus non peruenit; ideo eum deſcribere non ſum auſus: nihilominus ignoro vnde Rondeletio in mentem venerit *Seſerinum* hunc appellare, dum præter formam, virtutes nequaquam nouimus, ita vt in nullo conueniant.

427 Hinc Saluianus *Orthragoriſcum* apud Lacedemones porcum eſſe marinum cõſtanter docet, nec abeſt a Plinij oraculo, qui l. 32. 2. inquit ex Appione, *Maximum piſcium eſſe Porcum, quem Lacedamonij Orthragoriſcum vocant, & grunire eum cum capiatur*: ſed dum *maximum piſcium* hunc nuncupat, vel inter cetaceos mole præſtantiorem, vel cæteros magnitudine excedere ſcribit: ideo Aldrouandus *Molam* hunc nuncupat, ab informe, ſanguineaque mole, quam mulieres ſine maris congreſſu concipiunt: alij Plinij *Ratam* appellant, ſic dicta l. 9. c. 4. ob rotunditatem molis indigeſtam: ſed ſi Saluiano fides, Porculus eſt marinus, atque Niliacus, de quo Plinius l. 32. Athenæus, & Strabo plura referunt, *ſpinaſque in dorſo venenatas* habet: imo Ambroſius in Hex. aquarum Sacramento refert Iudęos porcis veſci marinis, legis iure nequaquam violato, *adde*, inquit, *porcos etiam Iudæis gratos, quia nihil eſt commune quod aqua non abluat, & idem communes eos ſicut in terra editos eſtimare non poſſunt*; nam paulo ante edixerat, *adde hanc gratiam, quod ea quæ timemus in terris amamus in aquis, etenim noxia in terris in aqua innoxia ſunt, atque ipſi angues ſine veneno*: ſed licet Rondeletius, ac Saluianus Orthragoriſcum porcum exiſtiment, omnino, plurimoque iure, & ipſe ambigo.

428 Potius referam doctiſſimi Galli cuiuſdam enarrationem, qua deſcribitur apud Geſnerum, & dum

omnes

omnes fere ad libitum diuinant, vt ego in triuijs oracula fundam, hunc audi, *Non longe a Ciuitate Venetiarum piſcis captus eſt, qui primo aſpectu maſſa carnea potius exiſtimabatur quam piſcis: forma in orbem vergebat; corio ſine ſquamis, & pilis tectus erat: Os in arctum colligebatur, vt pro belluæ magnitudine miraculo fuerit: Oculi patentes, prominentes, & ampliores quam bobus: Branchiæ detectæ, carnoſæ, leueſque: Pinnæ in lateribus dodrantiles: tuberculum habebat in fronte duriſſimum: Maxillæ vtrinque dentium vice continui oſſis ſoliditate armabantur: duo foramina ante oculos parum profunda erant: Lingua inferiori maxillæ adhærens, vt multis elinguis viſus fuerit: Cauda paulo minus pedes quatuor longa erat: Pinnæ in cauda tres, ita vt in altitudinem cauda cum pinnis nouem pedes efficeret: longitudo piſcis pedum octo erat, altitudo quinque pauloque amplius, & quancunque in parte volueretur ſuam ſeruabat altitudinem: exenterati cor, hepar, lien bubulo maiora reperta ſunt, ac vnicum inteſtinum perueniens ad meatum excrementarium ſub aluo collocatum: in imo inteſtini glomus quidam erat ex neruis quaſi contuſis inſtar fidium contuſarum, caro lactea, ſolidaq. tanquam in SVE, lardo quinque aut ſex digitos craſſo veſtita*: hæc ille, cui lubenter adhæreo, tu interim pende.

PHAGER, ſiue *Phagrus*, & *Pagrus*, Ouidio *Pa-* 429
gur differt a *Paguro* quia hic inter concharum genera recenſetur: apud Athenæum Speuſippus, *Hepatum, Erythrinum, & Phagrum ſimiles eſſe ſcribit*: ſed neque forma, neque ſapore, ſed effectus ſimiles ingerunt: a Romanis *Fragolinus*, Italis *Pagro*, Meſſanenſibus *Pauro* dicitur, de quo Ariſtoteles ait *eſſe carniuorum, ſolitarium, corde triangulo vigere, & parere*: Hiceſius *dulcem ac reſtringentem*, velut Chromin, Anthiam, Acarnanem, & Orphum per-

hibet; *eoſque multum alere, & vt par eſt ad proportionem excerni difficile*, Athenæus ſubinfert, *Carnoſos ex iis magis terreſtres eſſe, & quibus minus eſt pinguedinis largius nutrire:* commendat Pagrum Archeſtratus exoriente Syrio: & ait, *in Delo Eretriaque ad maris litora bene portuoſa caput Pagri ſolum eme, ac poſteriora; reliqua piſcis huius ne domum feras*: Strattis autem ex pluribus magnos laudat: Aegyptij piſcem hunc in Nilo frequentem, velut ſacerrimum damnant: & cauſſam Plutarchus de Iſide promit, *vt narrant Aegyptij, ex diſectis a Thyphone Oſiridis membris pudendum ſolum non inuenit, mox enim vt in flumen abiectum fuit guſtarūt de eo lepidotus, & phagrus, & Oxyrynchus, quos præcipue piſces deteſtantur*: hinc nota Aldrouandi errorem, qui Rondeletium reprehēdit ex Athenæo, & Strabone pagrum hunc in Nilo deſcribententem, & diuerſos maritimos a niliacis oſtentat: ratio eius pendet a Strabone, qui ex Ariſtobuli oraculo ſcribit, nullum piſcem ex mari Nilum aſcendere preter Mugilem, Aloſam, & Delphinum: ſed non negauit Nili oſtia incolere pagros, ſuumq. corruit argumentum.

430 Præcipue probatur eadem ratio, quia *piſcis eſt vt plurimum litoralis*, licet Ariſtoteles, & Mneſitheus inter litorales, pelagioſque, velut Aurata, recenſeant: errat idem Aldrouandus dum piſcem iuxta

[illegible] Oppiani carmen ſaxorum antra occupare ſcribit, inde Ariſtotelem, ac Athenæum corripit, vtpote Pagrum *ſolitarium* exiſtimantes, & ipſe gregatilem reponit, rationemq. adducit, quia rete quamplures ſimul capiuntur: at rete inter ſaxa non valet, imo cōteritur: nec ſaxatiles retia colligunt: Lapidem in capite geſtant, & hyeme latent: Plinius, *pregelidam hyemem ſentiunt omnes, ſed maxime, qui lapidem in capite habere exiſtimantur, vt Lupi, & Pagri, cum aſperæ hyemes fuere, multi cæci capiuntur*,

itaq.

itaq latent in ſpeluncis conditi; præſentiunt Nili inũdationem, & incolis pro viribus demonſtrant, & licet carniuori ſint, ſui generis ſobolem non attingũt, quæ omnia Aelianus l. 10. 19. ſic refert, *Aegyptii Syenitæ* (ab aliis diſſentientes) *ſacros piſces Pagros ducunt, atque Elephantim ſic nuncupatam incolentes, eadem exiſtimatione Maotas piſces ornant; cauſa vero cur huiuſmodi piſcium genus hanc apud eos populos venerationem habet, & magnam religionem poſſideat ex eo profecta eſt, quod aduentantem Nili hi præcurrentes futuram aquam prænunciant, & mirifica quadam vi eius acceſſionem præſentientes ex ſua anteceſſione ſuſpenſas Aegyptiorum mentes optima ſpe recreant, idcirco etiam eo honore illos afficiũt, quia in eo permanent nullum vt ſui generis comedãt.*

434 Laudat Gillius piſcem; & poſt Acipenſerem, licet Plinius Aſellis locum tribuat Pagro præſtandum prodit, nec inuitus hanc ſententiam Plinius recepiſſet ſi Meſſanæ pagro ei vel ſemel veſci licuiſſet; imo acipenſerem præcellere pluribus edixiſſet calculis, ſcriptores nanque de Pagro, vel aliorum oracula recenſentes, vel potius caſu ſomniantes ſcripſerunt; ideo Oribaſius apud *Cetateos* hunc reiecit, & Vnottonus dura effingit carne, nam licet Philotimo, & Galeno de alim. fac. 3. 30. auctoribus, durioris carnis exhibentur, temporum perſcrutanda eſt ratio vt ſapias; duri ſunt hyeme recentes adhuc frigoris importunitate perculſi, quod magis, at nuſquã natura præſtat; ſed ſi Ariſtippo, & Xenocrati fides, colorum bonitas eximiam carnis præſtantiam intuentibus denotat; quod in Alexandro Plutarchus, in Phenice Lactãtius, & Dorion in Aurata tradidit. Pagri color ſubrufus nitet, occinitque Ouidius in Halieutico, *Et RVTILVS PAGVR, & fului Synodontes, &c.* hyeme rufo ad cæruleum ſe vergit, ac roſeo perfuſus nitore albeſcit, caput pingue præfert commendationes

dignum apud Archeſtratum: oculos præſtantes habet, *& pupillam nigram, ac iridem in eius ambitu coloris aurei* inquit Bellonius: roſtro eſt ſpiſſiore, ac rotundiore *ad aquilini naſi formam accedente*, & vti Rondeletius promit, *toto corpore rotundiore, ac latiore:* ventriculum maiorem, ſplenem minorem habet Erythrino, veſicam quoque vere plenam maiorem: appendices & inteſtina eadem quæ Auratæ; Hepar ſine felle, cor angulatum, lapides in cerebro, quam ob cauſam frigus pertimeſcit vt lupus, vmbra, cæterique omnes, quibus lapides *ſunt* in capite, ſquamas gerit rotundas, tenues, & latas; purpuraſcenteſque adinſtar roſæ foliorum albæ: caudam biſurcam oſtentat, atque ob id ait Bellonius, pinnas in acutum deſinentes degenerant.

432 Eſt circa Pagri dentes diſcrimen, enimuero Plinius l. 32. 10. de remedijs quæ febrium circuitus tollunt ſcribit, *Pagri fluuiatilis longiſſimus DENS capillo adalligatus, ita vt quinque diebus, eum qui alligauerit non cernat æger*: hanc ſuperſtitionem Democrito auctore tradit, & Rondeletius corruptum locum recenſet, quia *Pagro dentes alij, aliis longiores non ſunt*: negatq. Ariſtotelis, ac Athenæi oraculum: ſed caſtigandus Bellonij animaduerſione, qui inquit, *Dentes acutos habet, quorum quatuor anteriores, tenues quidem & parum falcati caninos referrent, niſi breues, & veluti ſerrati eſſent; quos vtrinque alij tenuiores ſubſequuntur: ac poſtremo molares duplici ordine diſpoſiti, rotundi, obtuſi, ſed inferiores ſuperioribus breuiores: eſtque illi quoddā in ore veluti exiguum linguæ rudimentum*: ergo apud Meſſaneſes Rōdeletius vel pagrum non cognonit vel penitus errauit; Paurus Coronatus laudatur.

433 Capiuntur vere non longe a Meſſanę freto, & dum grande ingerunt ſaxum, ore fortiter illud complectuntur, rete ex funiculis digeſtum ſaxi ambitum ac lon-

longe componit, adhærenteſque venatur; prædulci carne, vti Hiceſius apud Athenæum exhibet, facile corrumpitur, recenſeſque commendantur, apud Indos, teſte Oribaſio, ſale condiuntur, ibique ob magnitudinem, ac ea quibus veſcuntur cetaceum ſapiant: noſtri optimè cenſentur; cibus etiam confert, aluntur namque ſepiolis, ſquillulis, cochleis, loliginibus, & alga, quibus ita Siciliæ litora abundãt, vt natura Duce, a Ponto, & Oceano Xiphiæ, Thynni, cæterique piſces exeant, accodantque vt deuorent.

DE PASTINACA, PASSERE, ET Phycide.

CAPVT TRIGESIMVMSEPTIMVM.

NE venenata ceſſent dira, quæ maria infeſtent, & perdant veneno præſtat *Paſtinaca*, quam Græci *Trygonem*, Latini, & præcipue ſcriptores ſacri ex D. Ambroſio *Turturem* dicunt; 434
Venetis falſo Maſſarius tribuit, quod hunc *Palumbum* appellent; nam Italis & ſi nunc *Brucho*, nunc *Ferrazza*, vti Saluianus prodit, fere omnes Siculos ſequuntur, qui *Paſtinacam* nuncupant, quod Plinius l.9. 48. firmat, dicens, *Aquæ peſtiferum animal Araneus, ſpinæ in dorſo aculeo noxius; ſed nullum vſquam execrabilius, quam Radius ſuper caudam eminens Trygonis, quam noſtri Paſtinacam appellant quincunciali magnitudine: Arbores infixus radici necat: arma vt telum perforat vi ferri, & veneni malo:* degit in cœno, fœdaque palude Trygon, ait Oppianus, Ariſtoteles vero pelagium inter cetera carti-

laginea recenſet; ſed Oppiano fidem habeo, quia venenata à putredine, potius, quam puris oriūtur ex vndis? Meatum oſtentat quo coëat, *Non ſolum admotis ſupinis partibus, ſed etiam tergo fœminæ ſupinis maris ſuperpoſiti* inquit Ariſtoteles h. 5. c. 5. & denuo l. 6. c. 11. *Paſtinaca gignit animal cum intra ſe oua pepererit*: monetque c. 11. de muſtellis quomodo fœtus ſuos emittunt, & recipiunt intra ſe ipſos, quod idem Squatinæ, & Torpedines faciunt, *Sed ſpinax unus ex muſtellis recipere prolem ſpinæ impedimento non poteſt, neque Paſtinaca, & Raiæ ex planis recipiunt propter caudæ aſperitatem.*

435 Mira de Paſtinacæ cauda cantarunt veteres, quod Aelianus l. 2. 50. pluribus enarrat, *Venenum piſces quidam pungendo immittunt, non tamen lethale vt Gobius, Draco, ſive Araneus, & Hirundo: Paſtinaca vero Radius illico occidit: refert Leonides By-*
436 *zantius Piſcatorem quendam piſcium naturæ prorſus ignarum, cum e reti Paſtinacam rapuiſſet coniectam in ſinum occultaſſe, Paſſerem eſſe arbitratus, & veluti rem pretioſam, ac vendibilem nactum, vt lateret abiiſſe: piſcem vero compreſſum doluiſſe, & aculeo inſerto ſuis ventrem vulneraſſe, vt inteſtinis effuſis mortuus inueniretur, & cum eo piſcis: vnde quidnam imprudens ille patraſſet facile coniectari potuit*: rem fere omnem ad antipathiā. Miraculum Xenocrates refert, & Plinius l. 32. c. 2. inquit, *Quoad repugnantia rerum attinet, quam græci Antipathiā vocant, nihil eſt vnquam venenatius, quam in mari paſtinaca; ſiquidem cum radio eius arbores necari diximus.* D. Baſilius mortuæ paſtinacæ aculeum lethale prodit l. 5. Hex. ho. 10. dicens, *Quid etiam (loquar) turturis aculeum centrum, & hoc mortuæ? ſicut enim vipera os ſiquis [illegible] recens nocere [illegible]*
[illegible]

ua

qua periculi afferre memoratur. quod antea Oppianus Xiphiæ exemplo enarrans veluti portentum pluribus retulit in Halieutico, *Paſtinacæ, Xiphiæque Deus robuſtiſſima dona membris indidit, validiſſima arma vnicuique roborans: & huic quidem ſupra maxillam infixit erectum ſponte enatum, acutum, non ex ferro gladium, ſed adamanti parem robore validum enſem, non illius horridam incumbentis aciem, ne quidem valde firmus ſuſtinuerit lapis percuſſus, talis ei robuſtuſque ineſt, igneuſque impetus: Paſtinacæ vero ex ima oritur ſerus cauda aculeus, ſimul difficiliſque violentia, & pernicioſus veneno: verum Xiphiam quidem vbi reliquerit ſpiritus ſtatim ipſi etiam ille commoritur validus gladius, ipſoque arma cum Domino extinguntur, & relinquitur os imbelle, quod non poteſt amplius videri gladius, Paſtinaceo vero nullum pernicioſius eſt nocumentũ ictu, neque eorum quæ manus militaria fabricatæ ſunt fabrorum, neque eorum quæ alatis ſuper iaculis Perſæ venenarij exitialia axcogitarunt: Paſtinacam enim viuamque telum horridiſſimum comitatur valde ardidum, quale forte aliquis cohorreſcat audiens, viuitque ipſa perempta, & indomitum induit robur immutabile, neque ſolum in animantibus pernicioſam noxam, quoſcumque percuſſerit eructat, verum etiam fruticem, & petram corrũpit, & quocumque illud acceſſerit: ſi quis enim floridam plantam ſub radicibus illo vulnerauerit peribit.* hæc ex Oppiani carmine iuxta C. Rittershuſij verſionem, quæ antea Plinius, & poſtmodũ Aelianus. 436

Ad quæ animaduerto ſagittas olim paſtinacæ veneno imbutas ad necem, quod de Scythis Ouidius 1. pont. el. 2. canit,

Qui mortis ſæuo geminent, vt vulnere cauſas
Omnia vipereo ſpicula felle linunt:

& lib. 5. de Triſtibus eleg. 8.

Digitized by Google

In quibus eſt nemo, qui non coryton, & arcum
Telaque vipereo lurida felle gerat:
antea etiam l. 3. Triſt. eleg. 3.
Pars cadit hamatis miſere confixa ſagittis,
Nam volucri ferro tinctile virus ineſt:
Virgilius Aen. 12. de Parthis,
Illa volat, celerique ad terram turbine fertur,
Non ſecus, ac neruo per nubem impulſa ſagitta
Armatam ſaeui Parthus, quam felle veneni
Parthus, ſiue Cydon telũ. immedicabile torſit;
plura Conradus in Halieutico: & Oppianus telum a Circe Telegonum accepiſſe ad hoſtium perniciem paſtinacæ infectum veneno occinit, quo inſcius tandem Patrem Vlyſſem interfecit,
In iaculo mater donauit Dadala Circe
Telegono nato telum vt proſterneret hoſtes,
Hic Itacæ appulſas magni genitoris abegit
Armenta, & clarum belli virtute parentem
Letifero incautus miſit mucrone ſub orcum:
(Hunc quærens Ithacæ luſtrabat paſcua læta)
Emenſum terra, & mille pericula ponti,
Et paſſum duros longo ſub Marte labores
Et multa expertũ TRYGON mactauit Vlyſſē:
& præter Homerum, ac Boetium Scholiaſtes inquit, *Trygonis radio infectas ſagittas quondam accepit a Circe venefica Telegonus proles patiẽtis Vlyſſei, quibus inſtructus patrem ſuum inſcius interfecit, qui tamen poſtea ab eadem Circe in vitam reuocatus dicitur*. hæc ille probatque ex Theocrito, & Ouidio, a quo Telegonus *parricida* nuncupatur: Oppiani oracula firmat etiam Aelianus l. 2. 36. *Ex omnibus beſtijs infeſtiſſimo, ac periculoſiſſimo aculeo Paſtinaca marina prædita eſt, cuius rei teſtimonio eſt, ſi eum quis in arborem virentem & florentem infixerit, non longo interuallo emarceſcere differt, ſed potius e veſtigio exiccatur: id ipſum facit in animalibus, nam ſi*
quod

quod contigerit necat; & denuo l. 8. 26. id ipſum exhibet, docetque Nicander, Aetius, Xenocrates, Dioſcorides, cæterique quamplures: *plaga* liueſcit, & patienti, eodem Dioſcorides teſte, *Protinus fiunt moleſti dolores, aſſiduæ conuulſiones, laſſitudo, & imbecillitas: mens percuſſis labat, poſtea obmuteſcũt, oculis caligant; percuſſus autem locus in ambitu cũ vicinis partibus denigratur, & ita obſtupeſcit, vt tangentem non sẽtiat, hunc ſi quis premat atra ſanies craſſa*, & *male olens excernitur*: MEDICINA potens cenſetur ſpinæ eiuſdem cinis, vel ipſius paſtinacæ caro ſuper vulnus ab ipſa inflictum: calida quæque iuuant, & furfures aceto cocti; de quibus Plinius, Aetius, & Dioſcorides.

Tali prædita radio venatur, & ipſa, tanquam vn- 437
cino piſciculos, Plinius 9. 42. *Paſtinaca latrocinatur ex occulto tranſeuntes radio, quod telum eſt ei figẽs.* quod Oppianus occinit, nec moles ei officit, enimuero *cum natandi ei eſt cupiditas*, inquit Aelianus, *Natare poteſt, cum rurſus VOLANDI ſtudio tenetur ſurſum verſus ſublimis volat*; ideo Ariſtoteles eius ingenium, ac ſolertiam commendat: *Aculeos* habet, quibus dilaniat captos, vt deuoret, auribus preſtat, & audit: hinc Aelianus 17. 18. inquit, *De paſtinaca marinæ natura hoc cognoui: Paſtinacam ſubnatantem piſcator intuitus ridiculum quiddam in piſcatoria nauicula ſaltat, et dicteria, aut conuitia aliqua iactat, & inſuper ad tibiam (ſi norit,) quam tanquam illecebram fert, canere incipit, hæc ex ea re magnam lætitiam, voluptatemque capit: etenim ſicut ferũt, tum AVRES HABET MVSICAE, tum SALTATIONIS OCVLOS INTELLIGENTES, atque hac permulſione illecta ſenſim ad ſummam aquam effertur, interea vero dum hic cantu, & ſaltatione illecebras egregie machinatur, alter quiſpiam naſſa imprudentem ſubducit, itaque præ-*

ter omnem ſpem dum voluptate tota mulcetur, & nihil metuit capitur: Obſeruabam auriculas bene formatas, quas nemo ex piſcibus ſic habere cognoui: caput paluſtris ranæ capiti, ait Saluianus, non abſimile; in quo oculi oblongi, & grandiuſculi conſiſtunt: ſtatim poſt eos bina foramina vtrinque vnum, oculis grandiora, ſemper patula, in palatumque peruia, pars reliqua oculis anterior cum maxime extenuetur in carnoſum roſtrum acuitur: inferiore parte os habet paruum, & edentulum, viceque Dentium aſperiores maxillas: & ante os foramina olfactui inſeruientia, poſt illud vero in medio fere ventre quinas vtrinque branchias, pauloque infra circa caudæ exortum, Anum: totius corporis figura non orbicularis, vt Torpedinis, ſed Raiæ inſtar, quatuor laterum eſt: poſteriori parti cauda annectitur rigida, atque longa: ſuper caudam oſſeus *aculeus* longus, acutiſſimus, atque ſerratus eminet; quem Radium appellat Plinius: circa caudæ exortũ vtrinque pinna vna orbicularis enaſcitur, & ſi Ariſtoteles, & Plinius *Paſtinacam pinnis carere* teſtentur: leui, & molli cute tegitur. Ventre albicat, Dorſo vero liuet: Ventriculum paruum habet, quem inteſtinum amplum ſequitur, & ad podicem defertur, iecur pallidum eſt in duas diuiſum fibras, Iecinori fellis veſica commiſſa non eſt, ſed quidam ſolum fellis meatus a iecinore ad inteſtina deducuntur. Saluianus etiam deſcribit Paſtinacam, & Rondelitius.

438 Eius carnem Galenus laudat, Plinius l. 32. 5. ſic præparat, *Cibi cauſa extrahi debet e dorſo quidquid ſimile eſt croco, caputque totum, & hanc modice collui in cibis, quia ſaporis gratia perit:* adde caudæ præciſionem, & cum beta, porro, & pipere præparatam comede: Paſtinaca & ſi noxia pluribus medelam confert: eius teli cinis, vulnus eiuſdem ſanat: gengiuas dum tangit, teſte Plinio dolorem in dentibus

tibus mitigat: Strumas ſi pungit, ita vt non vulne-
ret, prodeſt: *Partus adiuuare, & faciles facere pa-
ſtinacæ radius adalligatus vmbilico eſtimatur*; ſed
attende Plinij ſuperſtitionem l. 32. 10. ex Democri-
to, hoc euenire, *Si viuenti ablatus ſit, ipſaq. denuo
in mare demiſſa*. reliqua vide in Actuario.

De PASSERE plura apud ſcriptores perquiruntur 439
& vt à nomine primordia ſiñt; Athenæus l. 7. inquit,
*Romani Paſſerem etiam Rhombum vocant, nomine,
proculdubio græco*: & Nauſicrates in Nauicularijs,
Lacteum Rhombum occinit, *Quem Sicula plebs co-
medit*: at differre Plinius l. 9. 20. ſic tradit, *Mari-
norum alij ſunt plani, vt Rhombi, Soleæ, ac Paſſe-
res, qui a Rhombis ſitu tantum corporum differunt:
dexter reſupinatus eſt illis; paſſeri læuus*. differt er-
go a cæteris cartilagineis ob colorem terreum, al-
bumq. quo paſſerem auem refert, inquit ex Platina
Maſſarius: ſed Ariſtoteles vnquam paſſeris vſus eſt
nomine, ſed *pſitthæ*, quod ad *Rhombos* Athenæus
tranſtulit, Gaza vero pro Rhombo paſſerem: Doriõ
hunc inter *latos piſces* recenſet, aſſeritque Speuſip-
pus, & Diocles inter *ſicciores* paſſerem enumerat:
partu haud multum fæcundus eſt, docetque Ariſto-
teles apud Athenæum, *Ex piſciculis plurimi ſemel
pariũnt, veluti & fuſanei, quos multos ſimul reti-
bus circumdant, Chromis Paſſer, Thynnus, Pela-
mis, Ceſtreus, Chalcides, & id genus alij*: oua pa-
rit, docetque Ariſtoteles, *in paſſerum piſcium ge-
nere oua omnibus ineſſe*.

Pinnis corpus totum in circuitu ornari ait: Al- 440
bertus à cęteris eorũ motus in mari diuerſus a Vuot-
tono exhibetur, *vno*, ſcilicet, *oculo orbati incedunt*:
terrę incolatu gaudent, hyemeque ait Plinius, *vado
maris, excauato conduntur*: frigora timent, vel ob
carnis macerein, vel propter ſaxa, quæ, teſte A-
thenæo colunt: Ouidius herboſam arenam inſedere

occinit, & apud Geſnerum, Albertus inquit, *Flatibus auſtrinis*, nempe tepidis, *impinguari*: piſcatorum retia, hamoſq; timet, hinc teſte Alberto, *cum piſcatorem ſenſerit in fundum deſcendens terræ adhæret, & aquam turbat ne videatur, dorſo quidem coloris terrei eſt*: ibique piſciculos venatur: apud Aelianum, piſcatores loca inundationi obnoxia veſtigijs premunt, vt aqua excidente in ſcrobe remaneant, ſicque venantur in campis: Columella etenim planos piſces, *iacentes*, nuncupat, ac *cubãtes*, vel *proſtratos*: ſunt *molles*, ait Philotimus apud Galenum, & facile coquuntur: nec officit Xenocratem inter piſces duræ carnis exhibuiſſe paſſeres, confundit namque Paſſerem, cum Bugloſſo: circa Eleuſina Atticæ laudantur a Lynceo Samio apud Athenæum, & in Sicilia inter boni ſucci piſces enumerantur.

441 Eius ſpecies cum multæ ſint de ſingulis dicendum reſtat, ſed antea ex Rondeletio, qui adamuſſim ex Bellonij albo excerpuit deſcriptionem ponamus, *Piſcis eſt Rhombo figura ſimilis, ſed contractior, Bugloſſo latior: in parte prona, fuſcaque oculos habet: Pinnæ totum fere corpus ambiunt: cauda in vnicam, latamque deſinit: a capite ad caudam linea parum ſinuoſa per medium corpus ducta eſt: Os paruum habet ſine dentibus*: &c. ſtagna ſubit, & fluuios, delectatur enim aqua dulci, præcipue dum oua geſtãt, tẽpore partus flumina aſcẽdũt: Geſnerus, & Aldrouãdus Bellonij diuiſiones recipiunt, quas Rondeletius perhibet, & nos eodem ordine proſequemur.

442 QVADRATVLVS ſpecies eſt paſſeris, quem Vuottonus ex Ariſtotele *Strabonem* appellat, dum enim natat vnico vtitur oculo: maculas luteas habet: a quadrata, qua præſtat forma denominatur, non ſolum dum minor eſt, vt maior *Plye* dicatur, ſed ab incunabulis vſq; ad interitum; Iouius autem, *Stra-*

bonum

Digitized by Google

bonum more certis flexibus ad litorum margines natare Rhombos, & Paſſeres ſimiliter ait.

LIMANDA ſquamarum aſperitate a quadratulo differt: Italis ait Bellonius ignotus, Anglis admodum vulgaris, *Brette* vocari ſolet: flauas maculas in pinnis habet, lineámque corpus interſecantem omnino ſinuoſam: exiccatur piſcis ad quæſtum, & pluribus in locis plurimi habetur. FLESVS non ita ab Italis alienus, vt Siciliæ litora abhorreat: Bellonius in branchiarum ſpineo operimento diuerſum ab alijs promit: niger, rufis aſpergitur maculis, oſſiculos in capite præfert, maris, ac fluminum accola: frigora vt plurimum timet, & tabeſcit. 443

SOLEA, vel apud Athenæum BVGLOSSA, Varroni, ac Plauto *Lingulaca*: Siculis *Linguata*, a linguæ figura: Plinio ſimiliter, & Matroni Parodo *Solea* eſt, & a folio Venetis *Sfoia*: *Bugloſſus* ab Athenæo dicitur, *quod bouinæ linguæ effigiem imitetur* ait Iouius; & male Galenus Philotimum reprehendit dum Bugloſſum paſſerem eſſe promit, nam eſt ſpecies illius generis, ſicut ab Epicharmo compertum habeo: de eius præſtantia inquit Bellonius, *Vulgus noſtrum a carnis delicata iucunditate Soleã Perdicem marinam cognominauit, vt & antiqui Scepanũ Attagenem marinum dixerunt*: & Iouius, *hodie in lautioribus conuiuijs in ſumma etiam cæterorum piſcium copia magnam obtinet claritatem*: ab Ouidio extolluntur in Halieut. 444

Fulgentes ſolea candore, & concolor illis,
Paſſer, Adriaco mirandus litore Rhombus.

interlitorales, teſte Oppiano, arenas colunt, eaſq. puras, quibus ſe per hyemem, inquit Plinius condunt: ideo *caro eius*, ait Galenus, *tenella magis eſt, & in cibo ſuauior, atque in omnibus præſtantior quã Paſſeris*: Paſſer namque cænoſa inhabitat loca, Bugloſſus arenoſa, quæ nitent: Xenocrates *Soleam probum*

bum gignere ſuccum, ſcribit: & Diphilus eius carnē *ſuauem* nuncupat; inter *ſicciores* à Diocle recenſetur, & Pſellus, quem Geſnerus exhibet, hunc *cum cibis attenuantibus* numerat: at Iouius ingenue fatetur: *Solea leuiſſimum adgenerat nutrimentum in ſtomacho, facile conquoquitur, & in ſecundis venarum, & iecinoris digeſtionibus, nulla ferme noxiarum ſuperfluitatum excrementa relinquit.*

445 Cum inter planos piſces principatū obtineat maleficas beſtias vel aufugit, vel fugat, Plinius enimuero ait, *certiſſima eſt ſecuritas, vidiſſe planos piſces, quia nunquam ſunt ibi maleficæ beſtiæ; qua de cauſa vrinantes SACROS PISCES appellant*: vndarum ſtrepitum horret, & inter arenas alter cum altera latent: dum coeunt ſaxa petunt & veſcuntur alga: prolem ſequuntur vſque dum vigeat, inde emittunt: deſcribitur a Bellonio ſic; *Oblongiori corpore eſt, quamquiuis ex paſſeribus, ac minus omnium lato, pinnis vndecunque vſque ad caput, quod breuiſſimum habet circumſepto: cute ſi contrectetur, ſquamulis viſum effugientibus aſperiuſcula: ſurſum ſubnigra nullis maculis diſtincta, per medium in duos veluti muſculos diuiſa, ſubtus candida, cætera cum paſſeribus habet ſimilia:*

446 Ab hac Solea differre *Cynogloſſum*, Epicharmus apud Athenæum docet, nam teſte Rondeletio *Inſuaue quiddam, & graue redolet: eſt namque carne dura, & glutinoſa, difficilioriſque concoctionis, feriniqueſaporis ob algas, herbaſque alias quibus veſcitur*: Hinc ARNOGLOSSVM inter Soleas enumerant, quia farſan ſquamis carere videtur: vel dum tenuiſſimis ſquamis, ac deciduis integitur *læuis* nuncupatur: eſt etiam SOLEA OCVLATA, & Rondeletius velut amplificās dum Solearum diuidit ſpecies, paruam alteram ponit, ſeponitque maiorem HIPPOGLOSSI nomine, de quo neque Ariſtoteles, vel

vn-

vnquam ſomniauit Oppianus; ipſe vero ſic appellauit, ac ſi *Hippogloſſi omnia magnitudine ſuperret*; Bellonius TAENIAM Canopi, & Seleuciæ in Antiochia frequentem piſcem, ad Soleam plurimum accedentem; inter Soleæ ſpecies enumerat; idque ex Ariſtotele, & Oppiano: ſed præter formam, nil quod ad rem faciat prefert.

PHYCIS inter ſaxatiles teſte Ariſtotele apud Athenæum, Percā, & Channam refert: Siculis *Lappara pauoneſca*; rubeſcit, ac vario colore perfunditur. *Fuca* ab Ariſtotele dicitur; & l. 8. h. c. 3. inquit, *Fuca etiam mutat colorem, cum enim cæteris tēporibus candida ſit verno varia redditur: ſolam hanc ex marinis piſcibus nidum ſibi conſternere, atque in ſtragula parere aiunt*: quo ex loco; & altero Plinij l. 9. 26. Rondeletius inepte colligit Phycem deſcripſiſſe, dum piſcem in alga nidificātem vidit, & ſi iuxta Gulielmi Monſpelienſis Epiſcopi oraculum, cæteros in alga nidificare credat; errore deprehenſum eius indigitant verba. Phycis namque rubeſcit, & vt Bellonius ſcribit, vidiſſe *Quaſdam phycides omnino fuſcas, alias rubentes, alias virides, nonnullas mixtis coloribus varias*. Omnes pinnam tergoris continuam gerunt aculeis munitam: ac rurſus ad branchiarum latera vtrinque vnam habent, & ſub ventre duas, quæ cum ſingulæ ſquamis teguntur latis, firmis, ſæpe oliginoſis: dentes illis in ore pares non ſunt; nam in ſuperiori maxilla vtrinque ad latus dentem vnum tantum, aut ad ſummum duos connumerabis, in inferiore autem maxilla multo plures, omnes quidem oblongos, & latos, & acutos: ſed retro in maxillis multos molares habent: at Bellonius Merulū potius deſcribit, vt infra dicā: harum meminit Oppianus, quem Lippius latio dedit:

Phycides Eunuchi de nomine dictæ:

& denuo *Phycides &c.*

Piſcator mollis nomen dedit eſſe Cynædi.

contra Lippiũ inſurgit Rondeletius vt corrigat inepte Oppiani mentem carminibus exprimentem, & ait Cynedum non eſſe hunc piſcem quia *parit, & partus huic maior in cura eſt quam reliquis, quippe nidum in alga ſibi paret, & ſtruat*: ergo ex his patet non eſſe Eunuchum: ſed Rõdeletius dum alios impugnat ſecum pugnat: dixit ex Athenæo, & Ariſtotele Phycidem ſimilem eſſe *Channæ*, de Channa Plinius, Ouidio nuncupato, parere abſque maris coitu tradit, idẽque de Phycide dicendum, & ſic non inepte Oppiani mentem aſſecutus carmine expreſſit: Saluianus dum hunc locum expendit errat, & licet quatuor Vaticanæ bibliothecæ exemplaria conſuluiſſet, inconſultus rem detulit: C. Rittershuſius Oppiani carmina ex l. 1. ſic tranſtulit, *Paſcuntur, Salpaque cum illis picta terga, & Turdi delicati, & Phuca, quaſque piſcatores viri cognomento mulieroſi appellant.* in quibus ex Scaligero pudiciſſimum Poetã, (vti docet in cõm.) laudat, nam pudendum nomen nec calamo exprimere voluit, ſed malitiam circumſcripſit, impotentium ſcilicet luxum: at vbi *Phucam* dixit Gazam redidiſſe, librariorum incidit in mendum, nam *Fucam* Theodorus tranſtulit, quæ apud Græcos algam denotat, ſicut ex Plinio Phycon algam dicimus, quo in lapide Rondeletius ab Aldrouando reprehenſus corruit: Conradus *Fucam hanc Tincam* eſſe contẽdit: aſſeritque Rondeletius; Iouij forſan ductus oraculo, qui Phycidem Tincam viridem credidit, docuitque Niphius: Saluianus Percam pro phycide dedit, & Bellonius Merulam, qua in re quot ſunt verba, tot ſunt errores.

448 Et ſi vt lubet vnicuique diuinandi adyta patent; piſcis hic vel ignotus eſt, caſu pictura exhibitus, vel *Lappara pauoneſca*, Siculorum eſt. Laudatur a Pierio ex Aegyptijs tãquã domeſticæ rei cuſtos, nam inquit

Plu-

Digitized by Google

Plutarchus de ſoler. an. *Peculiariter Phycides alga velut nido conſtructa fetum circumdant, ac contra tempeſtates tuentur*: Ariſtoteles *bis anno parere* ſcribit, eaſque puſillas nuncupat: ab Antiphane, & Archeſtrato commendantur Regum conuiuijs dignæ, quas dum ignorat Iouius damnat, nec Diphilo placuère, tamen Galenus ſaluberrimũ alimentum præbere docet, ac ventrem ſoluere Dioſcorides ſcribit: ſed veriſſimum eſt, piſcem hunc ignoraſſe ſcriptores fere omnes, & nos ſimul cum illis.

DE POLYPO, EIVSDEMQVE SPECIEBVS.

CAPVT TRIGESIMVMOCTAVVM.

INter exanguia animalium genera, quæ *Mollia* ab Ariſtotele, 449
& Plinio dicuntur, præcipuum fere omnium eſt *Polypus* Lacædæmonum voce, quam Græci, teſte Varrone, primum a pedum multiplicitate dixerunt: Italis *Polpo*: Siculis *Pruppo*: Gallis *Pourpre*: etymum Iſidorus expendit l. 12. *Polypus, ideſt Multipes, plurimos enim nexus habet*: deſcribitur a Plinio l. 9. c. 29. *Polyporum multa ſunt genera, terreni maiores, quam pelagij, omnes brachijs vt pedibus, ac manibus vtuntur, cauda vero, quæ eſt biſulca, & acuta, in coitu: eſt Polypis fiſtula in dorſo qua tranſmittunt mare, eaque modo in dexteram partem, modo in ſiniſtram transferunt: natant obliqui in caput, quod prædurum eſt ſufflatione viuentibus: cætero per brachia velut acetabulis diſperſis hauſtu quodam adhæreſcunt, tenent ſupini vt auelli nõ queant: vada nõ apprehendunt, & grãdibus minor tenacitas: ſoli mollium in ſiccũ exeũt dũtaxat*

aſperum, leuitatem odere: veſcuntur conchyliorum carne, quorum conchas complexu crinium frangunt, itaque præiacentibus teſtis cubile eorum deprehenditur: & cum aliaqui brutum habeatur animal, vt quod ad manum hominis adnatat in re quodammodo familiari valet: omnia in domum comportat, dein putaminibus eroſa carne egerit, adnatanteſque piſciculos ad ea venatur: colorem mutat ad ſimilitudinem loci, & maxime in metu. hęc ille ex Ariſtotele, quem Athenæus refert, & Xenocrates.

450 Ad eorum generationem calor plurimum confert, & ſalſa aquarum copia, docetque Theophraſtus de locorum differentijs, *in Helleſpontum polypos non generari, quia frigidius illud mare ſit, ac minus ſalſum, quod vtrumque polypo noxium eſt*: & quia hyeme concipiunt, temperato indigent mare, nam tempora Athenæus ex Ariſtotele recenſet, & ait, *Polypos hyeme coire, vere parere: duos circiter menſes condi: numeroſa prole fecundos eſſe: a femina differre marem, quod caput is longius habeat, ac illud in brachio præterea, quod verendum piſcatores nominant: A partu ouis incubat, quo circa illo tempore deterrimus eſt: edit in cubili oua polypus, aut ſub aliquo figlino, aut in aliquo alio cauo, e quibus poſt diem quinquageſimum fœtus numeroſus, Phalangijs ſimilis prodit, ac ſerpit; femina vero nunc oua corpore fouet, nunc oſtio cubilis aſſidens ſuper ea brachia porrigit*: hęc ille, & antea edixit, *Complexu coire, longoque tempore coitum abſoluere, quoniam exanguis eſt: fiſtula quæ corporis meatus eſt oua racematim parere*: languet tunc temporis, ac prope, vt ait Dorion, tabeſcit, acciniitque Oppianus,

Exitium, & triſtes tędas commiſcet in vnum
Polypus, & miſeram vitã cum ſpermate fudit.
Non coitu ceſſat donec deliquerit artus
Robur, & abſumptæ fuerint in corpore vires,

Atque ipſe in fulua iaceat proſtratus arena.
Aelianus l. 6. c. 28. ipſum expendit, *Ex piſcibus li-
bidinoſiſſimum polypum eatenus flagranti Veneris
cupiditate incendi ferunt: dum & omnibus corporis
viribus exhauſtis debilitatus, & adnatandum, &
elbaria inquirenda tantopere infirmus factus fuerit,
vt poſtea alijs præda efficiatur: cum enim paruuli pi-
ſciculi, tum cancelli, & cancri ipſum exedunt, &
conficiunt, quamobrem eum non amplius anno viue-
re dicunt, fœminamque etiam propter crebros partus
conſumi*: vltima verba ſunt Plinij ſcribentis, *vltra
bimatum polybi non viuunt, pereunt autem tabe
ſemper; fœminæ celerius, & fere a partu*: cauſſam
habeo apud Athenæum l. 7. vbi ait, *in Polypi aliæ
quidem corporis partes validæ ſunt, imbecilla ceruix:
marem aiunt in vno ex brachijs, cui magna duo in-
ſunt acetabula, pudendo ſimile quidpiam habere, id-
que neruoſum totum, ad medium vſque brachium
adhæreſcens*: ac ſi diceret, vti Euſtathius ſcribit, &
antea Diphilus, polypi caput eſſe imbecille, & ad
luxum deficiens, enimuero ſanguinis humor ad coi-
tum confert, eoque exanguia carent: hinc Ariſto-
teles ob tabem a luxu *mares alueo tumeſcere*, docet,
& *in lentorem lenteſcere*: audiant luxuriosi & reſipi-
ſcant, audiant Dioclem apud Athenæum dicentem
*Molli carne piſces, & ſuaues ſunt guſtu; & ad Ve-
nerem conferunt, præcipueque polypodes*: ſed ſicut lu-
xus ipſum exterminat, ſic & ipſe luxurioſos.
Pedum numerum obſeruat Ariſtoteles, totamque 451
polypi formam exhibet Athenæus dicens, *Polypo
octo pedes eſſe duos quidem ſuperne, totidem inferne,
minimos medios autem, maximos cum acetabulorum
ordine duplici, quibus ori cibum admouet; Oculos
ſupra duos pedes, Os, & Dentes in pedum medio diſ-
ſecto ac explicato Cerebrum bipartitum videri: Atra-
mentum habere, non quidem vt Sepia nigrum, ſed*

ru-

rubeſcens in veſicula, quam michona vocant, iacere illam ſuper ventrem ſimilem veſſicæ: vt Sepiæ, & Loligines viſceribus caret: frequentiſſimum ei cibum eſſe conchularum carnes: complexu coire, &c. dum occultatur ob cibi penuriam pedes ſuos comedunt, aſſeritque Pherecrates Comicus in fab. Agreſti, vbi ait, *Silueſtribus anthriſcis, & bracanis* (quæ olera ſunt) *eos victitare, ac ſtrobulis* (ſc. cardui capitibus) *fama eſt, cum autem impenſius eſuriunt, polyporum more digitos circum rodere ſuos:* Atheneus, *in penuria cibi aiunt ſe ipſos comedere:* Oppianus etiam rem firmat,

Polypodes gelida non vertunt aquora bruma
Formidant rapidas vento impellente procellas,
Et curuis degunt antris, torpentque veterno.
Abſumuntque pedes longos, --

idem ſenſiſſe videntur Heſiodus, & Diphilus ait Saluianus, hinc Aelianus ſcribit, *ſuorum membrum conficientiſſimus eſt polypus, nam ſi venatio eum deficiat, brachia ſua deuorat, ac ventrem morſu vellicat, inopiamque venationis leuat: deinde renaſcitur, quod deeſt; quam promptum prandium ad famem reſtinguendam comparante natura!* nec abs re omnino, nam exanguis polypus cirros ſuos dum deuorat vllo fere dolore conficitur: imo dum viſceribus, teſte Ariſtotele, caret, in eorum præciſione non torquetur: adde ſuperflua, & veluti capillamenta ea polyporum cenſeri membra: nec officit Athenæi oraculũ ex Plinio, & Ariſtotele dum inquit, *Hoc falſum eſt, a Congris perſequentibus, & infeſtis eius ſic pedes lacerantur:* nam a congris, & murænis dilacerari poteſt, & a ſcipſo: lupus pedes ſuos mordet, dum a venatione infeliciter abſcedit, quod pluribus legitur apud Aretium Epiſcopum in Impreſijs: ergo probabile exiſtimo, & a congris corrodi eius brachia, & a ſeipſo,

Po-

Polypus olera flagrans mare relicto plantas adori- 452
tur, & perdit: ex Clearcho Atheneus rem prodit, *In*
ſiccum exire nonnumquam viſi ſunt, aſperis praeci-
pue locis: laeues enim odere: ex plantis olea delectan-
tur, eius truncum flagellis amplexũ ſæpe offendunt:
ficis quoque ad mare natis affixi, & fructum mandẽ-
tes non numquam deprehenduntur. Oppianus in
Halieutico Theophraſtum referens canit,

Palladijs gaudet ramis fœlicis oliuæ
Polybus, & glaucis folijs, mirabile dictu,
Corripitur gliſcitque comas frondeſq. virentes,
Eſt totus lætus ramis, & fronte benigna
Cum iuxta pontum nigris ſtat ſplendida baccis
Arbor, & expanſis conſurgit littore ramis:

quod proſequitur tanta carminum dulcedine, vt cõ-
parationibus feliciter abundans iure a Scaligero in
albo præſtantiſſimorum vatum cum primis ſignetur:
Carniuorus inſuper Polypus dũ exit circa litora ad
fraudes ſe conuertit, furatur, & deuorat: quod pręter
Aelianum Plinius ex Trebio Nigro factum elegã-
ter recenſet, *Nullum eſt atrocius animal ad conſi-*
ciendum hominem in aqua: luctatur enim comple-
xu, & ſorbet acetabulis, ac numeroſo ſuctu detrahit,
cum in naufragos, vrinanteſque cæpit: ſed ſi inuer-
tatur elangueſcit vis, exporrigunt enim ſe reſupi-
nati: cætera quæ idem Trebius retulit, monſtro pro-
priora poſſunt videri: Carteia in cetarijs aſſuetus
exire e mari in lacus eorum apertos, atque ibi ſalſa-
menta populari, conuertit in ſe cuſtodum indigna-
tionem aſſiduitate furti immodici: Sepes erant obiec-
tę, ſed has tranſcendebat per arborem, nec depre-
hendi potuit niſi Canum ſagacitate: hi redeuntem
circumuaſere noctu, concitique cuſtodes expauere
nouitatem: primum omnium magnitudo inaudita
erat, deinde color muria obliti odore diri: quis ibi po-
lybum expectaſſet, aut ita cognoſceret? cum monſtro

452 *dimicare ſibi videbantur, nanque & afflatu terribili taner agebat; nunc extremis crinibus flagellatos, nunc robuſtioribus brachijs clauarum modo incuſſos, ægreque munitis tridentibus confici potuit: oſtendere Lucullo Caput eius dolij magnitudine amphorarum quindecim capax, atque (vt ipſius Trebij verbis vtar) barbas, quas vix vtroque brachio complecti eſſent, clauarum modo toroſas, longas pedum triginta, acetabulis, ſiue caliculis vrnalibus peluium modo, dentes magnitudini reſpondentes: Reliquiæ aſſeruatę MIRACVLO pependere pondo DCC.* hactenus ille, & Saluianqs Strabonis fidem adiecit; qui ait; *In Cartela in locis exterioribus polybus talenti pondo reperitur:* at huic longior ætas, & magnitudo ob cælibatum, nam vnius anni ſpatium ad portentum tale non ſufficit.

453 : Colorem mutat vti ex Ariſtotele Plinius ſcripſit, idque vel metu, vel prædæ ſtratagemmate vt decipiat: hinc Theophraſtus ait, *Polypum ijs locis fieri ſimilem, quibus ſe admouerit, idque in metu, vt ſibi caueat:* occinunt id ipſum Theognis Megarenſis, & Clearchus l. 2. prouerbiorum: & Ion Tragicus, *Odi mutantem colorem Polypum:* itemque ex Pindaro Plutarchus id aſſerit: ſalſum flagrat mare, & ideo Helleſpontum ob flumina dulcem fugit, & odit, ſalſamenta etiam procul a mare, teſte Aeliano, perquirit, ac populatur: imo ait Athenæus, *vulgo creditur, ſi quis ante ipſius cubile ſalem diſſeminet, ſtatim egredi:* Clearchus ad odorem oleæ protinus occurrere teſtatur: eoque modo a piſcatoribus capi Oppianus occinit,

Talis amor frondis, vel tum furioſa cupido
Hunc capit: & tali Piſcator fraude peritus
In mediū iactat plumbū, quod fronde reuincit
Palladia, & piſcis ramos non temnit oliui,
Sed ſociam prendit frondem, nec deſerit vnquā,

In

In nauem tractus rami non vincla relaxat;
Non odit viridem iam moriturus OLIVAM.

Aſtacus polypum extimeſcit, ait Aelianus, *Polypus*
Locuſtam, vt ſi iuxta viderit omnino moriatur, in-
quit Plinius; pugnat cum Muræna, vt diximus, &
occiditur; *Paguri* eius brachia excedunt: Albertus
pugnam *cum Dentice* promit, *cum Polypo pugnat*
dentex, & quoniam extra *foueam extrahere dentex*
ipſum non poteſt, fluctuat ante oſtium antri tanquā
mortuus, quod incautus videns polypus ad eū extē-
dit vnum e brachijs vt attractum deuoret: id brachiū
ſubito morſu contrahit dentex: hærent ſaxorum in-
ter cautes tanta vi, vt lineam piſcatoris rumpant po-
tius, quam recedant; *at cunila admota*, ait Plinius,
protinus reſilit: Aelianus *rittam* illos corripere vſ-
que ad exitium ſcribit: neu addere aquam dulcem fri-
gidam: ex Plutarcho nouimus *tempeſtates* præſenti-
re, & aduerſus *ventorum vim* munire ſe lapidibus.
Caro eius perdura tantum fuſte percuſſa prandijs 454
exhibetur; hinc Diogenes Cinicus cum crudum co-
mediſſet Polypum, ait Laertius, oppetijt; Philoxe-
nus Cytherius præterea, teſte Athenæo, cum polypi
pergrande caput comediſſet in febrem incidit, vnde
mortem ob cibum inſtare ei vt primum indicarunt
medici, inquit Machon, dixiſſe, *vt omnia mea mecū*
abiens hinc auferam, date mihi quidquid eſt relictū
polypi, & inter deuorandum migrauit ad inferos:
commendantur nihilominus à Plinio *in tertianis*, &
parui ac aſſati, teſte Hippocrate, *ad concipiendum*
mulieribus dati iuuant: Kiranides pro calculoſis ſic
parat, *Polypum viuum immitte in ollam nouam, &*
ebullire fac, & marcedinem, quæ exit ab eo da ne-
phriticis lapidem mingentibus vino veteri in balneo,
& ſanabuntur. Saluianus, Aldrouandus, & Geſne-
rus ex Hippocrate, & Plinio multa medicamenta
perhibent; & nos in actuario nonnulla exhibemus.

455 Eius ſolertiam in prælijs negligendam haud arbitror, nam in Anthologia Græci legitur Antiphili Byzantij epigrãma in polypũm, qui proiectus inter ſata, a piſcatore leporem inuaſit: & Antipater Aquilam viciſſe canit, de quo Aelianus l. 7. *Quum in ſaxum non admodum e mari eminens polypus aliquando repens aſcendiſſet; ibique ſe a ſolis tepore caleſceret, Aquila acris, & acuta in videndo prædam quanto potuit maximo alarum impetu in polypum inſiluit, ſed & piſcis hic circumplicantibus Aquilam, & pertinaciter adhæreſcentibus cirris in profundum detraxit hoſtem capitaliſſimum, ſimul & interfecit:* hæc ille qui ad moralitatem pluribus rem vertit, ſicut Pierius l. 27. Hier. & Eraſmus in adagijs, plura ingerunt; quos vide.

456 Multa de polyporum ſpeciebus effutiunt, quibus relictis, Athenæũ ſequor, qui ait Ariſtoteli, & Speuſippo, *Genera Polyporum ſunt Eledone, Polyponide, Bolbotine, & Oſmylus:* quos omnes molles Ariſtoteles nuncupat: & l. 4. hiſt. Gaza interprete inquit, *Quæ ELDONAM vocant crurum prolixitatem diuerſum, & quod vnum ex mollium numero ſimplicẽ acetabulorum ordinem agat: cætera nanq. omnia duplici caliculantur: ad hæc quod alij BOLITAENAM, alij OSSOLEM appellant: duo item viſuntur genera conchis indita; quorum alterum NAVTAM aliqui vocant, alterum POMPILVM, ſiue OVVM POLYPI, teſta ijs, vt pectunculis, concaua, ſimplex tamen, nec ita deſtinata, vt ei inhæreant, ſæpius ij iuxta terram paſcuntur, vnde euenit, vt fluctibus iactati in aridam elidantur, & teſta dilapſa nudi capiantur, aut moriantur: conſtant exiguo corpore facie ſimiles Bolitænis: Eſt etiam qui Cochlearum more ſiliceo tegmine ita muniatur, vt nunquam egredi ſoleat, SVAQ. interdum BRACHIA exerat:* hactenus ille breuiter, & dilucidè, ideo tantum A-

thenæi animaduerſionem adicio, *Quem Nautilum dicunt, inquit Ariſtoteles, Polybus quidem non eſt, ſed ei brachijs ſimilis*: & ratio eſt, quia teſta hic tegitur, de cujus concha Callimachus Cyrenæus, & Poſſidippus ſcripſerunt, ac *Veneri* dicatam in Zephyrio Aegypti Promontorio dixerunt, vbi Arſionoën Philadelphi vxorem Veneris Cloridis, & Zephyritidis nomine Aegyptij coluerunt: de quo *nos ſupra de Nautilo* diximus: ſimiliter *Bolitana*, vel *Oſinylus* (quos vnum Bellonius piſcem extimat) a concha, vel odore apud Italos dicuntur *Moſcaroli*, ſiue *Moſcardini*: de primo inquit Iſidorus, *Polypus ingenioſus hamum appetens brachijs complectitur, non morſu, nec prius dimittit, quam eſcam circum roſerit*: Ouidius in Halieuticis,

At contra ſcopulis crinali corpore ſegnis
Polypus hæret, & hac eludit retia fraude;
Et ſub lege loci ſumit, mutatque colorem,
Semper ei ſimilis, quem contigit; atque vbi prædã
Pendentem ſetis auidus rapit, hic quoque fallit
Elato calamo, cum demum emerſus in auras
Brachia diſſoluit, populatumque expuit hamũ.

cur vero colorem variet petit Plutarchus nat. quæſt. q. 19. at Solinus reſpondet, *Polypus, & Chamæleon glabra ſunt, & pronius eſt cutis læuitate ſpeculi modo proximantia æmulari.*

DE RHOMBO, SCARO, ET SARGO. CAPVT TRIGESIMVMNONVM.

EX Athenæi Deipnoſophiſtarum ſeptimo 457
diximus *Romanos paſſerem etiam Rhombum vocare*, ſed Plinio edocente, & ſi eiuſdem generis, ſpeciem nihilominus diuerſam præfert, idque Diphilus, & Xenocrates cæterique docent: eius namque naturã

præcunctis Iouius exhibuit, cuius doctrina nunc vti, noſtriſque annotationibus ad excolendos eruditorũ animos ſuaſit religio: inter planos, qui ſpinas habent, & eos qui ab Ariſtotele *Salache*, quod ſpinis careãt, nuncupantur: *Cartilaginea* nempe Plinio, principatum obtinet Rhombus; ſic dictus fortaſſe ab *inſtrumento Theſſalico magico*, eo quod Rhombum, ideſt *Rotundum* ſit: de quo nos *l. 2. de Vrbe Roma* plura diximus: Theocritus *Aeneum* oſtentat: *Stamineum* Propertius l. 3. e. 4.

Non me moribus illa, ſed herbis improba vicit,
Staminea Rhombi ducitur ille rota:
Illum turgentis ranæ portenta rubetæ,
Et lecta exectis anguibus oſſa trahunt:

Staminea dixit, quia *filo, & licio circumdari, & vinciri rhombum cõſtat exemplis*, ait Scholiaſtes; ex Lucano pharſaliæ 6.

Traxerunt torti magica vertigine Rhombi.

Virgilius ex Theocrito ecl. 8.

Terna tibi hæc primum triplici diuerſa colore
Licia circumdo:

Ouidius 1. amor. eleg. 8.

Scit bene quid gramen, quid torto concita Rhõbo
Licia, quid valeat virus amantis Equæ.

Martialis l. 9. 30. in Epitaphio Philænis,

Quæ nunc Theſſalico Lunam deducere Rhõbo?
Quæ ſciet hos illos vendere luna toros?

Propertius denuo l. 2. el. 28. ad Iouem,

Deficiunt magico torti ſub carmine Rhombi
Et tacet extincto laurus adusta foco.

458 Eſt ergo hic piſcis longe latiſſimus, & ouali figura rotundior, quæ forma in inſtruendis aciebus *Rhombi* nomine a ſcriptoribus rei militaris, & præcipue ab Aeliano appellatur, vnde Martialis;

Quamuis lata gerat patella Rhombum,
Rhombus latior eſt tamen patella:

ſed

ſed an a *Rhombo geometrito*, ſit dictus, nonnulli dubitarunt, ego conſtanter nego, quia inter figuras quadrangulas parallelogrammas obliquis angulis præditas recenſetur, de quo Archimedis de ſphæra, & Cylindro ait, *Rhombum ſolidũ voco, vbi duo coni in eadem baſi conſtantes vertices habuerint vtrinq. ſitos in plano baſis, ita vt axes eorum ſint in directo ſibi inuicem coniuncti, figura ex vtriſq. compoſita*. quæ Rhombo piſci aptari non poſſunt.

Pſittæ nomine vocarunt Rhombum, ita vt Pſittæ 459
genus ad Rhombum, Paſſerem, & Soleam eſſe videatur: Ariſtoteles nanq. Rhombi nuſquam meminit, ſed Paſſeres, ſic hodie nuncupati a Romanis, magnitudine, ſaporeque, & figura etiam oblongiore a Rhombis differunt, in eo quoq. diſſimiles, quoniam dexter ſitus ſit reſupinus Rhombis, læuus autem Paſſeribus, & Soleis: cæterum Rhombus inter planos obtinet principatum, quem nobilis quidam aulæ procerum circa popinales delicias ingenioſiſſimus aquatilem Phaſianum nominare ſolebat: capitur Rhõbus toto anno, & circa pinguiorem arenam, & arenulas, extremaſque littorum margines natat tranſuerſus, conuoluitque ſe certis flexibus Strabonum more, vt ſitus oculorum vitium emendet, ſuaque potius latitudine, quam pinnarum adminiculo fractus curſum dirigit omnium profecto, & temporum, & locorum piſcis, idemque, & delicatus, & ſalubris, hyeme tamen, quam æſtate, & in Italia Rauennæ, quam alibi multò laudatior: Rhomborum pulpæ sũt candidæ, & preſſo quodam humore ſucculentæ, quæ affatim, & ſalubriter alunt, modo in prima concoctione, quæ celebratur in ſtomacho ſuperfluæ earum partes perfectiſſime ſecernuntur: Galenus in alendis conualeſcentibus Rhombos in iure ſimplici cum modico ſale porris, & anetho intritis percoquebat: ſanis autem, & his qui ſenſum appetentis ſtomachi de-

iectum

Digitized by Google

ictum habuiſſent toſtos in crate, acetoque conſperſos, vel frixos cum garo, ac vino apponere conſueuit: Iouius hæc annotabat; cui addidi nonnulla, cæteraque exhibeo: Plinius l. 9. 42. vbi Torpedinem aſtu venatricem dedit, protinus ſubiungit, *ſimili modo Squatina, & Rhombus abditi pinnas exertas mouent ſpecie vermiculorum, itemque quæ vocatur Raia*, &c. ſicque piſciculos illudunt, & deuorant, quod Ariſtoteles docuit: *Mugiles* venatur, & ſi tardiſſimus, inquit Albertus, velociſſimos piſces captat: Platina Rhombum in Adriatico captum commēdat, nec male Ouidius, ſi danda Xenarcho fides, occinit,

Et Adriaco mirandus litore Rhombus

Iuuenalis ſat. 11. prætium Rhombi promit

Nil Rhombus, nil dama ſapit: putère videntur
Vnguenta, atque roſæ, latos niſi ſuſtinet Orbes
Grande ebur, & magno ſublimis pardus hiatu:

ac ſi diceret, Rhombus prætioſiſſimi ſaporis, (quem Lynceus Samius *pulcherrimum* dixit, & Albertus *dulciſſimæ carnis* piſcem exhibuit) ob diuitum vanitatem, velut inſipidus cenſetur, si ſuper menſam, peregrinis exculptam lignis non ſumet, ac ſi locus ſaporem conferret: cæterum eius carnes febricitantibus proſunt, & viuus Rhombus lieni impoſitus deinde remiſſus in mare iuuat ſi Plinio credimus.

460 SCARVS inter ſaxatiles tanta apud veteres commendatione depromitur, vt Epicharmus in Hebes Nuptijs apud Athenæum occinat, *Sparos nos piſcamur, atque SCAROS; quorum nec ſtercus quidem fas eſt Dijs reijcere*: forſan quia Martialis inquit,

Hic Scarus æquoreis, qui venit obeſus ab vndis
Viſceribus bonus eſt, cætera vile ſapit.

at Ennius totum piſcem *cerebrum Iouis* appellat. & ob Romanorum luxum, Macrobio auctore 3. ſat. *Octauium incredibilem Scarorum multitudinem inter Oſtiam, & Campaniæ litus in mare ſparſit, mi-*

ro-

roque, ac nouo exemplo piſces in mari tanquam in terra fruges aliquas ſeminauit: nec abs re: enimuero inquit Plinius l. 9. 17. *Nunc Scaro datur PRINCIPATVS, qui ſolus piſcium dicitur ruminare, herbiſque veſci, non alijs piſcibus: mari Carpathio maxime frequens*, hæc ex Ariſtotele prodit, quorum oracula ſecutus Iſidorus l. 12. orig. ait, *Eſcarus dictus, eo quod ſolus eſcam ruminare perhibetur, deniq. alij piſces non ruminant: tradunt autem hunc ingenioſum etiam, namque incluſum Naſſis, non fronte erumpere, nec infeſtis luminibus caput inſerere, ſed aduerſum caudæ ictibus crebris laxare fores, atque ita retrorſum redire: quem luctatum eius, ſi forte alius Eſcarus extrinſecus videat apprehenſa mordicus cauda adiuuare niſus erumpentis*: hactenus Hiſpalenſis, cuius verba referre prætium fuit operæ ad etymum educendum: ex Athenæo, namque & Euſtathio Scarum dixiſſe veteres nonnulli autumant, *quia ſalit, vel tripudio ſaltat*: idque Aldrouandus aduerſus Rondeletium ſuſtinet, qui Scarum, *a depaſcendo* dictum exhibuit: vnde Iſidorus recte ab *Eſca*, *Eſcarum* vertit, at hunc veluti ineptum Aldrouandus inculcat, ſed inſipiens ne glorietur in inſcitia ſua audiat, & reſipiſcat: denominantur piſces, ſiue animalia quæque, ſi Platoni, ac Xenophõti fides, ex aliqua ſingulari proprietate qua præſtant, docetq. pluribus D. Thomas, cæterique Ethnici ex Plinio, at ſcarum ſalire, dum naſſarum occluditur oſtijs, non eſt facinus peculiari animaduerſione dignum, nam, & cæteri piſces apud Ariſtotelem, & Athenæum retia adoriuntur vt exeant, & nos enarrauimus: modum Plinius prodit ex Ouidio ſcribente,

--*Sic & Scarus arte ſub vndis*
Contextam ſi forte leui de vimine naſſam
Incidit, aſſumptamque dolo tandem pauet eſcã:
Non audet radijs obnixa occurrere fronte.

Auer-

Auerſus crebro veniens, ſed verbere caudæ:
Laxans ſubſequitur, tutumque euadit in æquor
Quin etiam ſi forte aliquis dum pone nataret
Mitis luctantem Scarus hunc in Vimine vidit;
Auerſi caudam morſu tenet, atque trahendo
Captiuum texto ſocium de carcere ſoluit.

ſimile de Muræna fertur; cæteriſque quampluribus, quos refert Gillius.

461 Singularis cẽſetur Scarus, vel Columellæ Scaurus, dum ruminat quas abſorbuit algas, quod Athenæus dum ipſum deſcribit ex Ariſtotele ſic præſtat, *Carniuorum hunc eſſe; dentibus minime ſerratis, atque ſolitarium; prodidit Ariſtoteles, Ore paruo, Lingua non valde adhærente, Corde triangulo, albo Iecinore, in tres fibras diuiſo, Splene, Felleque nigris, Branchijs partem ſimplicibus, partim duplicibus: SOLVM PISCIVM RVMINARE, alga libenter veſci, qua & eum venantur, æſtate vigere*: refert hæc Plinius, & Oppianus ait, *Scarus ſolus inter piſces omnes mutos edit humidam VOCEM, & ſolus cibum retro emittit in os iterum manducans, ſicut oues expuens ſimiliter pabulum*: cauſſam vero cur ruminet, in promptu habeo inteſtinum ſimplex, & replicans ſe, & ex Ariſtotele, *Linguam*; ſcilicet, *non valde inhærentem*: nam ſicut Oues, boueſque, Origine in Leuit. teſte, ob exertam linguam ruminant, ita etiam Scari, de quibus Aelianus l. 2. 54. inquit, *De marinis piſcibus ſolum Scarum, cibum pecoris inſtar ad os reuocare; & ruminare audio*: ergo ſolus ab eſca dicendus *Eſcarus*, & non a ſaltu *Scarus*, vti inepte Aldrouandus in Iſidorum ſcripſit: nam ab Aeliano damnatur velut inſcitiæ reus: enimuero l. 1. c. 4. enarrat non ſolum *Scarum* inſultare naſſas, ſed etiam *Anthias*, ſuoſq; *incurſu, impulſuque pro viribus prohibere captiuos abduci*:

462 Sed longa proceſſit quæſtio circa piſcis nomen, quem

quem ignorare omnino ſatendum cenſeo: Oppianus cum *Saphyro* confundit, fulget namque aureo colore rutilans: hunc ſequitur Iouius, probatque Pierius Valerianus: Saluianus in tab. piſc. *Ruminalem* hunc eſſe, ſiue *Murem Ponticum*, vel *Merycem*, qui omnes vnum ſunt, & ſi a Theodoro, & Aretino diuerſimode vertantur, plaudit Geſnerus Saluiano, & Rittershuſius adhuc dubius ait, Ariſtoteles, Galenus, & Heſychius idem ſcribunt de Mure Pontico, & alio quodam piſce, qui meryx vocatur; denique Hieronimus Mercurialis l. 5. var. lect. c. 13. de ruminatione animalium plura, & non vulgaria annotauit: ſed verum vt fatear a præſcriptis diuerſum habeo: primo quia hunc vocalem exhibet Mnaſeas Pratenſis apud Athenæum, quem Euſtathius, & Varinus excipiunt, & expendunt: traditq; Oppianus in Hal. 1.

Incurui Scarus incola ſaxi
Qui mutos inter piſces clamore tremendo
Intonat, & ſolus pallentes ruminat herbas
Ac veluti pecudes reuocat ſub gutture paſtum.

at Suidas non recte docuit, *Scaros aquam impellentes ſonum edere, in profundo ſilere*: nam aquarum impulſus non ſonum, ſed ſtrepitum concitat, quem ob piſcis paruitatem inſonare non iudico: melior Euſtathij ſenſus, qui velut *Caſtoridem*, vocales exhibuit, idque linguæ, ac ſerratorum beneficio dentium, quibus percuſſus inſonat aer: Itaque Scarus noſter vocalis eſt, nequaquam Iouij *Saphirus*: ſecundo: Scarum dormire ex pluribus exhibeo, inquit enim Seleucus Tharſenſis in Halieutico, *Scarum ſolum ex piſcibus dormire, & iccirco noctu nunquam capi*; qua in re varius Rondeletius iure a Geſnero reprehenditur. expendit namque locum ea quam poſtea ratione damnat; ego vero ex Oppiano noctu latere inter ſaxa compertum habeo, ideo difficilis eius cap-

tura creditur: at Iouij piſcis noctu ſępiſſime capitur, & a deſcriptione Athenæi diſtat: potius *Meryeem* dixerim eundem cum Scaro eſſe, cætera damno.

463. Piſcis Siciliæ littora incurſat, docetque Columella, & Petronius Arbiter dum Romanorum carpit gulam inclamat,

Ingenioſa gula eſt: Siculo Scarus æquore merſus
Ad menſam viuus perducitur: atque Lucrinis
Eruta litoribus condunt conchylia cænas,
Vt renouent per damna famem.

Columella; *Scarus, qui Aſiæ, græciæque littoribus Sicilia tenus frequentiſſimus exit, nunquam in Liguſticum, nec per Gallias enatauit in Ibericum mare; itaque; ne ſi capti quidem perferantur in noſtra viuaria diuturni queunt poſſideri*: infra vero, ſimul cum Mugile, & Muræna occluſos docuit, veteres tenuiſſe in piſcinis: ſolitarius dicitur, quia carniuorus alterius incurſat cubilia, adoritur, & perdit, idque mirum, quia alga, & carnibus veſcitur: docetque ex Ariſtotele, Athenęus, quem Rondeletius vt corriperet ſibi contrarius deſipuit: adinſtar. Mugilis *Lepores marinos* venatur, eoſque comedit: adde Tarentinum, conchyliorum carnibus allici a piſcatoribus tradidiſſe, ac ſepiolis.

464 Apud Athenæum Nicander Theiateirenus, *Scarorum eſſe*, tradit, *duo genera, alterumque vocari Onian, alterum Varium*: vtrumque inter ſaxatiles ab Ariſtotele, Oppiano, ac Xenocrate recenſetur: Bellonius de Vario inquit: *Corpus* Scari ex liuido rubet, vt mullus, ſquamis contegitur latis, & translucidis: Caudam, & Pinnas habet obtuſas, vt Coruus: Branchias duplices, vtrinque quaternas: Phycidem marinam quodammodo refert, ſi quidem planum habet Corpus, nec prorſus oblongum: caput vtrinque compreſſum, vt mullus, dentibus eſt obtuſis, quorum inciſorij noſtris ſunt perſimiles limis, qui-

bus.

bus herbas, quæ ſaxum inhærent obtrundat: rictum
non valde magnum edit. Scarus litoralis ſaxatilium
longe dilicatiſſimus apud Galenum; nullus in Pro-
pontide, Ponto, & Helleſponto, in Creta plurimus;
Columella hunc *Siciliam* incurſare, & mare *Carpa-
thium* Plinius tradunt: Rondeletius purpureum, ac
viridem, indicumque colorem adidit, vnde *Varij*
nomen obtinuit: Auratis ſimilem ſquamarum ſpecie
Pierius prodit.

Laudat hunc Ennius dicens, *vt quid Scarum pre-* 465
terij CEREBRVM IOVIS, Scholiaſtes ad rem pędit,
*veteres Ioui delicatiſſima, ſuauiſſimaq. edulia tri-
buiſſe*, quod ex Euripide, Clearcho, & Ephippo de-
monſtrat: Aelianus remedia prodit l. 14. 2. *ſi homi-
nibus ex iecore laborantibus, atque exarcuato mor-
bo ægrotantibus Scarum edendum dederis ad ſani-
tatem redibunt*: Gillius Scombrum legit; ſed falsò;
ad ſuffuſiones oculorum iuuat ait Plinius; cætera,
Archeſtratus refert in Gaſtronomia, vbi Scarum de-
ſcribit, vt indigitet, & condimentis proponit, *Sca-
rum magnum aſſa prius lotum: præſtantem quoque
Bizantij videbis; ſic amplum, vt rotundo ſcuto par
magnitudine tergum ſit, hoc integrum modo curato
caſeo, & oleo recte cum omnia farcta fuerint, in ca-
lido teſtu ſuſpende, & deinde peraſſa inſperſum ſale,
cymino trito, & oleo glauco, diuinum fontem ſalien-
tis modo infundens*: ſcilicet oleū, ait Scholiaſtes, quod
diuinum Apicius, & Dorion dicunt: cæterum, cap-
turam eius lege apud Aelianum l. 12. 41. & nota
ex Oppiano, Ouidio, ac Alberto piſcem hunc naſſa-
rum viminibus occludi ſolitum.

SARGVS commendatur ab Ennio in Phageticorū 466
fragmento, cuius meminit Apuleius, & inquit,
*Brundusij Sargus bonus eſt: hunc magnum ſi erit,
Sume*: Aegyptium laudat Lucilius apud Feſtum,
*Quam præclarus Elops, quem Aegypto Sargus
mouebit*;

ab Ouidio in Halieutico decantatur,

Inſignis Sarguſq. notis, inſignis, & alis:

apud veteres, recentioreſque ſic dictus, ſi Atheneo fides, *a carne multa*: cum *Dentice* nonnulli, plerique, vt Hiceſius, cum *Melanuro* confundunt, ſed aberrant: nam Ariſtoteles l. 6. h. 17. ait, *Sargus coit menſe Decembri, fert vterum dies triginta*: eo tempore pro vxoribus decertant mares; pluresque flagrant, quod Aelianus tradit l. 1. 16. *Sargi piſces pro multis vxoribus certant*: ideo ſemel, iterúque plenę *bis pariunt*, inquit Athenæus ex Ariſtotele, *Vere, & Autumno*: ſed an de *Sargino*, vel *Sargone Mugile* hoc, vel alio in loco ſcribat incompertum habeo: Plinius vero l. 9. 51. ſcribit, *bis anno parit Lupus, & Trichias, & ſaxatiles omnes, ac Sargi vere, & autumno*: Sargos inter ſaxatiles Aelianus recenſet, ex eo Oppiani forſan, *ſunt vda rautes herbis a fronte virentes, hic domus eſt Sargis*: ſed ab vtroque Iouius, *litorales* exhibet, quia ſaxa quæ ſunt inter littora occupant: probat Plinius, dicens *Sargus ſi tenеatur, ad ſcopulos lineam terit*: cæterum in littore, quæ mullus lutarius in cœno exturbat ſargum comedere Pierius, ex Plinio protulit, a quo Alciatus,

Mullum proſequitur, qui ſpretas Sargus ab illo
Prateritaſque auidus deuorat ore dapes:

ſed potius hunc *Sarginum* dixerim, vt Epicharmus, & Dorion apud Athenæum ſcribunt, de quo iam diximus.

467 Numenius in Halieutico, *vafrum, & callidum eſſe in venatu Sargum* tradit, & inter carniuoros ab Ariſtotele recenſetur: caprarum carnes inhiat, quarum vel forma, ſiue pelle gaudet; hinc Aelianus l. 1. 23. ex Oppiano refert, a piſcatore capræ pelle cooperto excitari, vt facile reticulis decipiatur: Plutarchus eorum capturam *verriculis, & plagulis* parat; nam lineas rumpunt, & hamos rodunt: eleganter Ar-

che-

cheſtratus Sargum componit, & tempora, quibus ſapit eiulgat dicens, *cum Orion in cœlo occidit, tunc habendus Sargus aſſus, aſperſus caſeo, bene magnus, adhuc calens, acri madefactus aceto, etenim durus natura eſt*: at duri ſunt, qui teſte Ouidio, pelagij dicuntur, littorales præſtant, & apud Siculos commendantur *i Saraghi di porto*, qui vt ait Hiceſius, *valentius adſtringunt, ac plenius alunt, quam Melanuri*: cauſſam arbitror ſolis calorem, enimuero dum altum mare petunt frigus, & vndarum inſana tempeſtas ipſos adoritur, & affligit: inquit enim Aelianus, *cum omni luce Sargi delectentur, ſolis maxime radijs ſitienter expetunt*, ob quod antrum ſibi componunt ait Oppianus, ad ſolis excipiendos idoneum radios, enarratq. Aelianus. l. 11. 16. Calidus eſt natura, & ad luxuriam pronus, ideo tepore gaudet, horret frigida, quod Theophraſtus primum, ſi mihi bona mens, inde Opppianus occinit,

Rurſus amor Sargos carpit ſub tempore verno
Pro tedis ſimul, & cara pro coniuge certant:
Decernunt dura miſeri connubia pugna:
Ac ſi quis tanto fuerit certamine victor,
Coniugibus cunctis vir tantum ſufficit vnus
Fœmineos cætus claudens ſub caute marina.

ad luxum inſuper vertunt ſimpathiam erga capras, de qua Aelianus, *Capras vehentiſſime amant Sargi, namque cum caprarum proxime, & ſecundum litus paſcētium vnius aut alterius vmbra in mari apparuerit protinus gaudio exilientes ſummo ſtudio adnatant, ac ſaltu, non admodum ad ſaltandum idonei, capras contingere affectant: ſenſum caprini odoris percipiunt, & ſi ſub fluctibus natent, itaque voluptate geſtientes ad eos accedere ſtudent*. cui adde Oppianum occinentem,

Sic maſti Sargi lacrimis triſtantur abortis
Cum paſtor capras abigit de litore lotas.

Do-

Domum ſpinis ante fores circumpoſitis muniũt, ideo difficilis eius captura, quod Plutarchus docuit, & Plinius, Aelianus modum refert l. 1.23. *manu etiã capiuntur, ſi quis ſpinas, quas ad tuitionem ſui excitant a capite ad partem inferiorem reuocando, & flectendo declinet, premendoque ex lapidibus in quos ad laterum ſe compellunt extrahat*: vere, & autumno capti præſtant ait Rondeletius: tunc maior captura per Naſſas, nam Sargus victor plenas vxores ad partum anxius ducit, mollem ſinum perquirens inuenta autem naſſa herbis plena ipſam ingreditur, cæteraſque compellit, audi Oppianum.

--Curuam quærens petram, tectoria Nymphis
Offendit naſſam ramis, & fronde latentem,
Huc Nymphas pellit, ſubeunt hæ ſepta profũda:
Stipatur plenum ſtabulum, ſubit vltimus ipſe
Sic prior ingreditur ſpõſarum in vimina catus
Poſtremo Sargus textum ſe mittit in antrum
Et miſeras Nymphas miſero ſociatur amore:

& hæc de Sargo, quem a *Saraco* haud differe cenſeo: licet *Agonum* Inſubribus, vel *Staurum* eſſe Geſnerus autumet.

DE SQVATINA, SARDA, ET SCOMBRO.

CAPVT XL.

468 EST Squatina inter piſces cartilagineos cute aſpera, ſed non acuta, & immerito ab Iſidoro etymologiæ vis, nomenque *Squammati* elicitur, *quod ſit ſquamis acutis, vnde & eius cute lignum politur*: vltima fere verba a Plinio, qui ait, *Aſpera cutis ſquatinæ, qua lignum, & ebora poliuntur*: ſed acutas ſquamas, neque Ariſtoteles, neque Oppianus autumarunt: eſt

etiam

etiam Iouius cenſura dignus dum ſcribit, *Squatinarum ſcabrum tegumentum ad poliendum ebur propter aſperitatem ab artificioſis expetitur: ex eo cutellorum, & falcatorum enſium vaginas Turcæ, Barbarique maritimi admodum pulchras conficere ſolēt, quas Sagrinas appellant*. Sagrina namque pellis ab aſinorum aluo exquiritur, non a piſcium tegumento, licet dura cute eorum vtantur ad conflandas enſium vaginas; partam ex Ariſtotele, naturamque exhibeo, nam l. 5. h. 10. inquit, *Cartilagineorum ſquatina vna bis parit, nam & incipiente autumno, & circa vergiliarum occaſum, ſed per autumnum felicius, ſingulis vero fæturis partus ſepteni, aut octoni proueniunt*; & poſt pauca c. 6. ante æquinoctium earum partum recenſet: & lib. 6. 11. ait, *Muſtelli fœtus ſuos, & emittunt, & recipiunt intra ſe ipſos, quod idem, & Squatina, & Torpedines faciunt*: excipit nihilominus Paſtinacam ob ſpinas, quibus prædita viget, ob quas etiam Oppianus l. 1. Halieut. ſquatinas potius tegere, quam fœtus denuo excipere occinit,

Obſeruant ſquatinæ natos, nec ventre recōdūt,
Vt Canibus mos eſt, ſed pandunt ſubter biatus
In madidis alis, quantos aperire natantes
Ore ſolent rictus, ſic fœtus alta vorago
Sorbet, & in tanta natos formidine ſeruat:

Brodæus cōcauitates quaſdā ſub pinnis habere animaduertit, ibique eos recipere, at Scholiaſtes annotat, ex Homeri hymnō ad Mercurium parturitionem referre, quod Statius in 1. ſilu. indigitat, *Tellure cadentem, Excepi, fouique ſinu*. & Iuſtinianus l. 3. c. de poſtu. hæred. inſt. probatque ex D. Baſilio Magno, & Philone.

Copulantur ſquatinæ, & attritu mutuo ſupinarum partium coeunt inquit Ariſtoteles. Vuottonus etiam caudas ſimul implicare promit; ſed audiendus Philoſo- 469

loſophorum princeps de ſquatinarum conceptu l. 10. h. 10. *Genus cartilagineum animal generat, reliqua oua pariunt: ſed nec cartilagineis quidem fœtus ſine ouo: pariunt enim intra ſe oua, & augent, atque excludunt, præterquam Raia: qui pariunt oua vuluas habent bifurcatas, atq. inferius poſitas; Cartilaginea vero ea ſpecie potius habent, qua aues, ſed intereſt, quod oua non iuxta præcordia omnibus, ſed infra nonnullis per ſpinam conſiſtunt, vnde aucta in alium transferuntur locum*: dum adhuc tenellus ſub matris cuſtodia quieſcit, piſcis non male ſapit, & aliquibus in locis etiam adultus commendatur, aſſeritque Dorion apud Athenæum, *Smyrnæ Squatinas excellentes eſſe, ſinumque ſmyrnaicum cartilagineos omnes piſces præſtantes ſuppeditare*: Archeſtratus etiam ait, *Cartilagineos piſces Miletus optime nutrit, inter illos præcipua ratio habenda ſquatinæ, ac dorſo lato Raiæ leuis*; apud noſtrates, teſte Iouio, *ſordida plebis, atque paſtorum ſunt obſonia*: ſed Diphilus apud Athenæum ingenue fatetur, *ſquatina, & ipſa ex cartilagineis eſt, concoctu facilis, & leuis, quæ maior eſt magis nutrit*: at Xenocrates humidum ſuccum gignere tradit, & inflare: ex Ariſtotele, & Plinio calliditatem eius in venatione nouimus, enimuero ſub arenarum ſcrobe pinnas exertas mouet, quas piſciculi dum vermes autumant ab ipſa capiuntur, eodem quo modo de *Raia piſcatrice* diximus: nec immerito a Plinio l. 32. *Rhina* nuncupatur, vel a *lima*, vel ab aſperitate, & verſutia;

470 Deſcribitur a Bellonio ſic, *totus cartilaginoſus eſt viuiparus, contractiore, ac longiore quam Raia, aut Paſtinaca, corpore: quaternis alis ad latera cōmunitus eſt, capite fere circinato: Ore firmis dentibus circumuallato, in Rhanæ marinæ ſpeciem: id autem habet introrſum apertum, non autem parte corporis ſupina, vt Raiæ, & Galei, quin etiam, quas bran-*

branchias Raiæ ſupina parte oſtendunt eas ſquatinæ in lateribus Galeorum more præſeſerunt: hæc ille, & Gallos *Angelum Marinum* ſquatinam ob alas nūcupare ait; ſed potius *Angelum Dæmonem* ob deformitatem reor: Rondeletius internas partes depromit, ſimilemq. reliquis cartilagineis eſſe ſcribit, nam ventriculum magnum habet, inteſtina magna, & lata: Hepar in lobos duos diuiſum, in quo fellis veſica latet, felle viridi plena: Lien ex rubro nigricat, Cor angulatum, compreſſum, vnico tantum ſinu donatū: mares a fœminis diſtinguntur tantum appendiculis quibuſdam cartilagineis circa anum, quibus fœminæ carent: ex Hepate oleum fit, quod ad hepatis duritiem valet addita ſpica celtica, vel ſtyrace: cutis cineres contra Alopeciam, & vlcera capitis manantia proſunt.

SARDA, cuius nomen Italiæ roſtra, tabernaſque 471
pulſat, apud ſcriptores tanta diuerſitate fertur, vt pene ignotum ſit genus, & inter *Thriſſas*, *Trichias*, *Trichides*, *Sardas*, *Chalcides*, *&* *Sardinas*, Sardā ignoremus. ſed difficultatis ſeriem vt aggrediamur; Ariſtoteles l. 6. 15. inquit, *illa quam phalericam vocant, membranam gignit, ex quibus Sardinæ, ex Sardinis Sardæ oriuntur*: apud Theodorum Sardinæ *Trichides* dicuntur, Sardæ vero *Trichiæ*, quæ a Trichis non differre quamplures teſtantur, & Scholiaſtes Ariſtophanis, ſimulque Geſnerus *cum Alauſa* confundunt, vt vnum, eumdemque piſcem indigitent: adde Plinium ſcribentem l. 32. 11. *Sarda vocatur pelamys longa ex oceano veniens*, ſicque inter Thunnorum ſpecies recenſetur Sarda: ſed vt cum Gillio dicam, prædicta nomina vnam deſcribūt ſardam, temporum ſerie, diuerſamque, nomine, & ætate: nam ſicut Pelamys, Orcynus, Thynnus, &c. eundem depromunt Thunnum, ſic Thriſſæ, Trichiæ, Sardæ, &c. nec officit Hermolaum *Eritimum* Sardā

eſſe ſcripſiſſe, & Vuottonum ex Epæneto apud Athenæum idem exhibuiſſe, dum pro *Chalcide* Sardam autumat: nam Galeni tempore ſalſamenta quæque ſardæ nomine auſpicabantur, & Bellonius Chalcidem ſardam eſſe perhibet, probatque pluribus Geſnerus, (qui primam ſententiam reprobans Rondeletium ſequitur, & Gillium) ex Diphilo, Heſychio, & Varino: ad Plinij oraculum reſpondeo, ſardam non eſſe pelamydem, ſed eius a ſtatione, vel ſanguine oriri, eamque ſequi, & comitatu augeri: conijcio hæc ex Thynnorum captura, quæ frequens apud Siculos: Auſonius epig. 116. in Eunum liguritonem ſic ludit, vt *Nardi* nomen, ſardæ reſpondeat.

Eune quid affectas vendentem Phyllida odores?
Diceris hanc mediam lambere, non molere:
Perſpice ne mercis fallant te nomina: vel ne
Aere ſeplaſiæ decipiare caue:
Dum Custon, Conſtonq. putas communis odoris
Et Nardum, ac Sardas eſſe ſapore pari
Diuerſa infelix, & lambit, & olfacit Eunus:
Diſſimilem olfactum naris, & oris habet.

hæc ille in Eunum, qui in Capuæ platea *Seplaſia*, (dicta ab vnguentariorum negotiatione, vti Aſconius in orat. contra L. Piſonem, Tullius in Verrem, & Val. Max. c. 9. de luxuria, vbi de Annibale, ſcribũt,) male ſtultus olebat: vnde Scholiaſtes locum expendit, *Nardum, & Sardam, Salgamum, & Balſamũ ille idem eſſe putabat, vt iocatur Auſonius propter vocum ſimilitudinem*: ſimiliter *Ancludes, Angiouis* ſimiles ſunt, & ſardellis, inter *Apuas* a Rondeletio recenſitæ.

472 Sarda fæcunda eſt, nam, & parit, & ſicut de Mugilibus Ariſtoteles ſcribit ſponte oritur, non a cœno, ſed ab aquarum mixtione, dulcis nempe & ſalſæ, ſicut de *Apuis* diximus ex Diphilo, Hiceſio, & Xenocrate, nec immerito hæc tradidi, enimuero Ariſtoteles

teles l. 6. h. c. 15. inter Apuas videtur Sardinas referre: inſuper in locis vbi Thynnorũ multitudo occulitur, & occiditur, ſolent noſtri piſcatores ad ſardarũ capturam occurrere, quas vocant *Sarde di Tunnara:* nonnulli autumant eo veſci ſanguine, ideo ingratum, vtpote mali ſucci, cibum eſtimant; ſed verum eſt ex eius coruptela ſardinas naſci, compertũque habeo, ſuſaneas ex tunc eſſe, & ſalſamentorum generi aptas, tanquam recentes, & paruas: Plerumque & ipſæ pariunt, Ariſtoteles l. 15. h. 9. *Sarda quoque & ſaxatiles bis pariunt, excepto mullo*; pingues ſunt in Ponto, deſiderantur omnino apud Bizantium, cauſſamque refert Ariſtoteles l. 8. 13. *Sarda vna cum adit, & videtur, & capitur, ſed exiens* (ſc. poſt vergilias) *nuſquam viſa adhuc eſt, quod ſi aliqua apud Byzantium aliquãdo capiatur, Piſcatores ſua retia luſtrant propter exitus inſolentiam: cuius rei cauſa eſt, quod ſolæ ipſæ ſubeunt Iſtrum amnem, vnde fiſſo flumine per abditum terræ meatum defluunt in Adriam ſiuum: argumento eſt, quod ibi contra euenit, quam in Ponto, exeuntes enim ſemper capiuntur, ſubeuntes nunquam*; refert etiam hæc Plinius l. 9. 15. & Rondeletius ſcrupulum dum habet, velut ſuſpectum hunc Ariſtotelis, ac Plinij locum enarrat; quia piſcatores vnquam ſardas ſubijſſe amnes referunt, neque ſcriptorum memoriæ extãt, ſed ſicut ſcrupulus officit animæ, ſic & ipſe a ſemetipſo læſus hac in re exhibetur, enimuero Sardæ littora adeunt, vbi plurimum aquarum dulcium latices maria miſcent, & in lacubus non ſemel ſardinas expiſcantur noſtrates, inſolita pinguedine præditas: legat Rondeletius Dorionem apud Athenæum, & inueniet *fluuiatilem Thriſſam*, apud Columellã in piſcinis *Chalcidem, putremq. Sardinam*: ſileo Platinam Sardellas ex Benaco prodere, quampluresque reticeno, nam comperta res, non indiget probatione.

473 Sed quia TRISSAS, CHALCIDES, & ERITIMOS Sardarum vnum, eumdemq. genus ex pluribus ſcriptoribus diximus, gratum fore ſtudioſis arbitror ſi ex Athenæo nonnulla exhibebo, inquit enim l. 7. Chalcides, & ſimiles illis piſces *Thriſſæ, Trichides, & Eritimi*, Hiceſius ſcribit, *quas Chalcidas nuncupant, Hircos* (mænarum ſc. mares poſt coitum.) *Acus Thriſſas aceroſas eſſe, vel ſpinoſas, minime pingues & exſuccas*: earum meminit Epicharmus in Hebes Nuptijs, & Dorion *Chalcidicas* appellat: diſcrepat *Chalcis* a *Chalceo* ideſt *Fabro*, quem Euthydemus in Cyzicenorum regione ſcribit, eſſeq. rotundum, ac orbiculatum: Thriſſarum mentionem ſic Ariſtoteles fecit. *Locum non mutant Thriſſæ, Encraſicholos, membras, &c.* ad quæ Scholiaſtes *Thriſſa Alauſa Auſonij, Clupea Calliſthenis, apud Plutarchum l. de flum. Thrichias Sarda maior, Trichis Sarda minor, vel vt vulgus loquitur Sardella*; ab Eupoli vilis, & nullius prætij exiſtimatur, & Ariſtophanes *obolo cẽtum ſi vendantur Trichides*: Dorion in lib. de piſc. fluuiatilis Thriſſæ meminit, *Trichidamq. Trichiam* vocat, Nicochares in Lemnijs *Trichiadas*, & Plato in Europa *Thynnidas*: adde Ariſtotelem, qui Thriſſam *Orcheſtridem vocari ſcribit, quod ſaltatione, & cantu gaudeat eoque audito exiliat e mari*: Sarda ignem ſequitur, & ſaltat, gaudetq. cantu: *ERITIMOS* ait Athenæus, *memorat Dorion, & cum Chalcidibus eoſdem putat eſſe, ac cum Hypotrimmate placere inquit, Epænetus l. de piſc. Muſtellam, Smaridem, Chalcidas, quas Sardinas vocant, Eritimos, Miluum, Hirundinem*: Ariſtoteles l. 5. h. *Sardinos* (M. S. emaculati *Sardinas* habent) *Chalcidas* appellat, Callimachus in gentium nomenclaturis ita ſcribit, *Enchraſicolos, Eritimos, Chalcedonij nuncupant, Chalcidas Trichia*: *Antherinam Iſtar*, idem in alia parte ſui operis cum piſcium nomina recenſet

in-

inquit, *Ozenam Oſmylium Athenienſes vocant, Eritimos vero Thurios, & Iopas*, de Iopo meminit Nicander, & Ariſtophanes in Olcadibus; *Thurij dicuntur, quod dum in mari natant exiliant ſæpe*, ait Scholiaſtes, *& Iopæ a viridi cæruleoque colore oculorum*: Muriam ex his confectam nouimus apud Ariſtophanem edicentem, *Me miſerum! qui in Trichidum muria primus ſim demerſus*: piſces enim, qui vt ſupra prunas coquantur idonei ſunt intingebant muriæ, quam Thaſiam vocabant, ait Athenæus, & de *Muria* Ariſtophanes ſcribit, quam *Gari* ſpeciem fuiſſe ex piſciculorum carnibus diſſolutis, Scholiaſtes tradit; hodie apud Siculos *Muriam*, olei fæcem dicimus, vel, vt Veteres ex ſalſamentorum condimentis! Ex Athenæo hæc dedimus, pluraque animaduerſione digna adijecimus, vnde colligatur; quãta nominum copia antiquos ſardam nuncupaſſe, vt hiſce ferme temporibus diuinandi ſit locus, præcipue ijs, qui eruditionem ab integro pluribus non poſſident: cauſam apud Galenum inquiro forſan, quia quæque ſalſaměta *Sardas* nuncupabant: inquit enim l. 3. de fac. alim. *præſtantiſſima omnium, quæ mihi experientia cognoſcere licuit ſalſamentorum, ſunt, quæ a veteribus Sardica ſalſamenta nuncupantur; hodie Sardas vocant*; re vera optime ſale condiuntur, & prima menſa ſi comedantur ſtomachum corroborant, appetitum excitant, ac ventrem ſoluunt ait Braſauolus.

Piſcis ſuo nomine notus deſcriptione non indiget, totus ſquammeus colore vario, velut argenteus in mari rutilat, capite aureo, ac viridi dorſum diſterminat lineis; felle caret, & parua inteſtina, & recta aloſarum inſtar habet: minutis, ſpinis munitur, præcipue grandiores, quas Siculi *Sardas Imperiales* vocant: flandricas grandiores noſtris exiccatas vidimus, nec ſemel virides: pingues ſunt, recenteſque 474

aſſa-

aſſatæ dulce quid ſapiunt: bonum ſuccum generant, ac facile excernuntur.

475 SCOMBER Siculis *Scurmu*, Romanis *Lacerto*. Italis apud Saluianum *Macarello*: ab Ariſtotele inter gregales recenſetur, & l. 6. h. 17. inquit, *Coeunt Thunni, & Scombri menſe Februario poſt Idus, pariunt Iunio ante Nonas, edunt ſua oua condita, quaſi vtriculo, incrementum autem partus præcipua ſumit celeritate*: & denuo l. 8. 12. de eorum migratione ait, *Migrare Scombri antequam thunni, coturnices antequam grues, altera enim Auguſto, altera Septembri menſe incipiunt*, cum Thunnis quam ſæpe comparantur ob ſimilitudinem inquit Ariſtophanis Scholiaſtes, & Rondeletius, ſcombros ore thunnos referre ſcribit: nec apud Epicharmum in Nuptijs Hebes ſeiunguntur: nam ſimilitudo ſocietatem conciliat, hinc Plinius l. 9. c. 17. ait, *Piſcium genus omne præcipua celeritate adoleſcit, maxime in Ponto: cauſa multitudo amnium dulces inferentiũ aquas: Amiam vocant cuius incrementum ſingulis diebus intelligitur: cum Thynnis ha, & pelamides in Pontum ad dulciora pabula intrãt gregatim cum ſuis quæque ducibus, & primi omnium Scombri, quibus eſt in aqua ſulphureus color, extra qui cæteris, Hiſpaniæ cetarias hi replent, thynnis non commeantibus*.

476 Littorales exhibentur a Xenocrate, Oppianus etiam ex Ouidio, & Plinio,

Scombri, & Cyprini ſtabulantur littora iuxta.

eſt Scomber teſte Hiceſio apud Athenæum, *Colia minor mole corporis, ſed copioſius alit, melioremque gignit ſuccum, non tamen facilius egeritur*: cæterum deſcribitur a Saluiano, Scomber roſtrum acutum habet, os valde hians, paruis dentibus, denticulatum, caput rotundum, oculos magnos, ac flauos, branchias vtrinque quaternas, & binas etiam

vtrin-

vtrinque pinnas, duas ad branchias, & duas in ventre: præter quas in primo dorſo alia vna aculeis nõnullis horrida erigitur, alteraque non paulo minor, & nullis fere aculeis munita, poſt dorſum medium enaſcitur: & poſt hanc pleræque aliæ multo minores pinnulæ nullo aculeo horridæ, atque æquis diſtinctæ interuallis ad caudam vſque dorſum ornant, & veſtiunt: Ventri etiam in imo ſtatim ab ano vna alia nullis innixa aculeis hæret, quam aliæ minores pinnulæ, illis quibus dorſum vltimum ornari diximus; numero, magnitudine, figura primum differunt, nam & ſi vtriuſque teres ſpiſſum, & carnoſum ſit corpus, illud tamen Colias paulo latius habet quam Scomber, & cum hic ſquamis prorſus careat, ſquamis nonnullis tenuibus atq. minutis tegi videtur ille: hactenus Saluianus, cui ſi obijcias Athenæi locum l. 8. *Squamatorum genus, velut Thinnorum, Scombrorum, Thynnarum, congrorum, & conſimilium gregale eſt*, reſpondeo corrumptum eſſe locum, vti quamplures animaduertunt, & reponendum arbitror, *Non ſquamatorum genus*: apud Plautum in captiuis inter duræ carnis piſces recenſetur: ideo ſale conditi melius ſapiunt, docetq. Plinius l. 3ù. ca. 8. *Scombros, & Mauritania, Reticaque, & Carteia ex Oceano intrates capiunt ad nihil aliud vtiles quã ad garum conficiendum*: de quo Martialis l. 13.103.

Expirantis adhuc Scombri de ſanguine primo
Accipe facoſum, munera cura, Garum.

ad quæ Scholiaſtes, Garum erat liquamen ſalſum, quod olim ex Garo piſce fiebat, vnde nomen accepit: didicit luxus ex Scombris piſcibus facere tanta æxtimatione vt ſingulis millibus nummum vix ſinguli congij emerentur; non tamen omnes Scombri ad hoc erant apti, ſed qui ex Hiſpania mittebantur ab Inſula Herculis, quæ *Scombria* dicebatur, aut a Clazomenis Aſiæ palmam obtinuerunt, aut a Pom-

peijs

peijs Italiæ, aut a Lepti Africæ? Foroiulienſes vero ex Lupo piſce garum conficiebant præſtantiſſimum, cognomen Garum ſociorum. Garo mendoſa eſt apud Plinium, vbi de mullis ait eos necari in ſociorum Garo: nam ea res cognomen inuenit, deprauatam eſt pro ſociorum, inſectorum, quem errorem indicat l. 31. vbi garum ſociorum aperte nominat. denuo l. 3. ep. 50. in Ligurinum,

Quod ſi non Scombris ſcelerata poemata dones:
Cenabis ſolus iam Ligurine domi.

Eorum capturam Oppianus enarrat,

Qui ſepto retis clauſi per retia rara
Exiliunt illos cohibent anguſta plagarum
Impliciti lino fato moriuntur iniquo,
Innumeros Scombros ſpectabis retia circum
Affixos ſicuti clauos, hi lina ſubire
Contendunt, fatum petunt, hi recte reuincti
Exiliunt madidaſque plagas euadere certant.

Aelianus l. 14. c. 1. Cicutes exhibet, traditque eorũ capturam dicens, *In mari Ionio prope Epidamnum (vbi & Taulantij habitant) inſula eſt quæ Athenas, id eſt, Mineruæ appellatur, eam piſcatores incolunt: & tum, qui ad piſcatorum conſuetudinem aſſueuerunt, & manſuefacti ſunt greges aluntur. ijs ſanè cibaria edenda piſcatores ideircò obijciunt, quod cum ijsdem fœdus quoddam ſanctum habent, atq. adeò firma pace deuinciuntur. Nam hoc piſcium genus ab omni captura tum liberum eſt, atque ad errandum ſine illa exceptione ſolutum: tum vero eatenus ætate procedit, vt viuat ibidem ad ſummam ſenectutem. Nec tamen ætatis tempus ignauiter traducit, neq; in ſuos altores ingratum eſt, at enim de piſcatoribus paſtum quum manè acceperit, piſcationem mox capeſſit, vt ſe nutricantibus premium prò nutrimento perſoluat. Quare x portu ſoluens ad feros Scembros gentiles ſuos natare contendit, ac ſimul*

mul vt ad eos peruenit, cum ipſis ita continuò, tanquam cum aliqua phalange ſuorum popularium errat: & nimirum quum eiuſdem generis ſint, non inter ſe fugiunt, ſed ſimul natant: poſt autem cicures circum feros concurſantes in orbem conſiſtunt, & ſuorum corporum obſtructione eos fugam exituq; intercludentes, ſuorum nutritiorum (vt pro ijs quibus expleti cibi fuerint, illos remunerentur) aduẽtum acerrimè tandiu expectant, dum piſcatores eo profecti, captorum permultas cædes effecerint. Cicures verò maturè properantes ad portum regrediuntur, atq; ibidem intra cauernas abditi, à piſcatoribus cœnam expectant: quam quidem ipſi eis quotidie largiuntur, ſi ipſos ad piſcatum adiutores atq; amicos fidos habere velint.

DE SALPA, SPARO, SCORPAENA, ET Scorpio.

CAPVT XLI.

SAlpa licet ab Epicharmo apud A- 477
thenæum velut *fœdi, execrandiq; odoris* damnetur; forſan ob algam, qua, teſte Pancrate, veſcitur, & vt Ariſtoteles l.8. h. 2. inquit, *nutritur Salpa ſtercore, & alga*, nihilominus a Plinio l.9 18. ſic commendatur, *Principatum obtinet circa Ebuſum Salpa, obſcænus alibi, & qui nuſquam percoqui poſſit, niſi ferula verberatus.* hæc vltima Plinij verba in Hortulo ſanitatis pluribus referuntur, *Salpa miraculum ſui præbet, vt numquã decoqui poſſit, niſi prius fortiter fuſto, vel ferula verberetur*: apud Siculos nonnunquam commendãtur, eo quomodo Epicharmus dum in Hebes Nup-

tijs ipſas recenſet, *pingues lupos*, *& ſtercus vorantes, obſcænaſque Salpas: æſtate autem lautas*, Archeſtratus etiam inquit, *Salpam malum ego quidem piſcem omni tempore iudico, maxime tamen edendo eſt cum triticum metitur: e Mitylene hanc pete:* quod Iouius ſic tradit, ac piſcem deſcribit, *Salpa piſcis pulcherrimus nomen retinet, atque omnibus notus eſt, ſiquidem eam a ceruice in caudam per argentea latera, aureæ rubenteſque lineæ, certis diſtincta interuallis decentiſſime depingunt: appellatur ab aliquibus, vt Plinius author eſt, Obſcænus piſcis, quod per coqui non poſſit niſi ferula verberetur: ſolitarius eſt paritque bis in anno luporum more: natura aſtutus eſſe perhibetur, & longe omnium liquidiſſime audit: æſtate melior eſt, & toto e mari circa Mitylenem probatiſſimus: cæterum Archeſtratus Salpam ſemper malum nobili carmine pronunciauit, ita vt mirum minime videatur, ſi hodie quoque bis piſcis, qui tam operoſe, atque eleganter a natura depingitur, ab optimatium menſis, vt inſulſus, & mendax ſit repudiatus*. at Dorion duritiem incuſat.

478 Piſcis eſt littoralis, & ſi Xenocrates palagium promat, nam ſtercora littoris deuorat, inquit Ariſtoteles: ex quo Athenæus l. 7. ait, *Salpam ſemel parere idque autumno:* (erratque Iouius, qui luporum more bis parere tradit, Ariſtotelis, ac Plinij ſententiam non aſſecutus) *Lineis multis illa virgata eſt aureis, ſolitaria, dentibus ſerratis: cucurbita delectatur, & idcirco hoc allecta cibo capitur*; adiecitque quæ ad mores ſpectant dicens, *Varius hic piſcis eſt, quapropter Mnaſeam Locrum, Colophoniumue, qui inſcriptos luſus compoſuit, ob varietatem eorum, quæ collegit familiares SALPAM nominabant: Nymphodorus Syracuſius in Aſia circumnauigatione Lesbiam quandam fœminam Salpam etiam vocatam fuiſſe inquit, quod de varijs iocis librum condidiſſet: Alci-*

mus

mus in Siculorum rebus Meſſenæ quod Oppidum Inſulæ eſt Botryn, quendam extitiſſe tradit inuentorem ſalium, & dicteriorum, qualia ſunt quæ Salpæ tribuuntur: hactenus ille; ad quæ animaduerto, piſcis fœditatem fœdos luſus ſuo edixiſse nomine: imo viliſſimam Salpam viliſſima dicteria indixiſſe: quod Archippus exhibuit, dum ſcripſit; *Præco Boax fuit, Salpes vero tuba cecinit obulorum ſeptem mercede conductus*: Scholiaſtes, *per iotum piſcis nomen effert tanquam viri*, ſed viri bis triobularij; & Pancrates dum *Boues* ſalpas nuncupat, rationem præſtat, *quoniam algam, ventri cibum dentibus molunt*: quod eſt ingurgitare adinſtar bouis; facinus paraſito dignum: adde ſalpam *obſcænam* apud Epicharmum, & Plinium omnino eſſe: errant hinc Rondeletius (quem reprehendit Geſnerus,) & Saluianus, & ſi errantem Epicharmum expendant: imo dum *boopi* ſimilem Rondeletius deſcribit ſalpam, ipſam haud vidiſſe oſtendit.

Obſeruat Vuottonus ex Xenocrate, ſalpas in alto 479
maris pelago ſapori iucundo, ac ſubacri abbunde enutrire; nec facile corrumpi, cæteras, teſte Diphilo, duræ carnis, & inſuaues, præter Alexandrinas, vileſcere, hinc ab Ouidio decantatur *merito viliſſima Salpa*: nam præter facinus quodcumque aliud, dum pulchritudinem obſtentat meretricis, peſſime nutrit, *eiuſque dexter lapis de capite geſtatus*, ſi Kiranidi fides, *Venerem incitat: ſiniſter remittit*: ad augendam Venerem adeps ſalpæ confert; & Magi Sapphirum cum ſtruthio cameli cælatura in ore Salpen habentis, cum eius adipe, Venerem excitare, amoreſque tradunt. Salpam expiſcantur cum Alga, capturamque eleganter Oppianus l. 3. Halieut. occinit; Athenæus etiam ex Ariſtotele, Salpam Cucurbitas appetere ſcribit, eaque facilius a piſcatoribus decipiuntur: ex M.S. Xenocratis nouim' cũ putridis quibuſuis al

lici: non tamen ſunt *Carniuori*, vt Saluianus male Ariſtotelem ſecutus, præter Gazæ mentem autumat; in medicina Salpa non valet: quæue a Plinio l. 32. c. 10. exhibentur, non ad mulierem obſtetricem, cum Rondeletio, referenda cenſeo, ſed ad magiæ deliria, quæ prodit Democritus, & Kiranides refert: vtitur fœtidis cacodæmon, vt cruciet, quos in ſui ditionem velut carnifex trāſtulit; tandē caue, & lege: eadē ferme verba Rondeletij, ac Saluiani ſūt, vt furtum habeas an ab alterutro ignores.

480 SPARVM laudat Hiceſius, *ac melioris ſucci eſſe tradit, quam Mænidem, & uberius nutrire, quam alios multos*: traditque Athenæus ex Epicharmo Sparorum, Scarorumque piſcationem apud Potideā, eoſque in Hebes Nuptijs recenſet: meminit, & huius Dorion, ac Numenius in Halieutico: Ariſtoteles æſtate parere ſcribit l. 5. h. c. 11. & fere circa æquinoctium: a Plinio inter laudatiſſimos numeratur, imo ſi Rondeletio fides, nonnumquam *Aſpargus* nuncupatur, de quo Aelianus l. 9. c. 46. inquit, *Aſpargi piſces marini SAPIENTES ſunt ad diligenter penitaſque cognoſcendam temporum mutationem, ineunte Hyeme ad vitandam frigorum vim ex natatione conquieſcunt, & conſiſtentes ipſa commoratione, & quiete æquabiliter, & fraterne ſeſe tepefaciunt: poſtea verno tempore ingrediuntur longiora itinera facere, neque modo obuijs, ſed ijs etiam, quos inquiſierint, & inueſtigarint cibis paſcuntur*: ſaltat vel leuiter, vnde Albertus ait, *Sparus dictus eſt eo quod habeat teli miſſilis figuram*: etymum nonnulli reſpuunt, damnatque Geſnerus, at Martinius pluribus effert, nam inquit Varro apud Seruium, *Sparum miſſile a piſcibus ducta ſimilitudine, qui Spari vocantur*: Feſtus, *Spara paruiſſimi generis iacula, ab eo quod ſpargantur dicta*. locum expendit Scaliger, & Nonus *Sparum telum* agreſte nuncupat:

itaq;

itaq; piſcis formam non telum refert, ſed teli cuſpes: enimuero acutum telum hoc ex Varrone, & Seruio Martinius refert, probatq; Aemilius Probus, vbi Epaminundam eo transfixum obijſſe ſcribit.

Viliſſimum nonnulli, Sparum indigitant Mart. l. 3. 481
c. 60. vbi Ponticum carpit ait,

Cum vocor ad cœnam, non tam venalis vt ante
Cur mihi non eadem, quæ tibi cœna datur?
Oſtrea tu ſumis ſtagno ſaturata Lucrino:
Sumitur inciſo myrtilus ore mihi.
Sunt tibi boleti; fungos ego ſumo ſuillos.
Res tibi cũ Rhõbo eſt: at mihi cũ Sparulo, &c.
Cur ſine te cœno, cum tecum Pontice cœnem?
Sportula quod non eſt, proſit, edamus idem.

Carmen Domitiani legem ponderat, qua cauebatur de ſublatis Sportulis, vt amici ad rectam cœnam vocarentur, hac lege coactus Ponticus, ait Scholiaſtes, iam non dabat Sportulam Martiali; ſed inuitauit, appoſuitque ei viliſſimos cibos, ſibi optimos: quem morem Plinius, diuitum ſuperbiam notans inculcat l. 2. ep. 6. & alter Plinius Maior l. 14. c. 13. Catonis oraculo damnat, irriſitque Lucianus: enimuero dum ille Rhombum præſtantiſſimum vorabat piſcem, Martialis eadem cœna edebat *Sparulum piſcem exiguũ & viliſſimum*, ſi Domitio credimus. Sed recte ambigo, quia Sparulus minor eſt Sparus, cuius Ouidius meminit dicens,

Et ſuper Aurata Sparulus ceruice refulgens.

& commendatur apud Antippum, Bellonius vero inquit, *Tametſi Romæ Spari quotidie ex mari in forum piſcarium adferuntur tamen piſcatorum nemo piſcem hunc Spari nomine agnoſcit, promiſcue autem cum Auratis, & Sargis diuendi ſolet: Carlinotum, vel Carlinum vocant: Genuenſes magis ad primum etymum accedentes, vt & incolæ Portus Veneris, Sparlum dicunt*; itaque cum laudatiſſimis piſcibus

dum

dum enumeratur, quomodo apud Martialẽ vileſcat, ignoro: niſi comparatione ad Rhombum, vel paruitate id cenſeas, vel quia teſte Rondeletio, *Sparus natura ſua molliore carne eſt, quam Aurata, ideo a diuitibus non expetitur, ſed ruſticorum fere cibus eſt autumno, hyeme, & vere: quamobrem miror Hiceſium Mænis pratuliſſe, ſunt enim hæ carne ſicciore, melioriſq. ſucci.*

482 Deſcribitur ab eodem Bellonio, & inter quamplures ſingulariter exhibetur, Spari enim a Sargis ſolo colore diſtinguuntur, ſparus namq. ex auro refulget, ac lituram in cauda habet, vt ſargus: ſed os habet multum diſſimile: proinde Sargus veluti circinnato dorſo apparet, ſparus vero protenſo, & capite ad mormyrum accendente: ambobus peritonæum nigricat, vt ſalpæ, ſparo tamen magis albicat: branchias ambo eaſdem habent, vt etiam dentes inciſorios, ſed caninos ad latera, vt Dentalis: ſparus præterea girũ, qui eſt ſupra pupillam luteum habet, ſquamis contegitur latiuſculis, quamquam eædem ambobus, & eodem numero ſpinas, & pinnam in tergore ferant: ſparus tres habet aculeos ſub ſpina, quæ eſt vicina ano: cordis figura ſparo, & ſargo eadem: triquetrum enim eſt; ſed ſargo minus ſitum: ſargus vero ſubnigrum, & fere circinatum: ambo marinos culices, pediculos, & cæſtrum venantur: ſtomachum vterque piſcis oblongum habet: inteſtina etiam vtrique ſimilia eſſent, niſi ſparus candidiora, & pinguiora oſtenderet.

483 SCORPAENAM, SCORPIVMQ; Siciliæ vulgus *Scorfani* nuncupat, cæterique quamplures eodem inſignitum nomine appellant: etymum vero Saluianus expendit dicens, Non tamen propterea, quod ſui corporis figura ad terreſtris ſcopionis ſimilitudinem accedat, dicitur Scorpio, ſed quia vt teſtatur Plinius, *lædit dũ manu tollitur*: hæc ille, cuius expenſio-

ſionem arguere ſert opus ne adoleſcentes aberrent: Scorpio dicitur quia *octipes aculeo pungit*: audi Iſidorum l. 12. c. 5. *Scorpio vermis terrenus, qui potius vermibus adſcribitur quam ſerpentibus, animal armatum aculeo: & ex eo græce vocatum, quod cauda figat, atq. arcucato vulnere diffundat venena; proprium autem eſt ſcorpionis, quod manus palmam non feriat*; hæc etiam Varinus ex Nicandro tradit; ac de vulnere vide Dioſcoridem l. 6. 44. ergo tota vis ſcorpionis in caudæ aculeis, quibus venena infligit, vnde Tertullianus inclamat, *Magnum de modico malum Scorpium: terram ſuppurat, tot venena, quot ingenia, tot pernicies, quot & ſpecies, tot dolores, quot colores Nicander ſcribit, & pingit, & tamen vnus omnium violentiæ geſtus de cauda nocere, quæ cauda erit quodcumque de poſthumo corporis propagatur, & verberat perinde, vt ſcorpij ſeries illa nodorum venenata intrinſecus venula ſubtilis, arcuato impetu inſurgens hamatile ſpiculum in ſummo tormenti ratione reſtringens*: ſed de ſcorpio maris piſce contrarium effert Plinius dicens, *ſic & ſcorpio lædit, dum manu tollitur, tot enim aculeos habet in capite, vt ſine noxa tractari non poſſit, niſi cauda arripiatur, vel duobus tantum digitis medium corporis apprehendatur*; inquit Plinius aculeos in capite ſcorpium ferre nō in cauda; ſed ex Iſidoro liquet, aculeos caudæ ſcorpioni indidiſſe nomen, ergo etymum tantum ab aculeis habendum, quos in vtroq; dignoſcimus, ſicut ex Plinio idem Iſidorus prodit l. 12. c. 6.

Sed vt ad rem deueniamus ex Athenæo obſeruo, 484
Hiceſium, *Scorpionum duplex ſtatuere genus, alterum pelagium, alterum in cœnoſis aquis degentem, & hunc nigricantem, illum rufum, qui guſtu, & alimenti copia ſane anteit: abſtergit ſcorpius, excernitur facile, multum ſuccum gignit, abunde nutrit,*

vt

ut qui cartilagineus ſit, Ariſtoteles l. 5. *Scorpios bis parere* ſcribit, & alibi *pungere* tradit: ab Epicharmo in Muſis *varius* dicitur, Numenius in Halieutico *rubrum colore* ſcorpium decantat: Athenæus, *Solitarius hic piſcis alga paſcitur*, ob quod forſan Diocles l. 1. ad Pliſtarchum ſcribit, *ex recentibus, ac minime ſale conditis piſcibus duriorem carnem eſſe Cuculo, Scorpioni, Paſſeri, Sargo, Traguro: Mullo vero haud ita duram, ac ſuperioribus, quia mollior ſaxatilibus eſt*: ſed omnino erraſſe reor, enimuero ſcorpius inter ſaxatiles recenſetur, quod Oppianus in Halieutico docet, & quamuis Ouidius, & Ariſtoteles in alto ſætificare ſcorpios tradant, potius ad *Scorpidas* referendum autumo oraculum, de quibus infra: & experientia ducimur, ſemper inter ſaxa piſcatores expiſcari ſcorpios, quod Mneſitheus etiam aſſerit; Xenocrates vero Pelagios, & ſaxatiles depromit; quod Plutarchus forſan innuit *dicens ſagenis, & reticulo trahi*: & Galenus qui ait, *vbi deſunt ſaxatiles pelagios poſſumus exhibere: cuius generis ſunt ſcorpij*, vide Ariſtotelem l. 8. h. c. 13.

485 Bis parere Athenæus ex Ariſtotele ſcripſit, ſed Oppianus inquit, *Lucius bis grauatur partu: ſcorpius quaternis ſuſtinet telum partus doloribus*. quod Cõradus Scholiaſtes animaduertit, qua vero fide ambigo; Plinius l. 9. c. 51. vbi docet ex Ariſtotele, *ſaxatiles bis anno parere*, ſubiungit, *Scorpiones bis vere, & autumno*: cæterum alijs temporibus vterum ferre nequaquam compertum habuiſſe re omnes piſcem venenatum promunt, præcipue ex Ariſtotele, qui *pungere ſcorpios* apud Athenæum tradit; aculeos in capite gerit inquit Plinius, *in ſpinis maxillæ* Arnoldus venena ponderat, et Ouidius canit,

Et capitis duro nociturus Scorpius ictu.

Iſidorus ex Plinio, *Scorpius dictus, quia lædit dum manu tollitur; tradunt etiam decem cancris cum*

ocimi

Digitized by Google

ocimi manipulo alligatis omnes: qui ibi ſunt ſcorpiones ad eum locum congregari: hanc traditionem Albertus etiam prodit, ſed potius *ſuperſtitionem* eſſe Martinius docet, & ait, *Scorpio pungit, & ferit, & venenũ effundit ad ritũ ſcorpij terreni.* ſic venenata quæque ſcorpij nomine deſignarunt veteres, etiam *Sagittas*, vel inſtrumenta quibus ſagittæ emittuntur, vt ſcribit Vitruuius l. 10. 15. & Vegetius l. 4. 22. Tertullianus eleganter ait, *vnde, & bellicam machinam retractu tela vegetãtem de Scorpio nominant, id ſpiculum, & fiſtula eſt patula tenuitate, id vulnus, & virus qua figit effundit.* vltima fere verba Nonnius refert; & Iſidorus l. 18. 8. *Scorpio eſt ſagitta venenata arcu, vel tormentis excuſſa: quæ dum ad hominẽ venerit virus, quod figit infundit, vnde & ſcorpio nomen accepit.* itaq; lethali aculeo præditum Scorpionem præſtant piſcem, præcipue Oppianus, qui ait, *aculeos letales inter piſces exerunt Gobius, qui arenis & ſcopulis gaudet Scorpius, celereſque Hirundines, atq; Dragones: & Canes, qui aculeis cognomines sũt difficilibus: omnes validis punctionibus venenum immittentes.* at de Gobio recte locum ſuſpectum habeo ſicut antea Conradus, nam laudatur a Martiale, & ab Ouidio decantatur,

Lubricus & ſpina nocuus non Gobius vlla.

imo Solonis Apophthegma marinum tangit, & eſui aptum ſimul ac fluuiatilem nouimus: ideo ſuſpectum locum Oppiani cenſeo, ſicut & cæterorum, nam vere pungit ſcorpio, at non tanta veneno infligitur plaga, vt mortem conferat, aculeos habet adinſtar ſpinarum, quæ piſcium more ſolito pungunt. nihilominus, & ſi Meſſanæ piſces aliter olent, alibi aliter pungere credat quicumque vult, & medicinarum portenta attendat; *lauri bacci*, apud Eginetam, ſcorpij curant ictus: *mentæ ſuccum* Plinius commendat, vel piſcis eiuſdem caro: Serapio *Plumbum tritum*:

Digitized by Google

Dioſcorides *humanam vrinam:* Aetius *mulli carnes,* vel ſuperpoſitas, vel in cibo ſumptas tradit; ſed ventrem inflare venenum Scorpij marini, formamque hydropicam referre, & ſi Auicenna ſcribat, erraſſe compertum ſit, nam ex Dioſcoride, & Nicandro, quæue ad ſcorpij terreſtris puncturam faciebãt tranſtulit.

486 Scorpionum *ſpecies* an plures ſint, inquirendum; Athenæus Ariſtotele nuncupato l. 7. inquit, *Scorpios, & SCORPIDAS, Ariſtoteles diuerſis locis nominat, ſed incertum an eũdem eſſe piſcem intelligat: nos equidem ſæpius ſcorpium, & ſcorpænam comedimus: diſtare ſucco, & colore piſces eos non eſt qui neſciat:* quibus adductis Iouius ſubinfert, Scorpionem, & Scorpænam Ariſtoteles diuerſos facere videtur, idem, & putauit Athenæus, vnde Hermolaus quoque in ſuo corollario nihil pro certo affirmauit: cæterum Scorpænam fere omnes vernaculo nomine appellamus piſcem ſubruſum, variumque, & *multis* armatum aculeis, cute autem minime ſquamea, ſed Gobionis ſimilitudine lubrica, qui vt ait Ambroſius, venenato aculeo ſit truculentus: eorum vnum genus pelagiũ eſt, alterum paluſtre, illi rufeſcunt, ij vero nigricant, qui & minus probantur; pariunt bis in anno: hæc ille, qui D. Ambroſij locum an recte intelligat, propono verba vt ſapiens iudicet lector l. 5. Hex. c. 3. ita ſcribit, *Nullus alteri, ſed generi ſuo miſcetur, Tymallus Tymallo, Lupus Lupo, Scorpæna quoque caſtitatem immaculati connubij genere ſuo ſeruat: itaque habet pudicitiam generis ſui, ſed VENENVM GENERIS SVI NON HABET.* agnoſce lector, quomodo probatiſſimi auctores ſapientum oracula referant, vt diſcas mendacia nonnumquam maiorum inſcripta nomine penitus damnare: ex Ambroſio, igitur, Scorpænas tantum ſexu differre dignoſcimus, ideoque inepte Aldrouandus

ad-

aduerſus Saluianum, & Rondeletium putat ſpecie
diſtingui, licet ex Plinio coniecturam faciat, dum
Scorpium, & Scorpęnam in piſcium catalogo recen-
ſet; ſed Plinius non ſolum marem, ac femellam ſæpe
eodem in albo ſeponit, ſed eumdemque piſcem alte-
ro inſignitum nomine ſemel, iterumque depromit.

Piſcis in Mediterraneo notus, deſcriptione non in- 487
digeret, ſed quia, teſte Bellonio infrequens Oceano
eſt, deſcribitur ſic: caput grande habet, oſſeum,
aculeatum, vt Plinius, & Ouidius tradunt, aculeos
venenatos Oppianus exhibet, quibus ſi Athenæo
fides, pugnat, & pungit; os magnum dentibus exi-
guis munitum, oculos in ſuprema temporum ſede
vegrandes oſtētat, ac ſupercilijs peracutis diſtinctos;
in capite *lapidem* gerit, Plinius in cauda tradit, qui
tritus, ait Marcellus Empiricus, vtiliter bibitur cum
vino a Stranguricoſo: Cutacea appendice ornatur, in-
quit Saluianus: Branchias quaternas oſſeo munitas
operculo, aculeatoque habet: iuxta ea binas latas
admodum atq. craſſas pinnas, duas inſuper minores
in ventre: in dorſo aliam latam, atq. longam toto
fere dorſo æqualem præfert, anteriore parte vndecim
aut duodecim aculeis horridam poſteriore obtuſam,
atque aculeis carens, cauda in pinnam latam dege-
nerat: corpus rubet fere rotundum, poſteriore parte
deficiens, paruis integitur ſquamulis. cæterum co-
lore variat vt videre eſt apud Saluianum; ideoque
a Numenio *rubeus* fertur: ab Hiceſio, & Plinio *ru-
fuus*: a Diphilo *Giluus*: hepar album habet, cum
fellis veſica commiſſum, fel vero, teſte Galeno plu-
rimum valet, *nam oculorum ſuffuſiones, & albegi-
nes diſcutit; aciē oculorum quæ hebetata ſit excitat*:
ait Dioſcorides, firmatq. Plinius.

Hiceſius Scorpij carnes laudat, nec officit Philoti- 488
mum apud Galenum, inter duræ carnis hunc recen-
ſuiſſe piſcem: nam Dioſcorides ius ſcorpij optimum

eſtimat, & Plinius qui eius ſcripta tranſcripſit l. 31. idem affirmat, & cum ſaxatilibus enumerat: Siculi ius Scorpij commendant, ſicut antea Cato de re ruſtica docuit: in vino necatus fert, *Iecinoris doloribus opem, viſicæ vitia, & calculos ſanat*: ſed de medicamentis plura in Actuario. Nunc ſufficit Scorpionem, ac Scorphænam exhibuiſſe ad cibum ſane optimos, quia ſaxatilium bonitatem præferunt, & ijs quibus veſcuntur præſtant, nam teſte Bellonio, *Caridibus, Aphyis, Sparulis, Gobionibus, & omnis generis piſcibus paruis veſcuntur*; & tota horum piſcium ſpina vertibulis viginti quatuor conſtat.

DE SCIADEO, SIVE VMBRA, SCOLOPENDRA, & Strombo.

CAPVT XLII.

489 QVam ſæpe Plinius in ſuo piſcium albo, dum eiuſdem multiplicat piſcis ſinonima, anſam pluribus præbet, vt nomina ſimul, velut diuerſa, ac piſces recenſeant: ſic *Sciana*, & *Sciadeus*, quem M. Cato l. 4. l. l. a colore *Vmbram* dicit, apud Plinium, qui græco vtitur vocabulo, vnum, eundemque eſſe piſcem teſtatur Saluianus: ſic *Myluus*, & *Coracinus* apud Rondeletium non differunt. itaque Sciadeus noſter, *corporis vmbræ liuentis* dum præfert nigredinem, vt cum Ouidio dicam, fert etiam nomen: Bellonius, *nomen habet Vmbra a colore nigreſcente, ſiue potius a lineis quibuſdam obliquis a dorſo deſcēdentibus aureis, & obſcuris, quæ aliarum videntur Vmbræ: vna enim manifeſta eſt, ſequens obſcura, & ſic deinceps a capite ad caudam vſque*: hæc acci-

nit

Digitized by Google

nit forſan Iſidorus l. 12. dum ait, *Vmbri dicuntur, quia colore vmbræ ſunt* : olim in pretio fuiſſe tradit Apuleius in Apol. ad Maximum dicens, *Ennius nobiliores piſces connumerans inquit, Melanurum, Turdum, Merulamque, Vmbramque marinam* : de cuius præſtantia Iouius eleganter ſic ſcribit, ſecũdum Siluros Sciæna e grandibus primam ſaporis obtinet claritatem : eam M Varro, & Columella Vmbrã appellant, quam, & Ennius quoque celebrauit : hæc tota latioribus ſquamis integitur, denticulata eſt, & Ariſtotelis, Plinijque auctoritate in capite lapidem habere conſueuit : agilis eſt, & plurimum vorax: propterea Auſonius ait, *Celer Vmbra natatu* : capitur cum Siluris frequenter circa oſtia fluuiorum, & in alto etiam, quod Siluris non contingit ; ipſa quoque diebus Canicularibus pingueſcit, parique fere prætio cum Siluris æſtatis tempore venundatur : eam hodie Romani Vmbriam vocant : capita Vmbrarum ſicut, & Silorum Triumuiris rei Romanæ conſeruatoribus tributi nomine dono dãtur, capiti enim ſummã ineſt gratia, authoritate etiam Archeſtrati, qui in parandis obſonijs, quod eorum ingenioſiſſimus eſſet artifex, Dædalus a græcis appellabatur : is Vmbrini capitis nobilem quandam condituram, vt apud Athenæum videre eſt, multis carminibus expreſſit : hæc ille, at Athenæi locum ſuſpectum habeo; laudat etiã Philotimus Vmbram, vti Galenus refert.

Piſcis ſaxatilis eſt Vmbra, ſi Oppiano fides, aliter 490
ex Ouidio pelagius. Lapidem in capite gerit teſte Ariſtotele, vnde Plinius hyemem fortiter pati autumat, *& facit lapidis rigor vt per algorem geletur, & excidat* : cæterum lapis adinſtar *amuleti* aduerſus colicam fertur, eademque præſtat virtute, qua Coracini lapis, inquit Rondeletius ex Plinio : inſcitiæ arguitur, dum timore correpta caput, Struthionis more, occultat, totamque ſe latere exiſtimat, quod pluribus occinit Oppianus,

Et

Et caput atq. oculos aliquo ſub tegmine claudis
Quam ſtulte credit; ſic cætera membra latere.
Plinius l. 32. 9. ait *Sciænæ interanea, & ſquamæ cõbuſtæ panos diſcutiunt:* n anu prehenditur dum inter ſaxa occulitur, cæterùm tridente, vel rete capitur. Auſonius in ſua Moſella FLVVIATILIS VMBRAE meminit, de qua ſic Bellonius, *Vmbra Allobrogibus noſtris valde cognita, ac familiaris, delicatiſſimi ſaporis piſcis, ac nutrimenti per optimi Truttarum, & ac Lauaretorum generis, auro veſci credita; in fluminum, ac lacuum vorticibus degens: pedem non excedit: ſquamas habet tenues: ventrem elatiuſculum; caput quam Trutta oblongius, tota ſub ventre argentea: dorſum terſiſſimum habet, ex liuido opacum: caudam bifurcam: tenuem in tergore pinnam, quaternas ſub ventre: duas priores non in lateribus (vt quibuſdam alijs) ſed multum inferius ad ventrem ſub branchijs, carunculam ſupra caudam, vt in Truttis, & Salmonibus diximus:* Geſnerus hanc VMBRAM, eſſe Aeliani THYMALLVM autumat, quam Auſonius in ſua Moſella extollit; nam Albertus l. 7. de anim. inquit *Thymallus vocatur Vmbra:* tandem concludit, *Vmbram aliam marinam eſſe dicemus Græcorum Sciænam, aliam Fluuiatilem, eandem Thymallo, aut certe cognatiſſimo.* qua de re doctiores decernant.

491 SCOLOPENDRAM duplicem nouimus, *Cetaceam* vnam quam Aelianus l. 13. c. 23. pluribus deſcribit: alteram terreſtri Scolopendræ ſimilem, de qua Ariſtoteles l. 2. h. c. 14. inquit; *Scolopendras etiam, quas Centipedas voco, maris incolas eſſe nouimus, ſpecie terreſtribus ſimiles, magnitudine paulo minores, colore rubentiores, numero pedum copioſiores, & crurũ tenuitate graciliores: Naſci locis ſaxoſis ſolet, & modo ſerpentum non magna altitudine gurgitum:* ex his colligo errorem interpretis Auicennæ, & Alberti,

berti, qui Scolopendram deſcribens ait, *In mari eſt*
animal quod 44. vocatum propterea, quod tot pedes
habere videtur, & ſimile huic animali eſt aliud, quod
moratur in terra, & eodem nomine vocatur; plures
nanque ſunt pedes, & quia iuxta corporis magnitu-
dinem numerantur, *Millepedes*, & *Centipedes* nũ-
cupantur, quod Plinius innuit l. 9. 43. *Scolopendra*
terreſtribus ſimiles, quas Centipedes vocant, hamo
deuorato omnia interanea euomunt, donec hamum
egerant deinde reſorbent: hanc verſutiam Plutarchus
prodit, ambo ab Ariſtotele, qui l. 9 h. 37. ait, *vbi ha-*
mum deuorarit euomit foras ſua interiora, donec
hamum eijciat, tum recipit intro, ac valet eadem
qua ante ſalubritate: locum refert Aelianus l. 7. c. 3.
quamplureſque ex Alberto, & Xenocrate: Pierius
quoque iuxta Ariſtotelis ſententiam, ſe inuertere
ad expellendum hamum refert.

Inter ſaxa ſponte oriuntur, præcipue vbi limus 492
cautes inſedit; & ſic litorales ab Ariſtotele dicuntur;
erratque Rondeletius dum in alto mari degere au-
tumat; enimvero si terreſtribus ſimiles exhibentur,
a putri ortum ducere ſuadet ratio, & pelagus æſtu
vndarum limo, cœnoque caret: corpus ſpiſſis aculeis
armatur, quibus leuiter pungit, *Mordent*, ait Ari-
ſtoteles, *non ore, ſed tactu totius corporis, ſimiliter,*
vt quæ Vrticæ vocantur: tactus pruritum ingenerat,
& hominis ſaliua diſperditur. eadem nanque Scolo-
pendram interficit, & Capram vti ex Plinio Aelianus
tradit l. 7. c. 26. *Non item Capras hominis ſaliua la-*
tet, quæ & marinas ſcolopendras poteſt interficere;
ſed Dioſcorides, dum liueſcere locum Scolopendræ
tactu offenſum ſcribit, abberrat; nam caro tantum
rubeſcit, & purigine attollitur, inde reſipiſcit, ſaliua
vero impoſita euaneſcit, nec indiget Archigenis olei,
nec cataplaſmate Aeginetæ: in oleo decocta *euellit*
capillos, ait Dioſcorides: cũ melle, teſte Plinio, *Stru-*

mas

mar ſanat: vbi degunt, piſces ſaxa aufugiunt, neque inter cautes Scolopendrarum piſces venari vnquam potui, ob quod memini de Aeliani oraculo l. 15. 27. *aiunt Rhytienſes a Scolopendris pulſos eſſe*.

493 De Cetacea, ſi Olao Magno fides, grande monſtrum effingunt; *Cetum Barbatum* Geſneri Rondeletius Scolopendram Cetaceam exhibet, & ex Syneſio, ac Nicandro nauim vna cum remis referre nouimus, ſed præter Aeliani oraculum cætera fabuloſa damnantur, inquit enim l. 13. 23. *Scolopendræ vim, & naturam quanto potui equidem maximo ſtudio: cum multum, ac diu perſcrutatus eſſem quendam MAXIMVM CETVM marinum hanc quoque eſſe audiui, quam de mari tempeſtatibus in litus expulſam nemo foret tam audax quin aſpicere horreret: Ij vero, qui res maritimas percallent, eas inquiunt ſpectari toto capite eminentes e mari, & narium pilos magna excelſitate apparere, & eius caudam ſimiliter, atq. locuſtæ latam perſpici; reliquum etiam corpus aliquando in ſuperficie æquoris ſpectari, idq. conferri poſſe cum triremi iuſta magnitudinis, atque permultis pedibus vtrinque ordinem tanquam eſcalmis appenſis, (vt ita dicam) remigare: addunt earum rerum periti, ac fide digni ipſos etiam fluctus ea natante leuiter ſubſonare*. hactenus ille.

494 STELLAS habent maria, vt ſtellis, aquas omnes, quæ ſuper cœlos ſunt habentibus non inuideant, de quibus eleganter Plinius l. 6. c. 9. inquit, *Claros ſapientiæ Auctores video mirari ſtellam in mari: ea figura eſt parua admodum, caro intus, extra duriore callo: huic tam igneum feruorem eſſe tradunt, vt omnia in mari cōtactu adurat, omnem cibum ſtatim peragat: quibus ſit hoc cognitum experimentis, haud facile dixerim, multo memorabilius duxerim id cuius experiendi quotidie occaſio eſt*; hanc ſententiam pie expendunt D. Bernardinus, Bonauentura, Ricchardus

Digitized by Google

chardus à S. Laurentio, ceterique Doctores, qui *Mariam Stellam Maris* nuncupant; anſam præbuit Ariſtoteles, qui ait l. 5. h. 15. *Quæ vocatur Stella adeo natura calida eſt, vt omnia contacta protinus decoquat: detrimento etiam ſummo Echinis Euripi, Pyrrheni eandem eſſe confirmant*. forſan quia echinos exedit, ſicut conchas, vt Oppianus occinit: ſed noſtra litora cum ſæpius ſtellis marinis abbundent, neque ignem, neque ardorum portenta nouimus, forſan peregrina maris ſtatio miracula pandit, ſicut Albertus, & illo antiquior Auctor de natura rerum indigitant: aſſeruntque in eius aluo, quæue apponantur ad inſtar panis biſcocti deſiccari: ſed neque tanti apud me ſunt oracula ponderis vt credam, enimuero Aelianus Stellas decipere conchas tradit, & antea decantauit Oppianus inſidias, apud Bellonium dicens,

Sic ſtruit inſidias teſtis, ſic ſubdola fraudes
Stella marina parat: ſed nullo adiuta lapillo
Nititur, & pedibus ſcabris disiungit biantes:

itaque vel lapillorum inſtrumento aperta oſtrea deuorat, vel pedibus iniectis occluſa fortiter reſerat, & perdit, vel tandem conchas integras abſorbet: quas, Rondeletio teſte, adhuc integras reperiſſe quāplures compertum eſt: quid ergo, tanta Scriptorum fides euaneſcet? iam recenſitis, adde Plutarchum in l. vtra anim: Suidam, & Apollodorum, pluresq. alios: ideo ne incaſſum ſit fides, hæc adſtruo: ex Kiranide, & Magis Stellam hanc Veneri inſeruire nouimus, quamuis Albertum contrarium deprauato codice ſcribat; ſicque flammam Veneris, quis vel cæcutiens non agnoſcit? ſic delirium Magorum traduci ſomnio ad noſtrates peruenit, & error:

Stellæ cum Oſtracodermis, ideſt teſtaceis, ſponte 495
proueniunt, ſicut ex Ariſtotele conijci poteſt: pelle duriſſima integuntur, quæ teſte Bellonio, in igne

Digitized by Google

rubeſcit; in brachijs inciſuras quamplurimas habet, ideoque Rondeletius inter inſecta, & Zoophyta enumerat: & Plinius frutici ſimiliora facit l. 9. 47. *multis*, inquit, *eadem natura quæ frutici, vt Holothurijs, Pulmonibus, Stellis*: Bellonius de Stellis ait, Ouerſus terram, vt Echini habent in medio radiorum ſitum, & quamquam in gyrum quinque dentes oſtendant, tamen conchyliorum genera cũ ſuis teſtis tellinas, chamas, conchulas, mytulos integros deuorant: vagantur in mari vt polybi brachia diducendo nunc ante gradiendo, nunc in orbem cõuoluendo, & ſuctu acetabulorum, echini modo lapidibus adhærent: ſenſu tactus eas non vacare comperiet, qui manum ferream conto infixam ad eas extollendas immerſerit, ab hac enim contactus plenius moueri, & fugam tentare experietur: ſuperiori radiorum parte, ideſt ſupina, ſeptenis ſpiculorum obtuſorum ordines in vnoquoque brachio habent, in longitudine autem duos, & viginti, quo fit vt tota parte ſupina horreant, & quinque cirrhis ſtellæ modo radientur: hæc ille: adde Plinium, qui ait l. 32.5. *mala medicamenta inferri negant poſſe, aut certe poſſe nocere ſtella marina vulpino ſanguine illita, & affixa limini ſuperiori, aut clauo æneo ianuæ*: hæc ille ex Democrito ſuperſtitioſe; additq. vere, *Draconis marini ſcorpionumque ictus carnibus earum impoſitis, item Araneorum morſus ſanantur*.

496 Sunt & alia multa Stellarum genera, quæ Rondeletius recenſet: ſunt *Echinatæ*, quæ ſerpentum more repunt: alia *Solis* formam præfert: altera *Riticulata*, ſiue *Cancellata* cancellis, retibuſque ſimilis, aculeis paruis munitur: *Arboreſcens* altera apud Italos quam ſæpe videtur, & arboris figuram nimia pulchritudine pollens oſtentat: *Pectinata* pectinatim diſpoſita cautes inſedit: eſt & alia *Læuis* prorſus, aculeiſq. omnibus, & aſperitate deſtituta: in quibus vere luſit na-

tura, & vt cum Bellonio dicam, ſunt multa ſtellarum genera, quarum nonnullas vidimus in brachia duodecim extendi, alias in quatuor tantum; ſunt quædam quibus tantum tria ſunt, alijs autem ſena, nonnullis octona: ſed hæc omnia deiectamenta marina ſunt; in multis præterea cirrhos terretes eſſe, & oblongos conſpicies, in quibus melius formam ſolis, qua pingitur aſſequi putaueris, quam ſtellæ: alijs brachia videntur quadrangula, alijs admodum plana, quarum omnium in octo ſpecies ſeorſim obſeruaui. hæc de Stellis, quas exangues dicunt, ſufficiant.

DE TVRDO, TORPEDINE, & Tethea.

CAPVT XLIII.

T*Vrdus inter ſaxatiles nobilis*, vt Pli- 497
nius tradit: a Nicandro *Sacer* nuncupatur, forſan quia optimus vt antea Matron Parodus Atticam cœnã deſcribens, apud Athenæum in 4. inquit, *appoſuerunt Turdos pubeſcentes, altiuolos, inter ſaxa cibum quærentes*: quam Auis formam in pennis gerit, præfert in ſquamis piſcis, vnde & nomen habuit, ſi Varroni, & Hesychio credimus. a Columella inter ſaxatiles recenſetur, accinitque Diocles, & Ouidius in Halieutico,

Tum viridis ſquamis paruo ſaxatilis ore,

viridem dixit, vt à Glauco ſecernas, annotatque Bellonius, qui etymum pendit, & ait, *parum, aut fere nihil Turdus piſcis a Turdo Aue diſtat*, de quo ſic Oppianus,

Iulides, & Perca, Channi, Turdiq. virentes.

licet a coloribus plura importet nomina, vt Pancra-

Digitized by Google

tes, & Nicander apud Athenæum teſtantur. nigris maculis inſignitur, ac viridi colore perfunditur: Italis, Hiſpaniſque *Turdo* nuncupatur, alij *Pſitacam marinam* vocant, vti ex Plinio Bellonius ſcribit: alij vero, teſte Saluiano, Merulam, Turdumque eius generis eſſe autumant, vt Oppianus cecinit, maremque dixerunt Merulam, fæmellam turdum, ſed quia diuerſimode generant tum Merula, tum Turdus errorem eſſe deprehendimus. nec officit Venetos, apud Maſſarium, Turdum appellare Merulam;

498 Ariſtoteles Turdum Auem colorem mutare tradit, ſimulque piſcem, quod l. 9. h. 49. ſatis expoſuit, *Mutat & Turdus colorem quippe qui collo æſtate varius, hyeme murino diſtinctus ſpectetur, voce tamen eadem eſt*. & alibi, *Turdi, Merulæ, & Squillę nigreſcunt vere, poſt ver albedinem ſuam recipiunt:* Aelianus l. 12. c. 28. de vtroque, *Turdus vere inſpicitur magis murino colore, æſtate varietate circa collum coloris diſtinguitur: & vere piſces ex alio colore in alium mutabiles ſunt, vt Turdi, Merulæ, &c.* hinc ſcriptorum varietas in deſcribendis Turdorum coloribus, & Varinus a varietate nomen exhibet: inter algas, & limum fætificat, & cum Merula in partu, cæteriſque conuenit: caro eius mollis eſt, vt Diocles ſcribit, eſt tamen carniuorus, quod promit Bellonius dicens, *Locuſtas, Carides, Sparos, Crancides, Sargos adhuc paruos venatur turdus:* a quo etiã ſic deſcribitur, ſquamas habet tenues, & frequentes, geminantibus in medio punctis nigris, rubris, & alijs per totum corpus diſtinctas: pinnam in tergore continuam, mollem, & vt cardui folium laciniatam, neruis octo bene fultam: caudam longiuſculam, & ſubrotundam: os aſpectu paruum, quod tamen dum aperit grandem oſtendit capacitatem, lingua ei alba eſt, maxillas habet dentium loco aſperas, atque horrentes primo aſpectu Phycidem, hoc eſt Tincam

flu-

fluuiatilem refert: pinna quæ huic ab ano ad caudã protenditur tribus aculeis obfirmata eſt, quæ autem ſub ventre ſunt, forti vtrinque aculeo rigent: ſtomachum habet figura oblongum per ventrem extẽſum, pylorum per multis apophyſibus obſeſſum: inteſtina nodis diſtincta, & ter vt tuba quædam reuoluta: hepatis lobos habet, vtrinque æqualiter diſpoſitos: carne conſtat molli, & laxa alias ſapida: ſed Oribaſius, & Xenocrates ob mollitiem potius inſipidam referunt, & reuera, inquit Rondeletius, niſi ante ſale condiatur, aſſus in craticula, vel in ſartagine coctus non ſapit.

Sed tantæ Turdorum ſpecies recenſentur, vt Catalogo indigeant: ſequar Rondeletij album, & breuiter exhibebo quæue pluribus obſeruabam: eſt Turdus PAVONI ſimilis, apud Siculos *Peſci di Marſalà* nam ibi vbertim ſæpiuſque abundant: pauonis colorem refert, cæruleo, viridique diſcrimine fulgens: alter viridis fere totus nigredine tantum interpunctus purpureus rutilat carnem ſuauiorem, haud ita friabilem, ſapidamque habet; a Geſnero *ferculum Regis* dicitur, obſcœno tamen nomine a Rondeletio nuncupatur inter Siracuſarum ſaxa ipſum venantur, in fræto Meſſanæ nuſquam vel raro videtur, cæteros pulchritudine ac colorum varietate præcellit: alium PSITTACVM Rondeletius nuncupat, ſed a Pauone tantum corporis paruitate diſtat, ideo diuerſum nequaquam recenſendum autumo, prçipue cum Pſittacum piſcem diuerſum habeamus: alter eſt ore ac pinnis diuerſus, linea diſtinctus alba, ſed Gobionem repræſentat; flaueſcit, ac nigris maculis aſperſus aureo colore renidet: Eſt alter huic ſimilis, ſed a capite ad caudam cærulea interſecatur linea, roſtrumque aquilinum, longioremque protendit: an hæc parua differentiæ cauſſa ſint, pende: CERVS *Chirin* Athenæi refert, ſic dictus a Prouincialibus maxime Antipoli;

499

poli; vſque ad cubiti magnitudinem creſcit; lineis rufis, & tortuoſis nullo ordine diſpoſitis notatur: dorſa aurea viridibus maculis conſperſa, labra viridia, branchiarum opercula purpureum quiddam habent: ac totum corpus velut buxi radices, vel iaſpides cernitur. deſcribit piſcem Rondeletius, quem ipſe non vidi: ſed *Chirin* Athenæi vt inquit Cereum hunc noſtrum eſſe: neque Geſnerus comprobat, neque aſſerere debeo: Athenæi locus l. 8. eſt ſic, *Ceris quæ dicitur tenera eſt carnis, aluo facilis, ſtomacho grata, ſuccus ipſius incraſſat, & abſtergit:* ad quæ Rondeletius, ſubiungit ſolum Athenæum de hoc meminiſſe, quod falſum eſt, nam præter Diphilum, eſt Heſychius, Suidas, Varinus, & Trallianus, & apud Bellonium, Plinius, ijs qui intemperie calidiore hepatis laborant Ceredam piſcem offert: ſic etiam alium reponit Cæreo omnino ſimilem: ſicut & nonus, quem recenſet: Decimum viridem nuncupat, & Geſnerus Teragum Ouidij eſſe ſuſpicatur, nam in Halieutico canit, *Tum viridis ſquamis paruo ſaxatilis ore:* videtur namque pro ſquamis legendum *Teragus*: Saluianus hunc *Verdonem* Romanos nuncupare aſſerit; eodemque nomine apud Siculos inſignitur; vndecimus inter Turdos maximus ad lupi cubitalis magnitudinem, & craſſitudinem accedit, inquit Rondeletius; & hunc *Varium* appellat, alij *Gaian*: colore eſt rubricæ, qua pro terra Armenia vtuntur: at Bellonius ſuum *Hepatum* hunc eſſe aſſeruit; & a Venetis nūc *Saccbetus*, nun *Chanadella* fertur, itaque Geſnerus ambigit an ſit ex Turdorum genere: tandem duodecimum Prouinciales *Vielle* vocant; ſed Rondeletius non animaduertit hoc nomine Gallos omnes fere Turdos deſignaſſe; excuſatque ſe Columellæ oraculo, qui plura turdorum genera exhibuit, at quia ſopitis nominibus tantum indigitauit prædictos exhibuit ille.

500 TORPEDO piſcis ſtuporem inducens apud Xeno-

cratem,

cratem, & Diphilum ab effectu nomen obtinuit, traditque Aelianus l. 1. 36. vbi animalium portenta pluribus enarrat dicẽs, *Torpedo piſcis ſui nominis affectum, hoc eſt torporem, ſtuporemque in quoduis ab ea contactum animal transfudit: &c.* verba ſunt Plinij, cuius oraculo Iſidorus l. 12. inquit, *Torpedo vocata eo quod corpus torpeſcere faciat, ſi eam quiſquam viuentem tangat; narrat Plinius ex Indico mari torpedo etiam procul, & e longinquo, vel ſi haſta virgaq. attingatur quamuis prævalidos lacertos torpeſcere, quamlibet ad curſum veloces pedes alligari: tanta enim vis eius eſt, vt etiam aura corporis ſui afficiat membra.* Plinius l. 32. c. 1. hæc ſcribit Indico mari nequaquam memorato: Athenæus l. 7. *Torpedo ſemper appropinquantem, & tangentem torpore ſtupefacit:* probatque ex Homero, & Menãdro in Phano: non omnem Torpedinem vim ſtupefaciendi, ſed aliquam tantummodo ex ea partẽ præferre ſcribit Diphilus Laodicenſis in Nicandri Theriaca: quod experientja, inquit, probatum eſſe euidẽter: innuitque forſan Alexis in Demetrio dicens, *Torpedinem accepi mecum cogitans mulieris quæ afferebat digitos molliuſculos ab ea torporis nihil pati.* quibus ex verbis arcanum grande ſic expendo. venenum Torpedinis fœminas non inficere, ſicuti *Dragonem marinum ſi manu dextera attrahere coneris,* inquit Aelianus l. 5. c. 37. *non ſequitur, ſed violente renititur, ſiniſtra vero ſi inijcias, cedit, & capitur:* virtus enim, qua brachia pollent, diuerſa cenſetur ab ijs præcipue, qui læuam, ac dexteram diuerſimode apud Goropium, & Lipſium commendant: nam aliud cordi proximum, hepatis aliud calorem præfert, quo fortiter cuncta contrectat: ſic fæmella aduerſus venenata præſtat: & calcaneum mulieris inſidiatur ſerpens, non mordet: idque vel ad ſimpathiæ miracula referimus, *ſicut ſi caſu equus lupi ve-*

ſti-

Digitized by Google

ſtigium conculcet torpore comprehenditur , inquit Aelianus l. 1. c. 36. *item ſi lupi talum equi quadrigã trahentes calcauerint, ſiſtentur: tanquam ij cum quadriga conglaciaſſent: Ilicis folia ſi leo pede attigerit obtorpeſcit: Lupus itidem ſi vel calcet, vel proprius tantum accedat ad folia Scillæ: quamobrem, & vulpes cubilibus luporum ea inijciunt, nec immerito tanquam infenſiſſimæ illis, quarum inſidijs petuntur*; adde rationem: molles cum ſint fœminæ a violentis animalium venenis non facile inficiuntur: hinc Theophraſtus apud Athenæum ait, *Torpedinem vim ſuam tranſmittere per ligna, & fuſcinas, quæ torporem manu tenentibus indicat:* aſſeritque Albertus ex Plinio, fitque reſpiratione qua efflat, quod Ariſtoteles l. 9. h. 37. ſic docet, *Torpedinem vel hominibus inſpirare torporem certum eſt:* Xenocrates etiam firmat id ipſum, & Oppianus: Plinius vero lib. 32 c. 1. rem ſapienter pendit, *Torpedo etiam procul, & e longinquo vel ſi haſta, virgaque attingatur, quamuis prævalidos lacertos torpeſcere, quamlibet ad curſum veloces alligari pedes: quod ſi neceſſe habemus fateri hoc exemplo eſſe vim aliquam, quæ odore tantum, & quadam aura ſui corporis afficiat mẽbra quid non de remediorum omnium momentis ſperandum eſt? non ſunt minus mira quæ de Lepore marino traduntur: venenum eſt alijs in potu, aut in cibo datus, alijs etiam viſus: ſiquidem grauidæ ſi omnino aſpexerint, fœminam ex eo genere dumtaxat, nauſea, & redundatione ſtomachi vitium ſ:tentur, ac deinde abortum faciunt*. ergo ſicuti lepus tantummodo fœminis intuitus officit, non maribus, ſic Torpedo mares in ſtuporem agit, fœminas nequaquam: cauſam vero potiorem occultam habeo, quam vt inquit Athenæus, *Clearchus Solenſis in libro de Torpedine reddidit*, at eius *oratio quia prolixior eſt memoria effugit, ideoque librũ eius vt legatis vos adhortor:*

tor: at perijt liber, & cauſam non abſque difficultate, prolixa diſputatione indigere ex eius verbis compertum eſt.

Torpedo teſte Ariſtotele l. 6. h. 11. *circa autumnum parit, gignit animal, cum oua intra ſe pepeperit*; & cap. 10. *Mustelli fœtus ſuos, & emittunt, & recipiunt intra ſeipſos, quod idem, & ſquatina, & torpedines faciunt: & quidem iam viſa torpedo eſt grandis, quæ fœtus intra ſe circiter octoginta haberet*: catulos parere Ariſtoteles, Baſilius, & Athenæus ſcribunt: poſt partum condiuntur per hyemem torpedines; & Theophraſtus lib. de ijs quæ ob frigora latent ſcribit, *Torpedinem terram ſubire, ut ſeſe abſcondat*: cauſam addit Plinius l. 9 c. 16. *terra quidem hoc eſt vado maris excauato condi per hyemes torpedinem, pſittam, ſoleamque tradunt*: nam frigida cum ſit caro torpedinis, & ob frigiditatem ſtuporem inducens, frigidas hyemes timet: quod Galenus ſic probat: claſ. 3. *Torpor qui ex tam motus, quam ſenſus difficultate eſt compoſitus, in toto corpore, & maxime in artubus manifeſte videtur a frigore, & compreſſione neruoſorum corporum incidere, ad hæc etiam ex torpedinis marinæ contactu*; abſconduntur nonnunquam vt venentur, traditque Ariſtoteles l. 9. h. c. 37. *Torpedo piſces quos appetit adficit ea ipſa quam ſuo in corpore cõtinet facultate torpendi, atque ita retardos præ ſtupore capit, & veſcitur: abdit ſe in arena, & limo tum piſces, qui adnatantes obtorpuerint corripit, quam rem plerique conſpectam a ſe retulerant*. hactenus ille quem ſequuntur Athenæus, Plinius, Galenus, Xenocrates, cæterique quamplures, inter quos Claudianus eleganter occinit, 5

Quis non indomitam miræ Torpedinis artem
Audit, & e merito ſignatus nomine vires?

Oppianus Ariſtotelis ſenſa refert;

Porrecta in flaua diſtendit corpus arena,
Immota exanimi ſimilis: Cui piſcis inhæret
Oppreſſus torpore graui, e ſomnoque ſolutus:
Hæc celeri properat quãuis tardiſſima greſſu,
Semineces lacerat piſces, & ſæpe natantes
Offendit tactu viros. curſumque moratur:
Perculſi torpore grauis, victique rigore,
Atque fugæ, immemoreſque viarum.
Hæc manet, auxilio caſſos, opibuſque trucidat;
Et velut obſcuris terrent ſimulachra figuris
In ſomnis homines, quatiuntur membra pauore,
Cor ſalit, & fruſtra tentant contendere curſu,
Et fruſtra properare fugam, nam vincla dura
Impediunt viſu pauidos, ſomnoque grauatos,
Tales torpedo meditatur piſcibus artes.

cæterum vide Aelianum, & Plutarchum, qui aquam infectam lethali morbo, modumque enarrat, *Tradunt quidam periclitati ſæpe, ſi quis cum viua elabitur ſuperne interea manibus agitet, aquam, vim ad manus remeantem, & tactum obſtupefacientem penetrare, aqua prius omni, vt videtur immutata, infectaque: hanc igitur vim ſuam quoniam exploratam habet, certamen quidem cum nullo ſuſcipit, nec periculum adit, inſidiatorem vero circuminens, & tanquam ſpicula vim iſtam ſuam tacite interim mittens, primum aquas, mox ipſum per aquas animal inficit, ſic vt iam nec tueri ſe, nec fugere poſſit, ceu vinculis conſtrictum alligatumque*; & Aelianus, *Si quis Torpedinem viuam in vas impoſuerit, & marinam aquam infunderit, eamque aquam quis ex vaſe in hominis aut manum, aut pedem infunderit membra hæc indubitanter obſtupeſcent.*

502 Sed quæſtio haud inutilis erit circa partem per quam venena tranſmittunt. Plinius l. 32. 1. ex præcordijs, & efflatu patenter perhibet venena transfundere &, *elonginguo torporem inſpirare*. Auerroes

docet: Cardanus vim hanc *in alis atque* aculeis agnoſcit. ſequitur Diphilum apud Athenæum edocentem; *non totum hoc animal, ſed partem eius quandam torpefacere:* et Oppianus;

At duo ſe tollunt diſtenta per ilia rami
Qui fraudem pro robore habent, piſcemq. tuetur,
Quos ſi quis tractat perdit per membra vigorē,
Sanguine concreto, rigidos nec commouet artus.

e contra Scaliger *a toto piſce emanare* conſtanter aſſerit, cui adhæreo, non ſolum ob rationes quas ille adducit, ſed experientia, imo euidentia: nam ſi vere per calamos, lineamque manus torpeſcunt, hamũ in ore non in alis adhærentem vidimus, ergo os vim eandem & ipſum præfert: tandem Saluianus cęcam hanc qualitatem, a nobis diu conquiſitam, nequaquam vero cognitam pluribus docet, ex eo præcipue, quod extincta torpedo non officit; & ſic arcanum cenſeo inani conatu conquiſitum: nam Iouius c. 28. etiam inquit, *Auerroes, cæterique philoſophi Torpedinem ea qualitate manus adficere, qua ferrum a magnete lapide pertrahatur*; qua de re quot ambages, imo & aniles? lege Gilbertum de Orbe Magnetico, & Agricolam, & pende.

Deſcribitur a Belonio: Torpedo piſcis litoralis eſt, 503
ac cœnoſus, Gallico Oceano infrequens, Burdegalis notus, apud quos *Tremble* appellatur, quaſi tremulam dicerent, quod mucoſa, ac glabra cute, eaq; molli, ac frigida contrectantium manus efficiat tremulas: primo aſpectu Ranam marinam, vel Paſtinacam refert, niſi multo eſſet rotundior: huius pars prona ex cinereo albicat, ſupina magis caneſcit: roſtrum nullum habet, ſed eius loco crenam gerit inter duo latera parte anteriori impreſſam: caudam breuiorem, quam Raia, atque in Muſtelis diſpoſitã, (ſulcat enim æquor in contrarium,) ad cuius radices duæ pinnulæ enaſcuntur, multum in natatione

adiuuantes: oculis eſt exiguis parte ſupina, vt in Raia collocatis, ſub quibus duo vtrinque foramina in gyrum crenata ſunt; os habet prona parte patulum in creſcentis lunæ figuram, dentibus obtuſis multiplici ordine diſpoſitis anteriori tantum parte communitum, branchias gerit duplices, vtrinque quinas, fel pro corporis magnitudine maximum, de eius carne Galenus claſ. 2. ait, *inter cartilaginea Torpedo, & Paſtinaca carnem habent mollem, & iucundam, & mediocriter per ventrem ſubeuntem, nec concoctu difficilem, & nutriunt mediocriter*; cui plaudit Plato in Symmachia dicens, *Torpedo iucundus cibus eſt*; Athenæus vero inquit, *Hiceſius tradit eam minus alere, ſuccique parum gignere, habere tamen cartilagineum quidpiam laxum, ac molle ventriculo impendio gratum*; Archeſtratus etiam putat ad cibum, *Torpedinem elixam cum aceto, & oleo, olereque fraganti, & exiguo caſei ramento*: adeſt inſuper Alexis in Galatea dicens, *Torpedo, vt aiunt, condimentis peruncta integra aſſanda eſt*: partes nonnullas circa caput laudat Diphilus, *iecur* vero Plinius: at verum vt fatear optime Iouius ſcribit, *Galenus inter piſces quibus veſcimur in tertio de alimentis hāc nomina-*
503 *uit, quāquā ea hodie a plebe egentiſſimiſque hominibus tantum comedatur*: at ſi cibo inutilis, medicamento prodeſt, quia teſte Dioſcoride, *dolores corporis* loco ſuper patiente carnes eius appoſitę tollūt: at medicamina vide in Actuario.

504 TETHEA Plinij, ſiue *Thethya*, vel oſtreis ſimilis eſt, vti Euſtathius ſcribit, vel *Plantis*, quod Xenocrates prodit dicens, *Tethea ſimilia ſunt fungo plāta marinæ, qualitatem manui indunt, quæ difficulter abſtergatur*: Theodorus pro Tetheis vertit *tubera*, *Callullos*, *vel vertibula*, hinc Ariſtoteles l. 4. p. c. 5. inquit, *Vertibula parum ſua natura a plantis differunt; ſunt tamen ſpongijs viuaciora, quippe cùm*

ſpongiæ vires habeant plantæ, natura enim continuè ab inanimatis ad animalia tranſit per ea, quæ viuūt quidem, ſed non ſint animalia, ita ut parum admodum differre alteram ab altera videatur, propter ſuam propinquitatem: Plinius etiam id ipſum firmauit; & Ariſteteles de nuo *Tethyum, & quidquid generis eiuſdem eſt, quia adhærendo tantummodo viuit, plantæ ſimile eſt, ſed cum aliquid habeat carnis, ſenſum aliquem habere videri poteſt, itaque vtro nam modo ſtatuendum ſit, incertum eſt*: nihilominus Plinius inquit, Tethya fungorum verius generis, quam piſcium ſunt. Nicander in muſeo otiri occinit: deſcribuntur vero ab Ariſtotele l. 4. h. 9. *Quæ vertibula, ſiue callos, ſpeciali nomine a tegminis qualitate appellamus, naturam inter hæc genera peculiarem ſortiri notum eſt: iis enim ſolis totum corpus tegumento includitur, cuius duritiem inter teſtam, & corium eſt, quam ob rem modo præduri bubuli tergoris ſecatur. adhæret ergo id genus ſaxis ſua teſta, duoque ſepoſita inter ſe foramina exigua admodum habet, quæ difficile videri poſſunt, quibus humorem accipit, & reddit: excrementum enim nullum in eo ſpectatur, quale in cæteris oſtreis, vel echinaeum, vel quod appellant papauer, continetur: diſſectis, primum membrana neruoſa, cruſta ambiente obtenta oſtenditur, qua vertibuli caro ipſa continetur, nulli e cæteris ſimilis, in omnibus tamen ſui generis eadem: adhæret hæc vtroque ex latere membranæ circumdanti, & corio, & quà adhæret arctius in partem vtramque eſt, videlicet, quà tendit ad meatus ductos foras per cruſtam, quibus redditur, & accipitur cibus, & humor, quaſi alterum ſit os, alterum oſſium excrementis delegatum: nec modus idem, ſed alterum craſſius, alterum tenius eſt, cauumque intus vtrinque, exiguo quodam interueniente continuo, humorque in altero cauo conſiſtere ſolitus eſt;*

 pars

pars vero alia quæ inſtrumentalis, vel ſenſualis ſit nulla omnino percipitur: neque excrementitiũ quidquam (vt dictum eſt,) quo in cęteris more continetur: color vertibulis aut pallidus, aut rubidus eſt. hactenus ille, qui inter rimas, & cauernas, fauceſq; ſaxorum oriri tradit, & limo ac folijs marinis ve ci ſiguram oui Bellonius tetheas præferre ſcribit; carnem ſapidam habent, vnde Plinius l. 32. 9. ſcribit, *Tethya torminibus, & inflationibus ſuccurrere, & teneſmum diſſoluere, renumque vitia.*

505 In Oceano ad litus gallicum frequentia Bellonius recenſet: alibi autem nuſquam quod ſciam, inquit, edulia: & per ſæpe oſtrearum teſtis adhærere; vulgus grecum *Spherdocles* nominat, Veneti *Spongas*, vel Spongias: apud Athenæum differunt ab Holothurijs, aſſeritque ex Hiceſio, tethya purpuris, buccinis, pholadibus ſimilia eſſe, & vberrime alere: ſed Maſſarius ex Ariſtotele, rubea cibo idonea pręfert, lutea vero tanquam amarulenta ſeponit: apud Xenocratem ruta, ac muria fuſius condita parantur; Stomathicis proſunt ſi VVottono fides. Niphius, *palato iucundiſſima, & ſtomachis minime inſalubria* exhibet; cęterum, quę in oſtreis, vel Vrticis boni natura contulit, iſtis largius fuſeque conceſſit.

Digitized by Google

DE PISCIBVS OVIDII

Quos Plinius lib. 32. refert Bopgyrum, Orphum, Rhacinumq;

CAPVT XLIV.

IAM Plinius ex Ariſtotelis, Theophraſti, ac Democriti libris piſces quamplures recenſitos dederat, tandem ſubiungit, *His adiſciemus apud Ouidium poſita nomina, quæ apud neminem alium reperiuntur, ſed fortaſſis in Ponto naſcuntur vbi id volumen ſupremis ſuis temporibus inchoauit:* de cuius opere Lilius inquit, *Reliquit item Ouidius inchoatum opuſculum de Piſcibus, ex quo multos Plinius enumerat, quod tamen Actius Sincerus poeta clariſſimus, & alioqui certus homo, ſe inueniſſe fatetur, & ſe mihi oſtenſurum aliquando ſpopondit;* at periere aurea tanti vatis carmina, & fragmenta iam leguntur, quæ Sertorius Quadrimanus, diligens antiquorum auctorum inueſtigator, ex vetuſtiſſimo codice Hieronymo Columnæ Ennij Scholiaſti dedit, vt in Phageticorum fragmentis Ennij, Halieuticon Ouidij componeret; tandem inter quamplures mutilatus, & interpunctus legitur: Exilij leuabat ærumnas piſcatorum oraculis, vti Oppianus Cilix ipſum ſecutus, & Pancrates Arcas feciſſe videntur, imo Ennius, de quo Apuleius in Apologia, a Scaligero reſtitutus inquit, *Qui Ennij edes Phagetica, quæ verſibus ſcripſit: innumirabilia PISCIVM genera enumerat, quæ ſcilicet curioſe cognorat:* ſed phagetica, ſiue *Phageſia* Archeſtrati fuiſſe opus e græco translatum, male Columna exiſtimat, dū poſt Lynceum, & 506

Callimachum, Chryſippus dicere ſolebat eum Archeſtrati librum eſſe quaſi quandam totius Epicureæ philoſophiæ metropolim; è cōtra Ennius piſcium monumenta referens, naturę miracula commendabat.

507 Itaque Ouidius exul, eò quod ſuo carmine de amandi arte Romanam corrupiſſet iuuentutem, vel quia Corinnę nomine Iuliam Auguſti filiam indigitaſſet, vt Sidonius accinit,

Nec te carmina per libidinoſa
Notum Naſo tener, Tomóſque miſſum,
Quondam Cæſareæ nimis puellæ
Ficto carmine, ſubditum Corinnæ.

alij tradunt in cauſam, Auguſti filiam paruem honeſte iacentem vidiſſe; alij Auguſti inceſtum, quem videbat vulgaſſe, quo de facinore Ouidius inquit,

Cur aliquid vidi, cur conſcia lumina feci?

procul ab vrbe piſcium ſecla inter barbarorum cautes perſcrutabatur, & aſtra; vnde Politianus in Nutricijs luſit

Pro dolor exul, inops
Vel memorat piſces, & adhuc ignara Latinis
Nomina: vel cælo labentia computat Aſtra.

Tempus quoque ſi recenſendum reſtat, ex his quæ ſcripſit colligitur eiectum fuiſſe in exilium *M. Furio Camillo, & Sex. Nonio Quinctiliano Coſſ.* an. Vrb. cōditæ 761. Auguſtorum 36. poſt Chriſtum N. 8. qui fuit vrbis conditę iuxta lxx. Interpetres 3957. & quidem Menſis Octobris initio; quantum intelligitur *ex eleg. 2. l. Triſtium*: refert enim Arcturum tunc occidiſſe, quod factum eſt veſperi, quando ſol occidebat cum gradu 12. ſcorpionis, tum temporis circa diem 7. Octobris; addit præterea *Cum Lucifer oriretur,* Lunam fuiſſe in medio Cœlo, quo innuit diſceſſum eius incidiſſe poſt aliquot dies cum Luna plena fuiſſet; plena autem fuit hoc anno die 2. Octobris: ita Sethus cōputat ætatis Ouidij tūc annum 50. na-

tus

tus eſt enim C. *Vibio Panſa*; *A. Hirtio Coſſ.* an.mundi 3907. die 20. Martij, eo quo anno , Tullius fuit à Popilio Centurione , (quem in cauſa capitis olim defenderat , & conſeruauerat) interfectus: ſicario impijſſimo Antonius pro nauata opera dedit decies ſeſterſium, hoc eſt 44. aureorum millia. Euſebius exilij, & obitus diē habet an. Mundi 5217. iuxta hebraicā veritatem Olimp. 199. an. 1. qui fuit Chriſti Domini. 19. Hermannus Contractus eodem anno Liuium hiſtoriographum obijſſe tradit , qui fuit 3. Tiberij, & tādem in quodam Cæcilij Minutiani Apulei fragmento apud Piſonem de Ouidio hęc ſcripta reperiuntur: *Eum ſcilicet Kalendis Ianuarij, qua die T: quoq. Liuius deceſſerit, anno ſui exilij 7. hominem eſſe deſiiſſe, ſtructumq. illi tymbon a barbaris ante ſuarum ædiū Ianuam*: aitq. quem *Ibin* ſimulato nomine appellarat Coruinum fuiſſe , quia exulantis Poetæ vxorem ſolicitaſſet , religationis vero cauſam fuiſſe , quod Auguſti inceſtum vidiſſet . at dubitat Lilius , quem vide .

Primum ergo BOPGYRVM Plinius ex Ouidio profert ; at Geſnerus corruptum Plinij exemplar expūgit , & Oppiani adiutus carmine , ipſiuſque Ouidij Halieutico *Cercyrum* reponit: optime Rondeletius inter ignotos ſibi piſces hunc numerat , Bellonius vero nominis affinitate deceptus hūc cum *Boopa Smaride* ſaxatili confundit , & Maſſilienſium corrupto ex nomine diuinat ; in Halieutico Ouidius accinit , 508

Cercyroſque ferox ſcopulorum fine moratus .

vnde Geſnerus ait, *Inter pelagios piſces Ouidius Cercyron ponit*: ergo non bene emendauit Plinium , dum de ſaxatile ſcribit *Bopgyrum in ſcopulis viuentem* , prodit Plinius , ergo neque librariorum incuria nomen inuertit vti Aldrouandus autumat: nam apud Varinum piſcis eſt *Cercurus*: tum apud Heſychium piſcem , ac nauigium eadem vox refert: ac

 No-

Nonius Aſianam nauem, a Cyprijs inuentam vti Plinius l. 7. tradit, tali nomine nuncupatam habet; quid ergo diuinant Geſnerus, eiusq; ſimia Aldrouandus *Bopgyrum* eſſe *Cercurum* piſcem, qui *Cercyrus* ab Ouidio dicitur? è confiteor piſcem hunc ignorare, & apud neminem ex antiquioribus piſcis naturam
509 adinueniſſe.

ORPHVM RVBENTEM prodit Plinius ex Ouidio, ſed errat dum a nemine recenſitum hunc credit, enimuero Ariſtoteles Orphum cito creſcere ſcribit, & Gaza *Cernuam* vertit, aduerſus quem Bellonius ait, nullus eſt marinus piſcis, qui cernuæ nomine poſſit appellari, neque video, quod ille piſcis (quem vulgus Romanum, & Neapolitanum Cernam vocant) cum eo conueniat, quem Græci Orphum nominant, quo magis miror, cur paſſim, qui Orphus legitur apud bonos auctores græcos *Cernuam* latine conuertant: quum nullus ſit in latinos authores antiquos, qui vnquam pro piſce marino Cernuam latine pronunciauerit, aut intellexerit, tametſi Romanum vulgus *Merulas*, & quod Genua *Canadellas* vocat Cernas appellat. hactenus ille, qui multum a vero diſcrepat, enimuero apud Siculos *Cerniæ* quamplures ſunt, & earum captura abundant litora, ſcriptoreſque noſtri earum meminère quamſæpe: ſed Orphum a Cernia differre cenſeo: nam de Orpho Ouidius cecinit,

Cantharus ingratus ſucco, tum concolor illi
Orphus, Cæruleaque rubens Erythinus in vnda.

quem Hiceſius apud Athenæum eiuſdem generis eſſe cum Chromi, Pagro, Synagride cæteriſque huiuſmodi aſſerit, & ab Archippo ibidem *Sacer* nuncupatur, Aelianus l. 12. c. 1. quem alibi dedimus inquit, *In Myrenſi Lyciæ ſinu Apollinis templum eſt ad cuius ſacerdotem vitulinas carunculas diſpergentem Orphi gregatim adnatant, & tamquam ſane cõuiuæ*

ad

*ad epulas inuitati carnes comedunt, & vero immo-
lantes ex eo magna voluptate afficiuntur, quod piſces
ſua lacrificatione paſcantur, &c. Itemque huiuſce-
modi piſcium genus ſacerdotis vocem agnoſcit, & ſi
ad eos a quibus appellatur acceſſerit; ſic incredibilem
ipſis lætitiam affert, at ſi contra fecerit; magnum
dolorem eiſdem inurit*; non ſemel, & ipſe piſcis Sacer-
dos nuncupatur; Archippus apud Athenæum in pi-
ſcibus, *Dei Sacerdos Orphus illis aduenit*: Ariſto-
phanes regium decantat Orphum, inquit enim in
Veſpis *Orphos ſi quis emat, nolit Membradas*: Scho-
liaſtes regium illum, plebeios iſtos expendit.
Ariſtoteles l. 5. anim. quo loco ſcribit piſces quoſ- 510
dam celeriter creſcere, teſte Athenæo, *Orphon*,
ſcribit, *Ex paruo breui tempore magnum fieri*. ibidẽ
vero ſic deſcribitur, *Carne Orphus paſcitur: denti-
bus ſerratis eſt, ac ſolitarius: huic peculiare, quod
nulla genitura via reperiatur, & diſſectus diu viuat;
latet gelidiſſimis diebus littoraq; terræ propinqua
magis amat, quam altius mare: longius quam in
biennium huius vita non prorogatur*: eius Nume-
nius ſic meminit, *hiſce facile a ſummo cubili procul
Scorpium, aut Orphon vndequaque aſperum ſubla-
tum abduxeris:* ſemper etenim ſaxa, interque cautes
occulitur. eadem fere verba ex Ariſtotele, & Op-
piano refert Aelianus l. 5. de an. c. 18. & *Littoralem*
orphum deſcribit: vnde Maſſarij error deprehendi-
tur, dum Galeni oraculo Orphum *pelagium* promit;
lacuſtres vero Orphos *Tincas* effingit damnati ali-
menti, quod veluti fictitium reſponſione non indiget:
nam Dorion Opſophagus (piſcium ſcilicet Helluo)
Orphum, Glaucifcum, & Congrum Dos potius, quã
piſces recenſuit: vel teſte Athenæo piſces quibus Dij
veſcerentur: ſic Nireus Chius *Cõgrum elixauit Dijs*:
& Cratinus in Vlyſſibus, *Orphi ſalſum pulpamentum
tepidum* nuncupauit: paratur namque pipere, oci-

Yyy 2 mo,

mo, cæpis, & ſaxatilium inſtar ſapore præſtat: & opportune Bellonius inquit, *Piſcis hic lautiores græcorum epulas honorare ſolet, apud quos ſiue frigatur, ſiue elixetur, aut aſſetur ſemper eſt magno in prætio*; deſcribitur etiam ſic, Orphus magis compreſſus eſt quam teres, hoc eſt plus in latum, quam in longum effuſus, vt Phycis: Os habet paruum vt Cantharus: ſquamas quibus contegitur aſperas corpori firmiter inhærentes, ita vt vix poſſit deſquamari: Pinnæ tergorum, lateris, ventris, & caudæ varijs coloribus inſignes ſpectantur; pinnam aliam in tergore continuam decem aculeis munitam habet: caudam mi-
510 nime bifurcam: item laterum pinnas, & ventris obtuſas: labra vt Scarus carnoſa: dentes quoque Scaro perſimiles, minores tamen, branchias vtrinque quatuor: a media ſui corporis parte ſecundum dorſum liuet, ac nigricat: albicat ſub ventre: caput eſt illi pene rubeum, vt Channæ: herbis veſcitur vt Salpa, & Sparus: maculam nigram in radice caudæ vt Melanurus gerit: Kiranides, ex Orpho, & Omphite lapide amuletum præſcribit, ſed more ſuo delirat.

511 RHACINVM tandem Plinius refert, de quo apud Saluianum in tab. piſc. piſcem tantum marinnm eſſe ſignatum legimus, abſque cuius oraculo rem per ſe notam habebamus, at naturam moreſque ingenue ignorare fateor: colorem tantummodo *pullum* Plinius demonſtrat, ſic tenebras effundit, quæ lumen nequaquam veritatis admittunt.

DE MORMYRO, CHRYSOPHRIDE, TERAGO, Labro, & Elope.

CAPVT XLV.

LYncæus Samius lib. de arte ob- 512
ſonatoria, quem ex amicis cui-
dam Dyſoni, vel Zenoni dica-
uit, apud Athenæum lib. 7. in-
quit, *inutile non eſſe aduerſus
ichtyopolas; qui rigida, & im-
mobili peruicacia nunquam fle-
ctuntur, vel ad oblatum pretiũ
ſe demittunt expoſitos piſces vituperare: citato Ar-
cheſtrato, qui de Cupedijs ſcripſit, vel aliquo alio
poeta, & vnum ex verſibus huiuſmodi quempiam
adducere, Mormylus littoralis piſcis malus eſt, nun-
quam bonus*; a diris nunc cæpimus, & malo piſcis
omine: etymum vero Bellonius ſic facit, *Veteres a
marmoreis maculis, & eiuſdem albedine Mormyro,
aut Mormylo nomen indiderunt, quam appellationẽ
vulgus adhuc retinere comperio: nam & Byzantini
Mormyrum nominãt: Theodorus Gaza vertit Mor-
murem*. hæc ille, qui recte a Geſnero corripitur, dũ
a marmore marmarus, non mormyrus in nullo con-
ueniens diceretur: potiùs gentilitium vulgi nomen
marmoris e maculis fertur, quia in Gallia Narbonẽ-
ſi, & in Hiſpania, Rondeletio teſte, *marmo* nuncu-
patur; Euſtathius apud Saluianum Mormyrum *a
murmure* dixiſſe veteres tradit; ſed vocalem piſcem
hunc non legimus.

Varius ab Oppiano Mormyrus decantatur, Oui- 513
dius,

Et rarus Faber, & picta Mormyres. ---

ſquamas etenim pictas præfert; hinc male Lippius
Oppianum traducens ait, *Te-*

Digitized by Google

Tæniæ imbelles, & picto mormylus ore.
deſcribitur autem a Saluiano; Bellonio, Rondeletio, & Gillio tanta veritate, vt præ oculis illum habere credas: longior eſt Melanuro, & decem lineis tranſuerſis ſuggillatur; capite Aurata, & Sargo tenuiore, & cælato, roſtroque acutiori; os mediocre habet, non pictum, vti Lippius effinxit, dentes exiguos, labia craſſa, oculoſque medios: brāchiæ vtrinque ſunt quaternæ, ad quas binæ etiam ſunt pinnæ, vtrinque ſcilicet vna, & binas alias, & minores in ventre gerit, in dorſo vero vna ſola ſatis longa, & tota aculeis horrida erigitur, ac vnica alia, ſed parua vnico vētri prope caudam ſubeſt, cauda in lunatam pinnam degenerat, & cum argenteo ſit ventre, dorſo vero ex albo ad cæruleum vergente denis duodecimue lineis latiuſculis, atque nigris a dorſo ad ventrē tranſuerſis, æqualibuſque interuallis diſtinctis depingitur, vnde uere dixit Ouidius, *& pictæ mormyres*: Pliniuſque hunc Ouidij locum citans *pictas mormyras*, atque demum Oppianus *Mormylus varius piſcis*; vētriculum haud magnum habet, inteſtina alba, triplici inflexione conuoluta: hepar grandiuſculum ſubrubrum, atque ventriculum ambiens: lienem exiguum, & ſubnigrum, quæ omnia nigerrimo continentur peritonæo: haud multum augetur, pedalē namque magnitudinem nunquam ſuperaſſe perſpeximus. hactenus ex Salniano.

514 Litoralem Athenæus ex Archeſtrato mormyrum exhibet, accinitque Oppianus, qui cum Scombris, & Cyprinis inter arenas inſedentes enumerat: ſicque piſcatorum artes illudit, & ad retis iactum, arenas excauat, aufugitque periculum. Oppianus,

Aſtutus talem meditatur Mormylus artem,
Tentas ſub bibula maculas declinat arena:

dum Plutarchus, *Mormyri verriculis, & plagulis capiuntur* inquit, ad hanc piſcis ſolertiam forſan non

rep

reſpexit: aculeos peracutos habet in dorſo, vt Gillius notat, quibus non ſemel aduerſus polybum ſe munire vidimus, ille nanque hunc comedit, à cuius metu hic ſaxorum ingreditur rimas, ibique *conchas, tellinas, channas, charideſque deuorat* ſcribit Bellonius: Aeſtate parit, ait Ariſtoteles, tunc forſan littora linquit, & altum mare petit; vt innuere videtur Ouidius: prodeſt ad hæmorroides, ad anum, & hæmoproicos, ac ſanguinem narium: ſed Kiranides medicinam ſuperſtitione parat, vt in lapide mormyrum piſcem ſculpere, & in pyxide ferrea ſimul cum gemma, &c cures, ſed hæc vanitas, & afflictio ſpiritus.

Auratique coloris CHYSON inſuper a Plinio fer- 515
tur, ex Ouidio qui in Halieutico inquit, *& Auri Chyſophrys imitata decus:* corrupte itaque apud Plinium *Chyſon* legitur: hunc piſcem vulgo *Cacaleonem* eſſe Niphius ſomniat; Rondeletius vero ipſum ignorare omnino fatetur; at Saluianus cum *Aurata* confundit, vterque etenim *Sacer* cenſetur apud Athenæum, & coloris conuenit decus; nam quæ Callimachus cecinit, ad Pompilum pertinere falſo Aldrouandus putat: cæterum ſi diuinare libet fandi ſit cuique æqua poteſtas.

TERAGVS piſcis eſt eiuſdem generis ignotus, de 516
quo Geſnerus coniecturis nonnullis ex Ouidio hunc elicere conatur, legit nanque, *Tum viridis ſquamis paruo ſaxatilis ore,* quod carmen Rondeletius ad Turdos retulit, ille vero inquit, *pro ſquamis legatur Teragus:* & conueniũt ex eo quod Plinius ſcribit *paruum eſſe Teragum:* at fides apud ipſum.

Placẽtem cauda LABRVM deinde prodit, de quo 517
Archeſtratus apud Athenæum l. 7. inquit,

Arboribus fœcũda Latum celebrem Itala gignit
Terra ſinu Scylleo gratum, & ſuaue alimẽtum:

Meſſanenſes *Peſce chiatto* ipſum appellant, nonnulli illum pro *Vmbrina* vendunt, ait Rondeletius: alij

ſunt,

ſunt, qui *Coracinum album* eſſe credant, ſed hac de re Athenæus, ita ſcribit, *Latum in Italia optimum eſſe tradit Archeſtratus his verbis: Latum quoque nobilem in Italia ſiluoſa Scyllæum fretum habet cibũ mirificum: Qui lati in Nilo gignuntur ea nonnunquam inueniuntur magnitudine, vt plures quam ducentas libras pendant: candidiſſimus hic piſcis eſt, ac quocũque modo præparetur delicatiſſimus: Glanidi in Iſtro ſimilis*; hactenus ille: a Rondeletio ſimilis Coracino depingitur: ſed cum Athenæi lato, cuius etiam meminit Strabo lib. 17. parum conuenit. Ideo Scaliger in Occa Sarmatię fluuio tria ſturionũ genera tradi ſcribit; pro prætioſiſſimo illum celebrari, qui *Bielaribitza* nominatur, fortaſſe, inquit hic ſit latus antiquorum, candidiſſima carne latus, non minus candida is ipſe, quem modo nominabamus: hæc ille firmatque Georgji Interanij oraculo: ſed ea qua forma deſcribitur, Scyllæum fretum vnquam talem aluiſſe piſcem compertum eſt.

518 In ELOPE iterum ambages: enimuero Athenæus l. 7. ex Dorione inquit, *Anthian quidam vocant, & Callichthyn, & Callionymum, & Ellopem*. & Epicharmus in Muſis hæc tria piſcis nomina vnum deſignare autumat: laudatur nihilominus quiſquis ſit Elops a Matrone Parado in conuiuio, quod Athenæus refert, *Appoſitus eſt Elops omnium nobiliſſimus, vt vel Deorum cibus videri poſſit*: Aelianus l. 8. c. 28. *Ellopem ſacrum piſcem a poeta vocari exiſtimant, rarus inuentu creditur: in profundo Pomphylio capitur, ſed neque tamen etiam inde niſi vix, & admodum raro: quod ſi capiatur coronis ob ſecundam piſcationem ſeſe non modo ipſcatores ornant, ſed & piſcatoria nauigia ſertis redimiri curant: eo plauſu, & tibiarum ſono prædam teſtantes, ad terram nauem applicant: alij præterea non hunc, ſed Anthiam ſacrum exiſtimant, quia locis, quem Anthias incolit, & bel-*

luarum

litarum expers, *& urinatoribus tutus eſt*, *& cum piſcibus pacem ſeruat: cuius fiducia piſces confirmati ibidem pariunt*; Archeſtratus vero monet, *ad Inclitas Syracuſas Ellope potiſſimum veſcere, eſt enim præſtantiſſimus, ſiquidem illic primum natus eſt: at circa Inſulas, aliamue Regionem captus, aut circa Cretam, tenuis, durus, fluctibus percuſſus, emaciatuſque adueniet.* hinc Lyncæus Samius apud Rhodios Glauciſcum cum Ellope, Orphumque comparat: ſquamas ad os verſas ſingulariter præferre ſcribunt, alij cum Acipenſere confundunt; nos ignotum hunc piſcem relinquimus; inquit enim Plinius *Elopen Ouidius dicit noſtris eſſe incognitum vndis; ex quo apparet fallicos, qui eumdem Acipenſerem exiſtimauerunt: Elopi palmam ſaporis inter piſces multi dedère.*

DE CHANNE, EPODA, GLAVCO, CHROMI, Sphyrena, Hyena, & Perna Concha.

CAPVT XLVI.

SEquitur Plinius, & portenta enarrans inquit, *Præter hæc inſignia piſcium Ouidius tradit, Channem ex ſe ipſa concipere*. piſcis nomen naturam refert, enimuero Bellonio teſte, *Channum græcis dictũ volunt, quod is piſcis moriens, perpetuo hiet, ac ictum ædat*; ob quod Theodorus, ſi Rondeletio fides, *Hiatulam* dixit; Epicharmus in Hebes Nuptijs, *ac multum hiãtes Channas, vario ventre Ceſtras, & Aſellos* prodit: ab Ariſtotele apud Athenæum, deſcribitur *atra & rubro colore varia*, quia atris lineis tota velut varietate comprehenditur. 519

Plinius itaque, & Ariſtoteles Channas omnes fœ- 520

minas eſſe perhibent, probatque Philoſophus l. 4. h. 11. *quia inter piſces genus paſſerum, & rubellionũ, & hiatularum oua omnes habent*. aſſeritque hiatulas parere, ſed abſque mare; accinitque Ouidius,

Et rutilus Pagur, & fului Synodontes, & ex ſe
Concipiens Channe gemino fraudata parente.

Plinius etiam l. 9. rem firmat dicens, *in quodam genere omnino non ſunt mares, ſicut in Erythinis, & Channis, omnes enim ouis grauidę capiuntur*: de leporibus terreſtribus id ipſum tradunt, imo Perdices, & Equæ in Luſitania flante aura implentur abſque coitu: quod Varro 2. de re ruſt. ſic narrat, *in fetura res incredibilis eſt in Hiſpania, ſed eſt VERA, quod in Luſitania ad Oceanum, in ea regione vbi eſt Oppidum Oliſipo, monte Tagro, quadam e vento certo tempore concipiunt Equæ, ſed ex his equis, qui nati pulli, non plus triennium viuunt*: de Tagro Scaliger ex Columella dubitat, & habet *Monte ſacro*: ſit vt ſit Plinius l. 4 c. 22. *Oppida memorabilia a Tago in Ora Oliſipo Equorum e vento Fauonio conceptu nobile*; decantatque Silius l. 3.

Hic adeo cum ver placidum, flatuſq. tepeſcit,
Cõcubitus ſeruans tacitos, grex proſtat equarũ,
Et venerem occultam genitali concipit aura:
Sed non multa dies generi, properatq. ſenectus,
Septimaq. his ſtabulis longiſſima ducitur ætas.

hæc ille, ſed differt a Plinio in recenſenda ætate, ſcribit hic namque l. 8. c. 42 *conſtat in Luſitania circa Oliſiponem Oppidum, & Tagum amnem, Equas Fauonio flante obuerſas animalem concipere ſpiritum, idque partum fieri, & gigni perniciſſimum ita, ſed triennium vitæ non excedere*: hactenus ex Varrone: quod ſi credendum fides ſit de Channe, & Erythino: calor enim viuificans ſolis fœtum perficit: ſicut de Mugilibus, quidam piſcator apud Rondeletium, nuncupato inſuper Ariſtotele tradit, ſemperque oua, & ſe-

Digitized by Google

ſemen in illis reperiri traduci experientia indigitat: Cæterum piſcis eſt Carniuorus: docetque Ariſtoteles l. 8. h. 2. vbi animaduertit facinus, *euenit plerumque Dentici, & Hiatulæ, vt cum piſces minores inſequantur venter procidat, propterea quod piſcium venter iuxta os poſitum eſt, nec gula ſubeſt*: itaque, Saluiano interpretre, procidit tunc ventriculus ob impetuoſam ſectationem, qua fame tabeſcentes irruunt: quod Sarcophagis, ideſt carniuoris, vt plurimum ſolet accidere, vti idem Philoſophus monet l. 2. h. c. 17. inter pelagios ab Ouidio recenſetur; Oppianus autem hunc vna cum ſaxatilibus occinit; cum Phycide, & Perca comparatur a Speuſippo apud Athenęum, ſed licet caro eius ſit tenera, teſte Diphilo, nihilominus eſt durior Perca: calculos, inquit Bellonius, in capite gerit, cum Orpho, Hepate, & Perca colore conuenit, ſed nigris vndique lineis ſecernitur;

EPODAE, ſiue Epodes vti Ouidius canit, 521

Tunc Epodes lati, tum molles tergore Ranæ.

piſces ſunt, qui inter arenam, herbaſque commorãtur: de quibus ex Bellonio Geſnerus inquit *Epodes ſunt de Anthiarum genere piſces plani, & lati quos vulgus Romanum Lopidas, & Leczias appellat*. Saluianus in tab. piſc. tantammodo Plinij vtitur oraculo, & inter latos recenſet, ſed licet animaduertere Bellonium, quos *Planos* nuncupauit Plinius piſces: *Latos* etiam appellare: & ſic Epodes vna cum Anthijs poſſemus enumerare, nam de iſtis inquit Plinius *certiſſima eſt ſecuritas vidiſſe planos piſces, quia nunquam ſunt ibi maleficiæ beſtiæ, qua de cauſa vrinantes ſacros appellant eos*. locum tranſtulit ex Ariſtotele edocente, *quo loco Anthias ſit ibi nullam belluam eſſe confeſſum eſt*, &c. vide l. 9. h. 37. idque innuit non ob corporis formam. ſed quia dum natant in latitudinem mouentur: quod ſi credendum, pende.

522 GLAVCVS inter Ouidij piſces exhibetur, de quo ſatis ſupra dixiſſe memini c. 29. de CHROMI, dicendum reſtat, ſed ignotum hunc nobis piſcem, Rondeletius fatetur: nihilominus veterum oracula exhibenda cenſeo, vt vel prodita non ignores: Ouidius in Halieutico canit,

Atque immūda Chromis, merito viliſſima Salpa
Atque Auiū dulces nidos imitata ſub vndis, etc.

ſed laudant hunc piſcem Epicharmus apud Athenęū, Numenius in Halieutico, & Ananius, qui ſcribit, *Vere piſcium omnium chromis optimus eſt*: Archeſtratus locum, in quo præſtat deſignat, *Pellæ* (Ciuitas hæc Macedoniæ eſt, Philippi, & Alexandri natalibus clara) *Chromin accipies æſtate pinguem, & in Ambracia*: in Hebes Nuptijs Epicharmus chromin cōmendat, & Xiphiam dicens, *Xiphias, & Chromis verno tempore cum auram auide vorat omnium piſcium optimus*: at Scholiaſtes ad auræ huius motum excitatus animaduertit, Plinio Erythrini, & Chromies fœminę sūt omnes: itaque ex ſe cōcipiūt veris tempore, quo piſces ad venerem incitantur: tunc ergo Chromyes auram genitalem, quæ pro mare ſit, quēadmodum perdices, & Luſitanorum Equæ auide hauriunt.

523 In tabulis Saluianus plura nomina exhibet, quibus Athenæus, Suidas, Heſychius, & Ariſtoteles Chromin nuncupant: Aſellum, vel inter Aſellorum genera Heſychius hunc recenſuit: Phaero, Acarne, Anthiæ, Ogpho, Synodonti, & Synagridi genere ſimilis apud Athenæum effertur: lapidem in capite habens, ait Plinius l. 9. hyeme leditur: Ariſtotele teſte ſemel in anno parere compertum eſt: idemque l. 4. h. præſtantiſſime *audire* tradit, imo *vocalem* perhibet: nidificat in alga, erbaque gaudet, vti Oppianus occinit,

Per molles habitant ripas, herbaſque virentes

La-

Labrax, audaces Amiæ, placidæque Chremites.

De SPHYRAENA inquit Plinius, *ſunt præterea à nullo authore nominati, Sudis latine appellata, à Græcis Sphyręna roſtro ſimilis nomine, magnitudine inter ampliſſimos, rarus, ſed tamen non degener, & Perna concharum generis; circa Pontias Inſulas frequentiſſima*. &c. referam Athenæi locum ex l. 7. vbi de Sphyræna inquit; hanc plenius nutrire, quam congros ſcribit Hiceſius, guſtui tamen ingratas eſſe, ac ſuccum generare mediocriter laudabilem: hinc Epicharmus in Muſis *Sphyręnam Ceſtram* nuncupat, & Dorion eandem eſſe cenſet, ſicut etiam Sophron in Mimis: at Speuſippus l. 2. Acum, Sauridem, & Ceſtream vt valde ſimiles recenſet: Attici vt plurimum Ceſtram Sphyrænam appellant; admodum raro Sphyrænæ vocabulo vtentes: ideo apud Strattim in Macedonibus, quodam Attico, tamquam nomen ignoraret, interrogante, ac dicente, *Quiſnam Sphyręna piſcis eſt?* reſpondet alter, *Ceſtram vos Attici nuncupatis*: firmatque Antiphanes in Euthydico, *Oppidò quam frequens; hic Sphyræna eſt? Attice Ceſtram oportet dicere*; quod Nicophon, & Epicharmus occinunt: ſed de nomine pendet adhuc Gazæ interpretatio, qui *Malleolum* Sudem Plinij tranſtulit, hic vero *a roſtro acuto*, ille a capite nũcupatum dedère piſcem: ſunt enim *Sudes*, teſte Papia, *Pali acuti vtraque parte: ſtipites; fuſtes: Sudes pertica, quibus naues producuntur*: eſt etiam telum militare, quo vtebantur pro gladijs ligneis, ſeu clauis, ac meminit Vegetius l. 1. c. 11. & Virgilius, *Stipitibus duris agitur, ſudibuſue præuſtis*. 524

Ab Ariſtotele l. 9. h. 2. inter gregales piſces numeratur, quod Plinius non animaduertit, dum velut a nemine recenſitum hunc prodidit: Scriptores Sphyrænam, cum Smyręna, imo Bellonius ex Oppiano cum Muræna confundit: alij *Lucium marinũ* 525

ap-

appellant, ſed errare compertum eſt: nihilominus deſcribitur a Rondeletio, ſi tamen illi cognitus, talis eſt: Eſt Sphyræna corpore longo, tenui: roſtro prominente, & acuto: maxilla inferior ſuperiore maior, in acutum deſinens ſuperiorem excipit; ſicq; ambæ coeunt, vt dicas roſtri, vel oris nullam plane ſciſſuram eſſe: quam tamen maximam eſſe oportuit, tum ob roſtri tenuitatem, tum ob piſcis voracitatem: dentes illi ſunt acutiſſimi, in os recurui vt Murænæ, in ſuperiore maxilla quatuor, in palato duo dentium ordines in media inferiore maxilla dens vnus in foramen quod in media ſuperiore maxilla exculptum eſt recipitur omnium maximus: Roſtrum foris cælatum eſt, eiuſdem extremum nigrum: Oculi ſunt maximi, ante hos foramina, vel ad audiendum, vel ad os faciendum deſtinata: a capite ad caudã per medium fere corpus linea ducta eſt ſquamis contenta, reliquum corpus a ſquamis nudum eſſe videtur: colore Aſellum æmulatur, eſt enim ventre albo, dorſo nigricante, vel potius cinereo: linea prædicta flaueſcit initio, & oris interna pars: branchiæ ſatis apertæ ſunt, pinnæ quatuor, duæ ad branchias, reliquæ in ventre exiguæ, hæ ad natationem conferunt: in dorſo eriguntur duæ; prior quinque aculeis conſtat, altera ſine aculeis eſt, quemadmodum ea quæ ad podicem eſt: ventriculo oblongo eſt cum multis appendicibus, inteſtinis longis, hepate albicante: carne candida ſuaui, dura, ſiccaque, ſed quodammodo friabili, & Aſelli carnem vt cumque referente, cui & lupo præcipuam authoritatem fuiſſe Cornelius Nepos, & Laberius Poeta tradidere, hactenus ille, cætero vide Bellonium.

516 Sequitur Plinius dicens, *HYAENAM piſcem vidi in Aenaria Inſula captum, caput exerentem:* hunc Oppianus cum terreſtri fera comparat, & cum Cetis decantat, præcipue Lamia, Maltha, & Arietibus;

Her-

Hermolaus *Centinam* eſſe credidit: Geſnerus *Glanidem*: plura Athenæus refert, quem ſi lubet vide, ſufficiat nunc Aeliani portentum expendere l. 13. c. 27. *Si piſcis marini Hyæna nuncupati (eodem quo terreſtris nomine) pinnam dextram ad hominem ſomno consopitum admoueas ſane eum ipſum perturbabis: etenim formidoloſa ſecundum quietem ſpectra, & ſimulachra videbit, acerbaque inſomnia perpetietur*, &c. Hyænam Saluianus ex Oppiano, & Plinio *ferociſſimam, horrendamque* exhibet; *an vero diuerſa a Sue ſit?* dubitat; nos ergo in dubijs, vnicuique recte vt iudicet arbitrij lancem relinquimus.

Tandem veluti corollario, corolla digno, album ſuum Plinius ornat ex margaritis, & inquit, *ſunt PERNAE concharum generis circa Pontias Inſulas frequentiſſima, ſtant velut ſuillo crure longo in arena defixa, hianteſque, qua lippitudo eſt, pedali non minus ſpatio: cibum venantur: dentes in circuitum m... habent pectinatim ſpiſſatos, intus pro ſpondylo grandis caro eſt*: ſed quia ſupra plura dedimus, recenſitis cum piſcibus, ſit finis, ad laudem illius verbi, qui piſces vnico rete comprehenſos exhibuit, numeratoſque Apoſtolis tradidit, vt inde fierent piſcatores hominum. 527

DE NVMERO PISCIVM OPPIANI, PLINII, Iſidori, ac Retis Apoſtolici.

CAPVT XLVII.

VT paucis me expediam D. Hieronymum in 47. Exech. ſcribentem exhibeo, *Aiunt, qui de animantium ſcripſere naturis, & proprietate, qui Halieutica, tam latino, quam græco didicere ſermone, de quibus Oppianus Cilix eſt poeta doctiſſimus CLIII. eſſe genera piſcium, quæ omnia capta ſunt ab Apoſtolis, & nihil remanſit incaptũ, dũ & nobilis, & ignobilis, diuites, & pauperes; & om-* 528

ne genus hominum de mari huius ſaeculi extrahitur ad ſalutem; ad cuius oraculi veritatẽ demõſtrandã, tria φαῦρων tria genera ꝑ vno ſumamus, quod & Theodorus Gaza facere videtur: ſimiliter nonnullos alios Rittershuſius in vnum colligit, & numerum reducit, animaduertitq. Giraldi errorẽ qui dial. 4 ĩquit. *in Oppiano opere obſeruatum eſt a Hieronymo centũ quinquaginta tria eſſe genere piſcium, id licet ego minus, cum nec ſemel eius poema legerim animaduerterim*; inepte effutit in Hieronymum, enimuero non ab Oppiano ille, vti Conradus pendit, ſed a ſcriptoribus Halieutici id annotatum præſtat, vt legenti patet: Plinius vero CLXXVI. piſcium genera prodit, ſed pluries id ipſum enumerat, ſicuti *Gladij*, & *Xiphiæ*: *Thynni*, *& Thynnides*, mares ſcilicet, & fœmellæ, quampluresque his ſimiles animaduertẽs expunget: ideoque l. 9. c. 14. ait, *piſcium ſpecies ſunt LXXIV. præter cruſtis intecta; quæ ſi* [illegible] rus l. 12. orig. c. 6. ſubinfert [illegible] *in aquis viuentium nomina* [illegible] *quatuor: Plinius ait diuiſa in generium* [illegible] *ſerpentium communium terræ, & aquæ, Cancrorũ, Concharum, Peloridum, Polyporum, Solearum, Lacertorum, & Loliginum; & his ſimilia, ex quibus multa quodam naturæ intellectu temporum ſuorum ordinem* [illegible] *ſcunt, quædam vero in ſuis locis mu*to[illegible] *ur*: ac ſi diceret, ſicut, ſolearum plu- [illegible] genera, & polyporum, cum tamen [illegible], polypumque referant, per acci- d[illegible] diſtincta: ſic piſcium nomina aucta, n[illegible] genera ſignant: Dicam potius cum Diphilo, & Ambroſio de incertis ſcripſiſſẽ, ideomq. ſcriptorum dicta repugnare ad inuicem, vt quid dicant ignores. Iſidorum emendo, & CLIV. repono.

Finis ad Dei gloriam.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google